



ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

Ελληνική Ψυχολογική Εταιρεία



2^ο ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ

Σχολική Ψυχολογία,
Εκπαίδευση και Κοινωνία:
Συνεργασίες και Προκλήσεις

ΒΙΒΛΙΟ ΠΕΡΙΛΗΨΕΩΝ

19-22 Οκτωβρίου 2017
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Βόλος

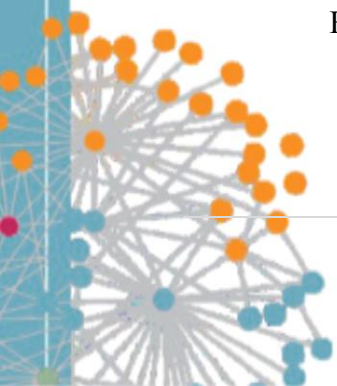


ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΒΙΒΛΙΟΥ ΠΕΡΙΛΗΨΕΩΝ

Ειρήνη Δερμιτζάκη
Σεβαστή Θεοδοσίου
Ελένη Καλλία
Ασπασία Μάντζιου
Φωτεινή Μπονώτη
Διαμάντω Φιλιππάτου

Σημείωμα επιμελητών:

Η οργάνωση του υλικού που συμπεριλαμβάνεται στην έκδοση αυτή βασίστηκε στη δομή του Προγράμματος του Συνεδρίου. Για το περιεχόμενο των περιλήψεων υπεύθυνοι είναι οι συγγραφείς τους.



Προλογικό Σημείωμα

Το **2ο Πανελλήνιο Συνέδριο Σχολικής Ψυχολογίας** με τίτλο «Σχολική Ψυχολογία, Εκπαίδευση και Κοινωνία: Συνεργασίες και Προκλήσεις» συνδιοργανώνεται από τα Παιδαγωγικά Τμήματα του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας και τον Κλάδο Σχολικής Ψυχολογίας της Ελληνικής Ψυχολογικής Εταιρείας στις **19-22 Οκτωβρίου 2017** στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας στον Βόλο. Το Συνέδριο απευθύνεται σε σχολικούς ψυχολόγους και σε άλλους ειδικούς ψυχικής υγείας, σε εκπαιδευτικούς όλων των βαθμίδων και σε στελέχη της εκπαίδευσης, σε κοινωνιολόγους, παιδιάτρους, σε προπτυχιακούς και μεταπτυχιακούς φοιτητές συναφών γνωστικών αντικειμένων, σε γονείς, καθώς και σε όσους ενδιαφέρονται για τη μάθηση, την ανάπτυξη, την ψυχοκοινωνική προσαρμογή των μαθητών και τη στήριξή τους.

Κεντρικοί στόχοι του Συνεδρίου είναι η ανάδειξη της έρευνας και των καλών πρακτικών που επιτελούνται στο πεδίο της Σχολικής Ψυχολογίας, η προαγωγή του επιστημονικού διαλόγου αλλά και η περαιτέρω ενδυνάμωση των διεπιστημονικών συνεργασιών και δεσμών της Σχολικής Ψυχολογίας με την Εκπαίδευση και με όσους την υπηρετούν καθώς και με την ευρύτερη κοινότητα. Μέσα από τις συνεργασίες αυτές καλούμαστε να απαντήσουμε στις νέες προκλήσεις που αναδύονται υπό τις νέες κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες.

Στο Επιστημονικό Πρόγραμμα περιλαμβάνονται προσκεκλημένες ομιλίες από διακεκριμένους καθηγητές, συμπόσια, προφορικές ανακοινώσεις, αναρτημένες εργασίες καθώς και εργαστήρια εφαρμοσμένου χαρακτήρα. Οι θεματικές του Συνεδρίου περιλαμβάνουν σύγχρονες προσεγγίσεις στη Σχολική Ψυχολογία, θέματα ψυχοδιαγνωστικής αξιολόγησης, πρόληψης αλλά και παρεμβάσεων στο σχολικό πλαίσιο, θέματα μάθησης και ανάπτυξης, δυσκολίες συμπεριφοράς και μάθησης, στήριξη μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, στήριξη των παιδιών σε δυσκολίες ζωής, διαπολιτισμικές προσεγγίσεις, διαχείριση κρίσεων, το ρόλο του σχολικού ψυχολόγου, τον πολυδιάστατο ρόλο του εκπαιδευτικού, τη συνεργασία σχολείου-οικογένειας, κ.ά.

Στο Συνέδριο συμμετέχουν επίσης σχολεία της περιοχής τα οποία συμβάλουν με τον δικό τους μοναδικό τρόπο στη διοργάνωση αυτή. Στο Πρόγραμμα του Συνεδρίου περιλαμβάνονται θεατρικό δρώμενο από τους μαθητές του *Δημοτικού Σχολείου Αχιλλείου*, έκθεση ζωγραφικών έργων των μαθητών του *2ου Δημοτικού Σχολείου Βόλου* και Μουσική Εκδήλωση του *Μουσικού Σχολείου Βόλου*. Μέσα από τις δράσεις αυτές οι μαθητές εκφράζονται και καταθέτουν τις σκέψεις και τα συναισθήματά τους για θέματα που τους απασχολούν. Θερμές ευχαριστίες απευθύνονται στα σχολεία που με χαρά ανταποκρίθηκαν στην πρόσκληση αποδεικνύοντας διαρκώς ότι αποτελούν ζωντανούς θύλακες έκφρασης, ανάπτυξης, παιδείας και πολιτισμού.

Ευχαριστούμε θερμά τους προσκεκλημένους ομιλητές, τα μέλη της Επιστημονικής Επιτροπής για την αξιολόγηση των εργασιών, την ομάδα των εθελοντών φοιτητριών και φοιτητών μας και τους χορηγούς μας.

Σας καλωσορίζουμε με χαρά στο Συνέδριο και ευχόμαστε οι εργασίες της διοργάνωσης να συμβάλουν σε πολλές γόνιμες συνεργασίες και σε δημιουργικές λύσεις στις προκλήσεις των καιρών.

Καλώς ορίσατε!

Οι Πρόεδροι της Οργανωτικής Επιτροπής

Ειρήνη Δερμιτζάκη
Αναπληρώτρια Καθηγήτρια
Π.Τ.Π.Ε. Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

Διαμάντω Φιλιππάτου
Επίκουρη Καθηγήτρια
Π.Τ.Δ.Ε. Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

Πέμπτη 19/10	Παρασκευή 20/10	Σάββατο 21/10	Κυριακή 22/10
	<p>08:30-09:00 Εγγραφές</p> <p>09:00-10:30 Προσκεκλημένο Συμπόσιο 1 - Κορδάτος Συμπόσιο 1 - Σαράτσιπ Θεματική Συνεδρία 1 - Σκουβαρά Θεματική Συνεδρία 2 - Α</p> <p>10:30-11:30 Προσκεκλημένη Ομιλία 2 - Κορδάτος</p> <p>11:30-12:00 Διάλειμμα – Καφές</p> <p>12:00-13:00 Προσκεκλημένη Ομιλία 3 - Κορδάτος</p> <p>13:00-14:30 Προσκεκλημένο Συμπόσιο 2 - Κορδάτος Θεματική Συνεδρία 3 - Σαράτσιπ Θεματική Συνεδρία 4 - Σκουβαρά Θεματική Συνεδρία 5 - Α</p> <p>14:30-15:30 Διάλειμμα - Ελαφρύ γεύμα</p> <p>15:30-17:00 Προσκεκλημένο Συμπόσιο 3 - Κορδάτος Θεματική Συνεδρία 6 - Σαράτσιπ Θεματική Συνεδρία 7 - Σκουβαρά Θεματική Συνεδρία 8 - Α</p> <p>17:00-17:30 Διάλειμμα – Καφές</p> <p>17:30-18:30 Προσκεκλημένη Ομιλία 4 - Κορδάτος</p> <p>18:30-20:00 Προσκεκλημένο Συμπόσιο 4 - Κορδάτος Συμπόσιο 2 - Σαράτσιπ Συμπόσιο 3 - Σκουβαρά Θεματική Συνεδρία 9 - Α</p> <p>19:30-21:30 Τελετή Έναρξης - Κορδάτος</p> <p>Προσκεκλημένη Ομιλία 1 - Κορδάτος</p> <p>21:30 Δεξίωση</p>	<p>08:30-09:00 Εγγραφές</p> <p>09:00-10:30 Προσκεκλημένο Συμπόσιο 5 - Κορδάτος Συμπόσιο 4 - Σαράτσιπ Θεματική Συνεδρία 10 - Σκουβαρά Θεματική Συνεδρία 11 - Α Θεματική Συνεδρία 12 - Γ</p> <p>09:00-12:00 Εργαστήριο 2 - Εργαστήριο Φυσικών Επιστημών ΠΤΔΕ</p> <p>10:30-11:30 Προσκεκλημένη Ομιλία 5 - Κορδάτος</p> <p>11:30-12:00 Διάλειμμα – Καφές</p> <p>12:00-13:00 Προσκεκλημένη Ομιλία 6 - Κορδάτος</p> <p>13:00-14:30 Προσκεκλημένο Συμπόσιο 6 - Κορδάτος Συμπόσιο 5 - Σαράτσιπ Συμπόσιο 6 - Σκουβαρά Θεματική Συνεδρία 13 - Α Θεματική Συνεδρία 14 - Γ</p> <p>13:00-16:00 Εργαστήριο 3 - Εργαστήριο Φυσικών Επιστημών ΠΤΔΕ</p> <p>14:30-15:30 Διάλειμμα - Ελαφρύ γεύμα Συνάντηση Κλάδου Σχολικής Ψυχολογίας</p> <p>15:30-17:00 Προσκεκλημένο Συμπόσιο 7 - Κορδάτος Προσκεκλημένο Συμπόσιο 8 - Σαράτσιπ Συμπόσιο 7 - Σκουβαρά Θεματική Συνεδρία 15 - Α Θεματική Συνεδρία 16 - Γ</p> <p>17:00-17:30 Διάλειμμα – Καφές</p> <p>17:30-19:00 Προσκεκλημένο Συμπόσιο 9 - Κορδάτος Θεματική Συνεδρία 17 - Σαράτσιπ Συμπόσιο 8 - Σκουβαρά Συμπόσιο 9 - Α Θεματική Συνεδρία 18 - Γ</p> <p>17:30-21:30 Εργαστήριο 4 - Εργαστήριο Φυσικών Επιστημών ΠΤΔΕ</p> <p>19:00-20:30 Προσκεκλημένο Συμπόσιο 10 - Κορδάτος Συμπόσιο 10 - Σαράτσιπ Θεματική Συνεδρία 19 - Σκουβαρά Θεματική Συνεδρία 20 - Α Θεματική Συνεδρία 21 - Γ</p>	<p>08:30-09:00 Εγγραφές</p> <p>09:00-10:30 Συμπόσιο 11 - Κορδάτος Συμπόσιο 12 - Σαράτσιπ Θεματική Συνεδρία 22 - Σκουβαρά Θεματική Συνεδρία 23 - Α Θεματική Συνεδρία 24 - Γ</p> <p>09:00-12:00 Εργαστήριο 5 - Εργαστήριο Φυσικών Επιστημών ΠΤΔΕ</p> <p>10:30-12:00 Συμπόσιο 13 - Κορδάτος Συμπόσιο 14 - Σαράτσιπ Συμπόσιο 15 - Σκουβαρά Θεματική Συνεδρία 25 - Α Θεματική Συνεδρία 26 - Γ</p> <p>12:00-12:30 Διάλειμμα – Καφές</p> <p>12:30-14:00 Προσκεκλημένο Συμπόσιο 11 - Κορδάτος Προσκεκλημένο Συμπόσιο 12 - Σαράτσιπ Θεματική Συνεδρία 27 - Σκουβαρά Θεματική Συνεδρία 28 - Α</p> <p>14:00-15:00 Τελετή Λήξης - Κορδάτος</p>
			<p>Αναρτημένες Ανακοινώσεις - Αίθριο 1^{ος} ορόφου</p> <p>Παρασκευή 20/10 10:00-12:00 - P01-P14 16:00-18:00 - P15-P28</p> <p>Σάββατο 21/10 09:00-11:00 - P29-P43 13:00-15:00 - P44-P58 16:00-18:00 - P59-P69</p> <p>Κυριακή 22/10 10:00-12:00 - P70-P84</p>

**Η προοπτική του μέλλοντος ως κίνητρο συμπεριφοράς:
Ο ρόλος των ‘δυνητικών εαυτών’**

Αγγελική Λεονταρή

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Η προοπτική του χρόνου (παρελθόν, παρόν, μέλλον) θεωρείται βασική προϋπόθεση για την κατανόηση της ανθρώπινης συμπεριφοράς. Η ανθρώπινη ικανότητα για γνωστική αναπαράσταση του μέλλοντος και η επίδραση που ασκείται από αυτήν στη συμπεριφορά, εξετάζεται από διάφορες θεωρητικές προσεγγίσεις. Μια βασική υπόθεση όλων αυτών των προσεγγίσεων είναι η ιδέα ότι ο τρόπος με τον οποίο οι άνθρωποι φαντάζονται το μέλλον τους -ως θετικές δυνατότητες ή ως αρνητικές πιθανότητες- επηρεάζει καθοριστικά την αναπτυξιακή τους πορεία. Οι μελλοντικοί εαυτοί ή οι δυνητικοί εαυτοί ορίζονται ως γνωστικές αναπαραστάσεις των στόχων, των ελπίδων, των φόβων και των απειλών, διαμορφώνοντας ένα πλαίσιο που καθοδηγεί την προσωπική ανάπτυξη και επηρεάζει τα κίνητρα συμπεριφοράς. Οι δυνητικοί εαυτοί περιλαμβάνουν τόσο θετικές, όσο και αρνητικές πτυχές. Έτσι, διακρίνονται στους επιθυμητούς ή θετικούς εαυτούς και στους μη επιθυμητούς ή αρνητικούς εαυτούς. Κατά συνέπεια, οι αυτο-αναπαραστάσεις για το μέλλον είναι οι εαυτοί που θα θέλαμε να γίνουμε και αυτοί που φοβόμαστε και θα θέλαμε να αποφύγουμε. Οι έρευνες δείχνουν ότι στο ακαδημαϊκό πλαίσιο οι γνωστικές αναπαραστάσεις του εαυτού για το μέλλον έχουν παρωθητική δράση, επηρεάζοντας καθοριστικά τις αντιλήψεις των ατόμων και τα κίνητρα τους για μάθηση. Οι αναπαραστάσεις αυτές αντιπροσωπεύουν τους προσωπικούς στόχους του ατόμου, βραχυπρόθεσμους ή μακροπρόθεσμους. Η πλειονότητα των ερευνών μέχρι σήμερα επικεντρώθηκε κατά κύριο λόγο στη σημασία των βραχυπρόθεσμων στόχων. Ωστόσο, η μελέτη των μακροπρόθεσμων στόχων μπορεί να οδηγήσει σε μεγαλύτερη κατανόηση και πιο αποτελεσματικές παρεμβάσεις στην περιοχή των κινήτρων και της αυτο-ρυθμιζόμενης μάθησης.



Η αυτο-ρυθμιζόμενη μάθηση και η σημασία της στην ανάπτυξη των ταλέντων των μαθητών

Αναστασία Κωσταρίδου-Ευκλείδη

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Για σχεδόν δύο δεκαετίες υπάρχει ένα συνεχές ενδιαφέρον για την αυτο-ρυθμιζόμενη μάθηση ως μια εξαιρετικά επιθυμητή διεργασία που ενσωματώνει τόσο τα κίνητρα του ατόμου όσο και τις γνωστικές διεργασίες και τη ρύθμισή τους. Υπάρχει όμως μια πλευρά της που προκαλεί όλο και μεγαλύτερο ενδιαφέρον, κι αυτή αφορά το ρόλο του θυμικού και ειδικότερα των συναισθημάτων στη μάθηση. Τα συναισθήματα μπορούν να ασκούν αυτοτελώς τις επιδράσεις τους ή σε συνεργασία με τα κίνητρα ή σε αλληλεπίδραση με τις μεταγνωστικές εμπειρίες. Το Μεταγνωστικό και Θυμικό μοντέλο της Αυτο-ρυθμιζόμενης Μάθησης (Efklides, 2011) τονίζει τη δυναμική αλληλεπίδραση χαρακτηριστικών προσωπικότητας με τις γνωστικές, μεταγνωστικές και θυμικές διεργασίες κατά τη γνωστική ενασχόληση με ένα έργο. Τις ιδιομορφίες αυτών των αλληλεπιδράσεων σε μαθητές με ή χωρίς ιδιαίτερα ταλέντα και σε πλαίσια δημιουργικής σκέψης θα επιδιώξει να αναδείξει η παρούσα ομιλία διαγράφοντας με τον τρόπο αυτό τις προκλήσεις της μελλοντικής έρευνας στην αυτο-ρυθμιζόμενη μάθηση.



Student assessment needs: A revolutionary idea?

Kevin Woods

University of Manchester, UK

With increased performance pressure upon many students, there is concern about the effect of formal assessments, such as school leaving examinations and tests, upon the well-being of young people. In the UK, student assessments have become more stringent, leading to an increased need to address student test anxiety, particularly for vulnerable groups, either through intervention or, more controversially, applications for test accommodations. This lecture outlines how the notion of ‘student assessment needs’, having been previously discursively deleted, can be a simple and useful organising concept for the development of the assessment system. In particular, the concept will require that assessment systems are designed in response to feedback from all students, with students participating as stakeholders, utilising functional evidence of need, and in a way which reflects the valid purposes of educational assessment in 2017.



**Διασύνδεση θεωρίας, έρευνας, εκπαίδευσης και εφαρμογών στη Σχολική Ψυχολογία:
Ψυχοκοινωνική στήριξη στη σχολική κοινότητα σε δύσκολες περιόδους**

Χρυσή Χατζηχρήστου

Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Στην παρούσα εισήγηση παρουσιάζονται σύγχρονες προσεγγίσεις και εφαρμογές στη Σχολική Ψυχολογία που αναπτύχθηκαν στο πλαίσιο μιας ευρύτερης προσπάθειας για τη διασύνδεση πανεπιστημίου και σχολικής κοινότητας ιδιαίτερα σε δύσκολες περιόδους. Σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα και την ελληνική εμπειρία, η εξέλιξη του σύγχρονου ρόλου του σχολικού ψυχολόγου διαμορφώνεται με βάση τη γνώση διαπολιτισμικών παραμέτρων στην επαγγελματική εκπαίδευση αναδεικνύοντας τη σπουδαιότητα διασύνδεσης θεωρίας, έρευνας, εκπαίδευσης και εφαρμογών στη διεθνή επιστημονική κοινότητα, τη σύνδεση πανεπιστημίου και σχολικής κοινότητας, καθώς και την αναγκαιότητα αναμόρφωσης των προπτυχιακών και μεταπτυχιακών προγραμμάτων σπουδών Σχολικής Ψυχολογίας. Περιγράφονται δράσεις και προγράμματα που αναπτύχθηκαν και υλοποιήθηκαν από το Κέντρο Έρευνας και Εφαρμογών Σχολικής Ψυχολογίας (<http://www.centerschoolpsych.psych.uoa.gr/>) του Τμήματος Ψυχολογίας του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών με βάση μια ολιστική προσέγγιση για την ενίσχυση της θετικής ανάπτυξης, του θετικού κλίματος και της ψυχικής ανθεκτικότητας στη σχολική κοινότητα σε καταστάσεις κρίσεων, αλλά και σε ιδιαίτερες κοινωνικοοικονομικές περιόδους (οικονομική κρίση, εκπαίδευση των παιδιών προσφύγων). Ειδικότερα παρουσιάζονται συνοπτικά το εννοιολογικό πλαίσιο, ο σχεδιασμός, η υλοποίηση και αξιολόγηση προγραμμάτων παρέμβασης («Στηρί-Ζωντας», «E.M.E.I.S.», «WeC.A.R.E.»), η εκπαίδευση και εξειδικευμένη κατάρτιση εκπαιδευτικών, η αξιοποίηση της σύγχρονης τεχνολογίας, η έρευνα και σχετικές εκδόσεις, καθώς και η δικτύωση εκπαιδευτικών και σχολείων στην Ελλάδα και σε άλλες 12 χώρες στο πλαίσιο του ευρύτερου πολυεπίπεδου προγράμματος (project) «Συν-Φροντίζω» («Connecting for Caring» - C4C) (<http://www.connecting4caring.gr/>). Επιπλέον γίνεται αναφορά σε δράσεις και εφαρμογές για την στήριξη εκπαιδευτικών και ειδικών ψυχικής υγείας που εργάζονται σε εκπαιδευτικά πλαίσια που φοιτούν παιδιά προσφύγων. Στο τέλος συζητώνται οι προοπτικές που αναδύονται για επιστημονική δράση, καθώς και για την κατάρτιση στη σχολική ψυχολογία που θα συμβάλλουν στη διαμόρφωση της ταυτότητας του κλάδου στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα και θα ενθαρρύνουν προοπτικές επιστημονικής εξέλιξης και ενεργής στήριξης στη σχολική κοινότητα στις εκάστοτε κοινωνικοοικονομικές συνθήκες.

Supporting young people's motivation and behaviour in mainstream schools

Cathy Atkinson

University of Manchester, UK

Where a student's emotional and learning needs are not met in school, this can have a big impact on their behaviour. However, school-based approaches to managing the behaviour of individual students are often imposed by adults and do not necessarily try to understand the student's perspective, or the reasons for their behaviour. Models of motivation and behaviour change can be useful in helping school staff to understand reasons why students may not appear ready or motivated to change their behaviour and why any changes made may be difficult to sustain. This presentation explores mechanisms for changing behaviour within schools and how these can be complex. Students can be motivated to change, but lack the self-efficacy and/or personal resources to actually effect a change without support. Ways of structuring conversations about change will be explored, using approaches from motivational interviewing, a counselling-based approach, which acknowledges that students often feel two ways about changing their behaviour, knowing that there may be advantages and disadvantages to doing so. Additionally, ways of adapting the environment or available support to help students will be considered, so that learning environments are more enabling of student self-change.



Σχολική ψυχολογία: Διαδρομή και προοπτικές της

Εφη Συγκολλίτου

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Στην εισήγηση αυτή παρουσιάζονται θεματικές που απασχόλησαν τη Σχολική Ψυχολογία σε όλη τη διαδρομή της και αποτέλεσαν αντικείμενο ενασχόλησης των σχολικών ψυχολόγων στο σχολικό ή και ευρύτερο κοινωνικό πλαίσιο. Θίγονται τομείς στους οποίους ο σχολικός ψυχολόγος συνεισέφερε και συνεισφέρει, όπως η κατανόηση της ανάπτυξης των παιδιών, η καθοδήγησή τους σε θέματα συναισθημάτων, αυτοαντίληψης, στρες, ή και προβληματικής συμπεριφοράς. Προβλήματα, όπως ο πολύ-πολιτισμικός χαρακτήρας του σύγχρονου σχολείου, ο εκφοβισμός, η θυματοποίηση, οι εξαρτήσεις από διαδίκτυο, τα οποία απασχολούν ειδικότερα σήμερα το σχολείο, θα συζητηθούν στα πλαίσια μιας προσπάθειας κριτικής θεώρησης και κατανόησης των κοινωνικών επιλογών μιας ευρύτερης κοινωνίας, και θα διατυπωθούν σκέψεις για τις προοπτικές που διαγράφονται για την αναθεώρηση του ρόλου του σχολικού ψυχολόγου και του σχολείου γενικότερα.



Εφηβεία: Ζητήματα προσαρμογής

Οργανωτής/Πρόεδρος: **Σπυρίδων Τάνταρος, Ηλίας Μπεζεβέγκης**, Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
Συζητητής: **Παναγιώτης Σταυρινίδης**, Πανεπιστήμιο Κύπρου

Η εφηβεία αποτελεί μια σημαντική ηλικιακή περίοδο, τόσο από καθαρά αναπτυξιακή οπτική, όσο και σε ό,τι αφορά την προσαρμογή των εφήβων. Είτε πρόκειται για την κεντρική στην εφηβεία αναπτυξιακή κρίση της διαμόρφωσης της ταυτότητας, είτε για τις σχέσεις με τους γονείς, τους άλλους ενήλικους και τους συνομηλίκους στο σχολείο και έξω από αυτό, είτε ακόμη για την τεχνολογία, το διαδίκτυο και την δυναμική των σχέσεων μέσω αυτού, είτε, τέλος, τα πιο «σύγχρονα» προβλήματα κυβερνο-εκφοβισμού, ένας έφηβος καλείται να αντεπεξέλθει σε ένα πλήθος προκλήσεων, από την επιτυχημένη αντιμετώπιση των οποίων εξαρτάται η καλύτερη προσαρμογή του και η λειτουργικότερη ενήλικη ζωή του. Το συμπόσιο αυτό, προσεγγίζει διαφορετικές όψεις της εφηβικής προσαρμογής. Η πρώτη εργασία εξετάζει τις σχέσεις της γονικής συμπεριφοράς με τις στρατηγικές αντιμετώπισης του άγχους στην εφηβεία, η δεύτερη αφορά στον διαμεσολαβητικό ρόλο των σχέσεων προσκόλλησης με συνομηλίκους στην επίδραση του γονικού στυλ στις εμπειρίες εκφοβισμού και κυβερνοεκφοβισμού των εφήβων, η τρίτη εξετάζει τις σχέσεις της γονικότητας με τη χρήση του διαδικτύου, την επιθετική συμπεριφορά και την αυτοεκτίμηση και, τέλος, η τέταρτη διερευνά θέματα προσωπικότητας, ταυτότητας και γονικών συμπεριφορών.



Διερεύνηση των σχέσεων της γονικής συμπεριφοράς με τις στρατηγικές αντιμετώπισης του άγχους στην εφηβεία

Ηλίας Μπεζεβέγκης, Σπυρίδων Τάνταρος, Βασίλης Παυλόπουλος

Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η έρευνα αυτή ασχολείται με την γονική συμπεριφορά και τις σχέσεις της με την αντιμετώπιση του άγχους στην εφηβική ηλικία. Συμμετείχαν 420 μαθητές γυμνασίου (14,5-15,5 ετών, 56,5% θήλειοι) που προέρχονταν από οικογένειες μέσου κοινωνικο-οικονομικού επιπέδου της ευρύτερης περιοχής Αθηνών. Χρησιμοποιήθηκαν τα ερωτηματολόγια: (α) The Coping Across Situations Questionnaire (CASQ, Seiffge-Krenke, 1995), που μετρά τη συχνότητα με την οποία τα άτομα χρησιμοποιούν στρατηγικές coping, όπως: Κοινωνική Στήριξη, Ενεργή Διαπραγμάτευση, Εκδραμάτιση, Άρνηση /Αποφυγή και Συμβιβασμός και (β) Parental Behaviour (PBI – Barber, 1996. Kins, Soenens & Beyers 2013. Vazsonyi Hibbert & Snider 2003) το οποίο μετρά την ζεστασιά, τον άκριτο έπαινο, την υπερπροστασία, την αγχώδη ανατροφή και την απόρριψη από πλευράς γονέων. Η Κοινωνική Στήριξη και η Ενεργός Διαπραγμάτευση ήταν οι συχνότερες στρατηγικές coping, ενώ η Εκδραμάτιση ήταν η πιο σπάνια. Η Ζεστασιά και από τους δύο γονείς σχετίστηκε θετικά με την Ενεργό Διαπραγμάτευση και για τα δύο φύλα, ενώ η Απόρριψη και από τους δύο γονείς, σχετίστηκε θετικά με την Εκδραμάτιση και για τα δύο φύλα επίσης. Τα αποτελέσματα φαίνεται να συνηγορούν στην ύπαρξη μιας σημαντικής σχέσης των γονικών συμπεριφορών με τους τρόπους διαχείρισης του άγχους από τους εφήβους.



Ο διαμεσολαβητικός ρόλος των σχέσεων προσκόλλησης με συνομήλικους στην επίδραση του γονικού στυλ, στις εμπειρίες εκφοβισμού και κυβερνοεκφοβισμού των εφήβων

Παναγιώτης Σταυρινίδης

Πανεπιστήμιο Κύπρου

Ο στόχος αυτής της έρευνας ήταν η εξέταση των διαχρονικών επιδράσεων του γονικού στυλ στις εμπειρίες εκφοβισμού και κυβερνοεκφοβισμού σε παιδιά και εφήβους. Περαιτέρω, σε αυτή την έρευνα εξετάστηκε και ο διαμεσολαβητικός ρόλος των σχέσεων προσκόλλησης με συνομηλίκους στην προαναφερθείσα σχέση ανάμεσα στο γονικό στυλ και τον εκφοβισμό και κυβερνοεκφοβισμό λαμβάνοντας υπόψη πιθανές επιδράσεις φύλου και ηλικίας. Οι συμμετέχοντες ήταν 861 παιδιά και έφηβοι ηλικίας από 10 έως 15 ετών με μέση ηλικία τα 13 χρόνια (52% κορίτσια και 48% αγόρια) τα οποία φοιτούσαν σε δημόσια σχολεία της Κύπρου. Τα παιδιά συμπλήρωσαν το Bullying and Victimization Questionnaire, το Personal Experiences Checklist (PECK, Hunt, Peters, & Rapee, 2012) για την μέτρηση του κυβερνοεκφοβισμού, το Parental Authority Questionnaire (Buri, 1991) για την μέτρηση του γονικού στυλ και το Inventory of Parent and Peer Attachment (IPPA-R) (Gullone and Robinson 2005; Charalampous et al., 2015) για την μέτρηση της προσκόλλησης με συνομηλίκους. Η έρευνα ήταν διαχρονική ως προς τον σχεδιασμό της και τα παιδιά συμπλήρωσαν τα ίδια ερωτηματολόγια σε τρεις διαδοχικές φάσεις. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι τα παιδιά αυταρχικών γονιών στον Χρόνο 1 είχαν σημαντικά υψηλότερη εμπλοκή σε εμπειρίες εκφοβισμού, θυματοποίησης και κυβερνοθυματοποίησης στον Χρόνο 3. Αντιθέτως, τα παιδιά διαλεκτικών γονιών στον Χρόνο 1, είχαν σημαντικά χαμηλότερες τιμές ως προς την εμπλοκή τους στον εκφοβισμό, τον κυβερνοεκφοβισμό και τη θυματοποίηση στον Χρόνο 3. Επίσης, φάνηκε ότι η σχέση ανάμεσα στο γονικό στυλ και στις εμπειρίες εκφοβισμού και θυματοποίησης των παιδιών, διαμεσολαβείται πλήρως από την ποιότητα της προσκόλλησης των παιδιών με τους συνομήλικους τους. Η συζήτηση των ευρημάτων της έρευνας, επικεντρώνεται (α) στην σημασία της παρούσας μεθοδολογίας, (β) στη θεωρητική ερμηνεία των ευρημάτων και (γ) στις κλινικές, παιδαγωγικές και γονικές εισηγήσεις που προκύπτουν από αυτήν.



Ο ρόλος του διαδικτύου και η σχέση του με τις γονικές πρακτικές, την επιθετικότητα και την αυτοεκτίμηση στην εφηβεία

Ειρήνη Μπαϊρακτάρη, Σπυρίδων Τάνταρος

Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Σκοπός της παρούσας μελέτης ήταν η διερεύνηση της σχέσης των γονικών πρακτικών, της χρήσης του διαδικτύου, της επιθετικότητας στο χώρο του σχολείου και της αυτοεκτίμησης. Το δείγμα αποτέλεσαν 622 μαθητές από σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (293 μαθητές Ε΄ & ΣΤ΄ Δημοτικού/ 329 μαθητές Β΄ & Γ΄ Γυμνασίου). Οι συμμετέχοντες συμπλήρωσαν: α) την Κλίμακα Εθισμού Εφήβων στους Ηλεκτρονικούς Υπολογιστές (Σιώμος και συν., 2009), β) το Ερωτηματολόγιο Ανίχνευσης Επιθετικής Συμπεριφοράς στο σχολείο, (Bugi, J. R., 1991, προσαρμογή Πάσχου, 2008), γ) το Ερωτηματολόγιο Ανίχνευσης Μορφών Άσκησης Γονικού Ελέγχου, (EMBCU-C. Perris et al., 1980, προσαρμογή Λιανός, 2012), δ) την Κλίμακα Αυτοεκτίμησης, (Rosenberg, 1979), ε) αυτοσχέδιο ερωτηματολόγιο δημογραφικών στοιχείων. Οι συμμετέχοντες σύμφωνα με την Κλίμακα Εθισμού Εφήβων στους Ηλεκτρονικούς Υπολογιστές χωρίστηκαν σε 3 ομάδες (1η απόλυτος έλεγχος, 2^η ήπια συχνά προβλήματα, 3^η σημαντικά προβλήματα). Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι δημογραφικοί παράγοντες προβλέπουν αρκετές μορφές επιθετικής συμπεριφοράς στο δημοτικό ενώ μειώνεται η προβλεπτική αξία αυτών στο Γυμνάσιο. Στο γυμνάσιο η άσκηση επιθετικών μορφών συμπεριφοράς προβλέπεται κυρίως από τις πρακτικές της μητέρας (Ζεστασιά, Απόρριψη & Αγχώδη Ανατροφή) & μόνο από την Αγχώδη Ανατροφή του Πατέρα. Οι γονικές πρακτικές που εμφανίζονται πιο συχνά να προβλέπουν τις μορφές επιθετικής συμπεριφοράς είναι τόσο η Αγχώδης Ανατροφή και από τους δύο γονείς και η Υπερπροστασία του Πατέρα και της Μητέρας, ενώ η Ζεστασιά της μητέρας φαίνεται να προβλέπει μόνο τη χρήση της αγένειας.



Προσωπικότητα, ταυτότητα και γονική συμπεριφορά στην εφηβεία: Υπάρχει σχέση;

Σπυρίδων Τάνταρος, Ηλίας Μπεζεβέγκης, Βασίλης Παυλόπουλος

Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Στην έρευνα αυτή εξετάζονται οι σχέσεις της γονικής συμπεριφοράς με τα χαρακτηριστικά προσωπικότητας και τις διαδικασίες διαμόρφωσης ταυτότητας των εφήβων. 424 μαθητές γυμνασίου (14.5-15.5 ετών, 43,6% αγόρια και 56.45 κορίτσια) συμπλήρωσαν α) Το ερωτηματολόγιο Dimensions of Identity Development Scale-DIDS (Luyckx et al., 2008), το οποίο μετρά πέντε διαδικασίες διαμόρφωσης ταυτότητας, β) Το Big Five Inventory-BFI (Hahn et al., 2012), γ) το Parental Behavior Inventory-PBI (Barber, 1996; Kins et al., 2013; Vazsonyi et al., 2003) και δ) ένα δημογραφικό ερωτηματολόγιο. Μεταξύ άλλων, τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η Ευσυνειδησία, η Εξωστρέφεια και η Προσήνεια σχετίστηκαν θετικά με την Ζεστασιά των γονέων και αρνητικά με την Απόρριψη και την Υπερπροστασία από πλευράς τους, ενώ ο Νευρωτισμός συνδέθηκε με την Αγχώδη Ανατροφή και την Απόρριψη των γονέων. Σε συμφωνία με προηγούμενες έρευνες, η Κατασκευή Δέσμευσης, η Ταύτιση με την Δέσμευση και η Διερεύνηση σε Βάθος συνδέθηκαν επίσης με την Αγχώδη Ανατροφή και την Απόρριψη από πλευράς γονέων.



Ανάπτυξη, μάθηση και θετική ψυχοκοινωνική προσαρμογή μαθητών σε διαφορετικά εκπαιδευτικά πλαίσια: Ο πολυδιάστατος ρόλος του σχολικού ψυχολόγου

Οργανωτής/Πρόεδρος: **Δημήτρης Παπαδόπουλος**, Aegean College, Ελλάδα και Canterbury CC University, UK

Συζητητής: **Ιωάννης Παξινός**, Aegean College, Ελλάδα και Canterbury CC University, UK

Η μετατόπιση του κέντρου βάρους από τη κλινική προσέγγιση που έδινε έμφαση σχεδόν αποκλειστικά στη ψυχοδιαγνωστική αξιολόγηση και στη τριτογενή πρόληψη προς ένα σύγχρονο μοντέλο ενδυνάμωσης της ανάπτυξης και της θετικής προσαρμογής, αναδεικνύουν την αναγκαιότητα σχεδιασμού, εφαρμογής και αποτίμησης αποτελεσματικών στρατηγικών μάθησης και παρέμβασης για την κάλυψη των διαφορετικών αναγκών στα πλαίσια της παιδικής και εφηβικής ανάπτυξης. Ο στόχος αυτού του συμποσίου είναι να παρουσιάσει τον σύγχρονο, πολυδιάστατο και αποτελεσματικό ρόλο του σχολικού ψυχολόγου καλύπτοντας ένα ευρύ πλαίσιο δραστηριοτήτων του σε μαθητές διαφορετικών ηλικιακών χαρακτηριστικών που φοιτούν σε διαφορετικά εκπαιδευτικά πλαίσια. Επιλέχθηκε να διερευνηθεί η σχέση μεταξύ κινήτρων, σχολικής προσαρμογής και επίδοσης σε μαθητές τυπικής εκπαίδευσης, καθώς και να διερευνηθεί η αποτελεσματικότητα προγραμμάτων ψυχοπαιδαγωγικής παρέμβασης σε μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.



Εφαρμογή και αξιολόγηση του ψυχοπαιδαγωγικού-συμβουλευτικού προγράμματος «σκέφτομαι, νιώθω, μαθαίνω» σε χαρισματικούς μαθητές προσχολικής ηλικίας

Δημήτρης Παπαδόπουλος

*Aegean College, Ελλάδα και Canterbury CC University, UK,
Πανελλήνια Εταιρεία Ψυχικής Υγείας Παιδιού & Ενηλίκου*

Οι χαρισματικοί μαθητές έρχονται αντιμέτωποι στο σχολείο ήδη από την προσχολική ηλικία με προβλήματα και προκλήσεις που θεωρούνται συνιστώσες της ασύγχρονης ανάπτυξης της χαρισματικότητας. Η παρούσα έρευνα μελετά τη δυνατότητα εφαρμογής και τον βαθμό αποτελεσματικότητας ενός ψυχοπαιδαγωγικού-συμβουλευτικού προγράμματος παρέμβασης με τίτλο «Σκέφτομαι, Νιώθω, Μαθαίνω» που σχεδιάστηκε από τον ερευνητή και απευθύνεται σε παιδιά προσχολικής ηλικίας με στόχο την ενδυνάμωση των κοινωνικό-συναισθηματικών δεξιοτήτων τους, την ενίσχυση της αυτοεκτίμησης και της αυτοδύναμης δράσης. Εκατόν είκοσι μαθητές (n=120) ηλικίας 5 έως 6 ετών (Μ.Ο. ηλικίας 5,4 έτη) ταυτοποιήθηκαν ως νοητικά χαρισματικοί βασιζόμενοι στην επίδοσή τους στις Κλίμακες Νοημοσύνης του Wechsler (WPPSI-III^{GR}, IQ 125 και άνω). Για την αξιολόγηση της αυτοεκτίμησης και της αυτοαντίληψης χρησιμοποιήθηκαν οι κλίμακες αξιολόγησης της ακαδημαϊκής συμπεριφορικής αυτοεκτίμησης (Κάκουρος & Μανιαδάκη, 2002) και το ερωτηματολόγιο «Πως Αντιλαμβάνομαι τον Εαυτό μου Ι» (Μακρή-Μπότσαρη, 2013). Η αξιολόγηση έγινε πριν και αμέσως μετά το τέλος της παρέμβασης. Δημιουργήθηκε μια πειραματική ομάδα των 60 παιδιών που έλαβε τη παρέμβαση σε συνδυασμό με τη παρακολούθηση του σχολικού αναλυτικού προγράμματος και μια ομάδα ελέγχου των 60 παιδιών που έλαβε μόνο τη τυπική εκπαίδευση. Το παρεμβατικό πρόγραμμα το οποίο διήρκεσε 16 βδομάδες έλαβαν μέρος 60 μαθητές προσχολικής ηλικίας και ελάμβανε χώρα μια φορά τη βδομάδα σε απογευματινή ζώνη σε ειδικά διαμορφωμένο χώρο σε κοινοτικό πλαίσιο στο Νομό Αττικής. Κάθε παρέμβαση περιελάμβανε παιγνιώδεις ασκήσεις και πρωτότυπες διαδραστικές δραστηριότητες βασισμένες στις αρχές της γνωσιακής-συμπεριφορικής προσέγγισης και της κοινωνικό-συναισθηματικής μάθησης. Πριν την εφαρμογή της παρέμβασης δεν διαπιστώθηκαν διαφορές μεταξύ των ομάδων ως προς τα επίπεδα αυτοεκτίμησης και αυτοαντίληψης. Μετά το τέλος της παρέμβασης, οι μαθητές της πειραματικής ομάδας σημείωσαν αύξηση των γενικών και επιμέρους δεικτών της αυτοεκτίμησης και της αυτοαντίληψης ($p < 0,01$). Τέλος, θα συζητηθούν οι περιορισμοί της έρευνας και οι επιπτώσεις της παρέμβασης στην παιδαγωγική-σχολική ψυχολογία και στον σχεδιασμό των σχολικών αναλυτικών προγραμμάτων για τους χαρισματικούς μαθητές.

Επίτευξη στόχων και σχολική προσαρμογή σε μαθητές δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης

Μανόλης Χατζάκης, Δημήτρης Παπαδόπουλος

Aegean College, Ελλάδα και Canterbury CC University, UK

Οι μαθητές στο Λύκειο παρουσιάζουν ατομικές διαφορές στο ρυθμό της μάθησης, στα κίνητρα που τους ωθούν για επίτευξη στόχων και στο βαθμό της σχολικής τους προσαρμογής στο περιβάλλον της τάξης. Η θεωρία του προσανατολισμού σε στόχους επίτευξης βρίσκει έδαφος να διερευνηθεί στα πλαίσια αυτής της εργασίας σε σχέση με την σχολική επίδοση και τη σχολική προσαρμογή μαθητών της Β΄ και Γ΄ τάξης Ενιαίου Λυκείου. Η παρούσα έρευνα έχει ως σκοπό να εξετάσει τα κίνητρα που οι μαθητές τείνουν να υιοθετούν στο περιβάλλον της τάξης και τα οποία σχετίζονται με τη μάθηση και την σχολική επίδοση. Βασικός στόχος είναι να διερευνηθεί η ενδεχόμενη σχέση μεταξύ των κινήτρων μάθησης με τη σχολική προσαρμογή και τη σχολική επίδοση. Για τη συλλογή των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε το ερωτηματολόγιο αυτοαξιολόγησης κινήτρων για μάθηση, η κλίμακα σχολικής προσαρμογής και ο μέσος όρος από τις βαθμολογίες των μαθητών σε δείγμα 35 μαθητών από τη Β΄ και Γ΄ τάξη ΓΕΛ στο Ν. Αττικής. Από την αρχική ανάλυση των αποτελεσμάτων διαπιστώνεται ότι βρέθηκε μια θετική αλλά αδύναμη σχέση μεταξύ των κινήτρων για μάθησης και της σχολικής επίδοσης, και της σχολικής προσαρμογής. Δε βρέθηκε θετική σχέση μεταξύ της σχολικής επίδοσης και της σχολικής προσαρμογής. Επίσης κοινωνικό-δημογραφικοί παράγοντες σχετίστηκαν με τη σχολική προσαρμογή, τη σχολική επίδοση και τα κίνητρα μάθησης. Με βάση τα ευρήματα της έρευνας θα συζητηθεί ο συμβουλευτικός ρόλος του εκπαιδευτικού προς όφελος των μαθητών με στόχο την αύξηση των κινήτρων επίτευξης που οδηγούν στη θετικότερη σχολική επίδοση και προσαρμογή.



Μελέτη περίπτωσης εφήβου με διαταραχή αυτιστικού φάσματος και στόχο τη διαχείριση της συμπεριφοράς και την ενίσχυση της επικοινωνίας και αλληλεπίδρασης στα πλαίσια της ειδικής αγωγής

Λαμπρινή Σίσκα, Δημήτρης Παπαδόπουλος

Aegean College και Canterbury CC University, UK

Η δυσκολία στην κοινωνική αλληλεπίδραση και στην λεκτική επικοινωνία αποτελούν τα συνηθέστερα προβλήματα των παιδιών με διαταραχές του αυτιστικού φάσματος κατά την πορεία της σχολικής και κοινωνικής τους ζωής. Οι δυσκολίες αυτές όμως φαίνεται πως σχετίζονται με το επίπεδο ανάγκης υποστήριξης (λειτουργικότητας) του κάθε μαθητή καθώς και τον εξατομικευμένο ρυθμό στη μάθηση και στην ψυχοκοινωνική του προσαρμογή. Στόχος αυτής της μελέτης περίπτωσης είναι να εξετάσει την αποτελεσματικότητα του παρεμβατικού πρόγραμματος PRT (Pivotal Response Treatment) με στόχο την ανάπτυξη της λεκτικής αλληλεπίδρασης και τη διαχείριση συμπεριφοράς μέσα από τις βασικές αρχές του ABA και άλλες γνωστικό-συμπεριφορικές τεχνικές σε μαθητή που έχει λάβει τη διάγνωση της ΔΑΦ. Επιλέχθηκε ένας άρρεν έφηβος με αυτισμό, ο οποίος φοιτά σε Γ.Ε.Ε. ειδικής αγωγής του Ν. Αττικής και παρακολουθεί παράλληλα ατομικό ψυχοπαιδαγωγικό πρόγραμμα. Σύμφωνα με τη ψυχοδιαγνωστική αξιολόγηση με το κριτήριο WISC-III διαπιστώνεται οριακή νοημοσύνη, ενώ από την κλινική αξιολόγηση διαπιστώθηκαν διαταραχές συμπεριφοράς. Το πρόγραμμα παρέμβασης διήρκεσε 2 χρόνια (3 ωριαίες συναντήσεις / εβδομάδα) στο οποίο γινόταν συνεχής καταγραφή συμπεριφοράς και αξιολόγηση της παρέμβασης ανά 3 μήνες. Τα αποτελέσματα των συστηματικών καταγραφών δείχνουν ότι υπάρχει βελτίωση ως προς την διαχείριση συμπεριφοράς η οποία γενικεύεται σε ικανοποιητικό βαθμό και στο σχολικό περιβάλλον σε αντίθεση με τις δεξιότητες επικοινωνίας που διαπιστώνεται γενίκευση στο σχολείο με συνομηλίκους αλλά σε μικρότερο βαθμό. Οι πρακτικές αυτές θα μπορούσαν να εφαρμοστούν και σε άλλους μαθητές με αυτισμό στην ειδική αγωγή.



Μαθησιακές / Αναγνωστικές Δυσκολίες: Θέματα Αξιολόγησης

Προεδρείο: Σωτηρία Τζιβνίκου, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

**Σύγκριση του νοητικού προφίλ μαθητών/τριών με δυσλεξία και μαθησιακές δυσκολίες:
Η προβλεπτική αξία του WISC-III ως προς τον εντοπισμό των δυσκολιών των
μαθητών/τριών**

Αθηνά Βούλγαρη, Νικολέτα Μπάραλη, Νικόλαος Απτεσλής

Β' ΚΕΔΔΥ Θεσσαλονίκης

Το WISC-III αποτελεί το πιο συχνά χρησιμοποιούμενο τεστ νοημοσύνης στην Ελλάδα. Εκτός από τον προσδιορισμό του επιπέδου νοητικής λειτουργίας, συμβάλλει στην αξιολόγηση του γνωστικού προφίλ, των δυνατοτήτων και των δυσκολιών των μαθητών/τριών. Μέχρι σήμερα ελάχιστες μελέτες έχουν πραγματοποιηθεί στην Ελλάδα σε σχέση με το νοητικό προφίλ διακριτών ομάδων του μαθητικού πληθυσμού. Η παρούσα έρευνα αποσκοπούσε στη διερεύνηση του νοητικού προφίλ μαθητών/τριών έκτης δημοτικού που έλαβαν διάγνωση α)ειδικών μαθησιακών δυσκολιών-δυσλεξίας β)μαθησιακών δυσκολιών και γ)μαθητών/τριών που δεν εμπίπτουν σε καμία ειδική εκπαιδευτική ανάγκη. Τα νοητικά προφίλ αναλύθηκαν με στόχο τον εντοπισμό στατιστικά σημαντικών διαφορών ως προς: α) την επίδοση σε όλες τις επιμέρους υποκλίμακες του τεστ β) τη διαφοροποίηση του δείκτη λεκτικής-πρακτικής νοημοσύνης γ) επιπρόσθετες κατηγοριοποιήσεις των υποκλιμάκων του WISC-III. Τα δεδομένα προήλθαν από 210 μαθητές/τριες που αξιολογήθηκαν από το Β'ΚΕΔΔΥ Θεσσαλονίκης τα έτη 2014-2017, εξισωμένους ως προς το φύλο και την ηλικία. Απαραίτητη προϋπόθεση για τη συμμετοχή τους επιπλέον ήταν: α) να λειτουργούν νοητικά σε μέσο φυσιολογικό επίπεδο β) να έχουν επαρκή σχολική φοίτηση και γνώση της ελληνικής γλώσσας γ)να μην αντιμετωπίζουν επιπρόσθετα προβλήματα (π.χ. προβλήματα λόγου, συναισθηματικές δυσκολίες, νευρολογικά προβλήματα, ΔΕΠ-Υ κλπ.) Φάνηκε ότι οι μαθητές/τριες με δυσλεξία παρουσιάζουν σε μεγαλύτερο βαθμό ποιοτικές διαφοροποιήσεις ως προς το προφίλ των ικανοτήτων τους σε σχέση με τις άλλες ομάδες, ενώ το νοητικό προφίλ των μαθητών/τριών που διαγιγνώσκονται με μαθησιακές δυσκολίες προσομοιάζει περισσότερο με αυτό των μαθητών/τριών που δεν παρουσιάζουν ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.

Η χρήση των στρατηγικών ανάγνωσης ως διακριτικός παράγοντας για τους καλούς αναγνώστες και τους αναγνώστες με μαθησιακές δυσκολίες

Σωτηρία Τζιβινίκου, Αλεξάνδρα Φουντουκίδου, Γεωργία Ανδρέου

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Οι έμπειροι-καλοί αναγνώστες χρησιμοποιούν αποτελεσματικά στρατηγικές ανάγνωσης, για να ανταπεξέλθουν στα αναγνωστικά έργα. Αυτό τους κάνει να διαφέρουν από τους αναγνώστες με μαθησιακές δυσκολίες, οι οποίοι είτε δεν χρησιμοποιούν στρατηγικές ανάγνωσης, είτε τις χρησιμοποιούν με αναποτελεσματικό τρόπο. Η παρούσα έρευνα αρχικά διερευνά τα ποιοτικά και ποσοτικά χαρακτηριστικά των στρατηγικών ανάγνωσης που χρησιμοποιούνται από δύο διακριτές ομάδες αναγνωστών, από τους καλούς και λιγότερο αποτελεσματικούς αναγνώστες. Στη συνέχεια, διερευνά το αντίστροφο ερώτημα, κατά πόσο δηλαδή, οι χρησιμοποιούμενες στρατηγικές μπορούν να αποτελέσουν διακριτικό παράγοντα για το διαχωρισμό των αναγνωστών σε καλούς και λιγότερο αποτελεσματικούς αναγνώστες. Οι συμμετέχοντες στην έρευνα ήταν 180 νεαροί ενήλικες (γυναίκες και άντρες). Η συλλογή δεδομένων έγινε με ερωτηματολόγιο αυτοαναφοράς, του οποίου η ανάπτυξη στηρίχθηκε στα ευρήματα της διεθνούς βιβλιογραφίας. Η χρήση ανώτερων στατικών μεθόδων για την διάκριση των ομάδων (discriminant analysis) κατέδειξαν ότι η χρήση των στρατηγικών ανάγνωσης μπορεί να αποτελέσει διακριτικό παράγοντα, ο οποίος μπορεί να διακρίνει τους αναγνώστες σε καλούς και λιγότερο αποτελεσματικούς. Τα ποιοτικά και ποσοτικά χαρακτηριστικά των στρατηγικών ανάγνωσης αποτελούν σημαντικό παράγοντα για την ανταπόκριση του αναγνώστη στα αναγνωστικά έργα. Η χρήση των στρατηγικών ανάγνωσης μπορεί εν τέλει να αποτελέσει τον παράγοντα διάκρισης των ομάδων των καλών και λιγότερο αποτελεσματικών αναγνωστών. Τα ευρήματα της παρούσας έρευνας ενδεχομένως μπορούν να επιδράσουν στην εκπαιδευτική πράξη, προτείνοντας την περαιτέρω ενίσχυση της διδασκαλίας στρατηγικών ανάγνωσης στο σχολείο, δίνοντας έμφαση στην ενίσχυση της χρήσης τους από όλους τους μαθητές, προάγοντας έτσι τις αναγνωστικές δεξιότητες όλων.



Stability of reading development and reading difficulties

Maria Psyridou, Minna Torppa, Asko Tolvanen, Anna-Maija Poikkeus, Marja-Kristiina Lerkkanen, Jari-Erik Nurmi

University of Jyväskylä

We examine the stability of the development of reading fluency (RF) and reading comprehension (RC) from grade 2 to grade 6 and whether kindergarten skills predict RF and RC development. The study is part of a Finnish longitudinal study in which approximately 2000 children participated. RF was assessed with three tasks and RC using a subtest of a nationally normed reading test battery. The assessed kindergarten factors were: initial phoneme identification, naming letters, Peabody picture vocabulary, rapid serial naming of objects, number sequences, and listening comprehension. First we estimated cross-lagged factor path models to examine the correlative associations between RF and RC across grades 2 to 6. Next, we focused on reading difficulties (RD) (lowest 10 % in RF and/or RC) and their stability across time. Using the cross-lagged factor models as a basis, we simulated 200.000 cases, which provided a way to omit measurement error from the stability analysis. Finally, we modeled the relative contributions of the kindergarten factors to RF and RC in grades 2 and 6 in SEM framework by using Cholesky decomposition. Our results indicated that RF is more stable than RC. Moreover, RD are not stable across time since 6.9% of the children had late-emerging RD (2.2% in RF, 4.4% in RC) and 6.5% had resolving RD (2.5% in RF, 3.5% in RC). RF better linked with letter naming and rapid naming while RC with letter naming, phoneme identification and vocabulary. Children's reading skills change and should be followed beyond the early grades.



Reading outcomes of children with delayed early vocabulary and family risk for dyslexia: A follow up from age 2 to 16

Maria Psyridou, Minna Torppa, Anna-Maija Poikkeus, Kenneth Eklund

University of Jyväskylä

The purpose of the study was to investigate if early expressive vocabulary delay (late talking) predicts later development in reading in a long-term follow-up until age 16. We examine further if prediction is different in the presence of family risk for dyslexia (FR) and early receptive vocabulary delay. Expressive and receptive vocabulary skills were assessed at the age of 2–2.5 years, and reading skills in grades 2, 3, 8, and 9. The longitudinal sample consisted of 200 Finnish-speaking children, of which 108 had FR for dyslexia and 92 came from families without reading difficulties. We compared reading development of five subgroups: 1) FR, no vocabulary delay, 2) FR, late talkers, 3) FR, late talkers, and co-existing receptive vocabulary delay, 4) no FR, late talkers, and 5) no FR, no vocabulary delay. Our findings showed that the combination of expressive and receptive vocabulary indicates stable difficulties in reading comprehension whereas late talkers without receptive vocabulary difficulties tend to become typical readers. Delays in early vocabulary can lead to a persistent deficit, with the specification that expressive vocabulary deficit alone can alleviate in time whereas the combined deficit is a stronger risk marker.



Διαφορές μεταξύ μαθητών με δυσλεξία και μαθητών τυπικής ανάπτυξης στην ακουστική διάκριση λέξεων προτάσεων και κατανόηση κειμένων σε συνθετική και φυσική ομιλία

Βασιλική Γιαννούλη, Ελένη Κουστριάβα, Μαριάννα Μπάνου

Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Η συνθετική ομιλία έχει συχνά συζητηθεί στην ερευνητική βιβλιογραφία μέσα από την αναφορά δύο όρων: ακουστική διάκριση και κατανόηση. Η ακουστική διάκριση είναι η ικανότητα του δέκτη του ακουστικού σήματος να αναγνωρίζει ερεθίσματα όπως φωνήματα και λέξεις παρουσιαζόμενα σε απομόνωση ενώ η κατανόηση ως ανώτερη λειτουργία εμπεριέχει την εξαγωγή του νοήματος από το ακουστικό ερέθισμα. Πληθώρα ερευνών έχουν ασχοληθεί με την ακουστική διάκριση φωνημάτων, λέξεων, προτάσεων και/ή κατανόηση κειμένων σε συνθετική ομιλία από άτομα χωρίς δυσκολίες μάθησης. Στις έρευνες αυτές οι συμμετέχοντες παρουσίαζαν πολύ καλύτερη ακουστική διάκριση των ερεθισμάτων (φωνημάτων και λέξεων) παρουσιαζόμενων σε φυσική ομιλία παρά σε συνθετική. Επιπλέον η κατανόηση των κειμένων παρουσιαζόμενων σε συνθετική ομιλία συχνά αποσπούσε χαμηλότερους μέσους όρους ακρίβειας και πιο αργούς χρόνους αντίδρασης σε ερωτήσεις κλειστού τύπου (ΝΑΙ/ΟΧΙ) σε σύγκριση με τη φυσική ομιλία. Παρά τον κυρίαρχο όγκο αυτών των ερευνών στην βιβλιογραφία σήμερα υπάρχει ένας περιορισμένος αριθμός ερευνών που έχουν ασχοληθεί με το πώς άτομα με ειδικές δυσκολίες μάθησης-δυσλεξία μπορούν να διακρίνουν ακουστικά και να κατανοήσουν ερεθίσματα παρουσιαζόμενα σε συνθετική ομιλία. Η πιο συχνή μέθοδος αναπαραγωγής συνθετικής ομιλίας στις έρευνες αυτές ήταν το (Text-to-Speech) σύστημα μετατροπής κειμένου σε λόγο, όπου οι δυσλεξικοί συμμετέχοντες παρουσίαζαν σημαντικά λιγότερη συνέπεια από το αντίστοιχο τυπικό δείγμα στην ακουστική διάκριση μεμονωμένων φωνημάτων. Η παρούσα έρευνα σχεδιάστηκε για να μετρήσει και να συγκρίνει την ακουστική διάκριση (100 λέξεων, 12 προτάσεων) και κατανόηση δύο (2) κειμένων παραγόμενων πρώτα σε φυσική και μετά σε συνθετική ομιλία σε (49) μαθητές με δυσλεξία και σε (95) μαθητές τυπικής ανάπτυξης. Αναμένεται ότι η ακουστική διάκριση (λέξεων, προτάσεων) και κατανόηση κειμένων από τους μαθητές με δυσλεξία θα διαφέρει από την αντίστοιχη επίδοση των μαθητών τυπικής ανάπτυξης ιδιαίτερα για τη συνθήκη συνθετικής ομιλίας. Επίσης αναμένονται σημαντικές συσχετίσεις μεταξύ ακουστικής διάκρισης, κατανόησης και παραγόντων όπως ηλικία και φύλο.



Διδακτικές πρακτικές και αντιλήψεις εκπαιδευτικών

Προεδρείο: **Νικόλαος Χανιωτάκης**, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Διδακτικές αναλογίες για τη διδασκαλία θεμελιωδών εννοιών της Χημείας

Μαριάννα Θεοδοσίου¹, Βασιλεία Χρηστίδου¹, Βασιλεία Χατζηνικήτα²

¹Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, ²Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο

Στο πλαίσιο των σύγχρονων προσεγγίσεων στη Διδακτική των Φυσικών Επιστημών, η υπέρβαση των εναλλακτικών ιδεών των μαθητών/τριών για έννοιες και φαινόμενα των Φυσικών Επιστημών συνιστά βασική στόχευση της διδασκαλίας και της μάθησης. Επιπλέον, οι αναλογίες, σύμφωνα με τη συναφή διεθνή ερευνητική βιβλιογραφία, αποτελούν ένα ιδιαίτερα χρήσιμο διδακτικό εργαλείο για τη διδασκαλία αφηρημένων επιστημονικών εννοιών, καθώς επιτρέπουν τη σύγκριση και αντιστοίχιση μη οικείων εννοιολογικών τομέων με άλλους τομείς, οικείους στους μαθητές, διευκολύνοντας έτσι την οικοδόμηση νέων νοητικών σχημάτων, συμβατών με τη σχολική εκδοχή των επιστημονικών εννοιών και μοντέλων. Δύο ομάδες μαθητών της Β΄ Γυμνασίου διδάχτηκαν τις έννοιες «χημικά στοιχεία» και «χημικές ενώσεις»: η πρώτη (Πειραματική Ομάδα) με τη χρήση ενός πλέγματος λεκτικών αναλογιών το οποίο κατασκευάστηκε με στόχο τη διδακτική διαχείριση εναλλακτικών ιδεών σχετικά με τις παραπάνω έννοιες, ενώ η δεύτερη (Ομάδα Ελέγχου) με συμβατική διδασκαλία στο σχολικό πλαίσιο. Για τη συλλογή των δεδομένων στον προ-έλεγχο και στο μετα-έλεγχο χρησιμοποιήθηκε ερωτηματολόγιο ανίχνευσης εναλλακτικών ιδεών των μαθητών. Η σύγκριση των επιδόσεων των δύο ομάδων, πριν και μετά τη διδακτική παρέμβαση, ανέδειξε σημαντική βελτίωση του επιπέδου κατανόησης των υπό εξέταση εννοιών από την Πειραματική Ομάδα και υπέρβαση σημαντικών εναλλακτικών ιδεών που συνδέονται με τις έννοιες καθαρής ουσίας (χημικό στοιχείο – χημική ένωση) / μείγμα. Αντίθετα, στην Ομάδα Ελέγχου καταγράφηκε ιδιαίτερα περιορισμένη βελτίωση των επιδόσεων των μαθητών καθώς επίσης και διατήρηση των εναλλακτικών ιδεών τους. Τα ευρήματα αυτά υποδεικνύουν ότι η συστηματική χρήση ειδικά σχεδιασμένων διδακτικών αναλογιών μπορεί να συμβάλει σημαντικά στην υπέρβαση εναλλακτικών ιδεών και στην κατάκτηση θεμελιωδών χημικών εννοιών από τους μαθητές.

Διδακτικός χρόνος στο γλωσσικό μάθημα και αξιοποίηση της μαθητικής συμμετοχής

Βασιλική Γκολφινόπουλου, Σταυρούλα Καλδή

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι η διερεύνηση της αξιοποίησης του διαθέσιμου διδακτικού χρόνου στο γλωσσικό μάθημα, από τους εκπαιδευτικούς, σε σχέση με το επίπεδο συμμετοχής των μαθητών κατά τη μαθησιακή διαδικασία με τελικό στόχο την κάλυψη της διδακτέας ύλης. Το θεωρητικό πλαίσιο της παρούσας μελέτης στηρίζεται στο μοντέλο του επικοδομητισμού και στο Δυναμικό Μοντέλο Εκπαιδευτικής Αποτελεσματικότητας. Ο διδακτικός χρόνος αποτελεί παράγοντα που επηρεάζει και καθορίζει την αποτελεσματικότητα της διδασκαλίας. Ο χρόνος διδασκαλίας, οι διδακτικοί στόχοι, το ποσοστό κάλυψης της ύλης, τα κίνητρα μάθησης, οι τεχνικές και οι μέθοδοι διδασκαλίας, είναι μερικές από τις αρχές της αποτελεσματικής διδασκαλίας. Η μεθοδολογία που ακολουθείται στην έρευνα είναι ποιοτική και το ερευνητικό εργαλείο που χρησιμοποιείται είναι η επιτόπια μη συμμετοχική παρατήρηση. Το δείγμα αποτελείται από δώδεκα εκπαιδευτικούς Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης για τις Δ', Ε' και ΣΤ' τάξεις σε τέσσερα Δημοτικά Σχολεία αντίστοιχα της ευρύτερης περιοχής της Θεσσαλονίκης. Οι διδακτικές ώρες που πραγματοποιήθηκαν οι παρατηρήσεις ανέρχονται στις έξι με οχτώ ώρες για κάθε τάξη. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι ο υπάρχων διδακτικός χρόνος στο γλωσσικό μάθημα κρίνεται ανεπαρκής και ότι οι εκπαιδευτικοί δε δύναται να είναι ευέλικτοι κατά τη διάρκεια του διδακτικού έργου παρέχοντας στείρα γνώση και οδηγώντας τους μαθητές σε παθητικούς δέκτες αυτής. Η αναγκαιότητα της έρευνας αυτής έγκειται στο γεγονός ότι δεν έχει διερευνηθεί η σύνδεση του διδακτικού χρόνου στη Γλώσσα με τον παράγοντα της συμμετοχής του μαθητικού πληθυσμού στο ελληνικό πλαίσιο της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης.



Το χιούμορ στη διδασκαλία

Νικόλαος Χανιωτάκης, Μαγδαληνή Παπάζογλου

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Παλαιότερα κυριαρχούσε η αντίληψη ότι το χιούμορ ήταν ασυμβίβαστο με την σοβαρότητα της τάξης και της διδασκαλίας. Τις τελευταίες, όμως, δεκαετίες τόσο η εκπαιδευτική έρευνα όσο και άλλες επιστήμες επισημαίνουν τις θετικές επιδράσεις που μπορεί να έχει η αξιοποίηση του χιούμορ. Ως απόρροια των εξελίξεων αυτών ένας αυξανόμενος αριθμός εκπαιδευτικών άρχισε να αξιοποιεί το χιούμορ στην διδακτική πράξη. Ωστόσο, δεν προτείνεται η άνευ όρων ένταξη του χιούμορ στην διδασκαλία, καθώς εκτός από θετικές επιδράσεις μπορεί να επιφέρει και αρνητικές. Όταν το χιούμορ είναι ανάρμοστο, επιθετικό και εχθρικό μπορεί να πληγώσει, γελοιοποιήσει και να προκαλέσει αρνητικά συναισθήματα. Είναι αναντίρρητο ότι τέτοιου είδους χιούμορ δεν είναι αποδεκτό σε κανένα εκπαιδευτικό πλαίσιο καθώς η συναισθηματική ασφάλεια, η αποδοχή του άλλου, το πνεύμα συνεργασίας και ομαδικότητας και γενικότερα οι καλές κοινωνικές σχέσεις αποτελούν στόχους της εκπαίδευσης. Η παρούσα, λοιπόν, έρευνα μελετά την παραγωγή χιούμορ τόσο από τους εκπαιδευτικούς όσο και από τους μαθητές εντός του σχολικού πλαισίου και κατά την διάρκεια της διδασκαλίας. Ειδικότερα, μελετήθηκαν οι εκφάνσεις του χιούμορ και κατηγοριοποιήθηκαν σε διαφορετικά είδη. Επίσης, μελετήθηκε αν το χιούμορ που παράγεται από τους εκπαιδευτικούς συσχετίζεται με το διδακτικό στυλ του εκπαιδευτικού και παράγοντες όπως η αμεσότητα, η αυταρχική ή δημοκρατική συμπεριφορά του, το επίπεδο κατοχής του γνωστικού αντικειμένου, η μέθοδος διδασκαλίας και γενικότερα το κλίμα της τάξης. Για την συλλογή των δεδομένων αξιοποιήθηκε η συμμετοχική παρατήρηση σε 105 τμήματα του δημοτικού σχολείου.



«Βιβλίο του μαθητή» και «Βιβλίο του καθηγητή»: Έμφυλες παραστάσεις στα εξώφυλλα των διδακτικών βιβλίων της ελληνικής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης

Αθηνά Γούλα¹, Άγγελος Χοτζίδης^{1,2}

¹Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, ²5ο ΓΕΛ Καλαμαριάς

Στην ελληνική και διεθνή βιβλιογραφία έχει επισημανθεί, σχετικά με τις έμφυλες παραστάσεις αλλά και το γλωσσικό σεξισμό στα σχολικά εγχειρίδια, ότι νομιμοποιούν τις άνισες σχέσεις εξουσίας ανάμεσα στα φύλα και διαιώνίζουν τα έμφυλα στερεότυπα. Τα τελευταία έτη βασική μέριμνα του ελληνικού υπουργείου Παιδείας, όπως και άλλων υπουργείων, είναι η ισότιμη μεταχείριση και προβολή των δύο φύλων σε όλα τα δημόσια έγγραφα. Αυτό έχει επιτευχθεί σε μεγάλο βαθμό και στα περιεχόμενα των σχολικών βιβλίων της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Δεν ισχύει όμως το ίδιο για τα εξώφυλλα των διδακτικών βιβλίων της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Το σχολικό έτος 2016/17 σε αρκετά από αυτά υπήρχε η αναφορά σε «Βιβλίο του μαθητή» ή «Βιβλίο του καθηγητή», ενώ σε ελάχιστες περιπτώσεις αναγραφόταν «Βιβλίο εκπαιδευτικού». Επίσης, στην πλειονότητα των εξώφυλλων, που έχουν παραστάσεις ανδρών ή γυναικών, αριθμητικά κυριαρχούν οι άνδρες. Η εργασία εστιάζει στις απόψεις μαθητριών/των Λυκείου για τις έμφυλες παραστάσεις και το γλωσσικό σεξισμό στα εξώφυλλα των σχολικών βιβλίων και πώς αυτές θα έπρεπε (ή δεν θα έπρεπε) να απαλειφθούν, ώστε να απεικονίζονται και να αναφέρονται (ή να μην απεικονίζονται και αναφέρονται) ισότιμα τα δύο φύλα. Το ερωτηματολόγιο συμπληρώθηκε από 110 μαθήτριες/τες των τριών τάξεων Λυκείου της Θεσσαλονίκης. Παρουσιάζονται οι συχνότητες των θετικών και αρνητικών απαντήσεων και εξετάζεται η επίδραση της ηλικίας και του φύλου στις απόψεις των συμμετεχόντων/ουσών για την «εικόνα και τη γλώσσα του φύλου» στα εξώφυλλα των σχολικών εγχειριδίων. Τα ευρήματα της έρευνας συζητιούνται στη βάση της αξιοποίησής τους για την ενίσχυση των εκπαιδευτικών πρακτικών προώθησης της ουσιαστικής ισότητας των φύλων σε κάθε πτυχή της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Μαθαίνω τη δημοκρατία στο σχολείο: Αντιλήψεις διευθυντών και υποδιευθυντών σχολικών μονάδων πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης

Αθανασία Γεωργακοπούλου¹, Βασίλης Πανταζής²

¹Πανεπιστήμιο Αθηνών, ²Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Τα σύγχρονα Προγράμματα Σπουδών θέτουν ως γενικό σκοπό της εκπαίδευσης στην Ελλάδα την εξασφάλιση στον/ην μαθητή/τρια συνθηκών ανάπτυξης μιας «προσωπικότητας υπεύθυνης, δημοκρατικής και ελεύθερης». Παρά τις υπάρχουσες θεωρητικές προσεγγίσεις γύρω από το θέμα, οι έρευνες στο πεδίο αυτό είναι ελάχιστες. Ο βαθμός και οι τρόποι καλλιέργειας των ανωτέρω χαρακτηριστικών αποτελούν παραμέτρους ρυθμιζόμενες-πέραν του εκπαιδευτικού συστήματος- και από τα εκάστοτε πρόσωπα που «θέσει» δύνανται να διαμορφώσουν ένα δημοκρατικό κλίμα στο σχολείο: κομβικής σημασίας λοιπόν αναδεικνύεται ο ρόλος των διευθυντών/υποδιευθυντών. Η ποιοτική αυτή έρευνα στοχεύει να διερευνήσει τις αντιλήψεις των στελεχών που διοικούν μια σχολική μονάδα πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, γύρω από τους τρόπους με τους οποίους οι μαθητές μαθαίνουν στην Ελλάδα την έννοια της δημοκρατίας. Η έρευνα διεξήχθη κατά τους μήνες Ιανουάριο - Μάιο του 2017 με ημι-δομημένες συνεντεύξεις από σαράντα διευθυντές/υποδιευθυντές δημόσιων και ιδιωτικών δημοτικών σχολείων και νηπιαγωγείων σε αστικές, αγροτικές και νησιωτικές περιοχές. Το απομαγνητοφωνημένο υλικό αναλύεται συστηματικά, σύμφωνα με τις αρχές της μεθόδου της ανάλυσης περιεχομένου. Σκιαγραφούνται έτσι οι αντιλήψεις των υποκειμένων για το περιεχόμενο και το νόημα των πολιτικών σπουδών στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, για την αναγκαιότητα ύπαρξης μαθητικών μορφών αντιπροσώπευσης, για τον επιθυμητό βαθμό συμμετοχής των μαθητών στην λήψη αποφάσεων, για τις προσπάθειες να δημιουργηθούν συνθήκες παροχής ίσων ευκαιριών στην εκπαίδευση αλλά και για τον τρόπο λειτουργίας μιας δημοκρατικής σχολικής μονάδας. Τα ερευνητικά αποτελέσματα αναμένεται να συμβάλουν στην ευαισθητοποίηση των επιστημόνων της Αγωγής γύρω από την επάρκεια των υπάρχοντων ανθρώπινων και γνωστικών πόρων αλλά και των παρεχόμενων τρόπων και εκπαιδευτικών εργαλείων για την επίτευξη του σκοπού που αφορά στην ενεργό πολιτεότητα των μαθητών στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση.



Συναισθήματα, συναισθηματική διαχείριση και επιθετικότητα σε παιδιά και εφήβους

Οργανωτής/Πρόεδρος: **Κωνσταντίνος Μ. Κόκκινος**, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης
Συζητητής: **Κώστας Α. Φάντη**, Πανεπιστήμιο Κύπρου

Ο ρόλος της ρύθμισης συναισθημάτων στην εκδήλωση επιθετικής συμπεριφοράς χρήζει περαιτέρω διερεύνησης, αφού κυρίως το συναίσθημα του θυμού και η διαχείρισή του έχει μελετηθεί περισσότερο στη σχετική έρευνα. Το παρόν συμπόσιο αποσκοπεί στην παρουσίαση ερευνητικών δεδομένων που αφορούν το ρόλο της επιθετικότητας σχέσεων ως μέσο επίτευξης κοινωνικών στόχων από μαθητές που βιώνουν ζήλεια στις σχέσεις τους με τους συνομήλικους (εργασία 1). Η εργασία 2 πραγματεύεται τη συναισθηματική διαχείριση του φόβου σε σχέση με τη διαταραχή διαγωγής και τα χαρακτηριστικά σκληρότητας, ενώ η εργασία 3 μελετά το ρόλο της συναισθηματικής διαχείρισης και άλλων διατομικών παραγόντων στην επιθετικότητα σχέσεων. Ένα λιγότερο διερευνημένο πεδίο αφορά τη σχέση ανάμεσα στην εκδήλωση του κυβερνοεκφοβισμού και τη συναισθηματική διαχείριση, η οποία σχέση αποτελεί αντικείμενο μελέτης της εργασίας 4.



Είναι η επιθετικότητα σχέσεων μέσο επίτευξης κοινωνικών στόχων για τους εφήβους που ζηλεύουν;

Κωνσταντίνος Μ. Κόκκινος, Μαγδαληνή Κουντουράκη, Ιωάννα Βουλγαρίδου

Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η μελέτη της σχέσης ανάμεσα στη ζήλεια, τις δύο λειτουργίες της επιθετικότητας σχέσεων ΕΣ (προληπτική και αντιδραστική) και τους κοινωνικούς στόχους (αντιλαμβανόμενη δημοφιλία, κοινωνική κυριαρχία, οικειότητα) σε δείγμα 235 εφήβων μαθητών (51.1% κορίτσια) των τριών τάξεων του Γυμνασίου μέσω ενός ερωτηματολογίου αυτοαναφοράς. Στη βάση θεωρητικών και εμπειρικών ευρημάτων που δεικνύουν πως έφηβοι που βιώνουν ζήλεια στις διαπροσωπικές τους σχέσεις είναι πιο πιθανό να χρησιμοποιούν την ΕΣ ως ένα μέσο διατήρησης της δημοφιλίας, της κοινωνικής τους κυριαρχίας ή της οικειότητας θεμελιώνεται ένα μοντέλο μεσολάβησης, το οποίο εξετάζει τις λειτουργίες της ΕΣ ως μεσολαβούσες μεταβλητές στη σχέση μεταξύ ζήλειας και κοινωνικών στόχων. Από τις αναλύσεις διαφάνηκε ότι τα αγόρια σημείωσαν υψηλότερη βαθμολογία στην προληπτική ΕΣ, την κοινωνική κυριαρχία και την αντιλαμβανόμενη δημοφιλία, ενώ τα κορίτσια στην οικειότητα και τη ζήλεια. Τόσο η προληπτική όσο και η αντιδραστική ΕΣ παρουσίασαν θετική συσχέτιση με τη ζήλεια και τις δύο από τις διαστάσεις κοινωνικών στόχων (αντιλαμβανόμενη δημοφιλία, κοινωνική κυριαρχία). Ως προς το μοντέλο μεσολάβησης βρέθηκε πως οι σχέσεις ανάμεσα στη ζήλεια και δύο από τους κοινωνικούς στόχους (οικειότητα, κοινωνική κυριαρχία) μεσολαβούνται από την προληπτική ΕΣ. Συγκεκριμένα τα άτομα με υψηλή βαθμολογία στη ζήλεια είναι πιο πιθανό να χρησιμοποιούν προληπτική ΕΣ για να διατηρήσουν την κοινωνική τους κυριαρχία. Επιπλέον, τα άτομα που βιώνουν ζήλεια και χρησιμοποιούν προληπτική ΕΣ αναφέρουν λιγότερη οικειότητα στις διαπροσωπικές τους σχέσεις. Τα αποτελέσματα συζητούνται στη βάση της προοπτικής αξιοποίησής τους στην ανάπτυξη προληπτικών και παρεμβατικών προγραμμάτων.



Αντανακλαστικό αιφνιδιασμού σε παιδιά με χαρακτηριστικά σκληρότητας και προβλήματα διαγωγής

Κώστας Α. Φάντη

Πανεπιστήμιο Κύπρου

Σκοπός της συγκεκριμένης έρευνας ήταν να εξετάσει κατά πόσο ετερογενείς ομάδες παιδιών, διαχωρισμένες στη βάση των διαχρονικών τους αποτελεσμάτων σε χαρακτηριστικά σκληρότητας (callous unemotional traits) και προβλήματα διαγωγής παρουσιάζουν διαφορές στην εκδήλωση του αντανακλαστικού αιφνιδιασμού στην παρουσίαση φοβικών ερεθισμάτων. Πιο συγκεκριμένα, εξετάστηκε η υπόθεση πως παιδιά που παρουσιάζουν ψηλά επίπεδα και στα δυο χαρακτηριστικά θα εκδήλωναν πολύ πιο χαμηλά αντανακλαστικά αιφνιδιασμού, τα οποία ορίζονται από τη μυϊκή σύσπαση του ματιού, σε σχέση με παιδιά που χαρακτηρίζονται από ψηλά επίπεδα προβλημάτων διαγωγής και χαμηλά επίπεδα χαρακτηριστικών σκληρότητας. Μέσα από ένα δείγμα 2,500 παιδιών, επιλέχθηκαν 200 παιδιά ($M_{ηλικία}=10.21$, 45.2% κορίτσια) για τη διεξαγωγή της έρευνας. Αρχικά τα παιδιά μαζί με τους γονείς τους συμπλήρωσαν μια συστοιχία ερωτηματολογίων για αξιολόγηση του φόβου και της ευαισθησίας στην τιμωρία. Ακολούθως συμμετείχαν στη φάση της πειραματικής αξιολόγησης, κατά την οποία αξιολογήθηκε η αντανακλαστική ανταπόκριση τους σε φοβικά ερεθίσματα με τη χρήση ηλεκτρομυικών σημάτων. Η ανάλυση διακύμανσης κατέδειξε πως παιδιά με ψηλά επίπεδα χαρακτηριστικών σκληρότητας και προβλήματα διαγωγής, παρουσίασαν τα χαμηλότερα αποτελέσματα όσον αφορά το αντανακλαστικό αιφνιδιασμού σε φοβικά ερεθίσματα σε αντίθεση με παιδιά που χαρακτηρίζονταν αποκλειστικά από ψηλά επίπεδα προβλημάτων διαγωγής τα οποία και εκδήλωσαν το ψηλότερο αντανακλαστικό αιφνιδιασμού. Τα αποτελέσματα ενισχύουν την πεποίθηση πως η έλλειψη φόβου αποτελεί βασικό χαρακτηριστικό των παιδιών με ψηλά επίπεδα προβλημάτων διαγωγής και χαρακτηριστικών σκληρότητας. Οι πληροφορίες αυτές είναι σημαντικές, διότι τα χαρακτηριστικά σκληρότητας είναι κρίσιμα για τον προσδιορισμό νεαρών ατόμων με σοβαρές αντικοινωνικές συμπεριφορές και για τη διάγνωση της Διαταραχής Διαγωγής.



Ρύθμιση συναισθημάτων και επιθετικότητα σχέσεων σε εφήβους μαθητές: Ο ρόλος του δεσμού προσκόλλησης στη μητέρα και στον πατέρα

Ιωάννα Αλγιοβανόγλου, Ιωάννα Βουλγαρίδου, Κωνσταντίνος Μ. Κόκκινος

Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Η έρευνα αναφορικά με τη σύνδεση της επιθετικότητας σχέσεων (ΕΣ) με ενδοατομικούς και διατομικούς παράγοντες είναι αρκετά περιορισμένη. Σκοπός της παρούσας εργασίας ήταν η διερεύνηση της σχέσης ανάμεσα στη ρύθμιση συναισθημάτων (γνωστική επανεκτίμηση, αναστολή της έκφρασης), τον δεσμό προσκόλλησης στη μητέρα και τον πατέρα (διαθεσιμότητα και εξάρτηση) και την ΕΣ (προληπτική και αντιδραστική) σε δείγμα 512 εφήβων μαθητών (50% κορίτσια) μέσω ερωτηματολογίων αυτό-αναφοράς. Συγκεκριμένα, διερευνήθηκε ο ρυθμιστικός ρόλος των διαστάσεων του δεσμού προσκόλλησης στους γονείς στη σχέση μεταξύ των στρατηγικών ρύθμισης συναισθημάτων και της ΕΣ. Τα αποτελέσματα έδειξαν πως η αναστολή της έκφρασης συνδέθηκε θετικά μόνο με την αντιδραστική ΕΣ, ενώ η αντιλαμβανόμενη διαθεσιμότητα της μητέρας σχετίστηκε αρνητικά με την προληπτική και αντιδραστική ΕΣ. Αναφορικά με το μοντέλο ρύθμισης βρέθηκε, πως οι έφηβοι με χαμηλή αναστολή της έκφρασης είναι πιθανότερο να εμπλακούν σε προληπτική ΕΣ όταν αναφέρουν χαμηλά επίπεδα αντιλαμβανόμενης εξάρτησης από τον πατέρα. Τα παραπάνω αποτελέσματα υπογραμμίζουν τη σημασία των ενδοατομικών (ρύθμιση συναισθημάτων) και διατομικών παραγόντων (δεσμός προσκόλλησης) στην ερμηνεία του φαινομένου της ΕΣ. Επιπλέον, τα ευρήματα συζητούνται ως προς την προοπτική αξιοποίησής τους στην εφαρμογή προληπτικών και παρεμβατικών προγραμμάτων που στοχεύουν στην εκμάθηση δεξιοτήτων διαχείρισης συναισθηματικών αντιδράσεων, την ενίσχυση της ουσιαστικότερης επικοινωνίας με τους γονείς, και την εκπαίδευση σε κοινωνικές δεξιότητες.



Κυβερνοεκφοβισμός σε εφήβους: Ο ρόλος των ψυχοπαθητικών χαρακτηριστικών της προσωπικότητας και της ρύθμισης συναισθημάτων

Ιωάννα Βουλγαρίδου, Κωνσταντίνος Μ. Κόκκινος

Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Τα τελευταία χρόνια τα πορίσματα των ερευνών έχουν καταδείξει τη σημασία μελέτης του κυβερνο-εκφοβισμού (ΚΕ). Ο ΚΕ αποτελεί μία μορφή επιθετικής συμπεριφοράς η οποία πραγματοποιείται με τη χρήση των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών (ΤΠΕ). Σύμφωνα με το Γενικό Μοντέλο Επιθετικότητας (ΓΜΕ) τα ατομικά χαρακτηριστικά (π.χ., χαρακτηριστικά της προσωπικότητας) είναι πιθανό να αυξάνουν την εμπλοκή των ατόμων στον ΚΕ μέσω της επίδρασής τους στην εκάστοτε εσωτερική κατάσταση των ατόμων (π.χ., νόηση, συναίσθημα, διέγερση). Στη βάση αυτού του θεωρητικού μοντέλου η παρούσα έρευνα μελετά τη σχέση ανάμεσα στα χαρακτηριστικά σκληρότητας, τη ρύθμιση των συναισθημάτων και τον ΚΕ, εξετάζοντας την υπόθεση ότι οι στρατηγικές ρύθμισης συναισθημάτων (γνωστική επανεκτίμηση, αναστολή της έκφρασης) μεσολαβούν τη σχέση ανάμεσα στα χαρακτηριστικά σκληρότητας και τον ΚΕ. Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 347 Έλληνες μαθητές εφηβικής ηλικίας (193 κορίτσια) που συμπλήρωσαν ερωτηματολόγια αυτοαναφοράς. Τα αποτελέσματα έδειξαν θετική συσχέτιση του ΚΕ με τα χαρακτηριστικά σκληρότητας (χαρακτηριστικά αναλγησίας, απάθειας, έλλειψης στοργής) και αρνητική με τη γνωστική επανεκτίμηση. Ως προς το μοντέλο μεσολάβησης προέκυψε πως οι έφηβοι με υψηλά χαρακτηριστικά αναλγησίας και έλλειψης στοργής είναι πιο πιθανό να εμπλακούν σε ΚΕ μέσω της χαμηλής γνωστικής επανεκτίμησης. Τα αποτελέσματα υποδεικνύουν ότι τα χαρακτηριστικά σκληρότητας και οι στρατηγικές ρύθμισης συναισθημάτων θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη στην προσπάθεια κατανόησης και αντιμετώπισης του ΚΕ. Τα ευρήματα συζητούνται στη βάση της προοπτικής αξιοποίησής τους για περαιτέρω διερεύνηση και την ανάπτυξη παρεμβατικών προγραμμάτων με στόχο την ενίσχυση κατάλληλων στρατηγικών ρύθμισης συναισθημάτων και την προώθηση των κοινωνικών δεξιοτήτων, της θετικής κοινωνικής συμπεριφοράς και της ενσυναίσθησης.



Παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών και εφηβεία

Προεδρείο: **Φωτεινή Μπονώτη**, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Συμβουλευτική εφήβων: Μια ολιστική προσέγγιση

Μαρία Ακριτίδου

Αμερικανικό Κολλέγιο Ανατόλια

Η συμβουλευτική στους εφήβους έχει συχνά έναν παιδαγωγικό-εκπαιδευτικό χαρακτήρα στοχεύοντας στην ενίσχυση της αυτογνωσίας και στην ανάπτυξη των ικανοτήτων που θα τους βοηθήσουν να λύνουν τα προβλήματά τους, να έχουν επίγνωση των συναισθημάτων τους, να παίρνουν καλύτερες αποφάσεις και να μπορούν να αντιμετωπίζουν μόνοι τους πιθανές συναισθηματικές ανησυχίες. Κομβικής σημασίας είναι η ανάπτυξη σχέσης εμπιστοσύνης μεταξύ του εφήβου και του ψυχολόγου καθώς συχνά η αιτία για την οποία έρχεται για συμβουλευτική είναι η κακή σχέση με το περιβάλλον του και η έλλειψη εμπιστοσύνης προς τους γονείς ή ακόμα και τους συνομηλίκους. Για τη διαμόρφωση ενός περιβάλλοντος αποδοχής και εμπιστοσύνης με παράλληλο εκπαιδευτικό χαρακτήρα χρειάζεται η συμβολή διαφορετικών θεωρητικών προσεγγίσεων και τεχνικών. Μέσα από τη μελέτη περιπτώσεων (case studies) θα παρουσιαστούν τεχνικές προσέγγισης του εφήβου μέσα στο σχολικό πλαίσιο και των συνηθέστερων δυσκολιών που αντιμετωπίζει.



Εστιασμένη σε λύσεις βραχεία συμβουλευτική για εφήβους: Σχεδιασμός, εφαρμογή και αξιολόγηση ομαδικής παρέμβασης

Ευγενία Σαββίδου¹, Ανδρέας Μπρούζος¹, Στέφανος Βασιλόπουλος²

¹Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, ²Πανεπιστήμιο Πατρών

Αν και η αποτελεσματικότητα της Εστιασμένης σε Λύσεις Βραχείας Συμβουλευτικής (ΕΛΒΣ) έχει μελετηθεί και υποστηριχθεί αρκετά τις τελευταίες δεκαετίες, παρ' όλα αυτά λιγιστές έρευνες μέχρι σήμερα έχουν εξετάσει την εφαρμογή της σε ομαδικό πλαίσιο. Ως εκ τούτου, σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν ο σχεδιασμός, η εφαρμογή και η αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας ενός τέτοιου προγράμματος. Στο πρόγραμμα συμμετείχαν 18 έφηβοι/ες, οι οποίοι/ες διέμεναν σε 3 Κέντρα Προστασίας Παιδιού του νομού Ιωαννίνων. Συνολικά σχηματίστηκαν 3 ομάδες και πραγματοποιήθηκαν 6 συναντήσεις με την κάθε μία, όπου εφαρμόστηκαν τεχνικές της ΕΛΒΣ, προσαρμοσμένες για ομαδική παρέμβαση. Οι στόχοι τέθηκαν από τους ίδιους τους συμμετέχοντες κατά την έναρξη του προγράμματος, και αφορούσαν τη βελτίωση θεμάτων στις διαπροσωπικές τους σχέσεις, την αύξηση της αυτοεκτίμησης και την διαχείριση του θυμού. Το πρόγραμμα αξιολογήθηκε με τη χορήγηση τριών εργαλείων αυτό-αναφοράς (MESSY, SSRS, Rosenberg Self-Esteem Scale) πριν και μετά την παρέμβαση, με τη χρήση της τεχνικής της «ερώτησης κλίμακας» σε κάθε συνάντηση και με ημιδομημένες συνεντεύξεις μετά τη λήξη του και κρίθηκε επιτυχές. Φάνηκε ωστόσο πως οι συμμετέχοντες βοηθήθηκαν και σε άλλους τομείς, πέραν των αρχικών αιτημάτων τους, με βασικότερη την κατάκτηση της δυνατότητας να θέτουν μόνοι τους, προσωπικούς στόχους και να ξέρουν πώς να τους πετύχουν. Μέσα από την ομάδα, οι έφηβοι ανέφεραν πως βοηθήθηκαν στις διαπροσωπικές τους σχέσεις και ήρθαν πιο κοντά μεταξύ τους, μοιραζόμενοι τα κοινά προβλήματα και βρίσκοντας συμπαραστάτες στο πρόσωπο των συνομηλίκων τους. Τα ευρήματα συζητούνται σε σχέση με την εφαρμογή παρόμοιων προγραμμάτων στο σχολικό πλαίσιο, για την ενδυνάμωση μαθητών με συμπεριφορικές και συναισθηματικές δυσκολίες.



Το άγχος των μαθητών/τριών για τις εισαγωγικές εξετάσεις στην τριτοβάθμια εκπαίδευση: Παρεμβάσεις του Συμβουλευτικού Σταθμού Νέων Τρικάλων

Δέσποινα Καραμπατζάκη, Μαρία Λέγγα

Συμβουλευτικός Σταθμός Νέων Δ.Δ.Ε. Τρικάλων

Στην ελληνική κοινωνία λόγω του συστήματος των εισαγωγικών εξετάσεων του ανταγωνισμού και της πολιτισμικής μας ιδιαιτερότητας να θεωρούμε ως μεγάλο προσόν την ακαδημαϊκή μόρφωση οι μαθητές βρίσκονται κάτω από μια μεγάλη και συνεχή συναισθηματική πίεση να ανταποκριθούν στις προσδοκίες της οικογένειάς τους, ιδιαίτερα κατά την διάρκεια της προετοιμασίας τους για τις εισαγωγικές εξετάσεις στην Τριτοβάθμια εκπαίδευση (Ζαγκλάρια, 2015). Ερευνητικά ευρήματα στον ελληνικό μαθητικό πληθυσμό επισημαίνουν ότι το άγχος για τις εξετάσεις συσχετίζεται με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά σύμφωνα με τα οποία συγκροτούνται ορισμένες ευάλωτες ομάδες μαθητών (Λαζαράτου, κ.ά., 2013). Οι υπεύθυνοι των Συμβουλευτικών Σταθμών Νέων στην Δευτεροβάθμια εκπαίδευση σε συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς των μαθητών της Β' και Γ' Λυκείου έχουν την δυνατότητα μέσα από προγράμματα πρωτογενούς πρόληψης να προσεγγίσουν τον μαθητικό πληθυσμό με στόχο να ενδυναμώσουν την ψυχολογική ετοιμότητα για την κρίσιμη δοκιμασία των εξετάσεων αλλά και να διερευνήσουν την πιθανή ύπαρξη ευάλωτων ως προς το άγχος ατόμων. Στην παρούσα εργασία θα παρουσιαστούν οι δράσεις που έχουν υλοποιηθεί από τον Συμβουλευτικό Σταθμό Νέων Τρικάλων την περίοδο 2013-2016 και έχουν στόχο την υποστήριξη του μαθητικού πληθυσμού αλλά και της σχολικής κοινότητας σε ό,τι αφορά το άγχος των Πανελλήνιων εξετάσεων. Οι δράσεις αυτές περιλαμβάνουν την υλοποίηση ψυχοεκπαιδευτικών προγραμμάτων πρωτογενούς πρόληψης σε ομάδες μαθητών, την παροχή ατομικής ή/και ομαδικής συμβουλευτικής σε συγκεκριμένους μαθητές/τριες και γονείς, και την ευαισθητοποίηση για το θέμα ομάδων εκπαιδευτικών.



Βιώνοντας την εμπειρία της συνεργασίας στο δίκτυο συνεργαζόμενων φορέων εκπαιδευτικής και ψυχοκοινωνικής υποστήριξης των Τρικάλων

*Ευαγγελία Γκιουλέ¹, Ιουλία Κανδήλα², Δέσποινα Καραμπατζάκη², Πασχαλίνα Κόζυβα², Μαρία
Λέγγα², Βασιλική Μπατρακούλη¹, Κωνσταντίνα Νταϊλιάνη³, Μαρία Ρέντα⁴, Αγορίτσα
Σουλιώτη³*

*¹Κινητή Μονάδα Ψυχικής Υγείας Τρικάλων, ²Δίκτυο Πρόληψης της Ενδοσχολικής Βίας και του
Εκφοβισμού Π.Δ.Ε. Θεσσαλίας, ³Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και της Ψυχοκοινωνικής
Υγείας Τρικάλων, ⁴Κέντρο Διάγνωσης, Διαφοροδιάγνωσης και Υποστήριξης Τρικάλων*

Στην Ελλάδα, τα λιγοστά παραδείγματα διεπαγγελματικής συνεργασίας μεταξύ διαφορετικών εργασιακών φορέων με στόχο την υποστήριξη της σχολικής κοινότητας αναπτύσσονται κυρίως στον τομέα των ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών. Ωστόσο, τα τελευταία χρόνια διατυπώνεται όλο και πιο συχνά η ανάγκη διεπαγγελματικών συνεργασιών για την υλοποίηση στόχων που αφορούν όλα τα επίπεδα της πρόληψης ως προς την ψυχική υγεία και την ψυχοκοινωνική ανάπτυξη των παιδιών (Μπίμπου–Νάκου & Στογιαννίδου, 2006. Ανδρέου, Ε., 2011). Στο πλαίσιο του προγράμματος για την πρόληψη και αντιμετώπιση περιστατικών ενδοσχολικής βίας και εκφοβισμού του ΥΠΠΕΘ (2013-2015) προτάθηκε η ανάπτυξη συνεργασίας μεταξύ των αντίστοιχων εκπαιδευτικών δομών και των φορέων υποστήριξης και προαγωγής της ψυχικής υγείας ανά Νομό. Ήταν το ξεκίνημα για τη λειτουργία του δικού μας δικτύου συνεργαζόμενων φορέων εκπαιδευτικής και ψυχοκοινωνικής υποστήριξης του ν. Τρικάλων (Δίκτυο Πρόληψης της Ενδοσχολικής Βίας και του Εκφοβισμού Π.Δ.Ε., Συμβουλευτικός Σταθμός Νέων (ΣΣΝ), Κέντρο Διάγνωσης, Διαφοροδιάγνωσης και Υποστήριξης (ΚΕΔΔΥ), Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και της Ψυχοκοινωνικής Υγείας, Κινητή Μονάδα Ψυχικής Υγείας, Δ/ση Δημόσιας Υγείας & Κοινωνικής Μέριμνας Περ. Ενότητας Τρ.). Βασικός στόχος υπήρξε η διαχείριση και η πρόληψη της ενδοσχολικής βίας μ' έναν τρόπο ολιστικό και περισσότερο συνεργατικό και συμμετοχικό. Το δίκτυο υλοποίησε μια σειρά δράσεων στο σύνολο της σχολικής κοινότητας αξιοποιώντας την διαφορετική οπτική και αφετηρία του κάθε φορέα. Μετά από 3 χρόνια λειτουργίας είμαστε σε θέση να αποτιμήσουμε την εμπειρία μας και να σχεδιάσουμε τις επόμενες δράσεις μας.



Η επίδραση των γονεϊκών συγκρούσεων στην αυτοεκτίμηση των εφήβων

Γεωργία Ζόγκα

Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Στην παρούσα μελέτη εξετάζονται οι συγκρούσεις μεταξύ γονέων και εφήβων, η αυτοεκτίμηση των εφήβων καθώς και η επίδραση των ενδοοικογενειακών συγκρούσεων στην αυτοεκτίμηση των νέων, ως προς το φύλο αλλά και την εθνικότητα των εφήβων. Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 928 μαθητές της Γ΄ γυμνασίου από σχολεία της ευρύτερης περιοχής της Αττικής, εκ των οποίων οι 359 ήταν Έλληνες και οι 569 μετανάστες, στα πλαίσια μιας ευρύτερης έρευνας του Πανεπιστημίου Αθηνών «Athena Studies of Resilient Adaptation (AStRA)». Στους συμμετέχοντες χορηγήθηκε ένα αυτοσχέδιο ερωτηματολόγιο δημογραφικών στοιχείων, ένα ερωτηματολόγιο σχετικά με τους πιθανούς λόγους των συγκρούσεων μεταξύ γονέων και εφήβων (Parent-adolescent conflicts, Motti-Stefanidi et al., 2011), αλλά και το ερωτηματολόγιο αυτοεκτίμησης του Rosenberg (Rosenberg Self-Esteem Questionnaire, Rosenberg, 1965) με σκοπό τη μέτρηση της αυτοεκτίμησης των εφήβων. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι δεν υπάρχουν στατιστικώς σημαντικές διαφορές μεταξύ αγοριών και κοριτσιών εφήβων ως προς την αυτοεκτίμηση. Αντίθετα, η εθνικότητα βρέθηκε ότι παίζει σημαντικό ρόλο, με τους Έλληνες εφήβους να παρουσιάζουν υψηλότερα ποσοστά αυτοεκτίμησης σε σύγκριση με του μετανάστες συμμαθητές τους. Ακόμα, δε βρέθηκε επίδραση του φύλου των εφήβων στις συγκρούσεις που ανέφεραν με τους γονείς τους, όμως η καταγωγή των νέων φάνηκε να επηρεάζει τις ενδοοικογενειακές συγκρούσεις. Συγκεκριμένα, οι μαθητές ελληνικής καταγωγής έχουν τις λιγότερες ενδοοικογενειακές συγκρούσεις σε σχέση με τους μαθητές των υπόλοιπων εθνικοτήτων. Τέλος, υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των ενδοοικογενειακών συγκρούσεων και της αυτοεκτίμησης των εφήβων. Τα ευρήματα συζητούνται σε συνάρτηση με την πρόσφατη βιβλιογραφία.



Η συμβολή των γονέων στη μάθηση των παιδιών

Προεδρείο: **Ευθερία Γωνίδα**, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

**Γονεϊκή εμπλοκή στη σχολική εργασία των παιδιών στο σπίτι:
διαφορετικές μορφές και συνέπειες για τα κίνητρα, τα συναισθήματα
και τη σχολική επίδοση μαθητών/ριών Δημοτικού**

Κωνσταντίνα Φαλάγγα, Ευθερία Γωνίδα, Δημήτρης Σταμοβλάσης

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η γονεϊκή εμπλοκή στη σχολική εργασία των παιδιών στο σπίτι είναι μια σημαντική όψη της συμμετοχής των γονέων στη σχολική τους ζωή. Σύμφωνα με την υπάρχουσα βιβλιογραφία λαμβάνει ποικιλία μορφών, με διακριτές συνέπειες για τη σχολική επίτευξη των παιδιών και τα εγγύτερα αυτισμαθισιακά αποτελέσματα που αφορούν στα κίνητρα και τα συναισθήματα. Σκοπός της συγκεκριμένης μελέτης επισκόπησης υπήρξε διερεύνηση σε ένα ενιαίο πλαίσιο: (α) των εναλλακτικών μορφών γονεϊκής στην κατ' οίκον σχολική εργασία των παιδιών (άσκηση ελέγχου, παροχή αυτονομίας, παρεμβολή), και (β) των μαθησιακών αποτελεσμάτων αυτών για τα παιδιά (στόχοι ακαδημαϊκής επίτευξης, πεποιθήσεις αυτοαποτελεσματικότητας, συναισθήματα, σχολική επίδοση). Η έρευνα βασίστηκε σε συζευγμένο δείγμα 118 μαθητών και ενός από τους δύο γονείς τους, οι οποίοι κλήθηκαν να συμπληρώσουν ερωτηματολόγια αυτοαναφοράς. Οι μαθητές και μαθήτριες φοιτούσαν στην Ε' και Στ' Δημοτικού επτά δημοτικών σχολείων από αστικά κέντρα της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης. Η ερευνητική διαδικασία ολοκληρώθηκε πρόσφατα και η επεξεργασία των δεδομένων είναι σε εξέλιξη με στόχο να μελετηθεί το δίκτυο των σχέσεων των υπό διερεύνηση μεταβλητών. Προκαταρκτικές αναλύσεις των δεδομένων, με χρήση της μεθόδου Ανάλυσης Λανθανουσών Τάξεων (Latent Class Analysis), υποδεικνύουν την ενθάρρυνση της αυτονομίας ως τη μορφή γονεϊκής εμπλοκής με τα πιο ευεργετικά αποτελέσματα, ενώ την άσκηση ελέγχου και την παρεμβολή ως έχουσες δυσμενείς επιπτώσεις για τα κίνητρα, τα συναισθήματα και τη σχολική επίδοση των παιδιών. Στη συζήτηση των συμπερασμάτων της έρευνας θα δοθεί έμφαση στην διατύπωση προτάσεων πρακτικής εφαρμογής για την βελτίωση της ποιότητας της εμπλοκής των γονέων στην κατ' οίκον σχολική εργασία των παιδιών και την εποικοδομητική συμβολή της στη μάθηση και ακαδημαϊκή επίτευξη των παιδιών.

Αντιλήψεις και πρακτικές των γονέων για τους τρόπους υποστήριξης των μαθητών στα μαθηματικά στο σπίτι

Φωτεινή Μαύρου, Ουρανία Κανελλοπούλου

Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Οι αντιλήψεις των γονέων για τα μαθηματικά σε συνδυασμό με τις πρακτικές που αυτοί ακολουθούν ώστε να βοηθήσουν τα παιδιά τους στο συγκεκριμένο μάθημα, αποτελούν κάποιες από τις σπουδαιότερες παραμέτρους που επηρεάζουν τον βαθμό και τον τρόπο εμπλοκής τους στη μαθηματική πορεία των παιδιών τους. Η παρούσα εργασία εστιάζει στην μελέτη των παραγόντων που επηρεάζουν την εμπλοκή των γονέων στα μαθηματικά, δηλαδή στο φύλο του γονέα, την ηλικία του παιδιού, το κοινωνικό-οικονομικό επίπεδο της οικογένειας, το άγχος που νιώθουν οι γονείς για τα μαθηματικά και τις στάσεις τους για το συγκεκριμένο μάθημα. Επίσης, μελετώνται και οι πρακτικές που ακολουθούν οι γονείς κατά τη εμπλοκή τους στα μαθηματικά του παιδιού τους στο σπίτι. Για τους σκοπούς της έρευνας δημιουργήθηκε ένα ερωτηματολόγιο, το οποίο απαντήθηκε από 120 γονείς, εκ των οποίων οι 98 ήταν γυναίκες και οι 22 άνδρες. Από την ανάλυση των δεδομένων φάνηκε ότι το φύλο του γονέα, η ηλικία του παιδιού αλλά και το φύλο του καθώς και οι αντιλήψεις των γονέων για τα μαθηματικά, είναι τελικά οι παράγοντες που επηρεάζουν εντονότερα την εμπλοκή των γονέων στο συγκεκριμένο μάθημα. Επίσης, όσον αφορά τον τρόπο εμπλοκής των γονέων, φαίνεται ότι αυτή πραγματοποιείται κατά κύριο λόγο μέσα από τον έλεγχο των σχολικών εργασιών στα μαθηματικά, με την παροχή κατάλληλου μέρους για την μελέτη των σχολικών μαθημάτων, με το να εμπλέκουν τα παιδιά σε καθημερινές δραστηριότητες που τους βοηθούν να μάθουν μαθηματικά και με την επικοινωνία που έχουν με το δάσκαλο του παιδιού. Τέλος, οι γονείς του δείγματος δήλωσαν απειροελάχιστη συμμετοχή σε προγράμματα-σεμινάρια που αφορούν τα μαθηματικά και οργανώνονται από δημόσιους φορείς, κάτι που έρχεται σε αντίθεση με παρόμοιες πρακτικές που ακολουθούνται στο εξωτερικό.



Εναρμόνιση των γονεϊκών συμπεριφορών στήριξης της μάθησης με τις ανάγκες των παιδιών κατά τη λύση προβλημάτων: Η σχέση της με τις δεξιότητες μάθησης και τις γνωστικές επιδόσεις των παιδιών

Ελένη Καλλία, Ειρήνη Δερμιτζάκη, Φωτεινή Μπονώτη

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Η έννοια της γονεϊκής εναρμόνισης (parental contingency) αναφέρεται στην ικανότητα των γονέων να διαφοροποιούν το βαθμό και την ποιότητα της στήριξης που παρέχουν στα παιδιά τους κατά τη λύση προβλημάτων, λαμβάνοντας υπόψιν το επίπεδο κατανόησης ή επιτυχίας του παιδιού. Η γονεϊκή εναρμόνιση φαίνεται πως σχετίζεται με τις αναδύμενες δεξιότητες ρύθμισης της μάθησης των παιδιών και τις αντίστοιχες ακαδημαϊκές τους επιδόσεις. Στόχος της παρούσας μελέτης είναι η διερεύνηση της σχέσης αυτής σε παιδιά προσχολικής ηλικίας. Στην έρευνα συμμετείχαν 35 ζεύγη μητέρων-παιδιών. Σε κάθε ζεύγος μητέρας-παιδιού δόθηκαν έργα οπτικοχωρικού-μαθηματικού και γλωσσικού τύπου. Η διαδικασία εξέτασης επαναλήφθηκε πέντε με έξι μήνες αργότερα. Κατά τη διάρκεια της από κοινού επίλυσης προβλημάτων, καταγράφηκε και αξιολογήθηκε η ικανότητα των γονέων να παρέχουν ή να συγκρατούν τις οδηγίες ή τη βοήθεια που δίνουν στο παιδί τους, ανάλογα με το επίπεδο κατανόησης του παιδιού (γονεϊκή εναρμόνιση). Ακόμη, αξιολογήθηκαν διαφορετικές διαστάσεις γονεϊκών πρακτικών στήριξης του παιδιού (γνωστική-μεταγνωστική, συναισθηματική, στήριξη της αυτονομίας) μέσω μιας φόρμας παρατήρησης των γονεϊκών συμπεριφορών. Με δομημένη παρατήρηση αξιολογήθηκαν και οι στρατηγικές και δεξιότητες των παιδιών ρύθμισης της διαδικασίας επίλυσης προβλημάτων. Η επεξεργασία των δεδομένων είναι σε εξέλιξη. Θα παρουσιαστούν ευρήματα σχετικά με το βαθμό εναρμόνισης των γονεϊκών συμπεριφορών στήριξης, τον τύπο και το βαθμό στήριξης που παρείχαν οι μητέρες στα παιδιά τους και των σχέσεων τους με τις στρατηγικές ρύθμισης της μάθησης και τις επιδόσεις των παιδιών. Τα αποτελέσματα της έρευνας αναμένεται να συμβάλλουν στις γνώσεις μας για το ρόλο των γονέων στην ανάπτυξη δεξιοτήτων μάθησης των παιδιών και να ευαισθητοποιήσουν γονείς και εκπαιδευτικούς ως προς τις έννοιες της «εναρμόνισης» και «στήριξης» (scaffolding) της μάθησης.



Ο ρόλος των γονέων στη μαθησιακή στήριξη των εφήβων με δυσλεξία

Πελαγία Αποστόλου

Β' ΚΕΔΔΥ Θεσσαλονίκης

Η παρούσα εισήγηση στηρίζεται στην ερευνητική εργασία η οποία στοχεύει στη διερεύνηση του ρόλου των γονέων στη μαθησιακή στήριξη των εφήβων με δυσλεξία. Σύμφωνα με τα βιβλιογραφικά δεδομένα, κρίνεται καθοριστικός ο ρόλος των γονέων στη μαθησιακή στήριξη των παιδιών. Συγκεκριμένα, το ενδιαφέρον που δείχνουν οι γονείς για τις επιδόσεις των παιδιών και η ενίσχυση των προσπαθειών τους επηρεάζουν τη στάση που διαμορφώνει τα παιδιά όσον αφορά την επιδίωξη της επιτυχίας. Κρίσιμο ρόλο διαδραματίζει, επιπλέον, και η γονεϊκή εμπλοκή στην εκπαίδευση των παιδιών. Στις περιπτώσεις εφήβων με δυσλεξία, οι γονείς επηρεάζονται από τα προβλήματα των παιδιών τους και ανησυχούν ιδιαίτερα για το μέλλον τους. Στην παρούσα έρευνα συμμετείχαν έφηβοι μαθητές και οι μητέρες τους. Τα ευρήματα που προέκυψαν από τις ημιδομημένες συνεντεύξεις, αναλύθηκαν σύμφωνα με την ποιοτική ανάλυση περιεχομένου και την ερμηνευτική μέθοδο. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα, οι μαθητές δέχονταν κυρίως μαθησιακή στήριξη από τη μητέρα τους και συναισθηματική στήριξη και από τους δύο γονείς. Συμπερασματικά, οι μητέρες αισθάνονταν μεγάλη συναισθηματική φόρτιση εξαιτίας του βάρους της ευθύνης για τη στήριξη των μαθητών. Συνεπώς, μέσω αυτής της εργασίας αναδεικνύονται οι αδυναμίες του εκπαιδευτικού συστήματος σχετικά με την απουσία υποστηρικτικών υπηρεσιών, καθώς και σχολικών συμβουλευτικών υπηρεσιών, οι οποίες θα μπορούσαν να παρέχουν στήριξη στους μαθητές και τους γονείς. Για το λόγο αυτό κρίνεται αναγκαία η ένταξη σχολικών ψυχολόγων στα σχολεία με απώτερο στόχο αφενός την προαγωγή της ψυχικής υγείας των μαθητών και των γονέων τους και αφετέρου την ενίσχυση της μαθησιακής διαδικασίας.



Η συνεργασία σχολείου και οικογένειας ως παράγοντας ποιότητας στο σχολικό περιβάλλον: Εμπειρικά δεδομένα

Γεώργιος Βοζαΐτης¹, Ελπίδα Αργύρα², Ευτυχία Καράμπελα², Μαρίνα Κατσάνου², Γεωργία Παναγιώτου²

¹Μουσικό Σχολείο Πατρών, ²Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Ένας από τους σημαντικότερους δείκτες ποιότητας στην εκπαίδευση αποτελεί η συνεργασία μεταξύ εκπαιδευτικών, γονέων και διοίκησης του σχολείου. Στο πλαίσιο αυτό, σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να μελετήσει κυρίως την ποιότητα της επικοινωνίας ανάμεσα σε εκπαιδευτικούς και γονείς στο χώρο της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, και συγκεκριμένα τον τρόπο που ερμηνεύουν και σημασιοδοτούν εκπαιδευτικοί και γονείς την μεταξύ τους επικοινωνία, τις προσδοκίες που αναπτύσσονται για το ρόλο του καθενός αλλά και τα προβλήματα που παρεισφρέουν στο πλαίσιο αυτής της επικοινωνίας. Η εργασία, επίσης, διερευνά το ρόλο του διευθυντή σχολικής μονάδας στη δημιουργία κλίματος επικοινωνίας μεταξύ γονέων και εκπαιδευτικών, αλλά και τις στρατηγικές που χρησιμοποιούν οι εκπαιδευτικοί, προκειμένου να αντιμετωπίσουν μαθητές, η συμπεριφορά των οποίων παρουσιάζει προβλήματα. Ως προς τη μέθοδο έρευνας αξιοποιήθηκε η ημιδομημένη συνέντευξη, τόσο με εκπαιδευτικούς, όσο και με γονείς. Μέσα από τις απαντήσεις που δόθηκαν διαπιστώνεται ότι η συνεργασία τους είναι άκρως σημαντική για την εξέλιξη του παιδιού και την ομαλή ένταξή του στο σχολικό και οικογενειακό περιβάλλον. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι μερικές από τις απαντήσεις των εκπαιδευτικών συγκλίνουν με αυτές των γονέων, ενώ φαίνεται να αναπτύσσεται και κάποιου βαθμού αλληλεπίδραση μεταξύ τους. Επιπλέον, αναφορικά με το ρόλο του διευθυντή, διαπιστώθηκε ότι δεν κρίνεται ιδιαίτερος σημαντική η εμπλοκή του όσον αφορά στην μεταξύ τους επικοινωνία, αφού θεωρείται σημαντικό πρόσωπο για τη διευθέτηση άλλου είδους προβλημάτων που ενδεχομένως προκύπτουν (π.χ. προβλήματα στη διοίκηση και στην οργάνωση της σχολικής μονάδας). Εν κατακλείδι, μέσα από τη παρούσα εργασία, αποτυπώνεται το πλαίσιο της υφιστάμενης συνεργασίας εκπαιδευτικών και γονέων, αλλά και ο ρόλος του διευθυντή σχολικής μονάδας, ως στελέχους της εκπαίδευσης με παιδαγωγικό ρόλο.



Προαγωγή γνώσης και νοητικών δεξιοτήτων στους μαθητές

Προεδρείο: **Σταυρούλα Καλδή**, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Η ανάπτυξη της γνώσης των μαθητών 4ης , 5ης και 6ης δημοτικού σχετικά με την καρδιαγγειακή λειτουργία κατά τη διάρκεια της άσκησης

Ιωάννης Σύρμπας¹, Νικόλαος Διγγελίδης¹, Denis Pasco², Αχίλλειος Κουτελίδας¹

¹Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, ²University Bourgogne Franche-Comté, France

Η Ennis και Lindsay (2008) βασισμένες στον εποικοδομητισμό ανέπτυξαν μια σειρά μαθημάτων με το τίτλο “Science PE and Me”. Τα μαθήματα σχεδιάστηκαν ώστε να είναι απόλυτα εναρμονισμένα με την γνωστική αντίληψη της μάθησης, σύμφωνα με την οποία η εκπαίδευση θα πρέπει να μεταβάλλει τον τρόπο που ένα άτομο «σκέφτεται, αιτιολογεί, πιστεύει και επεξεργάζεται πληροφορίες, ακόμα και αν αυτό απαιτεί εν μέρει την επέκταση ή τη μεταβολή της βάσης γνώσεων του ατόμου» (Alexander, 2006, p. 123). Ο κύριος στόχος αυτής της σειράς μαθημάτων είναι να αναπτύξει τις γνώσεις και τις δεξιότητες που σχετίζονται με την υγεία των μαθητών του δημοτικού σχολείου μέσω της συμμετοχής τους σε διάφορες φυσικές δραστηριότητες. Σκοπός της παρούσας μελέτης ήταν η διερεύνηση της επιρροής αυτών των μαθημάτων στην ανάπτυξη της γνώσης των μαθητών σε σχέση με τη λειτουργία του καρδιαγγειακού συστήματος κατά τη διάρκεια της άσκησης μέσα από το πρίσμα της Θεωρίας Πλαισίου της Θεωρίας της Εννοιολογικής Αλλαγής. Στην έρευνα συμμετείχαν 54 μαθητές και συμπλήρωσαν γραπτά ερωτηματολόγια που περιείχαν ερωτήσεις ανοικτού τύπου. Οι μαθητές είχαν τη δυνατότητα να γράψουν ή να ζωγραφίσουν τις απαντήσεις τους. Στη συνέχεια, με βάση τις απαντήσεις τους οι μαθητές κατηγοριοποιήθηκαν σε τρία γνωστικά επίπεδα (υψηλό-μεσαίο-χαμηλό). Λαμβάνοντας υπόψη την κατάταξη των μαθητών επιλέχθηκαν συνολικά 24 μαθητές και συνεντευξιάστηκαν. Η ανάλυση των δεδομένων περιλάμβανε ανοικτή και αξονική κωδικοποίηση των δεδομένων (Strauss & Corbin, 2008). Τα ευρήματα επιβεβαίωσαν την διαπίστωση της Vosniadou (2007) ότι οι μαθητές δεν είναι “tabula rasa”, όταν εισέρχονται στην εκπαίδευση. Αντιθέτως, έχουν ήδη σχηματίσει μια αρχική και πολύ στερεή αντίληψη των επιστημονικών εννοιών πριν δεχτούν την επίδραση της εκπαίδευσης. Επιπλέον, διαπιστώθηκε ότι η ανάπτυξη της γνώσης των μαθητών πραγματοποιήθηκε κυρίως μέσω της ριζικής ανασυγκρότησης της υφιστάμενης γνώσης. Εύρημα που επιβεβαιώνει ότι η σειρά μαθημάτων “Science PE and Me” παρέχει στους μαθητές γνώση που ανταποκρίνεται στο υφιστάμενο γνωστικό υπόβαθρο τους και συνεπώς συμβάλλει θετικά στη γνωστική τους ανάπτυξη. Τέλος, τα ευρήματα της παρούσας μελέτης επιβεβαίωσαν ότι η μάθηση είναι αργή, σταδιακή και μακρά διαδικασία (Vosniadou, Vamvakousi, & Scopeliti, 2008).

Η επίδραση της δυσκολίας του καθήκοντος στην ακρίβεια εκτίμησης της απόδοσης στο σουτ στην καλαθοσφαίριση στη φυσική αγωγή

Αθανάσιος Κολοβελώνης, Μάριος Γούδας, Ευδοξία Σαμαρά

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Σκοπός της έρευνας ήταν να διερευνήσει την επίδραση της δυσκολίας του καθήκοντος στην ακρίβεια εκτίμησης της απόδοσης στο σουτ στην καλαθοσφαίριση στη φυσική αγωγή. Συμμετείχαν 149 μαθητές πέμπτης και έκτης τάξης (71 αγόρια) η απόδοση των οποίων στο σουτ στην καλαθοσφαίριση αξιολογήθηκε με μια δοκιμασία 8 σουτ από απόσταση 3μ. (εύκολη συνθήκη) και 5μ. (δύσκολη συνθήκη) μπροστά από το καλάθι. Πριν την δοκιμασία οι μαθητές εκτίμησαν την απόδοσή τους στις δύο συνθήκες (σε πόσα από τα 8 σουτ θα ήταν εύστοχοι σε κάθε συνθήκη). Με βάση την εκτιμώμενη και την πραγματική επίδοση δύο δείκτες ακρίβειας εκτίμησης της απόδοσης υπολογίστηκαν, η κατεύθυνση της απόκλισης με τρία επίπεδα (ακρίβεια, υποεκτίμηση, υπερεκτίμηση) και το μέγεθος της απόκλισης (απόλυτες τιμές του δείκτη κατεύθυνση απόκλισης). Η ανάλυση των αποτελεσμάτων έδειξε μη σημαντικές διαφορές στο μέγεθος της απόκλισης σε σχέση με τη δυσκολία του καθήκοντος και το φύλο. Περισσότεροι από τους μισούς μαθητές υπερεκτίμησαν την απόδοσή τους και στις δύο συνθήκες της δοκιμασίας. Οι μαθητές που υπερεκτίμησαν την απόδοσή τους ήταν περισσότεροι και αυτοί που την υποεκτίμησαν λιγότεροι στη δύσκολη συνθήκη σε σύγκριση με την εύκολη. Δεν βρέθηκαν διαφορές στην κατεύθυνση της απόκλισης σε σχέση με το φύλο σε καμία από τις δύο δοκιμασίες. Τα αποτελέσματα αυτά δείχνουν ότι και στη φυσική αγωγή η τάση των μαθητών είναι να υπερεκτιμούν την απόδοσή τους, ενώ η δυσκολία του καθήκοντος επέδρασε κυρίως στην κατεύθυνση της απόκλισης και όχι στο μέγεθος της απόκλισης.



Η επίδραση ενός προγράμματος αυτο-ρύθμισης της μάθησης στην ακρίβεια εκτίμησης της απόδοσης στη Φυσική Αγωγή

Ευδοξία Σαμαρά, Αθανάσιος Κολοβελώνης, Μάριος Γούδας

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Σκοπός της έρευνας ήταν να εξετάσει την επίδραση ενός προγράμματος αυτο-ρύθμισης της μάθησης στην ακρίβεια εκτίμησης της απόδοσης στο σουτ στην καλαθοσφαίριση στη φυσική αγωγή. Συμμετείχαν 101 μαθητές πέμπτης και έκτης τάξης (51 αγόρια και 50 κορίτσια) που χωρίστηκαν στην πειραματική (57 μαθητές) και στην ομάδα ελέγχου (44 μαθητές). Οι μαθητές αξιολογήθηκαν πριν και μετά την παρέμβαση στο σουτ στην καλαθοσφαίριση (8 σουτ από απόσταση 2,5 μέτρων μπροστά από το καλάθι) ενώ πριν τη δοκιμασία εκτίμησαν την απόδοσή τους (σε πόσα από τα 8 σουτ θα ήταν εύστοχοι). Με βάση την εκτιμώμενη και την πραγματική επίδοση δύο δείκτες ακρίβειας εκτίμησης της απόδοσης υπολογίστηκαν, η κατεύθυνση της απόκλισης με τρία επίπεδα (ακρίβεια, υποεκτίμηση, υπερεκτίμηση) και το μέγεθος της απόκλισης (απόλυτες τιμές του δείκτη κατεύθυνση απόκλισης). Τα τέσσερα μαθήματα της παρέμβασης σχεδιάστηκαν σύμφωνα με το μοντέλο των τεσσάρων φάσεων ανάπτυξης της αυτο-ρύθμισης και περιλάμβαναν την εξάσκηση στο σουτ με ανατροφοδότηση, τον καθορισμό στόχων, την αυτο-παρακολούθηση και την αυτο-αξιολόγηση της απόδοσης. Η ανάλυση των αποτελεσμάτων έδειξε ότι οι μαθητές της πειραματικής ομάδας βελτίωσαν σημαντικά την ακρίβεια εκτίμησης της απόδοσης τους (μέγεθος της απόκλισης) από την αρχική στην τελική μέτρηση, ενώ οι μαθητές της πειραματικής ομάδας όχι. Επίσης, οι μαθητές της πειραματικής ομάδας που εκτίμησαν με ακρίβεια ή που υποεκτίμησαν την απόδοσή τους αυξήθηκαν στην τελική μέτρηση σε σύγκριση με την αρχική, ενώ οι μαθητές που υπερεκτίμησαν την απόδοσή τους μειώθηκαν. Τα αποτελέσματα αυτά δείχνουν ότι το μοντέλο των τεσσάρων φάσεων ανάπτυξης της αυτο-ρύθμισης της μάθησης είχε θετική επίδραση στην ακρίβεια εκτίμησης της απόδοσης.



Η ανάπτυξη των ανωτέρων νοητικών δεξιοτήτων μέσα από την ομαδοσυνεργατική διερεύνηση

Σταυρούλα Καλδή, Αλεξάνδρα Σταυριανουδάκη

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Τα τελευταία χρόνια τείνει να διαμορφωθεί ένα εκσυγχρονισμένο πλαίσιο διδακτικής μεθοδολογίας, προσανατολισμένο στον μαθητή και στην αποτελεσματική ένταξη του στην κοινωνία. Επιδιώκεται από τη σχολική ήδη ηλικία η ανάπτυξη δεξιοτήτων επικοινωνίας και συνεργασίας που μακροπρόθεσμα οδηγούν τον εκπαιδευόμενο σε έναν υγιή κοινωνικό και επαγγελματικό βίο. Υιοθετούνται σταδιακά νέες προσεγγίσεις που προάγουν τις ανώτερες νοητικές λειτουργίες του ατόμου, μέσα από προσωπικές αλλά κυρίως συνεργατικές διερευνήσεις. Η παρούσα εργασία αποτελεί μία πιλοτική εφαρμογή πρακτικών διερευνητικής εργασίας που αναδεικνύονται από τη σύγχρονη εκπαιδευτική έρευνα και προάγουν την κριτική σκέψη, την επίλυση προβλημάτων και τη δημιουργικότητα. Πρόκειται για μία έρευνα δράσης, που πραγματοποιήθηκε σε μία Ε΄ τάξη με συνδιδασκαλία. Σχεδιάστηκε και εκπονήθηκε με μία εκπαιδευτικό της Ε΄ τάξης και την ερευνήτρια ένα πλάνο μαθημάτων και δραστηριοτήτων, που αφορούν στη διδακτική της ιστορίας. Τα μαθήματα διήρκησαν από τον Απρίλιο του 2017 έως και τη λήξη του τρέχοντος σχολικού έτους. Κατά τη διάρκειά τους οι μαθητές ενεπλάκησαν ενεργά μέσα από διερευνητικές αναζητήσεις και διαλογικές αντιπαραθέσεις, στην συν-κατασκευή πρωτότυπων μαθησιακών προϊόντων. Κλήθηκαν ακόμη να αναζητήσουν, να αξιολογήσουν και να επεξεργαστούν ετερογενείς πηγές ανακαλύπτοντας τη νέα γνώση μέσα από μία πολυπρισματική προσέγγιση. Συμπερασματικά, παρατηρήθηκε κινητοποίηση της αυτενέργειας των μαθητών και βελτίωση των τεχνικών επίλυσης προβλημάτων και εύρεσης πρωτότυπων λύσεων. Σε γενικές γραμμές οι συνδυασμοί συνεργατικών πρακτικών (ομαδική διερεύνηση και εργασία σε дуάδες) που δοκιμάστηκαν, συνετέλεσαν στην διαμόρφωση μιας ολοκληρωμένης άποψης για την ιστορική περίοδο που μελετήθηκε και στην εξαγωγή κριτικών συμπερασμάτων.



**Εφαρμογή και αξιολόγηση διαδικασίας και έκβασης ψυχοεκπαιδευτικών
προγραμμάτων στο σχολείο**

Οργανωτής/Πρόεδρος: **Ανδρέας Μπρούζος**, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Συζητητής: **Στέφανος Βασιλόπουλος**, Πανεπιστήμιο Πατρών

Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται αυξημένο ενδιαφέρον για εφαρμογή και αξιολόγηση ψυχοεκπαιδευτικών ομαδικών προγραμμάτων στο σχολικό πλαίσιο. Η αξιολόγηση ομαδικών παρεμβάσεων περιλαμβάνει την έρευνα αποτελέσματος και την έρευνα διαδικασίας. Το συμπόσιο περιλαμβάνει εισηγήσεις που διερευνούν την αποτελεσματικότητα τις ομαδικές διαδικασίες ψυχοεκπαιδευτικών προγραμμάτων στο σχολείο. Στην πρώτη εισήγηση εξετάζεται η αποτελεσματικότητα ενός ψυχοεκπαιδευτικού προγράμματος οκτώ συναντήσεων με σκοπό τη μείωση του άγχους και την αύξηση του ευ ζην με τη χρήση του χιούμορ σε μαθητές ηλικίας 10-12 ετών, ενώ δεύτερη εστιάζει στη διερεύνηση των ομαδικών διαδικασιών του εν λόγω προγράμματος. Στην τρίτη εισήγηση παρουσιάζεται η εφαρμογή και η αξιολόγηση ενός ψυχοεκπαιδευτικού προγράμματος οκτώ συναντήσεων με σκοπό την διαχείριση του συναισθήματος του θυμού και την ενίσχυση των κοινωνικών δεξιοτήτων μαθητών της Β΄ και Γ΄ τάξης Δημοτικού Σχολείου. Τέλος, στην τρίτη εισήγηση μελετώνται η θεραπευτική συμμαχία και οι αντιλήψεις των μελών για τη στάση της συντονίστριας κατά τη διάρκεια ενός ψυχοεκπαιδευτικού προγράμματος, οκτώ συναντήσεων, για τη διαχείριση του θυμού.



Εφαρμογή και αξιολόγηση ενός ψυχοεκπαιδευτικού προγράμματος για τη μείωση του άγχους και την αύξηση του ευ ζην με τη χρήση του χιούμορ σε μαθητές δημοτικού σχολείου

Ανδρέας Μπρούζος¹, Στέφανος Βασιλόπουλος², Αθανασία Παναγιωτίδου¹,
Βασιλική Μπαούρδα¹

¹Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, ²Πανεπιστήμιο Πατρών

Το χιούμορ αποτελεί ένα αποτελεσματικό μέσο που συμβάλλει στη διαχείριση του άγχους και γενικότερα στην προαγωγή της ψυχικής υγείας και ευζωίας. Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν η εφαρμογή και η αξιολόγηση ενός ψυχοεκπαιδευτικού προγράμματος οκτώ συναντήσεων με σκοπό τη μείωση του άγχους και την αύξηση του ευ ζην με τη χρήση του χιούμορ μαθητών ηλικίας 10-12 ετών. Στην έρευνα συμμετείχαν 87 παιδιά, τα οποία διαχωρίστηκαν στην ομάδα παρέμβασης ($n = 39$) και την ομάδα ελέγχου ($n = 48$). Τα παιδιά και των δύο ομάδων συμπλήρωσαν πριν και μετά την εφαρμογή του προγράμματος το Ερωτηματολόγιο Παιδικού Έκδηλου Άγχους (Children's Manifest Anxiety Scale Revised – CMAS-R), το ερωτηματολόγιο Ευ Ζην για Παιδιά του Stirling (Stirling Children's Well-being Scale - SCWBS), την Πολυδιάστατη Κλίμακα Μέτρησης της Αίσθησης του Χιούμορ για Παιδιά (Multidimensional Sense of Humor Scale for School-Aged Children - MSHSC) και την Κλίμακα Παιδικής Κατάθλιψης (Children Depression Inventory - CDI). Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι τα παιδιά της ομάδας παρέμβασης παρόλο που δήλωσαν φαινομενικά υψηλότερο άγχος μετά τη λήξη του προγράμματος, παρουσίασαν αύξηση του ευ ζην και της αίσθησης του χιούμορ συγκριτικά με τα παιδιά της ομάδας ελέγχου, όπου δεν υπήρξαν στατιστικά σημαντικές διαφορές. Συνολικά, τα ευρήματα της έρευνας υποστηρίζουν την αποτελεσματικότητα του προγράμματος ως προς την αύξηση του ευ ζην των παιδιών με τη χρήση του χιούμορ. Τα θετικά αυτά αποτελέσματα μπορούν να εφαρμοστούν όχι μόνο στο σχολικό πλαίσιο αλλά και εκτός αυτού.



Η αξιολόγηση των ομαδικών διαδικασιών ενός ψυχοεκπαιδευτικού προγράμματος σε μαθητές δημοτικούσχολείου με στόχο τη μείωση του άγχους και αύξηση του ευ ζην με τη χρήση του χιούμορ

*Στέφανος Βασιλόπουλος¹, Ανδρέας Μπρούζος², Κασσιανή Ντούλα²,
Βασιλική Μπαούρδα²*

¹Πανεπιστήμιο Πατρών, ²Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Οι ομαδικές διαδικασίες που λαμβάνουν χώρα και συμβάλλουν στην αποτελεσματικότητα των ψυχοεκπαιδευτικών προγραμμάτων χρήζει περαιτέρω διερεύνησης, καθώς η πλειοψηφία των ερευνών εστιάζει στην αποτελεσματικότητα. Η παρούσα έρευνα αφορά την αξιολόγηση των ομαδικών διαδικασιών ενός ψυχοεκπαιδευτικού προγράμματος οκτώ συναντήσεων με στόχο τη μείωση του άγχους και αύξηση του ευ ζην μαθητών μέσω της χρήσης του χιούμορ. Το δείγμα αποτέλεσαν 39 μαθητές της Δ', Ε' και ΣΤ' τάξης του δημοτικού, ηλικίας 10-12 ετών. Οι μεταβλητές διαδικασίας που μελετήθηκαν ήταν η θεραπευτική συμμαχία, το ομαδικό κλίμα, οι θεραπευτικοί παράγοντες και η αντίληψη της σχέσης με τη συντονίστρια. Συγκεκριμένα, τα ερωτηματολόγια που συμπλήρωσαν τα μέλη των ομάδων ήταν το Ερωτηματολόγιο Κρίσιμων Συμβάντων (Critical Incident Questionnaire' Bloch, Reibstein, Crouch, Holroyd, & Themen, 1979), η Κλίμακα Συμμαχίας Ψυχοεκπαιδευτικών Ομάδων για Παιδιά (Psychoeducational Group Alliance Scale for Children' Brouzos, Vassilopoulos, Baourda), το Ερωτηματολόγιο Κλίματος της Ομάδας (Group Climate Questionnaire-Short' MacKenzie, 1983) και το Ερωτηματολόγιο Σχέσεων (Relationship Inventory' Barrett-Lennard, 1978). Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι το Συνολικό Ομαδικό Κλίμα αυξήθηκε σημαντικά κατά τη διάρκεια του προγράμματος. Ο θεραπευτικοί παράγοντες που αναφέρθηκαν από τα μέλη των ομάδων ήταν η Καθοδήγηση, η Αυτοκατανόηση και η Αποδοχή. Επίσης, παρατηρήθηκε σημαντική αύξηση της Θεραπευτικής Συμμαχίας από την έναρξη έως τη λήξη του προγράμματος. Όλες οι υποκλίμακες της αντίληψης των μελών για τη σχέση τους με τη συντονίστρια αυξήθηκαν σημαντικά. Οι αναλύσεις συσχέτισης των μεταβλητών διαδικασίας έδειξαν σημαντικές συσχετίσεις μεταξύ των μεταβλητών. Τέλος, οι αναλύσεις συσχέτισης των μεταβλητών διαδικασίας και αποτελέσματος έδειξαν ότι οι ομαδικές διαδικασίες σχετίζονται σημαντικά με την αποτελεσματικότητα του προγράμματος.



Αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας ενός ψυχοεκπαιδευτικού προγράμματος για την διαχείριση του θυμού και την ενίσχυση των κοινωνικών δεξιοτήτων μαθητών δημοτικού σχολείου

Κωνσταντίνα Καλύβα¹, Ανδρέας Μπρούζος¹, Πλουσία Μισαηλίδη¹, Στέφανος Βασιλόπουλος², Βασιλική Μπαούρδα¹

¹Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, ²Πανεπιστήμιο Πατρών

Στην παρούσα εισήγηση παρουσιάζεται η εφαρμογή και η αξιολόγηση ενός ψυχοεκπαιδευτικού προγράμματος οκτώ συναντήσεων με σκοπό την διαχείριση του συναισθήματος του θυμού και την ενίσχυση των κοινωνικών δεξιοτήτων μαθητών της Β' και Γ' τάξης Δημοτικού Σχολείου. Στην έρευνα συμμετείχαν 117 παιδιά, τα οποία διαχωρίστηκαν στην ομάδα παρέμβασης ($n = 56$) και την ομάδα ελέγχου ($n = 61$). Τα παιδιά και των δύο ομάδων συμπλήρωσαν πριν και μετά την εφαρμογή του προγράμματος το Ερωτηματολόγιο Δυνατοτήτων και Δυσκολιών (Strengths and Difficulties Questionnaire, SDQ, Goodman, 1997) και το ερωτηματολόγιο Συμπεριφορικών Απαντήσεων στο Θυμό (Behavioral Anger Response Questionnaire, BARQ, Linden et al., 2003). Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι κοινωνικές δεξιότητες της ομάδας παρέμβασης βελτιώθηκαν κατά την διάρκεια του προγράμματος, με τις υποκλίμακες του ερωτηματολογίου να παρουσιάζουν σημαντική διαφορά στους μέσους όρους μεταξύ της πριν και της μετά μέτρησης. Αντίθετα δεν παρουσιάστηκε κάποια αλλαγή στην ομάδα ελέγχου. Όσον αφορά στο συναίσθημα του θυμού, οι υποκλίμακες του ισχυρισμού, της κοινωνικής υποστήριξης, του συλλογισμού, της αποφυγής και της εξάπλωσης θυμού παρουσίασαν στατιστικά σημαντική αύξηση των μέσων όρων. Αντίθετα, η υποκλίμακα των έντονων εκφράσεων θυμού μειώθηκε στατιστικά σημαντικά. Επιπλέον, η follow up μέτρηση, η οποία πραγματοποιήθηκε μετά την πάροδο πέντε μηνών, έδειξε ότι τα αποτελέσματα διατηρήθηκαν για τα παιδιά της ομάδας παρέμβασης. Συνολικά, τα ευρήματα της έρευνας υποστηρίζουν την αποτελεσματικότητα του προγράμματος ως προς την ενίσχυση των κοινωνικών δεξιοτήτων και τη διαχείριση του θυμού των παιδιών.



Οι ομαδικές διαδικασίες σε ένα ψυχοεκπαιδευτικό πρόγραμμα για τη διαχείριση του θυμού σε μαθητές δημοτικού σχολείου

Πολυξένη Κάτσιου¹, Ανδρέας Μπρούζος¹, Στέφανος Βασιλόπουλος², Βασιλική Μπαούρδα¹

¹Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, ²Πανεπιστήμιο Πατρών

Οι «ομαδικές διαδικασίες» αναφέρονται στο σύνολο των συμβάντων που εκδηλώνονται σε μια ομάδα και ασκούν συνειδητή ή ασυνείδητη επιρροή στο κάθε μέλος. Οι ομαδικές διαδικασίες αποτελούν έναν από τους βασικούς παράγοντες που συμβάλλουν στην αποτελεσματικότητα των ομαδικών παρεμβάσεων. Στην παρούσα έρευνα μελετώνται η θεραπευτική συμμαχία και οι αντιλήψεις των μελών για τη στάση της συντονίστριας κατά τη διάρκεια ενός ψυχοεκπαιδευτικού προγράμματος, οκτώ συναντήσεων για τη διαχείριση του θυμού. Στην παρέμβαση συμμετείχαν 56 μαθητές της Δευτέρας και της Τρίτης Δημοτικού ενός σχολείου των Ιωαννίνων και ενός σχολείου της Θεσπρωτίας ($M.O. = 7,75$ ετών, $T.A. = 0,61$). Οι συμμετέχοντες συμπλήρωσαν την Κλίμακα Συμμαχίας σε Ψυχοεκπαιδευτικές Ομάδες για Παιδιά (Psychoeducational Group Alliance Scale for Children' Brouzos, Vassilopoulos, Baourda, under review) στο τέλος κάθε συνάντησης, ενώ συμπλήρωσαν το Ερωτηματολόγιο Σχέσεων (Relationship Inventory' Barrett-Lennard, 1978) μετά τη δεύτερη και την όγδοη(τελευταία) συνάντηση. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η θεραπευτική συμμαχία, καθώς και οι αντιλήψεις των μελών για την αναγνώριση, την ενσυναίσθηση, την απουσία όρων και τη συνέπεια της συντονίστριας αυξήθηκαν κατά τη διάρκεια της παρέμβασης. Επιπρόσθετα, υπήρχε σημαντική συσχέτιση μεταξύ των παραπάνω μεταβλητών. Η συζήτηση των αποτελεσμάτων επικεντρώνεται στη σημασία που παίζουν οι στάσεις και οι συμπεριφορές του συντονιστή μιας ψυχοεκπαιδευτικής ομάδας για την ανάπτυξη της θεραπευτικής συμμαχίας.



Παρεμβάσεις πρόληψης και ενδυνάμωσης των μαθητών

Προεδρείο: **Ελευθερία Τσέλιου**, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Πρόγραμμα πρόληψης κατά της σεξουαλικής κακοποίησης στο νηπιαγωγείο

Μαρία Ορφανίδου

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η σεξουαλική κακοποίηση ενός παιδιού αποτελεί ένα σημαντικό πρόβλημα που επηρεάζει αρνητικά την ψυχοκοινωνική ανάπτυξη του παιδιού. Υπολογίζεται ότι ένα στα πέντε παιδιά είναι θύμα σεξουαλικής βίας και κακοποίησης σύμφωνα με το συμβούλιο της Ευρώπης το οποίο ξεκίνησε μια εκστρατεία για την πρόληψη της κακοποίησης. Δημιουργήθηκε ένα παραμύθι για την εκπαίδευση των παιδιών στον κανόνα του εσώρουχου που χρησιμοποιήθηκε στο παρόν πρόγραμμα. Μια σειρά από προγράμματα στο σχολείο που αφορούν την πρόληψη της σεξουαλικής κακοποίησης στοχεύουν στην πληροφόρηση των παιδιών και την εκμάθηση συμπεριφορών της προσωπικής προστασίας τους. Γενικότερα, τα προγράμματα έχουν θετικό αντίκτυπο στα παιδιά και επιφέρουν αλλαγή στην συμπεριφορά του παιδιού. Το πρόγραμμα πρόληψης εφαρμόστηκε σε 15 παιδιά Νηπιαγωγείου. Έγινε σε δύο φάσεις. Η πρώτη περιλάμβανε την ενημέρωση των γονιών και τον τρόπο επικοινωνίας με τα παιδιά για το καλό και κακό άγγιγμα και τα μυστικά. Ακολούθησε η ατομική αξιολόγηση των παιδιών σύμφωνα με το ερωτηματολόγιο what if situations (WIST III-R) και ακολούθησαν βιωματικές δραστηριότητες με έμφαση τι αποτελεί ιδιωτικό μέρος του σώματος και ποιες είναι οι επιτρεπτές συμπεριφορές σε δυνητικές καταστάσεις παραπλάνησης. Χρησιμοποιήθηκαν η ζωγραφική, το θέατρο και παιχνίδι ρόλων. Η δεύτερη φάση αφορούσε την επανεξέταση των παιδιών με το ερωτηματολόγιο what if situations (WIST III-R). Το παραμύθι η Κίκο και το Χέρι, που αφορά τον κανόνα του εσώρουχου διαβάστηκε στο σπίτι από τους γονείς στα παιδιά. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι υπήρξε μια αλλαγή σε επίπεδο γνώσεων των παιδιών σε σχέση με τα ιδιωτικά μέρη του σώματος και τις σωστές συμπεριφορές σε δυνητικές καταστάσεις σεξουαλικής κακοποίησης.

**«MENTΩP» Πρόγραμμα κοινωνικής και προσωπικής καθοδήγησης παιδιών:
Αποτελεσματικότητα πιλοτικής εφαρμογής**

Άντρη Αναστασίου, Κατερίνα Γεωργάκη

Πανεπιστήμιο Λευκωσίας

Το Πρόγραμμα Κοινωνικής και Προσωπικής Καθοδήγησης Παιδιών «MENTΩP» εφαρμόστηκε για πρώτη φορά στην Κύπρο και σκοπός της προφορικής ανακοίνωσης είναι η παρουσίαση των αποτελεσμάτων αξιολόγησης της πιλοτικής εφαρμογής του. Το Πρόγραμμα «MENTΩP» είναι μέλος της οικογένειας ερευνητικά τεκμηριωμένων προγραμμάτων καθοδήγησης παιδιών Perach. Στόχος του προγράμματος είναι η συνεργασία παιδιών που προέρχονται από μη προνομιούχες οικογένειες με φοιτητές πανεπιστημίου που λειτουργούν ως καθοδηγητές/μέντορες για να τα βοηθήσουν εποικοδομητικά να πετύχουν το μέγιστο των δυνατοτήτων τους. Στο πρόγραμμα συμμετείχαν, για δύο σχολικά έτη, 25 παιδιά που φοιτούν σε Δημόσια Δημοτικά Σχολεία της Κύπρου. Οι μέντορες ήταν προπτυχιακοί φοιτητές, κυρίως από τα τμήμα Ψυχολογίας, Επιστημών Αγωγής και Κοινωνικής Εργασίας. Οι συναντήσεις με τα παιδιά γίνονταν δύο φορές την εβδομάδα για δύο ώρες και λάμβαναν χώρα στο σπίτι του παιδιού ή σε άλλους κατάλληλους χώρους στην κοινότητα. Οι δραστηριότητες επιβλέπονταν από τους συντονιστές του προγράμματος (μεταπτυχιακοί φοιτητές Σχολικής και Συμβουλευτικής Ψυχολογίας) που παρείχαν τις γενικές κατευθύνσεις για τις δραστηριότητες που πραγματοποιούνταν κατά τη διάρκεια των συναντήσεων. Οι συντονιστές εποπτεύονταν από τον Κλινικό Επόπτη και Σύμβουλο του Προγράμματος (Επαγγελματίας Σχολικός Ψυχολόγος) και τη Διεύθυνση του Προγράμματος. Η αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας του Προγράμματος έγινε αξιοποιώντας την ποιοτική μεθοδολογία έρευνας και τα αποτελέσματα κατέδειξαν βελτίωση στην Ακαδημαϊκή, Κοινωνική και Συναισθηματική Λειτουργικότητα των παιδιών. Οι δεξιότητες που ενισχύθηκαν, φαίνεται να συνάδουν με τις αναφερόμενες στην επιστημονική βιβλιογραφία και ορίζουν την προληπτική αξία του προγράμματος μέσα από την ενίσχυση της ψυχικής ανθεκτικότητας των παιδιών. Οφέλη εντοπίστηκαν και για την προσωπική ανάπτυξη των ίδιων των μεντόρων ως αποτέλεσμα της εμπειρίας τους στο πρόγραμμα.



Εφαρμόζοντας το μοντέλο διδασκαλίας υπευθυνότητας του Hellison: Μια πρακτική έρευνα δράσης

Αχιλλείος Κουτελίδας, Ιωάννης Σύρμπας, Νικόλαος Διγγελίδης

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Τα αυξανόμενα κοινωνικά προβλήματα έχουν οδηγήσει στην ενσωμάτωση της διδασκαλίας δεξιοτήτων ζωής στα προγράμματα Φυσικής Αγωγής για νέους και παιδιά. Το μοντέλο Διδασκαλίας Προσωπικής και Κοινωνικής Υπευθυνότητας (Teaching Personal and Social Responsibility ή TPSR) του Hellison έχει αναπτυχθεί μέσα από την έρευνα πεδίου για περισσότερα από σαράντα χρόνια (Hellison, 2011). Χρησιμοποιεί τη φυσική δραστηριότητα ως μέσο διδασκαλίας δεξιοτήτων ζωής και προαγωγής της θετικής ανάπτυξης των νέων. Εστιάζει στην ανάπτυξη προσωπικά και κοινωνικά υπεύθυνων συμπεριφορών στο περιβάλλον της φυσικής δραστηριότητας ή άθλησης με απώτερο στόχο να μεταφερθούν/εφαρμοστούν οι συμπεριφορές υπευθυνότητας στις ποικίλες εκφάνσεις της καθημερινής και μελλοντικής τους ζωής. Οι επιδιωκόμενες συμπεριφορές υπευθυνότητας αναφέρονται συχνά και ως επίπεδα υπευθυνότητας και συμπεριλαμβάνουν (1) το σεβασμό για τα δικαιώματα και τα συναισθήματα των άλλων, (2) την αυτο-παρακίνηση, (3) την αυτο-καθοδήγηση και (4) τη βοήθεια προς τους άλλους και την ενσυναίσθηση (Hellison, 2011). Ως τις μέρες μας, το μοντέλο δεν είχε εφαρμοστεί αυτούσιο στο περιβάλλον ενός ελληνικού δημόσιου δημοτικού σχολείου. Όσον αφορά την πρακτική έρευνα δράσης στην εκπαίδευση, πρόκειται για έναν εναλλακτικό τύπο εκπαιδευτικής έρευνας που γίνεται για λόγους κατανόησης και αλλαγής πρακτικών και συνδέεται με την επαγγελματική ανάπτυξη του εκπαιδευτικού· επιδιώκει την ανάπτυξη της πρακτικής γνώσης ή της επαγγελματικής σοφίας, και απορρίπτει την αναζήτηση των σχέσεων αιτίας και αποτελέσματος, που θα οδηγήσει σε γενικευτικού τύπου πορίσματα. Αντιθέτως, θεωρώντας κάθε εκπαιδευτική πράξη μοναδική, παρέχει τη δυνατότητα στους εκπαιδευτικούς να αναπτύξουν πρακτικές ή βραχυπρόθεσμες λύσεις σε προβλήματα άμεσου ενδιαφέροντος. Στην παρούσα έρευνα έγινε χρήση των ημερολογίων του εκπαιδευτικού που επιχείρησε να εφαρμόσει το μοντέλο διδασκαλίας υπευθυνότητας μέσω του μαθήματος της Φυσικής Αγωγής στους μαθητές των Γ' και Δ' τάξεων (N=27) ενός ελληνικού δημόσιου δημοτικού σχολείου· παράλληλα επιδιώχθηκε η καταγραφή, η κατανόηση, η ερμηνεία και ο ανασχεδιασμός των πρακτικών του στο πλαίσιο του αναστοχασμού. Διαπιστώθηκε ότι, προκειμένου να είναι αποτελεσματική η εφαρμογή του μοντέλου, ο εκπαιδευτικός χρειάζεται να είναι δημιουργικός, να ανακαλύπτει πρακτικές και πρωτότυπες λύσεις, να προσαρμόζει το μοντέλο στα μέτρα των ιδιαίτερων κατά περίπτωση συνθηκών διδασκαλίας και να το προσεγγίζει μέσα από την πρακτική έρευνα δράσης.

Προωθώντας τη θετική συμπεριφορά μέσω της Φυσικής Αγωγής στα δημοτικά σχολεία της Κύπρου

Βαλεντίνα Γεωργίου, Ανδρέας Αυγερινός

Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Ο σκοπός αυτής της παρουσίασης είναι να παρουσιάσει τον ρόλο της Φυσικής Αγωγής (Φ.Α.) ως ένα εργαλείο προώθησης θετικής συμπεριφοράς και κοινωνικοποίησης στη δημοτική εκπαίδευση, μεταξύ των Ελληνοκυπρίων και παιδιών με μεταναστευτική βιογραφία. Η παρουσίαση θα βασιστεί στην κοινωνική πτυχή της Φ.Α. και στις βασικές αναφορές της κοινωνικοπολιτισμικής θεωρίας: χρήση ενδιάμεσων και η ζώνη επικείμενης ανάπτυξης. Με βάση αυτό, θα εξηγήσει πώς οι πρακτικές που αναπτύσσουν τα παιδιά υποστηρίζονται από τα μαθήματα της Φ.Α. και χρησιμοποιούνται ως ενδιάμεσα εργαλεία για την ανάπτυξη της θετικής συμπεριφοράς μεταξύ τους. Σύγχρονοι μελετητές έχουν δείξει πως προσεγγίζοντας την Φ.Α. μέσω της κοινωνικοπολιτισμικής προσέγγισης μπορεί να βοηθήσει τα παιδιά να οικοδομήσουν τις γνώσεις και τα συναισθήματά τους. Η ανάπτυξη καλού χαρακτήρα και της κοινωνικοποίησης των παιδιών έτσι ώστε να είναι καλοί πολίτες στην κοινωνία είναι σκοπός που έχει ανατεθεί στην Φ.Α. Η παρουσίαση θα εστιαστεί στην εθνογραφική προσέγγιση για έρευνα στην τάξη καθώς και στην παρουσίαση ερευνητικών εργαλείων όπως: παρατήρηση, συνεντεύξεις με τα παιδιά και δασκάλους αλλά και βιντεογραφήσεις μαθημάτων. Η έρευνα αυτή είναι επίκαιρη αλλά και χρήσιμη όχι μόνο σε αυτούς που δουλεύουν ως δάσκαλοι και ερευνητές αλλά και ως θεσμοθέτες όχι μόνο στην Κύπρο αλλά και παραπέρα, καθώς στόχος είναι να στηρίζει τα παιδιά με μεταναστευτική βιογραφία και να συμβάλει αποτελεσματικά στο πεδίο της εκπαιδευτικής αποτελεσματικότητας.



Φοίτηση νηπίου με διάχυτες αναπτυξιακές διαταραχές σε τυπικό παιδικό σταθμό και ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού

Μαρία Τιανούδη, Μαρία Χατζηκώστα

Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Η εργασία εστιάζει στη συμπεριφορά και την εξέλιξη νηπίου με διάχυτες αναπτυξιακές διαταραχές, συγκεκριμένα με στοιχεία αυτισμού, μέσα στην τυπική και λειτουργική τάξη με τη βοήθεια του Κοινωνικού Λειτουργού. Ο αυτισμός είναι μια αναπτυξιακή διαταραχή που διαρκεί εφ' όρου ζωής είναι παρούσα από τη γέννηση του παιδιού, χαρακτηρίζεται από μειωμένη κοινωνική αλληλεπίδραση και επικοινωνία, που χρήζει παρακολούθησης και καθοδήγησης από ειδικούς επαγγελματίες. Τα συμπτώματα ποικίλλουν ανάλογα με την ηλικία του κάθε παιδιού και διαφοροποιούνται αντίστοιχα με το είδος της διαταραχής. Στόχος της έρευνας υπήρξε η συνεργασία με τους γονείς του νηπίου για την αποδοχή του προβλήματος υγείας του παιδιού τους, αλλά και η ομαλή ένταξη του παιδιού στο σχολείο και η σταδιακή κοινωνικοποίησή του. Η παρέμβαση παρουσιάζεται με την ποιοτική ανάλυση δεδομένων μέσω της μελέτης περίπτωσης, περιλαμβάνοντας μεθόδους συλλογής δεδομένων, τα μέσα και τα στάδια διεξαγωγής της έρευνας και των θεωρητικών προσεγγίσεων στην Κλινική Κοινωνική Εργασία και τη Συμβουλευτική. Η παρέμβαση έγινε σύμφωνα με το μοντέλο της επικεντρωμένης σε στόχους Κοινωνικής Εργασίας, που είναι παρέμβαση βραχείας διάρκειας. Το αποτέλεσμα από την παρούσα έρευνα είναι η συνεργασία του Κοινωνικού Λειτουργού με τους γονείς του παιδιού, η αποδοχή του προβλήματος και η κινητοποίηση τους με σκοπό τη βελτίωση και την εξέλιξη του. Επιπλέον, με την παράλληλη στήριξη του Κοινωνικού Λειτουργού στο παιδί, παρουσιάζονται τα βήματα βελτίωσής του μέσα στην λειτουργική τάξη και η αποδοχή του από το σύνολο. Τέλος, αναδεικνύεται η ανάγκη διασύνδεσης επιστημών, (διεπιστημονικότητα) η συνεργασία των διάφορων ειδικοτήτων σε κάθε σχολική δομή, για την ορθότερη προσέγγιση του προβλήματος υγείας και τη βελτίωσή του.



Ψυχολογικές διαστάσεις της εργασιακής ζωής των εκπαιδευτικών

Προεδρείο: **Ελένη Ανδρέου**, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Κίνητρα στην εργασία και ψυχική ανθεκτικότητα των εκπαιδευτικών

Αικατερίνη Βάσιου, Γεώργιος Ιορδανίδης, Ευγενία Περδίκη, Ιουλία Νέστορα

Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Δύο βασικές θεωρίες που περιγράφουν τα κίνητρα στην εργασία των εκπαιδευτικών είναι η θεωρία των στόχων επίτευξης (Achievement Goals), η οποία εξετάζει τους στόχους που ενστερνίζονται οι εκπαιδευτικοί στην εργασία τους (Butler, 2007· Retelsdorf, Butler, Streblov, & Schiefele, 2010) και η αντίληψη της αυτοαποτελεσματικότητας (Self-efficacy), που ορίζεται ως η αντίληψη των εκπαιδευτικών για την επιτυχή ολοκλήρωση του διδακτικού τους έργου (Tschannen-Moran, et al., 1998). Δεδομένου ότι τα κίνητρα των εκπαιδευτικών θεωρούνται σημαντικός παράγοντας για την υλοποίηση του προγράμματος σπουδών (Papaioannou & Christodoulidis, 2007), έχει ενδιαφέρον να μελετηθεί αν η ψυχική ανθεκτικότητα των εκπαιδευτικών, δηλαδή η ικανότητά τους να ξεπερνούν τα προβλήματα που προκύπτουν στην εργασία τους (Luthar, 2006), επηρεάζεται από τα κίνητρα που παρωθούν τους εκπαιδευτικούς στην εργασία τους. Η έρευνα μελέτησε την επίδραση των κινήτρων των εκπαιδευτικών στην ψυχική τους ανθεκτικότητα. 168 εκπαιδευτικοί Α/θμιας Εκπ/σης συμπλήρωσαν τις κλίμακες: Teachers' Achievement Goals in Work Questionnaire (Papaioannou & Christodoulidis, 2007), Ohio State Teacher Efficacy Scale (OSTES, Tschannen-Moran & Woolfolk Hoy, 2001) και Resilience Scale (Wagnild & Young, 1993). Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι, όσο πιο προσανατολισμένοι στην εργασία τους και πιο αποτελεσματικοί δηλώνουν οι εκπαιδευτικοί, τόσο πιο ψυχικά ανθεκτικοί είναι. Συνάγεται επομένως το συμπέρασμα, ότι οι εκπαιδευτικοί που επιδιώκουν τη βελτίωση και θεωρούν ότι είναι αποτελεσματικοί ξεπερνούν τα προβλήματα που προκύπτουν στην εργασία τους. Τα αποτελέσματα μπορούν να εφαρμοστούν στην εκπαίδευση και επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, με στόχο την ενίσχυση των ωφέλιμων κινήτρων.

Εργασιακή παρενόχληση και στρατηγικές αντιμετώπισης των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης

Ανθούλα Ντόλκερα, Ελένη Ανδρέου

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Η εργασιακή παρενόχληση είναι ένα εξαιρετικά διαβρωτικό φαινόμενο που ασκεί αρνητική επιρροή στην επαγγελματική υπόσταση και ψυχοκοινωνική ευημερία των εργαζομένων. Οι εκπαιδευτικοί αποτελούν μία επαγγελματική ομάδα υψηλού κινδύνου θυματοποίησης στο χώρο εργασίας και η κλιμάκωση του φαινομένου απειλεί την εύρυθμη σχολική λειτουργία και την ποιότητα του μαθησιακού περιβάλλοντος. Στόχος της παρούσας μελέτης ήταν να καταγράψει το ποσοστό επικράτησης της εργασιακής παρενόχλησης στους εκπαιδευτικούς στην Ελλάδα και να εξετάσει τις στρατηγικές αντιμετώπισης. Το δείγμα αποτέλεσαν 508 εκπαιδευτικοί που υπηρετούν σε δημόσια σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Για την επίτευξη του συγκεκριμένου στόχου χρησιμοποιήθηκαν το Ερωτηματολόγιο Αρνητικών Πράξεων – Negative Acts Questionnaire (NAQ) και η Κλίμακα Διευθυντικής Κακομεταχείρισης / Κακοποίησης-The Principal Mistreatment/Abuse Inventory (PMAI). Τα αποτελέσματα έδειξαν πως η εργασιακή παρενόχληση πλήττει συστηματικά ένα ποσοστό 11,6% των εκπαιδευτικών. Παρατηρήθηκε πως για την αντιμετώπιση ή αποσόβηση των παρενοχλητικών συμπεριφορών, οι εκπαιδευτικοί κατά κύριο λόγο συζητούν το περιστατικό με συναδέλφους ώστε να λάβουν υποστήριξη και ιδέες, αντιμετωπίζουν την κατάσταση, αγνοούν τους θύτες, δικαιολογούν τη συμπεριφορά τους, τους αποφεύγουν, τους κατευνάζουν, σκέφτονται θετικά και αποδέχονται τη συμπεριφορά ή προσπαθούν να τους καλοπιάνουν. Η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών που πέφτουν θύματα εργασιακής παρενόχλησης αναζητούν περισσότερο έμμεσους τρόπους αντιμετώπισης των συμπεριφορών, επιχειρώντας να λάβουν υποστήριξη από το ευρύτερο κοινωνικό τους περιβάλλον ή προσπαθώντας να εκλογικεύσουν τις εχθρικές συμπεριφορές και να αποφύγουν τους δράστες, αναλαμβάνοντας μία σχετικά παθητική στάση. Οι περιορισμοί της έρευνας και οι πρακτικές εφαρμογές των αποτελεσμάτων της αναλύονται με βάση τα σχετικά με την εργασιακή παρενόχληση σύγχρονα ερευνητικά ευρήματα.



Παράγοντες κινδύνου και εργασιακή παρενόχληση στο χώρο της εκπαίδευσης

Ανθούλα Ντόλκερα, Ελένη Ανδρέου

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Το εξαιρετικά διαβρωτικό φαινόμενο της εργασιακής παρενόχλησης αποτελεί ένα ανασταλτικό παράγοντα στην επαγγελματική υπόσταση και ψυχοκοινωνική ευημερία των εργαζομένων. Οι εκπαιδευτικοί αποτελούν μία επαγγελματική ομάδα υψηλού κινδύνου θυματοποίησης στο χώρο εργασίας και η κλιμάκωση του φαινομένου απειλεί την εύρυθμη σχολική λειτουργία και την ποιότητα του μαθησιακού περιβάλλοντος. Στόχος της παρούσας μελέτης ήταν διερευνήσει το αιτιολογικό υπόβαθρο της εργασιακής παρενόχλησης μελετώντας την επίδραση δημογραφικών μεταβλητών καθώς και των δομικών στοιχείων του σχολικού περιβάλλοντος, του σχολικού κλίματος και της ηγεσίας. Το δείγμα αποτέλεσαν 508 εκπαιδευτικοί που υπηρετούν σε δημόσια σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Εξετάστηκαν τα δημογραφικά στοιχεία του δείγματος και για την επίτευξη του συγκεκριμένου στόχου χρησιμοποιήθηκε η κλίμακα αξιολόγησης του σχολικού κλίματος των Taylor και Tashakkori. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα, ο βαθμός βίωσης εμπειριών εργασιακής παρενόχλησης δεν διαφοροποιείται ανάλογα με το φύλο, τα έτη εργασίας και την ηλικία αν και διαπιστώθηκε ότι οι άνδρες φαίνεται να αποτελούν συχνότερα στόχους άμεσης και έμμεσης εργασιακής παρενόχλησης ενώ οι εκπαιδευτικοί οι οποίοι είναι ελεύθεροι ή διαζευγμένοι σημειώνουν εντονότερο βαθμό βίωσης αρνητικών συμπεριφορών και το αντίξοο σχολικό κλίμα και η αναποτελεσματική ηγεσία συνδέονται με κλιμάκωση της εργασιακής παρενόχλησης. Για την καταπολέμηση του φαινομένου ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να αποδοθεί στη βελτίωση του σχολικού κλίματος, της σχολικής ηγεσίας και της παιδαγωγικής κουλτούρας, καθώς και σε ορισμένες δομικές μεταβλητές που αφορούν το μέγεθος της σχολικής μονάδας. Οι περιορισμοί της έρευνας και οι πρακτικές εφαρμογές των αποτελεσμάτων της αναλύονται με βάση τα σχετικά με την εργασιακή παρενόχληση σύγχρονα ερευνητικά ευρήματα.



Η επίδραση του εργασιακού άγχους στην οργανωσιακή κουλτούρα των ειδικών παιδαγωγών

Μάρθα Χαϊτά¹, Ευαγγελία Καλαθά¹, Αλίκη Καλαθά², Σπυρίδων-Γεώργιος Σούλης¹

¹Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, ²Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι η διερεύνηση της επίδρασης του εργασιακού άγχους στην οργανωσιακή κουλτούρα των ειδικών Παιδαγωγών. Συγκεκριμένα, επιχειρείται να εξετασθεί εάν το άγχος που βιώνουν οι ειδικοί Παιδαγωγοί στο χώρο της εργασίας τους, επηρεάζει την οργάνωση, το σχεδιασμό και την υλοποίηση της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Το δείγμα αποτέλεσαν εκατόν δέκα (110) εκπαιδευτικοί που εργάζονται σε σχολικές μονάδες ειδικής αγωγής και εκπαίδευσης των περιοχών Ιωαννίνων, Θεσσαλονίκης, Γρεβενών και Τρικάλων. Ως ερευνητικό εργαλείο χρησιμοποιήθηκε ερωτηματολόγιο το οποίο αποτελείται από δύο μέρη: Το πρώτο μέρος διερευνά το εργασιακό άγχος, τις σημαντικότερες πηγές και τις συνέπειες του στον εργαζόμενο. Το δεύτερο μέρος σχετίζεται με την οργανωτική κουλτούρα των εκπαιδευτικών και συγκεκριμένα με την κουλτούρα ισχύος, την κουλτούρα ρόλου, την κουλτούρα καθήκοντος και την κουλτούρα του προσώπου. Η επεξεργασία των δεδομένων έγινε με το στατιστικό πακέτο SPSS. Τα αποτελέσματα μπορούν να αξιοποιηθούν στο σχεδιασμό προγραμμάτων ενδυνάμωσης των ειδικών Παιδαγωγών, προκειμένου να είναι αποτελεσματικότερο το παρεχόμενο έργο τους.



Ο ρόλος των εκπαιδευτικών γενικής τάξης και παράλληλης στήριξης στην ένταξη παιδιών με ΔΑΦ στο δημοτικό σχολείο: Αντιλήψεις, πρακτικές συνεργασίας και ψυχοεκπαιδευτικές παρεμβάσεις

Κωνσταντίνα Τζατζάκη, Διαμάντω Φιλιππάτου

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Βασικό σκοπό της παρούσας έρευνας αποτελεί η διερεύνηση των απόψεων των εκπαιδευτικών γενικής τάξης και παράλληλης στήριξης για το ρόλο τους, τις πρακτικές συνεργασίας που αναπτύσσουν και τις ψυχοπαιδαγωγικές πρακτικές που χρησιμοποιούν προκειμένου να εντάξουν παιδιά με διάγνωση ΔΑΦ (Διαταραχής Αυτιστικού Φάσματος) σε τάξεις γενικών δημοτικών σχολείων. Στην έρευνα αυτή συμμετείχαν 20 εκπαιδευτικοί τάξης και 20 εκπαιδευτικοί παράλληλης στήριξης από όλη την Ελλάδα κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους 2016-2017. Για τη συλλογή δεδομένων χρησιμοποιήθηκαν ημιδομημένες συνεντεύξεις, οι οποίες διεξήχθησαν δια ζώσης ή μέσω τηλεφώνου ανάλογα με την προτίμηση του συνεντευξιζόμενου αποτελούμενες από 7 ανοιχτού τύπου ερωτήσεις. Οι συμμετέχοντες επιλέχτηκαν σκόπιμα ως προς τις διαστάσεις του φύλου, της ηλικίας, της διδακτικής εμπειρίας και των ακαδημαϊκών προσόντων. Τα δεδομένα αναλύθηκαν με τη χρήση του λογισμικού πακέτου ποιοτικής ανάλυσης ATLAS-ti που βασίζεται στη θεματική ανάλυση περιεχομένου. Τα αποτελέσματα της έρευνας ανέδειξαν τις αντιλήψεις των δασκάλων τάξης και παράλληλης στήριξης για την ένταξη, τους παράγοντες που προωθούν ή εμποδίζουν την ένταξη, τις στρατηγικές που θεωρούν αποτελεσματικές ή μη αποτελεσματικές και τον τρόπο συνεργασίας τους.



Ο πολυδιάστατος ρόλος του εκπαιδευτικού

Προεδρείο: **Νικόλαος Χανιωτάκης**, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Κάποιος να βάλει όρια: Ο δάσκαλος ή ο γονιός;

Αναστασία Κοτσοπούλου

Μητροπολιτικό Κολλέγιο, AMC, University of East London

Το θέμα των ορίων απασχολεί τις τελευταίες δεκαετίες τους εκπαιδευτικούς, παιδαγωγούς αλλά και τους γονείς. Οι λέξεις τιμωρία, πειθαρχία και όρια μπερδεύονται με έννοιες όπως ρόλος, αγάπη, στοργή και δεν υπάρχει σαφής εικόνα του σκοπού και των οφελών που έχουμε με το να είναι ξεκάθαρα τα όρια μέσα σε κάθε σχέση. Η συγκεκριμένη έρευνα πραγματοποιήθηκε με γονείς και νηπιαγωγούς (N=160) που συμμετείχαν σε σχολές γονέων. Τους δόθηκαν ερωτηματολόγια και πραγματοποιήθηκαν συνεντεύξεις που διερευνούσαν την καθημερινότητά των γονέων, τις μεθόδους πειθαρχίας που ακολουθούν, το ψυχολογικό τους προφίλ αλλά και την δική τους εμπειρία από τους γονείς τους. Στους νηπιαγωγούς/εκπαιδευτικούς δόθηκαν ερωτηματολόγια αξιολόγησης της συμπεριφοράς των παιδιών και έγιναν συνεντεύξεις για τις συμπεριφορές των παιδιών. Η τριγωνοποίηση των αποτελεσμάτων έδωσε έγκυρα αποτελέσματα. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν πως για τους γονείς είναι δύσκολο να θέσουν όρια στα παιδιά τους, κάτι που θεωρούν δεδομένο για τους εκπαιδευτικούς. Έρχονται με απορίες για το «πώς» να συμπεριφερθούν «σωστά» και δεν έχουν ξεκάθαρα τα πλεονεκτήματα που θα υπάρχουν για τα παιδιά τους αν ακολουθήσουν απλά όρια. Από την άλλη μεριά οι εκπαιδευτικοί, εύκολα αναγνωρίζουν τα παιδιά που δεν έχουν μάθει να υπακούσουν σε κανόνες και δυσκολεύονται να οριοθετήσουν τα παιδιά που προέρχονται από οικογένειες που δεν ακολουθούνται κανόνες. Το προφίλ των γονιών και οι επιδιώξεις τους αναλύονται και παρουσιάζονται σε αυτή τη έρευνα.

Επηρεάζει το γνήσιο χαμόγελο την επιθυμία των παιδιών να έχουν κάποιον/κάποια για δάσκαλο/δασκάλα, σε σχέση με το κοινωνιομετρικό στάτους τους;

Ελισάβετ Βλάχου, Στέφανος Βασιλόπουλος

Πανεπιστήμιο Πατρών

Η μη λεκτική επικοινωνία διαδραματίζει σπουδαίο ρόλο στην καθημερινότητά μας. Το χαμόγελο, ως ένα από τα μέσα έκφρασης μη λεκτικών σημάτων, μεταφέρει πολλαπλά μηνύματα, με το γνήσιο ή αλλιώς Duchenne χαμόγελο, να μεταδίδει την αποδοχή. Παράλληλα, όπως έχει δειχθεί κι ερευνητικά, τα άτομα που έχουν χαμόγελα Duchenne όχι μόνο γίνονται αντιληπτά ως περισσότερο ελκυστικά ή ως αλτρουιστές, αλλά κι επιλέγονται σε μεγαλύτερο βαθμό για συνεργάτες. Το ίδιο παρατηρείται κι όταν τις επιλογές αυτές τις κάνουν κοινωνικά αποκλεισμένα άτομα. Παρότι οι σχέσεις αυτές έχουν μελετηθεί σε ενήλικες, δεν υπάρχουν αντίστοιχες μελέτες σε παιδιά. Στην παρούσα έρευνα, 80 τυχαία επιλεγμένοι μαθητές Ε΄ και Στ΄ Δημοτικού συμπλήρωσαν ένα κοινωνιομετρικό τεστ για την αξιολόγηση του κοινωνικού τους στάτους. Στη συνέχεια ο ερευνητής τους παρουσίασε μια σειρά από εικόνες ανθρώπων που χαμογελούσαν (είτε με προσποιητό είτε με γνήσιο τρόπο) και τους ζήτησε να δηλώσουν το βαθμό στον οποίο στον οποίο αντιλαμβάνονταν το κάθε ένα από τα χαμόγελα αυτά ως γνήσιο. Τέλος, τα παιδιά δήλωσαν την επιθυμία τους να έχουν τον/την εκάστοτε εικονιζόμενο/εικονιζόμενη για μελλοντικό δάσκαλο/δασκάλα, πάντοτε εστιάζοντας στο χαμόγελό τους και σκεφτόμενοι ότι αυτό απευθύνεται στους ίδιους. Τα αποτελέσματα έδειξαν μια αρνητική σχέση μεταξύ του κοινωνικού αποκλεισμού και της επιθυμίας για μελλοντικούς εκπαιδευτικούς με γνήσιο χαμόγελο, ενώ από την άλλη βρέθηκε μια στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ της δημοφιλίας και της επιθυμίας των παιδιών να έχουν δάσκαλο με γνήσιο χαμόγελο. Ακολουθεί συζήτηση των ευρημάτων και των περιορισμών της έρευνας.



Απόψεις εκπαιδευτικών για τις ΕΔΕΑΥ: Εκτιμώμενα οφέλη και προβληματισμοί

Αικατερίνη Δαδάση¹, Ηλίας Βασιλειάδης²

¹Α'ΚΕΔΔΥ Θεσσαλονίκης, ²Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Η ψυχοκοινωνική στήριξη αναγνωρίζεται στη σύγχρονη βιβλιογραφία ως μία διαδικασία που διευκολύνει την ανθεκτικότητα ατόμων, οικογενειών και κοινοτήτων, καθώς συντελεί αφενός στην ικανοποίηση ψυχολογικών, φυσικών αλλά και κοινωνικών αναγκών των εμπλεκόμενων μερών και αφετέρου στην ανάκαμψη από συνθήκες κρίσης και στην προσαρμογή και προετοιμασία για το μέλλον. Ιδιαίτερη έμφαση έχει δοθεί δε, ιδίως στο πλαίσιο των σύγχρονων οικοσυστημικών θεωρήσεων, στα οφέλη που ενέχει η παροχή υπηρεσιών ψυχοκοινωνικής στήριξης στο χώρο του σχολείου για όλα τα μέλη της σχολικής κοινότητας και στα τρία επίπεδα πρόληψης. Στον ελληνικό χώρο αντίστοιχες αποπειρες στηρίζονταν έως πρόσφατα αποκλειστικά σε ερευνητικές πρωτοβουλίες πανεπιστημιακών ιδρυμάτων στο πλαίσιο υλοποίησης ερευνητικών προγραμμάτων. Μόλις το 2013 θεσπίστηκε ως εθνική πολιτική η λειτουργία αντίστοιχων υπηρεσιών, οι λεγόμενες ΕΔΕΑΥ (Επιτροπές Διαγνωστικής Εκπαιδευτικής Αξιολόγησης και Υποστήριξης). Η παρούσα μελέτη αποτελεί μία πρώτη απόπειρα αποτύπωσης των απόψεων εκπαιδευτικών του Νομού Θεσσαλονίκης για τη χρησιμότητα των ΕΔΕΑΥ στο χώρο του σχολείου. Ειδικότερα στόχος ήταν η διερεύνηση των απόψεών τους για α) το είδος των δυσκολιών/προβλημάτων για τα οποία θεωρούν χρήσιμη την ύπαρξη αντίστοιχων υπηρεσιών, β) το ρόλο των επαγγελματιών ψυχικής υγείας στο σχολικό πλαίσιο και γ) το πλαίσιο συνεργασίας των επαγγελματιών ψυχικής υγείας με το εκπαιδευτικό προσωπικό. Στην έρευνα συμμετείχαν 40 εκπαιδευτικοί της Α/βάθμιας και 20 εκπαιδευτικοί της Β/βάθμιας εκπαίδευσης οι οποίοι κλήθηκαν να συμπληρώσουν ένα ερωτηματολόγιο απόψεων που σχεδιάστηκε για τις ανάγκες της συγκεκριμένης μελέτης. Τα αποτελέσματα συζητώνται σε σχέση με την ανάγκη για διεπιστημονική συνεργασία και αντιμετώπιση των δυσκολιών που ανακύπτουν στο σχολικό περιβάλλον.

«Που πάνε οι δάσκαλοι όταν μεγαλώσουν;». Εμπειρίες από ένα εργαστήριο αναζήτησης δεξιοτήτων για εκπαιδευτικούς

Παρασκευή Στέκα

Ψυχολόγος – Ψυχοθεραπεύτρια

Η παρουσίαση αφορά ένα βιωματικό εργαστήριο που πραγματοποιήθηκε με τη συμμετοχή εκπαιδευτικών Α/θμιας εκπαίδευσης της Περιφερειακής Ενότητας Ευρυτανίας. Το εργαστήριο βασίστηκε στις αρχές και πρακτικές της αφηγηματικής συμβουλευτικής και ψυχοθεραπείας (Michael White & David Epston) και συγκεκριμένα στην πρακτική της επανενσωμάτωσης στη μνήμη (remembering) και στις θεραπευτικές καταγραφές (documentation). Σημαντικό στοιχείο αυτής της προσέγγισης, που ενέπνευσε το εργαστήριο, είναι η πεποίθηση ότι οι άνθρωποι είναι ειδικοί στη ζωή τους και διαθέτουν προσωπικές δεξιότητες και ικανότητες που έχουν συνκατασκευαστεί στις σημαντικές σχέσεις με τους άλλους. Συμμετείχαν 40 εκπαιδευτικοί (20 σε κάθε εργαστήριο) και η διάρκεια του κάθε εργαστηρίου ήταν 2 ώρες. Το θέμα αφορούσε την αναζήτηση γνώσεων και δεξιοτήτων στην προσωπική και επαγγελματική τους ιστορία με στόχο να βοηθηθούν στην αναβάθμιση του ρόλου τους και στην εξεύρεση αποθεμάτων για τη συνέχιση του έργου τους. Οι εκπαιδευτικοί αξιοποιώντας τη μέθοδο του remembering, διηγήθηκαν σε ζεύγη ιστορίες με σημαντικούς δασκάλους στη ζωή τους και εντόπισαν εκείνες τις ποιότητες που αυτοί οι άνθρωποι τους προσέφεραν μέσα από τη σχέση μαζί τους. Στη συνέχεια με στόχο την διατήρηση και μετάδοση αυτών των δεξιοτήτων, δούλεψαν σε ομαδικό επίπεδο και παράγααν συλλογικά έργα, εικαστικά και λογοτεχνικά, με το υλικό που προέκυψε από τη διαδικασία. Μέσω του εργαστηρίου οι εκπαιδευτικοί αξιοποίησαν τη δημιουργικότητά τους και τη συνεργασία με την ομάδα και ανακάλυψαν τις προσωπικές τους πηγές έμπνευσης. Επιπλέον, το ατομικό και συλλογικό υλικό που προέκυψε στάλθηκε στον καθένα ξεχωριστά ώστε να αποτελέσει ένα αρχείο το οποίο μπορεί να αξιοποιεί όποτε το χρειάζεται.



Ο θεσμός του εκπαιδευτικού-μέντορα. «...Με σεβασμό στους στόχους του μαθητή».

Ερασμία Πιπεράκη, Νικολέτα Πολίτη, Ευσταθία Νικολοπούλου

Εκπαιδευτήρια Δούκα

Στα Εκπαιδευτήρια Δούκα, το πρόγραμμα «Στάση Ζωής» έχει στόχο τη διαμόρφωση κοινωνικών αξιών, στάσεων και ιδανικών που οδηγούν στην ανάπτυξη ολοκληρωμένων προσωπικοτήτων. Σ' αυτή τη πορεία, οι μαθητές υποστηρίζονται από τον Εκπαιδευτικό/Μέντορα που εμπνυχώνει, στηρίζει, «καθοδηγεί» και προκαλεί σκέψεις αναστοχασμού στον μαθητή/τρια. Η σχέση Μέντορα – Μαθητή βασίζεται στην αμεσότητα, στην ειλικρίνεια και στην εμπιστευτικότητα μέσα από την εξατομικευμένη προσέγγιση κάθε μαθητή, με σεβασμό στα ατομικά χαρακτηριστικά και τις ιδιαιτερότητές του. Ο Εκπαιδευτικός/Μέντορας, συμβάλλει στην ενίσχυση της αυτοπεποίθησης και της αυτοεπίγνωσης, στην υιοθέτηση ενός ενεργού ρόλου από την πλευρά του μαθητή απέναντι σε σημαντικά θέματα που αφορούν στον ίδιο και τη ζωή του, στη στοχοθέτηση της πορείας του, στο σχεδιασμό των ενεργειών για την επίτευξη των στόχων του καθώς και στην ανάληψη των ευθυνών του. Ο θεσμός του Μέντορα απευθύνεται σε όλους τους μαθητές, αφού έχει προηγηθεί η κατάλληλη επιμόρφωση των εκπαιδευτικών/μεντόρων γύρω από τους τρόπους προσέγγισης των μαθητών και σε τεχνικές που ενισχύουν τη δημιουργία της Μεντορικής σχέσης ανάμεσα σ' ένα εμπνευστή – το μέντορα και σ' ένα εμπνεόμενο – το μαθητή. Η ψυχολόγος της κάθε βαθμίδας αναλαμβάνει εποπτικό, συμβουλευτικό και υποστηρικτικό ρόλο. Θα αναλυθεί το πλαίσιο του προγράμματος, η δομή των συναντήσεων, η καταγραφή των δεδομένων τόσο από τον εκπαιδευτικό/μέντορα όσο και από το μαθητή καθώς και η διαχρονική αξιολόγηση της διαδικασίας. Η αποτελεσματικότητα του προγράμματος αξιολογείται τόσο ποσοτικά, όσον αφορά τους στόχους που έχουν κατακτηθεί και τις ενέργειες που έχουν υλοποιηθεί, όσο και ποιοτικά αναφορικά με τη υπευθυνότητα που αναπτύσσουν οι μαθητές μας.



Ψυχική ανθεκτικότητα σε παιδιά με διαταραχές και εκπαιδευτικούς: Δεδομένα από παρεμβάσεις καιερευνητικά προγράμματα

Οργανωτής/Πρόεδρος: **Ηλίας Ε. Κουρκουτάς**, Πανεπιστήμιο Κρήτης
Συζητητής: **Ελένη Διδασκάλου**, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Οι πολιτικές του σχολείου σε θέματα Ψυχικής Υγείας και Ενταξιακής πρακτικής για μαθητές με διαταραχές/ΕΕΑ, τα συστήματα κατηγοριοποίησης και ταξινόμησης των δυσλειτουργιών/διαταραχών, η επιλογή της ορολογίας και οι παιδικές διαταραχές ως «ασθένεια» (ιατρική προσέγγιση), καθώς και το μοντέλο του επιστημονικού *παραδείγματος* που κυριαρχεί συνιστούν σημαντικά ερωτήματα που απασχολούν τη διεθνή επιστημονική κοινότητα στο πεδίο της Σχολικής Ψυχολογίας και της Ειδικής Αγωγής. Η αναγνώριση της ανάγκης σημαντικών αλλαγών στην κουλτούρα της εκπαιδευτικής κοινότητας και της λειτουργίας του σχολικού συστήματος (ειδικά στην Ελλάδα), ωθεί, από τη άλλη, ειδικούς, κλινικούς και επαγγελματίες, αλλά και την ακαδημαϊκή κοινότητα συνολικά να ενεργοποιούνται αναφορικά με τα ζητήματα αυτά και να σχεδιάζουν καινοτόμες πρακτικές σε ατομικό επίπεδο που στοχεύουν στην ενίσχυση της Ψυχικής ανθεκτικότητας (*ψυχοκοινωνικές δεξιότητες, ικανότητα ανάπτυξης δεσμών/σχέσεων*) των παιδιών σε κίνδυνο/ με δυσκολίες. Πρακτικές που προάγουν παράλληλα μια οικοσυστημική οπτική, αναγνωρίζοντας την ανάγκη για παρεμβάσεις σε όλα τα επίπεδα και λαμβάνοντας υπόψη τη δυναμική των διαφόρων πλαισίων/υποσυστημάτων (οικογένεια, εκπαιδευτικοί, σχολείο, τάξη, ομάδων συνομηλίκων, κοκ.) (βλ., Kourkoutas & Hart, 2015 Masten et al., 2008 Luthar et al., 2014 Χατζηχρήστου, 2014). Στο συγκεκριμένο συμπόσιο, μέσα από μια σειρά παρουσιάσεων (ερευνητικών και παρεμβατικών προγραμμάτων) θα τεθούν ερωτήματα και θα δοθούν απαντήσεις σε σχέση με το ρόλο του Σχολικού Ψυχολόγου ως *διαμεσολαβητή* (σε επίπεδο κρίσεων, διαχείρισης των παιδικών διαταραχών, σχέσεων μεταξύ εκπαιδευτικών και γονέων μαθητών με προβλήματα, υποστήριξης/εποπτείας των εκπαιδευτικών, εφαρμογή καινοτόμων προγραμμάτων, κοκ.), το ρόλο του Εκπαιδευτικού και του Ειδικού παιδαγωγού, καθώς και ερωτήματα σε σχέση με την ποιότητα, τα χαρακτηριστικά, τις δυσκολίες εφαρμογής, διατήρησης και αξιολόγησης διαφόρων προγραμμάτων που στοχεύουν στην ενίσχυση των ψυχοκοινωνικών δεξιοτήτων μαθητών με δυσκολίες (Mastenetal., 2008). Στο επίκεντρο όλων αυτών βρίσκεται σε κάθε περίπτωση το παιδί και η οικογένεια του: η γνώση του δυναμικού, της ψυχολογίας των παιδιών και των οικογενειών με προβλήματα, καθώς και του εκπαιδευτικού που καλείται να τα διαχειριστεί συνιστά μια βασική διάσταση της συζήτησης και των προτάσεων του συγκεκριμένου συμποσίου.

Ψυχική ανθεκτικότητα σε εκπαιδευτικούς: Δεδομένα από ένα πρόγραμμα συμβουλευτικής παρέμβασης

Ηλίας Ε. Κουρκούτας, Angie Hart, Wassili Kassis, Ulrike Graaf, Πήλιος Σταύρου, Ελένη Βιταλάκη

Πανεπιστήμιο Κρήτης, University of Brighton, University Zurich, University of Heidelberg, Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Οι εκπαιδευτικοί αντιμετωπίζουν όλο και περισσότερες προκλήσεις απέναντι σε ένα ευρύ φάσμα ψυχοκοινωνικών δυσκολιών και προβληματικών συμπεριφορών των μαθητών τους, αλλά και δυσκολιών στις σχέσεις τους με τους γονείς. Τα δεδομένα της διεθνούς έρευνας δείχνουν ότι οι εκπαιδευτικοί βιώνουν υψηλά επίπεδα άγχους, ενώ μπορούν να βοηθήσουν αποτελεσματικά μαθητές που διατρέχουν κίνδυνο ή αντιμετωπίζουν δυσκολίες, όταν καθοδηγούνται επαρκώς και υποστηρίζονται από καλά εκπαιδευμένους σχολικούς συμβούλους /ψυχολόγους. Στη συγκεκριμένη εισήγηση, θα παρουσιαστούν δεδομένα από ένα καινοτόμο πρόγραμμα Συμβουλευτικής παρέμβασης σε εκπαιδευτικούς σχολείων της Κρήτης, που διήρκησε 3 χρόνια, σε συνεργασία με Παν/μια του εξωτερικού και υποστηρίχτηκε από το Social Economic Research Council (UK). Θα παρουσιαστούν (α) τα βασικά χαρακτηριστικά, η φιλοσοφία, το θεωρητικό υπόβαθρο, οι στρατηγικές παρέμβασης και ο τρόπος εφαρμογής του προγράμματος (β) οι θεματικές και τα ζητήματα που έγιναν αντικείμενο επεξεργασίας στις ομαδικές συναντήσεις με τους εκπαιδευτικούς, (γ) τα χαρακτηριστικά των παιδιών (μελέτες περίπτωσης) που απασχόλησαν και οι τρόποι επίλυσης των προβλημάτων, (δ) δεδομένα που αφορούν τη σύγκριση 3 ομάδων εκπαιδευτικών (2 σε Ελλάδα και 1 στη Γερμανία) που συμμετείχαν στο πρόγραμμα, σε σχέση με τις επιπτώσεις τους (1) σε επίπεδο συναισθηματικής εξάντλησης/ άγχους (κλίμακα burnout/ ερωτηματολόγιο δυσκολιών), (2) σε επίπεδο ψυχικής ανθεκτικότητας με βάση σχετική κλίμακα, (*Resilience Scale for Teachers* (Mansfield, 2012) (Kassis, Kourkoutas et al., 2015), και (3) σε σχέση με την αξιολόγηση του προγράμματος (ερωτηματολόγια ανοιχτού/ κλειστού τύπου). Τα δεδομένα αναδεικνύουν το πόσο σημαντικές είναι αυτές οι παρεμβάσεις για την προσωπική και επαγγελματική πλαισίωση-καθοδήγηση των εκπαιδευτικών, αλλά και το «θεραπευτικό» ρόλο τους, ως ομάδες συνάντησης και συνδιαλλαγής, για τους ίδιους.

Ψυχική ανθεκτικότητα και σχέσεις με εκπαιδευτικούς και γονείς σε παιδιά με και χωρίς συμπεριφορικές-συναισθηματικές διαταραχές/ΕΕΑ

Ηλίας Ε. Κουρκούτας¹, Ανδριανή Παπαδάκη¹, Michal Or Bat²

¹Πανεπιστήμιο Κρήτης, ²University of Haifa

Ένας σημαντικός αριθμός ερευνών έχουν αναδείξει την ύπαρξη ισχυρών συσχετίσεων μεταξύ αντίληψης γονικής απόρριψης και μιας σειράς *διαπροσωπικών συναισθηματικών διαταραχών* και *προβλημάτων συμπεριφοράς* (SEBD). Η αντίληψη θετικών υποστηρικτικών σχέσεων με τους γονείς συνιστά ένα σημαντικό προβλεπτικό παράγοντα για την απουσία εξωτερικευμένων προβλημάτων (*διαταραχών συμπεριφοράς*, άγχους, κατάθλιψης και θυματοποίησης) στην εφηβεία. Παράλληλα, η έρευνα έχει δείξει μια ισχυρή συσχέτιση μεταξύ της αντιλαμβανόμενης ποιότητας των σχέσεων δασκάλου-μαθητή και της ποιότητας των ψυχοκοινωνικών-μαθησιακών δεξιοτήτων και της σχολικής προσαρμογής στα παιδιά. Πρόσφατα άρχισε να μελετάται η σύνδεση μεταξύ της αντίληψης των σχέσεων με γονείς και δασκάλους και τον τρόπο που αυτές αλληλεπιδρούν και οδηγούν μέσα από ποικίλες *διαδρομές* σε διαταραχές σε βασικούς τομείς ψυχοκοινωνικής λειτουργίας παιδιών και εφήβων. Στη συγκεκριμένη εισήγηση, θα παρουσιαστούν δεδομένα από μία έρευνα σε 650 μαθητές χωρίς και 185 με ΕΕΑ (*Συναισθηματικές-Συμπεριφορικές-Μαθησιακές διαταραχές*). Στην έρευνα χρησιμοποιείται μία σειρά σταθμισμένων κλιμάκων αξιολόγησης της ψυχικής, ανθεκτικότητας, των συμπεριφορικών και συναισθηματικών δυσκολιών, αλλά και των σχέσεων των παιδιών με τους γονείς και τους δασκάλους τους: (*Resiliency Scales for Children & Adolescents/(RSCA)* (Prince-Embury, 2005) (Kourkoutas & Papadaki, 2015), *PARQ* (Rohner, 1990) (Giovazolias & Tsaoussis, 2012), *TARQ* (Rohner, 2005) (Kourkoutas & Propersi, 2013). Με βάση την Επιβεβαιωτική Παραγοντική Ανάλυση της Κλίμακας της ΨΑ και τις αναλύσεις Πολλαπλών Διαδρομών (Path Analysis) θα παρουσιαστεί μια σειρά μοντέλων για την απεικόνιση της σύνθετης δυναμικής και των διαμεσολαβήσεων μεταξύ των παραγόντων που σχετίζονται με τη Ψυχοκοινωνική Ανθεκτικότητα και στις δύο ομάδες παιδιών σε αναφορά πάντα με την αντίληψη Αποδοχής-Απόρριψης από Γονείς και Δασκάλους.

Πρόγραμμα συμβουλευτικής παρέμβασης και εικαστικών τεχνικών (art therapy) με έμφαση στην ψυχική ανθεκτικότητα παιδιών με διαταραχές

Ηλίας Ε. Κουρκούτας, Michal Or Bat, Δημήτρης-Πήλιος Σταύρου, Κώστας Χρηστίδης

Πανεπιστήμιο Κρήτης, University of Haifa, Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Στην εισήγηση αυτή θα παρατεθούν δεδομένα αναφορικά με τα *χαρακτηριστικά*, τους *τρόπους* και τις *στρατηγικές παρέμβασης*, καθώς και το είδος των *δυσκολιών*, αλλά και των *πλεονεκτημάτων* από την εφαρμογή σε σχολεία της Κρήτης για ένα χρόνο, ενός προγράμματος που συνδυάζει ευέλικτες μεθόδους *Σχολικής Συμβουλευτικής* παρέμβασης (*ατομική, οικογενειακή, εκπαιδευτικών*) με στρατηγικές με βάση τη τέχνη (*Art-based/ Art-therapy techniques*). Ο κύριος στόχος ήταν να βοηθήσει παιδιά με διάφορες διαταραχές να υπερβούν τις «*εσωτερικές*» και «*εξωτερικές*» δυσκολίες τους και να ενταχθούν στο σχολικό πλαίσιο. Το πρόγραμμα στηρίζεται σε μια σειρά θεωρητικών αξιωματικών αρχών και μοντέλα πρακτικής που σχετίζονται με (α) τη *ψυχοδυναμική συστημική θεωρία και πράξη* (Schmidt, 2010, 2017), (β) το μοντέλο παιδικών διαταραχών βασισμένο στην έρευνα και πρακτική της *Ψυχικής Ανθεκτικότητας* (Masten et al., 2008 Hart & Blincow, 2008), (γ) μια *συνεργατική ατομική συμβουλευτική* με τα παιδιά, τους γονείς και τους δασκάλους, προκειμένου να επιτευχθούν αλλαγές, όχι μόνο στη λειτουργία του παιδιού, αλλά και στο πλαίσιο της οικογένειας και του σχολείου (*συστημικές αλλαγές*). Ως προς το ερευνητικό μέρος, το πρόγραμμα υιοθετεί μια *μικτή μεθοδολογία*, αντλώντας στοιχεία από τη θεωρία της Έρευνας Δράσης (παρέμβαση στην κοινωνική/«κλινική» πραγματικότητα), ένα ερευνητικό σχέδιο μετρήσεων ψυχοκοινωνικής λειτουργίας/ δυσκολιών «πριν και μετά την παρέμβαση», με βάση έγκυρες τυποποιημένες κλίμακες (CDI, Resilience Scale (RSCA)), καθώς και ημιδομημένες συνεντεύξεις από γονείς και εκπαιδευτικούς.

Πιλοτικό μοντέλο προαγωγής των αναπαραστατικών και ενσυναισθητικών δεξιοτήτων σε παιδιά με ή χωρίς ΕΕΑ/δυσκολίες

Ελένη Βιταλάκη, Ηλίας Ε. Κουρκούτας, Angie Hart

Πανεπιστήμιο Κρήτης, University of Brighton

Βασισμένοι στη θεωρία της Ψυχικής Ανθεκτικότητας (ΨΑ), της Ενταξιακής Φιλοσοφίας, στις αρχές της Art-based πρακτικής και της Ψυχοδυναμικής προσέγγισης, εφαρμόσαμε σε Δημοτικά Σχολεία ένα πρόγραμμα με καινοτόμες δράσεις που εστιάζουν στην ανάπτυξη/ενίσχυση της αναπαραστατικής ικανότητας (συμβολοποίησης) (mentalization), της ενσυναισθητικής σκέψης (empathic thinking) και των αντίστοιχων δεξιοτήτων σύνδεσης και συνεργασίας με τον άλλο, μέσα από ομαδικές δράσεις. Πιο συγκεκριμένα, πρόκειται για ένα πιλοτικό πρόγραμμα διάρκειας 3 χρόνων (2013-2016) που εστιάζει στην παραγωγή αφηγηματικού λόγου, τη συλλογική δημιουργική γραφή και το παιχνίδι ρόλων, ως ψυχοπαιδαγωγικές δράσεις και εργαλεία διαμόρφωσης μίας «κουλτούρας» συνεργατικής ομάδας (CoP) μεταξύ μαθητών με και χωρίς Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες (ΕΕΑ) στη γενική τάξη του δημοτικού σχολείου. Στην εισήγηση, θα παρουσιασθούν αναλυτικά το θεωρητικό και μεθοδολογικό υπόβαθρο της δράσης, η σύνθεση της ομάδας εφαρμογής και της επιστημονικής ομάδας αξιολόγησης, καθώς και τα ψυχοπαιδαγωγικά χαρακτηριστικά του προγράμματος, τα όρια και οι δυσκολίες εφαρμογής, οι τρόποι αξιολόγησης (συνεντεύξεις), καθώς και συζήτηση για το ποια στοιχεία των δράσεων θεωρείται ότι λειτούργησαν στη κατεύθυνση της ενεργοποίησης του (ψυχικού) δυναμικού και της δημιουργίας μιας Κοινότητας Πράξης και Αλληλεπίδρασης, με έμφαση στις αναπαραστατικές λειτουργίες των παιδιών.



Παρασκευή 20 Οκτωβρίου 2017

ΣΥΜΠΟΣΙΟ 2

Αμφιθέατρο Σαράτση, 18.30 – 20.00

**Ολιγόλεπτα προγράμματα άσκησης στην τάξη και ακαδημαϊκή επίδοση των παιδιών
δημοτικού**

Οργανωτής/Πρόεδρος: **Νικόλαος Διγγελίδης**, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Συζητητής: **Μάριος Γούδας**, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας



Ολιγόλεπτες κινητικές δραστηριότητες των μαθητών στη τάξη και βελτίωση της ακαδημαϊκής επίδοσης

Χρύσα Σεβδαλή¹, Νικόλαος Διγγελίδης¹, Σπυριδούλα Βάζου²

¹Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, ²Iowa State University

Η χρήση της σωματικής δραστηριότητας στην τάξη, ως ένα σύντομο διάλειμμα του εγκεφάλου, φαίνεται να κερδίζει έδαφος στο σχολικό περιβάλλον του δημοτικού σχολείου, καθώς υπάρχουν όλο και περισσότερες θετικές αναφορές από έρευνες για τη σύνδεση της πρακτικής αυτής με βελτιωμένες συμπεριφορές στην τάξη (Mahar, 2011), τη γνωστική λειτουργία και την ακαδημαϊκή επίδοση (Donnelly & Lambourne, 2011). Τέτοια ολιγόλεπτα διαλείμματα γνωστά ως διαλείμματα σωματικής δραστηριότητας εντός της τάξης (classroom break activities), φαίνεται ότι ενεργοποιούν τον εγκέφαλο, προετοιμάζουν με διασκεδαστικό και δημιουργικό τρόπο τα παιδιά να είναι πιο συγκεντρωμένα στον μαθησιακό τους στόχο (Vazou et al., 2012; Vazou & Smiley-Oyen, 2014; Webster, Russ, Vazou, Goh, & Erwin, 2015). Σκοπός της δημιουργίας ενός τέτοιου προγράμματος δεκάλεπτων κινητικών δραστηριοτήτων μέσα στη τάξη ήταν η εφαρμογή και η επίδραση στην ακαδημαϊκή επίδοση των μαθητών των τριών τελευταίων τάξεων του δημοτικού (Δ', Ε', ΣΤ'). Η ιδέα της δημιουργίας ενός εγχειριδίου δεκάλεπτων κινητικών δραστηριοτήτων, βασίστηκε σε σχετικό υλικό που έχει αναπτύξει η κα Βάζου-Εκκεκάκη (Vazou, Gavrilou, Mamalaki, Papanastasiou, & Sioumala, 2012) καθώς και σε υλικό που συγκεντρώθηκε για τον σκοπό αυτό από την ερευνητική ομάδα. Συγκεκριμένα το εγχειρίδιο χωρίστηκε σε δυο μέρη. Το πρώτο μέρος αφορά κινητικές αθλητικές δραστηριότητες (π.χ. διατάσεις, ασκήσεις χαλαρώματος, ασκήσεις μυϊκής ενδυνάμωσης, παιχνίδια μέσα στη τάξη). Το δεύτερο μέρος αφορά σε κινητικές δραστηριότητες που εμπλέκονται διαθεματικά (π.χ. με ο μάθημα της γλώσσας, των μαθηματικών της φυσικές επιστήμες κ.α). Με τον τρόπο αυτό ο δάσκαλος θα μπορεί να επιλέξει ποια δραστηριότητα του ταιριάζει κάθε φορά ανάλογα με τη διδακτική ώρα, το μάθημα, καθώς και το χρόνο που θέλει να διαθέσει.



Ολιγόλεπτες κινητικές δραστηριότητες των μαθητών στη τάξη και εμπλοκή στη μαθησιακή διαδικασία

Χρύσα Σεβδαλή¹, Νικόλαος Διγγελίδης¹, Σπυριδούλα Βάζου², Ιωάννης Σύρμπας¹, Χαράλαμπος Κρομμύδας¹

¹Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, ²Iowa State University

Σκοπός της μελέτης ήταν να διερευνηθεί η επίδραση ενός προγράμματος δεκάλεπτων προγραμμάτων σωματικής δραστηριότητας εντός της τάξης σε παιδιά των τριών τελευταίων τάξεων του δημοτικού σχολείου (Δ', Ε', ΣΤ') όσον αφορά: α) τη διασκέδαση, β) τη συμπεριφορική/συναισθηματική εμπλοκή των μαθητών στο μάθημα και γ) τη συμπεριφορική/συναισθηματική δυσαρέσκεια, τον προσανατολισμό στη «δουλειά» ή στο «εγώ», το κλίμα παρακίνησης με έμφαση στη μάθηση. Στην έρευνα συμμετείχαν 160 μαθητές και 186 μαθήτριες ($N = 346$), ηλικίας 10 έως 12 ετών ($M_{\text{ηλικίας}} = 11.32 \pm .76$). Η πειραματική ομάδα (ΟΠ = 130), εφάρμοσε παρεμβατικό πρόγραμμα δεκάλεπτων κινητικών/σωματικών δραστηριοτήτων μέσα στην τάξη για οχτώ εβδομάδες, ενώ η ομάδα ελέγχου (ΟΕ = 216) ακολούθησε το τυπικό πρόγραμμα του σχολείου. Για τη στατιστική επεξεργασία των δεδομένων, εφαρμόστηκε ανάλυση συσχετίσεων (Correlations), ανάλυση συνδιακύμανσης δύο κατευθύνσεων (ANCOVA) και ανάλυση παλινδρόμησης δυο κατευθύνσεων (regressions). Από τα αποτελέσματα της έρευνας φάνηκε ότι υπήρχαν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ των δυο ομάδων ως προς τον προσανατολισμό στη δουλειά ($p < .05$), ως προς το κλίμα παρακίνησης με έμφαση στη μάθηση ($p < .05$) τη διασκέδαση ($p < .05$) και την αύξηση της προσπάθειας ($p < .05$). Ανάλυση συσχετίσεων έδειξε θετική σχέση μεταξύ των μεταβλητών της συμπεριφορικής και συναισθηματικής εμπλοκής ($p < .001$) καθώς και μεταξύ της συμπεριφορικής και συναισθηματικής δυσαρέσκειας ($p < .001$). Η ανάλυση παλινδρόμησης έδειξε ότι η συμπεριφορική εμπλοκή ($\beta = .197, t = 3.670, p < .001$), και η συναισθηματική εμπλοκή ($\beta = .426, t = 8.177, p < .001$) συνεισέφεραν θετικά στην ερμηνεία της διακύμανσης της διασκέδασης, ενώ η συναισθηματική δυσαρέσκεια ($\beta = -.167, t = -2.844, p < .01$) συνεισέφερε αρνητικά στην ερμηνεία της διακύμανσης της διασκέδασης, η συμπεριφορική εμπλοκή ($\beta = .475, t = 9.449, p < .001$), είχε θετική συνεισφορά στην ερμηνεία της διακύμανσης της προσπάθειας, ενώ η συναισθηματική δυσαρέσκεια ($\beta = -.256, t = -4.507, p < .001$) συνεισέφερε αρνητικά, η συναισθηματική δυσαρέσκεια ($\beta = .575, t = 8.532, p < .001$) συνεισέφερε σημαντικά στην ερμηνεία της διακύμανσης του άγχους. Εν κατακλείδι, τα αποτελέσματα της παρούσας μελέτης μπορούν να τεθούν ως βάση για πρακτικές εφαρμογές στα πλαίσια μαθημάτων εντός της τάξης και για μελλοντικές ερευνητικές αναζητήσεις στο χώρο του σχολείου.

Αξιολόγηση ολιγόλεπτων προγραμμάτων άσκησης στο δημοτικό σχολείο με τα λόγια των δασκάλων

Στυλιανή Κατσαντώνη¹, Νικόλαος Διγγελίδης¹, Σπυριδούλα Βάζου², Ιωάννης Σύρμπας¹

¹Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, ²Iowa State University

Ο σκοπός της παρούσας μελέτης ήταν να διερευνήσει τις αντιλήψεις των εκπαιδευτικών ενσωματώνοντας τη σωματική δραστηριότητα στην τάξη τους και να καθορίσει τις ιδιαιτερότητες αυτών των προτεινόμενων ολιγόλεπτων «διαλειμμάτων». Οι εκπαιδευτικοί θα αξιολογήσουν την ανταπόκριση των μαθητών Α΄θμιας εκπαίδευσης, σε ερέθισμα ήπιας άσκησης, σε διάφορα γνωστικά αντικείμενα εντός της τάξης. Στην έρευνα συμμετείχαν 10 εκπαιδευτικοί (6 γυναίκες και 4 άνδρες), που είχαν εφαρμόσει το πρόγραμμα στην τάξη τους. Τα ερευνητικά δεδομένα συλλέχθηκαν με τη μέθοδο της προφορικής συνέντευξης, με ημι-δομημένη μορφή και ερωτήματα ανοικτού τύπου. Για τις ανάγκες της παρούσας έρευνας χρησιμοποιήθηκε η ποιοτική μεθοδολογία με ανάλυση περιεχομένου. Για την οργάνωση του περιεχομένου και την κατηγοριοποίηση των λεκτικών δεδομένων χρησιμοποιήθηκε το πακέτο NVivo 9.0. Διερευνήθηκαν και διαπιστώθηκαν, μέσα από τα λόγια των συνεντευξιζόμενων δασκάλων, η επίδραση της άσκησης στη δημιουργία ευχάριστου μαθησιακού περιβάλλοντος, η κοινωνική συνεργασία και η αλληλεγγύη. Οι εκπαιδευτικοί προτιμούν τα «διαλείμματα» δραστηριοτήτων που είναι εύκολο να τα διαχειριστούν, γρήγορα, ακαδημαϊκά προσανατολισμένα και ευχάριστα για τους μαθητές. Μέσο της γυμναστικής το σώμα ασκείται, αλλά για να επωφεληθούν επιπλέον κι ο συναισθηματικός και κοινωνικός τομέας χρειάζεται το παιδί να μάθει να εκφράζεται μέσω αυτού. Η αξιολόγηση των ολιγόλεπτων προγραμμάτων άσκησης οδήγησε στο συμπέρασμα, ότι αυτά τα «διαλείμματα», μέσα στην τάξη, παρέχουν αυτή τη δυνατότητα και στα παιδιά αλλά και στους εκπαιδευτικούς και προσφέρουν έναν εναλλακτικό τρόπο διδασκαλίας με κοινό παρανομαστή για όλους το ευχάριστο κλίμα και περισσότερα χαμόγελα.



Η σχέση ανάμεσα στην φυσική δραστηριότητα και την ακαδημαϊκή επίδοση

Μαρία-Στεφανία Αγγελάκη, Νικόλαος Διγγελίδης

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Το παραδοσιακό μοντέλο οργάνωσης της διδασκαλίας που κυριαρχεί στα σχολεία προάγει έναν καθιστικό τρόπο ζωής με αποτέλεσμα τα μικρά παιδιά να συνηθίζουν σε αυτόν και αυτό ενδεχομένως συμβάλλει στην ανάπτυξη της υποκινητικότητας, της μείωσης της φυσικής δραστηριότητας όσο τα παιδιά μεγαλώνουν ενώ η παχυσαρκία αυξάνεται στους ενήλικες. Οι παρεχόμενες ευκαιρίες για φυσική δραστηριότητα στις μέρες μας είναι αρκετά περιορισμένες για τα παιδιά καθώς το μεγαλύτερο κομμάτι του χρόνου το ξοδεύουν οι μαθητές στην τηλεόραση και στα ηλεκτρονικά παιχνίδια. Παρά το γεγονός ότι πολλοί δάσκαλοι θεωρούν ίσως πως η φυσική δραστηριότητα κουράζει τους μαθητές με αποτέλεσμα να μην έχουν όρεξη να ασχοληθούν με τα μαθήματά τους, όλο και περισσότερες έρευνες δείχνουν το αντίθετο, δηλαδή ότι η φυσική δραστηριότητα μπορεί να βοηθήσει τους μαθητές να έχουν καλύτερες σχολικές επιδόσεις και διάθεση για μάθηση. Αρκετές είναι οι έρευνες που αποδεικνύουν πως υπάρχει μια θετική σχέση ανάμεσα στην φυσική δραστηριότητα και σε διάφορες εκτελεστικές λειτουργίες όπως στην εργαζόμενη μνήμη και την συγκέντρωση. Υπάρχουν και έρευνες που υποστηρίζουν πως η σχολική επιτυχία των παιδιών είναι στενά συνυφασμένη τόσο με τις σχολικές όσο και με τις εξωσχολικές αθλητικές δραστηριότητες αλλά και με δραστηριότητες ενταγμένες στα βασικά μαθήματα του σχολείου καθώς δίνεται και στον κιναισθητικό μαθητή η δυνατότητα να αντιληφθεί καλύτερα τις αφηρημένες έννοιες.



**Το ζητούμενο της διεύρυνσης των προσεγγίσεων πρόληψης στο χώρο του σχολείου:
Θεωρητικά ζητήματα και προτεινόμενες πρακτικές**

Οργανωτής/Πρόεδρος: **Σωτήρης Λαϊνάς**, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
Συζητητής: **Φοίβος Ζαφειρίδης**, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η διαρκής διόγκωση διαφόρων ψυχοκοινωνικών προβλημάτων, όπως η εξάρτηση, η βία, η παραβατικότητα, στις σύγχρονες κοινωνίες αντανακλάται ολοένα και περισσότερο και στις σχολικές κοινότητες. Το γεγονός αυτό θέτει μια σειρά προβληματισμών για επιστήμες όπως η Ψυχολογία και η Παιδαγωγική. Οι προβληματισμοί σχετίζονται με: α) τα μέχρι τώρα μη ικανοποιητικά αποτελέσματα παρεμβάσεων πρόληψης για τα ψυχοκοινωνικά προβλήματα, β) την αναγκαιότητα διεύρυνσης των επιστημονικών θεωρήσεων και πρακτικών γύρω από την πρόληψη των ψυχοκοινωνικών προβλημάτων και γ) την ανάδειξη ελπιδοφόρων προσεγγίσεων και πρακτικών, οι οποίες βασίζονται σε κριτικές προσεγγίσεις της Ψυχολογίας και της Παιδαγωγικής. Στο παρόν συμπόσιο θα παρουσιαστούν εργασίες που επιχειρούν να αναδείξουν την αναγκαιότητα διεύρυνσης της οπτικής και των εφαρμογών πρόληψης στο χώρο του σχολείου, προκειμένου να παραχθούν περισσότερο κατάλληλες και βιώσιμες λογικές παρέμβασης. Βασικό πλαίσιο αναφοράς των εισηγητών τριών εκ των τεσσάρων εισηγήσεων είναι το Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας του Α.Π.Θ., το οποίο υλοποιεί παρεμβάσεις πρόληψης και αντιμετώπισης των εξαρτήσεων και άλλων ψυχοκοινωνικών προβλημάτων εδώ και δεκαέξι χρόνια και το οποίο λειτουργεί στην παρούσα φάση σε τέσσερις πόλεις της χώρας. Η πρώτη εισήγηση αφορά στην ανάδειξη ενός διαφορετικού θεωρητικού πλαισίου κατανόησης για το ζήτημα της πρόληψης των διαφόρων ψυχοκοινωνικών προβλημάτων μέσα από την κριτική προσέγγιση υφιστάμενων θεωρήσεων και πρακτικών και την περιγραφή ενός εναλλακτικού μοντέλου ερμηνείας και σχεδιασμού παρεμβάσεων πρόληψης. Η δεύτερη εισήγηση αναλύει το φαινόμενο της ψυχολογικοποίησης και των συνεπειών του στη σχολική πραγματικότητα, μέσα από τα παραδείγματα των συνηθέστερων κλινικών οντοτήτων που εντοπίζονται σε αυτή. Η τρίτη εισήγηση αφορά στην περιγραφή παραδειγμάτων συμμετοχικών παρεμβάσεων πρόληψης που υλοποίησε το Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Σητείας στη σχολική κοινότητα. Η τέταρτη εισήγηση αναφέρεται στην αναγκαιότητα ανάπτυξης συμμετοχικών δράσεων στη σχολική κοινότητα, στην βάση των ενδιαφερόντων των μαθητών και με στόχο την ενεργοποίηση των μελών της κοινότητας στην λήψη σημαντικών αποφάσεων για την βελτίωση της καθημερινής λειτουργίας στο σχολείο και των μεταξύ τους σχέσεων, καθώς και στην σύνδεση του σχολείου με ζητήματα της κοινωνίας γύρω και έξω από το σχολείο.

Ο επαναπροσδιορισμός της φιλοσοφίας και των πρακτικών πρόληψης με βάση τις κριτικές προσεγγίσεις της ψυχολογίας

Σωτήρης Λαϊνάς

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η διαρκής διόγκωση των σύγχρονων ψυχοκοινωνικών προβλημάτων και η ουσιαστική αδυναμία ανάσχεσης τους, αναδεικνύει μια σειρά ερωτημάτων για τις επιστημονικές παραδοχές και τις ακολουθούμενες πρακτικές. Με βάση την επισκόπηση της διεθνούς βιβλιογραφίας, αλλά και των επιδημιολογικών μελετών των σύγχρονων ψυχοκοινωνικών προβλημάτων, τίθεται υπό κρίση το ακολουθούμενο παράδειγμα πρόληψης τόσο στο χώρο του σχολείου, όσο και σε ευρύτερο κοινωνικό επίπεδο. Η παρούσα εισήγηση στοχεύει σε μια κριτική προσέγγιση του όρου πρόληψη, στην ανάδειξη ενός διαφορετικού θεωρητικού πλαισίου για την πρόληψη ψυχοκοινωνικών προβλημάτων και στην πρόταση ενός εναλλακτικού παραδείγματος σχεδιασμού και υλοποίησης προληπτικών παρεμβάσεων. Με βάση την ενδελεχή μελέτη των κριτικών προσεγγίσεων της Ψυχολογίας για την πρόληψη των ψυχοκοινωνικών προβλημάτων και μέσα από το πρίσμα της ερευνητικής εμπειρίας, αλλά και της εμπειρίας του εισηγητή από τη δουλειά στο πεδίο αντιμετώπισης της εξάρτησης, προκύπτουν οι διαστάσεις και οι μεθοδολογίες ενός εναλλακτικού παραδείγματος ερμηνείας και παρέμβασης. Βασικές διαστάσεις αυτού του παραδείγματος είναι η σύνδεση των σύγχρονων ψυχοκοινωνικών προβλημάτων με το ευρύτερο κοινωνικοπολιτικό και πολιτισμικό πλαίσιο, η κριτική προσέγγιση των αιτιών φαινομένων όπως η εξάρτηση, η έμφαση στην επανασύσταση της σχολικής κοινότητας και η ενίσχυση των ευρύτερων κοινοτικών διεργασιών, η αξιοποίηση των μεθοδολογιών της συμμετοχικής έρευνας δράσης, ο ενεργός ρόλος όλων των εμπλεκομένων σε μία παρέμβαση. Συζητούνται επίσης ζητήματα που αφορούν στο στην αναγκαιότητα επαναπροσδιορισμού του ρόλου των ψυχολόγων στο σχολικό πλαίσιο και στην ευρύτερη κοινότητα με στόχο την πρόληψη των ψυχοκοινωνικών προβλημάτων.



Η ψυχολογικοποίηση της σχολικής πραγματικότητας: Παραδείγματα, εμπειρίες και επιπτώσεις

Κώστας Φραγκιαδάκης

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η διείσδυση της Ψυχολογίας στο χώρο του σχολείου είναι ένα σχετικά πρόσφατο φαινόμενο στη χώρα μας το οποίο ωστόσο λαμβάνει αυξανόμενες διαστάσεις. Αποδίδοντας εκφάνσεις της κοινωνικής απορρύθμισης σε ατομικά χαρακτηριστικά, η Ψυχολογία δημιουργεί διαρκώς τομείς παρέμβασης μέσω των οποίων δεν τροποποιεί απλά τον τρόπο με τον οποίο κατανοούμε τα σχολικά φαινόμενα, αλλά και το ρόλο και τη λειτουργία του σχολείου εν γένει. Με βάση τόσο τις προσεγγίσεις της Κριτικής και της Σχολικής Ψυχολογίας όσο και την εμπειρία, επιχειρείται η αποδόμηση κλινικών οντοτήτων οι οποίες εντοπίζονται κατά κόρον στο σχολικό χώρο. Πρόκειται για τη Διαταραχή Ελλειμματικής προσοχής ή/και Υπερκινητικότητα (ΔΕΠΥ), τις μαθησιακές δυσκολίες, τον εκφοβισμό, καθώς και την εξάρτηση από τις νέες τεχνολογίες. Στην εισήγηση αναλύεται ο κοινός τόπος των παραπάνω διαγνωστικών κατηγοριών και προσεγγίζονται οι συνέπειες της παθολογικοποίησης της καθημερινότητας σε μαθητές, γονείς και εκπαιδευτικούς. Μπροστά στην προοπτική πλήρους υποταγής της καθημερινότητας στην ψυχολογική οπτική προτείνονται αρχές μιας εναλλακτικής σχέσης του ειδικού με τη σχολική κοινότητα που απορρίπτει την κυρίαρχη διαχειριστική λογική και οδηγεί στην επινόηση νέων πρακτικών μέσα από τη δημιουργική συνεργασία όλων των εμπλεκομένων.



Παραδείγματα συμμετοχικών παρεμβάσεων πρόληψης στη σχολική κοινότητα

Ευγενία Αδαμοπούλου¹, Δήμητρα Γαβριηλίδου¹, Ελευθερία Κούτρα³

¹Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, ²Λύκειο Σητείας

Με την παρούσα εισήγηση θα παρουσιαστεί η μεθοδολογία υλοποίησης συμμετοχικών παρεμβάσεων πρόληψης των εξαρτήσεων και άλλων ψυχοκοινωνικών προβλημάτων στη σχολική κοινότητα, δίνοντας έμφαση στην αξία του συμμετοχικού σχεδιασμού. Στην εισήγηση θα αναφερθεί συνοπτικά η φιλοσοφία του Προγράμματος Προαγωγής Αυτοβοήθειας για την πρόληψη των εξαρτήσεων και άλλων ψυχοκοινωνικών προβλημάτων, η οποία βασίζεται στις κριτικές προσεγγίσεις για το φαινόμενο της εξάρτησης και στις αρχές των τρίτης γενιάς παρεμβάσεων πρόληψης. Εν συνεχεία, θα περιγραφούν παραδείγματα των δράσεων του Προγράμματος Προαγωγής Αυτοβοήθειας Σητείας που υλοποιήθηκαν σε συνεργασία με το ΕΠΑ.Λ. Σητείας κατά τα δύο τελευταία σχολικά έτη. Κεντρικά στοιχεία των υλοποιούμενων δράσεων είναι η τοποθέτηση των αναγκών της σχολικής κοινότητας στο επίκεντρο της παρέμβασης, η ισοτιμία στη συμμετοχή και τη λήψη αποφάσεων, η έμφαση στην ενεργοποίηση και την ανάληψη ευθύνης, η σημασία του διαλόγου, η προώθηση της επικοινωνίας και της έκφρασης των μαθητών, η έμφαση στη δημιουργία σχέσεων, καθώς και η σημασία των αξιών που διέπουν τις δράσεις.



Εκπαιδευτικές παρεμβάσεις για την ενθάρρυνση των μαθητών στην συμμετοχή και ανάληψη δράσεων με στόχο την βελτίωση της σχολικής κοινότητας: Παραδείγματα από την σχολική ζωή

Αρτεμης Κεφαλίδου, Ηλέκτρα Καρακατσάνη

6^ο Διαπολιτισμικό & Ολοήμερο Δημοτικό Σχολείο Ελευθερίου – Κορδελιού

Το φορτωμένο σχολικό πρόγραμμα και ο σύγχρονος τρόπος ζωής, δημιουργούν στα παιδιά άγχος, πίεση, μειωμένο ενδιαφέρον για το σχολείο και ελλιπή επικοινωνία και αλληλεπίδραση μεταξύ των μελών της σχολικής κοινότητας. Υπάρχει ανάγκη για δημιουργική δράση, παιχνίδι, ενασχόληση με προσωπικά ενδιαφέροντα και σύνδεση των δράσεων του σχολείου με ζητήματα που αφορούν την κοινωνία έξω από τα στενά όρια της σχολικής τάξης και αυλής. Η ανάπτυξη τέτοιων δράσεων αποδεικνύεται άκρως αποτελεσματική και ευεργετική για την ψυχική ευεξία μαθητών και εκπαιδευτικών και θέτει τις βάσεις για καλύτερη επικοινωνία μεταξύ των μελών της σχολικής κοινότητας. Ταυτόχρονα, συμβάλλει στην ενίσχυση της αυτοεκτίμησης των συμμετεχόντων, καλλιεργεί στάσεις και δεξιότητες και διαμορφώνει ένα κλίμα αποδοχής, ευαισθησίας και διάθεσης για ενεργητική στάση απέναντι σε σημαντικά κοινωνικά ζητήματα. Η παρούσα εισήγηση αναφέρεται στην αναγκαιότητα ανάπτυξης τέτοιων δράσεων στο σχολείο. Δράσεων που ξετυλίγονται γύρω από την βάση των ενδιαφερόντων των συμμετεχόντων και τους ενεργοποιούν στο να σχεδιάζουν και να λαμβάνουν αποφάσεις που αφορούν στην βελτίωση της καθημερινής τους λειτουργίας στο σχολείο, στην βελτίωση των μεταξύ τους σχέσεων αλλά και στο άνοιγμα του σχολείου στην κοινωνία, μέσα από συγκεκριμένα παραδείγματα, όπως: Η συνεργασία δύο διαφορετικών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων μέσα από την Όπερα. Μαθητές συνοδεύουν με αυτοσχέδια μουσικά όργανα την Φιλαρμονική Ορχήστρα του Δήμου Θεσσαλονίκης. Οι Μαθητές της Στ΄ τάξης υιοθετούν τους μαθητές της Α΄ τάξης του σχολείου. Μαθητές από 4 διαφορετικά σχολεία της Ελλάδας (Διαπολιτισμικό και Ειδικό Σχολείο), Γαλλίας και Αφρικής συνεργάζονται με στόχο την εκπόνηση δράσεων και ταινίας μικρού μήκους με κοινό θέμα. Συγκρότηση ορχήστρας με όλους τους μαθητές ανεξάρτητα από τις μουσικές τους γνώσεις και δεξιότητες και αξιοποίηση της στην διδακτική μαθημάτων, αλλά και σε ευρύτερες δράσεις της σχολικής ζωής.



Η οικογένεια ως πλαίσιο ανάπτυξης και μάθησης

Προεδρείο: Γιώργος Αμπακούμκιν, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Ανάγνωση παιδικών βιβλίων στη βρεφική ηλικία και γλωσσική ανάπτυξη νηπίων

Μαρίνα Λουάρη

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Η κατάκτηση δεξιοτήτων ανάγνωσης δεν είναι μία διαδικασία που ξεκινά με την είσοδο του νηπίου στην εκπαίδευση. Το οικογενειακό περιβάλλον είναι εκείνο που πρώτο φέρνει σε επαφή το παιδί στην προ-νηπιακή ηλικία με το έντυπο υλικό. Η ανάγνωση βιβλίων από τη βρεφική ακόμη ηλικία συντελεί στη γνωστική ανάπτυξη των νηπίων και πρωτίστως στη γλωσσική. Σύμφωνα με διεθνή ερευνητικά δεδομένα το οικογενειακό περιβάλλον παίζει σημαντικό ρόλο καθώς η συνήθεια ανάγνωσης παιδικών βιβλίων από τους γονείς κατά τη βρεφική ηλικία σχετίζεται άμεσα με το κοινωνικο-οικονομικό προφίλ της οικογένειας αλλά και με την εν γένει στάση των γονέων προς την ανάγνωση για ευχαρίστηση. Στην παρούσα έρευνα συμμετείχαν 30 μητέρες των οποίων το παιδί τους είχε αξιολογηθεί από δημόσιο φορέα και είχαν διαπιστωθεί «Προβλήματα λόγου και ομιλίας». Προέρχονταν από αστική και αγροτική περιοχή και κλήθηκαν να απαντήσουν σε μια σειρά από ερωτήσεις που αφορούσαν τόσο τις αναγνωστικές τους συνήθειες όσο και τη διαχείριση του ελεύθερου χρόνου. Από την ανάλυση των δεδομένων προέκυψε ότι οι μητέρες δεν συνήθιζαν να διαβάζουν με τα παιδιά τους παιδικά βιβλία. Θεωρούσαν ότι αυτή η διαδικασία σχετίζεται με την είσοδό τους στην εκπαίδευση και στον ελεύθερο χρόνο τους δήλωσαν ότι σπάνια έπαιζαν μαζί με τα παιδιά τους. Γενικότερα, και οι ίδιες ανέφεραν ότι δεν συνήθιζαν να διαβάζουν λογοτεχνικά βιβλία και ίσως κάποιες φορές «ξεφυλλίσουν ένα περιοδικό» και σπανιότερα εφημερίδα. Καθώς το μέγεθος του δείγματος είναι περιορισμένο και η ομάδα ελέγχου δεν υπάρχει δεν μας επιτρέπεται η γενίκευση των αποτελεσμάτων. Παρόλα αυτά, μελλοντικά θα πρέπει να διερευνηθεί διεξοδικά το θέμα ώστε να προκύψουν αξιόπιστα αποτελέσματα.



Συναισθηματική ευεξία των μικρών παιδιών μετά το διαζύγιο των γονέων: Η οικολογία των προβλεπτικών παραγόντων

Χριστίνα Καρέλα, Κωνσταντίνος Πετρογιάννης

Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο

Η παρούσα εργασία επεδίωξε να διερευνήσει την ψυχική ανθεκτικότητα μικρών παιδιών που διέρχονται από τη διαδικασία διαζυγίου των γονέων τους. Απώτερος στόχος ήταν να αναδείξει τη συμβολή συστημικών παραγόντων, που βιβλιογραφικά και εμπειρικά συνδέονται με το διαζύγιο, στην πρόβλεψη ορισμένων μετρήσεων συναισθηματικής ευεξίας (π.χ. προσοχή, έλεγχος διάθεσης, πρωτοβουλία, φιλοκοινωνική συμπεριφορά, ευαισθησία ανταπόκρισης, επικοινωνία με εξω-οικογενειακά πλαίσια). Το δείγμα αποτέλεσαν 130 διαζευγμένοι γονείς με παιδιά προσχολικής και πρωτο-σχολικής ηλικίας, τα οποία, βάση των εκτιμήσεων των γονέων για τη μετάβαση στο διαζύγιο, χωρίστηκαν σε δυο ομάδες- παιδιά όπου υπήρχαν ενδείξεις για δυσκολίες (38.5%) και παιδιά που κατάφεραν «σχετικά καλά» να ανταπεξέλθουν στο διαζύγιο (61.5%). Όσον αφορά στην πρώτη ομάδα μεταξύ των συνθηκών που συνδέονταν με καλύτερα αποτελέσματα ως προς ορισμένους εκ των παραγόντων της συναισθηματικής ευεξίας των παιδιών αναδείχθηκαν: α) η συναισθηματική εγγύτητα του γονέα με το παιδί, β) οι καλές σχέσεις μεταξύ των διαζευγμένων συζύγων, γ) η απουσία γονικού στρες, δ) η ικανοποίηση του γονέα από τη ζωή, ε) τα δίκτυα κοινωνικής υποστήριξης, στ) το μειωμένο αίσθημα απόρριψης και ζ) η έκθεση σε λιγότερα στρεσογόνα γεγονότα. Αντιστοίχως, όσον αφορά στα παιδιά που δεν παρουσιάζουν αξιοσημείωτες δυσκολίες οι παράγοντες που αναδείχθηκαν αφορούσαν: α) το αίσθημα στοργής, β) τα γεγονότα αλλαγής ζωής, γ) την ικανοποίηση του γονέα που έχει την επιμέλεια από τη ζωή, δ) το αίσθημα απόρριψης, ε) τις μειωμένες γονικές συγκρούσεις πριν το διαζύγιο, αλλά και ζ) τις μη συγκρουσιακές σχέσεις γονέα-παιδιού μετά από αυτό. Θα αναλυθούν οι συνδέσεις μεταξύ των παραγόντων και θα συζητηθεί η πιθανή εφαρμογή των ευρημάτων στο σχεδιασμό προγραμμάτων παρέμβασης για το διαζύγιο.



Ψυχοπαθολογία γονέων παιδιών με σακχαρώδη διαβήτη και διασύνδεση με τη σχολική αγωγή

Μαρία Κίττα, Ελένη Αλμπάνη, Ευαγγελία Κοτρώτσιου, Μαίρη Γκούβα

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Σκοπός της εργασίας ήταν η διερεύνηση των ψυχολογικών χαρακτηριστικών γονέων παιδιών με σακχαρώδη διαβήτη (ΣΔ) και η διασύνδεσή τους με τη σχολική αγωγή. Έτσι, 83 γονείς παιδιών με Σακχαρώδη Διαβήτη έλαβαν μέρος στη μελέτη συμπληρώνοντας ανώνυμα τα ερευνητικά εργαλεία: α) The Symptom Checklist-90-Revised (SCL-90-R), β) The Other as Shamer Scale (OAS), γ) The Experience of Shame Scale (ESS), δ) The Hostility and Direction of Hostility Questionnaire (HDHQ), ε) Family Environment Scale (Form R-FES) και στ) ερωτηματολόγιο κοινωνικοδημογραφικών στοιχείων. Από τη στατιστική επεξεργασία των ερωτηματολογίων διαπιστώθηκε πως οι γονείς των παιδιών με ΣΔ:Είχαν υψηλότερα ποσοστά ντροπής από τον υπόλοιπο ελληνικό πληθυσμό, παρουσιάζουν υψηλότερα επίπεδα ψυχοπαθολογίας (κατάθλιψη, φοβικό άγχος, σωματοποίηση) από το μέσο δείγμα Ελληνικού πληθυσμού, είχαν υψηλότερα επίπεδα εχθρότητας (επίκριση, αυτοεπίκριση, ενοχή, εξωστρεφή και ενδοστρεφή εχθρότητα), οσον αφορά το οικογενειακό περιβάλλον, έχουν περισσότερες συγκρούσεις από τον υγιή πληθυσμό αλλά μεγαλύτερο προσανατολισμό για πολιτισμό, διανοήση και ψυχαγωγία, μεγαλύτερη θρησκευτική έμφαση και καλύτερο έλεγχο της οικογένειας. Τα ευρήματα αυτά είναι σημαντικό να αξιοποιηθούν από την Πρωτοβάθμια Φροντίδα Υγείας και τη Σχολική Αγωγή και τόσο οι επαγγελματίες υγείας όσο και το εκπαιδευτικό προσωπικό πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης να δώσουν έμφαση στην αγωγή των γονέων με στόχους τη μείωση των ψυχοπαθολογικών χαρακτηριστικών και την καλύτερη συνεργασία των γονιών με το εκπαιδευτικό περιβάλλον, αλλά και την αύξηση εμπιστοσύνης και αίσθησης ασφάλειας των παιδιών. Συμπερασματικά, τα ψυχολογικά χαρακτηριστικά των γονιών παιδιών με χρόνια νόσο, μπορεί και πρέπει να λαμβάνονται υπόψη από το εκπαιδευτικό προσωπικό πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης για να μειώνονται τα αισθήματα φόβου και άγχους των παιδιών και των γονέων και να δημιουργούνται οι συνθήκες πλήρους ένταξης των παιδιών στην τάξη.

Εκπαίδευση γονέων παιδιών με ΔΑΦ: Ο ρόλος των γονέων ως συν-θεραπευτές των παιδιών τους με ΔΑΦ

Αικατερίνη Δροσινού¹, Αγγελική Γενά²

¹Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών & Ινστιτούτο Συστημικής Ανάλυσης της Συμπεριφοράς, ²Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Είναι εύλογο ότι καθώς αυξάνεται, με επιδημικούς μάλιστα ρυθμούς, ο αριθμός των ατόμων με ΔΑΦ (1/68 παιδιά, σύμφωνα με το CDC, 2014) αυξάνεται και η αναγκαιότητα για ανάδειξη ερευνητικά εμπεριστατωμένων θεραπευτικών υπηρεσιών για τα παιδιά αυτά και τις οικογένειές τους. Ένας σημαντικός αριθμός ερευνών, διεθνώς, αναδεικνύει την σπουδαιότητα της πρώιμης παρέμβασης στα παιδιά με ΔΑΦ και της συμμετοχής των γονέων ως συν-θεραπευτών των παιδιών τους. Σκοπός της παρούσας ερευνητικής μελέτης είναι η διερεύνηση της αποτελεσματικότητας ενός πρωτότυπου Νατουραλιστικού Μοντέλου Εκπαίδευσης Γονέων το οποίο βασίζεται στη Συστημική Ανάλυση της Συμπεριφοράς, ενσωματώνει στοιχεία που απορρέουν από την Αναπτυξιακή Προσέγγιση, και έχει ως κύριες στοχεύσεις: α) την προαγωγή της προόδου του παιδιού, β) την ενδυνάμωση των γονέων στο γονεϊκό ρόλο, και γ) την ποιοτική αναβάθμιση της σχέσης γονέα-παιδιού. Το δείγμα της έρευνας αποτελούν 6 συμμετέχοντες: 2 αγόρια νηπιακής ηλικίας με διάγνωση ΔΑΦ, εκ των οποίων το 1 παιδί λαμβάνει έγκαιρη και εντατική συμπεριφορική αναλυτική θεραπεία, ενώ το άλλο είναι προσφάτως διαγνωσμένο, και δε δέχεται καμία συστηματική παρέμβαση, και οι γονείς του (N=4). Στην έρευνα, ακολουθείται πειραματικός σχεδιασμός με πολλαπλές γραμμές βάσης ανά κατηγορία αντιδράσεων, προκειμένου να αναδειχθεί κατά πόσο η παρέμβαση συνάδει με τους θεραπευτικούς στόχους που τέθηκαν για το παιδί με ΔΑΦ και τους γονείς του. Τέλος, αξιολογείται η γενίκευση των κερτημένων αντιδράσεων, καθώς και η διατήρησή τους σε βάθος χρόνου. Η ποιοτική και ποσοτική ανάλυση των δεδομένων των δύο πιλοτικών ερευνών, καθώς και της παρούσας έρευνας καταδεικνύει, σημαντικά οφέλη τόσο για τα ίδια τα παιδιά, όσο και για τους γονείς τους.



**Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης σε οικογένειες με παιδιά με ειδικές αναπτυξιακές
διαταραχές**

Αποσύρθηκε



Κίνητρα και ακαδημαϊκά συναισθήματα κατά τη μαθησιακή διαδικασία: Σχέσεις με προσαρμοστικές και μη προσαρμοστικές συμπεριφορές σε συνθήκες επίτευξης

Οργανωτής/Πρόεδρος: **Ελευθερία Ν. Γωνίδα, Παναγιώτα Μεταλλίδου**, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Συζητητής: **Ελευθερία Ν. Γωνίδα**, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Το προσκεκλημένο αυτό συμπόσιο θα επιχειρήσει να αναδείξει το σύνθετο πλέγμα των σχέσεων μεταξύ ποικίλων παραγόντων κινήτρων και ακαδημαϊκών συναισθημάτων με προσαρμοστικές και μη προσαρμοστικές συμπεριφορές σε περιστάσεις επίτευξης σε μαθητικό και φοιτητικό πληθυσμό. Η πρώτη εισήγηση των Μουστάκα, Γωνίδα και Γουδήρα επιχειρεί να σκιαγραφήσει το διαφορετικό προφίλ κινήτρων εφήβων διαφορετικής σχολικής επίδοσης στα Μαθηματικά, με βάση τη Θεωρία της Προσδοκίας-Αξίας-Κόστους. Έχοντας ως σημείο αναφοράς τις διαφορετικές επιδόσεις των μαθητών και μαθητριών στο συγκεκριμένο πεδίο γνώσης, τα ευρήματα αναδεικνύουν σημαντικές διαφορές μεταξύ υπο-ομάδων μαθητών/τριών στο προφίλ των κινήτρων ως προς τις προσδοκίες τους για επιτυχία, στην αξία που αποδίδουν σε αυτήν αλλά και στο αντιλαμβανόμενο κόστος από την εμπλοκή και την ενασχόλησή τους με δραστηριότητες στη συγκεκριμένη περιοχή γνώσης. Οι επόμενες τρεις εισηγήσεις αφορούν φοιτητικό πληθυσμό και μελετούν το σύνθετο πλέγμα των σχέσεων μεταξύ παραγόντων που έχουν συνδεθεί με προσαρμοστικές και μη προσαρμοστικές συμπεριφορές σε περιπτώσεις επίτευξης, όπως η ακαδημαϊκή τελειοθρία, οι στρατηγικές διαχείρισης προβλημάτων, η αναβλητικότητα και τα ακαδημαϊκά συναισθήματα. Συγκεκριμένα, στην εισήγηση της Μεταλλίδου αναδεικνύεται η συμβολή του επιστημολογικού κινήτρου της ανάγκης για διανοητική ενασχόληση και της προσαρμοστικής ακαδημαϊκής τελειοθρίας στην υιοθέτηση ατομικών στόχων μάθησης, ενώ της μη προσαρμοστικής τελειοθρίας στην υιοθέτηση στόχων επίδοσης (προσέγγισης και αποφυγής). Στην επόμενη εισήγηση Γκαύρα, Μεταλλίδου και Κιοσέογλου σκιαγραφείται το προφίλ των συναισθημάτων επίτευξης φοιτητών/τριών που διαφοροποιούνται ως προς τον τύπο τελειοθρίας και αναδεικνύεται ο διαμεσολαβητικός ρόλος των αρνητικών στρατηγικών διαχείρισης προβλημάτων στη σχέση μεταξύ της μη προσαρμοστικής ακαδημαϊκής τελειοθρίας και των αρνητικών συναισθημάτων τα οποία ενεργοποιούνται κατά τη διάρκεια του διαβάσματος. Τέλος, οι Γωνίδα, Δαμιανίδου και Κιοσέογλου παρουσιάζουν ευρήματα για τη συχνότητα εμφάνισης συμπεριφορών ακαδημαϊκής αναβλητικότητας σε φοιτητικό πληθυσμό και την προγνωστική αξία μιας σειράς γνωστικών και μεταγνωστικών μεταβλητών, κινήτρων και ακαδημαϊκών συναισθημάτων για την αναβλητικότητα με ένα σχέδιο που προβλέπει επαναληπτική μέτρηση για τη διερεύνηση του δικτύου των σχέσεων στο χρόνο. Η Ελευθερία Γωνίδα ως συζητήτρια του συμποσίου θα επιχειρήσει να συνθέσει τα ευρήματα όλων των εισηγήσεων σε ένα ενιαίο πλαίσιο και να αναδείξει τη συμβολή τους στην καλύτερη κατανόησή μας για τα υπό μελέτη φαινόμενα αλλά και τη δυνατότητα εφαρμογών

στο πλαίσιο της δευτεροβάθμιας και τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με στόχο την προαγωγή εκείνων των στοιχείων που συνδέονται με τη μεγαλύτερη συμμετοχή στη μαθησιακή διαδικασία και τα καλύτερα μαθησιακά αποτελέσματα.



**Έφηβοι μαθητές και μαθήτριες διαφορετικής επίδοσης στα μαθηματικά:
Σκιαγραφώντας το προφίλ των κινήτρων τους σύμφωνα με τη θεωρία προσδοκίας-
αξίας-κόστους**

Δημήτρης Μουστάκας¹, Ελευθερία Ν. Γωνίδα², Δημήτριος Γουδήρας¹

¹Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, ²Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η παρούσα έρευνα έχει ως βασικό της στόχο την περιγραφή του προφίλ κινήτρων των μαθητών/ριών διαφορετικής σχολικής επίδοσης στα Μαθηματικά σύμφωνα με τη Θεωρία της Προσδοκίας-Αξίας-Κόστους (Eccles, & Wigfield, 2002, Wigfield, & Eccles, 2002). Η συγκεκριμένη θεωρία ερμηνεύει τους λόγους για τους οποίους ένας μαθητής ή μια μαθήτρια εμπλέκεται σε μια δραστηριότητα με αναφορά στις προσδοκίες επιτυχίας που έχει, στην αξία που αποδίδει σε αυτήν αλλά και στο αντιλαμβανόμενο κόστος από την εμπλοκή και την ενασχόληση με τη συγκεκριμένη δραστηριότητα. Οι πεποιθήσεις αυτές έχουν ισχύ κινήτρου καθώς προβλέπουν το βαθμό της καταβαλλόμενης προσπάθειας και επιμονής, αλλά και τις γενικότερες εκπαιδευτικές επιλογές. Στην έρευνα συμμετείχαν 122 μαθητές Γ΄ Γυμνασίου οι οποίοι κλήθηκαν (α) να επιλύσουν έξι μαθηματικά έργα από τη διδαχθείσα ύλη της τάξης τους, με στόχο να αξιολογηθεί η επίδοσή τους στα Μαθηματικά και (β) να συμπληρώσουν κλίμακες αυτο-αναφοράς για τη μέτρηση των κινήτρων τους όσον αφορά στο μάθημα των Μαθηματικών. Τα αποτελέσματα υπέδειξαν τα εξής: (α) οι προσδοκίες για επιτυχία των μαθητών υψηλής και μέσης επίδοσης διαφέρουν σημαντικά σε σχέση με αυτές των μαθητών χαμηλής επίδοσης, (β) οι μαθητές μέσης και υψηλής επίδοσης αποδίδουν μεγαλύτερη αξία στα Μαθηματικά, και (γ) το κόστος ενασχόλησης με τα Μαθηματικά είναι υψηλότερο τόσο για τους μαθητές χαμηλής, όσο και για τους μαθητές μέσης επίδοσης. Τα ευρήματα θα συζητηθούν στο πλαίσιο της διεθνούς βιβλιογραφίας και θα διατυπωθούν προτάσεις εφαρμογής ως προς την προαγωγή εκείνων των στοιχείων που συνδέονται με τη μεγαλύτερη συμμετοχή στη μαθησιακή διαδικασία και τα καλύτερα μαθησιακά αποτελέσματα.



Παράγοντες διαμόρφωσης των ατομικών στόχων επίτευξης σε φοιτητικό πληθυσμό: Ο ρόλος της ανάγκης για διανοητική ενασχόληση και της ακαδημαϊκής τελειοθρίας

Παναγιώτα Μεταλλίδου

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Στόχος της έρευνας ήταν η διερεύνηση της συμβολής της ανάγκης για διανοητική ενασχόληση, ως ένα επιστημολογικό κίνητρο, και της ακαδημαϊκής τελειοθρίας στη διαμόρφωση των ατομικών στόχων επίτευξης σε φοιτητικό πληθυσμό. Στην έρευνα συμμετείχαν 439 φοιτήτριες (N = 362) και φοιτητές από διάφορα τμήματα θετικής και θεωρητικής κατεύθυνσης του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου και του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας. Οι συμμετέχοντες/ουσες κλήθηκαν να απαντήσουν σε 3 ερωτηματολόγια αυτοαναφορών τα οποία εξέταζαν: (α) το βαθμό στον οποίο θεωρούν ότι έχουν έντονη την ανάγκη να εμπλέκονται σε σύνθετες δραστηριότητες που απαιτούν σκέψη, (β) το βαθμό στον οποίο έχουν υψηλές προσδοκίες από τον εαυτό τους και θέτουν υψηλά κριτήρια επίτευξης και (γ) τους ατομικούς στόχους επίτευξης (στόχους μάθησης, στόχους επίδοσης-προσέγγισης και επίδοσης-αποφυγής). Ως προς τη σχέση της ανάγκης για διανοητική ενασχόληση και της ακαδημαϊκής τελειοθρίας, τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι προσαρμοστικοί τελειοθήρες αναφέρουν, ταυτοχρόνως, και έντονη ανάγκη για διανοητική ενασχόληση. Τα αποτελέσματα της ανάλυσης διαδρομών έδειξαν ότι και οι δυο παράγοντες συμβάλλουν σημαντικά στη διαμόρφωση των ατομικών στόχων επίτευξης. Συγκεκριμένα, η υψηλή ανάγκη για διανοητική ενασχόληση βρέθηκε να συνιστά έναν σημαντικό θετικό προβλεπτικό παράγοντα των στόχων μάθησης και αρνητικό των στόχων επίδοσης-αποφυγής. Αντιθέτως, η χαμηλή ανάγκη για διανοητική ενασχόληση βρέθηκε να προβλέπει αρνητικά τους στόχους μάθησης και θετικά τους στόχους επίδοσης (προσέγγισης και αποφυγής). Τέλος, η μη προσαρμοστική τελειοθρία (ασυμφωνία στόχων-επιτευγμάτων) βρέθηκε να συμβάλλει θετικά μόνο στη διαμόρφωση των στόχων επίδοσης, ενώ η προσαρμοστική τελειοθρία στη διαμόρφωση των στόχων μάθησης. Συζητούνται οι εκπαιδευτικές προεκτάσεις των ευρημάτων.



Παράγοντες διαμόρφωσης των συναισθημάτων επίτευξης κατά τη διαδικασία της μάθησης σε φοιτητικό πληθυσμό: Ο ρόλος της ακαδημαϊκής τελειοθηρίας και των στρατηγικών διαχείρισης προβλημάτων

Γεώργιος Γκαύρας, Παναγιώτα Μεταλλίδου, Γρηγόρης Κιοσέογλου

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Στόχος της έρευνας ήταν η διερεύνηση της σχέσης μεταξύ των συναισθημάτων επίτευξης κατά τη διάρκεια του διαβάσματος, της τελειοθηρίας, και των στρατηγικών διαχείρισης προβλημάτων. Στην έρευνα συμμετείχαν 281 φοιτητές και φοιτήτριες του προπτυχιακού κύκλου σπουδών. Κλήθηκαν να συμπληρώσουν τρία ερωτηματολόγια αυτο-αναφορών. Συγκεκριμένα, συμπλήρωσαν το Ερωτηματολόγιο Συναισθημάτων Επίτευξης (AEQ) για τα συναισθήματα επίτευξης που βιώνουν οι φοιτητές/τριες όταν διαβάζουν για τα μαθήματα που θεωρούν «δύσκολα». Για τη μέτρηση της τελειοθηρίας κλήθηκαν να συμπληρώσουν την αναθεωρημένη έκδοση του Ερωτηματολογίου των Στάσεων απέναντι στα Ατομικά μας Επιτεύγματα (APS-R). Τέλος, η αναθεωρημένη έκδοση του Ερωτηματολογίου Αντιμετώπισης Προβλημάτων (R-COPE) χρησιμοποιήθηκε για τη μέτρηση των στρατηγικών διαχείρισης προβλημάτων. Η ανάλυση συστάδων ανέδειξε τρεις ομάδες συμμετεχόντων/ουσών, τους μη τελειοθήρες, τους μη προσαρμοστικούς τελειοθήρες και τους προσαρμοστικούς τελειοθήρες. Οι μη προσαρμοστικοί τελειοθήρες ανέφεραν ότι χρησιμοποιούν σε μεγαλύτερο βαθμό μη προσαρμοστικές στρατηγικές διαχείρισης και σε μικρότερο βαθμό προσαρμοστικές στρατηγικές διαχείρισης συγκριτικά με τους προσαρμοστικούς τελειοθήρες. Επίσης, οι μη προσαρμοστικοί τελειοθήρες ανέφεραν ότι, όταν διαβάζουν, βιώνουν σε μεγαλύτερο βαθμό αρνητικά και σε μικρότερο βαθμό θετικά συναισθήματα επίτευξης σε σύγκριση με τους προσαρμοστικούς τελειοθήρες. Όσον αφορά τη σχέση στρατηγικών διαχείρισης προβλημάτων και συναισθημάτων επίτευξης, η στρατηγική της αυτο-τιμωρίας, μια μη-προσαρμοστική στρατηγική διαχείρισης, αναδείχθηκε ως στατιστικά σημαντικός διαμεσολαβητικός παράγοντας στη σχέση μεταξύ μη-προσαρμοστικής τελειοθηρίας και του συνόλου των αρνητικών συναισθημάτων επίτευξης. Συζητιούνται οι εκπαιδευτικές εφαρμογές των ευρημάτων της παρούσας μελέτης.



Ακαδημαϊκή αναβλητικότητα ως αποτυχία αυτο-ρύθμισης: Η συμβολή της μεταγνωστικής ενημερότητας, των κινήτρων και των ακαδημαϊκών συναισθημάτων

Ελευθερία Ν. Γωνίδα, Ανδριάννα Δαμιανίδου, Γρηγόρης Κιοσέογλου

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η παρούσα μελέτη εστιάζεται στην ακαδημαϊκή αναβλητικότητα σε φοιτητικό πληθυσμό και στην προγνωστική αξία μιας σειράς γνωστικών και μεταγνωστικών μεταβλητών, κινήτρων και ακαδημαϊκών συναισθημάτων. Η αναβλητικότητα αποτελεί ένα ιδιαίτερα συχνό φαινόμενο στον φοιτητικό πληθυσμό, καθώς περίπου ένας στους δύο φοιτητές εμφανίζει κάποια στιγμή αναβλητικότητα στις ακαδημαϊκές του υποχρεώσεις. Η αναβλητικότητα συνήθως ορίζεται ως ένα αρνητικό χαρακτηριστικό ή ως αποτυχία αυτο-ρύθμισης. Στην παρούσα έρευνα μελετήθηκαν μεταβλητές που θεωρούνται διαστάσεις της αυτο-ρυθμιζόμενης μάθησης, όπως οι πεποιθήσεις αυτο-αποτελεσματικότητας και το ενδιαφέρον, η μεταγνωστική ενημερότητα για τη γνώση και τη ρύθμιση της γνώσης, καθώς και χαρακτηριστικά της μαθησιακής δραστηριότητας όπως η δυσκολία του έργου. Διερευνήθηκε, επίσης, η σχέση της αναβλητικότητας με τα ακαδημαϊκά συναισθήματα της ευχαρίστησης, της περηφάνιας, της ανίας, της ντροπής και του άγχους. Στην έρευνα συμμετείχαν 114 προπτυχιακοί φοιτητές οι οποίοι κλήθηκαν (α) να καταθέσουν 2 εργασίες διαφορετικής δυσκολίας σε συγκεκριμένη προθεσμία στο πλαίσιο ενός μαθήματος και (β) να συμπληρώσουν κλίμακες αυτο-αναφοράς για τη μέτρηση των υπό εξέταση μεταβλητών. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι (α) σε επίπεδο συμπεριφοράς οι φοιτητές/ήτριες δεν ήταν αναβλητικοί, (β) ισχυρότεροι αρνητικοί προβλεπτικοί παράγοντες της αναβλητικότητας ήταν η μεταγνωστική ενημερότητα για τη ρύθμιση της γνώσης και η περηφάνια για τα ακαδημαϊκά επιτεύγματα, ενώ η ανία την προέβλεψε θετικά. Σε εξέλιξη βρίσκεται επαναληπτική μέτρηση του ίδιου δείγματος προκειμένου να μελετηθεί το δίκτυο των σχέσεων μεταξύ των υπό εξέταση μεταβλητών στο χρόνο. Τα ευρήματα θα συζητηθούν σε σχέση με τη διεθνή βιβλιογραφία και θα διατυπωθούν προτάσεις εφαρμογής με στόχο τον περιορισμό της ακαδημαϊκής αναβλητικότητας και την ενδυνάμωση της σχέσης των φοιτητών/ριών με τη μαθησιακή διαδικασία.



Κοινωνική και συναισθηματική αγωγή στο σχολείο: Παρέμβαση σε επίπεδο συστήματος. Νέες προοπτικές και προκλήσεις

Οργανωτής/Πρόεδρος: **Παναγιώτα Δημητροπούλου**, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Συζητήτρια: **Νικολέττα Πολίτη**, Εκπαιδευτήρια Δούκα

Το παρόν συμπόσιο αφορά στην παρουσίαση της εφαρμογής του προγράμματος προαγωγής της ψυχικής υγείας και της μάθησης με τίτλο «Κοινωνική Και Συναισθηματική Αγωγή Στο Σχολείο: Παρέμβαση Σε Επίπεδο Συστήματος» του Κέντρου Έρευνας και Εφαρμογών Σχολικής Ψυχολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών σε συνεργασία με την Εταιρεία Σχολικής και Οικογενειακής Συμβουλευτικής και Έρευνας. Στο πλαίσιο της ανάπτυξης των κοινωνικών και συναισθηματικών δεξιοτήτων των μαθητών εφαρμόστηκαν θεματικές ενότητες του προγράμματος από εκπαιδευτικούς και ψυχολόγους σε όλες τις σχολικές βαθμίδες των Εκπαιδευτηρίων Δούκα. Η πρώτη εισήγηση αφορά στην παρουσίαση των σύγχρονων θεωρητικών προσεγγίσεων και του εννοιολογικού πλαισίου στο οποίο στηρίχτηκε το πρόγραμμα. Επίσης, γίνεται αναφορά στην κατάρτιση των εκπαιδευτικών, στο σχεδιασμό, τη δομή, το περιεχόμενο και την εφαρμογή του προγράμματος όπως διαμορφώθηκε για τις ανάγκες της συγκεκριμένης σχολικής μονάδας. Η δεύτερη και η τρίτη παρουσίαση σχετίζεται με την εφαρμογή του προγράμματος στη βαθμίδα του Νηπιαγωγείου και του Δημοτικού ενώ η τέταρτη εισήγηση αφορά στην εφαρμογή του προγράμματος στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.



Σύγχρονες προσεγγίσεις, δομή και εφαρμογή του προγράμματος της κοινωνικής και συναισθηματικής αγωγής

Αικατερίνη Λαμπροπούλου¹, Παναγιώτα Δημητροπούλου²

¹Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, ²Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Η συγκεκριμένη εισήγηση εστιάζει στην παρουσίαση των σύγχρονων ορισμών και προσεγγίσεων της κοινωνικής και συναισθηματικής αγωγής (ΚΣΑ) στο σχολείο, καθώς και στη διεθνή εμπειρία αναφορικά με τον τρόπο παρέμβασης και εφαρμογής προγραμμάτων ΚΣΑ στη σχολική κοινότητα. Επιπλέον θα γίνει αναφορά στην ευαισθητοποίηση και κατάρτιση των εκπαιδευτικών στο πρόγραμμα, που περιλάμβανε: α) τη συνοπτική παρουσίαση του θεωρητικού μέρους των θεματικών ενότητων, β) τη συμμετοχή των εκπαιδευτικών σε ομάδες εργασίας βιωματικών ασκήσεων σε σχέση με το περιεχόμενο της διδασκόμενης θεματικής ενότητας, γ) την παρουσίαση και επεξήγηση των δραστηριοτήτων που εφαρμόζονταν στην συνάντηση με τους μαθητές, και δ) τις εποπτείες για τη στήριξη των εκπαιδευτικών σχετικά με την εφαρμογή του προγράμματος. Το συγκεκριμένο πρόγραμμα εντάχθηκε στη δράση «Στάση Ζωής» των Εκπαιδευτηρίων Δούκα και έγινε προσπάθεια προσαρμογής στις ανάγκες των μαθητών ανά βαθμίδα εκπαίδευσης. Το πρόγραμμα εφαρμόστηκε από τους εκπαιδευτικούς με την επιλογή συγκεκριμένων δραστηριοτήτων ανά ενότητα (οι ενότητες είναι αντίστοιχες με την κατάρτιση των εκπαιδευτικών), ανάλογα με τις ανάγκες και τις δυνατότητες της κάθε τάξης.



Ψυχοπαιδαγωγικές προσεγγίσεις κοινωνικής και συναισθηματικής αγωγής σε μαθητές νηπιαγωγείου μέσα στη σχολική κοινότητα

Ανδριάνα Παπαχρυσανθάκη, Ευσταθία Νικολόπουλου

Εκπαιδευτήρια Δούκα

Στο πλαίσιο της ανάπτυξης των κοινωνικών και συναισθηματικών δεξιοτήτων των μαθητών, εφαρμόστηκε σε όλες τις σχολικές βαθμίδες των Εκπαιδευτηρίων Δούκα, το πρόγραμμα *κοινωνικής και συναισθηματικής αγωγής στο σχολείο* του Κέντρου Έρευνας και Εφαρμογών Σχολικής Ψυχολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών. Το πρόγραμμα απευθύνεται σε όλους τους μαθητές και εφαρμόζεται από τους εκπαιδευτικούς, αφού έχει προηγηθεί η κατάλληλη επιμόρφωσή τους. Η ψυχολόγος της κάθε βαθμίδας αναλαμβάνει εποπτικό και υποστηρικτικό ρόλο με στόχο το σεβασμό της ατομικότητας και της διαφορετικότητας. Οι δράσεις εντάσσονται στο γενικότερο πρόγραμμα «*Στάση Ζωής*» των Εκπαιδευτηρίων Δούκα και αφορούν την ανάπτυξη κοινωνικών αξιών που οδηγούν στη διάπλαση ολοκληρωμένων προσωπικοτήτων. Στη βαθμίδα του νηπιαγωγείου οι θεματικές ενότητες που επεξεργάστηκαν οι μαθητές ήταν η αναγνώριση, έκφραση και διαχείριση συναισθημάτων, οι δεξιότητες επικοινωνίας, οι διαστάσεις της αυτοαντίληψης και αυτοεκτίμησης καθώς και η διαδικασία επίλυσης συγκρούσεων. Το ίδιο πρόγραμμα ακολούθησε και η Α΄ - Β΄ Δημοτικού. Σε κάθε θεματική ενότητα αφιερώθηκαν 3-4 συναντήσεις και υποστηρίχτηκαν από ατομικές ή/και ομαδικές εργασίες, παιχνίδια ρόλων και συζήτηση μέσα από δραστηριότητες. Οι συναντήσεις ήταν ενταγμένες στο εβδομαδιαίο πρόγραμμα των μαθητών και υπήρχε η ευελιξία προσαρμογής των δραστηριοτήτων ανάλογα με τα θέματα που προέκυπταν σε κάθε ομάδα. Η αποτελεσματικότητα του προγράμματος αξιολογείται ποιοτικά από τις ομαδικές εργασίες, τη συμμετοχή και τις αναφορές των συμμετεχόντων. Το πρόγραμμα εφαρμόζεται διαβαθμιακά.



Ψυχοπαιδαγωγικές προσεγγίσεις κοινωνικής και συναισθηματικής αγωγής σε μαθητές δημοτικού μέσα στη σχολική κοινότητα

Γεωργία Κωνσταντοπούλου, Ερασμία Πιπεράκη

Εκπαιδευτήρια Δούκα

Η συγκεκριμένη εισήγηση αφορά στην εφαρμογή του προγράμματος στη βαθμίδα του Δημοτικού. Οι θεματικές ενότητες που επεξεργάστηκαν οι μαθητές ήταν η αναγνώριση, έκφραση και διαχείριση συναισθημάτων, οι δεξιότητες επικοινωνίας, οι διαστάσεις της αυτοαντίληψης και αυτοεκτίμησης καθώς και η διαδικασία επίλυσης συγκρούσεων. Σε κάθε θεματική ενότητα αφιερώθηκαν 3-4 συναντήσεις ενταγμένες στο εβδομαδιαίο πρόγραμμα των μαθητών και υποστηρίχτηκαν από ατομικές ή/και ομαδικές εργασίες, παιχνίδια ρόλων και συζήτηση μέσα από δραστηριότητες. Η αποτελεσματικότητα του προγράμματος αξιολογείται ποιοτικά από τις ομαδικές εργασίες, τη συμμετοχή και τις αναφορές των συμμετεχόντων καθώς και από δεδομένα προσωπικής ανάπτυξης των μαθητών μας. Το πρόγραμμα βασίζεται στη διαβαθμιακή εφαρμογή του, καθώς η μακροπρόθεσμη και συστηματική εφαρμογή καθορίζει την αποτελεσματικότητά του, όσον αφορά στην ομαλή προσαρμογή και στον αποτελεσματικό χειρισμό των προκλήσεων που αντιμετωπίζουν τα παιδιά.



Ψυχοπαιδαγωγικές προσεγγίσεις κοινωνικής και συναισθηματικής αγωγής σε μαθητές γυμνασίου-λυκείου, μέσα στη σχολική κοινότητα

Σοφία Παπαδοπούλου, Νικολέττα Πολίτη

Εκπαιδευτήρια Δούκα

Η τελευταία εισήγηση αφορά την εφαρμογή του προγράμματος στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Στη βαθμίδα του Γυμνασίου οι θεματικές ενότητες που επεξεργάστηκαν οι μαθητές ήταν οι διαστάσεις της αυτοαντίληψης και αυτοεκτίμησης. Πιο συγκεκριμένα η δράση που αφορούσε θετικά και αρνητικά στοιχεία του εαυτού έδειξε ότι υπήρχε ένας προβληματισμός στην αποτύπωση χαρακτηριστικών αλλά συνάμα λειτούργησε θετικά στην επαφή του μαθητή με τον εαυτό του αλλά και στη σχέση του με τον εκπαιδευτικό. Στη βαθμίδα του Λυκείου, διαπιστώθηκε μια προσήλωση σε γνωστικούς στόχους κυρίως. Η στροφή προς την εκπαιδευτική επιτυχία μέσω της εισαγωγής σε ανώτερα ιδρύματα, φέρνει στο προσκήνιο μια αγχώδη συμπεριφορά που σχετίζεται με τις εξετάσεις. Η δράση που εφαρμόστηκε στο Λύκειο είχε στόχο να αφομοιώσουν οι έφηβοι λειτουργικές στρατηγικές αντιμετώπισης αγχογόνων καταστάσεων και να τις υλοποιήσουν στην καθημερινότητά τους. Το αποτέλεσμα έδειξε ότι οι στρεσογόνοι παράγοντες είναι κοινί στους εφήβους και αφορούν τις σχέσεις με τους γονείς, τους εκπαιδευτικούς, τα αδέρφια. Ωστόσο η δράση βοήθησε στη συνειδητοποίηση της μεθοδολογίας που χρειάζεται να ακολουθούν οι έφηβοι ώστε να έχουν πιο ικανοποιητικό αποτέλεσμα.



Κοινωνική και συναισθηματική αγωγή στην τάξη

Προεδρείο: **Μαρία Πούλου**, Πανεπιστήμιο Πατρών

Η σχέση της συναισθηματικής γνώσης με την κοινωνική και συναισθηματική επάρκεια μαθητών προσχολικής ηλικίας

Μαρία Πούλου, Γεωργία Φράγκου

Πανεπιστήμιο Πατρών

Η γνώση των συναισθημάτων του εαυτού και των άλλων έχει σημαντικό ρόλο στις κοινωνικές αλληλεπιδράσεις των παιδιών καθώς και στη μαθησιακή τους διαδικασία. Ειδικότερα, για τα παιδιά της προσχολικής ηλικίας, η γνώση των συναισθημάτων τα τελευταία χρόνια αναγνωρίζεται ως σημαντικός προβλεπτικός παράγοντας της σχολικής τους προσαρμογής, τόσο στο νηπιαγωγείο όσο και στη μετέπειτα σχολική τους ζωή. Η παρούσα μελέτη επιχείρησε να μελετήσει τη συναισθηματική γνώση των μαθητών προσχολικής ηλικίας και ειδικότερα τις δεξιότητες αναγνώρισης και κατανόησης των συναισθημάτων. Τα συναισθήματα που μελετήθηκαν αφορούσαν τα συναισθήματα χαράς, λύπης, θυμού και φόβου. Επίσης, η μελέτη επιχείρησε να διερευνήσει το βαθμό με τον οποίο η συναισθηματική γνώση σχετίζεται με την κοινωνική και συναισθηματική επάρκεια των μαθητών προσχολικής ηλικίας. Στην μελέτη συμμετείχαν 121 μαθητές νηπιαγωγείων από το νομό Αχαΐας. Η συναισθηματική γνώση των μαθητών μελετήθηκε με το εργαλείο «Affect Knowledge Test (AKT- Έκδοση για εκπαιδευτικούς)», το οποίο χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά στην Ελλάδα, σε πιλοτική βάση. Η κοινωνική και συναισθηματική επάρκεια των μαθητών μελετήθηκε με το εργαλείο Social Competence and Behaviour Evaluation (SCBE), το οποίο συμπληρώθηκε από τους εκπαιδευτικούς των μαθητών. Αρχική ανάλυση των αποτελεσμάτων φανέρωσε ότι η συναισθηματική γνώση των μαθητών συμβάλλει στην κοινωνική και συναισθηματική τους επάρκεια. Η συζήτηση επικεντρώνεται στην ανάγκη διδασκαλίας δεξιοτήτων συναισθηματικής γνώσης και ειδικότερα αυτών που αφορούν στα αρνητικά συναισθήματα, σε μαθητές προσχολικής ηλικίας.



«Μαθαίνοντας το νου να νιώθει και την καρδιά να σκέφτεται»: Σχεδιασμός, εφαρμογή και αποτελεσματικότητα ενός προγράμματος κοινωνικής και συναισθηματικής αγωγής στη σχολική τάξη

Ελένη Ζαφειριάδου, Ευαγγελία Γαλανάκη

Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Στόχος της παρούσας εισήγησης είναι η παρουσίαση ενός προγράμματος κοινωνικής και συναισθηματικής αγωγής που σχεδιάστηκε και εφαρμόστηκε σε μία τάξη Δ΄ Δημοτικού καθόλη τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς, καθώς και η ανάδειξη της αποτελεσματικότητάς του για την ψυχική υγεία και προσαρμογή των μαθητών. Περιγράφεται ο σχεδιασμός αυτού του προγράμματος πρωτογενούς πρόληψης στη σχολική τάξη, το οποίο βασίζεται σε ποικίλα προγράμματα παρέμβασης και βιωματικές δραστηριότητες (Αρχοντάκη & Φιλίππου, 2003· Κάντζου, Δαμηλάκη, & Λαμπρινέα, 2009· Κυριακίδου & Φυλακτού, 2006· Plummer, 2013, 2016· Stallard, 2006· Τριλίβα & Chimienti, 1998· Χατζηχρήστου, 2011· Ψύλλου & Ζαφειροπούλου, 2012). Οι επιμέρους στόχοι του προγράμματος ήταν: (α) η αναγνώριση, έκφραση και διαχείριση των συναισθημάτων, (β) η καλλιέργεια της αυτοαντίληψης και η ενίσχυση της αυτοεκτίμησης και (γ) η διαχείριση των συγκρούσεων των παιδιών. Το υλικό του προγράμματος περιλάμβανε ατομικές και ομαδικές εργασίες/δραστηριότητες, συζητήσεις, ομαδικά παιχνίδια, παιχνίδια χαλάρωσης, παιχνίδια ρόλων, δραματοποιήσεις σεναρίων, πειράματα, κατασκευές και παρακολούθηση κινηματογραφικών ταινιών. Πριν και μετά την εφαρμογή του προγράμματος, δόθηκαν τα εξής ψυχομετρικά μέσα: (α) η ελληνική προσαρμογή του ερωτηματολογίου «Πόσο αγαπώ το σχολείο μου» (Ladd & Price, 1987) για την αξιολόγηση της ικανοποίησης του παιδιού από το σχολείο, (β) η κλίμακα «Πώς αντιλαμβάνομαι τον εαυτό μου II» (Harter, 1985· Μακρή-Μπότσαρη, 2013) για την αξιολόγηση της αυτοεκτίμησης και (γ) ένα κοινωνιόγραμμα για τη χαρτογράφηση των σχέσεων μεταξύ των μαθητών. Οι ποσοτικές και οι ποιοτικές αναλύσεις αναμένεται να αναδείξουν τις θετικές επιδράσεις του προγράμματος στη στάση των παιδιών απέναντι στο σχολείο, την αυτοεκτίμησή τους και τις σχέσεις με τους συμμαθητές τους.

«Εσύ, εγώ, εμείς, μια ομάδα που μπορεί»: Σχεδιασμός και εφαρμογή προγράμματος κοινωνικής και συναισθηματικής αγωγής στη σχολική τάξη

Ευθυμία Γλυμίτσα, Ευαγγελία Γαλανάκη

Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Στην εισήγηση αυτή περιγράφεται μια παρέμβαση που σχεδιάστηκε και εφαρμόστηκε καθόλη τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς με βάση τις ανάγκες των μαθητών δύο τάξεων Δημοτικού (Β' και Γ'), στις οποίες είχαν παρατηρηθεί αυξημένες συγκρούσεις και επιθετικότητα, και παρουσιάζονται στοιχεία για την αποτελεσματικότητά της. Η παρέμβαση βασίζεται στις αρχές της συστημικής θεωρίας, της θετικής ψυχολογίας και της κοινωνικής μάθησης και περιλαμβάνει δραστηριότητες από τα εξής γνωστά προγράμματα: Κοινωνική και Συναισθηματική αγωγή στο Σχολείο (Χατζηχρήστου, 2011), Τα Φιλαράκια (Ψύλλου & Ζαφειροπούλου, 2012), Πρόγραμμα Ελέγχου των Συγκρούσεων (Τριλίβα & Chimienti, 2008), Ο Κήπος των Συναισθημάτων (Κάντζου, Δαμηλάκη, Λαμπρινέα, & Κανελλόπουλος, 2009), Σκέφτομαι σωστά-Νιώθω καλά (Stallard, 2011), Βήματα για τη Ζωή (Κουρμούση, 2009) και Δεξιότητες για Παιδιά Δημοτικού (ΚΕ.Θ.Ε.Α., 2003). Οι επιμέρους στόχοι της παρέμβασης είναι: α) αναγνώριση και διαχείριση των συναισθημάτων, β) ενίσχυση της αυτοεκτίμησης, αποδοχή της διαφορετικότητας και απόκτηση δεξιοτήτων επικοινωνίας, γ) άσκηση στη διεκδικητική συμπεριφορά και δ) διαχείριση των συγκρούσεων. Η παρέμβαση υλοποιήθηκε με μουσικοκινητικές δραστηριότητες, συζητήσεις, συμπλήρωση φύλλων εργασίας, παιχνίδια, ανάγνωση ποιημάτων και παραμυθιών, κατασκευές και δραματοποιήσεις. Η αξιολόγηση πριν και μετά την εφαρμογή της παρέμβασης έγινε ως εξής: α) σχετικές ερωτήσεις από την Κλίμακα Αξιολόγησης Ατομικών και Κοινωνικών Δεξιοτήτων Μαθητών Πρώτης Σχολικής Ηλικίας (Κούτρας, Μαρκογιαννάκης, & Κουρμούση, 2013), β) ερωτήσεις-σενάρια για τη διαχείριση των συγκρούσεων, γ) αυτοσχέδιο ερωτηματολόγιο για την επίτευξη των παραπάνω επιμέρους στόχων και δ) ζωγραφική με θέμα «Ζωγράφισε τον εαυτό σου στο σχολείο». Η ποιοτική και ποσοτική ανάλυση των δεδομένων αναμένεται να αναδείξει τη θετική επίδραση του προγράμματος στην υιοθέτηση από τα παιδιά λειτουργικών συμπεριφορών.



«Καταλαβαίνω τις μαθησιακές δυσκολίες μου και τον εαυτό μου βοηθώ»: Παρέμβαση σε παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες

Γεωργία Ψυχογιού, Ευαγγελία Γαλανάκη

Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Στόχος της εργασίας αυτής είναι να παρουσιάσει την προσαρμογή και εφαρμογή της παρέμβασης «Uncovering the mysteries of your learning disabilities: Discovery, self-awareness, self-advocacy» του Crouse (2009) σε παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες στην Ελλάδα. Η παρέμβαση αυτή έχει στόχο να βοηθήσει τους μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες να αντιληφθούν σε τι συνίστανται οι δυσκολίες αυτές και να ανακαλύψουν τρόπους βελτίωσης της μάθησης. Η παρέμβαση υλοποιήθηκε, σε ατομική βάση από την πρώτη ερευνήτρια, σε τρεις μαθητές Ε΄ και ΣΤ΄ Δημοτικού με μαθησιακές δυσκολίες. Περιλαμβάνει: α) τον εννοιολογικό προσδιορισμό και τις πιθανές αιτίες των μαθησιακών δυσκολιών, β) τη συσχέτισή τους με τη χαμηλή επίδοση και τη νοημοσύνη, γ) τον τρόπο επεξεργασίας των πληροφοριών και τις εκάστοτε δυσκολίες, δ) τα συνήθη είδη των μαθησιακών δυσκολιών, ε) προτάσεις για αποτελεσματικότερη μάθηση και ασκήσεις για αντιμετώπιση των δυσκολιών, στ) άλλα θέματα σχετικά με τις μαθησιακές δυσκολίες και ζ) συμβουλές για υπεράσπιση του εαυτού. Παράλληλα, επιχειρήθηκε η ενίσχυση της αυτοεκτίμησης των μαθητών, με δεδομένο ότι η χαμηλή αυτοεκτίμηση χαρακτηρίζει συνήθως τους μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες, μέσω ποικίλων σχετικών δραστηριοτήτων (Geldard & Geldard, 2011· Τριλίβα & Tsimienti, 2002· Χατζηχρήστου, 2011). Η αυτοεκτίμηση αξιολογήθηκε με την κλίμακα του Rosenberg (1965), πριν και μετά την παρέμβαση. Τα ευρήματα αναμένεται να αναδείξουν την αποτελεσματικότητα της παρέμβασης στη συνειδητοποίηση από τους μαθητές της φύσης των δυσκολιών τους και στην ενδυνάμωσή τους στο θέμα της μάθησης. Επίσης, αναμένεται βελτίωση της αυτοεκτίμησής τους. Τέλος, η παρέμβαση αυτή αναδεικνύεται ως χρήσιμο εργαλείο για τον εκπαιδευτικό κατά την εξατομικευμένη εργασία με παιδιά που έχουν μαθησιακές δυσκολίες.



Εφαρμογή και αξιολόγηση του ψυχοπαιδαγωγικού-συμβουλευτικού προγράμματος «σκέφτομαι, νιώθω, μαθαίνω» σε χαρισματικούς μαθητές προσχολικής ηλικίας

Δημήτρης Παπαδόπουλος

*Aegean College, Ελλάδα και Canterbury CC University, UK,
Πανελλήνια Εταιρεία Ψυχικής Υγείας Παιδιού & Ενηλίκου*

Οι χαρισματικοί μαθητές έρχονται αντιμέτωποι στο σχολείο ήδη από την προσχολική ηλικία με προβλήματα και προκλήσεις που θεωρούνται συνιστώσες της ασύγχρονης ανάπτυξης της χαρισματικότητας. Η παρούσα έρευνα μελετά τη δυνατότητα εφαρμογής και τον βαθμό αποτελεσματικότητας ενός ψυχοπαιδαγωγικού-συμβουλευτικού προγράμματος παρέμβασης με τίτλο «Σκέφτομαι, Νιώθω, Μαθαίνω» που σχεδιάστηκε από τον ερευνητή και απευθύνεται σε παιδιά προσχολικής ηλικίας με στόχο την ενδυνάμωση των κοινωνικό-συναισθηματικών δεξιοτήτων τους, την ενίσχυση της αυτοεκτίμησης και της αυτοδύναμης δράσης. Εκατόν είκοσι μαθητές (n=120) ηλικίας 5 έως 6 ετών (Μ.Ο. ηλικίας 5,4 έτη) ταυτοποιήθηκαν ως νοητικά χαρισματικοί βασιζόμενοι στην επίδοσή τους στις Κλίμακες Νοημοσύνης του Wechsler (WPPSI-III-R, IQ 125 και άνω). Για την αξιολόγηση της αυτοεκτίμησης και της αυτοαντίληψης χρησιμοποιήθηκαν οι κλίμακες αξιολόγησης της ακαδημαϊκής συμπεριφορικής αυτοεκτίμησης (Κάκουρος & Μανιαδάκη, 2002) και το ερωτηματολόγιο «Πως Αντιλαμβάνομαι τον Εαυτό μου Ι» (Μακρή-Μπότσαρη, 2013). Η αξιολόγηση έγινε πριν και αμέσως μετά το τέλος της παρέμβασης. Δημιουργήθηκε μια πειραματική ομάδα των 60 παιδιών που έλαβε τη παρέμβαση σε συνδυασμό με τη παρακολούθηση του σχολικού αναλυτικού προγράμματος και μια ομάδα ελέγχου των 60 παιδιών που έλαβε μόνο τη τυπική εκπαίδευση. Το παρεμβατικό πρόγραμμα το οποίο διήρκησε 16 βδομάδες έλαβαν μέρος 60 μαθητές προσχολικής ηλικίας και ελάμβανε χώρα μια φορά τη βδομάδα σε απογευματινή ζώνη σε ειδικά διαμορφωμένο χώρο σε κοινοτικό πλαίσιο στο Νομό Αττικής. Κάθε παρέμβαση περιελάμβανε παιγνιώδεις ασκήσεις και πρωτότυπες διαδραστικές δραστηριότητες βασισμένες στις αρχές της γνωσιακής-συμπεριφορικής προσέγγισης και της κοινωνικό-συναισθηματικής μάθησης. Πριν την εφαρμογή της παρέμβασης δεν διαπιστώθηκαν διαφορές μεταξύ των ομάδων ως προς τα επίπεδα αυτοεκτίμησης και αυτοαντίληψης. Μετά το τέλος της παρέμβασης, οι μαθητές της πειραματικής ομάδας σημείωσαν αύξηση των γενικών και επιμέρους δεικτών της αυτοεκτίμησης και της αυτοαντίληψης ($p < 0,01$). Τέλος, θα συζητηθούν οι περιορισμοί της έρευνας και οι επιπτώσεις της παρέμβασης στην παιδαγωγική-σχολική ψυχολογία και στον σχεδιασμό των σχολικών αναλυτικών προγραμμάτων για τους χαρισματικούς μαθητές.

Διαφορετικότητα στο σχολείο και την κοινωνία

Προεδρείο: **Αναστασία Αλευριάδου**, Πανεπιστήμιο Δητικής Μακεδονίας

CTY Greece: Υποστηρίζοντας τα χαρισματικά και ταλαντούχα παιδιά

Μαριαλένα Κωστούλη, Αντώνιος Μπόζας, Γεωργία Τσουλά

CTY Greece - Κέντρο για Χαρισματικά και Ταλαντούχα Παιδιά

Το Κέντρο για Χαρισματικά και Ταλαντούχα Παιδιά CTY Greece δημιουργήθηκε για πρώτη φορά στην Ελλάδα το 2013 με σκοπό την αναγνώριση, την εκπαίδευση και την υποστήριξη των μαθητών με εξαιρετικές ακαδημαϊκές δεξιότητες και χαρίσματα. Η αξιολόγηση των παιδιών γίνεται με ειδικά σχεδιασμένα τεστ γνωστικών δεξιοτήτων από το Center for Talented Youth του Πανεπιστημίου Johns Hopkins. Για όσα παιδιά επιτυγχάνουν στις εξετάσεις, το CTY Greece προσφέρει εξωσχολικά προγράμματα διαμορφωμένα με τέτοιο τρόπο, ώστε να καλύπτουν τις ιδιαίτερες εκπαιδευτικές τους ανάγκες. Η λειτουργία του κέντρου τα τελευταία τέσσερα έτη, και πιο συγκεκριμένα η εμπειρία της ψυχολογικής υποστήριξης των μαθητών που παρακολούθησαν τα θερινά προγράμματα που διενεργεί το CTY Greece, μας παρείχε σημαντικές πληροφορίες για την ψυχοκοινωνική προσαρμογή των χαρισματικών παιδιών και τις εκπαιδευτικές τους ανάγκες. Η συγκεκριμένη παρουσίαση θα εστιάσει στην σκιαγράφηση των ιδιαίτερων εκπαιδευτικών τους αναγκών και των συναισθηματικών δυσκολιών που πιθανόν να αντιμετωπίζουν. Επιπλέον, έμφαση θα δοθεί στην έννοια της «διπλής χαρισματικότητας», που περιγράφει την συνύπαρξη της χαρισματικότητας και μιας διαταραχής (αναπτυξιακή/συναισθηματική/μαθησιακή) σε ένα παιδί. Τέλος, θα συζητηθεί η σπουδαιότητα της συνεργασίας μεταξύ των επαγγελματιών της ψυχικής υγείας, των εκπαιδευτικών και των γονέων για την αποτελεσματικότερη ψυχοκοινωνική και εκπαιδευτική προσαρμογή των χαρισματικών παιδιών.

Η αναπηρία στα κινούμενα σχέδια: Μια πιλοτική έρευνα

Αλεξάνδρα Παππά, Σπυρίδων-Γεώργιος Σούλης

Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Το κινούμενο σχέδιο αποτελεί για περισσότερο από έναν αιώνα αναπόσπαστο κομμάτι της καθημερινότητας για την πλειοψηφία των παιδιών προσχολικής και πρώτης σχολικής ηλικίας. Ο εκάστοτε δημιουργός, συνδυάζοντας περίτεχνα το διάλογο με τα οπτικά σύμβολα και το χιούμορ με την υπερβολή κατορθώνει να μεταφέρει στους ανήλικους θεατές τα μηνύματα και τις σκέψεις του, σχετικά με πληθώρα θεμάτων του κοινωνικοπολιτισμικού γίγνεσθαι. Με άλλα λόγια: Μέσω των κινουμένων σχεδίων διαμορφώνονται στάσεις και πεποιθήσεις σχετικά με διάφορα ζητήματα που συνδέονται με την τρόπο ζωής του θεατή, αλλά και του κοινωνικά συναναστρέφεται. Με βάση τα προαναφερόμενα, διεξήχθη πιλοτική έρευνα η οποία αποσκοπούσε να διερευνήσει εάν και κατά πόσο εμφανίζονται χαρακτήρες με αναπηρία ή ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στις σύγχρονες σειρές κινουμένων σχεδίων, τα επεισόδια των οποίων είτε προβάλλονται από την τηλεόραση είτε είναι διαθέσιμα μέσω του διαδικτύου. Ειδικότερα, με τη μέθοδο της ανάλυσης περιεχομένου επιχειρήθηκε να αναλυθεί ο τρόπος με τον οποίο παρουσιάζονται οι ήρωες με αναπηρία στο κοινό. Επιπλέον, έγινε προσπάθεια να καταγραφούν θετικές ή αρνητικές συνέπειες της παρουσίας της αναπηρίας στα κινούμενα σχέδια όσον αφορά την εξοικείωση με τη διαφορετικότητα από το παιδί. Τα αποτελέσματα της παρούσας πιλοτικής έρευνας μπορεί να συμβάλλουν στην αξιοποίηση του κινούμενου σχεδίου κατά την εκπαιδευτική διαδικασία για την καταπολέμηση μορφών ρατσισμού και βίας απέναντι στον άνθρωπο με αναπηρία.



Σχολικές εμπειρίες ενηλίκων αυτιστικών: «Στο μάθημα βαριόμουν και στο διάλειμμα “έτρωγα” ξύλο»

Λίνα Καραχρήστου

Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η εισήγηση πηγάζει από τα ευρήματα μιας ποιοτικής έρευνας, στην οποία δέκα ενήλικοι αυτιστικοί εξέφρασαν τις απόψεις και τις εμπειρίες τους αναφορικά με την εκπαίδευση. Απώτερος σκοπός υπήρξε η ανάδειξη της φωνής της αναπηρίας και της κοινωνικής καταπίεσης που έχουν υποστεί. Οι ερωτήσεις επικεντρώθηκαν στη στάση της εκπαιδευτικής κοινότητας, στις εμπειρίες τους σχετικά με τη μαθησιακή διαδικασία, στους παράγοντες που επηρέασαν τον κοινωνικό και εκπαιδευτικό τους αποκλεισμό, αλλά και στις προτάσεις που έχουν για τη βελτίωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Η πλειονότητα των συμμετεχόντων μίλησε για απόρριψη και περιθωριοποίηση από την πλευρά των άλλων. Άσχημες εμπειρίες σχολικού εκφοβισμού και μια εκπαιδευτική κοινότητα αδύναμη, όχι μόνο να αντιδράσει, αλλά και στο να υποστηρίξει τον αυτιστικό. Σε αρκετά σημεία της έρευνας, οι συμμετέχοντες εμφανίζονται σαν περιπλανώμενα κομμάτια μιας διαφορετικής εικόνας, ενώ παράλληλα φανερώνονται έντονα στοιχεία καταπίεσης. Σε αυτό συμβάλλει το γεγονός ότι, ακόμη και σήμερα, η διαφορετικότητα συνεχίζεται να αντιμετωπίζεται ως κάτι το παθολογικό. Για να συμβιώσουμε με διαφορετικούς ανθρώπους στην κοινωνία είναι αναγκαίος ο επαναπροσδιορισμός των στόχων, της δομής και των περιεχομένων του σχολείου. Ακόμη, θα πρέπει να προβληματιστούμε για την παιδαγωγική, το αναλυτικό πρόγραμμα ή το εκπαιδευτικό μειονέκτημα (Slee, 2004).



Επιπτώσεις του σχολικού τραύματος στην ψυχοπαθολογία των ενηλίκων

Μαρία Κίττα¹, Μαίρη Γκούβα²

¹OKANA, ²T.E.I. Ηπείρου

Σκοπός της εργασίας ήταν η διερεύνηση των επιπτώσεων του σχολικού τραύματος στην ψυχοπαθολογία της ενήλικης ζωής. Για τον σκοπό αυτό διακόσια δεκαπέντε (215) υγιή ενήλικα άτομα (66 άνδρες και 149 γυναίκες) συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο της Κλίμακας Ψυχοπαθολογίας (SCL-90), και ένα ερωτηματολόγιο δημογραφικών στοιχείων, εμπλουτισμένο με μία ανοιχτή και μία κλειστή ερώτηση περί του βιώματος σχολικού τραύματος λόγω σχολικού εκφοβισμού, πανελληνίων εξετάσεων και αλλαγή σχολικού περιβάλλοντος. Το 35,5 % των συμμετεχόντων απάντησε πως είχε βιώσει σχολικό τραύμα. Από τη στατιστική επεξεργασία των ερωτηματολογίων διαπιστώθηκε πως οι ενήλικες που δήλωσαν ότι βίωσαν σχολικό τραύμα είχαν υψηλότερα επίπεδα ψυχοπαθολογίας σε σχέση με αυτούς που δεν βίωσαν. Στην ομάδα των ενηλίκων με βιωμένο σχολικό τραύμα παρατηρήθηκε πως: i) τα δημογραφικά χαρακτηριστικά, δεν επηρεάζουν γενικά την ψυχοπαθολογία στην ενήλικη ζωή τους και ii) η αλλαγή σχολικού περιβάλλοντος επιδρά σημαντικά στην ψυχολογική τους επιβάρυνση και ο σχολικός εκφοβισμός στα επίπεδα της επιθετικότητά τους. Συμπερασματικά φάνηκε πως τα άτομα που έχουν βιώσει κάποιο σχολικό τραύμα εμφανίζουν υψηλότερα επίπεδα ψυχοπαθολογίας στην ενήλικη ζωή τους κι αυτό πρέπει να λαμβάνεται υπόψη στην Πρωτοβάθμια Φροντίδα και στο σχεδιασμό προγραμμάτων συμπεριληπτικής εκπαίδευσης. Τα συγκεκριμένα ευρήματα προτείνεται να αξιοποιηθούν για ενίσχυση της συμπεριληπτικής εκπαίδευσης αλλά και ανάπτυξης δράσεων από το σύνολο της εκπαιδευτικής κοινότητας.



Η συμβολή της διαφοροποιημένης διδασκαλίας στην προσαρμογή μαθητών στην πρώτη δημοτικού

Ηρώ Καραγεώργου, Διαμάντω Φιλιππάτου

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Η ομαλή προσαρμογή στο δημοτικό σχολείο είναι σημαντικός σταθμός στις πρώτες σχολικές εμπειρίες των παιδιών και έχει κοινωνικές, συναισθηματικές και ακαδημαϊκές επιπτώσεις. Συνεχώς αναζητούνται προσεγγίσεις και προτείνονται δράσεις γνωριμίας και συνεργασίας, που βοηθούν στην ομαλή μετάβαση από την προσχολική αγωγή στο δημοτικό σχολείο. Αφετηρία της έρευνας είναι η αναγνώριση ότι η μετάβαση διευκολύνεται σημαντικά, όταν υπάρχει συνέχεια στα αναλυτικά προγράμματα, το μαθησιακό περιβάλλον και τις παιδαγωγικές προσδοκίες ανάμεσα στο νηπιαγωγείο και στην πρώτη δημοτικού. Η συμβολή της παρούσας έρευνας έγκειται στο ότι αποτελεί μια πρόταση συνολικής διαμόρφωσης του μαθησιακού περιβάλλοντος και της μαθησιακής διαδικασίας μέσω της διαφοροποιημένης διδασκαλίας προκειμένου να διευκολυνθεί η προσαρμογή των μαθητών στην πρώτη δημοτικού. Η διαφοροποιημένη διδασκαλία προσφέρει έναν εναλλακτικό τρόπο οργάνωσης της μαθησιακής διαδικασίας μέσα από σχεδιασμό πολλαπλών, ποιοτικά διαφορετικών διδακτικών προσεγγίσεων, που συσχετίζονται με τα ενδιαφέροντα, το μαθησιακό προφίλ και το μαθησιακό επίπεδο των μαθητών. Η συγκεκριμένη εργασία αποτελεί έναν κύκλο μιας έρευνας δράσης σε ένα τμήμα 27 μαθητών πρώτης δημοτικού, όπου εφαρμόστηκε διαφοροποιημένη διδασκαλία. Στόχος του κύκλου αυτού της παρούσας έρευνας ήταν να μελετηθεί πώς η διαφοροποίηση της διδασκαλίας συμβάλλει στην ψυχοκοινωνική προσαρμογή των μαθητών, μέσα από την ανάδειξη συνέχειας ανάμεσα στο νηπιαγωγείο και την πρώτη δημοτικού. Στην εργασία αυτή θα παρουσιαστεί ο σχεδιασμός και η εφαρμογή της παρέμβασης. Θα δοθεί έμφαση στην διαμόρφωση των παραμέτρων της διαφοροποιημένης διδασκαλίας (μαθησιακό περιβάλλον, σχεδιασμός, διδακτική πράξη, διαμορφωτική αξιολόγηση, οργάνωση και διαχείριση σχολικής τάξης) και θα παρουσιασθούν ενδεικτικά αποτελέσματα της ποιοτικής ανάλυσης των παρατηρήσεων της εκπαιδευτικού και των συνεντεύξεων με μαθητές και γονείς που αφορούν την ψυχοκοινωνική προσαρμογή των μαθητών της συγκεκριμένης τάξης.



Θέματα ψυχοδιαγνωστικής αξιολόγησης

Προεδρείο: **Γιώργος Σιδερίδης**, Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Στάθμιση ψυχομετρικού εργαλείου Test of Early Receptive and Expressive Language (TEREL)

Σιώλου, Ι., Ελευθερίου, Α., Γιάγκου, Ε., Σπανούδης, Γ.

Πανεπιστήμιο Κύπρου

Στην ελληνική γλώσσα υπάρχουν ελάχιστα ψυχομετρικά εργαλεία αξιολόγησης της γλωσσικής λειτουργικότητας κατά την προσχολική ηλικία. Η παρούσα εργασία εκθέτει τα προκαταρκτικά ευρήματα ενός υπό στάθμιση εργαλείου αξιολόγησης της γλωσσικής λειτουργικότητας σε στρωματοποιημένο δείγμα παιδιών ηλικιών 2,5 – 5,5 ετών. Η γλωσσική δοκιμασία Test of Early Receptive and Expressive Language (TEREL) αποτελείται από δύο κλίμακες, την προσληπτική και εκφραστική, οι οποίες αξιολογούν την ικανότητα κατανόησης και γλωσσικής έκφρασης παιδιών ηλικίας 2 χρονών και 6 μηνών μέχρι 5 χρονών και 6 μηνών. Η κλίμακα προσληπτικής γλώσσας αξιολογεί μεταξύ άλλων το βαθμό κατανόησης ποσοτικών, χωρικών, και χρονικών εννοιών, αναγνώρισης σχημάτων, φωνολογικής επίγνωσης, νοητικών και κινητικών ρημάτων καθώς και εξαγωγής συμπεράσματος. Η εκφραστική γλώσσα του παιδιού εξετάζεται ως προς τη χρήση των κτητικών αντωνυμιών, του οριστικού άρθρου σε όλες τις πτώσεις, τα γένη και τους αριθμούς, τη χρήση του ενεστώτα και του αορίστου, τις ερωτήσεις αγνοίας, τη χρήση προθέσεων, την παραγωγή λέξεων που ομοιοκαταληκτούν, τη σύνθεση πληροφοριών και την περιγραφική ικανότητα του παιδιού. Η στάθμιση του TEREL αναμένεται να προσφέρει σε όλους τους επαγγελματίες που ασχολούνται με την αξιολόγηση της τυπικής και μη τυπικής γλωσσικής ανάπτυξης ένα εύχρηστο, αξιόπιστο και έγκυρο εργαλείο.

Εγκυρότητα και αξιοπιστία του “Student Interest-in-the-Arts Questionnaire” (SIAQ) σε μαθητές δημοτικού σχολείου

Φίλιππος Φιλίππου, Αικατερίνη Κούπανη, Στέλλα Ρόκκα, Ευάγγελος Μπεμπέτσος

Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Σκοπός της εργασίας αυτής ήταν να προσαρμόσει το “Student Interest-in-the-Arts Questionnaire” (SIAQ) των Brandon και Lawton (2013) ώστε να μετράει το ενδιαφέρον μαθητών δημοτικού σχολείου για τον ελληνικό παραδοσιακό χορό. Στην έρευνα συμμετείχαν 304 μαθητές και 348 μαθήτριες των τριών τελευταίων τάξεων δημοτικών σχολείων απ’ όλη την Ελλάδα. Για τη συλλογή των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε η ελληνική έκδοση του SIAQ. Η εγκυρότητα και η αξιοπιστία του ερωτηματολογίου ελέγχθησαν εφαρμόζοντας την επιβεβαιωτική παραγοντική ανάλυση (confirmatory factor analysis) και τον έλεγχο της εσωτερικής συνοχής (Cronbach’s α). Επιπλέον, πραγματοποιήθηκαν t-test για ανεξάρτητα δείγματα, One Way Anova analysis και χρησιμοποιήθηκαν στοιχεία περιγραφικής στατιστικής. Οι δείκτες καλής προσαρμογής (fit indices) που χρησιμοποιήθηκαν ήταν: namely minimum discrepancy, Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA), Standardized Root Mean Square Residual (SRMR), Comparative Fit Index (CFI), and Normed Fit Index (NFI). Τα αποτελέσματα της επιβεβαιωτικής παραγοντικής ανάλυσης κατέδειξαν ότι το υποθετικό προτεινόμενο μοντέλο παρουσιάζει για το χ^2 στατιστικά σημαντική (134.82 και $p < .05$). Όπως, επίσης, και οι δείκτες NFI (.98), CFI (.99), RMSEA (.08), και SRMR (.028) παρουσιάζουν τιμές που αποδεικνύουν την καλή προσαρμογή του μοντέλου. Από την ανάλυση των δεδομένων εξάγονται τα παρακάτω συμπεράσματα: α) Η ελληνική έκδοση του SIAQ επέδειξε σταθερές ψυχομετρικές ιδιότητες που υποστηρίζουν τη χρήση της από μαθητές δημοτικού σχολείου. β) οι μαθητές έδειξαν μειωμένο ενδιαφέρον για τον ελληνικό παραδοσιακό χορό. γ) το φύλο αποτελεί παράγοντα διαφοροποίησης με τους μαθητές να επιδεικνύουν μικρότερο ενδιαφέρον από τις μαθήτριες. δ) η τάξη (ηλικία) αποτελεί παράγοντα διαφοροποίησης του ενδιαφέροντος με τους μαθητές και τις μαθήτριες της Στ’ τάξης να επιδεικνύουν μεγαλύτερο ενδιαφέρον από τους μαθητές και τις μαθήτριες της Δ’ και Ε’ τάξης.



Αξιοπιστία και εγκυρότητα της ελληνικής έκδοσης της κλίμακας αυτεπάρκειας για μαθητές δημοτικού σχολείου

Χριστίνα Πολιτάκη¹, Ιωάννης Τσαούσης²

¹ Πανεπιστήμιο Αιγαίου, ² Πανεπιστήμιο Κρήτης

Η παρούσα μελέτη έχει ως στόχο την προσαρμογή του ερωτηματολογίου Children's Self-efficacy Scale (Martinelli, Bartholomeu, Caliatto, & Sassi, 2009), ενός εργαλείου μέτρησης της αυτεπάρκειας των παιδιών, και την ανάλυση των ψυχομετρικών χαρακτηριστικών και της παραγοντικής δομής της κλίμακας σε δείγμα ελληνικού πληθυσμού. Στην έρευνα συμμετείχαν 240 μαθητές των τεσσάρων τελευταίων τάξεων του δημοτικού σχολείου. Οι συμμετέχοντες, εκτός από το υπό εξέταση εργαλείο, συμπλήρωσαν και το The Core Self – Evaluations Scale (CSES), την Κλίμακα Αυτοεκτίμησης Rosenberg και το Ερωτηματολόγιο των Πέντε Παραγόντων για Παιδιά (BFQ-C). Για τη διερεύνηση της δομής της κλίμακας χρησιμοποιήθηκε η επιβεβαιωτική ανάλυση παραγόντων. Στο πλαίσιο της έρευνας αξιολογήθηκαν τρία διαφορετικά μοντέλα παραγοντικής δομής: α) ένα μονοπαραγοντικό μοντέλο, όπου όλα τα στοιχεία φορτώνουν σε έναν γενικό παράγοντα αυτεπάρκειας β) ένα δισδιάστατο μοντέλο, που προτείνεται από τους κατασκευαστές και περιλαμβάνει δύο ξεχωριστούς παράγοντες, την αυτεπάρκεια για τη μελέτη και την αυτεπάρκεια για την ακαδημαϊκή επίδοση και γ) ένα μοντέλο bifactor, όπου όλα τα στοιχεία φορτώνουν ταυτόχρονα τόσο σε έναν γενικό παράγοντα όσο και στις δύο λανθάνουσες μεταβλητές. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα το τελευταίο μοντέλο (bifactor model) είναι αυτό που προσαρμόζεται καλύτερα στα δεδομένα του ελληνικού δείγματος. Επιπρόσθετες μελέτες για την αξιολόγηση της αξιοπιστίας και της εγκυρότητας έδειξαν επίσης ότι η κλίμακα Children's Self-efficacy Scale έχει πολύ καλή εσωτερική συνοχή καθώς επίσης και συγκλίνουσα και αποκλίνουσα εγκυρότητα. Οι καλές ψυχομετρικές ιδιότητες της κλίμακας επιβεβαιώθηκαν για τον ελληνικό πληθυσμό, καθιστώντας έγκυρη και αξιόπιστη τη χρήση της, έτσι όπως έχει μεταφραστεί και προσαρμοστεί στην ελληνική γλώσσα.



Ψυχρές και θερμές επιτελικές λειτουργίες στην προσχολική ηλικία: Οργάνωση, ανάπτυξη και συσχετίσεις με τη λεκτική ικανότητα

Στέλλα Τσερμεντσέλη, Sarah O'toole, Claire Monks

University of Greenwich, London

Σε σύγκριση με την εκτεταμένη βιβλιογραφία σχετικά με τις ψυχρές επιτελικές λειτουργίες, η κατανόηση της οργάνωσης και της ανάπτυξης των θερμών επιτελικών λειτουργιών είναι περιορισμένη. Η παρούσα μελέτη εξέτασε την ανάπτυξη και την οργάνωση των ψυχρών και θερμών επιτελικών λειτουργιών στην προσχολική ηλικία. Εξετάστηκαν επίσης οι διαχρονικές συσχετίσεις μεταξύ επιτελικών λειτουργιών και λεκτικής ικανότητας. Συνολικά, 81 παιδιά ηλικίας 4 έως 6 ετών ολοκλήρωσαν μετρήσεις ψυχρών επιτελικών λειτουργιών (αναστολή και εργαζόμενη μνήμη), θερμών επιτελικών λειτουργιών (συναισθηματική λήψη αποφάσεων και καθυστέρηση ικανοποίησης) και λεκτικής ικανότητας σε τρία χρονικά σημεία κατά τη διάρκεια ενός έτους. Η αναστολή και η εργαζόμενη μνήμη έδειξαν σημαντικές διαχρονικές βελτιώσεις ενώ η συναισθηματική λήψη αποφάσεων και η καθυστέρηση της ικανοποίησης παρέμειναν σταθερές. Η παραγοντική ανάλυση έδειξε ότι η αναστολή, η εργαζόμενη μνήμη και η καθυστέρηση της ικανοποίησης αποτελούν έναν ξεχωριστό παράγοντα που διαχωρίζεται από τη συναισθηματική λήψη αποφάσεων. Επιπλέον, οι ψυχρές αλλά όχι οι θερμές επιτελικές λειτουργίες συσχετίστηκαν με τη λεκτική ικανότητα, γεγονός που υποδηλώνει ότι μπορεί να υπάρχουν συγκεκριμένες σχέσεις μεταξύ ψυχρών επιτελικών λειτουργιών και λεκτικής ικανότητας. Τα παρόντα ευρήματα δείχνουν ότι οι θερμές και οι ψυχρές επιτελικές λειτουργίες δεν αποτελούν ξεχωριστά γνωστικά πεδία κατά τη διάρκεια της προσχολικής ηλικίας. Αντίθετα, οι θερμές και οι ψυχρές λειτουργίες μπορεί να αντιπροσωπεύουν πτυχές ενός ενιαίου γνωστικού συστήματος που διαχωρίζεται σε μεγαλύτερες ηλικίες. Τέλος, η παρούσα έρευνα δεν υποστήριζε τη χρησιμότητα των θερμών επιτελικών λειτουργιών ως προβλεπτικό παράγοντα της λεκτικής ικανότητας στην προσχολική ηλικία.



Ερωτηματολόγιο πρακτικών για το γραμματισμό στο νηπιαγωγείο. Ένα ολοκληρωμένο μοντέλο για την κατανόηση και ερμηνεία του αναδυόμενου γραμματισμού

Ειρήνη Παπαναστασάτου, Έφη Πεντέρη

Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο

Τις τελευταίες δεκαετίες υπήρξε μια θεμελιώδης αλλαγή στην επιστημονική θεώρηση αναφορικά με τον τρόπο με τον οποίο τα παιδιά κατακτούν το γραπτό λόγο. Η ανάπτυξη του γραμματισμού θεωρείται πλέον μια συνεχής, δυναμική διαδικασία, σημαντικό μέρος της οποίας συντελείται κατά τα πρώτα έξι χρόνια της ζωής του παιδιού. Όλες εκείνες οι συμπεριφορές που σχετίζονται με το γραμματισμό πριν την έναρξη της συστηματικής διδασκαλίας της ανάγνωσης και γραφής και αποκτώνται μέσα από την αλληλεπίδραση του παιδιού με το περιβάλλον και τους ενήλικες περιγράφονται με τον όρο αναδυόμενος γραμματισμός. Τα περισσότερα θεωρητικά μοντέλα προσδιορίζουν τον αναδυόμενο γραμματισμό μέσα από μια σειρά δεξιοτήτων που περιγράφουν τους τρόπους που το παιδί αλληλεπιδρά με τις διάφορες μορφές έντυπων κειμένων που συναντά στη ζωή του από νωρίς. Η εργασία ακολουθεί τις αρχές του ολοκληρωμένου μοντέλου για τον αναδυόμενο γραμματισμό, δίνοντας έμφαση στον καθοριστικό ρόλο του περιβάλλοντος στην κατάκτηση των σχετικών δεξιοτήτων. Αναπτύχθηκε το Ερωτηματολόγιο Πρακτικών για το Γραμματισμό στο Νηπιαγωγείο και συμπληρώθηκε από 260 εν ενεργεία νηπιαγωγούς από 29 Νομούς της Ελλάδας. Οι δύο παράγοντες του Ερωτηματολογίου αιτιολογούν το 42% της συνολικής διακύμανσης και αναφέρονται ο πρώτος στις πρακτικές που αφορούν την ενίσχυση των δεξιοτήτων και γνώσεων των παιδιών για το γραμματισμό ($\alpha=.81$) και ο δεύτερος στην ενίσχυση των περιβαλλοντικών εμπειριών ($\alpha=.86$). Παρουσιάζονται οι πρακτικές που δίνουν λιγότερη και περισσότερη έμφαση οι νηπιαγωγοί καθώς και τα χαρακτηριστικά τους που μπορεί να συνδέονται με την εφαρμογή τους. Η χαμηλή βαθμολογία που σημειώθηκε για τη συνεργασία με την οικογένεια συζητιέται σε σχέση με τις επιμορφωτικές ανάγκες των νηπιαγωγών.



Ορόλος των γονέων στην ψυχοσυναισθηματική ανάπτυξη τυπικά αναπτυσσόμενων παιδιών καθώς και παιδιών με διαταραχή αυτιστικού φάσματος

Οργανωτής/Πρόεδρος: **Αικατερίνη Μαριδάκη-Κασσωτάκη**, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο
Συζητητής: **Σταυρούλα Πολυχρονοπούλου**, Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Στο πλαίσιο του παρόντος Συμποσίου εξετάζεται εάν ο τρόπος με τον οποίο ασκούν οι Έλληνες γονείς το γονεϊκό τους ρόλο, ο οποίος τους χαρακτηρίζει ως υποστηρικτικούς, αυταρχικούς, αυστηρούς, και επιτρεπτικούς, επηρεάζει την ψυχοσυναισθηματική ανάπτυξη των παιδιών τους, τα οποία έχουν τυπική ανάπτυξη ή παρουσιάζουν Διαταραχές στο Φάσμα του Αυτισμού. Με βάση τα ευρήματα της πρώτης εργασίας του Συμποσίου, τα παιδιά που θεωρούν ότι ο πατέρας τους είναι υποστηρικτικός είναι ικανοποιημένα από τη ζωή τους και διαχειρίζονται πολύ καλά τα συναισθήματά τους. Αντίθετα, τα παιδιά που πιστεύουν ότι ο πατέρας τους είναι αυστηρός αδυνατούν να κατανοήσουν τα συναισθήματά τους και δεν είναι ικανοποιημένα από τη ζωή τους. Ανάλογα αποτελέσματα προκύπτουν και από τη δεύτερη εργασία που θα παρουσιαστεί στο Συμπόσιο. Σύμφωνα με αυτά, τα παιδιά που θεωρούν τον πατέρα τους πρωτίστως ως υποστηρικτικό έχουν υψηλή Συναισθηματική Νοημοσύνη, ενώ εκείνα που τον εκλαμβάνουν ως αυταρχικό έχουν χαμηλή Συναισθηματική Νοημοσύνη. Με βάση τις διαπιστώσεις της τρίτης εργασίας, τα παιδιά των υποστηρικτικών γονέων εμπιστεύονται τους σημαντικούς άλλους (γονείς, δασκάλους, συνομηλίκους) και ελπίζουν ότι μπορούν να επιτύχουν τους στόχους τους. Οι μητέρες των παιδιών με Διαταραχές στο Φάσμα του Αυτισμού, σε σύγκριση με τις μητέρες των παιδιών με τυπική ανάπτυξη, όπως συνάγεται από τα δεδομένα της τέταρτης εργασίας του Συμποσίου, είναι λιγότερο υποστηρικτικές απέναντι στα παιδιά τους. Επιπρόσθετα, εκφράζουν λιγότερο συχνά θετικά συναισθήματα στην οικογένειά τους, έχουν υψηλότερα επίπεδα άγχους και χρησιμοποιούν συχνά τη στρατηγική της *αποφυγής* στην αντιμετώπιση αγχογόνων καταστάσεων στην οικογένεια. Τέλος, στην τελευταία εργασία του Συμποσίου υπογραμμίζεται η αναγκαιότητα έγκαιρης διάγνωσης των Διαταραχών στο Φάσμα του Αυτισμού καθώς και ο ρόλος των γονέων στη συγκεκριμένη διαγνωστική διαδικασία. Τα αποτελέσματα που προκύπτουν από τις παραπάνω εργασίες αναδεικνύουν το σημαντικό ρόλο της γονεϊκής τυπολογίας στην ψυχοσυναισθηματική ανάπτυξη των παιδιών και έχουν εφαρμογές στο χώρο της Παιδαγωγικής και Οικογενειακής Ψυχολογίας.

Επηρεάζουν οι αντιλήψεις των παιδιών για την τυπολογία του πατέρα τους τη συναισθηματική τους νοημοσύνη, την ικανοποίησή τους από τη ζωή και την ψυχική τους υγεία;

Αικατερίνη Μαριδάκη-Κασσωτάκη, Ευαγγελία Ντάφου

Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο

Η παρούσα εργασία αποσκοπεί στο να εξετάσει εάν οι αντιλήψεις που έχουν τα παιδιά για τον τρόπο με τον οποίο τους συμπεριφέρεται ο πατέρας τους επηρεάζουν τη Συναισθηματική τους Νοημοσύνη, την ικανοποίηση που έχουν από τη ζωή τους καθώς και την ψυχική τους υγεία. Στην έρευνα συμμετείχαν 150 μαθητές ηλικίας 17-18 ετών, οι οποίοι συμπλήρωσαν τα εξής ερωτηματολόγια: i) Το Ερωτηματολόγιο Τυπολογίας του Έλληνα Πατέρα (Μαριδάκη-Κασσωτάκη, 2009), το οποίο τροποποιήθηκε γλωσσικά για να συμπληρωθεί από αυτούς, ii) την Κλίμακα Συναισθηματικής Νοημοσύνης (WLEIS- Wong & Law, 2002, Kafetsios & Zampetakis, 2008), iii) τη Γενική Κλίμακα Ψυχικής Υγείας (General Health Questionnaire-Goldberg, 1978, Garyfallos et al., 1991) και iv) την Κλίμακα Ικανοποίησης από τη Ζωή (The Satisfaction with Life Scale-Diener, et al., 1985). Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι τα παιδιά που θεωρούν ότι ο πατέρας τους είναι υποστηρικτικός είναι ικανοποιημένα από τη ζωή τους και διαχειρίζονται πολύ καλά τα συναισθήματά τους. Αντίθετα, τα παιδιά που πιστεύουν ότι ο πατέρας τους είναι αυστηρός αδυνατούν να κατανοήσουν τα συναισθήματά τους και δεν είναι ικανοποιημένα από τη ζωή τους. Τα ευρήματα της έρευνας αναδεικνύουν το σημαντικό ρόλο του πατέρα στην ψυχοσυναισθηματική ανάπτυξη των παιδιών του και είναι δυνατόν να αξιοποιηθούν στο χώρο της Παιδαγωγικής και της Οικογενειακής Ψυχολογίας.



Τυπολογία του πατέρα και συναισθηματική νοημοσύνη των έφηβων παιδιών του: Διερεύνηση της μεταξύ τους σχέσης

Μαρία Πλακαντωνάκη, Αικατερίνη Μαριδάκη-Κασσωτάκη, Αικατερίνη Αντωνοπούλου,

Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο

Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν να εξετάσει τη σχέση μεταξύ της Συναισθηματικής Νοημοσύνης εφήβων και της τυπολογίας του πατέρα τους, η οποία αξιολογήθηκε με βάση τον τρόπο που συμπεριφέρεται στα παιδιά του. Στην έρευνα συμμετείχαν 376 μαθητές ηλικίας 14 ετών και 243 πατέρες των μαθητών αυτών, οι οποίοι φοιτούσαν σε δημόσια Γυμνάσια της Κρήτης. Στους πατέρες χορηγήθηκε το Ερωτηματολόγιο Τυπολογίας του Έλληνα Πατέρα (Μαριδάκη-Κασσωτάκη, 2009). Το ίδιο ερωτηματολόγιο συμπλήρωσαν και τα παιδιά τους, αφού τροποποιήθηκε γλωσσικά ώστε να είναι κατάλληλο να χρησιμοποιηθεί από αυτά. Στα παιδιά χορηγήθηκε επίσης και το Ερωτηματολόγιο Αξιολόγησης της Συναισθηματικής Νοημοσύνης (TEI Que-Child Form-Mavroveli et al., 2008). Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι μαθητές που θεωρούν τον πατέρα τους πρωτίστως ως υποστηρικτικό έχουν υψηλή Συναισθηματική Νοημοσύνη, ενώ όσοι τον εκλαμβάνουν ως αυταρχικό διαθέτουν χαμηλή Συναισθηματική Νοημοσύνη. Επιπλέον, βρέθηκε ότι οι αντιλήψεις των εφήβων για την τυπολογία των πατέρων τους δεν συμφωνούν με τις αντίστοιχες των πατέρων. Τέλος, τα αποτελέσματα έδειξαν ότι τα κορίτσια θεωρούν τους πατέρες τους περισσότερο επιτρεπτικούς απ' ό,τι τα αγόρια, ενώ δεν προέκυψαν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ αγοριών και κοριτσιών σε ό,τι αφορά στην αξιολόγηση της Συναισθηματικής τους Νοημοσύνης. Τα αποτελέσματα της έρευνας διευρύνουν τις γνώσεις μας που αφορούν στο ρόλο του πατέρα στη συναισθηματική ανάπτυξη των παιδιών του.



Επηρεάζει η τυπολογία των γονέων την εμπιστοσύνη των παιδιών τους προς τους σημαντικούς άλλους καθώς και την ελπίδα τους ότι μπορούν να επιτύχουν τους στόχους τους;

Δημήτρης Αλεξόπουλος¹, Αικατερίνη Αντωνοπούλου¹, Αικατερίνη Μαριδάκη-Κασσωτάκη¹, Σταυρούλα Πολυχρονοπούλου²

¹Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, ²Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η αποδοχή των παιδιών από τους σημαντικούς άλλους όπως είναι οι γονείς, οι δάσκαλοι και οι συνομήλικοί τους, αποτελεί βασική τους ανάγκη και καθορίζεται σε μεγάλο βαθμό από την εμπιστοσύνη και τα θετικά συναισθήματα που αναπτύσσονται ανάμεσα σε αυτά και στους σημαντικούς άλλους. Ο τρόπος που οι γονείς ασκούν το γονεϊκό τους ρόλο και το ψυχολογικό κλίμα μέσα στο οποίο κοινωνικοποιείται το παιδί επηρεάζει σημαντικά τόσο το βαθμό στον οποίο το ίδιο εμπιστεύεται τους άλλους όσο και τα συναισθήματά του. Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν να εξετάσει τη σχέση μεταξύ της γονεϊκής τυπολογίας και της εμπιστοσύνης που έχουν τα παιδιά προς τους σημαντικούς άλλους καθώς και της ελπίδας τους για επίτευξη των στόχων που θέτουν. Οι συμμετέχοντες ήταν 140 πατέρες, 140 μητέρες και 140 παιδιά προεφηβικής ηλικίας, από την Αττική και την Περιφέρεια της Πελοποννήσου. Οι πατέρες συμπλήρωσαν το Ερωτηματολόγιο Τυπολογίας του Έλληνα Πατέρα (Μαριδάκη-Κασσωτάκη, 2009) και οι μητέρες το Ερωτηματολόγιο Τυπολογίας της Ελληνίδας Μητέρας (Αντωνοπούλου & Τσίτσας, 2012). Τα παιδιά συμπλήρωσαν την Κλίμακα Αξιολόγησης της Εμπιστοσύνης απέναντι στους Σημαντικούς Άλλους (Children's Generalized Trust Belief-Rotenbergetal., 2005) καθώς και την Κλίμακα Μέτρησης της Ελπίδας (Children's Hope Scale- Snyderetal., 1997). Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι τα παιδιά που έχουν υποστηρικτικούς γονείς εμπιστεύονται τους σημαντικούς για τα ίδια άλλους και ελπίζουν ότι μπορούν να επιτύχουν τους στόχους τους. Τα ευρήματα της παρούσας έρευνας είναι δυνατόν να αξιοποιηθούν στον χώρο της Παιδαγωγικής και Οικογενειακής Ψυχολογίας.



Άγχος, στρατηγικές αντιμετώπισης αγχογόνων καταστάσεων, εκφραστικότητα στην οικογένεια και τυπολογία μητέρων που έχουν παιδιά με αυτισμό: Διερεύνηση της μεταξύ τους σχέσης

Αικατερίνη Αντωνοπούλου, Νικολέτα Μαντά, Σοφία Κουβαβά

Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο

Προγενέστερες έρευνες έχουν δείξει ότι οι γονείς των παιδιών με Διαταραχές στο Φάσμα του Αυτισμού (ΔΦΑ) έχουν αυξημένα επίπεδα άγχους, συγκριτικά με γονείς παιδιών με άλλες ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή γονείς τυπικά αναπτυσσόμενων παιδιών. Η παρούσα έρευνα εξετάζει τη σχέση μεταξύ του άγχους ως χαρακτηριστικού της προσωπικότητας, των στρατηγικών αντιμετώπισης αγχογόνων καταστάσεων στην οικογένεια, της συναισθηματικής εκφραστικότητας στην οικογένεια και της τυπολογίας των μητέρων σε ένα δείγμα μητέρων παιδιών με ΔΦΑ (n=34) και μητέρων παιδιών με τυπική ανάπτυξη (n=40). Οι συμμετέχουσες, ηλικίας 38-40 ετών, προέρχονταν από το Νομό Ευβοίας, και συμπλήρωσαν: α) την Κλίμακα Μέτρησης Άγχους (Fountoulakis et al., 2006), β) την Κλίμακα Μέτρησης Στρατηγικών Αντιμετώπισης Αγχογόνων Καταστάσεων (Καραδήμας, 1998), γ) το Ερωτηματολόγιο Τυπολογίας της Ελληνίδας Μητέρας (Αντωνοπούλου & Τσίτσας, 2011) και δ) το Ερωτηματολόγιο για την Έκφραση Συναισθημάτων στην Οικογένεια (Halberstadt et al., 1995). Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι μητέρες των παιδιών με ΔΦΑ εκφράζουν λιγότερο συχνά θετικά συναισθήματα στην οικογένειά τους, έχουν υψηλότερα επίπεδα άγχους, χρησιμοποιούν πιο συχνά τη στρατηγική της *αποφυγής* στην αντιμετώπιση αγχογόνων καταστάσεων στην οικογένεια και είναι λιγότερο υποστηρικτικές απέναντι στα παιδιά τους, συγκριτικά με τις μητέρες των παιδιών με τυπική ανάπτυξη. Επιπρόσθετα, για τις μητέρες παιδιών με τυπική ανάπτυξη βρέθηκε ότι χαμηλά επίπεδα άγχους προβλέπουν συχνή χρήση της στρατηγικής της *θετικής επανεκτίμησης* στην αντιμετώπιση αγχογόνων καταστάσεων στην οικογένεια, χαμηλή αρνητική συναισθηματική εκφραστικότητα στην οικογένεια καθώς και περιορισμένη αυστηρότητα και επιτρεπτικότητα στη συμπεριφορά απέναντι στα παιδιά. Αντίθετα, για τις μητέρες παιδιών με ΔΦΑ, βρέθηκε ότι υψηλά επίπεδα άγχους προβλέπουν χαμηλή θετική εκφραστικότητα στην οικογένεια και περιορισμένη υποστήριξη στη διαπαιδαγώγηση. Τα ευρήματα της παρούσας έρευνας συμβάλλουν στην καλύτερη κατανόηση της επίδρασης του άγχους της μητέρας παιδιών με ΔΦΑ στην ποιότητα της οικογενειακής της ζωής.

Οι αντιλήψεις των γονέων για τη διαδικασία διάγνωσης του αυτισμού των παιδιών τους

Αγλαΐα Σταμπολτζή, Ιλιάδα Μιχαηλίδη

New York College Αθήνας

Η διάγνωση των Διαταραχών Αυτιστικού Φάσματος (ΔΑΦ) είναι μια πολύπλοκη διαδικασία, για την ολοκλήρωση της οποίας απαιτούνται πολλές επισκέψεις σε ειδικούς, οι οποίες πολλές φορές γίνονται με μεγάλες χρονικές καθυστερήσεις. Αυτό έχει ως συνέπεια οι γονείς να βιώνουν ανάμεικτα συναισθήματα κατά τη διάρκειά της, αλλά και μετά την ολοκλήρωσή της. Η παρούσα εργασία διερευνά τις αντιλήψεις των γονέων για τη διαδικασία διάγνωσης του αυτισμού των παιδιών τους καθώς και το επίπεδο ικανοποίησής τους από αυτήν. Το δείγμα αποτέλεσαν 193 γονείς (80% ήταν μητέρες), ηλικίας 31-40 ετών, οι οποίοι προέρχονταν από τέσσερις πόλεις της Ελλάδας (Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Λάρισα, Καλαμάτα) και είχαν ένα παιδί με ΔΑΦ. Για τις ανάγκες της έρευνας κατασκευάστηκε ερωτηματολόγιο, το οποίο στηρίχτηκε σε διεθνή πρότυπα (βλ. Baker, 2004, Gaitonde, 2008). Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας, οι γονείς στην πλειονότητά τους ήταν μέτρια ικανοποιημένοι από τη διαγνωστική διαδικασία και η μέση ηλικία διάγνωσης, για την οποία συνεργάστηκαν άτομα διαφορετικών ειδικοτήτων, ήταν 4 έτη, γεγονός που υποδηλώνει ότι είχε πραγματοποιηθεί με καθυστέρηση. Βρέθηκε επίσης ότι οι μητέρες των παιδιών και οι παιδίατροί τους εντοπίζουν τις πρώτες ενδείξεις αυτισμού σε αυτά. Τα αποτελέσματα έδειξαν ακόμα ότι οι γονείς που τα παιδιά τους είχαν διαγνωστεί πριν τους 30 μήνες ζωής είχαν θετικότερες αντιλήψεις για τη διαγνωστική διαδικασία και πιο αισιόδοξες απόψεις για την πορεία των παιδιών τους σε σύγκριση με τους γονείς των οποίων τα παιδιά είχαν αργοπορημένη διάγνωση. Συμπερασματικά, τα ευρήματα της έρευνας υπογραμμίζουν το ρόλο των γονέων στη διάγνωση των ΔΑΦ και την αναγκαιότητα έγκαιρης διάγνωσης τους.



Σάββατο 21 Οκτωβρίου 2017

ΣΥΜΠΟΣΙΟ 5

Αμφιθέατρο Σαράτση, 13.00 – 14.30

**Γλωσσικές-λεκτικές δεξιότητες και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες: Αξιολόγηση,
παρέμβαση**

Οργανωτής/Πρόεδρος: **Γεωργία Ανδρέου**, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Συζητήτρια: **Αγγελική Μουζάκη**, Πανεπιστήμιο Κρήτης



Ανάπτυξη λόγου σε παιδιά με διαταραχές αυτιστικού φάσματος (ΔΑΦ): Παρέμβαση μουσικοθεραπείας

Ποθεΐνη Βαϊούλη¹, Γεωργία Ανδρέου²

¹European University, Cyprus, ²Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Η ανάπτυξη λόγου και κοινωνικών δεξιοτήτων παρουσιάζουν σοβαρή ποιοτική απόκλιση, δεν αναπτύσσονται επαρκώς ή και απουσιάζουν ολοκληρωτικά στα παιδιά με αυτισμό (Paul & Sutherland, 2005; Tager-Flusberg, 2015). Οι δυσκολίες στην ανάπτυξη λόγου αποτελούν τροχοπέδη στην περαιτέρω ανάπτυξη των παιδιών με Διαταραχές Αυτιστικού Φάσματος (ΔΑΦ). Παρεμβάσεις με χρήση της μουσικής ως εργαλείο για την ανάπτυξη γλωσσικών δεξιοτήτων μπορούν να ενισχύσουν την ανάπτυξη λόγου και επικοινωνίας παιδιών με ΔΑΦ, καθώς η μουσική προσφέρει ένα πλαίσιο κοινωνικής αλληλεπίδρασης (Lim, 2015). Στην παρούσα έρευνα εξετάστηκε η χρήση της μουσικής στα πλαίσια μουσικοθεραπευτικής παρέμβασης ως εργαλείο για την ανάπτυξη γλωσσικών δεξιοτήτων και ενίσχυση της επικοινωνίας μικρών παιδιών με ΔΑΦ και τους γονείς τους. Το πρόγραμμα διήρκεσε 18 εβδομάδες και συμμετείχαν 8 παιδιά με αυτισμό (ηλικίας 2-5 ετών) με τους γονείς τους. Τα παιδιά αξιολογήθηκαν στην αρχή και στο τέλος της παρέμβασης με βάση σταθμισμένα εργαλεία ανάπτυξης λόγου. Ταυτόχρονα, μελετήθηκαν οι απόψεις και εμπειρίες των γονέων σε σχέση με την χρήση της μουσικής κατά την διάρκεια της παρέμβασης μέσα από σημειώσεις πεδίου και τρεις ημιδομημένες συνεντεύξεις. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι υπήρχαν στατιστικά σημαντικές διαφορές πριν και μετά την παρέμβαση στην ανάπτυξη του λόγου των παιδιών με ΔΑΦ με βάση τα εργαλεία που χρησιμοποιήθηκαν. Τα ευρήματα της έρευνας καταδεικνύουν την δυνατότητα χρήσης της μουσικής ως μέσο για την ενίσχυση λόγου παιδιών με αυτισμό. Οι μουσικές εμπειρίες μπορούν να ενισχύσουν την γλωσσική ανάπτυξη παιδιών με ΔΑΦ ενώ ταυτόχρονα επιτρέπουν την άμεση συμμετοχή της οικογένειας με βάση τα ενδιαφέροντα, τις προτεραιότητες τους και τις καθημερινές τους συνήθειες.



Η επίδραση της διγλωσσίας στον αφηγηματικό λόγο και στις επιτελικές λειτουργίες παιδιών με αυτισμό υψηλής λειτουργικότητας

Ελένη Περιστέρα, Ελένη Μπαλδιμισή

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Μελέτες διερεύνησης της αφηγηματικής ικανότητας μονόγλωσσων παιδιών με αυτισμό υψηλής λειτουργικότητας (ΑΥΛ) καταδεικνύουν ελλείμματα τόσο στη μικροδομή (Marinis κ.α., 2013) όσο και στη μακροδομή της αφήγησης (Norbury κ.α., 2014). Αν και η αφήγηση μονόγλωσσων παιδιών με ΑΥΛ έχει διερευνηθεί ευρέως, η επίδραση της διγλωσσίας στην παραγωγή αφήγησης στον αυτισμό παραμένει αδιερεύνητη. Η παρούσα μελέτη εξετάζει την αλληλεπίδραση διγλωσσίας και αυτισμού στην παραγωγή αφήγησης, εξετάζοντας τη συντακτική πολυπλοκότητα της αφήγησης και τις επιτελικές λειτουργίες της επικαιροποίησης και της προσοχής. Τα δεδομένα συγκεντρώθηκαν από 40 ελληνόφωνα μονόγλωσσα και δίγλωσσα παιδιά με ΑΥΛ και ίδιας ηλικίας μονόγλωσσα και δίγλωσσα παιδιά τυπικής ανάπτυξης (ΤΑ). Εργαλείο της έρευνας αποτέλεσε μια εικονοποιημένη ιστορία (Schneider et al., 2006), την οποία τα παιδιά έπρεπε να αφηγηθούν. Οι αφηγήσεις αναλύθηκαν ως προς τη συντακτική πολυπλοκότητα και τις αιτιακές σχέσεις/πραγματολογική συνοχή. Η λειτουργία της επικαιροποίησης ελέγχθηκε με το έργο «Δύο αριθμοί πίσω», και η προσοχή μετρήθηκε μέσω ενός έργου ελέγχου του κόστους μετατόπισης προσοχής από το ολιστικό στο τοπικό επίπεδο. Τα δίγλωσσα παιδιά με ΑΥΛ παρήγαγαν σημαντικά λιγότερο πολύπλοκες αφηγήσεις από τα ΤΑ δίγλωσσα παιδιά. Τα δίγλωσσα παιδιά με ΑΥΛ παρήγαγαν, ωστόσο, σημαντικά περισσότερες ορθές απαντήσεις από τους δίγλωσσους ΤΑ συνομηλίκους τους στο έργο «Δύο αριθμοί πίσω». Οι δίγλωσσες ομάδες παιδιών με και χωρίς ΑΥΛ σημείωσαν ανώτερες επιδόσεις από τα μονόγλωσσα παιδιά με ΑΥΛ τόσο στην κωδικοποίηση των αιτιακών σχέσεων στην αφήγηση, όσο και στο έργο ελέγχου της προσοχής. Τα ευρήματα ερμηνεύονται βάσει των επιδράσεων του αυτισμού και της διγλωσσίας στη συντακτική παραγωγή και στην κωδικοποίηση αιτιακών σχέσεων, αντίστοιχα, καθώς και βάσει της αλληλεπίδρασης μεταξύ γλωσσικής επεξεργασίας και επιτελικών δεξιοτήτων.



Διαγλωσσική μεταφορά δεξιοτήτων από τη δεύτερη στην πρώτη γλώσσα μετά από παρέμβαση στη δεύτερη σε μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες

Γεωργία Ανδρέου, Μαρία Σέγκλια

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Η διεθνής έρευνα έχει επανειλημμένα υποστηρίξει τη διαγλωσσική μεταφορά γλωσσικών δεξιοτήτων από την πρώτη γλώσσα (Γ1) στη δεύτερη/ξένη γλώσσα (Γ2) και την επίδρασή της στην εκμάθηση της Γ2. Ωστόσο, υπάρχουν ελάχιστες έρευνες που μελετούν την αντίστροφη μεταφορά, δηλαδή από τη Γ2 στη Γ1. Η υπόθεση που υποστηρίζει αυτήν τη μεταφορά είναι η Cognitive-Retroactive Transfer (CRT). Βασιζόμενοι στο βιβλιογραφικό κενό που υπάρχει πάνω σε αυτό το θέμα, η παρούσα έρευνα έχει ως στόχο να ερευνήσει αν θα υπάρξει βελτίωση στις γλωσσικές δεξιότητες της Γ1 (ελληνικά) μετά από παρέμβαση στη Γ2 (αγγλικά) σε μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες. Οι συμμετέχοντες ήταν 20 μαθητές Β΄ γυμνασίου με μαθησιακές δυσκολίες, οι οποίοι χωρίστηκαν σε δύο ομάδες, ομάδα παρέμβασης και ομάδα ελέγχου. Η Γ1 και των δύο ομάδων ήταν τα ελληνικά και η Γ2 τα αγγλικά. Η παρέμβαση αφορούσε τις ακόλουθες γλωσσικές δεξιότητες: αποκωδικοποίηση, λεξιλόγιο, ορθογραφία, γραμματική, συντακτική επίγνωση, αναγνωστική ευχέρεια και αναγνωστική κατανόηση. Τα μέχρι τώρα αποτελέσματα, αφού η έρευνα βρίσκεται ακόμα σε διαδικασία διεκπεραίωσης, έχουν δείξει ότι υπάρχει διαγλωσσική μεταφορά γλωσσικών δεξιοτήτων από τη Γ2 στη Γ1 και ειδικότερα βελτίωση των γλωσσικών δεξιοτήτων της ομάδας παρέμβασης και στις δύο γλώσσες, εκτός από την ορθογραφική δεξιότητα, κάτι που υποστηρίζεται και από τα ευρήματα προηγούμενων ερευνών, τα οποία δείχνουν ότι η γνώση της ορθογραφίας είναι ξεχωριστή για κάθε γλώσσα. Αντιθέτως, δεν παρατηρήθηκε αντίστοιχη βελτίωση στην ομάδα ελέγχου, η οποία δεν δέχτηκε παρέμβαση. Καταλήγοντας, αναμένεται βελτίωση στις γλωσσικές δεξιότητες της ομάδας παρέμβασης και στις δύο γλώσσες, εύρημα το οποίο συνάδει με τα αποτελέσματα παρόμοιων ερευνών που υποστηρίζουν την υπόθεση CRT.



Αξιολόγηση της λεκτικής ροής και της λεκτικής βραχύχρονης μνήμης σε άτομα με σύνδρομο Down και νοητική υστέρηση

Δήμητρα Καραγιαννοπούλου, Γεωργία Ανδρέου, Παναγιώτα Σταυρούση

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Πλήθος ερευνών που έχουν εστιάσει το ενδιαφέρον τους στο γνωστικό και γλωσσικό προφίλ των ατόμων με Σύνδρομο Down αναφέρονται σε διπλό έλλειμμα, τόσο στη γλώσσα έκφρασης, όσο και στη βραχύχρονη μνήμη. Η δοκιμασία της Λεκτικής ροής αξιολογεί τη γλωσσική παραγωγή (σημασιολογία, φωνολογία), αλλά ταυτόχρονα παρέχει τη δυνατότητα να αξιολογηθούν οι γνωστικές στρατηγικές των ομαδοποιήσεων και των εναλλαγών. Στην έρευνα συμμετείχαν 12 ενήλικες με Σύνδρομο Down (ΜΟ:33.92, ΣΑ:3.82) και 12 ενήλικες με Νοητική Υστέρηση (ΜΟ:33.08, ΣΑ:4.34), εξισωμένοι ως προς την λεκτική και τη νοητική ηλικία. Οι συμμετέχοντες αξιολογήθηκαν με τη δοκιμασία της Λεκτικής ροής, ως προς τον αριθμό των λέξεων που κατάφεραν να παράγουν, αλλά και ως προς τις γνωστικές στρατηγικές (ομαδοποιήσεις, εναλλαγές) που εφάρμοσαν. Προκειμένου να διερευνηθεί και η σχέση της βραχύχρονης μνήμης με τις επιδόσεις τους στην Λεκτική ροή, χορηγήθηκε η δοκιμασία της Μνήμης Αριθμών. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι οι ενήλικες με Σύνδρομο Down παρουσιάζουν στατιστικά χαμηλότερες επιδόσεις σε σχέση με τους ενήλικες με Νοητική Υστέρηση στις φωνολογικές ομαδοποιήσεις. Ωστόσο, η επίδοση των συμμετεχόντων στη δοκιμασία της Λεκτικής ροής και της βραχύχρονης μνήμης, φάνηκε να συσχετίζεται με το σύνολο των φωνολογικών εναλλαγών. Από τη σύγκριση της επίδοσης των συμμετεχόντων μέσα σε κάθε ομάδα προέκυψε ότι και στις δυο ομάδες οι συμμετέχοντες παρουσίασαν παρόμοια επίδοση, αντιμετωπίζοντας μεγαλύτερη δυσκολία σε όλες τις δοκιμασίες που συνδέονταν με την φωνολογική κατηγορία. Συμπερασματικά, και οι δυο ομάδες αντιμετώπισαν δυσκολία να ανασύρουν και να οργανώσουν τις σημασιολογικές πληροφορίες με γνώμονα τα φωνολογικά χαρακτηριστικά των λέξεων. Τα άτομα όμως, με Σύνδρομο Down παρουσίασαν μεγαλύτερη δυσκολία, γεγονός που αντικατοπτρίζεται στο μέγεθος των φωνολογικών ομαδοποιήσεων, το οποίο συνδέεται με την οργάνωση των λεξιλογικών αναπαραστάσεων. Η διεξοδικότερη μελέτη των γλωσσικών δεξιοτήτων σε σχέση με τους γνωστικούς παράγοντες, ενδέχεται να μας παρέχει περισσότερες πληροφορίες για τον τρόπο οργάνωσης των λεξιλογικών αναπαραστάσεων σε τυπικούς και μη πληθυσμούς.



Εφαρμογές της κοινωνικής ψυχολογίας στην εκπαίδευση: Η οπτική της κοινωνικής νόησης

Οργανωτής/Πρόεδρος: **Ευθύμιος Λαμπρίδης**, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης
Συζητητής: **Γιώργος Αμπακούμιν**, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Το συμπόσιο έχει ως θέμα τη σχέση, θεωρητική και μεθοδολογική, μεταξύ της κοινωνικής και της εκπαιδευτικής ψυχολογίας ως μιας ενδιαφέρουσας προοπτικής μελέτης της συμπεριφοράς μαθητών και εκπαιδευτικών στο σχολικό πλαίσιο υπό όρους κοινωνικοψυχολογικούς. Σκοπός του συμποσίου είναι η ανάδειξη της επιστημονικά ουσιαστικής και ερευνητικά προκλητικής προσέγγισης ζητημάτων που αφορούν τους άμεσα εμπλεκόμενους στην εκπαιδευτική διαδικασία υπό το πρίσμα των θεωριών που προέρχονται από το πεδίο της κοινωνικής νόησης. Η κατασκευή της κατανόησης των μερών του κοινωνικού κόσμου μέσα από κοινωνικογνωστικές διαδικασίες συνιστά τον άξονα που διατρέχει τη σκέψη των εμπειρικών ερευνών που εδώ παρουσιάζονται με στόχο την κατάδειξη της σημασίας της διεπιστημονικής προσέγγισης στην εξέταση των σχετικών φαινομένων. Στο συμπόσιο πρόκειται να παρουσιαστούν ερευνητικά δεδομένα τεσσάρων πρωτότυπων ερευνητικών προσπαθειών που επικεντρώνουν το ενδιαφέρον τους σε ποικίλες εκπαιδευτικές βαθμίδες (νηπιαγωγείο, δημοτικό, γυμνάσιο και λύκειο). Η εργασία των Ε. Δώνη & Α. Γιώτσα ερευνά τις αντιλήψεις των νηπιαγωγών για τις συναισθηματικές δυσκολίες παιδιών προσχολικής ηλικίας. Η εργασία των Μ. Γκέκα & Ε. Κρασιάδου αφορά στην επίδραση του φύλου και της φοίτησης σε ολόημερο σχολείο ως προς την διαμόρφωση της κοινωνικής αναπαράστασης παιδιών προσχολικής ηλικίας για τον εκπαιδευτικό. Η εργασία της Π. Παναγιωτοπούλου μελετά τις διαδικασίες διαμόρφωσης της κοινωνικής ταυτότητας μαθητών του δημοτικού σχολείου στη βάση των διαδικασιών της αυτό-κατηγοριοποίησης, της κοινωνικής σύγκρισης και της δόμησης ενός κοινού αυτό-προσδιορισμού. Η εργασία του Ε. Λαμπρίδη επιχειρεί μια συγκριτική προσέγγιση στη μελέτη των στερεοτυπικά δομημένων αντιλήψεων (μύθων) για τον κυβερνοεκφοβισμό σε δείγματα εφήβων, εκπαιδευτικών και γονέων.



Αντιλήψεις νηπιαγωγών για τις συναισθηματικές δυσκολίες παιδιών προσχολικής ηλικίας: Μια πανελλαδική έρευνα

Ελένη Δώνη, Άρτεμις Γιώτσα

Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Θέμα της εργασίας είναι η πρόωμη ανίχνευση από την πλευρά των εκπαιδευτικών των συναισθηματικών δυσκολιών που εκδηλώνουν τα παιδιά προσχολικής ηλικίας, βοηθάει στην κατανόηση και στη διαχείριση τους μέσω σχεδιασμού και εφαρμογής άμεσων και αποτελεσματικών παρεμβάσεων. Ειδικότερα, σκοπός της παρούσας έρευνας, είναι η παρουσίαση των αντιλήψεων νηπιαγωγών για τις συναισθηματικές δυσκολίες που εκδηλώνουν παιδιά προσχολικής ηλικίας. Το δείγμα αποτελείται από 77 Νηπιαγωγούς, από 13 γεωγραφικές περιφέρειες της Ελλάδας, που απάντησαν για 1234 μαθητές τους, ηλικίας 4 έως 6 ετών. Οι συμμετέχοντες Νηπιαγωγοί συμπλήρωσαν τη «Φόρμα Αναφοράς για τον/την Νηπιαγωγό– Βρεφονηπιοκόμο» στηριζόμενη στο Σύστημα Achenbach για Εμπειρικά Βασισμένη Αξιολόγηση (Achenbach and Rescorla 2009) και απάντησαν σε δημογραφικές ερωτήσεις. Οι Νηπιαγωγοί ανέφεραν ότι το 10.4% των παιδιών προσχολικής ηλικίας παρουσιάζουν εσωτερικευμένα προβλήματα συμπεριφοράς (συναισθηματικές δυσκολίες), από τα οποία το 6.9% συμπεριλαμβάνεται στο κλινικό φάσμα, ενώ το 3.5% στο οριακό φάσμα. Το 10.9 % των παιδιών από το οριακό και το κλινικό φάσμα, εκδηλώνουν το σύνδρομο απόσυρσης. Σύμφωνα με τις αντιλήψεις των εκπαιδευτικών, τα αγόρια εκδηλώνουν σε μεγαλύτερο βαθμό από τα κορίτσια εσωτερικευμένα προβλήματα συμπεριφοράς. Επιπλέον σε όλα τα ολόημερα Νηπιαγωγεία, οι Νηπιαγωγοί εντοπίζουν περισσότερα παιδιά με συναισθηματικά προβλήματα από ότι στον κλασσικού τύπου Νηπιαγωγεία. Τα παρόντα ευρήματα μπορούν να αξιοποιηθούν σε μελλοντικές έρευνες με αντικείμενο τις συναισθηματικές λειτουργίες των παιδιών. Επίσης, μπορούν να συμβάλουν στην αναδιαμόρφωση των προγραμμάτων σπουδών των πανεπιστημιακών τμημάτων προσχολικής αγωγής, όπως και στην μετεκπαίδευση των εκπαιδευτικών πάνω στην έγκαιρη και πρόωμη ανίχνευση των συναισθηματικών δυσκολιών που εκδηλώνουν τα παιδιά προσχολικής ηλικίας.



Κοινωνική ταυτότητα μαθητών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης

Πέννη Παναγιωτοπούλου

Πανεπιστήμιο Πατρών

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι η διερεύνηση του περιεχομένου της κοινωνικής ταυτότητας που έχουν οι μαθητές πέμπτης και έκτης δημοτικού. Η κοινωνική ταυτότητα αποτελεί άμεση συνέπεια των αναπαραστάσεων που έχει το άτομο από το περιβάλλον στο οποίο είναι ενταγμένο. Η δημιουργία της ταυτότητας είναι μια διεργασία που διαρκεί για όλη τη ζωή, περνά από πολλά στάδια και διακρίνεται στην ατομική και κοινωνική ταυτότητα. Η έρευνα της κοινωνικής ταυτότητας, με βάση τις κοινωνικές ομάδες με τις οποίες ταυτίζονται οι μαθητές και με βάση τους κοινωνικούς ρόλους που συμπεριλαμβάνουν οι μαθητές σε αυτές, βασίζεται στην αυτό-κατηγοριοποίηση, την κοινωνική σύγκριση και τη δόμηση ενός κοινού αυτο-προσδιορισμού σε όρους ιδιοτήτων που προσδιορίζουν μια ενδο-ομάδα (Turner, Hogg, Oakes, Reicher & Wetherell, 1987). Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 507 μαθητές Ε΄ και ΣΤ΄ τάξης Δημοτικού, από σχολεία του νομού Αχαΐας, Ηλείας, Αιτωλοακαρνανίας, Χίου, Αργολίδας και Αττικής. Τα δεδομένα συλλέχθηκαν μέσω ερωτηματολογίου που κατασκευάστηκε κατόπιν πιλοτικής έρευνας με ημιδομημένες συνεντεύξεις σε δείγμα 31 μαθητών πέμπτης και έκτης δημοτικού, τα δεδομένα της οποίας αναλύθηκαν μέσω θεματικής ανάλυσης (Braun & Clarke, 2006) και οδήγησαν στην κατασκευή ερωτηματολογίου το οποίο χρησιμοποιήθηκε στην παρούσα έρευνα σε μαθητές. Τα ευρήματα της παρούσας ποσοτικής έρευνας θα αναφερθούν στις διαστάσεις επάνω στις οποίες φαίνεται να οικοδομείται η κοινωνική ταυτότητα των μαθητών, δηλαδή θα παρουσιαστούν οι διαστάσεις της παραγοντικής ανάλυσης όσο αφορά τις κοινωνικές ομάδες-έννοιες και τους κοινωνικούς ρόλους που γνωρίζουν οι μαθητές.



Αναπαραστάσεις παιδιών προσχολικής ηλικίας για τον εκπαιδευτικό: Η επίδραση του φύλου και του ολοήμερου σχολείου

Μαρία Γκέκα, Ευαγγελία Κρασιάδου

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να διερευνήσει τις κοινωνιο-γνωστικές αναπαραστάσεις των παιδιών προσχολικής ηλικίας για τον εκπαιδευτικό. Λαμβάνοντας υπόψη το κοινωνικοπολιτιστικό μοντέλο του Vygotsky, θεωρούμε ότι η είσοδος των παιδιών στο νηπιαγωγείο δημιουργεί τις προϋποθέσεις μέσω των κοινωνικών αλληλεπιδράσεων για τη διαμόρφωση των πρώτων αναπαραστάσεων των παιδιών για το δάσκαλο. Στην παρούσα έρευνα επιχειρείται να διερευνηθούν αυτές οι πρώτες αναπαραστάσεις σε ένα ολοήμερο νηπιαγωγείο της Θεσσαλονίκης μέσω του παιδικού σχεδίου. Το παιδικό σχέδιο επιτρέπει την έκφραση και περιγραφή των συναισθημάτων και των σκέψεων του παιδιού κι αποτελεί ένα εξαιρετικό εργαλείο συλλογής δεδομένων στην ηλικιακή ομάδα του νηπιαγωγείου. Στην παρούσα έρευνα συμμετείχε μία τάξη ενός ολοήμερου νηπιαγωγείου 20 παιδιών ηλικίας από 5 έως 6 ετών, εκ των οποίων τα 12 ήταν κορίτσια και τα 8 αγόρια. Το γεγονός ότι καθημερινά εναλλάσσονται δύο εκπαιδευτικοί στην τάξη του ολοήμερου νηπιαγωγείου, ζητήθηκε από τα παιδιά που συμμετείχαν στην έρευνα να ζωγραφίσουν και τις δύο δασκάλες τους. Στη συνέχεια ακολουθούσε ατομική συνέντευξη με το κάθε παιδί με στόχο να επεξηγήσει το σχέδιο του και να εκφράσει τις σκέψεις και τα συναισθήματα για την κάθε δασκάλα (εξωτερικά χαρακτηριστικά, συμπεριφορά, σχέση εκπαιδευτικού-μαθητή). Τα δεδομένα αναλύθηκαν λαμβάνοντας υπόψη το φύλο και την κάθε εκπαιδευτικό ξεχωριστά. Τα αποτελέσματα καταδεικνύουν σημαντικές διαφορές μεταξύ αγοριών και κοριτσιών στην αναπαράσταση του σχεδίου των δύο εκπαιδευτικών, που επικεντρώνονται κυρίως, στη σχεδιαστική ικανότητα, στη χρήση χρωμάτων και πλαισίου. Αντίθετα, δεν εμφανίζονται διαφορές στον τρόπο απεικόνισης των εκπαιδευτικών μεταξύ τους τόσο από τα αγόρια, όσο κι από τα κορίτσια. Είναι ενδιαφέρον ότι αρχίζει να διαμορφώνεται ένας κοινωνικός ρόλος του εκπαιδευτικού με κοινά χαρακτηριστικά (όμορφη, καλή, θυμώνει, κάνει μάθημα) ανεξάρτητα από το πρόσωπο που αναπαριστάται, κι ο οποίος καθορίζει τη σχέση του εκπαιδευτικού μαθητή ανεξάρτητα από τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του κάθε εκπαιδευτικού και του κάθε μαθητή.



Κυβερνοεκφοβισμός και στερεότυπα: Συγκριτική προσέγγιση της αποδοχής των «μύθων» από μαθητές, εκπαιδευτικούς και γονείς

Ευθύμιος Λαμπρίδης

Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Στην παρούσα ανακοίνωση παρουσιάζονται συγκριτικά ερευνητικά ευρήματα τριών πρόσφατων αυτόνομων εμπειρικών ερευνών οι οποίες μελέτησαν τα κοινωνικοψυχολογικά χαρακτηριστικά των μύθων για τον κυβερνοεκφοβισμό. Έχοντας ως θεωρητική βάση την μελέτη των ευρέως διαδεδομένων στερεοτυπικών αντιλήψεων για την επιθετικότητα στο πλαίσιο των στενών διαπροσωπικών σχέσεων (μύθοι για το βιασμό) οι συγκεκριμένες έρευνες αποπειράθηκαν να ελέγξουν τη δυνατότητα εφαρμογής, τόσο θεωρητικά, όσο και μεθοδολογικά της συγκεκριμένης προσέγγισης στη μελέτη του κυβερνοεκφοβισμού. Στην ανακοίνωση πρόκειται να παρουσιαστούν δεδομένα που συλλέχθηκαν από εφήβους μαθητές και μαθήτριες ($n = 591$), εκπαιδευτικούς της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ($n = 684$) και γονείς εφήβων μαθητών και μαθητριών ($n = 460$). Σε όλες τις περιπτώσεις οι συμμετέχοντες συμπλήρωσαν την Κλίμακα των Μύθων για τον Κυβερνοεκφοβισμό (CBM-Scale, Lampridis, 2015) καθώς και μια αυτοσχέδια φόρμα δημογραφικών πληροφοριών με έμφαση στη χρήση και γνώση των νέων τεχνολογιών. Επίσης, αξιολόγησαν υπό όρους σοβαρότητας τις μορφές του κυβερνοεκφοβισμού σύμφωνα με την τυπολογία της Willard (2007). Από τη συγκριτική επεξεργασία των δεδομένων προκύπτει ότι η αποδοχή των μύθων για τον κυβερνοεκφοβισμό είναι υψηλή, το φύλο, ο βαθμός γνώσης της χρήσης των ΤΠΕ, η συχνότητα και το είδος χρήσης των ΤΠΕ είναι μεταβλητές που επηρεάζουν το επίπεδο της αποδοχής των σχετικών μύθων. Επιπρόσθετα, η συγκριτική αποτίμηση των αναλύσεων πολλαπλής παλινδρόμησης επιβεβαιώνει τις τάσεις που διαφαίνονται από την ανάλυση σχέσεων μεταξύ των μεταβλητών και υπογραμμίζουν την ύπαρξη ενός αναδυόμενου μοτίβου αντίληψης του θέματος και των παραμέτρων του. Οι διαφοροποιήσεις μεταξύ των τριών δειγμάτων στην ιεράρχηση των μορφών του κυβερνοεκφοβισμού υπό όρους σοβαρότητας επίσης αποτελεί ένα ενδιαφέρον εύρημα που απασχολεί τη συζήτηση των ευρημάτων. Η προοπτική σχεδιασμού ενός προγράμματος παρέμβασης σχετικά με την αντιμετώπιση του κυβερνοεκφοβισμού συνιστά τον κεντρικό άξονα της θεωρητικής διαπραγμάτευσης των ευρημάτων.



Μαθησιακές δυσκολίες/δυσλεξία: Θέματα αξιολόγησης

Προεδρείο: **Φωτεινή Πολυχρόνη**, Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Γνωστικές και ορθογραφικές στρατηγικές στην ακριβή και συνεπή ορθογραφική απόδοση μορφημάτων από ελληνόφωνους μαθητές του δημοτικού σχολείου με και χωρίς μαθησιακές δυσκολίες

Ευαγγελία Πανταζοπούλου, Φωτεινή Πολυχρόνη

Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Στην παρούσα ανακοίνωση παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της πρώτης ερευνητικής φάσης (2016-2017) μίας διαχρονικής έρευνας, σε εξέλιξη, αναφορικά με την ορθογραφική απόδοση λεξικών, παραγωγικών και κλιτικών μορφημάτων της ελληνικής γλώσσας από ελληνόφωνους μαθητές του δημοτικού σχολείου. Για το σκοπό αυτό, συγκροτήθηκαν τρεις ερευνητικές ομάδες: μία πειραματική ομάδα μαθητών της Ε΄ τάξης του δημοτικού σχολείου με αναγνωστικές και ορθογραφικές δυσκολίες και δύο ομάδες ελέγχου, μία χρονολογικά εξισωμένη ομάδα τυπικών συνομηλίκων και μία ομάδα νεαρότερων μαθητών της Γ΄ τάξης. Μεταξύ της τελευταίας και της πειραματικής ομάδας επιχειρείται η αναγνωστική και ορθογραφική εξίσωση, καθώς τα ερευνητικά ευρήματα δείχνουν ότι οι μαθητές με δυσκολίες στο γραπτό λόγο έχουν χαμηλότερες επιδόσεις από τους τυπικούς συνομηλίκους τους, αλλά παρόμοιες με αυτές νεαρότερων τυπικών μαθητών. Για τους σκοπούς της πρώτης ερευνητικής φάσης χορηγήθηκαν τυπικές προ-δοκιμασίες, οι οποίες αξιολογούν τη μη λεκτική νοημοσύνη, τη μνήμη, τη μορφολογική επεξεργασία και τις αναγνωστικές και ορθογραφικές δεξιότητες. Έπειτα, χορηγήθηκε μία άτυπη πειραματική ορθογραφική δοκιμασία, ειδικά κατασκευασμένη βάσει των ερευνητικών στόχων. Στα αποτελέσματα της πρώτης ερευνητικής φάσης, θα ελεγχθεί η ορθογραφική ακρίβεια στην απόδοση των μορφημάτων και εν συνεχεία η ορθογραφική συνέπεια στην απόδοση των κοινών μορφημάτων. Επίσης, θα διερευνηθεί η σχέση μεταξύ γνωστικών και γλωσσικών παραγόντων και ορθογραφικής απόδοσης που βασίζεται στην ελληνική μορφολογία. Αναμένεται να φανεί ότι οι μαθητές με αναγνωστικές και ορθογραφικές δυσκολίες θα σημειώσουν χαμηλότερες επιδόσεις από τους τυπικούς συνομηλίκους τους, αλλά παρόμοιες με αυτές των νεαρότερων τυπικών μαθητών της Γ΄ τάξης. Παράλληλα, θα συζητηθούν οι ορθογραφικές στρατηγικές που φαίνεται να χρησιμοποιούν οι μαθητές με και χωρίς δυσκολίες, όταν αποδίδουν ορθογραφικά κοινά μορφολογικά τμήματα των ελληνικών λέξεων.

Μελέτη της ορθογραφικής επεξεργασίας μέσω οφθαλμοκίνησης: Απαραίτητη για την ερμηνεία των αναγνωστικών δυσκολιών;

Αργυρώ Φελλά, Τιμόθεος Παπαδόπουλος

Πανεπιστήμιο Κύπρου

Η παρούσα έρευνα στοχεύει στη μελέτη της δυναμικής οφθαλμοκίνησης κατά την εκτέλεση ενός έργου ορθογραφικής επεξεργασίας (OE) σε τέσσερις ομάδες ικανών και φτωχών αναγνωστών, 9 και 12 ετών, με σκοπό τον έλεγχο της συνεισφοράς της οφθαλμοκίνησης, ως τεχνικής, στην ερμηνεία των αναγνωστικών δυσκολιών. Οι τυπικά αναπτυσσόμενοι αναγνώστες της 3ης δημοτικού αξιοποιήθηκαν επίσης ως ομάδα ιδίου αναγνωστικού επιπέδου προς τους φτωχούς αναγνώστες της 6ης τάξης, για να ελεγχθούν πιθανές ομοιότητες ή διαφορές μεταξύ ομάδων που διέφεραν ως προς την ηλικία και την αναγνωστική τους επίδοση. Το έργο της ορθογραφικής επεξεργασίας περιλάμβανε 102 ζευγάρια λέξεων οι οποίες διέφεραν ως προς το μέγεθος και τη συχνότητα. Οι λέξεις παρουσιάζονταν ταυτόχρονα στην οθόνη του υπολογιστή και οι συμμετέχοντες έπρεπε να δηλώσουν ποια από τις δύο λέξεις αποτελούσε την ορθογραφημένη λέξη. Δύο τύποι οφθαλμικών τιμών καταγράφηκαν, κινήσεις προσήλωσης και σακκαδικές κινήσεις. Τα αποτελέσματα από την ανάλυση των ορθών απαντήσεων των συμμετεχόντων έδειξαν κυρίως σημαντικές διαφορές μεταξύ των συμμετεχόντων με αναγνωστικές δυσκολίες που φοιτούσαν στη Στ' τάξη και των συνομηλίκων τους, με τους φτωχούς αναγνώστες να κάνουν σημαντικά μεγαλύτερης διάρκειας κινήσεις προσήλωσης και περισσότερες σακκαδικές κινήσεις. Δεν εντοπίστηκαν διαφορές μεταξύ των συμμετεχόντων με αναγνωστικές δυσκολίες που φοιτούσαν στη Γ' τάξη και των τυπικά αναπτυσσόμενων συνομηλίκων τους και μεταξύ των συμμετεχόντων με αναγνωστικές δυσκολίες που φοιτούσαν στη Στ' τάξη και της ομάδας ελέγχου που εξισώθηκε ως προς την αναγνωστική ηλικία. Τα αποτελέσματα αυτά υποδεικνύουν ότι κυρίως οι μεγαλύτεροι σε ηλικία φτωχοί αναγνώστες επιχειρούν την ανάλυση της λέξης σε μικρές μονάδες, στη βάση μιας γραφο-φωνημικής αντιστοιχίας, εύρημα που φανερώνει την έλλειψη εδραιωμένων ορθογραφικών αναπαραστάσεων. Η συζήτηση περιστρέφεται γύρω από το ερώτημα αν οι αποκλίνουσες οφθαλμοκινήσεις αποτελούν θεμελιώδες σύμπτωμα των αναγνωστικών δυσκολιών και πώς η αξιοποίηση της τεχνικής της οφθαλμοκίνησης μπορεί να ενημερώσει την κατανόησή μας και τις εφαρμογές μας αναφορικά με τις αναγνωστικές δυσκολίες.



Στρατηγικές ορθογραφημένης γραφής: Μια συγκριτική μελέτη σε τυπικούς μαθητές και μαθητές με ειδικές μαθησιακές δυσκολίες

Παναγιώτα Κάτσινου, Βασιλική Γιαννούλη

Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Η παρούσα έρευνα επικεντρώνεται στην καταγραφή και τη συγκριτική μελέτη των στρατηγικών που χρησιμοποιούν οι μαθητές με Ειδικές Μαθησιακές Δυσκολίες (ΕΜΔ) και οι μαθητές τυπικής ανάπτυξης σε έργα υπαγόρευσης λέξεων. Εξήντα παιδιά εξετάστηκαν στο σταθμισμένο τεστ ορθογραφικής ικανότητας των Μουζάκη Α. κ.ά (2008). Συγκεκριμένα, είκοσι παιδιά με ΕΜΔ ηλικίας 9 έως 11 ετών συγκρίθηκαν με είκοσι παιδιά τυπικής ανάπτυξης της ίδιας ηλικιακής ομάδας και με είκοσι παιδιά τυπικής ανάπτυξης ηλικίας 7 έως 9. Από τους εξεταζόμενους ζητήθηκε να γράψουν ορθογραφημένα 60 λέξεις, ξεκινώντας από τις πιο απλές π.χ. (από, έλα) και καταλήγοντας σε πιο δύσκολες πολυσύλλαβες λέξεις, και να εξηγήσουν λεκτικά τις στρατηγικές που χρησιμοποίησαν. Οι στρατηγικές κατηγοριοποιήθηκαν βάσει της αντίστοιχης κατηγοριοποίησης των Donovan & Marshall (2016), οι οποίοι σε έρευνα που πραγματοποίησαν σε αγγλόφωνο πληθυσμό βρήκαν ότι οι δυσλεξικοί χρησιμοποιούσαν λιγότερες σε αριθμό και πιο απλοποιημένες στρατηγικές από αυτές που χρησιμοποιούσαν τα παιδιά τυπικής ανάπτυξης της ίδιας ηλικίας. Επίσης, βρέθηκε πως ο τρόπος που αιτιολογούσαν τη γραφή μιας λέξης οι δυσλεξικοί έμοιαζε με αυτόν των παιδιών τυπικής ανάπτυξης μικρότερης ηλικίας. Ανάλογα αναμένεται να είναι τα αποτελέσματα και στην παρούσα έρευνα, με τα παιδιά με ΕΜΔ να υστερούν και ποσοτικά και ποιοτικά στην επιλογή στρατηγικών και να προσομοιάζουν με το δείγμα των τυπικών μαθητών μικρότερης ηλικίας. Ως επιμέρους στόχος της έρευνας τέθηκε η ποιοτική ανάλυση των ορθογραφικών λαθών. Με βάση την έρευνα των Protopapas et al. (2013), από την ανάλυση αυτή αναμένεται να προκύψει πως οι μαθητές με ΕΜΔ κάνουν περισσότερα λάθη από τους τυπικούς μαθητές της ίδιας ηλικίας και αυτά είναι κυρίως οπτικά και τονικά, σε σύγκριση με τους δεύτερους που κάνουν κυρίως γραμματικά λάθη.



Αξιολόγηση της οπτικο-κατασκευαστικής ικανότητας σε παιδιά με δυσλεξία και συσχέτιση αυτής με άλλες δεξιότητες

Χριστίνα Πανέλλη, Αγλαΐα Σταμπολτζή

Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Η αναπτυξιακή δυσλεξία είναι μια μαθησιακή δυσκολία η οποία χαρακτηρίζεται από δυσκολία στην αποκωδικοποίηση, την ανάγνωση και την ορθογραφία. Η έμφαση δίνεται στη φωνολογική ικανότητα (ή αδυναμία) των μαθητών, ωστόσο δε λαμβάνονται τόσο υπόψη οι οπτικο-αντιληπτικές και οπτικο-κατασκευαστικές δυσκολίες που συνεπάγεται. Σκοπός της εργασίας είναι να αξιολογηθεί η οπτικο-κατασκευαστική ικανότητα μαθητών με δυσλεξία σε σύγκριση με τα συνομήλικα τυπικώς αναπτυσσόμενα παιδιά, το επίπεδο της φωνολογικής τους ενημερότητας, η αντίληψή τους στο σχεδιασμό του ρολογιού, η πλευρίωση, η αντίληψη δεξιού-αριστερού και η μεταξύ αυτών των δεξιοτήτων σχέση. Το δείγμα της έρευνας αποτελούν 20 μαθητές (13 αγόρια, 7 κορίτσια) Γ' και Δ' τάξης με δυσλεξία και 20 μαθητές ως ομάδα ελέγχου (13 αγόρια, 7 κορίτσια) ιδίων τάξεων. Οι δοκιμασίες στις οποίες εξετάστηκαν οι μαθητές ήταν: το Clock Drawing Test, το Star Cancellation Test, το Stroop Test, ένα άτυπο τεστ φωνολογικής ενημερότητας, η διάκριση γραφημάτων, η πλευρίωση και η αντίληψη δεξιού-αριστερού. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα το φύλο, η τάξη και η προτίμηση χεριού δε διαφοροποιούν τους μαθητές στις επιμέρους δεξιότητες, ενώ στατιστικά σημαντικές διαφορές υπήρξαν σε όλες τις δοκιμασίες μεταξύ των μαθητών με δυσλεξία και των τυπικώς αναπτυσσόμενων μαθητών. Επίσης παρατηρήθηκαν σημαντικές συσχετίσεις μεταξύ των περισσότερων δοκιμασιών (θετικές και αρνητικές). Η παρούσα έρευνα υποδηλώνει πως η δυσλεξία πρέπει να ιδωθεί όχι μόνο ως δυσκολία στη φωνολογία και ανάγνωση, αλλά ως μια δυσκολία με ευρύτερες προεκτάσεις. Τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας είναι χρήσιμα για το σχεδιασμό προγραμμάτων αντιμετώπισης των οπτικο-αντιληπτικών και οπτικο-κατασκευαστικών δυσκολιών των μαθητών με δυσλεξία.



Προσανατολισμός των στόχων και στρατηγικές αυτο-ρύθμισης μαθητών δημοτικού με και χωρίς μαθησιακές δυσκολίες

Χριστίνα Καμπουλαυκά, Φωτεινή Πολυχρόνη

Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Τα τελευταία χρόνια πολλές έρευνες αναδεικνύουν τη σημασία του προσανατολισμού των στόχων για τη χρήση στρατηγικών αυτο-ρύθμισης από τους μαθητές. Στόχο της παρούσας εργασίας αποτελεί η διερεύνηση των ατομικών στόχων και των στρατηγικών αυτο-ρύθμισης μαθητών Δημοτικού με μαθησιακές δυσκολίες (Μ.Δ.) σε σύγκριση με τυπικούς μαθητές (Ο.Ε.), καθώς και η διερεύνηση της μεταξύ τους σχέσης. Το δείγμα αποτέλεσαν 545 μαθητές της Ε΄ και ΣΤ΄ Δημοτικού από 28 σχολεία της ευρύτερης περιοχής της Αττικής, εκ των οποίων οι 65 διέθεταν διάγνωση μαθησιακών δυσκολιών. Χορηγήθηκε το Ερωτηματολόγιο Ακαδημαϊκών Προσανατολισμών στο Στόχο (Sideridis, 2005) και το Ερωτηματολόγιο Αντιλαμβανόμενης Χρήσης της Αυτο-ρυθμιζόμενης Μάθησης από τα παιδιά (CP-SRLI). Από τις συγκρίσεις των μέσων όρων παρατηρήθηκε ότι οι μαθητές με Μ.Δ. υιοθετούσαν περισσότερους στόχους αποφυγής της επίδοσης και λιγότερους στόχους μάθησης σε σχέση με τους τυπικούς μαθητές. Παράλληλα, εμφάνισαν σημαντικά χαμηλότερα επίπεδα στρατηγικών βάθους, κινητοποίησης παρακολούθησης και επιμονής. Επίσης, βρέθηκε ότι οι στόχοι μάθησης προέβλεπαν θετικά τις περισσότερες στρατηγικές αυτο-ρύθμισης, ενώ το αντίθετο πρότυπο σχέσεων εντοπίστηκε για τους στόχους αποφυγής της επίδοσης. Ακόμη, παρατηρήθηκε μια σημαντική διαφοροποίηση μεταξύ των ομάδων ως προς τους στόχους προσέγγισης της επίδοσης, καθώς για τους μαθητές με Μ.Δ. ο εν λόγω προσανατολισμός αποτέλεσε θετικό προβλεπτικό παράγοντα των στρατηγικών αυτο-ρύθμισης, εύρημα το οποίο δεν επιβεβαιώθηκε για τους μαθητές της Ο.Ε. Η συζήτηση των αποτελεσμάτων θα αναδείξει τη σημασία των προσανατολισμών των στόχων για την αυτο-ρυθμιζόμενη μάθηση και κατ' επέκταση τη σχολική επίδοση όλων των μαθητών με ή χωρίς δυσκολίες.



Ψυχοκοινωνικές παρεμβάσεις και ειδικές ομάδες μαθητών

Προεδρείο: **Ελένη Διδασκάλου**, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Βελτίωση της δυσμενούς κοινωνικής θέσης μικρών παιδιών στην ομάδα των συνομηλίκων μέσα από το συλλογικό παιχνίδι

Γιώργος Μπάρμπας, Αγγελική Κοτρώνη, Νικολέτα Στρατοπούλου, Ράνια Τρυποπούλου, Αντώνης Νικολάου

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η κουλτούρα των συνομηλίκων επηρεάζει σημαντικά τη διαμόρφωση της κοινωνικής ταυτότητας του νέου ανθρώπου. Στις μικρές ηλικίες εκδηλώνεται κυρίως στο ελεύθερο συλλογικό παιχνίδι, όπου τα παιδιά μαθαίνουν να μοιράζονται και να διαμορφώνουν τις δικές τους σχέσεις και ρουτίνες. Τα παιδιά με νοητική ανεπάρκεια έχουν δυσκολία να ενταχθούν στην ομάδα των συνομηλίκων, λόγω των γνωστικών περιορισμών και της απουσίας ανάλογων κοινωνικών εμπειριών. Οι λόγοι απόρριψης από τους συνομηλικούς τους είναι μη αποδεκτές συμπεριφορές, καθώς και αδυναμίες στις απαιτήσεις των παιχνιδιών. Ανάλογα είναι και τα αίτια απόρριψης των μαθητών τυπικής ανάπτυξης. Σύμφωνα με την ερευνητική υπόθεση, αν ένας μαθητής, που βρίσκεται σε δυσμενή κοινωνικά θέση στην ομάδα των συνομηλίκων, αποκτήσει τη δυνατότητα να ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις των συλλογικών παιχνιδιών, τότε αναμένεται να βελτιώσει την κοινωνική του θέση ανάμεσά τους. Το δείγμα της έρευνας αποτελούνταν από οκτώ μαθητές, τέσσερις νηπιαγωγείου και τέσσερις πρώτης δημοτικού (δύο με νοητική ανεπάρκεια και έξι τυπικής ανάπτυξης), οι οποίοι ήταν απορριπτόμενοι ή αφανείς από τους συμμαθητές τους. Το πρόγραμμα παρέμβασης περιλάμβανε εκπαίδευση και συμμετοχή σε ένα ομαδικό παιχνίδι για κάθε πλαίσιο. Οι απαιτήσεις των παιχνιδιών αναλύθηκαν σε δείκτες (απαιτούμενες δεξιότητες, κανόνες παιχνιδιού, τροποποίηση μη αποδεκτών συμπεριφορών). Από την επεξεργασία των δεδομένων προέκυψε ότι οι μαθητές τυπικής ανάπτυξης του δείγματος εξελίχθηκαν σε όλους τους δείκτες στο επίπεδο των υπόλοιπων συμμαθητών τους. Οι μαθητές με νοητική ανεπάρκεια βελτιώθηκαν κυρίως στις κοινωνικές συμπεριφορές, και λιγότερο στους κανόνες και στις δεξιότητες. Συνολικά, διαπιστώθηκε ότι οι μαθητές του δείγματος βελτίωσαν τη θέση τους στην ομάδα των συνομηλίκων στο πλαίσιο των ομαδικών παιχνιδιών.

Ανάπτυξη δεξιοτήτων αυτοπροσδιορισμού και συλλογικής λειτουργίας σε μαθητές με νοητική ανεπάρκεια: Ένα πιλοτικό πρόγραμμα

Γιαννούλα Πονίδου¹, Πολυχρόνης Ευκαρπίδης¹, Σουλτάνα Σμάγα¹, Μαρία Σαραντή¹, Παναγιώτης Γκούρας¹, Ανθούλα Γιάννη¹, Σοφία Αβραμίδου¹, Γεωργία Αθανασιάδου¹, Αναστασία Πρωτοπαπαδάκη¹, Κυριακή Φωκαΐδου¹, Φωτεινή Ψιρολιόλιου¹, Γιώργος Μπάρμπας²

¹1ο Δημοτικό Σχολείο Ειδικής Αγωγής Θεσσαλονίκης, ²Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η εκπαίδευση των μαθητών με νοητική ανεπάρκεια με στόχο τη μέγιστη δυνατή ικανότητα για ανεξάρτητη διαβίωση μέσα σε κοινωνικές σχέσεις, προϋποθέτει την ανάπτυξη ικανοτήτων στον τομέα του αυτοπροσδιορισμού και της συλλογικής λειτουργίας. Οι τομείς αυτοί αποτελούν βασικά συστατικά της προσέγγισης των λειτουργικών προγραμμάτων, ενώ απουσιάζουν κατά κανόνα από τα προγράμματα που υλοποιούνται στα ειδικά σχολεία στη χώρα μας. Από αυτή τη διαπίστωση προκύπτει η ανάγκη να σχεδιαστούν και να αξιολογηθούν προγράμματα που να δίνουν ιδιαίτερη έμφαση σ' αυτούς τους δύο τομείς. Σκοπός της παρούσας πιλοτικής έρευνας ήταν ο σχεδιασμός και η υλοποίηση δράσεων και μεθόδων διδασκαλίας στην κατεύθυνση των λειτουργικών προγραμμάτων εκπαίδευσης για μαθητές με ν.α., τα οποία θα προσανατολίζονται στην ανάπτυξη των ικανοτήτων της συλλογικής λειτουργίας, της ανάληψης της ευθύνης του εαυτού και του αυτοπροσδιορισμού. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε το σχολικό έτος 2015 - 2016 στο 1ο Δημοτικό Σχολείο Ειδικής Αγωγής Θεσσαλονίκης. Συμμετείχαν 10 μαθητές (6 αγόρια και 4 κορίτσια). Οι μαθητές συμμετείχαν σε ένα ειδικά σχεδιασμένο ομαδικό ανταγωνιστικό παιχνίδι με συγκεκριμένους κανόνες ατομικής ευθύνης και συλλογικής λειτουργίας. Για την αξιολόγηση του προγράμματος σχεδιάστηκαν πρωτόκολλα για τον βαθμό ανταπόκρισης στους κανόνες, στις απαιτούμενες δεξιότητες, και στην τροποποίηση μη αποδεκτών στο παιχνίδι κοινωνικών συμπεριφορών. Από την επεξεργασία των δεδομένων προέκυψε σημαντική βελτίωση στην κατανόηση και εφαρμογή των συλλογικών κανόνων του παιχνιδιού και στην τροποποίηση των συμπεριφορών, ενώ μικρότερη ήταν η βελτίωση στον τομέα των δεξιοτήτων. Συνολικά τα παιδιά με σοβαρά νοητικά προβλήματα φαίνεται ότι είναι σε θέση να αναπτύξουν μέσα από συστηματική εκπαίδευση δεξιότητες αυτοπροσδιορισμού και συλλογικής λειτουργίας.

Η κοινωνική διάσταση της συνεκπαίδευσης στην Ελλάδα. Η αποτίμηση ενός προγράμματος κοινωνικής συνύπαρξης από τους συμμετέχοντες μαθητές δημοτικού σχολείου

Ηλίας Βασιλειάδης¹, Θρασύβουλος Καλπακίδης², Αικατερίνη Δαδάτση²

¹Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, ²Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Στο Ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, παρόλο που έχει καθοριστεί η διαδικασία σχεδιασμού, υλοποίησης και αξιολόγησης προγραμμάτων συνεκπαίδευσης, ωστόσο είναι εμφανής η απουσία κεντρικού σχεδιασμού, δομικών αλλαγών και συστηματικών παρεμβάσεων για την ενίσχυση της κοινωνικής διάστασης της συνεκπαίδευσης. Πολλοί μαθητές με αναπηρία συνεχίζουν να φοιτούν σε ξεχωριστές δομές φοίτησης και η κοινωνικοποίησή τους προωθείται κυρίως με τα προγράμματα κοινωνικής συνύπαρξης. Τα προγράμματα κοινωνικής συνύπαρξης διεξάγονται κυρίως από σχολικούς ψυχολόγους με τη ισότιμη συμμετοχή όλων των μαθητών ανάπηρων και μη και έχουν ως στόχο τη κοινωνική αλληλεπίδραση και την άρση των προκαταλήψεων απέναντι στους μαθητές με αναπηρία. Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν η αξιολόγηση ενός προγράμματος κοινωνικής συνύπαρξης που διεξήχθη με τους μαθητές τυπικής και μη ανάπτυξης, ενός τμήματος 2ας Δημοτικού γενικού σχολείου. Η αξιολόγηση έγινε με τη χρήση ημι δομημένων συνεντεύξεων με τους μαθητές σε δύο φάσεις, πριν και μετά την εφαρμογή του προγράμματος. Η ποιοτική ανάλυση των δεδομένων παρουσιάζει σημαντικές διαφοροποιήσεις στις αντιλήψεις των μαθητών αναφορικά με την κοινωνική αλληλεπίδρασή και την αποδοχή τους από τους συμμετέχοντες στο πρόγραμμα συνομήλικους τους. Επιπλέον, οι δύο συμμετέχοντες μαθητές με νοητική αναπηρία θεωρούν πως με τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα κοινωνικής συνύπαρξης βελτιώθηκαν οι κοινωνικές τους αλληλεπιδράσεις και η αποδοχή τους από τους συμμετέχοντες συμμαθητές τους. Τα αποτελέσματα συζητούνται στα πλαίσια εφαρμογής παρόμοιων παρεμβάσεων σε ευρύτερο δείγμα μαθητών.



Η σεξουαλική εκπαίδευση των παιδιών με νοητική αναπηρία στη σχολική ηλικία

Νικόλαος Απτεσλής

Β' ΚΕΔΔΥ Θεσσαλονίκης

Τα άτομα με νοητική αναπηρία έχουν το δικαίωμα να μεγαλώνουν και να αντιμετωπίζονται με σεβασμό και αξιοπρέπεια στην ενήλικη ζωή τους. Μελέτες αναφέρουν ότι τα άτομα με νοητική αναπηρία είναι ανθρώπινα όντα με σεξουαλικές ανάγκες παρόμοιες με εκείνες των ανθρώπων χωρίς αναπηρία. Οι γονείς ανησυχούν ιδιαίτερα για τη σεξουαλική ανάπτυξη και σεξουαλική συμπεριφορά των παιδιών τους. Στόχος της έρευνας μας ήταν η διερεύνηση και σύγκριση των απόψεων γονέων παιδιών με και χωρίς νοητική αναπηρία όσον αφορά στην σεξουαλική εκπαίδευση των παιδιών με νοητική αναπηρία στην σχολική ηλικία. Ως πληθυσμός στόχος θεωρήθηκαν οι γονείς παιδιών με και χωρίς νοητική αναπηρία στην σχολική ηλικία, τα οποία φοιτούν σε εκπαιδευτικές δομές του Ελληνικού δημοσίου (σχολική ηλικία για τα παιδιά με νοητική αναπηρία 6-22 έτη). Οι συμμετέχοντες στην έρευνα μας ήταν, 308 γονείς παιδιών χωρίς αναπηρία και 306 γονείς παιδιών με αναπηρία. Από τα αποτελέσματα της έρευνας μας ανιχνεύτηκε ότι οι πεποιθήσεις των γονέων εξαρτώνται κυρίως από την ηλικία, οι μεγαλύτεροι σε ηλικία γονείς παιδιών με και χωρίς νοητική αναπηρία ήταν πιο θετικοί στην σεξουαλική εκπαίδευση των παιδιών με νοητική αναπηρία και από το μορφωτικό επίπεδο, όσο υψηλότερο, τόσο μεγαλύτερη αποδοχή έδειχναν στην σεξουαλική εκπαίδευση των παιδιών με νοητική αναπηρία οι γονείς και των δυο ομάδων. Και οι δυο ομάδες γονέων θεωρούν ότι η σεξουαλική εκπαίδευση, θα βοηθήσει τους νέους με νοητική αναπηρία να λαμβάνουν σωστές σεξουαλικές αποφάσεις και να αναπτύξουν υγιείς διαπροσωπικές σχέσεις.



Σεξουαλική διαπαιδαγώγηση παιδιών και εφήβων με αυτισμό ή/και νοητική αναπηρία: Οι αντιλήψεις των γονέων

Χρυσάνθη Τσαγκαλίδου

Πανεπιστήμιο Λευκωσίας

Οι γονείς των παιδιών και εφήβων με αυτισμό ή/και νοητική αναπηρία είναι οι κύριοι εκπαιδευτές για την σεξουαλικότητα τους, η υποτίμηση όμως και η άγνοια τους προς τη σεξουαλική εμπειρία των παιδιών τους μπορεί να έχει επιπτώσεις στην επικοινωνία και στην εκπαίδευση που σχετίζονται με αυτά τα θέματα. Στην Ελλάδα, τα θέματα γύρω από τη σεξουαλικότητα γενικά και το σεξ ειδικότερα θεωρούνται «απαγορευμένα» καθώς ελάχιστες είναι οι πληροφορίες που δέχονται οι μαθητές της γενικής εκπαίδευσης και ακόμη πιο μηδαμινές εκείνες που δέχονται οι μαθητές της ειδικής. Η παρούσα περίληψη αναφέρεται στα αποτελέσματα μίας ποιοτικής έρευνας που έγινε με την βοήθεια ημιδομημένων συνεντεύξεων από 10 γονείς με παιδιά και εφήβους με αυτισμό ή/και νοητική αναπηρία. Το δείγμα επιλέχθηκε σύμφωνα με την θεωρία των μη πιθανοτήτων και αποτέλεσε δείγμα σκοπιμότητας. Παράλληλα η μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε ήταν η ερμηνευτική φαινομενολογική ανάλυση (IPA) που σκοπό είχε την συν-οικοδόμηση του νοήματος και όχι την μέτρηση. Σκοπός της παρούσας έρευνας, είναι να εμβαθύνουμε περισσότερο σε αυτό το κοινωνικό φαινόμενο της σεξουαλικότητας και της σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης το οποίο θεωρείται ακόμα και στις μέρες μας απαγορευμένο και taboo, πράγμα το οποίο διαφαίνεται και μέσα από τα ευρήματα που αναδύθηκαν: Οι περισσότεροι γονείς έχουν δώσει στα παιδιά τους σεξουαλική εκπαίδευση ενώ αντίθετα η ύπαρξη αυτής από το σχολικό περιβάλλον είναι ανύπαρκτη. Οι γονείς ανησυχούν για την παρεξηγήσιμη συμπεριφορά των παιδιών τους αλλά και την μεγάλη πιθανότητα που υπάρχει από τα παιδιά τους να γίνουν θύτες σεξουαλικής παρενόχλησης. Το μεγαλύτερο πρόβλημα που συναντούν οι γονείς είναι το πρακτικό κομμάτι της σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης. Δυστυχώς η σεξουαλική διαπαιδαγώγηση είναι πολύ περιορισμένη έως και ανύπαρκτη. Στην εισήγηση θα αναλυθούν οι επιπτώσεις για την επιμόρφωση και τη σεξουαλική διαπαιδαγώγηση.



Σχολικός Εκφοβισμός: Μια Πολυ-Επίπεδη Κατανόηση

Οργανωτής/Πρόεδρος: **Στέλιος Γεωργίου**, Πανεπιστήμιο Κύπρου

Συζητητής: **Παναγιώτης Σταυρινίδης**, Πανεπιστήμιο Κύπρου

Η έρευνα γύρω από το σχολικό εκφοβισμό έχει εξελιχθεί μέσα στο χρόνο. Οι νέες προσεγγίσεις χρησιμοποιούν συνεκτικά μοντέλα για να κατανοήσουν το φαινόμενο του σχολικού εκφοβισμού, λαμβάνοντας υπόψη τις βιολογικές επιδράσεις, τους οικογενειακούς παράγοντες, τις κοινωνικές παραμέτρους που έχουν να κάνουν με το σχολείο και το προσωπικό του σχολείου, καθώς και ατομικούς παράγοντες (στυλ προσκόλλησης, γνωστικές πεποιθήσεις, κοινωνικές αξίες) (π.χ., Hymel & Swearer, 2016). Το συμπόσιο αυτό αντανακλά ακριβώς τις τάσεις της σύγχρονης έρευνας για το σχολικό εκφοβισμό. Στις εργασίες περιλαμβάνονται αλληλεπιδραστικά μοντέλα, με σκοπό την εξέταση των διαμεσολαβητικών σχέσεων ανάμεσα στις μεταβλητές που σχετίζονται με το κοινωνικό περιβάλλον των εφήβων, των βιολογικών παραμέτρων και της εμπλοκής σε περιστατικά σχολικού εκφοβισμού. Παράλληλα, συμπεριλαμβάνονται μοντέλα που στοχεύουν στην εξέταση του προστατευτικού ρόλου που μπορούν να διαδραματίσουν ορισμένες μεταβλητές, ώστε να αναστείλουν τις επιδράσεις των προδιαθεσιακών βιολογικών παραγόντων στους εφήβους. Η πολύπλευρη κατανόηση του φαινομένου του σχολικού εκφοβισμού, ανοίγει το δρόμο για συστημικές και πολυεπίπεδες παρεμβάσεις. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό, δεδομένων των διαφορετικών αναγκών των εφήβων που εμπλέκονται στα περιστατικά, αλλά και της ανάγκης για εξατομίκευση των προσεγγίσεων, ώστε να επιτευχθεί μεγαλύτερη αμεσότητα και αποτελεσματικότητα. Ταυτόχρονα, οι εργασίες του συμποσίου πραγματεύονται τις συνέπειες του σχολικού εκφοβισμού, διερευνώντας την ανάπτυξη ψυχοπαθολογίας από εφήβους που θυματοποιούνται, και ταυτόχρονα δίνει χώρο σε τεκμηριωμένες επιλογές για ανάπτυξη προστατευτικών μηχανισμών που προάγουν την ψυχική τους ανθεκτικότητα.

Το ενωποιητικό μοντέλο αναφορικά με τις πολλαπλές σχέσεις με ενηλίκους σε εφήβους μαθητές και η σχέση του με συμπεριφορές εκφοβισμού/θυματοποίησης

Παναγιώτης Σταυρινίδης

Πανεπιστήμιο Κύπρου

Σύμφωνα με τη θεωρία των σχέσεων προσκόλλησης η αρχική σχέση γονέα-παιδιού παρέχει τη βάση για τις μελλοντικές σχέσεις του ατόμου, από την παιδική ηλικία και την εφηβεία, μέχρι την ενηλικίωση. Το «ενωποιητικό» (integrative) σχήμα αναφορικά με τις πολλαπλές σχέσεις με ενηλίκους (Howes, 1999) έχει υποστηριχθεί προηγουμένα σε προέφηβους μαθητές. Για παράδειγμα, η γονεϊκή σχέση προσκόλλησης βρέθηκε να επιδρά στις αντιλήψεις των μαθητών αναφορικά με τη διαπροσωπική συμπεριφορά του εκπαιδευτικού τους, οι οποίες με τη σειρά τους μεσολαβούσαν την σχέση ανάμεσα στη γονεϊκή σχέση προσκόλλησης και τη σχέση προσκόλλησης με συνομηλίκους (Charalampous et al., 2015). Ωστόσο, καμία μελέτη δεν έχει εξετάσει αυτό το σχήμα σε ενήλικους μαθητές. Επιπλέον, η έρευνα έχει δείξει ότι τόσο οι σχέσεις προσκόλλησης με τους γονείς και τους συνομηλίκους, όσο και η αντιληπτή συμπεριφορά του εκπαιδευτικού συνδέονται με την εμπλοκή των μαθητών σε συμπεριφορές σχολικού εκφοβισμού/θυματοποίησης, ωστόσο ελάχιστες μελέτες έχουν εξετάσει αυτή τη σύνδεση ταυτόχρονα. Ο σκοπός της παρούσας μελέτης ήταν η εξέταση του ενωποιητικού σχήματος αναφορικά με τις πολλαπλές σχέσεις εφήβων με ενηλίκους και η εξέταση της ταυτόχρονης συσχέτισης των σχέσεων προσκόλλησης με γονείς και συνομηλίκους, καθώς και την αντιληπτή διαπροσωπική συμπεριφορά του εκπαιδευτικού στην εκδήλωση συμπεριφορών σχολικού εκφοβισμού/θυματοποίησης. Το δείγμα αποτελούσαν 300 μαθητές Λυκείων ηλικίας 15-18 χρονών στην Κύπρο, οι οποίοι συμπλήρωσαν τα εργαλεία Youth Psychopathic Inventory, School Climate Bullying Survey, Bully/Victim Questionnaire-Revised. Διενεργήθηκαν επιβεβαιωτικές παραγοντικές αναλύσεις και μοντέλα δομικών εξισώσεων για έλεγχο των υποθέσεων της έρευνας. Η έρευνα βρίσκεται στην φάση της στατιστικής ανάλυσης των δεδομένων.



Η αλληλεπίδραση μεταξύ βιολογικών και σχολικών παραμέτρων του σχολικού εκφοβισμού

Μύρια Ιωάννου

Πανεπιστήμιο Κύπρου

Σύγχρονα μοντέλα στο χώρο μελέτης του σχολικού εκφοβισμού, εξετάζουν την αλληλεπίδραση των βιολογικών παραμέτρων με κοινωνικούς-περιβαλλοντικούς παράγοντες (π.χ., Hymel & Swearer, 2015). Παρόλο που υπάρχει ένα θεμελιωμένο θεωρητικό υπόβαθρο που εξετάζει την αλληλεπίδραση βιολογικών και οικογενειακών παραγόντων στην πρόβλεψη του εκφοβισμού, είναι περιορισμένη η έρευνα που εξετάζει την αλληλεπίδραση μεταξύ βιολογικών παραμέτρων και σχολικού κλίματος. Η κατανόηση της αλληλεπίδρασης των βιολογικών και των σχολικών παραμέτρων θα μπορούσε να ενημερώσει τις ήδη υπάρχουσες παρεμβατικές και προληπτικές ενέργειες των σχολείων, καθώς και να διευκρινίσει το ρόλο του σχολικού κλίματος, ανάλογα με τα διαφορετικά επίπεδα ρίσκου που διαθέτουν τα παιδιά, όπως αυτά αντανakλώνται μέσω των ψυχοπαθητικών τους χαρακτηριστικών. Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι (α) να επιβεβαιώσει τη σχέση μεταξύ ψυχοπαθητικών χαρακτηριστικών και εμπλοκής σε σχολικό εκφοβισμό και (β) να ελέγξει κατά πόσο το σχολικό κλίμα μπορεί να ρυθμίσει/μετριάσει τη σχέση μεταξύ ψυχοπαθητικών χαρακτηριστικών και εμπλοκής σε περιστατικά σχολικού εκφοβισμού. Το δείγμα αποτελούσαν 300 μαθητές Λυκείων ηλικίας 15-18 χρονών στην Κύπρο, οι οποίοι συμπλήρωσαν τα εργαλεία Youth Psychopathic Inventory, School Climate Bullying Survey Bully/Victim Questionnaire-Revised. Διενεργήθηκαν επιβεβαιωτικές παραγοντικές αναλύσεις και μοντέλα δομικών εξισώσεων για έλεγχο των υποθέσεων της έρευνας. Τα ευρήματα επιβεβαίωσαν τη θετική σχέση μεταξύ ψυχοπαθητικών χαρακτηριστικών και εμπλοκής σε περιστατικά σχολικού εκφοβισμού. Φάνηκε ότι το σχολικό κλίμα μπορούσε να πυροδοτήσει την εμφάνιση περιστατικών σχολικού εκφοβισμού, και αντίστοιχα να μετριάσει τις επιδράσεις των ψυχοπαθητικών χαρακτηριστικών στο να ωθήσουν ένα άτομο να εμπλακεί σε περιστατικά σχολικού εκφοβισμού. Τα ευρήματα συζητούνται στο πλαίσιο νέων παρεμβατικών μεθόδων για το σχολικό εκφοβισμό.



Ηθική αποδέσμευση: Ο ρόλος της στην κατανόηση του σχολικού εκφοβισμού

Παναγιώτης Σταυρινίδης

Πανεπιστήμιο Κύπρου

Τα ευρήματα στο χώρο μελέτης του σχολικού εκφοβισμού, δείχνουν ότι τα παιδιά που εμπλέκονται σε σχολικό εκφοβισμό έχουν ατομικιστικές κοινωνικές αξίες, και τείνουν να προβαίνουν σε εξωτερικές αιτιακές αποδόσεις των πράξεων τους (π.χ., Georgiou et al., 2016). Την ίδια στιγμή, η έρευνα υποστηρίζει ότι σημαντική μερίδα θυτών έχει ψηλά επίπεδα παρορμητικότητας (π.χ., Farrington & Baldry, 2010). Η αλληλεπίδραση μεταξύ των παραμέτρων της παρορμητικότητας και της γνωστικής-ηθικής αποδέσμευσης των παιδιών που εμπλέκονται εκφοβισμό δεν έχει ακόμη διαπιστωθεί, ενώ θα μπορούσε να συμβάλει στην καλύτερη κατανόηση της ανομοιογένειας των παιδιών που εμπλέκονται σε περιστατικά σχολικού εκφοβισμού. Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι (α) να διερευνήσει την προβλεπτική ικανότητα των παραμέτρων της παρορμητικότητας και της ηθικής αποδέσμευσης για την εμπλοκή σε περιστατικά εκφοβισμού και (β) να ελέγξει τη διαμεσολαβητική σχέση της ηθικής αποδέσμευσης των παιδιών στη σχέση μεταξύ παρορμητικότητας και εκφοβισμού. Το δείγμα αποτελούσαν 400 μαθητές Λυκείων ηλικίας 15-18 χρόνων στην Κύπρο, οι οποίοι συμπλήρωσαν τα εργαλεία Barratt Impulsivity Scale, Moral Disengagement Scale και Bully/Victim Questionnaire-Revised. Διενεργήθηκαν επιβεβαιωτικές παραγοντικές αναλύσεις και μοντέλα δομικών εξισώσεων για έλεγχο των υποθέσεων της έρευνας. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η παρορμητικότητα μπορούσε να προβλέψει την εμπλοκή σε περιστατικά σχολικού εκφοβισμού, και ότι η ηθική αποδέσμευση διαμεσολαβούσε μερικώς τη σχέση μεταξύ αυτών. Αυτό δείχνει ότι τα παιδιά που έχουν ψηλότερα επίπεδα παρορμητικότητας, εμπλέκονται σε σχολικό εκφοβισμό, εν μέρει λόγω του ότι είναι πιο αποδεσμευμένα γνωστικά-ηθικά. Τα ευρήματα υπογραμμίζουν την ανάγκη για συστηματικές προσπάθειες ανάπτυξης ενσυναίσθησης, αναγνώρισης της οπτικής του άλλου σε γνωστικό επίπεδο και τόνωσης των ηθικών αξιών των εφήβων.



Η ενσυνειδητότητα ως προστατευτικός μηχανισμός της ανάπτυξης ψυχοπαθολογίας μετά από εμπειρίες θυματοποίησης

Μύρια Ιωάννου

Πανεπιστήμιο Κύπρου

Ερευνητικά δεδομένα υποστηρίζουν τις οδυνηρές συνέπειες που μπορεί να έχει η θυματοποίηση στους εφήβους ως προς τη ψυχοπαθολογία τους, συμπεριλαμβανομένων εσωτερικευμένων συναισθηματικών προβλημάτων (π.χ., αγχώδεις διαταραχές, κατάθλιψη), και κοινωνικής απομόνωσης (Rigby, 2003), οι οποίες φτάνουν μέχρι την ενηλικίωση (Widom, 2000). Οι έρευνες που εξετάζουν τους προστατευτικούς μηχανισμούς ατόμων που δέχτηκαν θυματοποίηση είναι περιορισμένες, και μελετούν κυρίως μεγαλύτερους ηλικιακά πληθυσμούς. Η ενσυνειδητότητα (mindfulness) λαμβάνει αυξημένη προσοχή βιβλιογραφικά ως μηχανισμός που ενισχύει τη συναισθηματική εμπειρία και προστατεύει τα άτομα από την ανάπτυξη ψυχοπαθολογίας (Jha et al., 2010). Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι (α) να εξετάσει την επιδημιολογία των προβλημάτων ψυχοπαθολογίας που αναπτύσσουν οι έφηβοι με ψηλά επίπεδα θυματοποίησης και (β) να ελέγξει το ρόλο της ενσυνειδητότητας ως μετριαστικού/προστατευτικού παράγοντα στη σχέση μεταξύ θυματοποίησης και ανάπτυξης ψυχοπαθολογίας. 400 μαθητές Λυκείων ηλικίας 15-18 χρονών συμπλήρωσαν τα εργαλεία Bully/Victim Questionnaire-Revised, Mindful Attention Awareness Scale for Adolescents, Child and Adolescents Mindfulness Measure, και Strengths and Difficulties Questionnaire. Διενεργήθηκαν επιβεβαιωτικές παραγοντικές αναλύσεις και μοντέλα δομικών εξισώσεων για έλεγχο των υποθέσεων της έρευνας. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι μια μικρή μερίδα των παιδιών που είχαν βιώσει θυματοποίηση στο παρελθόν ή βιώνουν θυματοποίηση στο παρόν, αντιμετώπιζαν εσωτερικευμένα προβλήματα. Η ενσυνειδητότητα φάνηκε να σχετίζεται αρνητικά με την ανάπτυξη ψυχοπαθολογίας. Έφηβοι που υπήρξαν θύματα σχολικού εκφοβισμού και είχαν ψηλά επίπεδα ενσυνειδητότητας είχαν ταυτόχρονα και λιγότερα επίπεδα ψυχοπαθολογίας, σε σχέση με έφηβους με χαμηλά επίπεδα ενσυνειδητότητας. Συζητούνται οι προεκτάσεις της έρευνας σε ότι αφορά τη σημαντικότητα της ενσυνειδητότητας της εμπειρίας των εφήβων, που φαίνεται να αποτελεί ένα τρόπο επεξεργασίας της θυματοποίησης τους.



Καλλιεργώντας το λόγο, την επικοινωνία και την επιθυμία για μάθηση

Οργανωτής/Πρόεδρος: **Μαρία Ζαφειροπούλου**, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Συζητήτρια: **Μαρία Χατζηελευθερίου**, Αχιλλοπούλειο Γενικό Νοσοκομείο Βόλου

Το συμπόσιο κινείται σε δύο κρίσιμους γνωστικούς πυλώνες: τον λόγο και τις μαθησιακές δεξιότητες του παιδιού. Και στις δύο περιπτώσεις αναλύεται ο ρόλος των γονεϊκών στάσεων και συμπεριφορών. Συχνά η καθυστέρηση της εξέλιξης του λόγου σε παιδιά οφείλεται στο ότι οι γονείς μιλάνε στο παιδί τους, αλλά δεν μιλάνε με το παιδί τους. Το πρόγραμμα «έμμεσης παρέμβασης» που θα παρουσιαστεί με στόχο τον εμπλουτισμό και την εξέλιξη του λόγου του παιδιού μέσα από τη χαρά της επικοινωνίας και του παιχνιδιού με το γονέα έχει δώσει θετικά αποτελέσματα, με φιλοδοξία να επεκταθεί η παρέμβαση σε περισσότερες οικογένειες. Το πλαίσιο και οι συμπεριφορές προωθούν την επικοινωνία και την ανάπτυξη του λόγου. Οι γονείς, μέσω της συναισθηματικής ένταξης, της ενίσχυσης, της μίμησης, της άσκησης και της επανάληψης, βοηθούν το παιδί να αναπτύξει το λόγο και τη γλωσσική του έκφραση. Το παιδί μιμείται και αντιγράφει τους γονείς πρότυπα, και δομεί το λόγο και τη γλωσσική του έκφραση φτιάχνοντας δεσμούς επικοινωνίας που θα το ακολουθούν μέχρι την ενηλικίωσή του. Οι γονείς με τις προσδοκίες, τις αξίες, τις στάσεις και τη συμπεριφορά τους επηρεάζουν τόσο τη σχολική επίδοση των παιδιών όσο και την ψυχοσυναισθηματική τους κατάσταση. Τα παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες είναι περισσότερο ευάλωτα σε ψυχοσυναισθηματικά και συμπεριφορικά προβλήματα. Το «αίτημα» των γονιών από πολύ νωρίς το παιδί τους να 'μάθει' και να «πετύχει» του δίνει καταλάβει ότι μέσα από την επιτυχία του θα δώσει ικανοποίηση στους γονείς του. Τι συμβαίνει και πως αισθάνεται ένα παιδί όταν «αποτυγχάνει»; Στον πυρήνα των «ελλειπών γνώσεων» ή «μαθησιακών δυσκολιών» βρίσκεται συχνά ένα περιβάλλον που παρεμποδίζει ποικιλοτρόπως τη διάθεση του παιδιού να αποκτήσει γνώσεις, να μάθει, να προοδεύσει ακαδημαϊκά. Οι ψυχοσυναισθηματικές δυσκολίες που προκαλούνται έτσι στο παιδί ενδεχομένως και να καταλήξουν σε κλινικές περιπτώσεις. Όταν όμως ένα παιδί ή ένας έφηβος μοιάζει να δυσκολεύεται ή να είναι ανίκανο να αφομοιώσει τις γνώσεις σημαίνει ότι δεν μπορεί ή μήπως πρόκειται για μια αναστολή ή εκδήλωση άγχους, μια εκδήλωση συμπτώματος; Τι μας διδάσκει η ψυχαναλυτική θεωρία των ψυχικών δομών και τι επιπτώσεις έχει στην κλινική πράξη πάνω σ' αυτά τα θέματα;

Ευοδώνοντας την επικοινωνία μεταξύ γονέων και παιδιού: Πρόγραμμα θεραπευτικής παρέμβασης

Αναστάσιος Εμμανουηλίδης

Αχιλλοπούλειο Γενικό Νοσοκομείο Βόλου

Ένα από τα συχνότερα αιτήματα στα εξωτερικά ιατρεία των παιδοψυχιατρικών τμημάτων αφορά στην καθυστέρηση της εξέλιξης του λόγου σε παιδιά ηλικίας 3 έως 6 ετών. Πέρα από το έμφυτο αναπτυξιακό δυναμικό του παιδιού και ειδικές παιδοψυχιατρικές διαταραχές, άλλοι παράγοντες που επιδρούν δυσμενώς στην εξέλιξη του λόγου σχετίζονται με το γονεϊκό περιβάλλον και την αλληλεπίδραση γονέα – παιδιού. Πολλές φορές κατά την εκτίμηση των παραπάνω αιτημάτων συναντάμε παιδιά με καλό αναπτυξιακό κι επικοινωνιακό δυναμικό, παρά τον πτωχό τους λόγο. Διαπιστώνουμε ωστόσο ότι οι γονείς συχνά είναι αγχώδεις και υπερβολικά διαθέσιμοι να καλύψουν τις ανάγκες του παιδιού, δυσκολεύονται να το οριοθετήσουν και να οργανώσουν τη σκέψη του και κατ' επέκταση το λόγο του, πολλές φορές μιλάνε στο παιδί τους, αλλά δεν μιλάνε με το παιδί τους, δεν του δίνουν τον απαραίτητο χώρο και χρόνο να εκφραστεί και να ακουστεί ή ενίοτε του κάνουν «μάθημα λόγου» αποστερώντας το από την ευχαρίστηση του βιώματος της επικοινωνίας. Θεωρώντας επωφελέστερη μια παρέμβαση στη σχέση και τον τρόπο επικοινωνίας γονέων – παιδιού από ένα κλασικό πρόγραμμα λογοθεραπείας, κάποιες από αυτές τις οικογένειες τέθηκαν σε πρόγραμμα «έμμεσης παρέμβασης» με συναντήσεις ανά 2 εβδομάδες, με στόχο τον εμπλουτισμό και την εξέλιξη του λόγου του παιδιού μέσα από τη χαρά της επικοινωνίας και του παιχνιδιού με το γονέα. Κατά τη διάρκεια των συναντήσεων οι γονείς έπαιζαν με το παιδί, γινόταν βιντεοσκόπηση ή ηχογράφηση για να δοθεί η δυνατότητα αυτο-παρατήρησης, ενώ ταυτόχρονα υπήρχαν επιτόπιες παρεμβάσεις των θεραπειών και παρουσίαση ενός πιο ουσιαστικού μοντέλου επικοινωνίας. Υπήρξαν θετικά αποτελέσματα ήδη από τις πρώτες συναντήσεις, με φιλοδοξία να επεκταθεί η παρέμβαση σε περισσότερες οικογένειες.



Η ανάπτυξη του λόγου ως ψυχική επένδυση

Ευθαλία Χατζηγεωργίου

Αχιλλοπούλειο Γενικό Νοσοκομείο Βόλου

Σε αυτή την εισήγηση θα αναπτυχθούν το πλαίσιο και οι συμπεριφορές που προωθούν την επικοινωνία και την ανάπτυξη του λόγου, η οποία αποτελεί ψυχική επένδυση από το ξεκίνημα της ζωής και βοηθάει το παιδί να ενταχθεί στον κόσμο των ανθρώπινων σχέσεων. Από τους πρώτους μήνες της ζωής του βρέφους ξεκινούν οι «ψευδοδιάλογοι» ανάμεσα στη μητέρα και το παιδί οι οποίοι αποτελούν την απαρχή της επικοινωνίας και ενισχύουν τους κύριους μηχανισμούς για τη γλωσσική ανάπτυξη. Οι γονείς, μέσω της συναισθηματικής ένταξης, της ενίσχυσης, της μίμησης, της άσκησης και της επανάληψης, το βοηθούν να αναπτύξει το λόγο και τη γλωσσική του έκφραση. Οι εξωλεκτικοί διάλογοι, η επαφή «βλέμμα με βλέμμα» βοηθούν το παιδί να παράγει απλά φωνήματα τα οποία γίνονται σήματα επικοινωνίας μετατρέποντας τη συναισθηματική επαφή σε συναισθηματική συνδιαλλαγή. Σταδιακά, αρχίζουν να λέγονται οι πρώτες λέξεις οι οποίες σχηματίζονται όταν το παιδί έχει κάτι να πει. Το τελευταίο αναζητάει την επικοινωνία όταν βλέπει τη μητέρα του να του μιλάει ή να μιλάει γι αυτό στον πατέρα του ή εισάγοντάς το στη συζήτησή τους. Το παιδί μιμείται και αντιγράφει τους γονείς πρότυπα, παίζει με τις καινούριες λέξεις μέχρι να τις εντάξει πλήρως στο λόγο του. Δομώντας το λόγο και τη γλωσσική του έκφραση φτιάχνει δεσμούς επικοινωνίας που θα το ακολουθούν μέχρι την ενηλικίωσή του.



Η διαδικασία της μάθησης και ο δρόμος προς τη γνώση. Ποιο ρόλο παίζουν οι γονείς;

Πηνελόπη-Αλεξία Αβαγιανού

Αχιλλοπούλειο Γενικό Νοσοκομείο Βόλου

Παρόλο που ο όρος μάθηση υποδηλώνει μαθησιακή διαδικασία, συχνά προσδιορίζει και το αποτέλεσμα αυτής. Η μάθηση έχει ατομικό χαρακτήρα. Κάθε άτομο μαθαίνει με το δικό του τρόπο. Η ποιότητα των συναισθηματικών δεσμών γονέα-παιδιού διαδραματίζουν πρωτεύοντα ρόλο στην ανάπτυξη του ατόμου. Τα βρέφη και τα μικρά παιδιά στηριζόμενα στο αίσθημα ασφάλειας που τους παρέχεται από το γονέα εμφανίζουν συμπεριφορές εξερεύνησης του περιβάλλοντος με σκοπό την απόκτηση γνώσης και την επίτευξη της διαδικασίας της μάθησης. Οι γονείς με τις προσδοκίες, τις αξίες, τις στάσεις τους αλλά και τη συμπεριφορά τους φαίνεται να επηρεάζουν τη σχολική επίδοση των παιδιών. Επιπλέον, οι επιδράσεις της στάσης των γονέων δεν επηρεάζουν το παιδί μόνο σε μαθησιακό αλλά και σε ψυχοσυναισθηματικό επίπεδο. Η ποιότητα της γονεϊκής εμπλοκής μπορεί να επηρεάσει την αυτο-εικόνα των παιδιών σχετικά με τις ικανότητές τους. Τα παιδιά που εμφανίζουν μαθησιακές δυσκολίες είναι περισσότερο από το σύνηθες ευάλωτα σε ψυχοσυναισθηματικά και συμπεριφορικά προβλήματα. Το 'αίτημα' των γονιών από πολύ νωρίς είναι το παιδί τους να «μάθει» και να «πετύχει». Το παιδί καταλαβαίνει ότι πρέπει να ανταποκριθεί και ότι μέσα από την επιτυχία του θα δώσει ικανοποίηση στους γονείς του. Τι συμβαίνει και πως αισθάνεται ένα παιδί όταν «αποτυγχάνει» είναι κάτι που πρέπει να απασχολήσει και να συζητηθεί.



Η επίδραση του ψυχοσυναισθηματικού υπόβαθρου στη δυσκολία στη γνώση και στη μάθηση

Βασιλική Κονδύλη

Αχιλλοπούλειο Γενικό Νοσοκομείο Βόλου

Παρότι ο άνθρωπος είναι εκ φύσεως ευεπίφορος στην απόκτηση γνώσεων και το παιδί, από τη στιγμή της γέννησής του και καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής του, εξερευνά το έμφυχο και άψυχο περιβάλλον του, αναπτύσσει ερωτήματα, αναζητά απαντήσεις, μαθαίνει να μιλά, να σκέφτεται, να απομνημονεύει, να αλληλεπιδρά και να εκφράζεται μέσα από παιχνίδια και ποικίλες δραστηριότητες, η διαδικασία της απόκτησης γνώσεων και η μάθηση φαίνεται να επηρεάζονται σε μεγάλο βαθμό από το έμφυχο περιβάλλον του παιδιού. Παρατηρούμε λοιπόν κάποιες φορές ότι ενώ οι γονείς παραπέμπουν τα παιδιά τους στο Παιδοψυχιατρικό τμήμα με αιτήματα «ελλιπών γνώσεων» ή «μαθησιακών δυσκολιών», στον πυρήνα του προβλήματος δεν βρίσκεται ένα παιδί που «βαριέται να διαβάσει», που «δεν βρίσκει ενδιαφέρον» ή που «είναι αδύναμο στο σχολείο», αλλά ένα περιβάλλον που παρεμποδίζει ποικιλοτρόπως τη διάθεση του παιδιού να αποκτήσει γνώσεις, να μάθει, να προοδεύσει ακαδημαϊκά. Συχνά συναντούμε παιδιά με συναισθηματικές δυσκολίες. Η ομιλία αυτή εστιάζει σε κλινικές περιπτώσεις δυσκολιών στη γνώση και στη μάθηση όταν υπάρχουν ψυχοσυναισθηματικές δυσκολίες στο παιδί.



Από την επιθυμία για γνώση στην αγάπη για μάθηση

Στέλιος Κοντακιάτης

SESSAD TROSOMIE 21, Eure, Γαλλία

Ξεκινώ με μια αρχική θέση: «Για να μάθει κανείς, θα πρέπει να επιθυμεί, να επιθυμεί να μάθει, να έχει την επιθυμία για γνώση». Στην καρδιά κάθε διαδικασίας μάθησης βρίσκεται η επιθυμία. Αυτή η μοναδική κινητήριος δύναμη που χαρακτηρίζει τον άνθρωπο και την ζωή του. Η σχολική αποτυχία είναι μια διαρκής αγωνία γονέων και εκπαιδευτικών, σχετικά με τα παιδιά που παρουσιάζουν σχολικές δυσκολίες, οι οποίες εκφράζονται συχνά μέσα από την απουσία ενδιαφέροντος για μάθηση. Το να ρωτά κανείς πως ένα παιδί μπορεί να λάβει την γνώση, να την οικειοποιηθεί, να την κάνει κτήμα του, είναι σαν να ρωτάμε την ιστορία πάνω στην οποία η επιθυμία του δημιουργήθηκε. Όταν όμως ένα παιδί ή ένας έφηβος μοιάζει να δυσκολεύεται ή να είναι ανίκανο να αφομοιώσει τις γνώσεις σημαίνει ταυτόχρονα και ότι δεν μπορεί ή μήπως πρόκειται κάτι άλλο; Είναι άραγε μια αναστολή ή μια εκδήλωση άγχους; Η έλλειψη ενδιαφέροντος ή συγκέντρωσης είναι μια μορφή άρνησης του να διδαχθεί ή ίσως η εκδήλωση ενός συμπτώματος; Τι μας διδάσκει η ψυχαναλυτική θεωρία των ψυχικών δομών και τι επιπτώσεις έχει στην κλινική πράξη πάνω σ'αυτά τα θέματα; Θα προσπαθήσω να απαντήσω ως ένα βαθμό σ'αυτά τα ερωτήματα μέσα από την ψυχαναλυτική σκοπιά.



Έφηβοι και νεαροί ενήλικες με ειδικές μαθησιακές δυσκολίες (ΕΜΔ): Ζητήματα διεπιστημονικής διάγνωσης και παρέμβασης

Οργανώτρια/ Συζητήτρια: **Ελένη Μπόντη**, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Στο παρόν συμπόσιο περιλαμβάνονται τα δεδομένα τριών ερευνών με κοινό άξονα άτομα με ΕΜΔ στην εφηβική και ενήλικη ζωή, τα οποία μελετήθηκαν με βάση τα γνωστικά, μαθησιακά, ψυχοσυναισθηματικά και ψυχοκοινωνικά τους χαρακτηριστικά. Στόχος του συμποσίου είναι να παρουσιάσει τα δεδομένα των ερευνών με εξελικτική σκοπιά, καταδεικνύοντας ζητήματα διάγνωσης και παρέμβασης που τίθενται σε κάθε αναπτυξιακή φάση της εξελικτικής πορείας των ατόμων με ΕΜΔ, αλλά και τονίζοντας την ανάγκη για έγκαιρη και έγκυρη διάγνωση, μέσα από τη διεπιστημονική και πολύπλευρη προσέγγιση των ΕΜΔ. Στην πρώτη παρουσίαση τίθεται υπό συζήτηση η διχοτόμηση ανάμεσα στις Ειδικές Διαταραχές Λόγου και τις Ειδικές Μαθησιακές Δυσκολίες σε διαγνωστικό επίπεδο με έμφαση στη σημασία της διαφοροδιάγνωσης ιδιαίτερα κατά την εφηβική ηλικία. Παράλληλα, τονίζεται η ανάγκη για πιθανές αναπροσαρμογές στο σχετικό νομοθετικό πλαίσιο και ειδικότερα στις υφιστάμενες εκπαιδευτικές διευκολύνσεις των εφήβων με τις αντίστοιχες διαγνώσεις. Η δεύτερη παρουσίαση διερευνά τη συνοσηρότητα των ΕΜΔ με διαταραχές ψυχοκοινωνικής λειτουργικότητας κατά την εφηβική ηλικία προβάλλοντας έτσι την αναγκαιότητα της διεπιστημονικής προσέγγισης, τόσο σε διαγνωστικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο παρέμβασης – αντιμετώπισης. Η τρίτη παρουσίαση υπογραμμίζει την κοινωνικο-εκπαιδευτική διάσταση του αιτήματος για μαθησιακή αξιολόγηση κατά την ενήλικη ζωή. Προβάλλει την αναγκαιότητα της έγκαιρης διάγνωσης των ΕΜΔ καταδεικνύοντας την άμεση ανάγκη για ουσιαστική συνεργασία ανάμεσα στους τομείς της εκπαίδευσης, της σχολικής ψυχολογίας και της ευρύτερης κοινωνίας. Συμπερασματικά, και οι τρεις παρουσιάσεις τονίζουν την ανάγκη για εφαρμογή μιας διεπιστημονικής και πολυεπίπεδης προσέγγισης στη διάγνωση και αντιμετώπιση των ΕΜΔ. Ξεκάθαρα φανερώνουν την ουσιαστική συνεργασία που απαιτείται ανάμεσα στις διαφορετικές ειδικότητες (ειδικός παιδαγωγός, σχολικός και κλινικός ψυχολόγος, λογοθεραπευτής) αλλά και ανάμεσα στους εκπαιδευτικούς της γενικής αγωγής και το οικογενειακό πλαίσιο, τόσο σε επίπεδο πρόληψης, έγκυρης και έγκαιρης διάγνωσης (και διαφοροδιάγνωσης) όσο και σε επίπεδο κατάλληλης αντιμετώπισης (σε μαθησιακό, αλλά και σε κοινωνικο-ψυχολογικό επίπεδο).

Ομοιότητες και διαφορές στην ψυχοπαιδαγωγική αξιολόγηση εφήβων με ειδικές διαταραχές του λόγου και ειδικές μαθησιακές δυσκολίες: Μια περίπλοκη διαγνωστική διαδικασία

Ελένη Μ. Κουϊμτζή¹, Ελένη Μπόντη², Χριστίνα Μπάμπαλου², Αντώνης Μπόζας², Ιωάννης Καραγεωργίου², Ζαχαρίας Κυρίτσης¹

¹Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, ²Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης-Γ. Νοσοκομείο Θεσσαλονίκης "Παπαγεωργίου"

Η σχέση ανάμεσα στις Ειδικές Διαταραχές Λόγου (ΕΔΛ) και τις Ειδικές Μαθησιακές Δυσκολίες (ΕΜΔ) έχει αποτελέσει αντικείμενο εκτεταμένης έρευνας χωρίς όμως να έχει ερευνηθεί πλήρως η εκδήλωση των διαταραχών αυτών στην εφηβεία. Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να εντοπιστούν διαφορές και ομοιότητες ανάμεσα σε εφήβους με Ειδικές Διαταραχές Λόγου και με Ειδικές Μαθησιακές Διαταραχές σε δοκιμασίες ψυχοπαιδαγωγικής αξιολόγησης. Εκατόν είκοσι τέσσερις Έλληνες έφηβοι που έχουν διαγνωστεί με Ειδικές Μαθησιακές Δυσκολίες και 76 Έλληνες έφηβοι με διάγνωση Ειδικών Διαταραχών Λόγου ηλικίας 11 έως 16 ετών έλαβαν μέρος στην έρευνα. Όλοι οι συμμετέχοντες αξιολογήθηκαν σε δεξιότητες ανάγνωσης, προφορικής και γραπτής έκφρασης, καθώς και σε ψυχομετρική εκτίμηση (IQ τεστ). Το κύριο εύρημα της έρευνας ήταν ότι οι έφηβοι με ΕΔΛ φάνηκε ότι εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν δυσκολίες σχεδόν σε όλες τις ακαδημαϊκές δεξιότητες, εμφανίζοντας μια πιο 'γενικευμένη' φύση δυσκολιών μάθησης, παράλληλα με χαμηλότερους – αν και μέσα στα φυσιολογικά επίπεδα- IQ δείκτες. Αντίθετα, οι έφηβοι με ΕΜΔ εμφάνισαν δυσκολίες μόνο σε πολύ συγκεκριμένους μαθησιακούς τομείς (κυρίως στον γραπτό λόγο-έκφραση), καθώς και υψηλότερους συνολικά IQ δείκτες. Με βάση τα παραπάνω, προκύπτουν σημαντικά ερωτήματα όσον αφορά τόσο την ορθότητα της διχοτόμησης ανάμεσα στις ΕΔΛ και τις ΕΜΔ σε διαγνωστικό επίπεδο, (ιδιαίτερα κατά την εφηβική ηλικία, όπου παρατηρείται μεγάλη επικάλυψη ανάμεσα στις δύο διαταραχές), όσο και σε ό,τι αφορά το σχετικό νομοθετικό πλαίσιο και τις παροχές εναλλακτικής εκπαιδευτικής αξιολόγησης και διδασκαλίας των εφήβων που έχουν λάβει μία από τις δύο διαγνώσεις στην Ελλάδα.



Συνύπαρξη ψυχοκοινωνικών και μαθησιακών δυσκολιών. Αυτο-αναφορές σε δείγμα εφήβων με ειδικές μαθησιακές δυσκολίες

Αντώνης Μπόζας¹, Ελένη Μπόντη², Ελένη Μ. Κουϊμτζή²

¹Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Γενικό Νοσοκομείο Θεσσαλονίκης Παπαγεωργίου, ²Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Για τους εφήβους, η παρουσία μιας Ειδικής Μαθησιακής Δυσκολίας, δημιουργεί μια ποικιλία προκλήσεων στη ζωή τους, όπως χαμηλή απόδοση στο σχολείο, χαμηλή αυτοεκτίμηση και ενδεχομένως κίνδυνο συναισθηματικών και συμπεριφορικών προβλημάτων. Παρά το γεγονός ότι οι μαθητές με ΕΜΔ προσπαθούν να είναι ανταγωνιστικοί και αναγνωρίζουν την αξία της σκληρής δουλειάς ως βασικό παράγοντα της ακαδημαϊκής τους επιτυχίας, οι εκπαιδευτικοί συχνά υποστηρίζουν πως εμφανίζουν μειωμένα κίνητρα σχολικής απόδοσης και μαθησιακές ικανότητες από άλλους μαθητές. Αυτή η στάση έχει σαν αποτέλεσμα, οι μαθητές με ΕΜΔ, να μην λαμβάνουν την ανάλογη ανατροφοδότηση σε σχέση με τη προσπάθεια που κάνουν. Το ερευνητικό ενδιαφέρον της παρούσας ανακοίνωσης εστιάζεται από την πρώιμη μέχρι την κυρίως εφηβεία, περίοδος η οποία θεωρείται ιδιαίτερα έντονη. Σκοπός της παρούσας μελέτης ήταν να περιγραφεί η ψυχοκοινωνική λειτουργικότητα σε δείγμα εφήβων με ΕΜΔ και πιο συγκεκριμένα το κατά πόσο μια διαφορετική υποκατηγορία μαθησιακών δυσκολιών ενέχει και διαφορετική κλινική συμπτωματολογία. Παράλληλα διερευνήθηκε το κατά πόσο οι διαστάσεις της ηλικίας και του φύλου επηρεάζουν το είδος της κλινικής συμπτωματολογίας. Τα κορίτσια αναφέρουν περισσότερα ψυχοκοινωνικά και συμπεριφορικά προβλήματα από ότι τα αγόρια. Οι έφηβοι με ΕΜΔ μικτού τύπου αναφέρουν περισσότερα προβλήματα ψυχοκοινωνικής προσαρμογής, καθώς και προβλήματα άγχους. Η ανακοίνωση ακολουθεί το πνεύμα της σύγχρονης ερευνητικής δραστηριότητας στο τομέα των ΕΜΔ, προσδιορίζοντας όχι μόνο την ενδεχόμενη κλινική συνύπαρξη δυσκολιών αλλά κυρίως τονίζοντας την αναγκαιότητα της πολυπαραγοντικής εκτίμησης με στόχο τη δημιουργία και εφαρμογή πολύπλευρων μεθόδων παρέμβασης, ιδιαίτερα στην ευαίσθητη ηλικία της εφηβείας, κατά την οποία τίθενται τα θεμέλια της υγιούς ψυχοκοινωνικής εξέλιξης για την ενήλικη ζωή.

Έλληνες νεαροί με ειδικές μαθησιακές δυσκολίες αναζητούν μαθησιακή αξιολόγηση: Ζητήματα έγκαιρης διάγνωσης

Χριστίνα Μπάμπαλου¹, Ελένη Μπόντη², Ελένη Μ. Κουϊμτζή²

¹Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Γενικό Νοσοκομείο
Θεσσαλονίκης Παπαγεωργίου, ²Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο
Θεσσαλονίκης

Στη διαθέσιμη βιβλιογραφία πολύ λίγα είναι γνωστά για τους λόγους που νεαροί αποφασίζουν καθυστερημένα στην ενήλικη πλέον ζωή τους να προσφύγουν σε ιατροπαιδαγωγικές υπηρεσίες για μαθησιακή αξιολόγηση. Στόχος της εν λόγω προφορικής ανακοίνωσης είναι να παρουσιάσει τα ερευνητικά ευρήματα μιας μελέτης που διερευνά τους λόγους που Έλληνες νεαροί ενήλικες αναζητούν μαθησιακή αξιολόγηση. Το δείγμα της έρευνας περιλαμβάνει 106 νεαρούς ενήλικες με διαγνωσμένες μαθησιακές δυσκολίες. Τα δεδομένα συγκεντρώθηκαν από φακέλους ιατροπαιδαγωγικής υπηρεσίας οι οποίοι περιλάμβαναν πληροφορίες αυτοαναφοράς από κλινική συνέντευξη και πορίσματα γνωστικής και μαθησιακής αξιολόγησης. Η πλειοψηφία των συμμετεχόντων αναφέρει ως κύριο λόγο που αναζητάει μαθησιακή αξιολόγηση την ανάγκη για συμμετοχή σε ακαδημαϊκές εξετάσεις διαφόρων τύπων και την επακόλουθη ανάγκη για κατοχύρωση των διευκολυντικών προσαρμογών που συνεπάγεται σε αυτές μια επίσημη διάγνωση μαθησιακών δυσκολιών. Τα νεαρά κορίτσια με ειδικές μαθησιακές δυσκολίες καθώς και οι νεαροί ενήλικες με ειδικές μαθησιακές δυσκολίες στον γραπτό λόγο έχουν περισσότερες πιθανότητες να απευθυνθούν σε υπηρεσίες για μαθησιακή αξιολόγηση. Οι λόγοι που οι νεαροί αναζητούν μαθησιακή αξιολόγηση στην ενήλικη ζωή, τουλάχιστον στο ελληνικό πολιτισμικό πλαίσιο, φαίνεται να έχουν έναν προσανατολισμό κοινωνικο-εκπαιδευτικής διάστασης και όχι ψυχολογικής. Τα ευρήματα συζητούνται υπό το πρίσμα των σύγχρονων κοινωνικοοικονομικών συνθηκών σε επίπεδο πρώιμης ανίχνευσης και έγκαιρης διάγνωσης. Μολονότι η σχετική μελέτη περιλαμβάνει δείγμα νεαρών ενηλίκων, τα ευρήματά της έχουν προεκτάσεις κλινικής εφαρμογής στον μαθητικό πληθυσμό της σχολικής κοινότητας καθώς καταδεικνύουν την ανάγκη για ενδυνάμωση των συνεργατικών δεσμών ανάμεσα στη σχολική ψυχολογία, την εκπαίδευση και την ευρύτερη κοινότητα σε επίπεδο πρόληψης.

Μεταβάσεις και προσαρμογή παιδιών και εφήβων

Προεδρείο: **Ανδρέας Μπρούζος**, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Από το Νηπιαγωγείο στο Δημοτικό: Η νοηματοδότηση της μετάβασης από την πλευρά των νηπίων

Παρασκευή Χαντζή, Αικατερίνη Μιχαλοπούλου, Κατιφένεια Χατζοπούλου

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν η διερεύνηση των απόψεων που τα νήπια έχουν για το Δημοτικό σχολείο και συγκεκριμένα «ποιες είναι οι απόψεις των νηπίων για το Δημοτικό σχολείο». Το ερευνητικό ενδιαφέρον στρέφεται στο σημαντικό γεγονός της μετάβασης των νηπίων από το Νηπιαγωγείο στο Δημοτικό σχολείο. Πιο αναλυτικά, μέσα από την έρευνα επιχειρήθηκε η διερεύνηση των απόψεων που τα νήπια έχουν για την έννοια του Δημοτικού σχολείου σε επίπεδο υλικού (υλικά, αντικείμενα, χαρακτηριστικά, εξοπλισμός) και κοινωνικού περιβάλλοντος της τάξης του σχολείου (πρόσωπα, ρόλου και λειτουργία τους στην τάξη καθώς και το επίπεδο σχέσεων μεταξύ δασκάλων και μαθητών). Ακόμα, αξίζει να σημειωθεί πως διερευνήθηκαν τα συναισθήματα και ο βαθμός επιθυμίας των παιδιών για την μετάβασή τους σε αυτό. Η έρευνα διεξήχθη σε δύο δημόσια Νηπιαγωγεία του δήμου Βόλου και το δείγμα αποτέλεσαν 32 νήπια. Το ερευνητικό εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε ήταν οι συνεντεύξεις. Πραγματοποιήθηκαν ατομικές συνεντεύξεις σε κάθε νήπιο, προκειμένου να διευκρινιστούν οι απόψεις και οι ιδέες τους για το Δημοτικό σχολείο. Επίσης, χρησιμοποιήθηκε στατιστική ανάλυση προκειμένου να κωδικοποιηθούν τα δεδομένα και να δοθεί μια πιο σαφής και ξεκάθαρη απάντηση. Από την ποιοτική ανάλυση προέκυψε ότι τα περισσότερα νήπια θεωρούν το Δημοτικό σχολείο χώρο μάθησης και απόκτησης δεξιοτήτων και δείχνουν να γνωρίζουν τα στοιχεία της υλικής του δομής καθώς και τις αρμοδιότητες του δασκάλου/ας. Πιστεύουν πως εκεί θα μάθουν να γράφουν και να διαβάζουν και ο ρόλος του ταυτίζεται κυρίως με το πρότυπο ενός «υπάκουου-ήσυχου παιδιού». Ακόμα, όλα τα παιδιά επιθυμούν να μεταβούν στο Δημοτικό σχολείο. Βέβαια οι παραπάνω απόψεις παρουσιάζουν επιμέρους διαφοροποιήσεις ανάλογα με την ύπαρξη ή μη μεγαλύτερων αδελφών στην οικογένεια.

Πρόγραμμα «προχωρώ»: Υποστήριξη κατά τη μετάβαση από το δημοτικό στο γυμνάσιο

Άννα Μπαφίτη

Συμβουλευτικός Σταθμός Νέων Δ.Δ.Ε. Φλώρινας

Η μετάβαση από το Δημοτικό στο Γυμνάσιο συχνά συνοδεύεται από ανησυχίες των παιδιών για το νέο σχολείο, αλλά και από υπαρκτά προβλήματα, που αφορούν κυρίως στην απώλεια φίλων και υποστηρικτικών ενηλίκων, τη συνύπαρξη με άγνωστα πρόσωπα, τον εκφοβισμό, τους αυστηρότερους κανόνες, τις υψηλότερες απαιτήσεις, αλλά και την είσοδο στην εφηβεία. Απαντώντας στις ανησυχίες των παιδιών, από το σχολικό έτος 2015-16, εφαρμόζεται στη Φλώρινα το πρόγραμμα ολιστικού χαρακτήρα «Προχωρώ», με τη συνεργασία όλων των δομών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, καθώς και του τοπικού Κέντρου Πρόληψης, κατόπιν πρωτοβουλίας του Συμβουλευτικού Σταθμού Νέων. Στο πρόγραμμα έχουν ενταχθεί βιωματικές δραστηριότητες στην τάξη για τα παιδιά της Στ' Δημοτικού, επίσκεψή τους στα Γυμνάσια προορισμού, ενημερωτικές συναντήσεις με γονείς, συνεργασία δασκάλων-καθηγητών. Επίσης, περιλαμβάνεται το καινοτομικό πρόγραμμα «Μαζί σου» στα Γυμνάσια, όπου μαθητές/τριες εκπαιδεύονται βιωματικά για να υποστηρίξουν τους νεοεισερχόμενους μαθητές, ως ομότιμοι διαμεσολαβητές και φίλοι. Για την υλοποίησή του, η Υπεύθυνη του Συμβουλευτικού Σταθμού διαμόρφωσε πλήρη οδηγό εκπαιδευτικού, ο οποίος πλέον διατίθεται από εκδοτικό οίκο δωρεάν. Τα αποτελέσματα από την έως σήμερα εφαρμογή του προγράμματος είναι ιδιαίτερα ενθαρρυντικά. Οι μαθητές των δύο βαθμίδων που συμμετείχαν, αξιολογούν πολύ θετικά τις δράσεις του, ενώ εξίσου θετική είναι η στάση γονέων και εκπαιδευτικών. Το συγκεκριμένο εγχείρημα, όπως και άλλα που έχουν προηγηθεί κατά τόπους, επιβεβαίωσε ερευνητικά και σε πρακτικό επίπεδο, τόσο τις ανησυχίες των παιδιών σχετικά με τη πέρασμά τους στο Γυμνάσιο, όσο και τα οφέλη που επιφέρει η ανάπτυξη σχετικών δράσεων στο σχολείο. Αναγκαία πλέον κρίνεται η θεσμοθέτηση προγράμματος διευκόλυνσης της μετάβασης για όλη τη χώρα, με αξιοποίηση της συσσωρευμένης εμπειρίας.



Προχωράμε μαζί στο γυμνάσιο

Χριστίνα Καραγιάννη¹, Άννα Καραντζούλη²

¹3ο Γυμνάσιο Φλώρινας, ²Γυμνάσιο Βεύης Φλώρινας

Το σχολικό έτος 2016 – 2017 υλοποιείται για δεύτερη χρονιά στα σχολεία Γυμνάσιο Βεύης και 3ο Γυμνάσιο Φλώρινας, στο πλαίσιο των προγραμμάτων Αγωγής Ύψις, το πρόγραμμα «Προχωρώ». Αποτελεί πρωτοβουλία και πρόταση του Συμβουλευτικού Σταθμού Νέων Φλώρινας. Το πρόγραμμα περιλαμβάνει δράσεις σε δύο πεδία και έχει βιωματικό χαρακτήρα. Οι μαθητές εκπαιδεύονται με βιωματικές δραστηριότητες συναισθηματικής και κοινωνικής μάθησης. Αφενός δράσεις και διαδικασίες που διευκολύνουν τη μετάβαση των μαθητών που φοιτούν κατά το τρέχον σχολικό έτος στην ΣΤ΄ δημοτικού και από την επόμενη σχολική χρονιά θα φοιτήσουν στο Γυμνάσιο. Αφετέρου στοχεύει στη δημιουργία ομάδων ομότιμων υποστηρικτών, δηλαδή ομάδων φιλίας και διαμεσολάβησης που αποτελούνται από τους συμμετέχοντες στο πρόγραμμα και έχουν ως ρόλο την ενεργό στήριξη συμμαθητών στο χώρο του σχολείου και την - υπό όρους - παρέμβασή τους σε θέματα διαφορών, άσκησης βίας και εκφοβισμού. Η υποστήριξη και η διαμεσολάβηση ως φιλοσοφία ή ως στάση ενδεχομένως να υπάρχει ως αποσπασματικό μέρος της σχολικής ζωής, που εκφράζεται με την άτυπη επιθυμία κάποιων μαθητών να «βοηθήσουν» συμμαθητές που θεωρούν ότι τους χρειάζονται. Το ευκαίιο για μας είναι να τη μετατρέψουμε σε θεσμοθετημένη επιλογή που στοχεύει στον επαναπροσδιορισμό της σχολικής κουλτούρας και σε εναλλακτική οδό απέναντι στις τιμωρητικές τακτικές που παραδοσιακά χρησιμοποιούνται για τη διαχείριση των συγκρούσεων. Η μέχρι τώρα εφαρμογή του προγράμματος έχει ενθαρρυντικά αποτελέσματα για την εξοικείωση των μαθητών της τελευταίας τάξης του Δημοτικού Σχολείου με το προφίλ του Γυμνασίου (τρόποι διδασκαλίας, ωρολόγιο πρόγραμμα, πληθώρα εκπαιδευτικών, σύστημα αξιολόγησης και γραπτές εξετάσεις) αλλά και για την ενδυνάμωση των σχέσεων με τους συμμαθητές τους μέσα από τη δημιουργία Ομάδων Υποστήριξης Συνομηλίκων, τη συμμετοχή τους σε βιωματικές δραστηριότητες, την ένταξη σε δίκτυα διαμεσολαβητών, τις συμπράξεις σχολείων για διάχυση καλών πρακτικών και εμπειριών.



Αξιολόγηση ενός ψυχοεκπαιδευτικού προγράμματος με στόχο την προαγωγή της ψυχικής ανθεκτικότητας των παιδιών που φιλοξενούνται σε ίδρυμα παιδικής προστασίας

Ανδρέας Μπρούζος¹, Στέφανος Βασιλόπουλος², Θεοπίστη Σιάκκα¹

¹Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, ²Πανεπιστήμιο Πατρών

Η ανθεκτικότητα έχει αποτελέσει τις τελευταίες δεκαετίες το επίκεντρο πολλών ερευνών. Ο σχεδιασμός παρεμβατικών προγραμμάτων, που στοχεύουν στην ενίσχυση της αποτελεί αναγκαιότητα της σύγχρονης εποχής. Στην παρούσα έρευνα παρουσιάζεται η εφαρμογή και η αξιολόγηση ενός ψυχοεκπαιδευτικού προγράμματος οκτώ συναντήσεων, με σκοπό την προαγωγή της ανθεκτικότητας των παιδιών που φιλοξενούνται στην «Κιβωτό του Κόσμου». Στην έρευνα συμμετείχαν 41 παιδιά, ηλικίας 9-13 ετών, τα οποία χωρίστηκαν στην πειραματική ομάδα (n=20) και την ομάδα ελέγχου (n=21). Για την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας του προγράμματος τα παιδιά απάντησαν - πριν και μετά την ολοκλήρωση της παρέμβασης - σε μία σειρά από ερωτηματολόγια για τη μέτρηση (1) της ανθεκτικότητας (Resilience Scale, Neill & Dias, 2001), (2) της συναισθηματικής νοημοσύνης (Trait Emotional Intelligence Questionnaire – Child Short Form, Mavroveli, Petrides, Shove, & Whitehead, 2008) και (3) των κοινωνικών δεξιοτήτων (Self-Report Social Skills Rate, Danielson & Phelps, 2003). Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι συμμετέχοντες στο ψυχοεκπαιδευτικό πρόγραμμα ωφελήθηκαν από αυτό, καθώς σημείωσαν σημαντική βελτίωση στις κοινωνικές τους δεξιότητες και σημαντική αύξηση στα επίπεδα της συναισθηματικής νοημοσύνης και της ανθεκτικότητά τους. Συνολικά, τα ευρήματα της έρευνας υποστηρίζουν την αποτελεσματικότητα του προγράμματος ως προς τη θετική μεταβολή των επιπέδων της ανθεκτικότητας.



Έφηβοι, ο δρόμος με τον αυτισμό προς την ανεξάρτητη διαβίωση: Ευρωπαϊκή & εθνική κοινωνική πολιτική

Ελένη Αναστασοπούλου, Βασιλική Τσελά, Δήμητρα Ξεσφιγκούλη

Περιφερειακή Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Θεσσαλίας

Το αναπτυξιακό στάδιο της εφηβείας και της μετάβασης στην ενήλικη ζωή αποτελεί μια κρίσιμη περίοδο για τα άτομα με Διάχυτες Αναπτυξιακές Διαταραχές στο Φάσμα του Αυτισμού (ΔΑΔ-ΦΑ). Ωστόσο, η περίοδος αυτή δεν έχει διερευνηθεί και χρηματοδοτηθεί επαρκώς ως σήμερα ώστε να καταστεί δυνατή η καλύτερη διάγνωση και εξειδικευμένη εκπαίδευση και ως εκ τούτου η βελτίωση της πρόσβασης των εφήβων με αυτισμό στην ανεξάρτητη διαβίωση. Το Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα Erasmus+/KA2 με τίτλο «TRAIL - Έφηβοι: Ο Δρόμος με τον Αυτισμό προς την Ανεξάρτητη Διαβίωση» στοχεύει στην αύξηση των γνώσεων γύρω από τα ισχύοντα ευρωπαϊκά πλαίσια για τα άτομα με ΔΑΔ-ΦΑ. Η εισήγηση αυτή αποσκοπεί στην παρουσίαση του Πνευματικού Προϊόντος του Σχεδίου TRAIL «Διεξαγωγή διεθνικής έρευνας με θέμα Υφιστάμενες Κοινωνικές Πολιτικές των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τον Αυτισμό». Η έρευνα αυτή διεξήχθη σε τέσσερις φάσεις με τη δημιουργία ισάριθμων ερωτηματολογίων τα οποία απευθύνονταν τόσο σε ερευνητές, επαγγελματίες και υπευθύνους για τη λήψη αποφάσεων στον τομέα της Ειδικής Αγωγής ή/και της Αναπτυξιακής Διαταραχής του Αυτισμού όσο και σε οικογένειες και άτομα με αυτισμό. Τα αποτελέσματα της έρευνας κατέδειξαν τα ισχύοντα ευρωπαϊκά και εθνικά πλαίσια του πεδίου του αυτισμού, τις ανάγκες των επαγγελματιών αλλά και τις βέλτιστες πρακτικές και μεθόδους στον τομέα της παιδείας, της υγείας και της κοινωνικής πρόνοιας, προκειμένου να υποστηριχθεί η περίοδος μετάβασης των εφήβων με αυτισμό στην ενήλικη ανεξάρτητη ζωή. Η διεύρυνση των γνώσεων και ο εντοπισμός των αναγκών των ενδιαφερόμενων φορέων μπορεί να οδηγήσει στην ενίσχυση των επαγγελματιών με διαδικασίες κατάρτισης, παρέμβασης και πρόσβασης σε δίκτυα με καινοτόμα εργαλεία.



Κίνητρα, συναισθήματα και αυτο-ρυθμιζόμενη μάθηση

Προεδρείο: **Παναγιώτα Μεταλλίδου**, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Σχέσεις μεταξύ της ακαδημαϊκής τελειομανίας, του άγχους εξετάσεων και των στρατηγικών διαχείρισης προβλημάτων σε φοιτητικό πληθυσμό

Δήμητρα Μαλιούση, Παναγιώτα Μεταλλίδου

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η τελειομανία, το άγχος εξετάσεων και οι στρατηγικές διαχείρισης προβλημάτων αποτελούν πολυδιάστατες, σχετικά σταθερές μεταβλητές της προσωπικότητας, οι οποίες συνήθως συνδέονται με την ακαδημαϊκή πορεία των μαθητών και των φοιτητών και έχουν αντίκτυπο και στη μετέπειτα επαγγελματική τους ζωή. Βασικός στόχος της παρούσας έρευνας ήταν η διερεύνηση των σχέσεων μεταξύ των τριών παραπάνω χαρακτηριστικών. Ένας επιμέρους στόχος ήταν η διερεύνηση πιθανών διαφοροποιήσεων στις εκτιμήσεις των φοιτητών με βάση το φύλο και το έτος σπουδών τους. Στην έρευνα συμμετείχαν 140 φοιτητές. Από αυτούς οι 84 ήταν γυναίκες φοιτήτριες και οι 56 άνδρες φοιτητές, πρώτου (N=90) και τέταρτου και πέμπτου έτους (N=90). Οι συμμετέχοντες/ουσες συμπλήρωσαν τρία ερωτηματολόγια αυτοαναφορών σχετικά με την τελειομανία, το άγχος εξέτασης και τις στρατηγικές διαχείρισης προβλημάτων. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα, εντοπίστηκαν στατιστικώς σημαντικές συσχετίσεις μεταξύ της δυσπροσαρμοστικής διάστασης της τελειομανίας και του άγχους εξετάσεων, καθώς και των δυσπροσαρμοστικών στρατηγικών διαχείρισης προβλημάτων. Επιπλέον, βρέθηκε στατιστικώς θετική συσχέτιση και ανάμεσα στο άγχος εξετάσεων και στις δυσπροσαρμοστικές στρατηγικές διαχείρισης προβλημάτων. Τέλος, το φύλο και το έτος σπουδών βρέθηκαν να διαφοροποιούν στατιστικώς σημαντικά τους παράγοντες του άγχους εξέτασης και των στρατηγικών αντιμετώπισης προβλημάτων. Ειδικότερα, οι γυναίκες ανέφεραν υψηλότερα επίπεδα άγχους εξέτασης σε σχέση με τους άνδρες, καθώς και υψηλότερα επίπεδα χρήσης προσανατολισμένων προς το συναίσθημα στρατηγικών. Αναφορικά με τη μεταβλητή του έτους σπουδών, βρέθηκε να διαφοροποιεί στατιστικώς σημαντικά τις στρατηγικές διαχείρισης προβλημάτων, με τους τελειόφοιτους φοιτητές να αναφέρουν ότι χρησιμοποιούν περισσότερο τις στρατηγικές της προσέγγισης και της αποδοχής των προβλημάτων σε σύγκριση με τους πρωτοετείς φοιτητές.

Μελέτη της συσχέτισης μεταξύ του άγχους εξέτασης και της ακαδημαϊκής επίδοσης σε δείγμα φοιτητών

Γρηγόριος Σίμος, Βασιλική Γιαννούλη, Μακρίνα Λαμπριανίδου

Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Σκοπός της έρευνας είναι η μελέτη του άγχους εξέτασης, των ενισχυτικών παραγόντων του και των συνεπειών τους στην ακαδημαϊκή επίδοση δίνοντας έμφαση στην διαφοροποίηση τους στα δύο φύλα. Με τον όρο «άγχος εξέτασης» νοείται ο τομέας του άγχους που επηρεάζει ψυχοσωματικά το άτομο κατά την ώρα της εξέτασης (Zeidner, 1998). Έρευνες σε φοιτητές αποδεικνύουν την αντιστρόφως ανάλογη σχέση του άγχους εξέτασης με την ακαδημαϊκή επίδοση και την υπερίσχυση αυτού στο γυναικείο φύλο (Chapell, Blanding, Silverstein, Takahashi, Newman, Gubi, & McCann, 2005). Άλλες έρευνες αποδεικνύουν την θετική συσχέτιση του με το γνωστικό άγχος (Cassady και Johnson, 2002), με την αναβλητικότητα των εργασιών (Solomon and Rothblum, 1984), με τον φόβο της αποτυχίας (Hagtvet & Benson, 1997), με την τελειοθρία (Weiner & Garton, 2012) και με δυσκολίες διαχείρισης συναισθημάτων (Schutz & Davis, 2000). Στην παρούσα έρευνα σε δείγμα 213 φοιτητών δόθηκαν 6 σταθμισμένα ερωτηματολόγια (STAI, DERS, PFAI, TPS, CTAS, FMPS) για την μέτρηση του άγχους εξέτασης και των υπόλοιπων παραγόντων ενώ για την μέτρηση της ακαδημαϊκής επίδοσης ρωτήθηκαν οι φοιτητές για τον βαθμό απολυτηρίου και την σειρά εισαγωγής τους στη σχολή. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι το άγχος εξέτασης εμφανίζει θετική και στατιστικά σημαντική συσχέτιση ($p < 0,05$) με τους υπόλοιπους παράγοντες. Μάλιστα, το μοντέλο παλινδρόμησης, περιλαμβάνοντας όλους τους παράγοντες με εξαίρεση το φόβο της αποτυχίας, δικαιολογούσε το 63,5% της διασποράς του άγχους εξέτασης. Δεν υπήρξε συσχέτιση του άγχους εξέτασης και των παραγόντων του με την ακαδημαϊκή επίδοση, με εξαίρεση την αναβλητικότητα ($p < 0,01$). Το άγχος κατάστασης και η αναβλητικότητα προέβλεπαν το βαθμό απολυτηρίου. Διαφοροποίηση μεταξύ των δύο φύλων δεν προέκυψε σε κανένα παράγοντα εκτός από την αναβλητικότητα ($t=2,730$). Η παρούσα μελέτη αν και ενισχύει με νέα δεδομένα την έρευνα στη περιοχή, αναδεικνύει την ανάγκη για περαιτέρω έρευνα σε βάθος του άγχους εξέτασης και άλλων στοιχείων που ενδεχομένως επιδρούν στην ακαδημαϊκή επίδοση.



Επιστημικά συναισθήματα και μετα-γνωστικές διεργασίες

Κατερίνα Νεραντζάκη, Αναστασία Κωσταρίδου-Ευκλείδη

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Σκοπός της παρούσας μελέτης ήταν να διερευνήσει τη σχέση πέντε επιστημικών συναισθημάτων (έκπληξη, περιέργεια, σύγχυση, ενδιαφέρον, απορία) με γνωστικές και μεταγνωστικές διεργασίες σε μνημονικά έργα. Δείγμα αποτέλεσαν 108 προπτυχιακοί φοιτητές και των δύο φύλων του Τμήματος Ψυχολογίας του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Τα εργαλεία που χρησιμοποιήθηκαν ήταν ένα ερωτηματολόγιο για την επιστημική περιέργεια ως χαρακτηριστικό προσωπικότητας, ένα ερωτηματολόγιο για την προηγούμενη γνώση ως προς τη μνήμη, και ένα ερωτηματολόγιο για τις επιστημικές πεποιθήσεις. Το κύριο έργο ήταν τρία σενάρια που αφορούσαν φαινόμενα μάθησης και στρατηγικές μνήμης, στα οποία υπήρχε μόνο μία σωστή απάντηση. Μετά την αρχική απάντηση δινόταν επανατροφοδότηση ως προς την ορθότητά της. Εξετάστηκαν η ορθότητα της απάντησης, το αίσθημα βεβαιότητας για την απάντηση, τα πέντε επιστημικά συναισθήματα, σε τρεις διαφορετικούς χρόνους, το αίσθημα κατανόησης, και οι στρατηγικές μάθησης (πριν και μετά την επανατροφοδότηση). Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι τα επιστημικά συναισθήματα διαφοροποιήθηκαν τόσο μεταξύ των ατόμων όσο και μεταξύ των τριών διαφορετικών χρόνων μέσα στο ίδιο άτομο. Σημαντικές μεταβλητές για τις διαφοροποιήσεις αυτές αποτέλεσαν, εκτός από την ορθότητα της απάντησης, η δυσκολία του έργου και οι μεταγνωστικές εμπειρίες.



Η συμβολή των ακαδημαϊκών συναισθημάτων, των κινήτρων και των στρατηγικών μάθησης στην αναγνωστική κατανόηση παιδιών σχολικής ηλικίας

Ανθή Γρίβα¹, Διαμάντω Φιλιππάτου²

¹Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, ²Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Η αναγνωστική κατανόηση αποτελεί μία πολύπλοκη και πολυεπίπεδη διαδικασία, στην οποία εμπλέκονται ένα σύνολο γνωστικών, γλωσσικών και ψυχοσυναισθηματικών παραγόντων που αφορούν στο άτομο, το κείμενο και το περιβάλλον μάθησης. Η έρευνα των τελευταίων ετών στρέφεται στην ισχυρή επίδραση των συναισθημάτων, θετικών και αρνητικών (χαρά, ελπίδα, υπερηφάνεια, ντροπή, θυμός) που βιώνουν οι μαθητές κατά τη μαθησιακή διαδικασία. Τα ακαδημαϊκά συναισθήματα επηρεάζουν τα κίνητρα των μαθητών καθώς και τις στρατηγικές μάθησης που εφαρμόζουν (Schutz & Pekgun, 2007). Στόχος της έρευνας είναι η διερεύνηση των σχέσεων μεταξύ των ακαδημαϊκών συναισθημάτων, των κινήτρων και των στρατηγικών μάθησης στην αναγνωστική κατανόηση κειμένων μαθητών Δημοτικού σχολείου. Στην έρευνα συμμετείχαν 300 μαθητές της Ε΄ και ΣΤ΄ δημοτικού που φοιτούν σε σχολεία της Αθήνας. Τα παιδιά κλήθηκαν να απαντήσουν σε ερωτήσεις κατανόησης πέντε κειμένων διαβαθμισμένης δυσκολίας. Οι ερωτήσεις αφορούσαν στην ανάκληση πληροφοριών, στον αναγκαίο και επεξεργαστικό συμπερασμό, στην κατανόηση παρομοίωσης και στον έλεγχο κατανόησης. Επιπλέον, οι μαθητές/τριες συμπλήρωσαν ερωτηματολόγια αυτο-αναφοράς που αξιολογούσαν (α) τα ακαδημαϊκά συναισθήματα που αναδύονται στους μαθητές μέσα στην τάξη κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας και της αξιολόγησης τους στο αναγνωστικό έργο (Peixoto et al., 2015), και (β) τα κίνητρα και τις στρατηγικές μάθησης που εφαρμόζουν οι μαθητές (Γωνίδα & Λεονταρή, 2012). Τα ευρήματα της έρευνας αναμένεται να συνδράμουν στην καλύτερη κατανόηση του ρόλου των ψυχοσυναισθηματικών παραγόντων στη μαθησιακή διαδικασία και ως εκ τούτου στη βελτίωση του μαθησιακού περιβάλλοντος και στην αποτελεσματικότερη μάθηση.



Η επίδραση των αντιλήψεων αυτοϋπονόμευσης στη σχέση πειραματικών συνθηκών επίτευξης και γραμματικής επίδοσης. Έρευνα σε μαθητές δημοτικού σχολείου

Νικόλαος Γκερτσάκης¹, Γεώργιος Σιδερίδης²

¹Πανεπιστήμιο Κρήτης, ²Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Ως αυτοϋπονόμευση (self handicapping) ορίζεται κάθε ενέργεια ή επιλογή, η οποία σε καταστάσεις, όπου το άτομο πρέπει να έχει μια επίδοση, ενισχύει την πιθανότητα απόδοσης της ενδεχόμενης αποτυχίας σε εξωτερικά αίτια, επιτρέποντας έτσι στο άτομο να αποφύγει τις αρνητικές συνέπειες. Θεωρείται συμπεριφορά αποφυγής, συνδεδεμένη με στόχους επίτευξης με κατεύθυνση την αποφυγή, καθώς παρατηρείται ελάττωση της προσπάθειας και της απόδοσης. Στην παρούσα έρευνα εξετάζεται η επίδραση των αντιλήψεων αυτοϋπονόμευσης στη σχέση πειραματικών συνθηκών επίτευξης και γραμματικής επίδοσης. Συμμετείχαν 49 μαθητές της Στ' τάξης δημοτικού σχολείου αστικού κέντρου της Κρήτης, οι οποίοι, σε τρία μαθήματα ελληνικής γλώσσας, κλήθηκαν να μελετήσουν μέρη του λόγου, σε διαφορετικές κάθε φορά συνθήκες επίτευξης (μάθησης, επίδοσης-προσέγγισης & επίδοσης-αποφυγής), που δημιουργήθηκαν μέσα από τις διδακτικές πρακτικές των εκπαιδευτικών. Πριν από την εφαρμογή των πειραματικών συνθηκών είχαν αναφέρει τις αντιλήψεις τους για τις στρατηγικές της αυτοϋπονόμευσης. Λόγω της επαναλαμβανόμενης μέτρησης των αντιλήψεων των ίδιων ατόμων χρησιμοποιήθηκαν πολυ-επίπεδα μοντέλα ανάλυσης (στατιστικό πρόγραμμα HLM 7). Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι: α) και στις τρεις πειραματικές συνθήκες, όσο μεγαλύτερα ήταν τα επίπεδα αυτοϋπονόμευσης, τόσο μειωνόταν η γραμματική επίδοση, και β) ότι ειδικά στη συνθήκη επίδοσης – αποφυγής ο αρνητικός ρυθμιστικός ρόλος της αυτοϋπονόμευσης ήταν σημαντικά μεγαλύτερος σε σχέση με τις υπόλοιπες συνθήκες. Τα παραπάνω ευρήματα επιβεβαίωσαν τον αρνητικό ρόλο των αντιλήψεων αυτοϋπονόμευσης και των στόχων επίδοσης-αποφυγής στη τάξη και κατέδειξαν αφενός την ανάγκη αποφυγής των σχετικών διδακτικών πρακτικών, αφετέρου την υιοθέτηση εκείνων των διδακτικών πρακτικών που ενισχύουν την επίδοση των μαθητών.



Οι εκπαιδευτικοί μιλούν για τους μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες

Οργανωτής/Πρόεδρος: **Μαρία Πλατσίδου**, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Συζητητής: **Παναγιώτα Σταυρούση**, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Στις εργασίες αυτού του συμποσίου εξετάζονται οι απόψεις και αντιλήψεις των εκπαιδευτικών για διάφορα θέματα που αφορούν στους μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Καθώς οι εκπαιδευτικοί αποτελούν έναν από τους πυλώνες της εκπαιδευτικής διαδικασίας, οι στάσεις, οι αντιλήψεις, οι γνώσεις και οι πρακτικές που εφαρμόζουν επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό την αποτελεσματικότητα της όποιας εκπαιδευτικής παρέμβασης και για το λόγο αυτό αξίζουν ενδελεχούς διερεύνησης. Στην πρώτη εργασία, ερευνώνται οι αντιλήψεις των εκπαιδευτικών γενικής και ειδικής αγωγής για την ψυχική ανθεκτικότητα μαθητών τυπικής ανάπτυξης και μαθητών με ήπιες εκπαιδευτικές ανάγκες. Στη δεύτερη εργασία ερευνάται εμπειρικά η αιτιολογική απόδοση προβλημάτων συμπεριφοράς μαθητών με ήπιες εκπαιδευτικές ανάγκες από εκπαιδευτικούς γενικής και ειδικής αγωγής. Ακολουθεί, στην τρίτη εργασία, η διερεύνηση των δεξιοτήτων και στρατηγικών αυτορρύθμισης στη διδασκαλία των Μαθηματικών, όπως τις αντιλαμβάνονται οι εκπαιδευτικοί ειδικής και γενικής αγωγής. Τέλος, στην τέταρτη εργασία ερευνώνται οι στάσεις και ανησυχίες των Διευθυντών/Διευθυντριών Σχολικών Μονάδων της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης σχετικά με τη συμπερίληψη μαθητών με αναπηρία και/ή ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στα σχολεία γενικής αγωγής.



Ψυχική ανθεκτικότητα: Αντιλήψεις εκπαιδευτικών για μαθητές τυπικής ανάπτυξης και μαθητές με ήπιες εκπαιδευτικές ανάγκες

Ευλαμπία Κεραμάρη, Μαρία Πλατσίδου, Ιωάννης Αγαλιώτης

Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Η ψυχική ανθεκτικότητα είναι μια πολυδιάστατη έννοια που αφορά στην ικανότητα του ατόμου να ανταπεξέρχεται και να προσαρμόζεται θετικά σε δύσκολες, αγχωτικές καταστάσεις και αντιξοότητες. Η παρούσα έρευνα στοχεύει στην διερεύνηση των αντιλήψεων 36 εκπαιδευτικών, 18 γενικής αγωγής και 18 ειδικής αγωγής, σχετικά με την ψυχική ανθεκτικότητα μαθητών τυπικής ανάπτυξης (ΤΑ) και μαθητών με Ήπιες Εκπαιδευτικές Ανάγκες (HEA). Πιο συγκεκριμένα, οι εκπαιδευτικοί εξετάστηκαν ατομικά με ημι-δομημένη συνέντευξη που στόχο είχε να αποκαλύψει τις απόψεις τους αναφορικά με χαρακτηριστικά, ικανότητες και συμπεριφορές που συνθέτουν τον «ψυχικά ανθεκτικό» μαθητή ΤΑ και μαθητή με HEA. Μελετήθηκε ακόμα η ψυχική ανθεκτικότητα των μαθητών σε σχέση με τους παράγοντες και τα πλαίσια που συμβάλλουν στην ενίσχυσή της. Στα αποτελέσματα εφαρμόστηκε η ανάλυση περιεχομένου. Διαπιστώθηκε ότι εκπαιδευτικοί αντιλαμβάνονται την έννοια της ψυχικής ανθεκτικότητας ως ένα σύνθετο και πολυδιάστατο κατασκεύασμα τόσο για τους μαθητές ΤΑ, όσο και για τους μαθητές με HEA. Προσδίδουν στους μαθητές και των δυο ομάδων μια σειρά από κοινά χαρακτηριστικά, ικανότητες και συμπεριφορές που αφορούν κυρίως την συναισθηματική τους νοημοσύνη, αλλά και την προσαρμογή-προσανατολισμό τους στην επίτευξη στόχων, την γνωστική τους νοημοσύνη, θετικά χαρακτηριστικά της προσωπικότητας τους και την θετική ανταπόκριση τους στην εκπαιδευτική διαδικασία. Πολλά από τα χαρακτηριστικά που επισημαίνονται δεν συναντώνται στην διαθέσιμη βιβλιογραφία για την ψυχική ανθεκτικότητα. Επιπρόσθετα οι εκπαιδευτικοί αναγνωρίζουν την ψυχική ανθεκτικότητα των μαθητών ως μια αλληλεπιδραστική διαδικασία ατομικών και περιβαλλοντικών παραγόντων. Επισημαίνουν ατομικούς-εσωτερικούς παράγοντες, που αφορούν ατομικά χαρακτηριστικά των μαθητών και περιβαλλοντικούς-εξωτερικούς παράγοντες προστασίας και κινδύνου της ψυχικής ανθεκτικότητας, ορισμένοι εκ των οποίων δεν συναντώνται επίσης στην βιβλιογραφία, όπως για παράδειγμα το κοινωνικο-μορφωτικό επίπεδο των γονέων και ο τρόπος διδασκαλίας των μαθητών. Τα ευρήματα της έρευνας προσθέτουν στοιχεία στο προφίλ του «ψυχικά ανθεκτικού» μαθητή και αποτελούν πρωτογενές υλικό για τη μελέτη της ψυχικής ανθεκτικότητας σε μαθητές με HEA.

Αιτιολογική απόδοση προβλημάτων συμπεριφοράς μαθητών με ήπιες εκπαιδευτικές ανάγκες από εκπαιδευτικούς α/θμιας εκπαίδευσης γενικής και ειδικής αγωγής

Νικολέτα Χρυσάφη, Ιωάννης Αγαλιώτης

Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Η αποτελεσματικότητα των παρεμβάσεων που υλοποιούνται στο σχολικό περιβάλλον για την αντιμετώπιση των προβλημάτων συμπεριφοράς των μαθητών με ήπιες εκπαιδευτικές ανάγκες εξαρτάται σε σημαντικό βαθμό: (1) από τις απόψεις των εκπαιδευτικών για τις αιτίες αυτών των προβλημάτων, (2) από τα συναισθήματά τους κατά τη διαχείριση τέτοιου είδους καταστάσεων και (3) από τις γνώσεις τους σχετικά με τις καταλληλότερες στρατηγικές παρέμβασης. Στην παρούσα έρευνα συγκρίθηκαν οι απόψεις, τα συναισθήματα και οι γνώσεις 96 εκπαιδευτικών γενικής αγωγής και 70 εκπαιδευτικών ειδικής αγωγής. Τα αποτελέσματα έδειξαν αξιοπρόσεκτες ομοιότητες και διαφορές μεταξύ των δύο ομάδων εκπαιδευτικών, οι οποίες συζητούνται ως προς (1) τις επιπτώσεις τους στην καθημερινή διδακτική πράξη σε σχολικά πλαίσια όπου φοιτούν μαθητές με προβλήματα συμπεριφοράς και (2) τις επιμορφωτικές ανάγκες των εκπαιδευτικών.



Δεξιότητες και στρατηγικές αυτορρύθμισης στη διδασκαλία των μαθηματικών: Απόψεις εκπαιδευτικών ειδικής και γενικής αγωγής

Άννα Τσακουρίδου, Λευκοθέα Καρτασίδου, Ιωάννης Αγαλιώτης

Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Για τη διδασκαλία των Μαθηματικών η αυτορρύθμιση παίζει σημαντικό ρόλο στην επίδοση των μαθητών. Πιο αναλυτικά, οι μαθητές με υψηλή αυτορρύθμιση έχουν καλύτερη επίδοση (Sabourin, Mott, & Lester, 2012). Σύμφωνα με τους Tzohar–Rozen και Kramaski (2014), η αυτορρύθμιση ως μέσο διδασκαλίας αποτελείται από το γνωστικό (cognitive) κομμάτι, όπου εμπεριέχεται η έννοια της μεταγνώσης και από το συναισθηματικό (με κίνητρο) (motivational–emotional) κομμάτι, όπου εμπεριέχονται τα κίνητρα μάθησης, το περιβάλλον αλλά και τα συναισθήματα και οι σκέψεις του μαθητή που επηρεάζουν τον τρόπο μάθησής του και την επίδοσή του. Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν η διερεύνηση του κατά πόσο οι εκπαιδευτικοί γενικής και ειδικής αγωγής γνωρίζουν και χρησιμοποιούν στρατηγικές αυτορρύθμισης κατά την εκπαιδευτική διαδικασία για τη διδασκαλία των Μαθηματικών. Το δείγμα της έρευνας ήταν 67 εκπαιδευτικοί γενικής και ειδικής αγωγής. Το εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε για την συλλογή δεδομένων ήταν ένα αυτοσχέδιο ερωτηματολόγιο που βασίστηκε στο ερωτηματολόγιο της Marchis (2011) και εκτιμά τις δεξιότητες αυτορρύθμισης που γνωρίζουν και χρησιμοποιούν οι εκπαιδευτικοί κατά τη διδασκαλία των μαθηματικών. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα η αυτο–αξιολόγηση (αυτο–έλεγχος) και η αυτο–παρακολούθηση θεωρούνται από τις πιο σημαντικές δεξιότητες για έναν μαθητή, κατά την επίλυση των μαθηματικών προβλημάτων. Επίσης, διαπιστώθηκε ότι οι εκπαιδευτικοί χρησιμοποιούν τη στρατηγική της αυτο–καθοδήγησης και, συγκεκριμένα, οι εκπαιδευτικοί ζητούν από το μαθητή να διαβάζει προσεκτικά το κείμενο. Αντίθετα, δε χρησιμοποιούν τη στρατηγική της αυτο–παρακολούθησης.



Στάσεις και ανησυχίες των διευθυντών/διευθυντριών σχολικών μονάδων της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης σχετικά με την συμπεριληπτική εκπαίδευση

Ξανθή Τσιολπίδου, Μαρία Πλατσίδου

Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Σε συμφωνία με τις διεθνείς συμβάσεις της Unesco και του ΟΗΕ, η ελληνική πολιτεία θεσμοθέτησε την συμπεριληπτική εκπαίδευση των μαθητών με αναπηρία και/ή ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες (εεα) στις γενικές τάξεις. Η επιτυχής υλοποίηση της συνεκπαίδευσης απαιτεί αναδιαμόρφωση των εκπαιδευτικών δομών και πρακτικών και υποστήριξη από τους εκπαιδευτικούς, κυρίως όμως από τους σχολικούς ηγέτες η στάση των οποίων θα λειτουργήσει είτε ως μοχλός προώθησης είτε ως τροχοπέδη. Η παρούσα έρευνα μελέτησε τις στάσεις και τις ανησυχίες 151 Διευθυντών/ντριών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης στην Κεντρική και Ανατολική Μακεδονία. Χρησιμοποιήθηκε ερωτηματολόγιο απαρτιζόμενο από δημογραφικές ερωτήσεις και δύο μεταφρασμένες κλίμακες: την Principal Attitudes Towards Inclusion Scale του Bailey (2004) και την Concerns about Integrated Education Scale των Sharma και Desai (2002). Η παραγοντική ανάλυση έδειξε πως οι δύο προσαρμοσμένες κλίμακες διαθέτουν επαρκή αξιοπιστία για την μελέτη του υπό διερεύνηση πληθυσμού. Οι Διευθυντές δήλωσαν πως συμφωνούν με την συμπερίληψη ($MO=3,48$ max 5), ωστόσο η στάση τους επηρεάζεται αρνητικά από την έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού και επιμόρφωσης και από τον τύπο αναπηρίας. Επίσης εξέφρασαν μέτρια ανησυχία ($MO=2,20$ max 4) η οποία ωστόσο αυξάνεται από την ανεπάρκεια χρηματοδότησης, στελέχωσης, διοικητικής υποστήριξης και επιμόρφωσης. Η στάση τους βρέθηκε να σχετίζεται θετικά με την εκπαιδευτική και διοικητική προϋπηρεσία, το ποσοστό μαθητών με εεα και το μέγεθος του σχολείου. Οι ίδιες μεταβλητές σχετίζονται και με τον βαθμό ανησυχίας, ο οποίος επηρεάζεται επιπροσθέτως από το φύλο και τον τύπο σχολείου. Στάση και ανησυχία βρέθηκε πως συνδέονται αρνητικά ενώ η υποστήριξη από εξειδικευμένο προσωπικό αναδείχθηκε ως το βασικότερο προαπαιτούμενο. Τα ευρήματα μπορούν να συμβάλλουν στην ανάπτυξη καλών συμπεριληπτικών πρακτικών και τον σχεδιασμό επιμορφωτικών προγραμμάτων για Διευθυντές.



Μαθησιακές δυσκολίες: Παρεμβάσεις

Προεδρείο: **Φωτεινή Αντωνίου**, Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Πρώιμη παρέμβαση αναγνωστικών δυσκολιών μέσω της χρήσης υπολογιστών

Χριστιάνα Κτίστη, Τιμόθεος Παπαδόπουλος

Πανεπιστήμιο Κύπρου

Προηγούμενες έρευνες έχουν καταδείξει την αποτελεσματικότητα των γνωστικών και φωνολογικών παρεμβατικών προγραμμάτων στην αντιμετώπιση αναγνωστικών δυσκολιών. Παρόλα αυτά δεν υπάρχουν έρευνες που να στοχεύουν στη σύγκριση των παρεμβάσεων αυτών ούτε στο συνδυασμό φωνολογικών και γνωστικών παρεμβάσεων για την αντιμετώπιση αναγνωστικών προβλημάτων. Στην παρούσα έρευνα 56 ελληνόφωνα παιδιά με δυσκολίες ανάγνωσης, ηλικίας 6-7 χρονών, έλαβαν για πέντε εβδομάδες φωνολογική ή γνωστική παρέμβαση ή συνδυασμό των δύο. Χωρίστηκαν σε τέσσερις ομάδες (n=14 σε κάθε ομάδα) με τη μέθοδο της τυχαίας κατανομής. Η πρώτη ομάδα έλαβε γνωστική παρέμβαση με το πρόγραμμα PREP (PASS Reading Enhancement Program; Papadopoulos, Das, Parrila, & Kirby, 2003), η δεύτερη ομάδα έλαβε παρέμβαση με έμφαση στις φωνολογικές λειτουργίες με το πρόγραμμα Grapho Game (GG; Lyytinen, Erskine, Kujala, Ojanen, & Richardson, 2009), η τρίτη και η τέταρτη ομάδα έλαβαν συνδυασμένη παρέμβαση (PREP σε GG ή GG σε PREP). Οι πειραματικές ομάδες εξετάστηκαν σε διάφορες δεξιότητες πριν, κατά τη διάρκεια, στο πέρας της παρέμβασης και ένα χρόνο μετά, και οι επιδόσεις τους συγκρίθηκαν με την ομάδα ελέγχου (n=17). Οι αναλύσεις συνδιακύμανσης έδειξαν ότι όλες οι ομάδες βελτιώθηκαν σημαντικά σε φωνολογικές, γνωστικές, αναγνωστικές, ορθογραφικές δεξιότητες και σε δεξιότητες γρήγορης ονομασίας ερεθισμάτων, με το πέρας του χρόνου. Δε βρέθηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές ανάμεσα στις πειραματικές ομάδες παρόλο που οι ομάδες έδειξαν κάποιες ξεκάθαρες τάσεις από την παρέμβαση. Έμφαση δίνεται στην ανάγκη για δημιουργία παρεμβατικών προγραμμάτων που θα έχουν θεωρητικό και ερευνητικό υπόβαθρο, εάν θέλουμε να επιτύχουμε ισχυρές επιδράσεις στο χώρο του αλφαριθμητισμού.

**Τροποποιήσεις και προσαρμογές της διδασκαλίας και του αναλυτικού προγράμματος για την ενίσχυση της αναγνωστικής κατανόησης μαθητών με μαθησιακές δυσκολίες:
Μελέτη περίπτωσης**

Δάφνη Ρωμανίδου¹, Σωτηρία Τζιβινίκου², Σταυρούλα Σταυρακάκη¹, Γεωργία Ανδρέου²

¹Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, ²Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Ο όρος «προσαρμογές του προγράμματος και διδασκαλίας» είναι όρος-ομπρέλα, στο πλαίσιο του οποίου συναντούμε τους όρους «διευκόλυνση», «τροποποίηση», «αλλαγή», «διαφοροποίηση», «εμπλουτισμό», «βελτίωση», «ένταξη», «σκαλωσιά». Οι προσαρμογές αυτές περιλαμβάνουν ένα ευρύ φάσμα, ως προς την έκταση και την ένταση, εκπαιδευτικών πρακτικών και αναφέρονται σε όλο το εύρος του σχολικού προγράμματος, το περιεχόμενο, τις μεθόδους και το προϊόν. Η παρούσα έρευνα, είναι μια μελέτη περίπτωσης και έχει σκοπό να διερευνήσει την επίδραση των προσαρμογών της διδασκαλίας και του σχολικού εγχειριδίου της Γλώσσας, στην αναγνωστική κατανόηση μαθητών με μαθησιακές δυσκολίες. Η μέθοδος έρευνας ήταν πειραματικός σχεδιασμός μεμονωμένης περίπτωσης και συγκεκριμένα «single-subject A B A». Η προσαρμογή του σχολικού εγχειριδίου περιλάμβανε ήπιες τροποποιήσεις ως προς το λεξιλόγιο, την ενσωμάτωση γραφικού οργανωτή και πολλαπλούς τρόπους παρουσίασης του υλικού, καθώς και τροποποίηση του διδακτικού χρόνου. Τα αποτελέσματα καταδεικνύουν ότι όλοι οι μαθητές, τόσο αυτοί με μαθησιακές δυσκολίες όσο και οι μαθητές τυπικής ανάπτυξης, οι οποίοι δέχτηκαν διδασκαλία με προσαρμοσμένο εγχειρίδιο, εμφάνισαν βελτίωση της αναγνωστικής τους κατανόησης έναντι αυτών που διδάχθηκαν με το τυπικό εγχειρίδιο. Η βελτίωση αυτή ήταν μεγαλύτερη στους μαθητές με μαθητές δυσκολίες που δέχτηκαν διδασκαλία με το προσαρμοσμένο υλικό. Τα ευρήματα αυτά, υπό την αίρεση των περιορισμών της παρούσας έρευνας, μπορούν να συνεισφέρουν στην εκπαιδευτική πράξη, προτείνοντας τον εμπλουτισμό της διδασκαλίας με προσαρμοσμένο διδακτικό υλικό και διδακτικά εγχειρίδια διαβαθμισμένης δυσκολίας, ώστε η διδασκαλία να μπορεί να γίνει αποτελεσματικότερη για όλους τους μαθητές, ανεξάρτητα από τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και την ετερογένειά τους.



Lexomon: Μια παρεμβατική μελέτη για την ενίσχυση της επίδοσης στις δεξιότητες προφορικού λόγου μαθητών Α΄ δημοτικού με μαθησιακές δυσκολίες

Φωτεινή Αντωνίου, Ελπινίκη Χριστοδούλου, Δέσποινα Ζενεμπίση, Παρασκευή Γερομιχαλού, Ελένη Χατζόγλου, Αθανάσιος Παπακώστας

Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Στόχος της παρούσας μελέτης ήταν η ενίσχυση της επίδοσης στις δεξιότητες του προφορικού λόγου μαθητών Α΄ δημοτικού με Μαθησιακές Δυσκολίες. Η αδυναμία στις δεξιότητες αυτές, οι οποίες σχετίζονται με την Φωνολογική Επίγνωση, Μορφολογική Επίγνωση, Πραγματολογία, Λεξιλογική Γνώση, αποτελεί τον ισχυρότερο προβλεπτικό παράγοντα στην προσχολική ηλικία για την ανάπτυξη δυσκολιών στο γραπτό λόγο. Συμμετέχοντες ήταν 50 μαθητές της Α΄ δημοτικού οι οποίοι φοιτούσαν σε Τμήματα Ένταξης του σχολείου τους. Οι μισοί μαθητές (N=25) αποτέλεσαν την πειραματική ομάδα και 25 μαθητές την ομάδα ελέγχου. Όλοι οι μαθητές αξιολογήθηκαν με την τεχνολογική εφαρμογή σταθμισμένης γλωσσικής αξιολόγησης ΛΟΓΟΜΕΤΡΟ (Μουζάκη και συν., 2017) πριν και μετά την παρέμβαση. Μεταξύ των δύο αξιολογήσεων, και σε διάστημα ενός μήνα, οι μαθητές της πειραματικής ομάδας δέχθηκαν ενισχυτική διδασκαλία από τους εκπαιδευτικούς του τμήματος ένταξης μέσω ενός δομημένου διδακτικού προγράμματος. Το πρόγραμμα ονομαζόταν Lexomon και ήταν βασισμένο στην ανθρωπόμορφη παρουσίαση των δεξιοτήτων του προφορικού λόγου, ώστε να επιτευχθεί και η κινητοποίηση και το ενδιαφέρον των μαθητών για συμμετοχή. Κάθε δραστηριότητα και ο τρόπος διδασκαλίας της βασίστηκε στην άμεση και σαφή διδασκαλία γνωστικών και μεταγνωστικών στρατηγικών και παρουσιάζονταν με αναλυτικά βήματα στο εγχειρίδιο του εκπαιδευτικού. Αντίστοιχα το τετράδιο των μαθητών περιελάμβανε δραστηριότητες για την ενίσχυση της Φωνολογικής Επίγνωσης, της Μορφολογικής Επίγνωσης, της Πραγματολογίας, και της Λεξιλογικής Γνώσης. Η ομάδα ελέγχου δέχθηκε παραδοσιακή διδασκαλία των ίδιων δεξιοτήτων. Τα δεδομένα αναλύθηκαν μέσω της ανάλυσης συνδιακύμανσης, και τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι μαθητές της πειραματικής ομάδας είχαν σημαντικά υψηλότερη επίδοση στις δεξιότητες φωνολογικής επίγνωσης (φωνημικό επίπεδο), στη μορφολογία (παραγωγή λέξεων), στην πραγματολογία (ανταπόκριση στο επικοινωνιακό πλαίσιο), και στη λεξιλογική γνώση (εκφραστικό λεξιλόγιο). Τα αποτελέσματα συνηγορούν στην ανάγκη για έγκαιρη υποστήριξη των μαθητών με υψηλή επικινδυνότητα για διάγνωση με Μαθησιακές Δυσκολίες, καθώς φαίνεται πως είναι δυνατή η βελτίωση των δεξιοτήτων εκείνων που αποτελούν προβλεπτικούς δείκτες για τις δυσκολίες μάθησης στις μεγαλύτερες ηλικίες.

Καθολικός σχεδιασμός και μαθηματικά γυμνασίου: Ανάπτυξη διδακτικού υλικού για μαθητές με δυσκολίες μάθησης σε ετερογενείς τάξεις

Παναγιώτης Παπαδημητρίου, Σωτηρία Τζιβινίκου, Χαρούλα Σταθοπούλου

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Η διαφορετικότητα, η οποία μπορεί να οφείλεται σε νευρο-βιολογικούς, γνωστικούς, συμπεριφορικούς, ψυχοκοινωνικούς ή περιβαλλοντικούς παράγοντες, είναι παρούσα σε κάθε διάσταση της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Έτσι, η ανομοιογένεια των μαθητών είναι κυρίαρχη σε κάθε σχολική τάξη. Συγχρόνως, ένας αξιοσημείωτος αριθμός μαθητών αντιμετωπίζει σημαντικές δυσκολίες στη σχολική μάθηση, οι οποίες, ανεξάρτητα από τους αιτιογενείς παράγοντες με τους οποίους ενδεχομένως συσχετίζονται, οδηγούν σε χαμηλή σχολική επίδοση. Στον πυρήνα αυτών των δυσκολιών βρίσκονται οι μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες είτε αυτές έχουν εγγενή χαρακτηριστικά είτε έχουν δευτερογενή αίτια. Η αναζήτηση τρόπων αντιμετώπισης αυτών των δυσκολιών είναι αδήριτη ανάγκη που εκφράζεται με προθέσεις και διακηρύξεις για την ισότητα πρόσβασης στη σχολική γνώση από όλους τους εμπλεκόμενους φορείς και βρίσκεται στο επίκεντρο της σχετικής έρευνας που διεξάγεται. Ο σκοπός της παρούσας έρευνας είναι η ανάπτυξη εκπαιδευτικού υλικού για τάξεις μαθητών με ετερογένεια έτσι ώστε να αντιμετωπιστούν εκ προοιμίου οι δυσκολίες μάθησης ανεξάρτητα από την πηγή προέλευσης τους. Το θεωρητικό πλαίσιο που υιοθετήθηκε είναι αυτό του καθολικού σχεδιασμού στην μάθηση (Universal Design for Learning-UDL), το οποίο προτείνει ευέλικτους και πολλαπλούς τρόπους παρουσίασης της πληροφορίας και του υλικού, της αξιολόγησης του μαθητή και της εμπλοκής του μαθητή στη μαθησιακή διαδικασία. Η αξιολόγηση του εκπαιδευτικού υλικού έγινε από ομάδα εξειδικευμένων επαγγελματιών-έμπειρων εκπαιδευτικών, κριτικών αναγνωστών, η οποία αποτελείτο από 30 εκπαιδευτικούς ειδικής και γενικής εκπαίδευσης. Οι συμμετέχοντες αξιολόγησαν το διδακτικό υλικό με βάση τις αρχές του καθολικού σχεδιασμού. Για τις ανάγκες της έρευνας κατασκευάστηκε υλικό αξιολόγησης (ρουμπρίκες και λίστες για τη συλλογή ποιοτικών και ποσοτικών στοιχείων). Τα αποτελέσματα της έρευνας συγκλίνουν με τα ευρήματα σχετικών ερευνών για τη θετική επίδραση του καθολικού σχεδιασμού στην εκπαίδευση μαθητών με ετερογενή χαρακτηριστικά και σχετικά χαμηλή επίδοση ή υποεπίδοση. Τα ευρήματα αυτά μπορούν να αποτελέσουν τη βάση μελλοντικών ερευνών για την εξειδίκευση των στοιχείων που περιλαμβάνονται στον καθολικό σχεδιασμό ως προσέγγιση στη μάθηση και την ενσωμάτωσή τους στη διδακτική πράξη με έμφαση στις ετερογενείς τάξεις.



Η επίδραση ενός μουσικού παρεμβατικού προγράμματος σε παιδιά με δυσλεξία

Αργύρης Καραπέτσας, Ρόζυ Λασκαράκη

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Σκοπός της ανακοίνωσης είναι η παρουσίαση αποτελεσμάτων έρευνας, η οποία αναδεικνύει τη σπουδαιότητα της μουσικής σε προγράμματα παρέμβασης για παιδιά με δυσλεξία. Στην έρευνα συμμετείχαν 45 παιδιά, Γ΄ και Δ΄ τάξης με διάγνωση δυσλεξίας από δημόσιο φορέα που φοιτούσαν σε τάξεις ένταξης των αντίστοιχων σχολείων και 45 τυπικοί αναγνώστες αντίστοιχου φύλου και τάξεων που αποτέλεσαν την ομάδα ελέγχου. Η έρευνα περιλάμβανε δύο φάσεις: αυτή της αξιολόγησης και της αποκατάστασης, Ειδικότερα, η αξιολόγηση, η οποία πραγματοποιήθηκε στο Εργαστήριο Νευροψυχολογίας του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, περιλάμβανε νευροψυχολογικές δοκιμασίες (ψυχομετρικές δοκιμασίες και ηλεκτροφυσιολογικές μεθόδους). Ειδικότερα, η αξιολόγηση της εγκεφαλικής δραστηριότητας πραγματοποιήθηκε με το μηχάνημα των Γνωστικών Προκλητών Δυναμικών που διαθέτει το εργαστήριο και μελετήθηκε η κυματομορφή P300. Από την αρχική αξιολόγηση προέκυψαν υψηλές στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ των δύο ομάδων παιδιών, με τα παιδιά με δυσλεξία να σημειώνουν στατιστικά σημαντικές χαμηλότερες επιδόσεις στο σύνολο των δοκιμασιών σε σύγκριση με τα παιδιά της ομάδας ελέγχου. Στη συνέχεια μέρος της ομάδας των παιδιών με δυσλεξία συμμετείχε σε πρόγραμμα αποκατάστασης, το οποίο περιλάμβανε ασκήσεις διάκρισης μουσικών ερεθισμάτων. Μετά το τέλος του προγράμματος, ακολούθησε επαναξιολόγηση της εγκεφαλικής δραστηριότητας των παιδιών που συμμετείχαν στην παρέμβαση. Τα αποτελέσματα επιβεβαιώνουν τη θεραπευτική λειτουργία της μουσικής και την επίδραση του συγκεκριμένου προγράμματος ακουστικής εκπαίδευσης στην εγκεφαλική λειτουργία και πιθανόν να αποτελούν αφετηρία ενδιαφέροντος και εφαρμογής αντίστοιχων μουσικών παρεμβατικών προγραμμάτων στο χώρο της Ειδικής Αγωγής, καθώς τα παιδιά που συμμετείχαν στο πρόγραμμα, σημείωσαν παρόμοιο χρόνο έκλυσης του P300 με αυτόν των τυπικών αναγνωστών, γεγονός που σημαίνει ότι υπήρξε φυσιολογική εγκεφαλική λειτουργία.



"Έν κινήσει": Ένα, ενσωματωμένο στο σχολικό περιβάλλον, πρόγραμμα ανίχνευσης, αξιολόγησης & παρεμβατικής διαχείρισης κινητικών μαθησιακών δυσκολιών

Οργανωτής/Πρόεδρος: **Θωμάς Κουρτέσης**, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης
Συζητητής: **Μαρία Λυμπέρη**, Εκπαιδευτήρια Δούκα

Ο σκοπός του συγκεκριμένου Συμποσίου θα είναι να παρουσιάσει το σχεδιασμό και την εφαρμογή ενός ενδοσχολικού προγράμματος ανίχνευσης, αξιολόγησης και παρεμβατικής διαχείρισης μαθητών με κινητικές μαθησιακές δυσκολίες. Η κινητική ικανότητα ενός παιδιού, προσδιορίζει σε μεγάλο βαθμό την ατομική του/της συμμετοχή είτε στις σχολικές είτε στις ψυχαγωγικές δραστηριότητες. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα τον «στιγματισμό» και κατά συνέπεια τον αποκλεισμό των «αδέξιων» παιδιών, από ένα μεγάλο κομμάτι της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Το 1994, η Αμερικάνικη Ψυχιατρική Ένωση αναγνώρισε ως ξεχωριστή μαθησιακή διαταραχή την «Αναπτυξιακή Διαταραχή της Συναρμογής» τονίζοντας πως εμφανίζεται στο 5-7% του συνολικού σχολικού πληθυσμού. Επιπλέον, πρόσφατες έρευνες έχουν αναδείξει πως τέτοιου είδους κινητικές δυσκολίες αντιμετωπίζουν πολλά παιδιά με ειδικές μαθησιακές δυσκολίες όπως η δυσλεξία. Με βάση την αρχή πως το σχολικό περιβάλλον είναι ιδανικό για μια τέτοια προσέγγιση, τα Εκπαιδευτήρια Δούκα στην Αθήνα αποφάσισαν το 2011 να υιοθετήσουν μια ολιστική προσέγγιση στη διαχείριση των παιδιών με διαταραχές της κίνησης. Το πρόγραμμα υλοποιείται και συντονίζεται από τους καθηγητές φυσικής αγωγής με τη στενή συνεργασία των σχολικών ψυχολόγων. Οι νηπιαγωγοί και οι δάσκαλοι της τάξης αποτελούν επίσης αναπόσπαστο κομμάτι της διαδικασίας. Με βάση τα αποτελέσματα της αξιολόγησης οι εκπαιδευτικοί δημιουργούν ειδικές συνθήκες διδασκαλίας και σχεδιάζουν μαθησιακές εμπειρίες στις αρχές της εξατομίκευσης, που διασφαλίζουν την επιτυχία και πρόοδο των παιδιών. Σπουδαίο ρόλο σ' αυτό το έργο διαδραματίζει η συμμετοχή τους σε συνεδρίες με συναδέλφους άλλων ειδικοτήτων και με τους γονείς των μαθητών, για ανταλλαγή απόψεων και χάραξη κοινής στρατηγικής. Παρά το γεγονός πως το συγκεκριμένο πρόγραμμα αναπτύχθηκε έχοντας ως στόχο την παρεμβατική διαχείριση στον κινητικό τομέα, είχε ως αποτέλεσμα μια γενικότερη αλλαγή στη σχολική κουλτούρα θέτοντας τη διαφορετικότητα ως κυρίαρχο παράγοντα της εκπαιδευτικής προσέγγισης ανεξάρτητα του σχολικού αντικειμένου. Το πρόγραμμα αποτελεί μια σπουδαία καινοτομία στο περιβάλλον του σχολείου, που ξεπερνά τα στενά δρώμενα της εκπαίδευσης της χώρας μας.

Αναπτυξιακή διαταραχή της συναρμογής: Ο όχι και τόσο μαγικός, κόσμος του μικρού κύριου σκουντούφλη!

Θωμάς Κουρτέσης¹, Ανδρέας Αυγερινός²

¹Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, ²Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Είναι γενικά αποδεκτό πως το μαθησιακό περιβάλλον είναι συνυφασμένο με την καθημερινή φυσική δραστηριότητα. Η κινητική ικανότητα ενός παιδιού, προσδιορίζει σε μεγάλο βαθμό την ατομική του/της συμμετοχή είτε στις σχολικές είτε στις ψυχαγωγικές δραστηριότητες. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα τον «στιγματισμό» και κατά συνέπεια τον αποκλεισμό των «αδέξιων» παιδιών, από ένα μεγάλο κομμάτι της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Από τις αρχές του προηγούμενου αιώνα η παιδική αδεξιότητα είχε αναγνωριστεί ως μία από τις πιο συχνές αναπτυξιακές διαταραχές. Το 1994 ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας και η Αμερικάνικη Ψυχιατρική Ένωση αναγνώρισαν την κινητική αδεξιότητα ως ξεχωριστή μαθησιακή διαταραχή με τον όρο «Αναπτυξιακή Διαταραχή του Κινητικού Συντονισμού» τονίζοντας πως εμφανίζεται στο 5-7% του συνολικού σχολικού πληθυσμού (APA, 1994, 2013). Ο συγκεκριμένος όρος αναφέρεται στα παιδιά τα οποία χωρίς κάποια γνωστή παθολογική νοητική, ή νευροανατομική αιτία αποτυγχάνουν να κατακτήσουν τις βασικές για την καθημερινή τους λειτουργία βασικές κινητικές δεξιότητες. Επιπλέον, πρόσφατες έρευνες έχουν αναδείξει το γεγονός πως τέτοιου είδους κινητικές δυσκολίες αντιμετωπίζουν πολλά παιδιά με ειδικές μαθησιακές δυσκολίες όπως δυσλεξία, διάσπαση προσοχής και υπερκινητικότητα. Αυτό είναι πολύ σημαντικό εάν αναλογιστεί κάποιος το μεγάλο ποσοστό των παιδιών με ειδικές μαθησιακές δυσκολίες των οποίων οι κινητικές δυσκολίες δεν έχουν ανιχνευθεί. Με βάση τα παραπάνω, υιοθετήθηκε μια ολιστική προσέγγιση στην αναγνώριση, αξιολόγηση και παρεμβατική διαχείριση των παιδιών με διαταραχές της κίνησης. Το σχολικό περιβάλλον είναι ένα ιδανικό περιβάλλον για μια τέτοια προσέγγιση αφού παρέχει όλα τα μέσα για μια διεπιστημονική δράση.

«Εν κινήσει»: Σχεδιασμός, εφαρμογή και ποσοτικά δεδομένα

Εμμανουήλ Γκούφας¹, Μαρία Λυμπέρη¹, Χαράλαμπος Τσιαντής¹, Ερασμία Πιπεράκη¹,
Ευσταθία Νικολοπούλου¹, Ανδρέας Αυγερινός², Θωμάς Κουρτέσης³

¹Εκπαιδευτήρια Δούκα, ²Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο Κύπρου, ³Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο
Θράκης

Οι στόχοι του προγράμματος «Εν Κινήσει» ήταν: α. Η δημιουργία και ενσωμάτωση στη σχολική λειτουργία μιας διαδικασίας ανίχνευσης και αξιολόγησης παιδιών της πρώτης σχολικής ηλικίας που πιθανά αντιμετωπίζουν κινητικές μαθησιακές δυσκολίες και β. Η παρεμβατική διαχείριση κυρίως μέσα στο πλαίσιο του μαθήματος της Φυσικής Αγωγής (Φ.Α.). Σε αυτή τη διαδικασία, εκτός των Καθηγητών Φ.Α., εμπλέκονται όλοι οι εκπαιδευτικοί της τάξης (Νηπιαγωγοί, Δάσκαλοι/ες και άλλες ειδικότητες) καθώς και οι Ψυχολόγοι του Νηπιαγωγείου και του Δημοτικού σχολείου. Στο πρόγραμμα πήραν μέρος διαχρονικά 73 Εκπαιδευτικοί. Το πρόγραμμα περιλαμβάνει τα εξής βήματα: α) Ενημέρωση Εκπαιδευτικών και Γονέων σχετικά με το σημαντικό ρόλο του κινητικού τομέα της ανάπτυξης στην καθημερινή λειτουργία του παιδιού, β) Συνεργασία με εξειδικευμένους επιστήμονες και επιλογή πιστοποιημένων επιστημονικών εργαλείων και μεθόδων, γ) Εκπαίδευση και πρακτική εξάσκηση όλων των Εκπαιδευτικών στην ανίχνευση παιδιών με κινητικές δυσκολίες, δ) Εφαρμογή της διαδικασίας ανίχνευσης στο Νηπιαγωγείο και στις πρώτες τάξεις του Δημοτικού σχολείου, ε) Κινητική αξιολόγηση, στ) Ενημέρωση των Γονέων σχετικά με τη δομή του υποστηρικτικού σχολικού περιβάλλοντος καθώς και την παρεμβατική διαχείριση της υποστηρικτικής ομάδας των Καθηγητών Φ.Α., ζ) Εκπαίδευση των Καθηγητών Φ.Α. στην προσέγγιση της Εξατομικευμένης Μάθησης στη Φ.Α. και η) Ετήσια επαναξιολόγηση και επανασχεδιασμός παρεμβατικής διαχείρισης. Στο διάστημα 2011-2016 παρατηρήθηκαν συνολικά 161 μαθητές/τριες πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Από τους/τις 127 που προτάθηκαν για κινητική αξιολόγηση, αξιολογήθηκαν οι 71. Πρέπει να τονιστεί, ότι στο σύνολο των μαθητών του σχολείου, το ποσοστό εκείνων που αντιμετωπίζουν κινητικές δυσκολίες είναι της τάξης του 5%-7% κάτι που συμπίπτει με τον μέσο όρο που παρατηρείται στον τυπικό σχολικό πληθυσμό διεθνώς. Τελικά σχεδιάστηκε πρόγραμμα παρεμβατικής διαχείρισης, τόσο στα πλαίσια της Φ.Α. όσο και με προτάσεις για εξωσχολική δραστηριότητα, για 35 παιδιά. Από τις ετήσιες επαναξιολογήσεις φάνηκε πως το 50% των παιδιών παρουσίασε σημαντική βελτίωση.

Παρεμβατική διαχείριση «εν κινήσει»: Εξατομικευμένη μάθηση στη φυσική αγωγή

Ανδρέας Αυγερινός¹, Θωμάς Κουρτέσης², Χαράλαμπος Τσιαντής³, Μαρία Λυμπέρη³,
Εμμανουήλ Γκούφας³

¹Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο Κύπρου, ²Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης,
³Εκπαιδευτήρια Δούκα

Με αφετηρία τη θέση ότι όλοι οι μαθητές μπορούν να βελτιωθούν ατομικά και να επιτύχουν στο μάθημα της φυσικής αγωγής (ΦΑ) και την πεποίθηση ότι το σχολικό περιβάλλον είναι ιδανικό για την εξέλιξη όλων των μαθητών, οι καθηγητές ΦΑ των Εκπαιδευτηρίων Δούκα πρωτοστατούν στην προσπάθεια υποστήριξης των παιδιών με διαταραχές της κίνησης. Βασικό έργο τους αποτελεί (α) η δημιουργία ενός θετικού περιβάλλοντος μάθησης στο οποίο υποστηρίζεται δυναμικά η απρόσκοπτη αλληλεπίδραση όλων των μαθητών, η ανάπτυξη της αυτοπεποίθησής τους και η βιωματική κατάκτηση των επιθυμητών γνώσεων και συμπεριφορών, (β) η προσαρμογή του περιβάλλοντος μάθησης, των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων και μέσων/υλικών, στο επίκαιρο επίπεδο απόδοσης των μαθητών. Για την επιτυχία του εγχειρήματος, οι καθηγητές ΦΑ έχουν συμμετάσχει σε πολύωρα θεωρητικά και πρακτικά σεμινάρια και επιμορφώσεις. Ο σκοπός της διαρκούς αυτής επιμόρφωσης ήταν να κατανοήσουν τη φύση της ιδιαιτερότητας, να ευαισθητοποιηθούν ως προς τον εκπαιδευτικό τους ρόλο, και να αποκτήσουν την αναγκαία αυτοπεποίθηση και τις δεξιότητες ώστε να διαχειριστούν με επάρκεια κάθε επιμέρους περίπτωση. Παράλληλα, εκπαιδεύτηκαν σε θέματα αξιολόγησης της κινητικής απόδοσης, ώστε να καταστούν ικανοί να αξιολογούν με ποσοτικά και ποιοτικά κριτήρια, με ακρίβεια το επίπεδο απόδοσης των παιδιών. Ακολούθως εκπαιδεύτηκαν στο σχεδιασμό και στις αρχές εξατομίκευσης, ώστε να σχεδιάζουν κινητικές εμπειρίες με νόημα για τους μαθητές, μέσω των οποίων να βιώνουν συναισθήματα επιτυχίας και να εξελίσσονται ατομικά από τη συμμετοχή τους στο μάθημα. Σπουδαίο ρόλο στην επιτυχία του έργου διαδραματίζουν: (α) η διαρκής επιμόρφωση και επιστημονική υποστήριξή τους από ερευνητές, (β) η τακτική συμμετοχή σε συνεδρίες με ειδικά θέματα διδακτικής, και (γ) η συμμετοχή τους σε συνεδρίες με συναδέλφους άλλων ειδικοτήτων και με τους γονείς των μαθητών, για ανταλλαγή απόψεων και χάραξη κοινής στρατηγικής.



«Εν κινήσει»: Ψυχολογικές προεκτάσεις και διαχείριση γονέων

Ευσταθία Νικολοπούλου¹, Ερασμία Πιπεράκη¹, Χαράλαμπος Τσιαντής¹, Εμμανουήλ Γκούφας¹,
Μαρία Λυμπέρη¹, Θωμάς Κουρτέσης²

¹Εκπαιδευτήρια Δούκα, ²Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Το πρόγραμμα ενίσχυσης κινητικών δεξιοτήτων που πραγματοποιείται στα Εκπαιδευτήρια Δούκα, έχει ψυχοπαιδαγωγικό χαρακτήρα και αναδεικνύει τη σχέση που υπάρχει ανάμεσα στη κίνηση, στη νόηση και στο συναίσθημα. Αποβλέπει στο συντονισμό των κινητικών, συναισθηματικών και ψυχικών λειτουργιών, με απώτερο στόχο τη κοινωνικοποίηση των παιδιών, την ανάπτυξη θετικών διαπροσωπικών σχέσεων και το χτίσιμο θετικής εικόνας εαυτού. Το Τμήμα Ψυχολογίας της σχολικής κοινότητας, βρίσκεται σε άμεση συνεργασία με το Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, Σχολή Επιστήμης Φυσικής Αγωγής & Αθλητισμού, για την εφαρμογή του προγράμματος στη βαθμίδα του νηπιαγωγείου και του δημοτικού. Εφαρμόζεται από τους εκπαιδευτικούς φυσικής αγωγής, σε συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς των τάξεων, αφού έχει προηγηθεί η κατάλληλη επιμόρφωσή τους. Η ψυχολόγος της κάθε βαθμίδας, έχει εποπτικό και υποστηρικτικό ρόλο, με στόχο το σεβασμό της ατομικότητας και διαφορετικότητας κάθε παιδιού και παράλληλα αναλαμβάνει τη συμβουλευτική διαχείριση των γονέων. Η ενεργητική στάση των παιδιών απέναντι στη κίνηση, ενισχύει την αυτοπεποίθησή τους και προάγει τη συναισθηματική τους ωρίμανση. Οι σωματικές - κινητικές εμπειρίες, αποτελούν απαραίτητα μέσα ελέγχου του περιβάλλοντός τους και βάση ανάπτυξης της ταυτότητάς τους. Η συνεργασία σχολείου - οικογένειας παίζει πρωταρχικό ρόλο, καθώς η ανάπτυξη των κινητικών δεξιοτήτων είναι πολυεπίπεδη και καθημερινή στη ζωή των παιδιών. Η συμμετοχή της οικογένειας, συμβάλλει θετικά στην εμπλοκή του παιδιού σε κινητικές δραστηριότητες και οι κατευθύνσεις που δίνονται στους γονείς έχουν στόχο την αποτελεσματική ψυχοκινητική ανάπτυξη των παιδιών.



Η εκπαίδευση «μπορείς να τα καταφέρεις!» Και το «πρόγραμμα επιτυχίας στο σχολείο και στη ζωή»: Μια ολοκληρωμένη πρόταση κοινωνικοσυναισθηματικής αγωγής για την ολόπλευρη ανάπτυξη των μαθητών στο σχολείο και στην κοινότητα

Οργανωτής/Πρόεδρος: **Δημήτρης Κατσίκης**, Ελληνικό Ινστιτούτο για τη Λογικοθυμική και Γνωσιακή Συμπεριφορική Θεραπεία

Συζητητής: **Χρυσούλα Κωστογιάννη**, Ελληνικό Ινστιτούτο για τη Λογικοθυμική και Γνωσιακή Συμπεριφορική Θεραπεία

Η Εκπαίδευση «Μπορείς να τα Καταφέρεις!» (You Can Do It! Education) θεμελιώθηκε από τον ψυχολόγο και εκπαιδευτικό Michael Bernard στη Μελβούρνη της Αυστραλίας. Πρόκειται για μια σειρά καινοτόμων κοινωνικοσυναισθηματικών σχολικών διαδικασιών οι οποίες, μέσω του αναλυτικού προγράμματος με την ονομασία «Πρόγραμμα Επιτυχίας στο Σχολείο και στη Ζωή» (“Program Achieve”), έχουν στόχο την παροχή περιεκτικής και συντονισμένης, κοινωνικοσυναισθηματικής, αγωγής από την προσχολική ηλικία έως την Γ΄ Λυκείου. Το «Πρόγραμμα Επιτυχίας στο Σχολείο και στη Ζωή» αποτελείται από δώδεκα εγχειρίδια τα οποία απευθύνονται στις δώδεκα τάξεις του σχολείου (Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης) καθώς και από δύο βιβλία με συνοδευτικά υλικά, τα οποία υλοποιούνται από γονείς και εκπαιδευτικούς και περιλαμβάνουν πρώιμη ανάπτυξη δεξιοτήτων σε παιδιά που φοιτούν στις δύο τάξεις του νηπιαγωγείου. Κάθε βιβλίο αποτελείται από οδηγίες, ασκήσεις και μαθήματα συνεργατικής διδασκαλίας που όλα μαζί οδηγούν στην απόκτηση και διατήρηση πέντε θεμελιών επιτυχίας (εμπιστοσύνη, οργάνωση, επιμονή, ανθεκτικότητα, κοινωνικές σχέσεις) και, αντίστοιχα, στην αποδυνάμωση πέντε εμποδίων επιτυχίας στο σχολείο και στη ζωή (θυμός και μη κατάλληλη συμπεριφορά, έλλειψη προσοχής και διαταρακτική συμπεριφορά προς τους άλλους, αναβλητικότητα, άγχος και αποφυγή, πεσμένη διάθεση και απόσυρση-παθητικότητα). Το «Πρόγραμμα Επιτυχίας στο Σχολείο και στη Ζωή» βασίζεται κυρίως σε αρχές της Λογικοθυμικής Συμπεριφορικής Θεωρίας του Albert Ellis: Το πιο ξεχωριστό χαρακτηριστικό του προγράμματος είναι η ενδυνάμωση δώδεκα ορθολογικών και θετικών συνηθειών του νου και η ταυτόχρονη αποδυνάμωση δώδεκα μη ορθολογικών και αρνητικών συνηθειών αντίστοιχα. Οι πρώτες αποτελούν τους μηχανισμούς απόκτησης των πέντε θεμελιών επιτυχίας ενώ ταυτόχρονα οδηγούν στην εξάλειψη των πέντε εμποδίων αποτυχίας στο σχολείο και στη ζωή. Στο πλαίσιο του Συμποσίου παρουσιάζονται εισηγήσεις για την εφαρμογή του προγράμματος από διαφορετικούς ειδικούς αγωγής υγείας (Σχολικό Ψυχολόγο, εκπαιδευτικούς, γονείς) και τεκμηριώνονται το θεωρητικό υπόβαθρο, η μεθοδολογία και οι εφαρμογές του προγράμματος στο σχολείο και στην κοινότητα.

Η εκπαίδευση «μπορείς να τα καταφέρεις!» και το «πρόγραμμα επιτυχίας στο σχολείο και στη ζωή» σε παιδιά και εφήβους: Ο ρόλος του σχολικού ψυχολόγου

Χρυσούλα Κωστογιάννη

Ελληνικό Ινστιτούτο για τη Λογικοθυμική και Γνωσιακή Συμπεριφορική Θεραπεία

Το «Πρόγραμμα Επιτυχίας στο Σχολείο και στη Ζωή» βασίζεται κατά κύριο λόγο στη Λογικοθυμική Συμπεριφορική Θεωρία του Albert Ellis και θεμελιώθηκε από τον ψυχολόγο και εκπαιδευτικό Michael Bernard στη Μελβούρνη της Αυστραλίας. Σκοπός της Εκπαίδευσης είναι η παροχή περιεκτικής και συντονισμένης, κοινωνικής και συναισθηματικής, μάθησης από την προσχολική ηλικία έως την Γ΄ Λυκείου μέσω δεκατεσσάρων εγχειριδίων που απευθύνονται σε μαθητές διαφορετικών τάξεων και αναπτυξιακών επιπέδων. Μέσω συστηματικής διδασκαλίας και ενδυνάμωσης δώδεκα θετικών συνηθειών του νου και συστηματικής αποδυνάμωσης άλλων δώδεκα αρνητικών συνηθειών αντίστοιχα, ο Σχολικός Ψυχολόγος μπορεί να διδάξει με αποτελεσματικό τρόπο τα παιδιά το πώς μπορούν από μόνα τους να ενδυναμώνουν τα πέντε θεμέλια της επιτυχίας στο σχολείο και στη ζωή (εμπιστοσύνη, οργάνωση, επιμονή, ανθεκτικότητα, κοινωνικές σχέσεις) και, ταυτόχρονα, να αποδυναμώνουν τα πέντε εμπόδια που ευθύνονται για τη σχολική αποτυχία και περαιτέρω δυσκολίες στη ζωή (θυμός και μη κατάλληλη συμπεριφορά, έλλειψη προσοχής και διαταρακτική συμπεριφορά προς τους άλλους, αναβλητικότητα, άγχος και αποφυγή, πεσμένη διάθεση και απόσυρση-παθητικότητα). Μέσω του προγράμματος, οι μαθητές αναπτύσσουν α) υψηλή σχολική επίτευξη, β) θετικές κοινωνικές σχέσεις και γ) συναισθηματική ευτυχία και αναπτύσσονται ολόπλευρα σε ακαδημαϊκό, ψυχολογικό και επαγγελματικό επίπεδο. Στο πλαίσιο της παρουσίασης, παρατίθενται και συζητούνται δείγματα ασκήσεων από εγχειρίδια διαφορετικών ηλικιακών ομάδων και τονίζονται ιδιαίτερα οι τρόποι με βάση τους οποίους ο Σχολικός Ψυχολόγος μπορεί βοηθήσει τα παιδιά να πετύχουν και να επιταχύνουν εκπαιδευτικές και προσωπικές/διαπροσωπικές αλλαγές στο σχολείο και στην κοινότητα.



Η εκπαίδευση «μπορείς να τα καταφέρεις!» και το «πρόγραμμα επιτυχίας στο σχολείο και στη ζωή»: Ο ρόλος των εκπαιδευτικών

Αλεξάνδρα Κατσίκη

Ελληνικό Ινστιτούτο για τη Λογικοθυμική και Γνωσιακή Συμπεριφορική Θεραπεία

Σκοπός της εισήγησης αυτής είναι ενδυνάμωση του ρόλου του εκπαιδευτικού στην παροχή περιεκτικής και συντονισμένης, κοινωνικής και συναισθηματικής, μάθησης στο πλαίσιο του προγράμματος «Πρόγραμμα Επιτυχίας στο Σχολείο και στη Ζωή» και γενικότερα στο πλαίσιο προγραμμάτων κοινωνικοσυναισθηματικής μάθησης στο σχολείο. Αρχικά, παρουσιάζεται ένα σκεπτικό σχολικής εκπαίδευσης βασισμένο, κυρίως, στη θεμελιώδη σημασία της οικοδόμησης του χαρακτήρα και της σκέψης των παιδιών στο σχολικό πλαίσιο έναντι της συσσώρευσης γνώσεων. Στη συνέχεια, παρουσιάζονται δείγματα δομημένων ασκήσεων, τα οποία καθοδηγούν τους εκπαιδευτικούς κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας των δώδεκα συνηθειών του νου (συμπεριλαμβανομένης και της αποδυνάμωσης των δώδεκα αρνητικών συνηθειών του νου, αντίστοιχα, όπως εκείνες ορίζονται στο πλαίσιο του προγράμματος). Ιδιαίτερη έμφαση δίδεται στον ενεργητικό και καθοδηγητικό ρόλο του εκπαιδευτικού ως προς τη συστηματική κινητοποίηση των μαθητών να προάγουν την ανάπτυξη των πέντε θεμελίων της σχολικής επιτυχίας (εμπιστοσύνη, οργάνωση, επιμονή, ανθεκτικότητα, κοινωνικές σχέσεις) και, ταυτόχρονα, να αναστέλλουν τα πέντε εμπόδια που ευθύνονται για τη σχολική αποτυχία και περαιτέρω δυσκολίες στη ζωή (θυμός και μη κατάλληλη συμπεριφορά, έλλειψη προσοχής και διαταρακτική συμπεριφορά προς τους άλλους, αναβλητικότητα, άγχος και αποφυγή, πεσμένη διάθεση και απόσυρση-παθητικότητα). Τέλος, παρουσιάζονται βέλτιστες πρακτικές όσον αφορά την υλοποίηση του προγράμματος στο σχολείο, συγκεκριμένοι τρόποι ενσωμάτωσης του προγράμματος στο σχολικό περιβάλλον καθώς και αποτελεσματικές πρακτικές συνεργασίας μεταξύ εκπαιδευτικών και οικογένειας.



Η εκπαίδευση «μπορείς να τα καταφέρεις!» και το «πρόγραμμα επιτυχίας στο σχολείο και στη ζωή»: Ο ρόλος των γονέων

Στέλλα Κασάπη

Ελληνικό Ινστιτούτο για τη Λογικοθυμική και Γνωσιακή Συμπεριφορική Θεραπεία

Σκοπός της εισήγησης αυτής είναι ενδυνάμωση του ρόλου του γονέα στην παροχή, περιεκτικής και ισότιμης με τον εκπαιδευτικό και τον σχολικό ψυχολόγο, κοινωνικής και συναισθηματικής, μάθησης στο πλαίσιο της Εκπαίδευσης «Μπορείς να τα Καταφέρεις!» και γενικότερα στο πλαίσιο προγραμμάτων κοινωνικοσυναισθηματικής μάθησης στο σχολείο. Αρχικά, παρουσιάζεται το σκεπτικό του προγράμματος «Πρόγραμμα Επιτυχίας στο Σχολείο και στη Ζωή» για γονείς καθώς και οι διαδικασίες που ακολουθούνται κατά την πρώτη συνάντηση. Στη συνέχεια παρουσιάζονται οι στόχοι του προγράμματος με τους γονείς οι οποίοι αφορούν α) την αποτελεσματική επικοινωνία θετικών και ορθολογικών μηνυμάτων προς τα παιδιά σύμφωνα με τα πέντε θεμέλια της σχολικής επιτυχίας, β) πρακτικές προτάσεις για την ανάπτυξη των πέντε θεμελίων της σχολικής επιτυχίας στο σπίτι και γ) τρόπους διδασκαλίας των πέντε θεμελίων της σχολικής επιτυχίας σε γονείς. Ιδιαίτερη έμφαση δίδεται στον ενεργητικό και καθοδηγητικό ρόλο των γονέων ως προς την ενδυνάμωση των πέντε θεμελίων της σχολικής επιτυχίας στο σχολικό πλαίσιο και την παράλληλη γενίκευσή τους εκτός σχολικού περιβάλλοντος. Παρουσιάζονται δείγματα δομημένων οδηγιών και ασκήσεων, τις οποίες οι γονείς μπορούν να χορηγούν στα παιδιά τους κατόπιν εκπαίδευσης, ενώ ιδιαίτερη έμφαση δίδεται στη διαχείριση των συναισθημάτων και των συμπεριφορών των ίδιων των γονέων με σκοπό την αύξηση της αποδοτικότητάς τους κατά την υλοποίηση του προγράμματος από την πλευρά τους. Τέλος, παρουσιάζονται βέλτιστες πρακτικές όσον αφορά την υλοποίηση του προγράμματος στο σπίτι, συγκεκριμένοι τρόποι ενσωμάτωσης του προγράμματος στο οικογενειακό περιβάλλον καθώς και αποτελεσματικές πρακτικές συνεργασίας μεταξύ οικογένειας και σχολείου.



Θεωρία, έρευνα και εφαρμογές της εκπαίδευσης «μπορείς να τα καταφέρεις!» και του προγράμματος «πρόγραμμα επιτυχίας στο σχολείο και στη ζωή»

Δημήτρης Κατσίκης

Ελληνικό Ινστιτούτο για τη Λογικοθυμική και Γνωσιακή Συμπεριφορική Θεραπεία

Η Εκπαίδευση «Μπορείς να τα Καταφέρεις!» και το «Πρόγραμμα Επιτυχίας στο Σχολείο και στη Ζωή», ως αστερισμοί διαδικασιών και προγραμμάτων κοινωνικοσυναισθηματικής αγωγής στο σχολικό πλαίσιο και στην κοινότητα, βασίζονται στην ιδέα ότι οι στάσεις, οι αντιλήψεις και, κυρίως, οι *πυρηνικές πεποιθήσεις* των μαθητών (και των σημαντικών άλλων) για τον εαυτό, τους άλλους και τη ζωή ρυθμίζουν σε κύριο βαθμό, όχι μόνο τις σχολικές δεξιότητες που αποκτώνται και τη σχολική επίτευξη των μαθητών, αλλά και το σχολικό κλίμα και την ευημερία της σχολικής κοινότητας ευρύτερα. Δεν είναι όμως όλες οι γνωσίες ίδιες, ούτε και οι πεποιθήσεις των ανθρώπων: Το πιο ξεχωριστό χαρακτηριστικό του προγράμματος αυτού είναι ότι ένα είδος γνωσίας, οι *πυρηνικές, αξιολογητικές πεποιθήσεις* των παιδιών, των γονέων, των εκπαιδευτικών, καθώς και όλων των φορέων της σχολικής κοινότητας για τον εαυτό, τους άλλους, τη ζωή και το σχολείο, καθορίζουν κατά κύριο λόγο τα συναισθήματα που θα επιλέξουν, καθώς και τις συμπεριφορές και τις ενέργειες που τελικά θα υιοθετήσουν σε ατομικό, ομαδικό, εκπαιδευτικό ή συστημικό-πολιτικό επίπεδο. Εν συντομία, παρουσιάζεται το ξεχωριστό θεωρητικό υπόβαθρο (Λογικοθυμική Συμπεριφορική Θεωρία) του προγράμματος «Πρόγραμμα Επιτυχίας στο Σχολείο και στη Ζωή», η διαφορετική εφαρμογή του σε διαφορετικά αναπτυξιακά επίπεδα, η μεθοδολογία που απαρτίζει το πρόγραμμα καθώς και τα μέχρι τώρα ερευνητικά δεδομένα της αποτελεσματικότητάς του σε διεθνές επίπεδο με έμφαση στη σύνδεση μεταξύ θεωρίας, έρευνας και εφαρμογής. Τέλος παρουσιάζονται αρχικές ενέργειες προσαρμογής του προγράμματος στη χώρα μας ενώ συζητούνται αναλυτικά οι προεκτάσεις του προγράμματος σε ψυχολογικό, φιλοσοφικό, κοινωνικό και πανανθρώπινο επίπεδο.



Διαπολιτισμική εκπαίδευση

Προεδρείο: **Κώστας Μάγος**, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Τύποι δεσμού με συνομήλικους και ψυχική υγεία γηγενών και μεταναστών μαθητών

Εμμανουήλ Λαγός, Μαρία Σταυρακάκη, Αθανάσιος Κυρίτσης, Φρόσω Μόττη-Στεφανίδη

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Στόχος της παρούσας μελέτης ήταν να εξετάσει τη σχέση ανάμεσα στους διαφορετικούς τύπους δεσμού με τους συνομήλικους, βάσει αυτοαναφορών γηγενών και μεταναστών εφήβων, καθώς και το πώς συνδέονται με την ψυχική τους υγεία. Η έρευνα αυτή αποτελεί μέρος των μελετών της ομάδας AStRA (Athena Studies of Resilient Adaptation). Το δείγμα ήταν 947 γηγενείς και μετανάστες μαθητές, (510 αγόρια και 437 κορίτσια), με μέση ηλικία τα 14,6 έτη, στην ευρύτερη περιοχή της Αττικής. Για τη μέτρηση αυτών των μεταβλητών χρησιμοποιήθηκαν η κλίμακα της κατάθλιψης (The Depression Scale) (Salokangas et al., 1995), το ερωτηματολόγιο για την αυτοεκτίμηση (Self-esteem questionnaire) (Rosenberg, 1965) και το ερωτηματολόγιο του συναισθηματικού δεσμού με τους συνομηλικούς (Relationship Questionnaire) (Hazan & Shaver, 1987; Muris, Meesters, van Melick, & Zwambag, 2001). Βρέθηκε ότι οι έφηβοι με ασφαλή δεσμό ανέφεραν υψηλότερη αυτοεκτίμηση και χαμηλότερα καταθλιπτικά συμπτώματα ενώ αντίστροφη εικόνα παρουσίαζαν οι αναφορές εφήβων με ανασφαλή (αμφιθυμικό, αποφευκτικό) τύπο δεσμού. Η ανάλυση των δεδομένων έδειξε ακόμη ότι υπήρξαν διαφορές όσον αφορά στον τύπο δεσμού βάσει φύλου, όχι όμως μεταναστευτικής ιδιότητας. Η παρούσα έρευνα λοιπόν υπογραμμίζει το ρόλο του ασφαλή τύπου δεσμού στην διαμόρφωση της ψυχικής υγείας των εφήβων.



Η συμπερίληψη των μαθητών κινέζικης καταγωγής στο ελληνικό σχολείο: Οι αντιλήψεις των εκπαιδευτικών, οι «φωνές» των μαθητών και ο ρόλος της οικογένειας

Γεώργιος Σόρκος, Κωνσταντίνος Μάγος

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Η εφαρμογή προγραμμάτων εκπαιδευτικής και κοινωνικής συμπερίληψης είναι απαραίτητο να αποτελεί προϊόν εκπαιδευτικού σχεδιασμού με γνώμονα την ισότιμη ακαδημαϊκή και κοινωνική συμμετοχή σε όλους ανεξαιρέτως τους μαθητές. Απαιτείται, επομένως, να γίνουν μετασχηματισμοί από την ατομιστική-έλλειμματική προσέγγιση της ετερότητας προς την κοινωνική-κονστρουκτιβιστική αντιμετώπισή της. Η παρούσα έρευνα, που πραγματοποιείται στα πλαίσια εκπόνησης διδακτορικής διατριβής, επιδιώκει να αναδείξει τις δυναμικές της συμπερίληψης και της διαπολιτισμικότητας, προσεγγίζοντας μια κοινότητα μαθητών και γονέων με διαφορετική εθνοπολιτισμική ταυτότητα από την ελληνική. Η ερευνητική μέθοδος που ακολουθείται είναι η ποιοτική, χρησιμοποιώντας ως εργαλεία την ημιδομημένη συνέντευξη και την παρατήρηση. Το ερευνητικό υλικό που προς το παρόν έχει συγκεντρωθεί αφορά σε 45 συνεντεύξεις μαθητών κινέζικης καταγωγής πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, 22 συνεντεύξεις γονέων κινέζικης καταγωγής και 25 συνεντεύξεις εκπαιδευτικών από σχολεία στα οποία φοιτούν οι παραπάνω μαθητές. Επιπλέον έχει πραγματοποιηθεί μη συμμετοχική παρατήρηση σε τάξεις 10 σχολικών μονάδων όπου φοιτούν Κινέζοι μαθητές. Τα μέχρι του παρόντος δεδομένα αποκαλύπτουν ότι οι Κινέζοι μαθητές που αντιμετωπίζουν πρόβλημα στη χρήση και κατανόηση της ελληνικής γλώσσας, εμφανίζουν συγχρόνως σημαντικές δυσκολίες γνωστικής και κοινωνικής προσαρμογής. Τις δυσκολίες αυτές φαίνεται στην πλειονότητά τους να μην τις διαχειρίζονται αποτελεσματικά οι εκπαιδευτικοί, οι οποίοι ενώ τις αναγνωρίζουν δεν προβαίνουν σε πρακτικές υπέρβασής τους. Οι ανεπαρκείς διαπολιτισμικές στρατηγικές που χρησιμοποιούν και η γενικότερη έλλειψη διαπολιτισμικής ετοιμότητας κάνουν συνήθως ακόμη δυσκολότερη τη συμπερίληψη των Κινέζων μαθητών στο ελληνικό σχολείο. Επιπλέον, η έλλειψη αλληλεπίδρασης των γονέων, σε συνδυασμό με την αδυναμία υποστήριξης και εμπλοκής τους στη μαθησιακή πορεία των παιδιών τους, καθιστά επισφαλή τη θέση των μαθητών αυτών στο ελληνικό σχολείο.



Η εκπαιδευτική βιογραφία για την ανάδειξη εμπειριών μη αναγνώρισης στο σχολικό περιβάλλον

Μαρία Βλαχάκη, Χρήστος Γκόβαρης

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Η εκπαιδευτική βιογραφία περιλαμβάνει τις μορφωτικές εμπειρίες ενός ατόμου στο σχολικό, οικογενειακό και κοινωνικό του περιβάλλον. Η αφήγηση αυτοβιογραφικών ιστοριών έχει τόσο ερευνητική όσο και αναστοχαστική, θεραπευτική σημασία υιοθετώντας την οπτική της αφηγηματικής ψυχολογίας για τον εαυτό ως προσωπικό αφήγημα αλλά και την προσέγγιση του διαλογικού εαυτού. Η εισήγηση αντλεί δεδομένα ποιοτικής έρευνας που αξιολογεί την αφηγηματική ανάλυση εκπαιδευτικών-σχολικών βιογραφιών εφήβων κοριτσιών Ρομά καθώς επίσης εκπαιδευτικών βιογραφιών στενών συγγενικών τους προσώπων του ίδιου φύλου, προηγούμενων γενεών (μητέρων και γιαγιάδων). Προβάλλεται η σημασία της δημιουργίας και της αφήγησης των εκπαιδευτικών ιστοριών από τα υποκείμενα για την ανάδειξη βιωμάτων που συνέβαλαν στη διαμόρφωση συγκεκριμένων αντιλήψεων και πεποιθήσεων για την εκπαίδευση και ειδικότερα τραυματικών εμπειριών μη αναγνώρισης στο σχολικό περιβάλλον. Οι έφηβες Ρομά συνυφαίνουν και επανοηματοδοτούν στην προσωπική, εκπαιδευτική βιογραφία διαφορετικά γεγονότα. Αναστοχαζόμενες αναφέρονται σε παραμέτρους της εκπαιδευτικής διαδικασίας (εκπαιδευτικοί, ομάδα συνομηλίκων, παιδαγωγικό κλίμα, μέθοδοι) που λειτούργησαν αποθαρρυντικά στην τακτική σχολική φοίτηση και στη συνέχιση της σχολικής εκπαίδευσης. Μέσω της αφήγησης των εκπαιδευτικών τους βιογραφιών η φωνή τους ισχυροποιείται, ενδυναμώνουν την ταυτότητά τους και τίθενται κριτικά σε στερεοτυπικές αντιλήψεις και χαμηλές προσδοκίες για τη σχολική τους επιτυχία, που συνδέονται αντίστοιχα με την πολιτισμική τους καταγωγή και την έμφυλη διαφοροποίηση στη ρόμικη οικογένεια και κοινότητα.



Οι απόψεις των εκπαιδευτικών και η σχολική επίδοση μαθητών Ρομά

Κωνσταντίνος Βουγιούκας, Μαρία Τζουριάδου, Ελένη Αναγνωστοπούλου, Αθανασία Φίλιου

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Στην Ελλάδα δεν έχουν πραγματοποιηθεί έρευνες σχετικά με την αξιολόγηση των σχολικών επιδόσεων των παιδιών Ρομά ώστε να διερευνηθεί κατά πόσο η σχολική τους επίδοση είναι αντίστοιχη με αυτή των συνομηλίκων τους με παρόμοιο κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο. Επίσης, τα παιδιά Ρομά σπάνια φοιτούν σε μονάδες ειδικής αγωγής παρά μόνο αν εντάσσονται σε σοβαρές περιπτώσεις αναπηρίας. Στόχος αυτής της έρευνας ήταν η διερεύνηση της προβλεπτικής αξίας των απόψεων των εκπαιδευτικών για τη μαθησιακή συμπεριφορά των μαθητών Ρομά σε σχέση με την επίδοσή τους στο μάθημα της γλώσσας. Το δείγμα της έρευνας ήταν 43 Ρομά και 39 Έλληνες μαθητές (ομάδα ελέγχου) Ε΄ και ΣΤ΄ δημοτικού από σχολεία της κεντρικής Μακεδονίας. Για τις απόψεις των εκπαιδευτικών χρησιμοποιήθηκε το ανιχνευτικό κριτήριο Learning Disabilities Diagnostic Inventory (LDDI) (Hammill & Bryant, 1998) και για την επίδοση κατασκευάστηκε από τους ερευνητές άτυπο κριτήριο επίδοσης της γλώσσας με βάση το ΑΠ του σχολείου, το οποίο κάλυπτε περιοχές αντίστοιχες με το LDDI. Με βάση τις απόψεις αναδείχθηκαν 3 προφίλ παιδιών, όπως προβλέπει το LDDI: πιθανό προφίλ μαθησιακών δυσκολιών (ΜΔ), προφίλ χαμηλής επίδοσης και προφίλ χωρίς δυσκολίες μάθησης. Τα προφίλ αυτά συσχετίστηκαν με τις επιδόσεις και διαπιστώθηκε ότι το LDDI έχει προβλεπτική αξία για την επίδοση των μαθητών και ότι η πολιτισμική ομάδα επηρεάζει τις συσχετίσεις. Επίσης διαπιστώθηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές στην επίδοση Ρομά και Ελλήνων μαθητών, καθώς και διαφορές στο σύνολο του δείγματος μεταξύ των διαφορετικών προφίλ μαθητών. Είναι αξιοσημείωτο ότι μεταξύ παιδιών σε επικινδυνότητα για ΜΔ και μαθητών χαμηλής επίδοσης δεν διαπιστώθηκαν διαφορές στη σχολική τους επίδοση, που επιβεβαιώνει την άποψη ότι με μόνο κριτήριο τη σχολική επίδοση δεν μπορεί να γίνει διάκριση των ειδικών μαθησιακών δυσκολιών από άλλες περιπτώσεις χαμηλής σχολικής επίδοσης.



Η δίγλωσση εκπαίδευση στο Αρμενικό Σχολείο: Το δημοτικό σχολείο αρμενοπαίδων «Ζαβαριάν» του Α.Κ.Σ. Νίκαιας

Ιλόνα Ειρήνη Πιστοπούλου¹, Βασίλης Πανταζής²

¹Πανεπιστήμιο Αθηνών, ²Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Στο πλαίσιο της διαπολιτισμικής και της αντιρατσιστικής εκπαίδευσης, προωθείται η εισαγωγή της διδασκαλίας της πρώτης (μητρικής) γλώσσας των μαθητών παράλληλα με τη διδασκαλία της γλώσσας της πλειονότητας. Με αυτόν τον τρόπο διασφαλίζονται τα δικαιώματα των μαθητών τόσο για ισόρροπη ανάπτυξη των γλωσσικών ικανοτήτων τους όσο και για διαμόρφωση της ταυτότητας-προσωπικότητάς τους. Ο ρόλος του εκπαιδευτικού στην εφαρμογή της δίγλωσσης εκπαίδευσης θεωρείται κρίσιμος και καθοριστικός. Η παρούσα ποιοτική μελέτη αποσκοπεί να διερευνήσει τον τρόπο εφαρμογής και λειτουργίας του δίγλωσσου προγράμματος σπουδών στο αρμενικό δημοτικό σχολείο και το νηπιαγωγείο υπό το πρίσμα των εκπαιδευτικών που εργάζονται σε αυτά. Ειδικότερα, επιχειρήθηκε η ανάδειξη των αντιλήψεων των εκπαιδευτικών και των διδακτικών συνεπαγωγών στη σχολική πράξη. Η ποιοτική έρευνα διεξήχθη κατά τους μήνες Ιούνιο και Ιούλιο του 2016. Συγκεκριμένα, το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν δέκατέσσερις εν ενεργεία εκπαιδευτικοί του δημοτικού σχολείου αρμενοπαίδων «Ζαβαριάν» και του νηπιαγωγείου. Η συλλογή του ερευνητικού υλικού βασίστηκε σε ημι-δομημένες συνεντεύξεις και το απομαγνητοφωνημένο υλικό αναλύθηκε συστηματικά σύμφωνα με τις αρχές της μεθόδου της ανάλυσης περιεχομένου. Από τις συνεντεύξεις των εκπαιδευτικών διαπιστώθηκε μία θετική στάση προς τη δίγλωσσία των μαθητών και φάνηκε ότι το σχολείο επιτυγχάνει τον στόχο για ισόρροπη ανάπτυξη του γλωσσικού κεφαλαίου των μαθητών. Ωστόσο, οι εκπαιδευτικοί εκδήλωσαν τους προβληματισμούς τους σχετικά με την ελλιπή κατάρτισή τους σε θέματα διαπολιτισμικής παιδαγωγικής και δίγλωσσης εκπαίδευσης. Τα ερευνητικά αποτελέσματα αναμένεται να συμβάλουν στο «άνοιγμα» των σχολείων της χώρας στην αξιοποίηση του γλωσσικού και πολιτισμικού κεφαλαίου των μαθητών-παιδιών μεταναστών ή προσφύγων, με την εισαγωγή της διδασκαλίας της μητρικής γλώσσας, καθώς και στη βελτίωση του παιδαγωγικού έργου.



Νοητική αναπηρία: Ψυχοεκπαιδευτικές παρεμβάσεις και εφαρμογές

Οργανωτής/Πρόεδρος: **Αναστασία Αλευριάδου**, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας
Συζητητής: **Σταμάτιος-Αλέξανδρος Αντωνίου**, Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Το παρόν συμπόσιο δίνει έμφαση σε μία ιδιαίτερη κατηγορία ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών, τη νοητική αναπηρία. Μελετά διαφορετικές πτυχές της εκπαίδευσης και υποστήριξης των ατόμων αυτών σε διαφορετικά πλαίσια με κύριο γνώμονα την αυτονομία, τον αυτοπροσδιορισμό και τη συμπεριληπτική εκπαίδευση σε ένα διεπιστημονικό πλαίσιο θεώρησης. Η πρώτη εργασία επιχειρεί να σκιαγραφήσει το φαινόμενο των συμπεριφορικών δυσκολιών, κυρίως των μαθητών/τριών με σύνδρομο Down στο σχολείο και να προτείνει μέσα από δομημένες στρατηγικές για την τάξη, την προαγωγή της κοινωνικής μάθησης και της φιλίας ως διαδικασία πρόληψης και αντιμετώπισης των δυσκολιών αυτών. Σκοπός της δεύτερης εργασίας είναι η διερεύνηση των αντιλήψεων των εκπαιδευτικών γεωπόνων που εφαρμόζουν τη διδασκαλία του μαθήματος της κηπουρικής σε μαθητές με νοητική αναπηρία των Ε.Ε.Ε.Κ., σε ότι αφορά την επαγγελματική κατάρτισή τους. Η τρίτη εργασία είναι η εφαρμογή μιας διδακτικής παρέμβασης που ενσωματώνει τα διαδικτυακά ψηφιακά παιχνίδια. Η παρέμβαση τέτοιου είδους αποτελεί για τους μαθητές με ελαφρά νοητική αναπηρία μια ποιοτικά διαφοροποιημένη διαδικασία μάθησης, με αυξημένο βαθμό κατανόησης οδηγιών, χρήση στρατηγικών και μεταγνωστικών διεργασιών και αποτελεσματικότερη γενίκευση της γνώσης. Τέλος, η τελευταία εργασία έχει ως στόχο να διερευνήσει τις στρατηγικές που χρησιμοποιούνται στην επίλυση ενός γνωστικού έργου από αγόρια με και χωρίς νοητική αναπηρία χρησιμοποιώντας σύγχρονες στατιστικές μεθόδους. Η καταγραφή των δυνατοτήτων και των αδυναμιών των ατόμων με νοητική αναπηρία θα βοηθήσει στο να κατανοήσουμε καλύτερα την επίδραση των παραγόντων που επιδρούν στη χρήση των στρατηγικών. Αυτή η προσέγγιση θα συνεισφέρει ουσιαστικά στην ανάπτυξη περισσότερο στοχευμένων ψυχοεκπαιδευτικών παρεμβάσεων στο χώρο της νοητικής αναπηρίας.

Ενισχύοντας την κοινωνική μάθηση και τη φιλία σε μαθητές/τριες με σύνδρομο Down: Παρεμβάσεις στην συμπεριληπτική εκπαίδευση

Στεργιανή Γκιαούρη¹, Αναστασία Αλευριάδου²

¹ΚΕ.Δ.Δ.Υ. Κοζάνης, ²Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Ο ρόλος του εκπαιδευτικού πλαισίου συμπερίληψης προκαλεί όλο και περισσότερο το ενδιαφέρον, καθώς ενισχύει εμπειρικά τη γνώση μας για την κοινωνική ανάπτυξη των μαθητών/τριών με νοητική αναπηρία και απαιτεί νέες παρεμβάσεις ανάπτυξης των κοινωνικών, συναισθηματικών και επικοινωνιακών τους δεξιοτήτων. Η καλλιέργεια αυτών των δεξιοτήτων μπορεί να επιφέρει μείωση ή και εξάλειψη των παραγόντων επικινδυνότητας, προλαμβάνοντας με αυτόν τον τρόπο τη δημιουργία προβλημάτων συμπεριφοράς ή κοινωνικής απομόνωσης. Η παρουσίαση αυτή επιχειρεί να σκιαγραφήσει το φαινόμενο των συμπεριφορικών δυσκολιών, κυρίως των μαθητών/τριών με σύνδρομο Down στο σχολείο και να προτείνει μέσα από δομημένες στρατηγικές για την τάξη, την προαγωγή της κοινωνικής μάθησης και της φιλίας ως διαδικασία πρόληψης και αντιμετώπισης των δυσκολιών αυτών. Η κοινωνική ένταξη είναι ένας πρωταρχικός στόχος για τους/τις περισσότερους/ες μαθητές/τριες με σύνδρομο Down που φοιτούν στην συμπεριληπτική εκπαίδευση. Προκειμένου να σημειωθεί πρόοδος σε γνωστικές περιοχές, είναι ζωτικής σημασίας η θετική αλληλεπίδρασή τους με τους/τις άλλους/ες με κοινωνικά αποδεκτό τρόπο. Οι συμμαθητές/τριες τους μπορεί να αποτελούν θετικά πρότυπα για την επιλογή της κατάλληλης κοινωνικής συμπεριφοράς και είναι επίσης, ένα ισχυρό κίνητρο για μάθηση. Επιπρόσθετα, η ενεργητική συμμετοχή του παιδιού με σύνδρομο Down σε όλες τις δραστηριότητες της σχολικής ζωής με παράλληλες παρεμβάσεις, όπου κρίνεται σκόπιμο από το προσωπικό του σχολείου, αποτελεί εγγύηση για την κοινωνική του ένταξη.



Απόψεις των γεωπόνων εκπαιδευτικών που εργάζονται στα εργαστήρια ειδικής επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης (Ε.Ε.Ε.Ε.Κ), ως προς την εφαρμογή του μαθήματος της κηπουρικής σε μαθητές με νοητική αναπηρία

Νικόλαος Γεωργίου¹, Αναστασία Αλευριάδου²

¹Καθηγητής Ειδικής Αγωγής Β' βαθμιας Εκπαίδευσης, ²Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Τις τελευταίες δεκαετίες, η διδασκαλία της κηπουρικής αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα της εκπαίδευσης των ατόμων με νοητική αναπηρία στα Ε.Ε.Ε.Ε.Κ. Σκοπός της παρούσας ερευνητικής εργασίας είναι η διερεύνηση των αντιλήψεων των εκπαιδευτικών γεωπόνων που εφαρμόζουν τη διδασκαλία του μαθήματος της κηπουρικής σε μαθητές με νοητική αναπηρία των Ε.Ε.Ε.Ε.Κ., σε ότι αφορά την επαγγελματική κατάρτισή τους. Η καταγραφή των απόψεων των εκπαιδευτικών έγινε μέσα από την υιοθέτηση της ποιοτικής έρευνας και ως εργαλείο συλλογής των στοιχείων επιλέχθηκε η ημιδομημένη συνέντευξη. Επιλέχθηκε ένα δείγμα οκτώ εκπαιδευτικών γεωπόνων που εργάζονταν σε σχολικές μονάδες Ε.Ε.Ε.Ε.Κ. Από τις απαντήσεις των εκπαιδευτικών γεωπόνων επιβεβαιώνεται η συνεισφορά της κηπουρικής στην επαγγελματική κατάρτιση των μαθητών, ενώ παράλληλα προάγει την ανάπτυξη στο νοητικό και το ψυχοσυναισθηματικό τομέα τους. Αυτό που προέκυψε είναι ότι η επάρκεια του υλικοτεχνικού εξοπλισμού και των κτιριακών υποδομών και η αναδιοργάνωση του αναλυτικού προγράμματος σπουδών είναι καθοριστικοί παραγοντες για τη διδασκαλία της κηπουρικής σε μαθητές με νοητική αναπηρία. Επιπρόσθετα, προέκυψε ότι ο ανασχεδιασμός του αναλυτικού προγράμματος σπουδών της κηπουρικής, η οργάνωση της διδακτικής ενότητας, οι διδακτικές πρακτικές και τα προγράμματα κηπουρικής που εφαρμόζονται καθώς και τα κριτήρια και τρόποι της αξιολόγησης των μαθητών με νοητική αναπηρία δρομολογούνται με βάση τις γνώσεις των εκπαιδευτικών γεωπόνων για τις ανάγκες και τα χαρακτηριστικά των μαθητών. Τέλος, η οργάνωση και υλοποίηση του μαθήματος της κηπουρικής στα Ε.Ε.Ε.Ε.Κ. εξαρτάται από την κατάρτιση και την εμπειρία των εκπαιδευτικών γεωπόνων, στοιχείο που επιτάσσει την προϋπηρεσιακή και συνεχή ενϋπηρεσιακή επιμόρφωσή τους.



Η κατανόηση των βασικών μαθηματικών εννοιών από μαθητές με ελαφρά νοητική αναπηρία εφαρμόζοντας διδακτική παρέμβαση που περιλαμβάνει ψηφιακά παιχνίδια

Ιωάννης Μαγγίνας¹, Κωνσταντίνος Νικολαντωνάκης², Αναστασία Αλευριάδου²

¹1^ο Δ.Σ. Φιλιππιάδας Πρέβεζας, ²Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν να εξεταστεί η επίδραση ενός προγράμματος ειδικής αγωγής και ψηφιακού διαδικτυακού παιχνιδιού στην κατανόηση των μαθηματικών και στην εσωτερική παρακίνηση μαθητών με ελαφρά νοητική αναπηρία. Πρόκειται για έρευνα τύπου «μελέτη περίπτωσης» στην οποία συμμετείχαν τέσσερις μαθητές (ένα κορίτσι και τρία αγόρια) με ελαφρά νοητική αναπηρία. Οι μαθητές χωρίστηκαν σε δύο ομάδες μία πειραματική (συνδυαστική παρέμβαση) και μια ελέγχου (τυπική μεθοδολογία ειδικής αγωγής). Το πρόγραμμα ήταν διάρκειας οχτώ εβδομάδων. Η επίδοση των μαθητών αξιολογήθηκε πριν την έναρξη του προγράμματος, αμέσως μετά το τέλος του προγράμματος και δεκαπέντε μέρες μετά την ολοκλήρωση της παρέμβασης. Με βάση τα αποτελέσματα παρατηρήθηκε, για τους μαθητές της πειραματικής ομάδας, υψηλή επίδοση στους τομείς παρέμβασης σε σχέση με τους μαθητές της ομάδας ελέγχου. Η επίδοση των μαθητών της πειραματικής ομάδας διατηρήθηκε σε υψηλά επίπεδα κάτι που δε συνέβη στους μαθητές της ομάδας ελέγχου. Επιπρόσθετα τα ευρήματα δείχνουν ότι η εφαρμοζόμενη διδακτική παρέμβαση που ενσωματώνει τα διαδικτυακά ψηφιακά παιχνίδια αποτελεί για τους μαθητές με ελαφρά νοητική αναπηρία μια ποιοτικά διαφοροποιημένη διαδικασία μάθησης, με αυξημένο βαθμό κατανόησης οδηγιών, χρήση στρατηγικών και μεταγνωστικών διεργασιών και αποτελεσματικότερη γενίκευση της γνώσης. Επιπρόσθετα ο βαθμός ενεργοποίησης των εσωτερικών κινήτρων των μαθητών της πειραματικής ομάδας από τη συμμετοχή στο πρόγραμμα υπήρξε μεγαλύτερος σε σχέση με τους μαθητές της ομάδας ελέγχου.



Μια πρόκληση στη μελέτη των γνωστικών στρατηγικών σε σχέση με την επίλυση προβλημάτων από άρρενες με και χωρίς αναπηρία με τη χρήση του μοντέλου Markov

Αναστασία Αλευριάδου, Ελένη Τσακιρίδου

Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Είναι ευρύτερα γνωστό ότι τα άτομα με νοητική αναπηρία έχουν πτωχές ή απλουστευτικές στρατηγικές. Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι η μελέτη της ανάπτυξης των στρατηγικών που χρησιμοποιούνται στην επίλυση των έργων των Εγγεγραμμένων Σχημάτων από αγόρια με και χωρίς νοητική αναπηρία. Οι συμμετέχοντες ήταν 30 νεαρά αγόρια. Για τον έλεγχο των στρατηγικών, οι συμμετέχοντες διαιρέθηκαν σε 2 ομάδες (15 άτομα η κάθε ομάδα), εξισωμένες μεταξύ τους ως προς τη νοητική ηλικία, χρησιμοποιώντας τις Έγχρωμες Προοδευτικές Μήτρες του Raven (Raven, Raven, & Court, 1998): μία ομάδα αγοριών με νοητική αναπηρία (Ομάδα Α), και μία ομάδα χωρίς νοητική αναπηρία (Ομάδα Β). Η νοητική ηλικία των δύο ομάδων ήταν 5,7 ετών. Δόθηκαν τέσσερις στρατηγικές μειούμενης δυσκολίας με σκοπό την επίλυση των έργων των Εγγεγραμμένων Σχημάτων. Χρησιμοποιήθηκε το μοντέλο του Markov με στόχο να υπολογιστεί η πιθανότητα της επίλυσης των έργων των Εγγεγραμμένων Σχημάτων σε σχέση με τις τέσσερις στρατηγικές. Ειδικότερα, το μοντέλο υπολογίζει την πιθανότητα επίλυσης του έργου με τη χρήση της πρώτης στρατηγικής, όσο και τις πιθανότητες μετάβασης σε κάθε μία από τις 3 εναπομένουσες στρατηγικές. Η ανάλυση εφαρμόστηκε ξεχωριστά για τα αγόρια με και χωρίς νοητική αναπηρία. Η ανάλυση αποκάλυψε ότι ένα αγόρι χωρίς νοητική αναπηρία έχει υψηλότερη πιθανότητα να επιλύσει τα έργα χρησιμοποιώντας την πρώτη στρατηγική. Από την άλλη, η τέταρτη στρατηγική ήταν περισσότερο πιθανό να χρησιμοποιηθεί από αγόρια με νοητική αναπηρία, παρά από τα αγόρια με τυπική ανάπτυξη. Η διερεύνηση των δυνατοτήτων και των αδυναμιών των ατόμων με νοητική αναπηρία θα βοηθήσει στο να κατανοήσουμε καλύτερα την επίδραση των παραγόντων που επιδρούν στη χρήση των στρατηγικών. Αυτή η προσέγγιση θα συνεισφέρει ουσιαστικά στην ανάπτυξη περισσότερο στοχευμένων εκπαιδευτικών παρεμβάσεων στο χώρο της νοητικής αναπηρίας.



Η παραγωγή του γραπτού λόγου στη σχολική ηλικία: Σύγχρονα ερευνητικά δεδομένα και εκπαιδευτικές προεκτάσεις

Οργανωτής/Πρόεδρος: **Διαμάντω Φιλιππάτου**, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Συζητητής: **Φωτεινή Πολυχρόνη**, Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Στόχος του συμποσίου είναι η μελέτη της αλληλεπίδρασης γλωσσικών, γνωστικών και ψυχοσυναισθηματικών παραγόντων στην παραγωγή γραπτού λόγου σε μαθητές πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (Γ' και Ε' δημοτικού). Αποτελεί μέρος μιας ευρύτερης έρευνας που διεξάγεται τα δύο τελευταία χρόνια και η οποία μελετά τη συμβολή των παραπάνω παραγόντων τόσο στην αναγνωστική κατανόηση όσο και στην παραγωγή γραπτού λόγου συνδυαστικά, με στόχο να διερευνηθεί η αλληλεπίδραση των παραγόντων εκείνων που προβλέπουν μετρήσεις και των δύο γνωστικών έργων. Απώτερο στόχο του ευρύτερου ερευνητικού έργου αποτελεί η πρόταση ενός μοντέλου που θα συνδέει γλωσσικούς, γνωστικούς και ψυχοσυναισθηματικούς παράγοντες και θα απεικονίζει τη μεταξύ τους σχέση και την προβλεπτική τους αξία ως προς την αναγνωστική κατανόηση και την παραγωγή του γραπτού λόγου σε μαθητές πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Στο συγκεκριμένο συμπόσιο θα παρουσιαστούν τα δεδομένα αναφορικά με την παραγωγή γραπτού λόγου. Η παραγωγή γραπτού λόγου αποτελεί μια σύνθετη γνωστική και κοινωνικο-πολιτισμικά προσδιορισμένη διαδικασία η αξιολόγηση και η διδασκαλία της οποίας είναι πολύπλοκη και πολυπαραγοντική. Νεότερα θεωρητικά μοντέλα που επιχειρούν να αποτυπώσουν τη συγγραφική διαδικασία δίνουν έμφαση πλέον τόσο στο περιβάλλον όσο και σε ψυχοσυναισθηματικές (κίνητρα-συναίσθημα) διαστάσεις του συγγραφέα, πέραν των γνωστικών και γλωσσικών, οι οποίες επηρεάζουν τις γνωστικές διεργασίες. Η πρώτη ανακοίνωση (Φιλιππάτου και συν.) αποτελεί μια εισαγωγική παρουσίαση του σκεπτικού και των στόχων αυτής της έρευνας. Η δεύτερη ανακοίνωση (Ράλλη και συν.) εστιάζει στη συμβολή των γλωσσικών, γνωστικών και γραφοκινητικών δεξιοτήτων στην παραγωγή του γραπτού λόγου. Στην τρίτη ανακοίνωση (Διακογιώργη και συν.) συζητιούνται τα κριτήρια αξιολόγησης της παραγωγής γραπτών κειμένων μέσα από ποσοτικούς και ποιοτικούς γλωσσικούς δείκτες. Στην τέταρτη ανακοίνωση (Δημητροπούλου και συν.) μελετάται η συμβολή των ακαδημαϊκών συναισθημάτων και των κινήτρων και η προβλεπτική τους αξία σε επιμέρους μετρήσεις της παραγωγής γραπτού λόγου. Τέλος, επιχειρείται συζήτηση των ευρημάτων στο πλαίσιο της αξιοποίησής τους τόσο σε θεωρητικό επίπεδο όσο και στην εκπαιδευτική πράξη.

Διερευνώντας τους προβλεπτικούς δείκτες της παραγωγής του γραπτού λόγου στη σχολική ηλικία

Ασημίνα Μ. Ράλλη¹, Κλεοπάτρα Διακογιώργη², Ελισάβετ Χρυσόχοου³, Έλενα Καζάλη¹, Πέτρος Ρούσσοζ¹, Διαμάντω Φιλιππάτου⁴, Παναγιώτα Δημητροπούλου⁵

¹Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, ²Πανεπιστήμιο Πατρών, ³The University of Sheffield International Faculty, City College, ⁴Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, ⁵Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Η παραγωγή του γραπτού λόγου αποτελεί μια σύνθετη διαδικασία. Η μελέτη των παραγόντων που σχετίζονται με την παραγωγή του γραπτού λόγου έχει αποτελέσει το επίκεντρο αρκετών μεμονωμένων ερευνών, χωρίς να προκύπτει από αυτές ένα συνθετικό μοντέλο που να αναδεικνύει τη συμβολή των διαφορετικών παραγόντων στην παραγωγή του γραπτού λόγου. Η παρούσα μελέτη έχει στόχο να διερευνήσει τη συμβολή των γνωστικών, γλωσσικών, και γραφοκινητικών παραγόντων στην παραγωγή του γραπτού λόγου. Στην έρευνα συμμετείχαν 108 μαθητές σχολικής ηλικίας 8-9 και 10-11 ετών. Οι μαθητές αξιολογήθηκαν ως προς τις *γνωστικές δεξιότητες*: (α) τη μνήμη, (β) τη νοημοσύνη και (γ) τη λεκτική ευχέρεια, καθώς και τις *επιτελικές λειτουργίες* του ανασταλτικού ελέγχου, της γνωστικής ενημέρωσης, και της γνωστικής ευελιξίας, τις *γλωσσικές δεξιότητες*: (α) το λεξιλόγιο, (β) τη φωνολογική επίγνωση, τις *γραφοκινητικές δεξιότητες*: (α) τον οπτικοκινητικό συντονισμό, (β) την αυτοματοποιημένη γραφή και (γ) την αντιγραφή σχημάτων. Για την παραγωγή του γραπτού λόγου, ζητήθηκε από τα παιδιά να γράψουν ένα αφηγηματικό κείμενο με βάση μια σειρά από εικόνες. Σύμφωνα με τα πρώτα αποτελέσματα, οι γνωστικές, οι επιτελικές δεξιότητες (ικανότητες αναστολής και γνωστικής ευελιξίας) και οι γραφοκινητικές δεξιότητες συσχετίζονται με την παραγωγή του γραπτού λόγου και στις δύο ηλικιακές ομάδες. Επιπλέον, όλες οι γλωσσικές δεξιότητες φάνηκε να συσχετίζονται με την παραγωγή του γραπτού λόγου για τα παιδιά 8-9 ετών, ενώ για τα παιδιά 11-12 ετών συσχετίσεις παρατηρήθηκαν μόνο ανάμεσα στο λεξιλόγιο και την παραγωγή του γραπτού λόγου. Συνολικά, τα αποτελέσματα συζητούνται ως πρωτογενή ευρήματα σχετικά με τη συμβολή των γνωστικών, επιτελικών, γλωσσικών, και γραφοκινητικών δεξιοτήτων στην παραγωγή του γραπτού λόγου σε παιδιά σχολικής ηλικίας.



Η αξιολόγηση της παραγωγής του γραπτού λόγου: Τι είναι αυτό που έχει σημασία για την έρευνα και την εκπαιδευτική πράξη;

Κλεοπάτρα Διακογιώργη¹, Ασημίνα Μ. Ράλλη², Ελισάβετ Χρυσόχου³, Διαμάντω Φιλιππάτου⁴, Πέτρος Ρούσσος¹, Παναγιώτα Δημητροπούλου⁵

¹Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, ²Πανεπιστήμιο Πατρών, ³The University of Sheffield International Faculty, City College, ⁴Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, ⁵Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Τα ερευνητικά δεδομένα και οι εκπαιδευτικές παρατηρήσεις συγκλίνουν στο συμπέρασμα ότι η παραγωγή του γραπτού λόγου είναι ένα από τα σημαντικότερα ακαδημαϊκά έργα για το παιδί. Είναι ταυτόχρονα όμως και ένα από τα δυσκολότερα καθώς η διεκπεραίωσή του απαιτεί ένα σύνολο δεξιοτήτων χαμηλής τάξης (π.χ. γραφοκινητικών και γλωσσικών όπως είναι οι φωνολογικές, οι ορθογραφικές και οι λεξιλογικές) και υψηλής (π.χ. οργάνωσης, ελέγχου, και επαναθεώρησης του κειμένου). Παρότι συνολικά η έρευνα πάνω στο γραπτό λόγο είναι σχετικά πρόσφατη, η έρευνα πάνω σε μια σημαντικότερη παράμετρο της μελέτης του που είναι η αξιολόγησή του έχει μόνο τα τελευταία χρόνια απασχολήσει τους ειδικούς (Wagner et al., 2011·Yan et al., 2012). Μια σημαντική πρόκληση αυτού του ερευνητικού τομέα είναι η ανίχνευση κριτηρίων αξιολόγησης που να λαμβάνουν υπόψη τους την πολυπλοκότητα της φύσης του γραπτού λόγου αλλά και να διακρίνουν τα κρίσιμα στοιχεία που πρέπει να περιλαμβάνει ένα γραπτό κείμενο ώστε να μπορεί να χαρακτηριστεί ως ένα καλό κείμενο. Η παρούσα μελέτη έχει ως αντικείμενο την αξιολόγηση δεδομένων παραγωγής λόγου 193 παιδιών Γ' και Ε' τάξεων του δημοτικού σχολείου με τη χρήση τόσο ποσοτικών όσο και ποιοτικών δεικτών. Ένα σύνολο παραγόντων αξιολόγησης προτάθηκαν μεταξύ των οποίων η παραγωγικότητα που σχετίζεται με την έκταση του κειμένου, η πολυπλοκότητα σε επίπεδο πρότασης και κειμένου, η ορθογραφική ακρίβεια, η χρήση των σημείων στίξης, η χρήση των τόνων, η μορφο-συντακτική ορθότητα, η γραμματική της ιστορίας, η κειμενική οργάνωση η οποία περιλαμβάνει τους δείκτες της συνοχής και της συνεκτικότητας. Αυτοί οι τελευταίοι δείκτες φάνηκαν να είναι οι πιο δύσκολοι στην αξιολόγησή τους και ταυτόχρονα οι πιο σημαντικοί δείκτες της ποιότητας των γραπτού λόγου των παιδιών. Στον τομέα της κειμενικής οργάνωσης εντοπίστηκαν τα περισσότερα ελλείμματα των παιδιών. Τα αποτελέσματα αυτά συζητιούνται στο πλαίσιο των πρακτικών και προτεραιοτήτων στο πλαίσιο της διδασκαλίας του γραπτού λόγου.



Η συμβολή των ακαδημαϊκών συναισθημάτων και των κινήτρων στην παραγωγή του γραπτού λόγου σε παιδιά σχολικής ηλικίας

Παναγιώτα Δημητροπούλου¹, Διαμάντω Φιλιππάτου², Ελισάβετ Χρυσόχου³, Ασημίνα Μ. Ράλλη⁴, Πέτρος Ρούσσο⁴, Κλεοπάτρα Διακογιώργη⁵

¹Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, ²Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, ³The University of Sheffield International Faculty, City College, ⁴Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, ⁵Πανεπιστήμιο Πατρών

Σύμφωνα με νεότερες έρευνες η επίδοση των μαθητών σε διάφορες διαστάσεις της μάθησης μπορεί να επηρεαστεί από ποικίλους παράγοντες που συνδέονται τόσο με τη γνωστική τους ανάπτυξη όσο και με την ψυχοσυναισθηματική. Ειδικότερα, τα τελευταία χρόνια το ενδιαφέρον έχει στραφεί στη μελέτη παραγόντων όπως τα ακαδημαϊκά συναισθήματα (ευχαρίστηση, ανία, άγχος, ελπίδα, θυμός, υπερηφάνεια, ντροπή) και τα κίνητρα και πώς αυτά επηρεάζουν τη στάση των μαθητών για μάθηση γενικότερα. Αντίστοιχα, η παραγωγή του γραπτού λόγου αποτελεί μια σύνθετη διαδικασία για τους μαθητές στην οποία εμπλέκονται ένα σύνολο γνωστικών, γλωσσικών, και γραφοκινητικών δεξιοτήτων. Η παρούσα μελέτη έχει ως στόχο τη διερεύνηση του ρόλου των κινήτρων μάθησης και των ακαδημαϊκών συναισθημάτων στην παραγωγή γραπτού λόγου, καθώς και του προβλεπτικού χαρακτήρα των επιμέρους παραγόντων των ψυχοσυναισθηματικών μετρήσεων στη γραφή σε μαθητές Δημοτικού. Ειδικότερα, μελετώνται τα ακαδημαϊκά συναισθήματα που αναδύονται στους μαθητές μέσα στην τάξη κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας και της αξιολόγησης τους σε συγκεκριμένα έργα (Pekrun, Goetz, Frenzel, Barchfeld, & Perry, 2011) καθώς και διαστάσεις των κινήτρων των μαθητών και πώς αυτά επηρεάζουν την επίδοσή τους στην παραγωγή του γραπτού λόγου (π.χ. στην παραγωγικότητα του κειμένου, στη συνεκτικότητα, στη συνοχή του κ.ο.κ). Στη μελέτη συμμετείχαν 184 μαθητές Γ' και Ε' τάξης Δημοτικού από σχολεία διαφορετικών εκπαιδευτικών περιφερειών (Αθήνας, Πάτρας, Βόλου, Ιωαννίνων). Τα ευρήματα της έρευνας αναδεικνύουν τη σημαντική επίδραση των αρνητικών ακαδημαϊκών συναισθημάτων (άγχος, ανία, απελπισία) και για τις δύο ηλικιακές ομάδες καθώς και συγκεκριμένων κινήτρων για κάθε ηλικιακή ομάδα στην ποιότητα της παραγωγής γραπτών κειμένων. Αποτελούν βασική πηγή πληροφόρησης για τους εκπαιδευτικούς για το σχεδιασμό κατάλληλων παρεμβάσεων προκειμένου οι μαθητές να μπορούν να επενδύουν και να κινητοποιούνται περισσότερο στην παραγωγή του γραπτού λόγου και να βιώνουν ευχάριστα συναισθήματα κατά τη μαθησιακή διαδικασία.

Έφηβοι: θέματα ψυχικής υγείας και αγωγής υγείας

Προεδρείο: **Ιουλία Νησιώτου**, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Έρευνα και σχολική ψυχολογία: Η συμβολή της έρευνας HBSC (Π.Ο.Υ.) στον τομέα της πρόληψης στο μαθητικό πληθυσμό

Αναστάσιος Φωτίου¹, Μυρτώ Σταύρου¹, Ελευθερία Καναβού¹, Άννα Κοκκέβη^{1,2}

¹Ερευνητικό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο Ψυχικής Υγιεινής, ²Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Βασικό στόχο της κοινωνικής / επιδημιολογικής έρευνας αποτελεί η βελτίωση της ποιότητας της ζωής του πληθυσμού. Εντούτοις, παραμένει ζητούμενο εάν και κατά πόσον τα ερευνητικά δεδομένα αξιοποιούνται και ακολούθως μεταφράζονται σε εργαλεία αποτελεσματικών παρεμβάσεων στα χέρια των επαγγελματιών. Θα αναδειχθούν οι τρόποι με τους οποίους ερευνητικά δεδομένα για την ψυχοκοινωνική υγεία του σχολικού πληθυσμού στην Ελλάδα μπορούν να αξιοποιηθούν - αρχικά - από την ακαδημαϊκή κοινότητα στο χώρο της σχολικής ψυχολογίας και - ακολούθως - να καθοδηγήσουν την ανάπτυξη και αξιολόγηση παρεμβάσεων πρόληψης. Θα παρουσιαστούν παραδείγματα δεικτών ψυχοκοινωνικής υγείας (wellbeing) του σχολικού πληθυσμού που περιλαμβάνονται στην «Πανελλήνια έρευνα για τις συμπεριφορές που συνδέονται με την υγεία των εφήβων-μαθητών» του διεθνούς επιστημονικού προγράμματος Health Behaviour in School-aged Children (HBSC), το οποίο τελεί υπό την αιγίδα του Π.Ο.Υ. και στην Ελλάδα υλοποιείται την τελευταία 20ετία ανά τετραετία από το Ερευνητικό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο Ψυχικής Υγιεινής (ΕΠΨΥ). Θα αναδειχθεί η συμβολή - πανεπιστημιακών και άλλων επιστημόνων από τον τομέα της σχολικής ψυχολογίας - στην διεξαγωγή του προγράμματος και θα συζητηθούν οι δυνατότητες μελλοντικών συνεργασιών με το ΕΠΨΥ για την πληρέστερη επιστημονική αξιοποίηση των ευρημάτων της έρευνας σε καίριους τομείς της ψυχοκοινωνικής υγείας των εφήβων μαθητών όπως αυτοί που αφορούν στον σχολικό εκφοβισμό, την καταθλιπτική διάθεση, τη χαμηλή ικανοποίηση από το σχολείο και τις σχέσεις με τους εκπαιδευτικούς, τις σχέσεις με την οικογένεια, τη χρήση ουσιών, την υπερβολική ενασχόληση με τα ηλεκτρονικά παιχνίδια. Απώτερη επιδίωξη της κατά το δυνατό πληρέστερης αξιοποίησης των ερευνητικών δεδομένων αποτελεί ο σχεδιασμός των κατάλληλων παρεμβάσεων για την προαγωγή της ψυχοκοινωνικής υγείας στη σχολική κοινότητα στη βάση επιστημονικά τεκμηριωμένων στοιχείων.

Διερεύνηση των γνώσεων και πεποιθήσεων υγείας μαθητριών Λυκείου νησιωτικών περιοχών της Ελλάδος για τον ιό των ανθρωπίνων θηλωμάτων, σύμφωνα με το μοντέλο πεποιθήσεων της υγείας

Απόστολος Ευκαρπίδης¹, Γεώργιος Κουλιεράκης², Πολυχρόνιος Ευκαρπίδης³

¹Γενικό Νοσοκομείο Σύρου, ²Εθνική Σχολή Δημόσιας Υγείας, ³1ο Δημοτικό Σχολείο Ειδικής Αγωγής Θεσσαλονίκης

Ο ιός των ανθρωπίνων θηλωμάτων (hpn) είναι βασικής σημασίας ζήτημα για τη δημόσια υγεία, ενώ η λοίμωξη hpn αναγνωρίζεται ως ένας παγκόσμιος παράγοντας κινδύνου ανάπτυξης καρκίνου τραχήλου της μήτρας. Ο εν λόγω καρκίνος φαίνεται να προκαλείται αποκλειστικά από ογκογόνους γονότυπους του hpn και αποτελεί μια αποτρέψιμη αλλά και ιάσιμη νόσο, εφόσον διαγνωστεί έγκαιρα. Η μετάδοσή του γίνεται μέσω της σεξουαλικής επαφής και της έντονης τριβής δέρμα με δέρμα. Η πλειονότητα των νέων κρουσμάτων συμβαίνει σε σεξουαλικά ενεργούς άνδρες και γυναίκες ηλικίας 15 έως 25 ετών. Το επίπεδο γνώσης για τον ιό, του τρόπου που μεταδίδεται, των παραγόντων κινδύνου και των τρόπων πρόληψής του, αποτελεί βασικό στοιχείο εκτίμησης του κινδύνου που ο κάθε άνθρωπος λαμβάνει υπόψη του, για να προβεί σε δράσεις πρόληψης ή υγιούς σεξουαλικής συμπεριφοράς. Στην παρούσα έρευνα συμμετείχαν 1129 μαθήτριες Λυκείου των νησιών Σύρου, Νάξου, Σαντορίνης, Πάρου, Τήνου και Μήλου. Δημιουργήθηκε ερωτηματολόγιο που εκτιμούσε το επίπεδο γνώσης των μαθητριών για: α) τον hpn, β) τις μεθόδους πρωτογενούς και δευτερογενούς πρόληψης από τον hpn, καθώς και γ) την πρόθεση να προβούν σε δράσεις πρόληψης έναντι του ιού, σύμφωνα με το Μοντέλο Πεποιθήσεων για την Υγεία. Η έρευνα έδειξε ότι η πρόθεση για λήψη τεστ Παπανικολάου επηρεάζεται από το επίπεδο γνώσης για τον ιό, την ηλικία, την υποκειμενική αίσθηση τρωτότητας από τον HPV, την υποκειμενική αίσθηση των εμποδίων και την υποκειμενική αίσθηση του οφέλους. Αντίστοιχα η πρόθεση λήψης εμβολίου έναντι του hpn έδειξε να επηρεάζεται από το υποκειμενικό αίσθημα οφέλους από τον εμβολιασμό και το επίπεδο γνώσης για το εμβόλιο.



Στάσεις & γνώσεις μαθητών Λυκείου ως προς το HIV/AIDS: Επίδραση μιας διαδραστικής εκπαιδευτικής παρέμβασης

Απόστολος Πελτέκης, Έλενα Παππά, Μαρία Κουλεντιανού, Κωστής Χατζημωράκης

Κέντρο Ζωής

Το έλλειμμα ενημέρωσης και συστηματικής εκπαίδευσης του μαθητικού - νεανικού πληθυσμού της Ελλάδας γύρω από ζητήματα σεξουαλικής υγείας και συμπεριφοράς έχει διαπιστωθεί επανειλημμένα από ποικίλους φορείς (βλ. Γερούκη, 2011), αποτυπώνεται δε, μεταξύ άλλων, στα υψηλά ποσοστά επίπτωσης της λοίμωξης HIV στους νέους 13-29 ετών (26.7% [1,212] των νέων διαγνώσεων την πενταετία 2011-15). Το Κέντρο Ζωής, με την έγκριση του ΥΠΠΕΘ, υλοποίησε, κατά το εκπαιδευτικό έτος 2016-2017, εκπαιδευτικές παρεμβάσεις σε λύκεια της Αθήνας και Θεσσαλονίκης στοχεύοντας στην ενημέρωση των μαθητών για το HIV/AIDS και την πρόληψή του. Χρησιμοποιήθηκε πρωτότυπο, διαδραστικό εκπαιδευτικό υλικό με την έγκριση παιδαγωγικής καταλληλότητας του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής και την επιστημονική επιμέλεια της Εθνικής Σχολής Δημόσιας Υγείας. Στο πλαίσιο αυτό, συλλέχθηκαν δεδομένα από δείγμα 249 μαθητών (52% γυναίκες) από κάθε τύπο λυκείου (γενικά / επαγγελματικά, ημερήσια / εσπερινά) μέσης ηλικίας 31.86 ετών (T.A.=13.41, εύρος: 16-69) μέσω σύντομου αυτοσχέδιου ερωτηματολογίου που αξιολογεί: (α) στάσεις προς τον οροθετικό πληθυσμό, και (β) γνώσεις γύρω από το HIV/AIDS. Κατά την 1η χορήγηση του ερωτηματολογίου (πριν την παρέμβαση), παρατηρήθηκαν υψηλά ποσοστά αρνητικών στάσεων προς τον οροθετικό πληθυσμό, καθώς και ιδιαίτερα υψηλά ποσοστά παραπληροφόρησης. Κατά τη 2η χορήγηση (μετά την παρέμβαση), διαπιστώθηκε στατιστικά σημαντική και μεγάλου μεγέθους επίδραση στις γνώσεις των μαθητών για το HIV/AIDS και στατιστικά σημαντική - αλλά μικρότερου μεγέθους - επίδραση στις στάσεις τους προς τους ανθρώπους που ζουν με HIV. Μεθοδολογικοί περιορισμοί δεν επιτρέπουν τη γενίκευση των αποτελεσμάτων στο σύνολο του ελληνικού μαθητικού πληθυσμού, ωστόσο, καταδεικνύεται αφενός η αναγκαιότητα αντίστοιχων εκπαιδευτικών παρεμβάσεων, αφετέρου μια αποτελεσματική μεθοδολογία σχεδιασμού και υλοποίησης τους.



Η δυναμική εξέλιξη των ομάδων εφήβων στα Γυμνάσια της Φωκίδας μέσα από τη λειτουργία της Κινητής Μονάδας Ψυχικής Υγείας της Ε.Κ.Ψ. & Ψ.Υ. και ο εμπλουτισμός της εμπειρίας με νέες μεθοδολογίες

Ιωάννα Καλλία, Αθηνά Φραγκούλη, Χριστίνα Δροσερού, Αγγελική Καράντζαλη, Μαρία Μπαλωμένου, Δέσποινα Παπαϊωάννου, Αθανασία Τζιμαρά, Αθηνά Γουρνιεζάκη, Μαρία Λαζαρίδου

Εταιρία Κοινωνικής Ψυχιατρικής και Ψυχικής Υγείας Ν. Φωκίδας

Η παρούσα ανακοίνωση αποσκοπεί στην παρουσίαση της δουλειάς της Κινητής Μονάδας Ψυχικής Υγείας Ν. Φωκίδας (εφεξής Κ.Μ.Ψ.Υ.) της Εταιρίας Κοινωνικής Ψυχιατρικής και Ψυχικής Υγείας με ομάδες εφήβων στο πλαίσιο της σταθερής συνεργασίας με τα σχολεία Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Οι ομάδες πραγματοποιούνται στο πλαίσιο της πρωτογενούς πρόληψης. Τον συντονισμό της ομάδας αναλαμβάνει ένας από τη διεπιστημονική ομάδα της Κ.Μ.Ψ.Υ. και οι υπόλοιποι συνεργάτες μπαίνουν σε βοηθητικούς ρόλους οργάνωσης και παρατήρησης των υποομάδων. Η ομάδα από τη στιγμή που δημιουργείται διανύει μια δυναμική πορεία, η οποία περνάει από τα στάδια: γνωριμία, ανάπτυξη, διεργασία και απολογισμός-αποχωρισμός. Η διεργασία στις ομάδες στηρίζεται σε βιωματικές μεθόδους, τεχνικές εμπύχωσης και ενδυνάμωσης της ομάδας. Ο συντονιστής συνοψίζει και συνδέει θεωρία και πράξη. Το συγκεκριμένο πρόγραμμα υλοποιείται σταθερά στο νομό Φωκίδας τα τελευταία 8 χρόνια. Το σχολικό έτος 2015-16 πραγματοποιήθηκαν ομάδες εφήβων σε 13 Γυμνάσια/Λύκεια του νομού με συχνότητα 1/15, όπου συμμετείχαν 278 μαθητές. Οι έφηβοι, μέσα από τη διαδικασία των ομάδων, αποκομίζουν οφέλη που αφορούν τη μετάβαση από την παιδική ηλικία στην εφηβεία, όπως κοινωνικοποίηση, έκφραση προσωπικής γνώμης, ανάπτυξη κριτικής σκέψης. Η εφηβεία αποτελεί μια περίοδο πολλών αλλαγών και στις ομάδες δίνεται η δυνατότητα για διαχείριση αυτών των αλλαγών και των συναισθημάτων που επιφέρουν. Το πρόγραμμα αποτελεί μια δράση πρόληψης ευρύτερα των ψυχοκοινωνικών προβλημάτων που βιώνει το σχολικό σύστημα, ενώ παράλληλα προάγει κοινοτικές αξίες, όπως η συλλογικότητα, η αλληλεγγύη και η ισότητα, υιοθετώντας τους κανόνες και τα χαρακτηριστικά της «έρευνας δράσης». Αποκτά πολλαπλασιαστικό χαρακτήρα, καθώς είναι χρήσιμο τόσο για τους εφήβους όσο και για τους εκπαιδευτικούς και τους γονείς, ενώ παράλληλα δίνεται η δυνατότητα ενσωμάτωσης νέων ομάδων κάθε χρόνο.



Η επίδραση των λαϊκών παραμυθιών στην προσωπική ανάπτυξη των εφήβων: Συναίσθημα, άποψη, ταύτιση

Ελευθερία Παλούση¹, Ουρανία Καλούρη²

¹Εκπαιδευτικός, ²Α.Σ.ΠΑΙ.Τ.Ε.

Το λαϊκό παραμύθι είναι μία διήγηση φανταστική με έντονα μαγικά στοιχεία και ζωηρό συμβολισμό, που δημιουργεί τέρψη στους ακροατές, παρότι δεν τη θεωρούν αληθινή. Στην παρούσα μελέτη διερευνούμε την επίδραση των λαϊκών παραμυθιών στην προσωπική ανάπτυξη των εφήβων και πιο συγκεκριμένα στην εξωτερίκευση των συναισθημάτων τους, στην έκφραση απόψεων και στη δυνατότητα ταύτισής τους με τους παραμυθιακούς ήρωες. Ως μέθοδο για τη διεξαγωγή της έρευνας επιλέξαμε την ανάλυση περιεχομένου, την οποία αξιοποιήσαμε μελετώντας τα κείμενά πέντε έφηβων κοριτσιών ηλικίας 16 έως 17 ετών. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας, το παραμύθι ενισχύει τόσο την εκδήλωση των συναισθημάτων των εφήβων όσο και την εξωτερίκευση των απόψεων τους. Διαπιστώνουμε επιπλέον ότι κάποιες από τις έφηβες ταυτίζονται με τους ήρωες των παραμυθιών. Βάσει των ευρημάτων της έρευνας θα τεκμηριώσουμε ότι το παραμύθι μπορεί να αξιοποιηθεί ως μέσο αυτοπαρατήρησης και ανάπτυξης της αυτογνωσίας των εφήβων, καθώς και ως εργαλείο διαχείρισης των προσωπικών και διαπροσωπικών τους δυσκολιών. Η θετική επίδραση του παραμυθιού στους εφήβους αξιοποιείται με την οργάνωση εργαστηρίων προσωπικής ανάπτυξης, βασισμένων στο παραμύθι, με θέματα όπως η αντιμετώπιση και η διαχείριση του φόβου, η σημασία της εκπλήρωσης των επιθυμιών μας στη ζωή κ.α., τα οποία στοχεύουν στην ψυχική τους ενδυνάμωση, στην αντιμετώπιση δυσλειτουργικών συμπεριφορών και στην αυτοβελτίωσή τους.



Σάββατο 21 Οκτωβρίου 2017

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ 20

Αίθουσα Α, 19.00 - 20.30

Γραπτός λόγος: Γνώσεις και στρατηγικές μαθητών

**Η γνώση της κειμενικής δομής πληροφοριακών κειμένων από μαθητές Δ΄ και
ΣΤ΄ δημοτικού**

Αποσύρθηκε



**Στρατηγικές παραγωγής γραπτού κειμένου που χρησιμοποιούν οι μαθητές τρίτης και
έκτης Δημοτικού**

Αποσύρθηκε



Η ακρίβεια παρακολούθησης της κατανόησης κειμένου σε μαθητές και μαθήτριες Ε΄ δημοτικού: Η επίδραση της επαναληπτικής ανάγνωσης

Μαρία Σοφολόγη, Παναγιώτα Μεταλλίδου

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Στόχος της παρούσης έρευνας ήταν η μελέτη της επίδρασης της επαναληπτικής ανάγνωσης στην ακρίβεια παρακολούθησης της κατανόησης κειμένου. Στην έρευνα συμμετείχαν μαθητές/τριες Πέμπτης Δημοτικού (N=170). Η εξέταση ήταν ατομική και αποτελούνταν από δυο φάσεις. Η πρώτη φάση περιλάμβανε την αξιολόγηση του γενικότερου νοητικού επιπέδου των συμμετεχόντων/ουσών με τη χορήγηση των υπο-κλιμάκων του Λεξιλογίου και της Μνήμης από το WISC-III, καθώς και της αναγνωστικής ικανότητας και κατανόησης κειμένου με τη χορήγηση του Τεστ-A. Στη δεύτερη φάση, με βάση τις επιδόσεις στις γνωστικές μετρήσεις που προαναφέρθηκαν, δημιουργήθηκε μια ομάδα απλής και μια επαναληπτικής ανάγνωσης. Οι συμμετέχοντες/ουσες εξετάστηκαν σε υπολογιστικό περιβάλλον με τη χρήση του E-Prime. Η εξέταση περιλάμβανε την ανάγνωση τριών κειμένων επιστημονικού περιεχομένου, την απάντηση σε ερωτήσεις κατανόησης κειμένου και την εκτίμηση βεβαιότητας αναφορικά με την ορθότητα της απάντησης σε κάθε ερώτηση. Η ομάδα της επαναληπτικής ανάγνωσης είχε τη δυνατότητα μετά το τέλος της πρώτης ανάγνωσης, να διαβάσει για δεύτερη φορά τα κείμενα πριν απαντήσει στις ερωτήσεις κατανόησης. Ο χειρισμός της επαναληπτικής ανάγνωσης βρέθηκε να επηρεάζει σημαντικά την ακρίβεια παρακολούθησης της κατανόησης κειμένου. Ειδικότερα, ο υπολογισμός των δεικτών απόλυτης ακρίβειας και προκατάληψης έδειξε ότι οι συμμετέχοντες/ουσες της ομάδα της επαναληπτικής ανάγνωσης παρακολουθούσαν με μεγαλύτερη ακρίβεια το επίπεδο της επίδοσής τους, καθώς υπήρχε στατιστικώς σημαντικά μικρότερη απόσταση ανάμεσα στην πραγματική τους επίδοση και στα αντίστοιχα αισθήματα βεβαιότητας και υπερεκτιμούσαν σε στατιστικώς σημαντικά μικρότερο βαθμό την επίδοσή τους, σε σύγκριση με τους συμμετέχοντες/ουσες της απλής ανάγνωσης.



Θεραπευτικές ιδιότητες του γραπτού λόγου και επίπεδα άγχους μαθητών κατά την παραγωγή αφηγηματικών κειμένων

Βιργινία Παπατρέχα, Ιωάννης Σπαντιδάκης, Ελένη Βασιλάκη

Πανεπιστήμιο Κρήτης

Πολλοί ερευνητές από το χώρο της λογοτεχνίας ή της δημιουργικής γραφής περιγράφουν τη «θεραπευτική δύναμη της γραφής». Κατά τη διαδικασία παραγωγής γραπτού λόγου, υπάρχει η αίσθηση ενός «σιωπηρού αναγνώστη» στον οποίο ο μαθητής – συγγραφέας απευθύνεται. Ο «σιωπηρός αναγνώστης» είναι ένα κομμάτι της γραφής που καθοδηγεί τη φαντασία του συγγραφέα και τον πείθει να εγκρίνει, τον ιδανικό σιωπηρό αναγνώστη που καταλαβαίνει τις προθέσεις και τις αξίες που θέλει να εκφράσει. Επομένως, μέσω της γραφής ο μαθητής ανακαλύπτει τη σχέση του με τον εαυτό του και αποσαφηνίζει την ταυτότητά του ως συγγραφέα. Παράλληλα, έρευνες αποδεικνύουν πως οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι μαθητές – συγγραφείς οφείλονται σε συναισθηματικά/ψυχολογικά και γνωσιακά προβλήματα που σχετίζονται με τη συγγραφική διαδικασία. Συγκεκριμένα, το άγχος επιδρά έμμεσα στην εκπαιδευτική διαδικασία επηρεάζοντας τις γνωστικές διεργασίες που ελέγχουν την παραγωγή γραπτού λόγου. Στόχος της παρούσας έρευνας είναι ο σχεδιασμός, η εφαρμογή και η αξιολόγηση εκπαιδευτικού προγράμματος παρέμβασης που συνδυάζει τη διδασκαλία στρατηγικών παραγωγής γραπτού λόγου με τις τεχνικές θεραπευτικής γραφής σε μαθητές με ή χωρίς μαθησιακές δυσκολίες, προκειμένου να διαπιστωθεί η αλληλεπίδραση μεταξύ ποιότητας του γραπτού λόγου και επιπέδων άγχους των μαθητών. Στην έρευνα πήραν μέρος τέσσερα τμήματα Α τάξης Γυμνασίου εκ των οποίων τα τρία αποτέλεσαν τις πειραματικές ομάδες και το τέταρτο την ομάδα ελέγχου. Στους μαθητές χορηγήθηκε Ερωτηματολόγιο State – Trait Anxiety Inventory και τους ζητήθηκε να γράψουν αφήγηση πριν και μετά την παρέμβαση. Τα αποτελέσματα έδειξαν πως διαφοροποιήθηκαν τα επίπεδα άγχους των αδύναμων μαθητών. Ακόμη, παρατηρήθηκε σημαντική μείωση των επιπέδων άγχους των τυπικών και έμπειρων μαθητών με τη χρήση των τεχνικών θεραπευτικής γραφής.



Μια περιγραφική μελέτη σε έμπειρους δασκάλους για το βαθμό αυτονομίας των μαθητών κατά την ερμηνεία κειμένων

Βασιλική Ειρήνη Κονιτοπούλου

Universidad de Salamanca

Σύμφωνα με την κοινωνικοπολιτισμική θεωρία, οι μαθητές οικοδομούν την καινούρια γνώση μέσα στο κοινωνικό περιβάλλον της σχολικής τάξης και οι διδάσκοντές τους είναι υπεύθυνοι για καθοδήγηση και διευκόλυνση της μαθησιακής διαδικασίας. Αποδεχόμενοι τα επιστημονικά ευρήματα, ότι δηλαδή η αποτελεσματική μάθηση προκύπτει εφόσον διδάσκοντες και διδασκόμενοι αλληλεπιδρούν, οδηγούμαστε στην υπόθεση ότι η ενεργητική συμμετοχή των μαθητών είναι ένας καθοριστικός παράγοντας μάθησης. Πόσος όμως είναι ο βαθμός συμμετοχής των μαθητών στην καθημερινή εκπαιδευτική πράξη; Τι ρόλο διαδραματίζουν τα παιδιά όταν καλούνται να επεξεργαστούν κείμενα και να αντλήσουν πληροφορίες από αυτά; Επιδιώκοντας να απαντήσουμε τα παραπάνω ερωτήματα πραγματοποιήσαμε μια εμπειρική ποιοτική έρευνα στο πλαίσιο μιας Διδακτικής Ενότητας Ιστορίας. Δείγμα της μελέτης αποτέλεσαν τέσσερις έμπειροι εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Η εργασία βασίστηκε στην ανάλυση των επικοινωνιακών αλληλεπιδράσεων μεταξύ δασκάλων και μαθητών που έλαβαν χώρα κατά τις αναγνωστικές δραστηριότητες, όπως αυτές καταγράφηκαν μέσω ηχογραφήσεων. Αναλυτικότερα, οι επικοινωνιακοί κύκλοι που αναλύθηκαν ως προς το βαθμό αυτονομίας ταξινομήθηκαν βάσει τεσσάρων κατηγοριών: μονολογικοί, παρεμβατικοί, μη παρεμβατικοί και αρχόμενοι από τους μαθητές. Ως κριτήρια ταξινόμησης ελήφθησαν υπόψη η «συμμετοχή δομή» που αντανακλούσε ο κάθε επικοινωνιακός κύκλος (IRE, IRF) καθώς και η διατύπωση της ερώτησης - αιτήματος εκ μέρους του εκπαιδευτικού. Όσον αφορά τα αποτελέσματα της έρευνας, η αυτονομία των μαθητών κατά την επεξεργασία των κειμένων ήταν περιορισμένη, μια και οι μονολογικοί και παρεμβατικοί επικοινωνιακοί κύκλοι κυριάρχησαν. Ωστόσο, χάρη στη γνώση που αποκομίσαμε από την παρούσα μελέτη, είμαστε σε θέση να προτείνουμε σταδιακές και ρεαλιστικές αλλαγές για τη διδασκαλία στην τάξη, για μάθηση ενεργητική και αυτόνομη.



Ψηφιακά περιβάλλοντα: Ο ρόλος τους στην ανάπτυξη παιδιών και εφήβων – στάσεις γονέων και εκπαιδευτικών

Προεδρείο: **Αναστασία Ψάλτη**, Αλεξάνδρειο ΤΕΙ Θεσσαλονίκης

Διερεύνηση της χρήσης αθλητικών ηλεκτρονικών παιχνιδιών στην προσχολική εκπαίδευση

Παναγιώτης Αντωνίου, Δέσποινα Παπαϊωάννου

Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν, να διερευνηθεί η επίδραση των αθλητικών ηλεκτρονικών παιχνιδιών (ΑΗΠ) στην εκπαιδευτική διαδικασία, όταν αυτά χρησιμοποιούνται ως παιδαγωγικό και ψυχαγωγικό μέσο σε παιδιά προσχολικής ηλικίας. Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 56 νήπια, 4-6 χρόνων, τα οποία προέρχονταν από τρία τμήματα, δύο διαφορετικών νηπιαγωγείων στην πόλη της Χαλκίδας. Η έρευνα επικεντρώθηκε στη διερεύνηση της επίδρασης ενός συγκεκριμένου αθλητικού ηλεκτρονικού παιχνιδιού και συγκεκριμένα του «Ολυμπιακοί Αγώνες Λονδίνο 2012» α) στην εξοικείωση των παιδιών με τη χρήση και το χειρισμό του συγκεκριμένου ΑΗΠ, β) στη μετάδοση εννοιών, όπως της συνεργασίας και του εθελοντισμού, με τρόπο βιωματικό, γ) στη συμβολή του συγκεκριμένου ΑΗΠ στην επίτευξη των διδακτικών στόχων σε σύγκριση με τις παραδοσιακές πρακτικές διδασκαλίας και δ) στην ψυχαγωγία των νηπίων μέσα από ομαδικές δραστηριότητες που διεξήχθησαν συγχρόνως με το συγκεκριμένο ΑΗΠ. Η παρούσα έρευνα, διενεργήθηκε με τη μέθοδο της έρευνας δράσης, της οποίας κύριο χαρακτηριστικό είναι η συνεχής διάδραση μεταξύ του ερευνητή – εκπαιδευτικού και της ερευνητικής ομάδας. Στην παρούσα έρευνα υιοθετήθηκε το μοντέλο του Kemmis (1980). Τα αποτελέσματα της έρευνας ανέδειξαν ότι η α) ενασχόληση των νηπίων με το ΑΗΠ στα πλαίσια του ερευνητικού προγράμματος, συνέβαλλε καθοριστικά στην περεταίρω εξοικείωση τους με τον Η/Υ, β) ότι ανέπτυξαν ικανότητες και δεξιότητες συνδυάζοντας το παιχνίδι με τη βιωματική γνώση και γ) ότι το αθλητικό ηλεκτρονικό παιχνίδι μπορεί να αποτελέσει ένα εκπαιδευτικό εργαλείο το οποίο εάν αξιοποιηθεί σωστά μπορεί να οδηγήσει στην απόκτηση δεξιοτήτων και γνώσεων παράλληλα με την ψυχαγωγία των νηπίων.

Διαδικτυακός εθισμός: Πρόληψη, διάγνωση και αντιμετώπιση του φαινομένου

Ανάργυρος Καραπέτσας, Απόστολος Φώτης, Βασίλειος Καραπέτσας

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Η διάδοση του διαδικτύου και τα συνεχώς αυξανόμενα ποσοστά χρήσης του, ιδιαίτερα στους νέους, έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση του φαινομένου του διαδικτυακού εθισμού. Ως εθισμό στο διαδίκτυο ορίζουμε μία νέα ψυχική διαταραχή, η οποία προκύπτει, όταν η υπερβολική χρήση του διαδικτύου επηρεάζει αρνητικά τη ζωή του ατόμου. Σκοπός της προφορικής ανακοίνωσής μας είναι να παρουσιάσουμε τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των εθισμένων χρηστών του διαδικτύου, όπως αυτά έχουν καταγραφεί μετά από πολυετή επιστημονική έρευνα που διεξάγεται στο Εργαστήριο Νευροψυχολογίας του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας. Προκειμένου να εξάγουμε τα συμπεράσματα, που ευελπιστούμε να παρουσιάσουμε στο 2ο Πανελλήνιο Συνέδριο Σχολικής Ψυχολογίας, χρησιμοποιήσαμε: α) το εργαλείο καταγραφής κοινωνικών και δημογραφικών στοιχείων του Εργαστηρίου Νευροψυχολογίας, β) το εργαλείο εντοπισμού των πεποιθήσεων των μαθητών «The Royal Free Interview for Religious and Spiritual Beliefs» μεταφρασμένο και σταθμισμένο στα ελληνικά δεδομένα από την Δρ. Σαπουντζή και γ) το σταθμισμένο εργαλείο μέτρησης χρήσης του διαδικτύου Internet Addiction Test της Dr. Kimberly Young. Στην έρευνα συμμετείχαν 486 μαθητές και μαθήτριες και των έξι τάξεων της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης του νομού Μαγνησίας, στον οποίο παρουσιάζονται τα υψηλότερα ποσοστά από όλους τους άλλους νομούς της Περιφέρειας Θεσσαλίας. Η έρευνα επιβεβαίωσε το υψηλό ποσοστό διαδικτυακού εθισμού του μαθητικού πληθυσμού, παράλληλα όμως κατέγραψε συσχετίσεις ψυχοπαθολογικών καταστάσεων, που αλληλεπιδρούν άμεσα με το φαινόμενο. Τα αποτελέσματα έδωσαν σημαντικά στοιχεία που βοηθούν στην πρόληψη, τη διάγνωση και την αντιμετώπιση της σύγχρονης αυτής μάστιγας. Πιθανή χρήση των συμπερασμάτων μπορεί να γίνει τόσο από τους γονείς όσο και από τους εκπαιδευτικούς, που οφείλουν να είναι ενημερωμένοι για το σύγχρονο αυτό κοινωνικό φαινόμενο.



Μεγαλώνοντας παιδιά σε έναν ψηφιακό κόσμο: Απόψεις γονιών

Αναστασία Ψάλτη¹, Κωνσταντίνος Ζαφειρόπουλος², Sheri Bauman³

¹Αλεξάνδρειο Τ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης, ²Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, ³University of Arizona, USA

Η εντατικοποίηση της χρήσης των Νέων Τεχνολογιών, που παρατηρείται ακόμη και σε παιδιά κάτω των 5 ετών, έχει πυροδοτήσει ποικίλες συζητήσεις σχετικά με την επίδραση των Νέων Τεχνολογιών στη ζωή των μικρών παιδιών. Ωστόσο, προτού προχωρήσουμε στην ανάπτυξη πολιτικών για την ασφαλή, κατάλληλη χρήση των Νέων Τεχνολογιών στο σπίτι και στο σχολείο χρειαζόμαστε συγκεκριμένες πληροφορίες και οδηγίες που να στηρίζονται στα δεδομένα εμπειρικών ερευνών. Τα πολύ μικρά παιδιά χρησιμοποιούν τις Νέες Τεχνολογίες σχεδόν αποκλειστικά στο σπίτι. Αυτό σημαίνει ότι για να κατανοήσουμε την εμπειρία των μικρών παιδιών χρειάζεται να μελετήσουμε τις απόψεις και τις πρακτικές των γονιών τους απέναντι στις Νέες Τεχνολογίες. Ο κύριος στόχος της συγκεκριμένης έρευνας είναι η μελέτη της χρήσης των Νέων Τεχνολογιών από πολύ μικρά παιδιά στην Ελλάδα και η επίδραση αυτής της χρήσης στην κοινωνικο-συναισθηματική ανάπτυξή τους, όπως αυτό εκφράζεται μέσα από τις απόψεις και τις πρακτικές των γονιών τους. Στην έρευνα συμμετείχαν 300 γονείς παιδιών 0-5 ετών από όλη την Ελλάδα οι οποίοι συμπλήρωσαν ένα ηλεκτρονικό ερωτηματολόγιο που βασίστηκε σε αναπτυξιακά κατάλληλα εργαλεία με καλές ψυχομετρικές ιδιότητες. Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι τα παιδιά κάτω των 5 ετών μεγαλώνουν σε «ψηφιακά σπίτια» και κάνουν πολύ συχνή χρήση των Νέων Τεχνολογιών, όπως και οι γονείς τους. Οι ψηφιακές δραστηριότητες καταλαμβάνουν μεγάλο τμήμα της καθημερινότητάς τους. Οι γονείς εκφράζουν περισσότερο αρνητικές από θετικές απόψεις για τη χρήση των Νέων Τεχνολογιών από τα παιδιά τους και δηλώνουν πως χρησιμοποιούν κυρίως μη ψηφιακά μέσα ως εργαλεία διαπαιδαγώγησης. Τα αποτελέσματα συζητιούνται αναφορικά με την ανάπτυξη στρατηγικών και πολιτικών για την κατάλληλη χρήση των Νέων Τεχνολογιών στο σπίτι και το σχολείο.



Γονική επίβλεψη και τα γονικά στυλ ως προβλεπτικοί παράγοντες στη μείωση του κυβερνοεκφοβισμού και της κυβερνοθυματοποίησης σε παιδιά και εφήβους

Στέλλα Χαραλάμπους, Παναγιώτης Σταυρινίδης

Πανεπιστήμιο Κύπρου

Ο σκοπός της παρούσας μελέτης ήταν να εντοπίσει κατά πόσον τα τρία γονικά στυλ και η γονική επίβλεψη συσχετίζονται με το φαινόμενο του κυβερνοεκφοβισμού και της κυβερνοθυματοποίησης. Επίσης θέλαμε να δούμε κατά πόσον τα γονικά στυλ αποτελούν προβλεπτικούς παράγοντες του κυβερνοεκφοβισμού και της κυβερνοθυματοποίησης. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε σε δείγμα 747 μαθητών, Ε΄ και Στ΄ τάξεων δημοτικών σχολείων καθώς και σε μαθητές Α΄ και Β΄ τάξεων γυμνασίων σε 12 σχολεία της Κύπρου. Για τους σκοπούς της παρούσας μελέτης, χρησιμοποιήθηκαν και αναλύθηκαν τα ακόλουθα τρία ερωτηματολόγια, PAQ, PACK και CBM που αφορούν, τα γονικά στυλ, τον κυβερνοεκφοβισμό και κυβερνοθυματοποίηση και την γονική επίβλεψη αντίστοιχα. Μέσα από τις αναλύσεις που πραγματοποιήθηκαν, φάνηκε ότι και τα τρία γονικά στυλ συσχετίζονται σημαντικά ($p < .05$) με τον κυβερνοεκφοβισμό και την κυβερνοθυματοποίηση, ενώ προβλέπουν επίσης σημαντικά ($p < .05$) τόσο τον κυβερνοεκφοβισμό όσο και την κυβερνοθυματοποίηση. Το δημοκρατικό στυλ φάνηκε να μειώνει τόσο τα ποσοστά κυβερνοεκφοβισμού αλλά και κυβερνοθυματοποίησης ενώ το αυταρχικό και ανεκτικό γονικό στυλ συμβάλλει στην αύξηση και των δύο φαινομένων. Φαίνεται ότι όσο πιο δημοκρατικές μεθόδους χρησιμοποιούν οι γονείς στην ανατροφή των παιδιών τους, είναι λιγότερο πιθανόν να εμπλακούν σε εκφοβιστικές συμπεριφορές ή να είναι τα ίδια θύματα κυβερνοεκφοβισμού. Αντίθετα όσο περισσότερο χρησιμοποιούνται αυταρχικές ή ανεκτικές γονικές πρακτικές, ο κίνδυνος εμφάνισης κυβερνο-εκφοβισμού και κυβερνοθυματοποίησης αυξάνεται. Πιθανή εφαρμογή αποτελεσμάτων: Ενημέρωση των γονέων για τα αποτελέσματα που μπορεί να επιφέρουν οι διάφορες γονεϊκές πρακτικές και ευαισθητοποίηση αυτών για χρήση δημοκρατικών μεθόδων ανατροφής των παιδιών.



Αντιλήψεις και στάσεις εκπαιδευτικών πληροφορικής σε σχέση με τη ριψοκίνδυνη διαδικτυακή συμπεριφορά μαθητών/τριων δημοτικού: Ο ρόλος της επαγγελματικής αυτο-αποτελεσματικότητας

Θάνος Τουλούπης, Χριστίνα Αθανασιάδου

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Παρά τη διαπιστωμένη ριψοκίνδυνη διαδικτυακή συμπεριφορά μαθητών/τριών Δημοτικού (Αντωνιάδου & Κόκκινος, 2013 · Τουλούπης & Αθανασιάδου, 2014), τόσο οι αντιλήψεις όσο και οι στάσεις των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης -ειδικότερα όσων διδάσκουν το μάθημα της Πληροφορικής - απέναντι στο φαινόμενο αυτό δεν έχουν μελετηθεί επαρκώς. Επιπλέον, άγνωστο παραμένει εάν η αντιλαμβανόμενη αυτο-αποτελεσματικότητα των εκπαιδευτικών, η οποία επηρεάζει γενικότερα τις στάσεις τους απέναντι στα εργασιακά τους καθήκοντα (Ware & Kitsantas, 2007), επηρεάζει εξίσου τις στάσεις τους απέναντι σε σχολικές παρεμβάσεις που αφορούν στην ασφαλή χρήση του Διαδικτύου. Με βάση τα παραπάνω, η παρούσα μελέτη διερευνά τις αντιλήψεις και τις στάσεις εκπαιδευτικών Πληροφορικής απέναντι στη ριψοκίνδυνη διαδικτυακή συμπεριφορά μαθητών/τριών Δημοτικού και το κατά πόσο αυτές επηρεάζονται από τον παράγοντα της επαγγελματικής αυτο-αποτελεσματικότητας. Στην έρευνα συμμετείχαν 138 εκπαιδευτικοί Πληροφορικής κυρίως από δημοτικά σχολεία της Κεντρικής Μακεδονίας και της Αττικής. Οι εκπαιδευτικοί συμπλήρωσαν ένα ηλεκτρονικό ερωτηματολόγιο αυτο-αναφοράς που περιελάμβανε ερωτήσεις και υποθετικά σενάρια για τη διερεύνηση των αντιλήψεων και των στάσεων, αντίστοιχα, των εκπαιδευτικών απέναντι στη ριψοκίνδυνη χρήση του Διαδικτύου αλλά και μια κλίμακα για τη διερεύνηση της επαγγελματικής τους αυτο-αποτελεσματικότητας. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα, οι συμμετέχοντες εκδήλωσαν θετικές αντιλήψεις και στάσεις (επίγνωση, ευαισθητοποίηση, κινητοποίηση) απέναντι στο υπό μελέτη θέμα. Επιπλέον, τα υψηλά επίπεδα αυτο-αποτελεσματικότητας των εκπαιδευτικών συνδέθηκαν με θετικές αντιλήψεις και στάσεις απέναντι στην πρόληψη και αντιμετώπιση της ριψοκίνδυνης διαδικτυακής συμπεριφοράς των μαθητών/τριών. Τα παραπάνω ευρήματα ενισχύουν την ανάπτυξη σχετικών δράσεων επιμόρφωσης για το προσωπικό της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, ενώ υπογραμμίζουν παράλληλα τη σημασία του παράγοντα της επαγγελματικής αυτο-αποτελεσματικότητας.

Το σχέδιο ως μέσο διερεύνησης αναπαραστάσεων των μαθητών

Οργανωτής/Πρόεδρος: **Φωτεινή Μπονώτη**, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Συζητητής: **Πλουσία Μισαηλίδη**, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Το σχέδιο συμπεριλαμβάνεται στα μεθοδολογικά εργαλεία που συχνά αξιοποιούνται για τη διερεύνηση των αναπαραστάσεων των μαθητών. Πολλοί ερευνητές επισημαίνουν ως πλεονεκτήματα χρήσης αυτού του εργαλείου την άρση των λεκτικών περιορισμών που ενυπάρχουν στις συνεντεύξεις ή στα ερωτηματολόγια αυτό-αναφοράς και την προθυμία των μαθητών να εμπλακούν με ευχαρίστηση σε μια σχεδιαστική δοκιμασία. Σε αυτό το πλαίσιο, το Συμπόσιο επιχειρεί να αναδείξει τη δυνατότητα αξιοποίησης του σχεδίου ως ενός μέσου διερεύνησης των αναπαραστάσεων των μαθητών διαφορετικών σχολικών βαθμίδων μέσα από τέσσερις εμπειρικές μελέτες. Συγκεκριμένα, στην πρώτη εργασία (Γκόρια) εξετάζεται η ικανότητα νηπίων να αναπαριστούν σχεδιαστικά τη διαδρομή από το σπίτι στο σχολείο. Στη δεύτερη εργασία (Μπονώτη, Χρηστίδου & Σπύρου) μελετάται η ικανότητα παιδιών προσχολικής και σχολικής ηλικίας να αναπαριστούν την υγεία και την ασθένεια στα σχέδιά τους. Στην τρίτη εργασία (Σαμαράς, Χρηστίδου & Μπονώτη) μελετώνται τα σχέδια που δημιουργούν μαθητές και μαθήτριες του Δημοτικού Σχολείου για τησχολική τους τάξη κατά τη διδασκαλία των Φυσικών Επιστημών και το βαθμό που αυτά μπορεί να αντικατοπτρίσουν τις παιδαγωγικές αντιλήψεις των εκπαιδευτικών τους. Τέλος, στην τέταρτη εργασία (Μάντζιου, Μπονώτη & Δερμιτζάκη) επιχειρείται μια σύγκριση σχεδίων της μοναξιάς που δημιουργήθηκαν από κωφά και ακούοντα άτομα με σκοπό να αναδειχθούν ομοιότητες και διαφορές ανάμεσα στις δυο ομάδες συμμετεχόντων ως προς τον τρόπο αναπαράστασης της υπό εξέτασης έννοιας.



Το σχέδιο ως αναπαράσταση μια οικείας διαδρομής: Από το σπίτι στο σχολείο

Σοφία Γκόρια

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Τα νήπια σχεδιάζοντας το χώρο μιας οικείας διαδρομής από το σπίτι στο σχολείο μετασηματίζουν τη βιωμένη εμπειρία και γνώση που διαθέτουν γι' αυτόν και την αναπαριστούν με οπτικό τρόπο μέσω των διαθέσιμων σημειωτικών πόρων. Η αναπαράσταση του χώρου υπόκειται στις δυνατότητες και τους περιορισμούς του μέσου (δυσδιάστατη επιφάνεια) και των αναπτυξιακών χαρακτηριστικών του νηπίου σχετικά με τη χωρική αντίληψη (τοπολογική αναπαράσταση, εγωκεντρική οπτική). Οι χαρτογραφήσεις από νήπια εκτιμάται ότι αποτυπώνουν πτυχές της διαμορφωμένης αντίληψης που αυτά διαθέτουν σχετικά με το χώρο που αναπαριστούν. Για το σκοπό αυτό το σύνολο των χαρτών που παρήγαγε ένα δείγμα 120 νηπίων και προνηπίων και των δύο φύλων από νηπιαγωγεία του νομού Μαγνησίας στο πλαίσιο ενός ευρύτερου ερευνητικού σχεδιασμού υποβλήθηκαν σε ποιοτική ανάλυση και επεξεργασία με τη μέθοδο της Θεμελιωμένης Θεωρίας. Τα ευρήματα έδειξαν ότι το σχέδιο ως αναπαράσταση χώρου και ως εργαλείο ποιοτικής έρευνας παρέχει στον/την ερευνητή πρόσβαση στις αντιλήψεις των παιδιών προσχολικής ηλικίας για το χώρο και στα αναπτυξιακά χαρακτηριστικά της χωρικής τους αντίληψης με δυνατότητα αυτά να συμπεριληφθούν και να περιγραφούν σε ένα σώμα θεωρητικών δεδομένων. Η θεωρητική αυτή γνώση που αποκομίζουμε από τη μελέτη των χωρικών αναπαραστάσεων των παιδιών σχετικά με τη γνώση τους για το χώρο δυνητικά προσφέρεται προς μελλοντική αξιοποίηση από τους χαρτογράφους για το σχεδιασμό ελκυστικών χαρτών για παιδιά και από τους εκπαιδευτικούς για την επιλογή αναπτυξιακά κατάλληλων χαρτών κατά την εκπαιδευτική διαδικασία.



Αναπαραστάσεις της υγείας και της ασθένειας σε σχέδια παιδιών προσχολικής και σχολικής ηλικίας

Φωτεινή Μπονώτη, Βασιλεία Χρηστίδου, Γεωργία Σπύρου

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Έρευνες που μελέτησαν τις σχεδιαστικές αναπαραστάσεις των παιδιών για την υγεία και την ασθένεια ανέδειξαν ότι αυτές μπορούν να αξιοποιηθούν στην κατανόηση του τρόπου με τον οποίο τα παιδιά νοηματοδοτούν τις δυο έννοιες. Σε αυτό το πλαίσιο η παρούσα εργασία αποσκοπούσε να διερευνήσει τους σχεδιαστικούς δείκτες που χρησιμοποιούν τα παιδιά για να αναπαραστήσουν την υγεία και την ασθένεια στα σχέδιά τους. Το δείγμα αποτέλεσαν τέσσερις ομάδες παιδιών ($N = 200$) με μέσο όρο ηλικίας 5-, 7-, 9- και 11 ετών αντίστοιχα. Αρχικά τους ζητήθηκε να ορίσουν τις δυο έννοιες και στη συνέχεια να ζωγραφίσουν έναν άνθρωπο που δεν αισθάνεται τίποτα (σχέδιο ελέγχου), έναν άνθρωπο που έχει καλή υγεία κι έναν άνθρωπο που είναι άρρωστος. Κάθε σχέδιο υγείας και ασθένειας αξιολογήθηκε σε αντιπαραβολή με το σχέδιο ελέγχου προκειμένου να εντοπιστούν αλλαγές (α) στο πρόσωπο του ανθρώπου, (β) στη στάση του σώματός του και (γ) στο γενικότερο πλαίσιο του σχεδίου. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι από την ηλικία των 5 ετών τα παιδιά εισήγαγαν δείκτες στα σχέδιά τους προκειμένου να αναπαραστήσουν τις υπό εξέταση έννοιες, ενώ αξιοποιούσαν περισσότερους δείκτες για την απεικόνιση της ασθένειας παρά της υγείας. Αναφορικά με το είδος των δεικτών που χρησιμοποιήθηκαν βρέθηκε ότι ανεξαρτήτως ηλικίας οι συμμετέχοντες αξιοποίησαν σε μεγαλύτερο βαθμό σχεδιαστικούς δείκτες προσώπου παρόμοιους με αυτούς που χρησιμοποιούνται για την απεικόνιση της χαράς και της λύπης, αλλά και μια σειρά δεικτών πλαισίου (π.χ., τρόφιμα, ιατρικά σύμβολα, λεκτικά σχόλια, σύμβολα γυμναστικής/παιχνιδιού, φυσικό περιβάλλον). Τα ευρήματα συζητούνται ως προς τη δυνατότητα αξιοποίησής τους σε προγράμματα πρόληψης στο χώρο του σχολείου.



Οι μαθητές ζωγραφίζουν τη σχολική τους τάξη κατά τη διδασκαλία των φυσικών επιστημών: Σχέσεις των σχεδιαστικών αναπαραστάσεων με τις παιδαγωγικές αντιλήψεις των εκπαιδευτικών τους

Ιωάννης Σαμαράς, Βασιλεία Χρηστίδου, Φωτεινή Μπονώτη

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Τα σχέδια των μαθητών για τη σχολική τους τάξη αποτελούν μέσο διερεύνησης των πρακτικών διδασκαλίας που χρησιμοποιούν οι εκπαιδευτικοί. Η παρούσα έρευνα στόχο έχει να διερευνήσει τη σχέση των σχεδιαστικών αναπαραστάσεων της σχολική τάξης κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας των φυσικών επιστημών που δημιούργησαν μαθητές και μαθήτριες με τις αντίστοιχες παιδαγωγικές αντιλήψεις των εκπαιδευτικών τους. Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 319 μαθητές ($N = 157$) και μαθήτριες ($N = 162$) της Ε' και της ΣΤ' τάξης, που φοιτούσαν σε δημόσια σχολεία του Βόλου και 48 εκπαιδευτικοί (25 άντρες και 23 γυναίκες), που δίδασκαν στους μαθητές/τριες του δείγματος. Στους/στις μαθητές/τριες δόθηκε η οδηγία να σχεδιάσουν τον εαυτό τους και τους συμμαθητές τους μέσα στην τάξη τους την ώρα που ο/η δάσκαλος/α διδάσκουν το μάθημα των φυσικών επιστημών, ενώ στους εκπαιδευτικούς τους χορηγήθηκε ερωτηματολόγιο διερεύνησης των εκπαιδευτικών πρακτικών (μαθητοκεντρικών ή δασκαλοκεντρικών) που θεωρούν ότι χαρακτηρίζουν τον καλό εκπαιδευτικό. Τα σχέδια των μαθητών/τριών αναλύθηκαν ως προς την ύπαρξη ή όχι τεσσάρων γραφικών δεικτών (αναλογία ύψους μαθητή/δασκάλου, λεπτομέρειες των προσώπων, κεντρικότητα του εκπαιδευτικού στη σελίδα, και απόσταση δασκάλου/μαθητή), οι οποίοι έχει βρεθεί ότι αντανακλούν τις παιδαγωγικές πρακτικές των εκπαιδευτικών. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι εκπαιδευτικοί στο σύνολό τους υιοθετούν περισσότερες μαθητοκεντρικές και λιγότερες δασκαλοκεντρικές παιδαγωγικές αντιλήψεις. Επίσης, βρέθηκε ότι οι εκπαιδευτικοί που απεικονίστηκαν στα σχέδια των παιδιών ως υπερεκτιμημένοι στο μέγεθος έτειναν να παρουσιάζουν περισσότερο δασκαλοκεντρικές αντιλήψεις, ενώ οι εκπαιδευτικοί που σχεδιάστηκαν σε κεντρική θέση, μακριά από τους μαθητές και με περισσότερες λεπτομέρειες εξέφρασαν περισσότερο μαθητοκεντρικές αντιλήψεις.



Αναπαραστάσεις της μοναξιάς στα σχέδια κωφών και ακούοντων

Ασπασία Μάντζιου, Φωτεινή Μπονώτη, Ειρήνη Δερμιτζάκη

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Σκοπός της παρούσας μελέτης ήταν να διερευνήσει τον τρόπο με τον οποίο κωφά και ακούοντα άτομα αναπαριστούν την έννοια της μοναξιάς στα σχέδιά τους. Στην έρευνα συμμετείχαν 30 σπουδαστές/φοιτητές με κώφωση και 30 ακούοντες, οι οποίοι εξισώθηκαν ως προς το φύλο (22 άντρες και 28 γυναίκες) και την ηλικία ($M = 21, 34$). Τους ζητήθηκε να σχεδιάσουν αυτό που τους έρχεται στο μυαλό όταν διαβάζουν ή ακούν τη λέξη «μοναξιά». Στα σχέδια έγινε ανάλυση περιεχομένου μέσα από την οποία αναδείχθηκαν οκτώ γραφικοί δείκτες: (1) ένα άτομο, (2) περισσότερα από ένα άτομα, (3) λεκτικά σχόλια, (4) φύση, (5) καιρός, (6) αστικό τοπίο (7) σχήματα/σύμβολα, και (8) κενό. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι και οι δύο ομάδες χρησιμοποίησαν στον ίδιο περίπου βαθμό την απεικόνιση περισσότερων του ενός ατόμων για να αναπαραστήσουν την έννοια της μοναξιάς. Ωστόσο, παρατηρήθηκαν και ορισμένες σημαντικές διαφορές. Συγκεκριμένα, οι ακούοντες αναπαριστούσαν συχνά τη μοναξιά αναδεικνύοντας τη συναισθηματική έκφραση του ατόμου, ενώ οι κωφοί δημιουργούσαν μεταφορικές απεικονίσεις, όπως για παράδειγμα μια βάρκα που βρίσκεται «μόνη» της στη θάλασσα. Επιπλέον, οι κωφοί συμμετέχοντες συμπεριλάμβαναν στο σχέδιό τους λεκτικά σχόλια, προκειμένου να επεξηγήσουν τη μοναξιά, ενώ οι ακούοντες δημιουργούσαν πιο αφηρημένα σχέδια, κάνοντας χρήση συμβόλων και σχημάτων. Τέλος ορισμένοι κωφοί συμμετέχοντες άφησαν κενό το χαρτί σχεδίασης, γεγονός που μπορεί να αποδοθεί στην έλλειψη των απαιτούμενων σχεδιαστικών δεξιοτήτων. Τα ευρήματα συζητούνται ως προς (α) τη δυνατότητα αναπαράστασης της μοναξιάς από ακούοντα και κωφά άτομα και (β) τον πιθανό ρόλο της κώφωσης στην αναπαράσταση της υπό εξέταση έννοιας.



Η λειτουργία της διεπιστημονικής ομάδας ψυχικής υγείας στο σχολικό πλαίσιο

Οργανωτής/Πρόεδρος: **Ευδοξία Δουδωνή**, Νέα Γενιά Ζηρίδη

Συζητητής: **Ασημίνα Ράλλη**, Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Το παρόν συμπόσιο αφορά στην παρουσίαση της λειτουργίας της διεπιστημονικής ομάδας ειδικών ψυχικής υγείας στο σχολικό πλαίσιο, ώστε να επιτευχθεί μέσα από την ολιστική προσέγγιση η καλύτερη δυνατή προσαρμογή των μαθητών, η αντιμετώπιση των δυσκολιών που μπορεί να παρουσιαστούν και να προαχθεί κατά το μέγιστο δυνατό η αποτελεσματικότητα του σχολείου ως συστήματος. Αρχικά θα παρουσιαστεί ο ρόλος του εκπαιδευτικού ψυχολόγου, όπως αυτός επαναπροσδιορίζεται μέσα από τη συνεργασία του με τη διεπιστημονική ομάδα, τις απαιτήσεις του σχολικού πλαισίου και τις κατευθύνσεις των σύγχρονων θεωριών της ψυχολογίας. Θα παρουσιαστούν προγράμματα πρόληψης, αξιολόγησης και παρέμβασης. Έπειτα, θα αναλυθεί ο ρόλος του ειδικού παιδαγωγού στο σχολικό πλαίσιο. Συγκεκριμένα, θα παρουσιαστούν οι δραστηριότητες και τα προγράμματα που εφαρμόζει ο ειδικός παιδαγωγός σε μαθητές προσχολικής και σχολικής ηλικίας, τόσο στο μαθησιακό, όσο και στον κοινωνικοσυναισθηματικό τομέα. Θα τονιστεί η δυνατότητα του ειδικού παιδαγωγού, εντός του σχολικού πλαισίου, να έχει συνεχή επικοινωνία με τους εκπαιδευτικούς της τάξης και συστηματική συνεργασία με τη διεπιστημονική ομάδα, ώστε τα προγράμματα που υλοποιεί να είναι κατά το μέγιστο αποτελεσματικά. Κατόπιν, θα παρουσιαστεί ο ρόλος του λογοθεραπευτή και του εργοθεραπευτή, με ιδιαίτερη αναφορά σε πρότυπα προγράμματα παρέμβασης, στον τομέα του λόγου και της ενίσχυσης των γλωσσικών δεξιοτήτων, καθώς και στους τομείς των δεξιοτήτων συγκέντρωσης και αδρής και λεπτής κινητικότητας. Επιπρόσθετα, θα επισημανθεί η εμπλοκή των γονέων και των εκπαιδευτικών, ώστε να μεγιστοποιηθούν τα οφέλη των εφαρμοζόμενων προγραμμάτων. Τέλος, θα γίνει αναφορά στο ρόλο του παιδοψυχιάτρου, με έμφαση στις υπηρεσίες διάγνωσης και θεραπευτικής αντιμετώπισης των ψυχικών διαταραχών παιδιών και εφήβων. Το παρόν συμπόσιο, στοχεύει να αναδείξει τη σπουδαιότητα της συνεργασίας των ειδικών ψυχικής υγείας εντός του σχολικού πλαισίου, με άξονα την ψυχοσυναισθηματική ενίσχυση των μαθητών, την πολύπλευρη ανάπτυξη των δεξιοτήτων τους, καθώς και τη δημιουργία ενός πρότυπου σχολικού περιβάλλοντος.



Ο ρόλος του εκπαιδευτικού ψυχολόγου στο σχολικό πλαίσιο μέσα από το πρίσμα της συνεργασίας του με τη διεπιστημονική ομάδα

Ευδοξία Δουδωνή

Κέντρο Ανάπτυξης Παιδιού, «Νέα Γενιά Ζηρίδη»

Η εν λόγω παρουσίαση πραγματεύεται τη συνεργασία του εκπαιδευτικού ψυχολόγου με τη διεπιστημονική ομάδα, μέσα στο σχολικό πλαίσιο, ώστε να προαχθεί κατά το μέγιστο δυνατό η αποτελεσματικότητα του σχολείου ως συστήματος. Οι αυξανόμενες απαιτήσεις για αξιολογήσεις μαθητών (έμφαση στο κλινικό μοντέλο), αντιδιαστέλλονται με τις νέες οπτικές και θεωρίες της ψυχολογίας, όπως είναι η προαγωγή της ψυχικής ανθεκτικότητας και η διαμόρφωση θετικής ψυχολογίας, με απώτερο σκοπό την ψυχική ευεξία της σχολικής κοινότητας. Όλα τα παραπάνω απαιτούν τον επαναπροσδιορισμό του ρόλου του εκπαιδευτικού ψυχολόγου. Καθώς κρίνεται λοιπόν αναγκαία η συμβολή του στη διαμόρφωση ενός αποτελεσματικού σχολείου, απαιτείται η εύρεση ισορροπίας ανάμεσα στους τρεις πυλώνες της εμπλοκής του: την πρόληψη, την αξιολόγηση και την παρέμβαση. Ως προς την πρόληψη, θα αναφερθούν ενδεικτικά προγράμματα που αναφέρονται στους μαθητές τους εκπαιδευτικούς και τους γονείς, τόσο σε κοινωνικοσυναισθηματικό επίπεδο όσο και σε μαθησιακό επίπεδο, μέσα από τη συμβολή όλης της διεπιστημονικής ομάδας. Θα συζητηθεί η ανάγκη της αξιολόγησης στο σχολικό πλαίσιο και σε ποιες περιπτώσεις αυτή είναι ενδεδειγμένη, καθώς και οι δυνατότητες που αναδύονται για τη μαθησιακή διαδικασία σε επίπεδο τάξης, μέσα από αυτή. Τέλος, θα αναφερθούν οι δυνατότητες παρέμβασης σε ομαδικό και ατομικό επίπεδο, τόσο στον μαθησιακό, όσο και στον κοινωνικοσυναισθηματικό τομέα. Έμφαση θα δοθεί στην παράλληλη εμπλοκή και συνεργασία όλων των ειδικών της ψυχικής υγείας της διεπιστημονικής ομάδας με το σχολείο, και στο συντονισμό που αυτό απαιτεί, ώστε να επιτευχθεί η αποτελεσματικότητα των προγραμμάτων μέσα από μια ολιστική προσέγγιση.



Ο ειδικός παιδαγωγός, ως μέλος της διεπιστημονικής ομάδας στο σχολικό πλαίσιο

Μαίρη Μαργέτη, Μαίρη Κάνδηλα, Αντζελα Στολτίδη

Κέντρο Ανάπτυξης Παιδιού, «Νέα Γενιά Ζηρίδη»

Στην εν λόγω παρουσίαση, θα αναλυθεί ο ρόλος του ειδικού παιδαγωγού, ως μέλους της διεπιστημονικής ομάδας στο σχολικό πλαίσιο. Συγκεκριμένα, θα παρουσιαστούν οι δραστηριότητες και τα προγράμματα που εφαρμόζει ο ειδικός παιδαγωγός σε επίπεδο πρόληψης, αξιολόγησης και παρέμβασης σε μαθητές προσχολικής και σχολικής ηλικίας. Αναφορικά με τον τομέα της πρόληψης, θα παρουσιαστεί το «Πρόγραμμα Ανάπτυξης Κοινωνικών και Συναισθηματικών Δεξιοτήτων» που απευθύνεται σε παιδιά προσχολικής ηλικίας. Επίσης, θα συζητηθεί ο «Ανιχνευτικός Έλεγχος Μαθησιακών Δυσκολιών» στην ανάγνωση και τη γραπτή έκφραση, που πραγματοποιήθηκε σε μαθητές Δημοτικού. Σε επίπεδο αξιολόγησης, θα αναλυθεί η διαδικασία που ακολουθείται, μέσω άτυπων δοκιμασιών και σταθμισμένων εργαλείων, σε συνεργασία με τον εκπαιδευτικό ψυχολόγο, την υπόλοιπη διεπιστημονική ομάδα και τους εκπαιδευτικούς. Σχετικά με τον τομέα της παρέμβασης, θα συζητηθεί ο τρόπος σχεδιασμού και υλοποίησης ατομικού εκπαιδευτικού ή ψυχοπαιδαγωγικού προγράμματος παρέμβασης, το οποίο βασίζεται στην αξιοποίηση των ικανοτήτων του μαθητή και στη διαφοροποιημένη διδασκαλία. Έμφαση θα δοθεί στη δυνατότητα που έχει ο ειδικός παιδαγωγός στο σχολικό πλαίσιο να έχει συνεχή επικοινωνία με τους εκπαιδευτικούς της τάξης, ώστε να λαμβάνει ανατροφοδότηση για την αποτελεσματικότητα των προγραμμάτων που εφαρμόζει. Θα τονιστεί, πόσο σημαντική είναι η συστηματική συνεργασία του ειδικού παιδαγωγού με τη διεπιστημονική ομάδα, καθώς και η εποπτεία του, ώστε τα προγράμματα που υλοποιεί να είναι κατά το μέγιστο αποτελεσματικά. Τέλος, θα υπογραμμιστεί και η σημασία της συνεργασίας του ειδικού παιδαγωγού με τους γονείς, με σκοπό τη βέλτιστη διαμόρφωση και υλοποίηση των στόχων του προγράμματος.



Ο ρόλος του λογοθεραπευτή και του εργοθεραπευτή στο σχολικό πλαίσιο: Ένα πρότυπο παράδειγμα προσέγγισης

Δέσποινα Πουλημένου, Αναστασία Τουντοπούλου

Κέντρο Ανάπτυξης Παιδιού, «Νέα Γενιά Ζηρίδη»

Οι γλωσσικές και ψυχοκινητικές δεξιότητες των παιδιών εξελίσσονται και βελτιώνονται, μέσα από τις αλληλεπιδράσεις τους στο σχολικό περιβάλλον. Η λογοθεραπεία αποσκοπεί στη βελτίωση της λεκτικής και εξωλεκτικής επικοινωνίας, της καθαρότητας της ομιλίας και στην πετυχημένη παραγωγή λόγου. Η εργοθεραπεία αποσκοπεί στην παροχή θεραπείας μέσω δραστηριοτήτων, προκειμένου να βοηθήσει τα παιδιά να αναπτύξουν, να αποκαταστήσουν ή να διατηρήσουν δεξιότητες αντίστοιχες της ηλικίας τους. Παράλληλα στοχεύει στη βελτίωση της κινητικότητας, στην αυτοφροντίδα, στην οργάνωση και στη συγκέντρωση προσοχής. Στην παρουσίαση θα ασχοληθούμε με το ρόλο του λογοθεραπευτή και του εργοθεραπευτή στο σχολικό πλαίσιο. Θα παρουσιαστούν προγράμματα που εφαρμόζονται σε επίπεδο πρόληψης, αξιολόγησης και παρέμβασης σε μαθητές. Ως προς την πρόληψη, θα παρουσιαστούν τα προγράμματα: «Ανιχνευτικού Ελέγχου Γλωσσικών Δεξιοτήτων» και «Ανιχνευτικού Ελέγχου Ψυχοκινητικών Δεξιοτήτων», που αφορούν παιδιά προσχολικής ηλικίας. Στόχος είναι να εντοπιστούν πιθανές αναπτυξιακές αποκλίσεις, στον τομέα του λόγου και στους τομείς της αδρής-λεπτής κινητικότητας, στις γραφοκινητικές δεξιότητες και στις δεξιότητες συγκέντρωσης. Θα παρουσιαστεί το πρόγραμμα «Γλωσσικές Ομάδες», που εφαρμόστηκε πιλοτικά και αφορά στην ενίσχυση των γλωσσικών δεξιοτήτων στα παιδιά προσχολικής ηλικίας. Θα επισημανθεί η εμπλοκή των γονέων και των εκπαιδευτικών, ώστε να μεγιστοποιηθεί η επίδοση των παιδιών. Σε επίπεδο αξιολόγησης, θα αναλυθεί η διαδικασία συλλογής πληροφοριών από την τάξη, τα χρησιμοποιούμενα εργαλεία, καθώς και η συνεργασία με την διεπιστημονική ομάδα, τους εκπαιδευτικούς και τους γονείς. Τέλος, σχετικά με την παρέμβαση στο χώρο του σχολείου, θα συζητηθεί η συγκρότηση των Ατομικών Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων παρέμβασης.



Ο ρόλος του παιδοψυχιάτρου εντός του σχολικού πλαισίου: Ιδιαιτερότητες και προκλήσεις

Βίκυ Αντωνοπούλου

Κέντρο Ανάπτυξης Παιδιού, «Νέα Γενιά Ζηρίδη»

Η εργασία με παιδιά και οικογένειες απαιτεί προσέγγιση από ομάδα ειδικών ψυχικής υγείας, ώστε να διασφαλίζεται η πολύπλευρη παισίωση και αντιμετώπιση των όποιων δυσκολιών. Ο παιδοψυχίατρος στοχεύει στην παροχή ολοκληρωμένων παρεμβάσεων σε επίπεδο πρωτογενούς, δευτερογενούς και τριτογενούς πρόληψης, με ιδιαίτερη αναφορά στη διάγνωση και θεραπεία των ψυχικών διαταραχών. Τα ερευνητικά δεδομένα επισημαίνουν πως η επικράτηση των ψυχικών διαταραχών στα παιδιά και στους εφήβους, καταγράφεται σε υψηλά επίπεδα, της τάξεως του 10-20%. Βασική μέριμνα των παιδοψυχιάτρων, αποτελεί η ανάπτυξη σταθερής συνεργασίας με τα σχολεία και τους εκπαιδευτικούς. Τα σχολεία αποτελούν τις σημαντικότερες δομές στην ανίχνευση παιδιών με προβλήματα ψυχικής υγείας. Στην παρούσα ομιλία θα παρουσιαστούν πολλαπλά στοιχεία (δημογραφικά στοιχεία, παιδοψυχιατρική εκτίμηση και διάγνωση, πορεία και έκβαση της θεραπείας) από την παιδοψυχιατρική παρέμβαση και θα συζητηθεί η ιδιαιτερότητα του να παρέχονται παιδοψυχιατρικές υπηρεσίες εντός του σχολικού πλαισίου. Ενδεικτικά, διαφαίνεται ότι στην προσχολική ηλικία επικρατούν αναπτυξιακές διαταραχές και ειδικές διαταραχές του λόγου και της κίνησης, κατά την σχολική ηλικία εξωτερικευόμενες διαταραχές στα αγόρια και συναισθηματικές δυσκολίες στα κορίτσια, ενώ κατά την εφηβική ηλικία ανιχνεύονται κυρίτερα αγχώδεις και συναισθηματικές δυσκολίες. Ουσιώδης είναι ο ρόλος της διάγνωσης και παρέμβασης, σε περιπτώσεις συνοσηρών διαταραχών των ειδικών μαθησιακών δυσκολιών. Συμπερασματικά, το πλαίσιο του σχολείου και η ολιστική θεραπευτική παρέμβαση, επιδρούν καθοριστικά στη βελτίωση της συναισθηματικής και κοινωνικής λειτουργικότητας των μαθητών. Η ενσωμάτωση διεπιστημονικών υπηρεσιών ψυχικής υγείας στα σχολεία αποτελεί μια καλή πρακτική, ώστε να υπάρξει έγκαιρη ανίχνευση και αντιμετώπιση των δυσκολιών και να ενισχυθεί η ψυχική ανθεκτικότητα των παιδιών.



Εκφοβισμός και βία στο σχολείο

Προεδρείο: **Ελένη Ανδρέου**, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Σχέσεις μεταξύ συνομήλικων και σχολικός εκφοβισμός

Νικολέτα-Μαρία Μίντζα, Ιωάννης Θωίδης

Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι η διερεύνηση της σχέσης ανάμεσα στις φιλικές σχέσεις μεταξύ των συνομηλίκων από τη μία πλευρά και της εμφάνισης του σχολικού εκφοβισμού από την άλλη. Στην έρευνα συμμετείχαν εθελοντικά μαθητές/τριες της Δ', Ε' και ΣΤ' του δημοτικού σχολείου από τρεις διαφορετικές περιοχές της Ελλάδας. Για τη συλλογή δεδομένων συμπληρώθηκαν τρία ερωτηματολόγια από τον κάθε μαθητή τα οποία αφορούσαν τις φιλικές σχέσεις μεταξύ των μαθητών, την κοινωνική υποστήριξη και την εκδήλωση σχολικού εκφοβισμού αντίστοιχα. Το πρώτο και το δεύτερο ήταν ερωτηματολόγια κλειστού τύπου από το εργαλείο LüNIK – 2 των R. Kavenski και M. Salisch (2011). Το τρίτο εργαλείο της έρευνας βασίστηκε στο ερωτηματολόγιο του Schubarth (2012) για την σχολική βία. Τα αποτελέσματα της έρευνας ανέδειξαν τον σημαντικό ρόλο που διαδραματίζουν οι σχέσεις μεταξύ των συνομηλίκων μέσα κι έξω από το σχολείο για την εμφάνιση περιστατικών εκφοβισμού στο σχολείο. Συγκεκριμένα διαπιστώθηκε ότι η «εγγύτητα» μεταξύ των μαθητών επιδρά θετικά στην αποφυγή εκδήλωσης φαινομένων σχολικού εκφοβισμού. Το ίδιο παρατηρήθηκε και σε σχέση με το γενικότερο περιβάλλον που λειτουργεί υποστηρικτικά. Διαπιστώθηκε επίσης θετική συσχέτιση μεταξύ της εκδήλωσης επιθετικής συμπεριφοράς και της θυματοποίησης. Όπως ήταν αναμενόμενο διαπιστώθηκε διαφοροποίηση ως προς την επίδραση του φύλου στην εκδήλωση επιθετικότητας. Τα αγόρια παρουσίασαν μεγαλύτερο στατιστικά σημαντικό βαθμό άσκησης λεκτικού και σωματικού εκφοβισμού στους συνομηλίκους απ' ό,τι τα κορίτσια. Τα αποτελέσματα της έρευνας μας βοηθούν να κατανοήσουμε επιμέρους πτυχές του φαινομένου του σχολικού εκφοβισμού που αφορούν στις σχέσεις συνομηλίκων, έτσι ώστε να προβούμε σε ανάλογες δράσεις τόσο όσον αφορά στην πρόληψη αλλά και την εκδήλωση του φαινομένου.



Σχολικός εκφοβισμός & επιθετικές αλληλεπιδράσεις στην Α΄/θμια & Β΄/θμια εκπαίδευση: Έκταση & χαρακτηριστικά

Χριστίνα Ρούση¹, Ελένη Ανδρέου¹, Ελένη Διδασκάλου¹, Ελένη Κουραλίδου¹, Δήμητρα Μανώλη¹, Αντώνης Πλαγεράς²

¹Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, ²Υπεύθυνος Συμβουλευτικού Σταθμού Νέων Μαγνησίας

Ο σχολικός εκφοβισμός διαφοροποιείται από άλλες μορφές επιθετικών αλληλεπιδράσεων μεταξύ συνομηλίκων καθώς σε ερευνητικό/τεχνικό επίπεδο είναι απαραίτητο να πληρούνται τρία βασικά κριτήρια: α) σκόπιμη πρόθεση πρόκλησης βλάβης β) ασυμμετρία δύναμης μεταξύ θύματος & δράστη και γ) επαναλαμβανόμενη εκφοβιστική δράση. Εντούτοις, στα ευρήματα που βασίζονται σε ερωτηματολόγια αυτό-αναφοράς των μαθητών: α) δεν έχει δοθεί η δέουσα βαρύτητα στα χαρακτηριστικά και το είδος της σχέσης που υφίσταται μεταξύ δραστών και θυμάτων και β) τα προαναφερθέντα κριτήρια δεν πληρούνται πάντα στα δεδομένα των εμπειριών των μαθητών. Η παρούσα έρευνα αποτελεί μέρος μιας διεθνούς μελέτης, που συντονίζεται από το πανεπιστήμιο Flinders της Αυστραλίας, και συμμετέχουν δέκα κράτη. Σκοπός της είναι: α) η διερεύνηση των διαφορετικών μορφών επιθετικών αλληλεπιδράσεων μεταξύ συνομηλίκων β) η μελέτη των χαρακτηριστικών της διαπροσωπικής σχέσης μεταξύ θύματος και δράστη (π.χ. φίλοι, συμμαθητές, κ.α.) και γ) η κατηγοριοποίησή τους στη βάση των τριών προαναφερθέντων κριτηρίων του εκφοβισμού. Το δείγμα της έρευνας περιελάμβανε 600 συνολικά μαθητές σχολείων Α΄/θμιας & Β΄/θμιας εκπαίδευσης στην κεντρική Ελλάδα. Το ερωτηματολόγιο αυτό-αναφοράς που συμπλήρωσαν οι μαθητές κατασκευάστηκε από το πανεπιστήμιο που συντονίζει την έρευνα και προσαρμόστηκε ανάλογα. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα: α) περίπου το 1/3 των περιστατικών θυματοποίησης που αναφέρουν οι συμμετέχοντες, δεν πληρούν τα κριτήρια του εκφοβισμού, β) σε αρκετές περιπτώσεις αναφέρεται η ύπαρξη φιλικής σχέσης μεταξύ δραστών/θυμάτων, ενώ γ) παρατηρούνται σημαντικές διαφορές στις μορφές εκφοβισμού που αναφέρουν οι μαθητές Α΄/θμιας και Β΄/θμιας εκπαίδευσης καθώς και μεταξύ αγοριών και κοριτσιών. Συζητούνται οι εφαρμογές των αποτελεσμάτων σε επίπεδο σχεδιασμού και υλοποίησης εκπαιδευτικών δράσεων ενάντια στις επιθετικές αλληλεπιδράσεις μεταξύ συνομηλίκων.



Η σχέση των επιμέρους ρόλων στον εκφοβισμό και στον κυβερνοεκφοβισμό με τη συναισθηματική νοημοσύνη σε μαθητές Γυμνασίου και Λυκείου

Θεοδώρα Τσάλτα¹, Ανδρέας Μπρούζος¹, Στέφανος Βασιλόπουλος²

¹Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, ²Πανεπιστήμιο Πατρών

Τα τελευταία χρόνια η προσοχή όλο και περισσότερων ερευνητών έχει στραφεί στον εκφοβισμό, μια από τις πιο συχνές και σοβαρές μορφές επιθετικότητας. Η συναισθηματική νοημοσύνη φάνηκε να είναι μια πιθανή μεταβλητή που συσχετίζεται με την επιθετική συμπεριφορά. Ο σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν να εξετάσει τη σχέση μεταξύ των διάφορων ρόλων στον εκφοβισμό και στον κυβερνοεκφοβισμό και της συναισθηματικής νοημοσύνης ως γνώρισμα της προσωπικότητας σε μαθητές Γυμνασίου και Λυκείου. Στην έρευνα συμμετείχαν 441 μαθητές (195 αγόρια και 246 κορίτσια) Γυμνασίου και Λυκείου. Οι μαθητές συμπλήρωσαν την κλίμακα εκφοβισμού Illinois (Illinois Bully Scale, Espelage & Holt, 2001), την κλίμακα συμμετοχικών ρόλων (Participant Role Scale, Salmivalli, Lagerspetz, Bjorkqvist, Österman, & Kaukiainen, 1996), την κλίμακα του Ευρωπαϊκού Προγράμματος Παρέμβασης κατά του Κυβερνοεκφοβισμού (European Cyberbullying Intervention Project Questionnaire, Brighi et al., 2012) και την συντομευμένη εκδοχή της κλίμακας συναισθηματικής νοημοσύνης ως γνώρισμα (TEI Que-ASF, Petrides, 2009). Τα αποτελέσματα έδειξαν πως υπάρχει αρνητική σχέση μεταξύ του ρόλου του θύτη και του θύματος και της συναισθηματικής νοημοσύνης τόσο στον εκφοβισμό, όσο και στον κυβερνοεκφοβισμό. Ο ρόλος του ενισχυτή θύτη και του βοηθού θύτη βρέθηκαν να έχουν μια μικρή αρνητική σχέση με τη συναισθηματική νοημοσύνη. Ακόμη, θετική βρέθηκε να είναι η σχέση του ρόλου του υποστηρικτή θύματος με τη συναισθηματική νοημοσύνη, ενώ η σχέση του ρόλου του ουδέτερου παρατηρητή με τη συναισθηματική νοημοσύνη δεν ήταν στατιστικώς σημαντική. Η συζήτηση των αποτελεσμάτων επικεντρώνεται στην αξιοποίηση των ευρημάτων για την ανάπτυξη πιο στοχευμένων προγραμμάτων πρόληψης ή αντιμετώπισης του εκφοβισμού και του κυβερνοεκφοβισμού.



Δράση του Παρατηρητηρίου για τη Βία στο Σχολείο (ΠΑ.ΒΙ.Σ.) –Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού Κύπρου

Μαρία Καραγιάννη, Γιώτα Λαμπριανού-Σταύρου

Παρατηρητήριο για τη Βία στο Σχολείο - Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού Κύπρου

Το Παρατηρητήριο για τη Βία στο Σχολείο (ΠΑ.ΒΙ.Σ.) του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού της Κύπρου ιδρύθηκε το 2009. Οι όροι εντολής του ΠΑ.ΒΙ.Σ. είναι να συλλέγει, να καταγράφει και να αναλύει στοιχεία που αφορούν στην έκταση και στις μορφές βίας στο σχολείο, να συλλέγει ποσοτικά και ποιοτικά δεδομένα αναφορικά με καλές πρακτικές πρόληψης και αντιμετώπισης της παραβατικότητας και της βίας στο σχολείο, να προωθεί συστηματική συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς και κοινωνικούς εταίρους και να καταθέτει εισηγήσεις για καθορισμό πολιτικής που αφορά στην πρόληψη και διαχείριση της βίας στο σχολείο. Κατά τη σχολική χρονιά 2016-17 πραγματοποιήθηκε η επιμόρφωση εκπαιδευτικών και μαθητών περίπου 65 δημοτικών σχολείων στο πρόγραμμα της Επίλυσης Συγκρούσεων - Σχολικής Διαμεσολάβησης και στο πρόγραμμα της Αναγνώρισης και Διαχείρισης του Σχολικού Εκφοβισμού. Στο παρόν στάδιο, πραγματοποιείται η αξιολόγηση της εκπαίδευσης και των προγραμμάτων που προσφέρονται, η διεξαγωγή έρευνας για τις μορφές και την έκταση της βίας στα σχολεία της Κύπρου, ενώ νέες δράσεις προγραμματίζονται για την ερχόμενη σχολική χρονιά, όπως η εκπαίδευση παιδιών/εφήβων πρεσβευτών του ΠΑ.ΒΙ.Σ. Παράλληλα, το ΠΑ.ΒΙ.Σ ανέλαβε τον συντονισμό του σχεδιασμού της Εθνικής Στρατηγικής για την Πρόληψη και Διαχείριση της Βίας στο σχολείο.



Αντιλήψεις εκπαιδευτικών προσχολικής αγωγής για την πρόληψη του σχολικού εκφοβισμού στην προσχολική ηλικία

Ελένη Νικολάου¹, Γεώργιος Μαργογιαννάκης²

¹Πανεπιστήμιο Αιγαίου, ²Εκπαιδευτικός Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης

Το φαινόμενο του σχολικού εκφοβισμού παρατηρείται ήδη από την προσχολική ηλικία και έχει σημαντικές βραχυπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες συνέπειες στην ανάπτυξη των παιδιών. Παράλληλα, απειλεί το αίσθημα της ασφάλειας των παιδιών στο σχολικό περιβάλλον και έχει δυσμενείς επιπτώσεις στις διαπροσωπικές τους σχέσεις. Η παρούσα έρευνα διερευνά τις αντιλήψεις των εκπαιδευτικών για τις αποτελεσματικές στρατηγικές πρόληψης του σχολικού εκφοβισμού κατά την προσχολική ηλικία. Τα ευρήματα αποτελούν μέρος μιας ευρύτερης έρευνας. Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 164 εκπαιδευτικοί προσχολικής αγωγής. Στους συμμετέχοντες χορηγήθηκε ερωτηματολόγιο το οποίο βασίστηκε σε προγενέστερες έρευνες. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι συμμετέχοντες θεωρούν ότι οι δραστηριότητες στην τάξη για την αποδοχή της διαφορετικότητας είναι μια πολύ αποτελεσματική στρατηγική πρόληψης του φαινομένου, η συνεργασία μεταξύ εκπαιδευτικών και γονέων, η υλοποίηση προγραμμάτων κοινωνικο-συναισθηματικής αγωγής για την πρόληψη του φαινομένου του σχολικού εκφοβισμού στο σχολικό περιβάλλον, καθώς και η συνεργασία μεταξύ εκπαιδευτικών-γονέων και υπηρεσιών της κοινότητας. Τα ευρήματα της παρούσας έρευνας μπορούν να αξιοποιηθούν προς την κατεύθυνση της πρόληψης και της καλύτερης διαχείρισης των περιστατικών σχολικού εκφοβισμού στην προσχολική αγωγή καθώς και το σχεδιασμό προγραμμάτων επιμόρφωσης για τους εκπαιδευτικούς.



Μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες – θέματα Συνεκπαίδευσης

Προεδρείο: **Σταμάτιος - Αλέξανδρος Αντωνίου**, Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Διερεύνηση αυτοεκτίμησης φοιτητών με ολική αναπηρία όρασης σε σχέση με την κατανόηση εννοιών φυσικής

Όλγα Μαλεζά, Βασίλης Αργυρόπουλος, Διονύσης Βαβουγιός

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Οι φοιτητές τυπικής ανάπτυξης ενδέχεται να αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην κατανόηση εννοιών της φυσικής, οι οποίες οδηγούν σε εννοιολογικές παρανοήσεις, επηρεάζοντας την αυτοεκτίμησή τους. Ωστόσο υπάρχουν λίγες έρευνες για φοιτητές με αναπηρία όρασης που διερευνούν τον τομέα αυτόν. Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι η διερεύνηση της αυτοεκτίμησης φοιτητών με ολική αναπηρία όρασης σε σχέση με την κατανόηση εννοιών της φυσικής, ως τμήμα μιας ευρύτερης έρευνας. Για τη διερεύνηση της αυτοεκτίμησης χρησιμοποιήθηκε το ερωτηματολόγιο ΠΑΤΕΜ IV-κλίμακα αυτοεκτίμησης, (Μακρή-Μπότσαρη, 2013) ενώ για τη διερεύνηση των εναλλακτικών ιδεών στη Φυσική χρησιμοποιήθηκε το προσαρμοσμένο στα ελληνικά ερωτηματολόγιο Inventory of Basic Conceptions in Mechanics (I.B.C.M.) του Halloun (Καράογλου & Ρίζου, 2006). Το δείγμα αποτελείται από 19 φοιτητές με ολική αναπηρία όρασης. Η έρευνα χωρίστηκε σε τρεις φάσεις. Στην πρώτη (Μάιος - Ιούνιος 2016) τα ερωτηματολόγια μεταγράφηκαν σε braille και τα σχήματα του IBCM σε απτικά και δόθηκαν σε 4 φοιτητές. Από αυτή την φάση προέκυψαν τα διαφοροποιημένα απτικά ερωτηματολόγια. Στη δεύτερη φάση (Ιούλιος 2016) ελέγχθηκαν τα διαφοροποιημένα εργαλεία ως προς το χρόνο συμπλήρωσης. Δόθηκαν σε 8 φοιτητές και παρατηρήθηκε ότι η απτική χορήγηση των εργαλείων ήταν χρονοβόρα και κουραστική. Στην τρίτη πήραν μέρος 7 φοιτητές, στους οποίους τα ερωτηματολόγια διαβάζονταν από την ερευνήτρια. Η αυτοεκτίμηση των μαθητών αξιολογείται πριν και μετά τη διερεύνηση των εναλλακτικών ιδεών τους. Η έρευνα είναι σε εξέλιξη και αναμένεται μετά την ολοκλήρωσή της να συνεισφέρει στο διάλογο για τη συμβολή που έχουν αυτού του είδους τα εργαλεία στην ενίσχυση ψυχοσυναισθηματικών και γνωστικών παραμέτρων σε μαθητές με σοβαρά προβλήματα όρασης.



Κυριοχειρία σε παιδιά με αυτισμό

Πολυξένη Βλάσση, Βασιλεία Σκούρη, Μαρία Τσιρλή, Μαριέττα Παπαδάτου-Παστού

Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η κυριοχειρία, ένας έμμεσος συμπεριφορικός δείκτης της γλωσσικής πλευρίωσης (Knecht et al., 2000), στα παιδιά με διαταραχές αυτιστικού φάσματος (ΔΑΦ) έχει απασχολήσει πολλούς ερευνητές. Στα παιδιά με ΔΑΦ παρουσιάζονται υψηλότερα ποσοστά αριστεροχειρίας ή μικτής προτίμησης χεριού σε σύγκριση με τα παιδιά τυπικής ανάπτυξης (Asenova, 2016· Knaus, Kamps, & Foundas, 2016). Παρόλο που πλήθος ερευνών έχει ασχοληθεί με αυτό το θέμα, δεν έχουν γίνει γνωστά τα ακριβή αίτια αυτής της διαφοράς, αν και έχει υποστηριχθεί ότι συνδέεται με τις χαμηλές γλωσσικές ικανότητες των παιδιών με ΔΑΦ. Στόχος της παρούσας έρευνας είναι η περαιτέρω διερεύνηση της κατεύθυνσης και του βαθμού κυριοχειρίας σε παιδιά με ΔΑΦ μέσω δοκιμασιών προτίμησης αλλά και ικανότητας χεριού καθώς και η σχέση της με τις γλωσσικές ικανότητές τους. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε στον χώρο των σχολείων και κάθε μαθητής απασχολήθηκε για περίπου δύο ώρες. Τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας επιβεβαιώνουν τα ευρήματα προηγούμενων ερευνών σχετικά με τα αυξημένα ποσοστά μη τυπικής κυριοχειρίας στα παιδιά με ΔΑΦ. Επιπλέον βρέθηκε στατιστικά σημαντική θετική συσχέτιση του βαθμού και της κατεύθυνσης της κυριοχειρίας με τη γλωσσική επίδοση, γεγονός που οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η μη τυπική κυριοχειρία των παιδιών με ΔΑΦ σχετίζεται με τις γλωσσικές τους δυσκολίες. Τα ευρήματα αυτά πιθανόν να συντείνουν στη βαθύτερη κατανόηση των διαταραχών αυτιστικού φάσματος και στη βελτίωση των εκπαιδευτικών παρεμβάσεων.



Εκφάνσεις της γλωσσικής ανάπτυξης και κοινωνική κατανόηση μαθητών με και χωρίς διαταραχή ελλειμματικής προσοχής – υπερκινητικότητα (ΔΕΠ-Υ)

Ασπασία Αθανασοπούλου, Αικατερίνη Αντωνοπούλου, Αικατερίνη Μαριδάκη-Κασσωτάκη, Σοφία Κουβαβά

Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο

Τα παιδιά με Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής – Υπερκινητικότητα (ΔΕΠ-Υ) έχουν περισσότερες δυσκολίες στη γλωσσική ανάπτυξη από τους τυπικά αναπτυσσόμενους συνομηλίκους. Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να εξετάσει: (α) εκφάνσεις της γλωσσικής ικανότητας των παιδιών με και χωρίς ΔΕΠ-Υ όπως το προσληπτικό τους λεξιλόγιο και η πραγματολογική τους ενημερότητα μέσα από την κατανόηση της ευγένειας στην προφορική επικοινωνία, (β) την κοινωνική τους κατανόηση και (γ) τη μεταξύ των παραπάνω παραγόντων σχέση. Οι συμμετέχοντες ήταν 45 μαθητές με ΔΕΠ-Υ και 45 με τυπική ανάπτυξη από 8 δημοτικά σχολεία της Αττικής. Η μέση ηλικία των παιδιών ήταν 10,7 έτη (τ.α. 0,9) και το 62,2% ήταν αγόρια. Για την αξιολόγηση της γλωσσικής ικανότητας των παιδιών χρησιμοποιήθηκαν η ελληνική εκδοχή της Σύντομης Διαδικασίας Προσληπτικού Λεξιλογίου καθώς και κατάλληλα προσαρμοσμένα κλίμακα για την κατανόηση της ευγένειας/αγένειας σε ερωτηματικές και καταφατικές προφορικές προτάσεις με ή χωρίς τη χρήση του ρήματος παρακαλώ. Η κοινωνική κατανόηση των παιδιών αξιολογήθηκε με τη χρήση δοκιμασιών κατανόησης και ερμηνείας νοητικών καταστάσεων όπως το ψέμα, η ειρωνεία και η πειθώ. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι μαθητές με ΔΕΠ-Υ έχουν χαμηλότερες επιδόσεις από τους συμμαθητές τους χωρίς ΔΕΠ-Υ τόσο στις γλωσσικές δοκιμασίες όσο και στις δοκιμασίες κατανόησης/ερμηνείας νοητικών καταστάσεων. Επιπλέον, βρέθηκε ότι το προσληπτικό λεξιλόγιο των μαθητών με ΔΕΠ-Υ καθώς και η ικανότητά τους να αντιλαμβάνονται την ευγένεια προβλέπουν την κατανόηση και ερμηνεία νοητικών καταστάσεων. Ομοίως, στους μαθητές τυπικής ανάπτυξης, η ικανότητα αναγνώρισης της ευγένειας με τη χρήση του ρήματος παρακαλώ βρέθηκε να ασκεί επίδραση στην κατανόηση νοητικών καταστάσεων. Τα ευρήματα της παρούσας έρευνας συμβάλουν στην καλύτερη κατανόηση της επίδρασης της γλώσσας στην νοητική ανάπτυξη των παιδιών με και χωρίς ΔΕΠ-Υ.



Συνεκπαίδευση παιδιών με και χωρίς αναπηρία όρασης και εξωσχολικές επισκέψεις: Ζητήματα σχεδιασμού και δυνατότητες συνεργασίας

Χαρίκλεια Κανάρη, Διαμάντω Φιλιππάτου, Βασίλειος Αργυρόπουλος

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Τις τελευταίες δεκαετίες η συζήτηση για ένα ανοιχτό στην κοινωνία σχολείο, η ανάπτυξη ποικίλων εκπαιδευτικών προγραμμάτων και καινοτόμων δράσεων και η ανάδειξη του εκπαιδευτικού ρόλου διαφορετικών χώρων εκτός του τυπικού εκπαιδευτικού συστήματος έχουν αποτελέσει αντικείμενο πολλών ερευνών και αντίστοιχων πρακτικών. Παράλληλα, η προώθηση της συνεκπαίδευσης παιδιών με και χωρίς αναπηρία δημιουργεί νέες συνθήκες και δυνατότητες εκπαιδευτικής αξιοποίησης διαφορετικών χώρων με σημαντική εκπαιδευτική και κοινωνική διάσταση όπως για παράδειγμα τα μουσεία. Η παρούσα εργασία διερευνά τις εμπειρίες 26 εκπαιδευτικών Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης που υποστηρίζουν μαθητές με αναπηρία όρασης σε πλαίσια συνεκπαίδευσης αναφορικά με επισκέψεις σε μουσεία. Η συλλογή των δεδομένων έγινε μέσω ερωτηματολογίων και ημιδομημένων συνεντεύξεων και η ανάλυσή τους πραγματοποιήθηκε με ποσοτικές και ποιοτικές μεθόδους. Τα αποτελέσματα της έρευνας ανέδειξαν ότι οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι μαθητές με αναπηρία όρασης στο πλαίσιο μικτών σχολικών ομάδων κατά τις επισκέψεις τους σε μουσεία είναι σημαντικές για λόγους που συνδέονται με α) την έλλειψη υποδομών πρόσβασης, β) τον τύπο της εκπαιδευτικής επίσκεψης, γ) τον παιδαγωγικό σχεδιασμό των εκπαιδευτικών προγραμμάτων των μουσείων, και δ) ζητήματα συνεργασίας μεταξύ εκπαιδευτικών Γενικής και Ειδικής Αγωγής και μεταξύ σχολείου και μουσείου. Τα παραπάνω αναδεικνύουν ότι οι αρχές του καθολικού σχεδιασμού της μάθησης και της διαφοροποίησης μπορεί να αποτελέσουν ένα βασικό θεωρητικό πλαίσιο για την ουσιαστική και γόνιμη συνάντηση μουσείου και σχολείου με πολλαπλά οφέλη για όλα τα παιδιά.



Απόψεις μαθητών δημοτικού σχετικά με την συνεκπαίδευση συνομήλικων με αναπηρία μετά από δραστηριότητες άσκησης και αναψυχής

Ιωάννα Δουτσίνη, Δέσποινα Γκουλέτσα, Δημήτριος Κοκαρίδας

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Σκοπός της εργασίας ήταν η ποιοτική καταγραφή των απόψεων μαθητών Δημοτικού σχολείου και των καθηγητών τους, έπειτα από την συμμετοχή τους με συνομήλικους με αναπηρίες σε δραστηριότητες άσκησης και αναψυχής. Το δείγμα αποτελούνταν από 70 μαθητές Πέμπτης και Έκτης τάξης δημόσιων και ιδιωτικού σχολείου των Τρικάλων. Οι μαθητές συμμετείχαν σε τουρνουά BOCCCE, αθλήματος των Special Olympics, αγωνιζόμενοι σε μικτές ομάδες με 20 συνομήλικους μαθητές με αναπηρία από το 1ο ειδικό σχολείο Τρικάλων και ΕΕΕΕΚ Τρικάλων. Ως δεύτερη δραστηριότητα επιλέχθηκε το βόλεϊ καθήμενων. Με το πέρας της εκδήλωσης οι μαθητές απάντησαν σε τρεις ερωτήσεις: α) αν είχαν έρθει ξανά σε επαφή με συνομήλικους με αναπηρία β) ποια η άποψη και τα συναισθήματα που βίωσαν μετά την συναναστροφή και συνεκπαίδευση με τους μαθητές και γ) αν θα επιθυμούσαν να συμμετέχουν πάλι σε αντίστοιχες δραστηριότητες. Οι απαντήσεις των παιδιών ήταν πολύ θετικές, με τα παιδιά να εκφράζουν τη χαρά και τη συναισθηματική τους ικανοποίηση. Ένα μικρό ποσοστό παιδιών έδειξε στην αρχή αμηχανία, φόβο και δισταγμό. Ωστόσο, όλοι συνειδητοποίησαν πως έπειτα από κατάλληλες προσαρμογές όλα τα παιδιά μπορούν να παίζουν ισότιμα και ισάξια. Η συνεκπαίδευση παιδιών με και χωρίς αναπηρία ολοκληρώθηκε επιτυχώς σε κλίμα έντονων θετικών συναισθημάτων τόσο των μαθητών όσο και των δασκάλων τους. Κοινή επιθυμία όλων είναι να υπάρξουν και στο μέλλον παρόμοιες δραστηριότητες προκειμένου να προωθηθεί η έννοια της διαφορετικότητας και της συνεκπαίδευσης στην άσκηση.



Θέματα εκπαίδευσης και κοινωνικοποίησης μαθητών μεταναστών και προσφύγων

Προεδρείο: Γιώργος Αμπακούμκιν, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

**Η διαμόρφωση εθνικής ταυτότητας και η συναισθηματική δέσμευση στη χώρα.
Απόψεις εφήβων μαθητών**

Ευαγγελία Παπαλόη¹, Δέσποινα Καρακατσάνη²

¹Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, ²Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Η παρούσα έρευνα μελετά την εθνική ταυτοτική συγκρότηση και τη συναισθηματική δέσμευση στην Ελλάδα, μεταξύ μαθητών των τριών τάξεων του γυμνασίου και αποτελεί μέρος ευρωπαϊκής έρευνας (Λετονία, Ελλάδα, Εσθονία). Αναντίλεκτα, οι αλλαγές που έχουν επέλθει τα τελευταία χρόνια αναφορικά με την έννοια της ευρωπαϊκής ταυτότητας και της ενεργού πολιτειότητας, επηρεάζουν την συγκρότηση εθνικής ταυτότητας και την συναισθηματική εμπλοκή που βιώνουν οι νέοι για την χώρα τους. Οι σύγχρονες θεωρήσεις συγκλίνουν στην άποψη ότι η έννοια του έθνους αλλάζει μέσα στο χρόνο (Αβδελά, 1998), και το σχολείο, διαδραματίζει σημαντικό ρόλο, ως ο συνδετικός κρίκος μεταξύ ατόμου και κοινωνίας. Η διαμόρφωση της ταυτότητας, προσεγγίστηκε με την κλίμακα της ενσωμάτωσης του Άλλου στον Εαυτό (Aron, Aron, & Smollan, 1992), ενώ, η συναισθηματική δέσμευση προς τη χώρα, με κλίμακα μέτρησης επτά βασικών συναισθημάτων (θυμός, συναίνεση, φόβος, χαρά, λύπη, αηδία, έκπληξη) σύμφωνα με την κλίμακα των Ekman & Cordaro (2011). Τα αποτελέσματα καταδεικνύουν ότι οι συμμετέχοντες μαθητές (N=176), έχουν σχετικά έντονη αίσθηση εθνικής ταυτότητας, ενώ, αναφορικά με τη συναισθηματική δέσμευση που νιώθουν για τη χώρα τους, παρατηρείται υψηλός βαθμός συναισθηματικής εμπλοκής και θετικών συναισθημάτων. Αναφορικά με τα αρνητικά συναισθήματα, κάποιοι μαθητές (κυρίως παιδιά που έχουν εγκατασταθεί στην Ελλάδα με τις οικογένειές τους από άλλες χώρες), εκφράζουν κυρίως θυμό, φόβος και λύπη.



Πρακτικές κοινωνικοποίησης των γονέων: Μελέτη σε οικογένειες μεταναστών

Μυρτώ Αγγελοπούλου, Βασίλης Παυλόπουλος

Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η οικογένεια είναι πρωταρχικής σπουδαιότητας για τη συναισθηματική ανάπτυξη και την κοινωνικοποίηση των παιδιών. Οι γονείς υιοθετούν πρακτικές ανατροφής ανάλογα με το πολιτισμικό πλαίσιο προέλευσης, ώστε να επιτύχουν στις προσδοκίες τις οποίες έχουν διαμορφώσει για την ανάπτυξη των παιδιών τους. Οι νέες γενιές μεταναστών μεταβολίζουν τις πρακτικές κοινωνικοποίησης της χώρας καταγωγής και της χώρας διαμονής, συνεισφέροντας σε αλλαγές μέσα από τη διεργασία της επιπολιτισμοποίησης. Παράλληλα, το παιδί ενός μεικτού γάμου τοποθετείται στο μέσο δύο πολιτισμικών σημείων αναφοράς ως προς τις μεθόδους διαπαιδαγώγησης. Στην παρούσα έρευνα τα παραπάνω ζητήματα μελετήθηκαν με την ποιοτική μέθοδο των ομάδων εστίασης (focus groups). Τρεις ομάδες εστίασης ενηλίκων πραγματοποιήθηκαν, η πρώτη ελληνικής καταγωγής, η δεύτερη αλβανικής καταγωγής και η τρίτη μεικτής καταγωγής, με στόχο να περιγράψουν τις πρακτικές ανατροφής των γονέων τους. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν τη σημασία του πολιτισμού στις γονικές πρακτικές και των διεργασιών επιπολιτισμοποίησης στην αλλαγή αυτών και κατ' επέκταση στην εύρεση σημείου επαφής με τη νέα κουλτούρα στη χώρα υποδοχής. Έδειξαν ακόμη ότι τα θέματα που διαπραγματεύονται οι γονείς με τα παιδιά μπορεί να είναι καθολικής φύσεως, να εξαρτώνται από ιδιοσυγκρασιακούς παράγοντες, αλλά και από το αναπτυξιακό στάδιο του παιδιού. Τα παιδιά μεικτών γάμων φάνηκαν να βιώνουν τη διαπολιτισμική ανατροφή. Μέσα από τα ευρήματα της παρούσας μελέτης θα επιχειρήσουμε να κατανοήσουμε τις πρακτικές κοινωνικοποίησης, λαμβάνοντας υπόψη το προφίλ (ιστορικό, πολιτικό, θρησκευτικό) της χώρας προέλευσης, ώστε να εξαγάγουμε συμπεράσματα για προγράμματα παρέμβασης αλλαγής στάσεων των γηγενών και των μεταναστευτικών πληθυσμών, αλλά και προγράμματα πρόληψης και παρέμβασης στο σχολικό πλαίσιο.



Η παρεχόμενη αυτονομία από τους γονείς ως προβλεπτικός παράγοντας για την ψυχολογική προσαρμογή γηγενών και μεταναστών εφήβων

Βασιλική Τσάνα, Δήμητρα Σεφερλή, Αθανάσιος Κυρίτσης, Φρόσω Μόττη-Στεφανίδη

Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η αυτονομία που παρέχεται από τους γονείς αντανακλάται στην ενθάρρυνση των εφήβων για προσωπική έκφραση και ανάπτυξη της ανεξαρτησίας τους, πτυχές σημαντικές για την ψυχολογική τους προσαρμογή. Η αυτονομία, ως πλευρά της γονικότητας φαίνεται να αλληλεπιδρά σημαντικά με την αυτοεκτίμηση του εφήβου, μια μεταβλητή η οποία αποτελεί κι αυτή μέρος της ψυχολογικής του προσαρμογής και φαίνεται να συνδέεται αρνητικά με την καταθλιπτική διάθεση. Η παρούσα μελέτη είχε ως στόχο να διερευνήσει εάν η αυτονομία μπορεί να προβλέψει την αυτοεκτίμηση και την καταθλιπτική διάθεση των εφήβων και να εξετάσει τις διαφορές που παρατηρούνται μεταξύ αγοριών και κοριτσιών αλλά και Ελλήνων γηγενών και μεταναστών εφήβων ως προς τις δύο εξαρτημένες μεταβλητές. Η έρευνα εκπονήθηκε στο πλαίσιο του ερευνητικού προγράμματος AStRA (Athena Studies of Resilient Adaptation). Το δείγμα αποτελούταν από 961 εφήβους μαθητές, γηγενείς και μετανάστες (520 κορίτσια και 441 αγόρια) με μέσο όρο ηλικίας τα 14,6 έτη σε σχολεία της Αττικής. Για τη μέτρηση των μεταβλητών αυτών χρησιμοποιήθηκαν το Ερωτηματολόγιο Αυτοεκτίμησης (Self-esteem Questionnaire) (Rosenberg, 1965), η Κλίμακα Εκχώρησης Αυτονομίας (Autonomy Granting Scale - Parent Behavior Measure) (Peterson, Rollins, & Thomas, 1985), η Κλίμακα Κατάθλιψης (Depression Scale) (Salonkangas et al., 1995) και ένα αυτοσχέδιο ερωτηματολόγιο δημογραφικών στοιχείων. Τα πρώτα ευρήματα υποδεικνύουν ότι η αυτονομία προβλέπει θετικά την αυτοεκτίμηση και αρνητικά την κατάθλιψη. Αναφορικά με τις διαφορές με βάση το φύλο και τη μεταναστευτική ιδιότητα, τα αγόρια αλλά και οι Έλληνες γηγενείς φαίνεται να έχουν υψηλότερη αυτοεκτίμηση και χαμηλότερη καταθλιπτική διάθεση. Στο πλαίσιο του μοντέλου της ψυχικής ανθεκτικότητας, τα ευρήματα αποτελούν σημείο συζήτησης για τον τρόπο με τον οποίο οι αλληλεπιδράσεις μεταξύ των μεταβλητών μας συμβάλλουν στην ανάπτυξη των εφήβων και μπορούν να ενισχύσουν ή να εμποδίσουν την προσαρμογή τους.



Μαθησιακές και κοινωνικο-συναισθηματικές ανάγκες μαθητών προσφύγων

Ειρήνη Αδαμοπούλου

British Council Greece

Σύμφωνα με την Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες (2016), 856.723 πρόσφυγες και μετανάστες - το 60% των οποίων ήταν γυναίκες και παιδιά - έφθασαν στην Ελλάδα το 2015. Η πλειοψηφία των προσφύγων και μεταναστών μετακινήθηκε από τα νησιά στην ηπειρωτική χώρα και στη συνέχεια συνέχισαν τη διέλευσή τους σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Μετά την εφαρμογή της πρόσφατης συμφωνίας Ευρωπαϊκής Ένωσης-Τουρκίας (Μάρτιος 2016) οι περισσότεροι πρόσφυγες και μετανάστες που έφτασαν στην Ελλάδα έχουν αποτραπεί από το να συνεχίσουν τη μετακίνησή τους σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Αυτό είχε ως συνέπεια να μείνουν σχεδόν 54.000 άτομα στην Ελλάδα - συμπεριλαμβανομένων περισσότερων από 23.000 παιδιών και εφήβων. Οι "Εκπαιδευτικές Δραστηριότητες στο Κέντρο Υποδοχής Σκαραμαγκά" είναι ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα που αναπτύχθηκε από το Βρετανικό Συμβούλιο με την χορηγία της UNICEF με σκοπό την παροχή ευκαιριών εκπαίδευσης σε εφήβους πρόσφυγες 12 έως 17 ετών στο κέντρο υποδοχής προσφύγων του Σκαραμαγκά στην Αθήνα. Το πρόγραμμα αυτό περιλαμβάνει την ανάπτυξη και υλοποίηση εκπαιδευτικού υλικού για δραστηριότητες διδασκαλίας αγγλικών και δεξιοτήτων ζωής για τους μαθητές πρόσφυγες για το διάστημα του Οκτωβρίου 2016 – Ιουλίου 2017. Η παρουσίαση θα περιγράψει τις παρεμβάσεις που αναπτύχθηκαν για να υποστηρίξουν τις μαθησιακές και κοινωνικό-συναισθηματικές ανάγκες των μαθητών προσφύγων, καθώς και τη μελλοντική τους προσαρμογή στο σχολικό πλαίσιο. Επιπλέον, η παρουσίαση θα επικεντρωθεί στο ρόλο του σχολικού ψυχολόγου του συγκεκριμένου προγράμματος.



Σκεπτόμενοι την εκπαίδευση των προσφύγων: Ευρήματα από το πρόγραμμα άτυπης εκπαίδευσης προσφύγων του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Στάθης Παπασταθόπουλος

Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων ανταποκρινόμενο στην άφιξη και εγκατάσταση προσφύγων στην Ήπειρο, οργάνωσε και υλοποιεί ένα πρόγραμμα άτυπης εκπαίδευσης στα Ελληνικά ως 2η γλώσσα στο οποίο συμμετέχουν παιδιά πρωτοβάθμιας, δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και ενήλικοι πρόσφυγες. Το πρόγραμμα εφαρμόστηκε σε προσφυγικούς πληθυσμούς που διέμεναν ή διαμένουν σε 7 Κέντρα Φιλοξενίας, 7 Ξενοδοχεία και σε έναν μεγάλο αριθμό διαμερισμάτων στην πόλη των Ιωαννίνων. Στόχος της παρούσας ανακοίνωσης είναι μια σύντομη παρουσίαση του προγράμματος και η συζήτηση των πορισμάτων που έχουν προκύψει από την εμπειρία 9 μηνών εφαρμογής. Θα συζητηθούν τα ακόλουθα ζητήματα: η κινητικότητα των προσφυγικών πληθυσμών, η σχέση τυπικής και άτυπης εκπαίδευσης, η σύνδεση ανάμεσα στις επισφαλείς συνθήκες ζωής των προσφύγων και την εκπαιδευτική τους συμμετοχή/ ανάπτυξη προσδοκιών, η επίδραση των πολλαπλών εκπαιδευτικών και πολλαπλών υποβάθρων, η ασάφεια των σχέσεων ανάμεσα στην εκπαίδευση και την ένταξη των προσφύγων και η έλλειψη συμμετοχής των προσφύγων στην εκπαιδευτική και κοινωνική ζωή.



Αξιολόγηση γλωσσικών δεξιοτήτων και αναγνωστικές δυσκολίες/γραπτός λόγος

Οργανωτής/Πρόεδρος: **Σουζάνα Παντελιάδου¹, Φωτεινή Αντωνίου²**, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης¹, Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών²
Συζητητής: **Γεώργιος Σιδερίδης**, Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η έγκαιρη ανίχνευση των δυσκολιών στον προφορικό λόγο, αποτελεί κεντρική απαίτηση της επιστημονικής και εκπαιδευτικής κοινότητας, στο βαθμό που αποτελεί προϋπόθεση για την αποτελεσματική πρόληψη και αντιμετώπισή τους. Επιπλέον υπάρχει σαφής και διευρυμένη ερευνητική τεκμηρίωση ότι μέσα από την κατάλληλη αξιολόγηση και αντιμετώπιση των δυσκολιών των παιδιών στο προφορικό λόγο στην προσχολική/πρωτοσχολική ηλικία, υπάρχει η δυνατότητα να μειωθεί σημαντικά ο αριθμός των παιδιών με δυσκολίες στην μάθηση του γραπτού λόγου. Στην κατεύθυνση αυτή, στη διεθνή βιβλιογραφία έχουν επισημανθεί πολλοί μεμονωμένοι γλωσσικοί παράγοντες που συνδέονται με την ύπαρξη διαταραχών προφορικού και γραπτού λόγου. Ωστόσο, λίγα δεδομένα αφορούν την ελληνική γλώσσα και τους τρόπους με τους οποίους κάθε παράγοντας συνδέεται, διαμεσολαβεί ή προβλέπει τη σχολική μάθηση και ιδιαίτερα τη μάθηση του γραπτού λόγου. Στο συμπόσιο αυτό παρουσιάζουμε και συζητάμε συγχρονικά και διαχρονικά δεδομένα από τέσσερις έρευνες στην ελληνική γλώσσα και στοχεύουμε α) στην ανάδειξη της δυνατότητας για σφαιρική, έγκυρη και αξιόπιστη ανίχνευση των δυσκολιών προφορικού και γραπτού λόγου στην προσχολική και πρωτοσχολική εκπαίδευση και β) στην αποσαφήνιση της ειδικής συμβολής συγκεκριμένων γλωσσικών και αναγνωστικών δεξιοτήτων. Τα ευρήματα που παρουσιάζονται καλύπτουν πολύ μεγάλο εύρος και πολλές διαστάσεις της γλωσσικής ανάπτυξης, ώστε να αναδειχθούν εκείνες οι διαστάσεις που κυρίως συνδράμουν στην έγκαιρη ανίχνευση. Επιπλέον, επισημαίνεται η δυνατότητα των ίδιων των εκπαιδευτικών στην προσχολική εκπαίδευση να συμβάλλουν με έγκυρο και αξιόπιστο τρόπο στον εντοπισμό παιδιών με προβλήματα. Τα δεδομένα που παρουσιάζονται στο συμπόσιο προέρχονται από την αξιοποίηση ανιχνευτικών εργαλείων που έχουν σταθμιστεί (ή βρίσκονται σε διαδικασία στάθμισης) σε ελληνικό πληθυσμό παιδιών και εκπαιδευτικών. Η συζήτηση θα επικεντρωθεί στην πολυπλοκότητα της έγκαιρης ανίχνευσης και στην αναγκαιότητα να εφαρμοστεί η γνώση που προκύπτει στην καθημερινή εκπαιδευτική πράξη. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται σε συγκεκριμένους τρόπους αξιοποίησης των δεδομένων της ανίχνευσης στον σχεδιασμό κατάλληλων και διαφοροποιημένων παρεμβάσεων.



Γλωσσική ανάπτυξη και μάθηση του γραπτού λόγου/γραμματισμός

Αγγελική Μουζάκη¹, Ασημίνα Ράλλη², Φωτεινή Αντωνίου², Βασιλική Διαμαντή³, Σοφία Παπαϊωάννου⁴

¹Πανεπιστήμιο Κρήτη, ²Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, ³University of Oslo, ⁴Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Η ανάπτυξη των γλωσσικών δεξιοτήτων είναι άμεσα συνυφασμένη με τη γνωστική και κοινωνική ανάπτυξη του παιδιού, αλλά και την ικανότητα μάθησης στο σχολικό πλαίσιο. Η πλειονότητα των μελετών για τους παράγοντες που συμβάλλουν στη μάθηση του γραπτού λόγου επιβεβαιώνουν ότι δυσκολίες στην αναγνώριση λέξεων, που εμμένουν παρά την παροχή κατάλληλης διδασκαλίας, συνδέονται κυρίως με ελλείμματα σε ορισμένες δεξιότητες γλωσσικής επεξεργασίας. Καθώς γλωσσικοί τομείς αλληλεπιδρούν, δυσλειτουργίες σε επιμέρους τομείς του γλωσσικού συστήματος μπορεί να έχουν ευρύτερες συνέπειες για την ανάπτυξη του προφορικού και γραπτού λόγου. Η παρούσα μελέτη παρουσιάζει δεδομένα από τη στάθμιση ενός νέου εργαλείου για την αξιολόγηση γλωσσικών δεξιοτήτων παιδιών ηλικίας 4-7 ετών από τυχαίο και διαστρωματωμένο (αστικό, ημιαστικό, αγροτικό) δείγμα σχολικών τάξεων. Συμμετείχαν πάνω από 600 παιδιά διαφορετικών περιοχών της Ελλάδας (Αττική, Μακεδονία, Θεσσαλία, Κρήτη) και η ατομική αξιολόγηση τους ολοκληρώθηκε σε 1-2 συνεδρίες 45-60 λεπτών. Οι δοκιμασίες περιελάμβαναν αξιολόγηση δεξιοτήτων φωνολογικής επίγνωσης και επεξεργασίας (επίπεδο συλλαβής και φωνήματος), ακουστικής κατανόησης (προφορικών οδηγιών και αφηγηματικού λόγου), λεξιλογίου (προσληπτικού και εκφραστικού), αφηγηματικού λόγου (αναδιήγησης κι ελεύθερης αφήγησης), μορφολογικής επίγνωσης (διαμόρφωση παράγωγων λέξεων, αναγνώριση και παραγωγή κλιτικών μορφημάτων), πραγματολογικής επάρκειας (κατανόηση κι ερμηνεία επικοινωνιακών συνθηκών και πλαισίων, πρόθεση κι ανταπόκριση στην επικοινωνία), αλλά και δεξιοτήτων που σχετίζονται με το γραπτό λόγο (αναγνώριση φθόγγων, επινοημένη γραφή ονόματος και πρότασης). Η ανάπτυξη των γλωσσικών δεξιοτήτων στα παιδιά εξετάζεται με αναλύσεις διασποράς ως προς τις διαφορές μεταξύ διαφορετικών ηλικιακών ομάδων με στόχο να καθοριστεί συγκριτικά η αναπτυξιακή πορεία για κάθε γλωσσική διάσταση αλλά και η συγχρονική συνάφεια μεταξύ τους και σε σχέση με τις δεξιότητες γραμματισμού. Τα ευρήματα που προκύπτουν αποτελούν τη βάση θεωρητικών υποθέσεων για την περιγραφή κανονικοτήτων στην ανάπτυξη και τον συγχρονισμό των επιμέρους γλωσσικών δεξιοτήτων μέσα από τη διαμόρφωση τυπικών προφίλ γλωσσικής ανάπτυξης. Τέλος, συζητείται αξιοπιστία και συγκλίνουσα εγκυρότητα των επιμέρους δοκιμασιών καθώς και η συνολική ψυχομετρική εκτίμηση της συστοιχίας.



Χαρτογράφηση των γλωσσικών δεξιοτήτων παιδιών προσχολικής ηλικίας από εκπαιδευτικούς

Ασημίνα Ράλλη, Ελένα Καζάλη

Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Οι γλωσσικές δεξιότητες και οι πρώτες δεξιότητες γραμματισμού των παιδιών προσχολικής ηλικίας αποτελούν τη βάση για τη μελλοντική ανάπτυξη όχι μόνο της γλώσσας, αλλά και των δεξιοτήτων της ανάγνωσης και της γραφής. Επίσης αυτές οι πρώτες γλωσσικές δεξιότητες αποτελούν σημαντικούς προγνωστικούς δείκτες για τον εντοπισμό των παιδιών που ανήκουν σε ομάδες υψηλού κινδύνου για την εμφάνιση γλωσσικών διαταραχών και μαθησιακών δυσκολιών. Άρα, αυτό συνεπάγεται ότι ο έγκαιρος εντοπισμός τυχόν γλωσσικών δυσκολιών στα παιδιά, είναι σημαντικό να γίνεται κατά την περίοδο της προσχολικής ηλικίας και πριν από την είσοδό τους στο δημοτικό σχολείο με στόχο την έγκαιρη αξιολόγηση και παρέμβαση. Ωστόσο, στην Ελλάδα, υπάρχει μία ένδεια εργαλείων σε σχέση με την αξιολόγηση των γλωσσικών δεξιοτήτων από τους εκπαιδευτικούς προσχολικής ηλικίας. Σκοπός της παρούσας μελέτης ήταν α) η χαρτογράφηση του προφορικού λόγου και των δεξιοτήτων γραμματισμού παιδιών προσχολικής ηλικίας από τους εκπαιδευτικούς προσχολικής ηλικίας με τη χρήση της Κλίμακας Εκτίμησης Προφορικού Λόγου και Δεξιοτήτων Γραμματισμού και β) ο ψυχομετρικός έλεγχος της κλίμακας στον ελληνικό πληθυσμό. Τα αποτελέσματα ανέδειξαν διαφορετικά προφίλ επιδόσεων σε σχέση με την ηλικία των παιδιών και τους αξιολογούμενους τομείς του προφορικού λόγου, της ανάγνωσης και της γραφής. Επίσης, οι δείκτες αξιοπιστίας που προέκυψαν τόσο σύμφωνα με τη μέθοδο εξέτασης - επανεξέτασης όσο και με τη μέθοδο της εσωτερικής συνέπειας επιβεβαιώνουν την αξιοπιστία της Κλίμακας Εκτίμησης Προφορικού Λόγου και Δεξιοτήτων Γραμματισμού στον ελληνικό πληθυσμό. Ταυτόχρονα, διαπιστώθηκε η συγχρονική εγκυρότητα της Κλίμακας από τις υψηλές συσχετίσεις που βρέθηκαν μεταξύ των επιδόσεων των παιδιών στην Κλίμακα και σε αντίστοιχα ψυχομετρικά εργαλεία. Τα ευρήματα συζητούνται σε σχέση με τη σημασία των διαφορετικών αναπτυξιακών γλωσσικών προφίλ, για την έγκαιρη αξιολόγηση και την αποτελεσματική παρέμβαση.



Γλωσσική αξιολόγηση για την έγκαιρη ανίχνευση αναγνωστικών δυσκολιών

Αγγελική Μουζάκη¹, Ασημίνα Ράλλη², Φωτεινή Αντωνίου², Βασιλική Διαμαντή³, Σοφία Παπαϊωάννου⁴

¹Πανεπιστήμιο Κρήτης, ²Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, ³University of Oslo, ⁴Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Η διερεύνηση της σχέσης ανάμεσα στη γλωσσική ανάπτυξη και τη μετέπειτα αναγνωστική ικανότητα του παιδιού έχει υψηλό ερευνητικό και εκπαιδευτικό ενδιαφέρον για τη διαμόρφωση προγνωστικών δεικτών που θα βοηθήσουν στον εντοπισμό παιδιών που ανήκουν σε ομάδες υψηλού κινδύνου για μαθησιακές δυσκολίες στο γραπτό λόγο. Ο έγκαιρος εντοπισμός παιδιών που αντιμετωπίζουν δυσκολίες και η έγκαιρη παροχή ειδικά σχεδιασμένης παρεμβατικής διδασκαλίας είναι επίσης από τους πιο αποτελεσματικούς τρόπους αντιμετώπισης αυτών των δυσκολιών. Για το σκοπό αυτό εξετάσαμε διαχρονικά την ανάπτυξη ενός πλήθους γλωσσικών δεξιοτήτων σε 104 Έλληνες μαθητές, ηλικίας 4,6 έως 6,2 ετών από ένα τυχαίο και διαστρωματωμένο (αστικό, ημιαστικό και αγροτικό) δείγμα σχολικών τάξεων από τέσσερις γεωγραφικές περιοχές της χώρας μας (Αττική, Μακεδονία, Θεσσαλία, Κρήτη). Η ατομική αξιολόγηση των μαθητών ολοκληρώθηκε σε συνεδρίες 45-60 λεπτών σε τρεις διαφορετικές χρονικές περιόδους σε διάστημα 18 μηνών (Νηπιαγωγείο, αρχή και τέλος της πρώτης Δημοτικού). Εξετάστηκε η ανάπτυξη γλώσσας και γραμματισμού των παιδιών στις διαστάσεις: α) πρόσληψη λόγου (λεξιλόγιο, κατανόηση προφορικών οδηγιών, ακουστική κατανόηση ιστοριών), β) έκφραση/παραγωγή λόγου (ορισμοί λέξεων, αφηγηματικός λόγος, πραγματολογική επάρκεια), γ) μεταγλωσσικές δεξιότητες (φωνολογική και μορφολογική επίγνωση), και δ) αναδυόμενος γραμματισμός (αναγνώριση φθόγγων, επινοημένη γραφή ονόματος και πρότασης). Αναλύσεις πολλαπλής παλινδρόμησης προσδιόρισαν α) τη συμβολή της κάθε μίας από τις παραπάνω διαστάσεις στις επιδόσεις των μαθητών σε δοκιμασίες αποκωδικοποίησης λέξεων και ψευδολέξεων, αναγνωστικής ευχέρειας και κατανόησης και ορθογραφίας στο τέλος της πρώτης τάξης, και β) την διαφοροποίηση της προβλεπτικής τους αξίας ανάλογα με την ηλικία και τον τύπο της δοκιμασίας. Τα αποτελέσματα συνάδουν με άλλα σύγχρονα ευρήματα από τον ελλαδικό και διεθνή χώρο σύμφωνα με τα οποία, η αναγνώριση και χρήση των γραμμάτων της αλφαβήτου και βασικές γλωσσικές (λεξιλόγιο) και μεταγλωσσικές δεξιότητες (φωνημική και μορφολογική επίγνωση) επηρεάζουν ανεξάρτητα τη μάθηση του γραπτού λόγου. Τα αποτελέσματα ερμηνεύονται και συζητούνται σε σχέση με την αξιοποίησή τους στην εκπαιδευτική πράξη.



Η συμβολή της αποκωδικοποίησης στην ανίχνευση των ειδικών αναγνωστικών δυσκολιών στην Α΄ δημοτικού

Φωτεινή Αντωνίου¹, Σουζάνα Παντελιάδου²

¹Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, ²Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

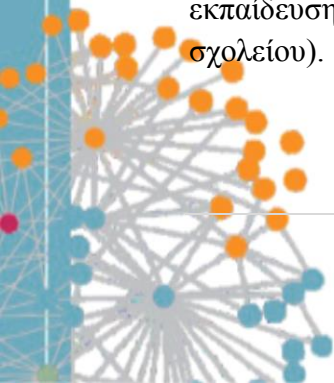
Ο αποτελεσματικός εντοπισμός των Ειδικών Αναγνωστικών Δυσκολιών απαιτεί την αξιοποίηση έγκυρων και αξιόπιστων δοκιμασιών αξιολόγησης της ανάγνωσης, που μπορούν να χρησιμοποιηθούν στο πλαίσιο του σχολείου. Στόχος της παρούσας μελέτης ήταν η ανάδειξη της ανίχνευσης των ειδικών μαθησιακών δυσκολιών (ΕΜΔ) στην ανάγνωση στην Α΄ δημοτικού. Συμμετέχοντες ήταν 237 μαθητές της Α΄ δημοτικού οι οποίοι αξιολογήθηκαν με τις υποδοκιμασίες της αποκωδικοποίησης λέξεων και ψευδολέξεων του σταθμισμένου εργαλείου Διάγνωση Αναγνωστικών Δυνατοτήτων & Αδυναμιών (Παντελιάδου και συν., υπό έκδοση). Διακόσια παιδιά ήταν μαθητές με τυπική ανάπτυξη, ενώ 37 ήταν μαθητές «σε υψηλή επικινδυνότητα να διαγνωστούν με Μαθησιακές Δυσκολίες». Προκειμένου να επιλεγούν οι μαθητές αυτοί θα έπρεπε να έχουν υποδειχθεί από τους εκπαιδευτικούς τους, και να ικανοποιούν το κριτήριο της απόκλισης και το κριτήριο του αποκλεισμού. Θα έπρεπε δηλαδή να έχουν επίδοση κάτω από το 10^ο εκατοστημόριο ή στο χαμηλότερο 10% του πληθυσμού αξιολόγησης στις δοκιμασίες Δοκιμασία Εκφραστικού Λεξιλογίου (Βουγιουνδρούκας και συν., 2009), τις υποδοκιμασίες κωδικοποίηση και αναζήτηση συμβόλων του WPPSI^{GR} (Σιδερίδης & Αντωνίου, 2015), RAN, μνήμη ψευδολέξεων (Διαμαντή και συν., 2016), να μην έχουν πιθανότητα διάγνωσης με ΔΕΠ/Υ (ελληνική κλίμακα αξιολόγησης ΔΕΠ/Υ, Καλατζή-Αζίζη και συν., 2012), ενώ θα έπρεπε να έχουν κανονικό νοητικό δυναμικό. Τα αποτελέσματα μέσω αναλύσεων ROC έδειξαν ότι η επίδοση τόσο στην αποκωδικοποίηση λέξεων όσο και στην αποκωδικοποίηση ψευδολέξεων κατηγοριοποιεί σωστά τις περιπτώσεις των μαθητών με Ειδικές Μαθησιακές Δυσκολίες στην Ανάγνωση. Ειδικότερα, η υποδοκιμασία της αποκωδικοποίησης λέξεων κατηγοριοποίησε σωστά το 75,6% των περιπτώσεων με ΕΜΔ (SE=.05, p<.001), ενώ η υποδοκιμασία της αποκωδικοποίησης ψευδολέξεων κατηγοριοποίησε σωστά το 79,4% των περιπτώσεων με ΕΜΔ (SE=.05, p<.001). Από τα ευρήματα, αναδεικνύεται μέσω της δοκιμασίας της αποκωδικοποίησης (λέξεων και ψευδολέξεων) και πριν ακόμη οι μαθητές αποτύχουν στις πρώτες τάξεις του δημοτικού, είναι δυνατή η ανίχνευση των Ειδικών Αναγνωστικών Δυσκολιών.



Εφαρμογές ανάλυσης κοινωνικών δικτύων στις τάξεις: Αλγεβρικοί δείκτες πέρα από το απλό κοινωνιόγραμμα και τη συμβατική στατιστική στην εκπαίδευση

Οργανωτής/Πρόεδρος: **Αλεξάνδρα Μπεκιάρη**, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Συζητητής: **Νικόλαος Χασάνας**, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Το συμπόσιο πραγματεύεται εφαρμογές της θεωρίας δικτύων, θεωρώντας τις τάξεις εκπαιδευομένων ως δίκτυα και τους εκπαιδευόμενους ως κόμβους. Η θεωρία δικτύων έβρισκε από παλιά εφαρμογή στην εκπαίδευση με την μορφή των λεγόμενων «κοινωνιογραμμάτων» (που ήταν μια διαφορετική έκφραση για αυτά τα δίκτυα). Αυτά αναλύονταν συνήθως με την πρόσθεση κατά στήλες ή γραμμές, που αντιστοιχεί στους δικτυακούς δείκτες in- και outdegree και αποτελεί την απλούστερη μορφή ανάλυσης. Παρουσιάζονται πραγματικά παραδείγματα κοινωνιογραμμάτων (δικτύων) ποικίλων ειδών σχέσεων (λεκτικής επιθετικότητας, ηγεσίας, έλξης, εκφοβισμού, κλπ) που ελήφθησαν με ερωτηματολόγια από τάξεις εκπαιδευομένων. Αναλύθηκαν με πιο πολύπλοκους αλγορίθμους αλγεβρικής ανάλυσης, όπως katz που ανιχνεύει σωρευτικές ιεραρχίες, pagerank που απεικονίζει διαμεριστικές ιεραρχίες, authority που απεικονίζει δεσπόζουσα θέση/ειδική ανταγωνιστικότητα. Χρησιμοποιήθηκε ειδικό λογισμικό, σε συνδυασμό με συμβατική στατιστική. Υποστηρίζεται ότι με δευτερογενείς, καταλλήλως διαφοροποιημένους δείκτες, μπορεί να εντοπισθούν συμπεριφορές υπερ-εξωστρέφειας/υπερ-εσωστρέφειας που οφείλεται είτε σε ιδιοσυγκρασία/παρορμητικότητα είτε σε στρατηγική/προσαρμοστικότητα. Γενική παραδοχή είναι ότι με τους πολυπλοκότερους αυτούς αλγόριθμους είναι εφικτός ο εντοπισμός ακόμη βαθύτερων άτυπων ιεραρχιών και παραμέτρων στα διάφορα είδη σχέσεων, οι οποίες δεν ανιχνεύονται με τους επιφανειακούς (και φυσικά εξίσου χρήσιμους) δείκτες in- και outdegree. Επιπρόσθετα δε, με χρήση συμβατικής στατιστικής εντοπίζονται: α) παράγοντες (λ.χ. φύλο, ηλικία, εμφάνιση, βαθμολογία κ.α.) που καθορίζουν την θέση κάθε μαθητή στις ιεραρχίες αυτές (π.χ. ο απώτατος στόχος εκφοβισμού και επιθετικότητας, ο «αστέρας» των «αστέρων» στην ελκυστικότητα, κλπ), και β) τυπολογίες, δηλ. εμφάνιση τέτοιων ιεραρχικών χαρακτηριστικών σε συγκεκριμένους συνδυασμούς, που συνιστούν ιδιαίτερα προφίλ συμπεριφοράς και κοινωνικής κατάστασης μέσα στην τάξη (λ.χ., «αδεολόγος ηγέτης», «ρεαλιστής ηγέτης», «στοχοποιημένο αστερί», «μονομάχος», «παρακινητής θύτης», «εγωιστικός εμπνευστής»). Αναλύθηκαν δομές και παράμετροι σχέσεων λεκτικής επιθετικότητας και ηγεσίας, παρακίνησης, διαπροσωπικής έλξης, εκφοβισμού (bullying). Δικτυακά δείγματα ελήφθησαν από τάξεις Α' και Β'βάθμιας εκπαίδευσης (συμπεριλαμβανομένων και σχολείων ενηλίκων σε φυλακές), καθώς και από Γ'βάθμια εκπαίδευση (βάσει της συλλογιστικής ότι πρόκειται για τους μελλοντικούς εκπαιδευτικούς σχολείου).



**Εντοπισμός δομών και παραμέτρων σχέσεων λεκτικής επιθετικότητας και ηγεσίας μέσω
ανάλυσης κοινωνικών δικτύων και συμβατικής στατιστικής. Σπουδή περίπτωσης:
Δίκτυα μαθητών και καθηγητών Γυμνασίου-Λυκείου**

Δημήτριος Θεοχάρης, Αλεξάνδρα Μπεκιάρη

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Σκοπός της συγκεκριμένης έρευνας είναι ο εντοπισμός δομών και παραμέτρων λεκτικής επιθετικότητας και ηγεσίας με εφαρμογή της θεωρίας δικτύων που αποτελεί λειτουργική μορφή της θεωρίας συστημάτων. Θα εφαρμοστεί πλήρης ανάλυση κοινωνικών δικτύων (αλγεβρική ανάλυση με χρήση αλγορίθμων indegree, katz, pagerank, authority) συγχρονικά και δυναμικά και συμβατική στατιστική (διμεταβλητή ανάλυση και ανάλυση κυρίων συνιστωσών). Τυποποιημένα ερωτηματολόγια διανεμήθηκαν σε 128 μαθητές και 43 καθηγητές δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Κύρια αποτελέσματα είναι τα εξής: δομές λεκτικής επιθετικότητας και ηγεσίας εμφανίζονται να συγκλίνουν. Προτάθηκαν τυπολογίες λεκτικής επιθετικότητας με ποικίλους τύπους («εμπαιζών», «προσβλητικός», κλπ) καθώς και ηγεσίας και ποικίλα προφίλ (όπως «ιδεολόγος» και «ρεαλιστής» ηγέτης, «ηγέτη πρότυπης δράσης», κλπ), αναδεικνύοντας συγκεκριμένα πρότυπα συμπεριφοράς. Φαίνεται ότι ο «ιδεολόγος» και ο «ρεαλιστής ηγέτης» είναι αρκετά συχνοί τύποι ηγετών. Παράγοντες που σχετίζονται θετικά με την επιλογή ενός μαθητού ως πρόεδρο στο μαθητικό συμβούλιο είναι αν ο υποψήφιος ανήκει στο φιλικό περιβάλλον του ψηφοφόρου και αν ο ίδιος επιθυμεί τη συμμετοχή του. Το φύλο, η εξωτερική εμφάνιση, η βαθμολογία δεν φαίνεται να επηρεάζουν τις προτιμήσεις τους. Όσον αφορά τη στοχοποίηση, τα αγόρια στοχοποιούνται περισσότερο, τα παιδιά εκπαιδευτικών λιγότερο, οι συμμετέχοντες σε φροντιστήριο λιγότερο, οι έχοντες τα μαθηματικά ως πιο αρεστό μάθημα περισσότερο, κλπ. Επιπρόσθετα, προέκυψαν ενδείξεις ότι τα μαθηματικά μπορούν να υπάρξουν ως γνωστικό αντικείμενο αυτόνομης προτίμησης και αφοσίωσης. Οι επιδόσεις στα μαθηματικά, και εν μέρει στα αρχαία ελληνικά, φαίνεται ότι συμβάλλουν στην ανάπτυξη συμπάθειας και αποδοχής, αλλά και στην στοχοποίηση για λεκτική επιθετικότητα. Η δυναμική ανάλυση ανέδειξε ότι οι μαθητές-ηγέτες τείνουν να μένουν σταθεροί, σε αντίθεση με τους ουραγούς τους. Παρουσιάζεται αυξητική τάση της λεκτικής επιθετικότητας με την πάροδο του χρόνου. Η πιθανή εφαρμογή των αποτελεσμάτων έγκειται στην εστίαση της προσοχής των εκπαιδευτικών σε άτομα που παρουσιάζουν τα ως άνω χαρακτηριστικά, ώστε να περιοριστούν φαινόμενα επιθετικότητας ή να αξιοποιηθούν τάσεις ηγεσίας, αλλά και στην κατανόηση των συνθηκών που τα ευνοούν.



Αναδεικνύοντας τις σχέσεις επιθετικής επικοινωνίας και επιρροής παρακίνησης σε κοινωνικά δίκτυα φοιτητών: Προφίλ και παράμετροι συμπεριφοράς μελλοντικών εκπαιδευτικών φυσικής αγωγής

Αλεξάνδρα Μπεκιάρη, Στεργιανή Δεληλίγκα, Αθανάσιος Κουστέλιος, Νικόλαος Χασάναγας

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Σκοπός της εργασίας αυτής είναι ο εντοπισμός παραμέτρων επιθετικής επικοινωνίας και παρακίνησης και η διαμόρφωση τυπολογίας επικοινωνιακών προφίλ φοιτητών. Χρησιμοποιήθηκε θεωρία δικτύων (αλγεβρική ανάλυση δομών) σε συνδυασμό με συμβατική στατιστική. Ένα δικτυακό δείγμα 62 φοιτητών (32 ανδρών και 30 γυναικών) του ΤΕΦΑΑ του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας διανοίχθηκε το 2016. Χρησιμοποιήθηκε τυποποιημένο ερωτηματολόγιο που περιελάμβανε δικτυακές και μη δικτυακές μεταβλητές. Διενεργήθηκε ανάλυση κοινωνικών δικτύων (με χρήση Visone) συνδυασμένη με συμβατική στατιστική (τεστ Spearman). Κυριότερα αποτελέσματα είναι τα εξής: Άτομα αφοσιωμένα στα αθλήματα εμφανίζονται να στοχοποιούν και να στοχοποιούνται. Η αφοσίωση στα αντικείμενα σπουδών, όπως και υψηλή βαθμολογία και η φιλοδοξία, φάνηκαν να παίζουν ρόλο προστατευτικό κατά των επικρίσεων. Τα φυσικά προσόντα φάνηκαν να αποθαρρύνουν την αγένεια. Εντοπίστηκε τάση για χωρικές-περιφερειακές διακρίσεις (αστικά κέντρα-ύπαιθρος). Ο εμπαιγμός αποδείχθηκε ακόμη και αιτία για απουσία από τα μαθήματα. Εντοπίστηκε επιθετικότητα βασιζόμενη σε αίσθημα οικονομικής ανωτερότητας. Με την πάροδο του χρόνου σπουδών, αναδεικνύονται περισσότερο επιθετικά άτομα. Η ενασχόληση με το διαδίκτυο φαίνεται να αναπτύσσει ερεθίσματα για επιχειρηματολογία. Νεότεροι σε ηλικία φοιτητές παρουσιάζουν έλλειμμα ένταξης. Προέκυψαν ποικίλοι επικοινωνιακοί τύποι («υποτιμημένος θιγόμενος», «ελκυστικός», «ζωηρός», κλπ). Στα αθλήματα, οι άντρες φαίνονται να έχουν μεγαλύτερο δυναμικό επιρροής απ' ό,τι οι γυναίκες. Φοιτητές που ενδιαφέρονται για ιατρικά αντικείμενα φαίνονται να μην εμπνέουν στους άλλους παρακίνηση για εκμάθηση αθλημάτων. Οι φοιτήτριες φαίνεται να ασκούν επιρροή παρακίνησης για απόδοση. Η επιθυμία για μελλοντική επαγγελματική διάκριση φαίνεται να προκαλεί σεβασμό αποθαρρύνοντας προσβλητική συμπεριφορά, αναδεικνύοντας έτσι ύπαρξη οργανωσιακής κουλτούρας στο συγκεκριμένο τμήμα. Φοιτητές από αγροτικές περιοχές τείνουν να στοχοποιούνται, πράγμα που αποτελεί ένδειξη για χωρικές-περιφερειακές διακρίσεις. Οι προτεινόμενες τυπολογίες επιρροής παρακίνησης και τάσης λεκτικής επιθετικότητας περιλαμβάνουν ποικίλα προφίλ συμπεριφοράς (όπως τον «άτρωτο» και τον «τρωτό παρακινήτη», τον «ισχυρό παρακινήτη» και τον «εριστικό» τύπο). Η πιθανή εφαρμογή των αποτελεσμάτων έγκειται στην κατανόηση των συνθηκών που ευνοούν τάσεις επιθετικότητας και το κλίμα παρακίνησης στην εκπαίδευση.



Διερεύνηση της λεκτικής επιθετικότητας και της διαπροσωπικής έλξης μέσω ανάλυσης κοινωνικών δικτύων: Σχολικά και πανεπιστημιακά δίκτυα

Αλεξάνδρα Μπεκιάρη, Σπυρέτα Σπυροπούλου

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Με την ανάλυση ενός δικτύου 62 φοιτητών φυσικής αγωγής σε μια πανεπιστημιακή τάξη, επιχειρήθηκε ο εντοπισμός ανεπίσημων δομών (ιεραρχιών στοχοποίησης λεκτικής επιθετικότητας και διαπροσωπικής έλξης), αναδείχθηκαν παράμετροι δομικών ιδιοτήτων, και προτάθηκε τυπολογία στόχων λεκτικής επιθετικότητας και ελκυστικότητας. Παράλληλα, για τον ίδιο σκοπό έγινε έρευνα σε σύνολα καθηγητών και μαθητών σχολείων Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης των Τρικάλων (214 κόμβοι: 172 μαθητές και 42 δάσκαλοι/καθηγητές). Εφαρμόστηκε θεωρία δικτύων ως μια εμπειρικά λειτουργική μορφή της θεωρίας συστημάτων (πλήρης ανάλυση κοινωνικών δικτύων με χρήση δεικτών κεντρικότητας: in-degree, Katzstatus, page rank and authority). Συνδυάστηκε επίσης με επαγωγική στατιστική. Σχολιάστηκαν μη δικτυακές και δικτυακές μεταβλητές στοχοποίησης και ελκυστικότητας. Κύρια αποτελέσματα ήταν τα εξής: 1) Όσον αφορά τους φοιτητές: η λεκτική επιθετικότητα δεν εξαρτάται από το εκπαιδευτικό επίπεδο των γονέων. Οι άντρες τείνουν να στοχοποιούνται και να υφίστανται φυσική έλξη (από τις γυναίκες). Η εκτίμηση φαίνεται να συνδέεται με κοινωνική και φυσική έλξη, ενώ η επιστημονική έλξη με τον αριθμό των φίλων που έχει κάποιος. Για την ελκυστικότητα προτείνονται οι εξής τύποι: α) η «τέλεια εικόνα»: κάποιος που είναι κοινωνικά και φυσικά ελκυστικός τείνει να είναι επιστημονικά το ίδιο και β) ο «γοητευτικός»: κάποιος που είναι κοινωνικά ελκυστικός. Για την λεκτική επιθετικότητα συνδυασμένη με την ελκυστικότητα, αναδείχθηκαν τύποι στόχων, όπως το «άτρωτο» και το «στοχοποιημένο αστέρι». 2) Όσον αφορά τους μαθητές και εκπαιδευτικούς, τα αποτελέσματα υποστήριξαν την ύπαρξη λεκτικής επιθετικότητας στα υπό εξέταση σύνολα. Διαπιστώθηκε υψηλή συσχέτιση ανάμεσα στο φύλο, ποικίλα άλλα ατομικά χαρακτηριστικά, τη διαπροσωπική έλξη τη στοχοποίηση για λεκτική επιθετικότητα. Επιπλέον, έγινε αντίστοιχη προσπάθεια τυπολογίας έλξης και στοχοποίησης για λεκτική επιθετικότητα τόσο των εκπαιδευτικών όσο και των μαθητών. Η πιθανή εφαρμογή των αποτελεσμάτων έγκειται στην κατανόηση των συνθηκών που ευνοούν τάσεις λεκτικής επιθετικότητας και διαπροσωπικής έλξης στο εκπαιδευτικό πεδίο με σκοπό την αποτελεσματικότερη διαχείρισή της.



Ανάλυση παραμέτρων εκφοβισμού (bullying) και τυπολογιών βάσει ανάλυσης κοινωνικών δικτύων

Αλεξάνδρα Μπεκιάρη, Βασιλική Παχή, Νικόλαος Χασάναγας

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Σκοπός της εργασίας αυτής είναι ο εντοπισμός παραμέτρων και τύπων συμπεριφορών εκφοβισμού. Τέσσερα δικτυακά δείγματα 218 φοιτητών συνολικά (92 αντρών, 126 γυναικών) σε τμήματα του πανεπιστημίου Θεσσαλίας (φυσικής αγωγής και κτηνιατρικής) συνελέγησαν το 2017 με τυποποιημένα ερωτηματολόγια δικτυακών και μη δικτυακών μεταβλητών. Εφαρμόστηκε θεωρία δικτύων (αλγεβρική ανάλυση κοινωνικών δομών) συνδυασμένη με επαγωγική στατιστική (Spearman test και Principal Component Analysis). Κύρια αποτελέσματα: Το γυναικείο φύλο, ο υψηλός βαθμός, τα ταξίδια στο εξωτερικό για λόγους αθλητικούς, η επιθυμία για διάκριση στην επιστήμη και η κοινωνική επιλεκτικότητα αποθαρρύνουν εκφοβιστικές συμπεριφορές. Το προχωρημένο εξάμηνο σπουδών, το ύψος, η επίδραση υψηλού εκπαιδευτικού επιπέδου γονέων και η εμπειρία με ηλεκτρονικό εκφοβισμό οξύνουν την επιρρέπεια σε θυματοποίηση. Η έλλειψη των ταξιδιών στο εξωτερικό και η διαφορά νοοτροπίας που σηματοδοτείται από θετικές σχέσεις με καθηγητές αυξάνει τη στοχοποίηση. Όσοι είχαν εμπειρία εκφοβισμού στην παιδική ηλικία τείνουν ακόμη να γίνονται θύματα αποκλεισμού, πράγμα που αποτελεί ένδειξη για μόνιμες παραμέτρους θυματοποίησης. Η δυσφήμιση μπορεί να αποτελεί λόγο για αποχή από διαλέξεις. Οι φοιτήτριες αποφεύγουν την διενέργεια εκφοβισμού ενώ φυσικά χαρακτηριστικά, όπως το ύψος και το βάρος, και κοινωνικά, όπως το εκπαιδευτικό επίπεδο των γονέων και ο χρόνος σπουδών, αποδεικνύονται επίσης παράμετροι διενέργειας εκφοβισμού. Όποιοι έχουν υψηλή βαθμολογία τείνουν να προστατεύονται, αλλά και να μην διαπράττουν εκφοβισμό. Οι επιστημονικές φιλοδοξίες φαίνονται να σχετίζονται με ιδεολογία «ελίτ», σε αντίθεση με τις επαγγελματικές φιλοδοξίες που φαίνονται να σχετίζονται με ανθρωπισμό και κοινωνικότητα. Η θυματοποίηση οδηγεί κάποιον σε διάπραξη εκφοβισμού, ενώ η διάπραξη στην παιδική ηλικία φαίνεται να επεκτείνεται και στην ενηλικίωση. Η κοινωνική επιλεκτικότητα, όταν βασίζεται στο κριτήριο της ευγένειας και της φιλικότητας εμποδίζει τη διάπραξη εκφοβισμού, όμως όχι όταν βασίζεται στην απαίτηση για θυσίες. Εντοπίστηκαν πέντε τύποι θυμάτων («πλήρες θύμα», «μαθητευόμενος», «δυσφημισμένος αποδιοπομπαίος τράγος», «γελοιοποιημένος αποδιοπομπαίος τράγος», και «μονομάχος») και τρεις τύποι θυτών («παρακινητής θύτης», «ηθικός αυτουργός» και «εγωιστικός εμπνευστής»).



Η ένταξη των Ρομά στην ελληνική κοινωνία και η διαπολιτισμική παράμετρος

Οργανωτής/Πρόεδρος: **Χρήστος Παρθένης**, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Συζητητής: **Παναγιώτης Παπακωνσταντίνου**, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Παρουσιάζονται τα αποτελέσματα μακροχρόνιων ερευνών για την εκπαιδευτική, κοινωνική και οικονομική ένταξη των Ρομά στην Ελλάδα. Γίνεται αναφορά στους προφορικούς μύθους που είναι διάχυτοι στην ελληνική κοινωνία σχετικά με το κατά πόσο οι ίδιοι οι Ρομά επιθυμούν να συμμετέχουν στην εκπαιδευτική διαδικασία, να αλλάξουν τον τρόπο διαβίωσής τους και να ενταχθούν ομαλά στον κοινωνικό ιστό. Βασικός πυρήνας του Συμποσίου αποτελεί η εκπαίδευση, ο σχολικός αποκλεισμός και το ποσοστό σχολικής διαρροής που παρατηρείται, κυρίως, στη μετάβαση από την Α/θμια στη Β/θμια εκπαίδευση, ενώ παράλληλα, ερευνώνται οι διακρίσεις, οι προκαταλήψεις και τα στερεότυπα που ακολουθούν τη συγκεκριμένη ομάδα πληθυσμού.



Οι Ρομά στο ελληνικό κοινωνικό και εκπαιδευτικό σύστημα

Χρήστος Παρθένης

Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Αρνητικά στερεότυπα και προκαταλήψεις της επικρατούσας ομάδας εις βάρος των Ρομά που συχνά τροφοδοτούνται από τις τοπικές και κρατικές αρχές έχουν συντελέσει στην κοινωνική τους απομόνωση. Απόρροια του κοινωνικού αποκλεισμού που οι Ρομά υφίστανται είναι η εγκατάστασή τους στις περιιαστικές περιοχές, σε συνθήκες απόλυτης ανέχειας, χωρίς νερό και ηλεκτρικό, χωρίς τις στοιχειώδεις προδιαγραφές υγιεινής διαβίωσης και σε καταυλισμούς που είτε τους παραχωρούνται από την πολιτεία είτε καταλαμβάνονται από τους ίδιους. Ως προς την εκπαίδευση, παρατηρείται υψηλό ποσοστό σχολικής διαρροής μαθητών Ρομά σε διεθνές επίπεδο που εκδηλώνεται πριν την ολοκλήρωση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, σε αρκετές χώρες δε είθισται η τοποθέτησή τους σε τμήματα ένταξης ή ακόμα και σε ειδικά σχολεία. Στην Ελλάδα, αν και η κατάσταση παρουσιάζει σημάδια βελτίωσης την τελευταία δεκαετία, τα ποσοστά αναλφαβητισμού των Ρομά διατηρούνται υψηλά, ενώ πολύ λίγοι είναι αυτοί που ολοκληρώνουν τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και ακόμη λιγότεροι εκείνοι που συνεχίζουν τις σπουδές τους στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Κυρίαρχη είναι η άποψη ότι ο αποκλεισμός των Ρομά από την επίσημη εκπαίδευση οφείλεται στο γεγονός ότι ο τρόπος ζωής των Ρομά δε συμβαδίζει με τη μορφή οργάνωσης και λειτουργίας αλλά και με το περιεχόμενο του εκπαιδευτικού συστήματος. Ακόμα, όμως, και όταν κάποιοι εκδηλώνουν προθυμία να ενταχθούν στην εκπαιδευτική διαδικασία, δεν είναι σπάνιες οι φορές που επιχειρείται να παρεμποδιστεί η φοίτησή τους σε μια συγκεκριμένη σχολική μονάδα μέσω ενός πλέγματος μηχανισμών αποκλεισμού (κινητοποιήσεις της τοπικής κοινωνίας, των γονέων των μη Ρομά μαθητών ή και των ίδιων των μαθητών, αποκλεισμός και περιθωριοποίηση από το ίδιο το σχολείο).



Τι ωθεί τους Ρομά μαθητές εκτός εκπαίδευσης; Η ερμηνεία του σχολικού αποκλεισμού στον σχετικό ερευνητικό λόγο – Μια κριτική ανάλυση

Χρήστος Γκόβαρης

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Τα φαινόμενα αποκλεισμού και άνισης μεταχείρισης Ρομά μαθητριών και μαθητών στο σχολείο συνιστούν κοινό γνώρισμα αρκετών ευρωπαϊκών εκπαιδευτικών συστημάτων. Διεθνείς όσο και εγχώριες έρευνες έχουν αφιερωθεί στη μελέτη παραγόντων και διαδικασιών, εκτός και/ή εντός σχολείου, οι οποίοι/οι οποίες φαίνεται να διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην αναπαραγωγή των εν λόγω φαινομένων. Αυτές οι έρευνες έχουν διαμορφώσει ένα πεδίο λόγου ερμηνείας του σχολικού αποκλεισμού, καθώς προκρίνουν συγκεκριμένες θεωρητικές οπτικές και τις αντίστοιχες με αυτές κατηγορίες ανάγνωσης φαινομένων του κοινωνικού κόσμου. Οι σχετικές ερμηνευτικές κατασκευές παρουσιάζουν από τη σκοπιά τόσο της Παιδαγωγικής όσο και της Ψυχολογίας επιστημολογικό ενδιαφέρον. Από επιστημολογικής πλευράς το ενδιαφέρον εντοπίζεται, μεταξύ άλλων, και στα ακόλουθα ερωτήματα: ποιές θεωρητικές κατηγορίες από τις προαναφερόμενες επιστήμες επιλέγονται ως βασικές για την περιγραφή/ανάλυση φαινομένων σχολικού αποκλεισμού; Ορίζονται κάποια προβλήματα/ζητήματα με παιδαγωγικούς όρους και κάποια άλλα με ψυχολογικούς; Υφίσταται μια σαφής διάκριση μεταξύ παιδαγωγικών και ψυχολογικών προσεγγίσεων του σχολικού αποκλεισμού; Ανιχνεύονται τάσεις *ψυχολογικοποίησης* κοινωνικών διαδικασιών στις προσφερόμενες ερμηνείες σχολικού αποκλεισμού; Κατασκευάζεται μια παιδαγωγική και μια διακριτή ψυχολογική διάσταση του σχολικού αποκλεισμού; Ενδέχεται να χαρακτηρίζουν κάποιοι περιορισμοί την αντίληψη αυτών των διαστάσεων στον συγκεκριμένο ερμηνευτικό λόγο; Κυριαρχεί μια ουσιοκρατική ή μια αντι-ουσιοκρατική προσέγγιση της κουλτούρας των Ρομά; Στα παραπάνω ερωτήματα θα επιχειρήσει να απαντήσει η παρούσα εισήγηση, στηριζόμενη στην ανάλυση περιεχομένου επιλεγμένων κειμένων της σχετικής διεθνούς και εγχώριας επιστημονικής αρθρογραφίας των τελευταίων χρόνων. Στη βάση αυτής της ανάλυσης θα παρουσιασθούν επίσης προτάσεις για την περαιτέρω διερεύνηση του σχολικού αποκλεισμού της εν λόγω ομάδας.



Προϋποθέσεις εκπαίδευσης των τσιγγανόπαιδων: Η οικονομική διάσταση

Γεώργιος Παπακωνσταντίνου

Πανεπιστήμιο Αθηνών

Στο πλαίσιο της εισήγησης θα παρουσιαστούν οι βασικές παράμετροι, οικονομικές και εργασιακές, που επιδρούν και συνεπώς καθορίζουν την εκπαιδευτική συμπεριφορά των οικογενειών των τσιγγάνων απέναντι στην εκπαίδευση. Θα ακολουθήσει παρουσίαση των αποτελεσμάτων της κοινωνικοοικονομικής διάστασης της διαβίωσης των τσιγγάνων με ιδιαίτερο βάρος στις επιλογές απασχόλησης, και στη σημαντικότητα σε αυτές, του εκπαιδευτικού επιπέδου της οικογένειας.



Μελέτη των κοινωνικοψυχολογικών πτυχών της προκατάληψης των Ρομά προς τα μέλη της κυρίαρχης κοινωνικά ομάδας

Ευθύμιος Λαμπρίδης

Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Η παρούσα έρευνα μελετά τις κοινωνικοψυχολογικές πτυχές της προκατάληψης από μια μειοψηφική (υπό όρους στάτους και ισχύος) ομάδα προς την πλειοψηφική – κοινωνικά κυρίαρχη – ομάδα. Έχοντας ως έναυσμα τον μικρό αριθμό σχετικών ερευνών που μελετούν τη συγκεκριμένη «διαδρομή» της προκατάληψης και ως θεωρητική αφετηρία τη θεωρία της κοινωνικής ταυτότητας η έρευνα αποπειράται να διερευνήσει την κρυφή και φανερή προκατάληψη Ρομά προς τα μέλη της κυρίαρχης κοινωνικά ομάδας. Στην έρευνα έλαβαν μέρος ενήλικες άνδρες και γυναίκες Ρομά (N = 480) που κατοικούν σε διάφορες περιφέρειες της χώρας στις οποίες υλοποιήθηκε το πρόγραμμα της «Ένταξης και εκπαίδευσης των παιδιών Ρομά» κατά την περίοδο 2014–2015. Η δειγματοληψία ήταν τυχαία και οι συμμετέχοντες έλαβαν μέρος σε διαδικασία δομημένης συνέντευξης στην οποία συμπληρώθηκαν ερωτηματολόγια αυτοαναφοράς σχετικά με την φανερή και κρυφή προκατάληψη, τον προσανατολισμό κοινωνικής κυριαρχίας, τον δεξιόστροφο αυταρχισμό, την συλλογική αυτοεκτίμηση, την ταύτιση με την εσω-ομάδα και την εθνική ομάδα, καθώς και τη διομαδική επαφή. Οι αναλύσεις συσχετίσεων και η εφαρμογή μοντέλων ιεραρχικής πολλαπλής παλινδρόμησης ανέδειξαν το επίπεδο συλλογικής αυτοεκτίμησης, τον βαθμό ταύτισης με την εσω-ομάδα και την εθνική ομάδα, τη συχνότητα και την ποιότητα της διομαδικής επαφής ως μεταβλητές που επηρεάζουν στατιστικά σημαντικά τη μορφή και την ένταση της προκατάληψης. Τα ευρήματα συζητούνται στη βάση των στρατηγικών διαχείρισης της κοινωνικής ταυτότητας και συναφών ερευνητικών ευρημάτων.



Διεπιστημονικές δράσεις πρόληψης και παρέμβασης στην κοινότητα

Προεδρείο: **Ελευθερία Τσέλιου**, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Διεπιστημονικές δράσεις πρόληψης στην κοινότητα για παιδιά προσχολικής ηλικίας

Ευδοκία Λαγάκου, Μαρία Βλασσοπούλου, Παρί Μεράβογλου, Κατερίνα Σακελλαρίου, Ιωάννα Τσίπρα, Ελένη Λαζαράτου

Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Παρουσιάζονται δύο δομημένα διεπιστημονικά ψυχοεκπαιδευτικά κοινοτικά προγράμματα που αφορούν σε παιδιά προσχολικής ηλικίας όπως εφαρμόστηκαν στις περιοχές ευθύνης της Υπηρεσίας Ψυχικής Υγείας Παιδιών και Εφήβων του Κέντρου Κοινοτικής Ψυχικής Υγιεινής Βύρωνα Καισαριανής της Α΄ Ψυχιατρικής Κλινικής του ΕΚΠΑ. Συγκεκριμένα, αρχικά παρουσιάζεται το ψυχοεκπαιδευτικό πρόγραμμα έμμεσης παρέμβασης τύπου Hanen που απευθύνεται σε γονείς παιδιών με διαταραχή ή και καθυστέρηση στο λόγο το οποίο βασίζεται στην προσέγγιση Hanen, It takes two to talk (Manolson, 1992) που προωθεί την εμπλοκή των γονέων κατά την πρώιμη παρέμβαση με στόχο την ανάπτυξη του λόγου. Στη συνέχεια, παρουσιάζεται το πρόγραμμα «Σχολική Ετοιμότητα» που απευθύνεται σε νηπιαγωγούς και έχει ως στόχο την ευαισθητοποίηση των νηπιαγωγών σε θέματα που αφορούν τη σχολική ετοιμότητα από τη σκοπιά των ειδικών ψυχικής υγείας και στις εξατομικευμένες ανάγκες των παιδιών, την εκπαίδευσή τους στον έγκαιρο εντοπισμό παιδιών «υψηλού κινδύνου», και την προώθηση της έννοιας της συνεργασίας με την οικογένεια για την ενίσχυση της υποστήριξης του παιδιού κατά την ένταξη στο σχολείο. Γίνεται αναφορά στην αναγκαιότητα της υλοποίησης των συγκεκριμένων δράσεων. Περιγράφονται συνοπτικά τα χαρακτηριστικά των δράσεων που αφορούν στο σχεδιασμό, στην εφαρμογή και στο περιεχόμενό τους. Δίδεται έμφαση στους παράγοντες που διαπιστώνεται ότι συνέβαλαν στην αποτελεσματικότητα των δράσεων αυτών όπως ενδεικτικά η διεπιστημονική συνεργασία και συνεργασία με τους φορείς της κοινότητας, η αξιοποίηση των αρχών της εκπαίδευσης ενηλίκων καθώς και οι θεραπευτικοί παράγοντες της ομάδας. Τέλος, σκιαγραφούνται τόσο τα εμπόδια στην υλοποίηση των συγκεκριμένων δράσεων όσο και οι σχετικοί προβληματισμοί για τη βελτίωσή τους.



Ψυχοπαιδαγωγική και ειδική μαθησιακή παρέμβαση στο σπίτι: Πολλαπλές θεραπευτικές προκλήσεις και οφέλη

Ευαγγελία-Βαλεντίνη Πανδιά, Αγγελική Τσαγκάρη, Ράνια Θεοδώρου, Αγγελική Πισπινή

Διαγνωστική & Θεραπευτική Μονάδα για το Παιδί «ΣΠΥΡΟΣ ΔΟΞΙΑΔΗΣ»

Η ψυχοπαιδαγωγική και η ειδική μαθησιακή παρέμβαση απευθύνονται σε παιδιά και εφήβους που αντιμετωπίζουν μαθησιακές ή/και ψυχοσυναισθηματικές δυσκολίες. Οι παρεμβάσεις αυτές συνήθως πραγματοποιούνται σε θεραπευτικό χώρο. Ωστόσο, τα τελευταία χρόνια παρατηρείται η τάση να πραγματοποιούνται θεραπευτικές παρεμβάσεις στο περιβάλλον του σπιτιού. Στη συγκεκριμένη εισήγηση θα παρουσιαστούν ζητήματα που σχετίζονται με το πλαίσιο της θεραπευτικής παρέμβασης και τη διαφοροποίηση του ρόλου του θεραπευτή. Ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στις θεραπευτικές προκλήσεις, στα διλήμματα και τα οφέλη κατά τη θεραπευτική παρέμβαση στο περιβάλλον του σπιτιού, καθώς και στη σημασία της διεπιστημονικής συνεργασίας και την ανάγκη της συμβουλευτικής υποστήριξης των γονέων.



Παρουσίαση ψυχοπαιδαγωγικής παρέμβασης σε μαθητή δημοτικού με μαθησιακές και συναισθηματικές δυσκολίες: Η αναγκαιότητα της συμβουλευτικής γονέων

Ράνια Θεοδώρου, Αγγελική Τσαγκάρη, Ευαγγελία-Βαλεντίνη Πανδιά, Αγγελική Πισπινή

Διαγνωστική & Θεραπευτική Μονάδα για το Παιδί «ΣΠΥΡΟΣ ΔΟΞΙΑΔΗΣ»

Στη συγκεκριμένη εισήγηση θα παρουσιαστεί η μελέτη περίπτωσης ενός παιδιού σχολικής ηλικίας, το οποίο προσήλθε στη Διαγνωστική και Θεραπευτική Μονάδα για το παιδί «Σπύρος Δοξιάδης» με αίτημα την παροχή βοήθειας σε μαθησιακό και συναισθηματικό επίπεδο. Θα συζητηθούν το αρχικό αίτημα της οικογένειας του μαθητή, τα στάδια της διεπιστημονικής αξιολόγησης που πραγματοποιήθηκε και το είδος της παρέμβασης που προτάθηκε για το παιδί και τους γονείς. Επίσης, θα παρουσιαστεί η πορεία της ψυχοπαιδαγωγικής παρέμβασης και οι δυσκολίες που συνάντησαν οι θεραπευτές κατά τη διάρκειά της. Ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στο ρόλο της συμβουλευτικής γονέων και στον τρόπο που λειτούργησε για την επένδυση του παιδιού στη συγκεκριμένη θεραπευτική παρέμβαση. Μέσα από την παρουσίαση αυτού του περιστατικού αναδεικνύεται η αναγκαιότητα της υποστήριξης των γονιών ως απαραίτητη προϋπόθεση για την επιτυχή έκβαση της ψυχοπαιδαγωγικής παρέμβασης.



Θεραπευτική παρέμβαση στην επιλεκτική αλαλία: Δίκτυο συνδυσασμένης δράσης νοσοκομείου, οικογένειας και σχολείου

Ιωάννης Τζορμπατζάκης, Ξανθή Σκαρλάτου, Ειρήνη Χαραλαμπίδου

Γενικού Νοσοκομείου Παιδών «Π&Α ΚΥΡΙΑΚΟΥ»

Η σύγχρονη θεραπευτική προβλέπει την ολιστική προσέγγιση των ψυχικών διαταραχών. Σε αυτά τα πλαίσια, η αντιμετώπιση της Εκλεκτικής Αλαλίας της έντονης και συναισθηματικά καθοριζόμενης επιλεκτικότητας στην ομιλία, επιτάσσει την πολυεπίπεδη δικτυακή συνέργεια των εμπλεκόμενων προκειμένου μέσω της μείωσης του άγχους και της βελτίωσης της αυτοεικόνας του παιδιού επιτευχθεί η προώθηση της λειτουργικότητας του. Σκοπός της παρούσας εισήγησης αποτελεί περιγραφή του πλαισίου παρέμβασης των επαγγελματιών του Παιδοψυχιατρικού τμήματος με την οικογένεια και το σχολείο ενός αλλοδαπού αγοριού, του «Κ» (γεννήθηκε Ελλάδα) 8 ετών με εκλεκτική αλαλία (F94.0) μόνο στο σχολικό πλαίσιο από τριετίας καθώς και το κατ'επέκταση θεραπευτικό αποτέλεσμα. Μετά τη διαγνωστική διαδικασία (συναντήσεις με γονείς, παιδί, επισκέψεις (2) στο σχολείο) εφαρμόστηκε εξατομικευμένο θεραπευτικό πλάνο από 11/2015 έως και 09/2016 που προέβλεπε την γνωσιακή/συμπεριφοριστική προσέγγιση του παιδιού από ψυχολόγο 1 φορά εβδομαδιαίως, τη γονική εμπλοκή μέσω οικογενειακής ψυχοθεραπείας/ψυχοεκπαίδευσης από ψυχολόγο και κοινωνική λειτουργό καθώς και την ψυχοεκπαίδευση των εκπαιδευτικών λειτουργών μέσω επισκέψεων στο σχολείο (3) και τακτικής τηλεφωνικής επικοινωνίας για ανατροφοδότηση. Τέσσερις μήνες μετά την έναρξη της θεραπευτικής διαδικασίας παρατηρήθηκε μείωση του άγχους και της κοινωνικής συστολής στο σχολείο με παράλληλη σταδιακή εμπλοκή του παιδιού σε δραστηριότητες όπως ποδόσφαιρο, ομαδικό μάθημα Αγγλικών, ανταλλαγή επισκέψεων με τους στενούς του φίλους/συμμαθητές. Κατά την έναρξη της νέας σχολικής χρονιάς ο «Κ» αφού ανακοίνωσε στους γονείς του ότι φέτος θα κάνει αλλαγές, από τη 2η μέρα στο σχολείο χρησιμοποίησε τη λεκτική επικοινωνία με συμμαθητές και δασκάλους. Συμπερασματικά η ομαλή και δικτυακή συνεργασία των εμπλεκόμενων πλαισίων στην περίπτωση της εκλεκτικής αλαλίας συνεισφέρει σε σχετικά σύντομο χρόνο στην ανάπτυξη των αντισταθμιστικών πρακτικών που βοηθούν το παιδί να επανακτήσει την κοινωνική, ακαδημαϊκή και συναισθηματική του λειτουργικότητα.



Ο ρόλος του ψυχολόγου της ΕΔΕΑΥ: Οι «νάρκες», οι «γέφυρες» και οι προτάσεις για το μέλλον

Γεράσιμος Μεσίρης

ΕΔΕΑΥ Φθιώτιδας

Η εργασία αυτή, όπως αποτυπώνεται και στον τίτλο, αποσκοπεί στο να περιγράψει μέσα από μια προσωπική και βιωματική πλευρά την συνύπαρξη της ειδικότητας των ψυχολόγων με εκείνη των εκπαιδευτικών στα σχολεία τυπικής εκπαίδευσης. Οι Επιτροπές Διαγνωστικής και Εκπαιδευτικής Αξιολόγησης και Υποστήριξης (ΕΔΕΑΥ) αποτελούν πλέον ένα νομοθετημένο όργανο του χώρου της Ειδικής Αγωγής και της Σχολικής Ψυχολογίας που από τη μία ανοίγει το δρόμο των επαγγελματιών ψυχολόγων να εισέλθουν πιο ενεργά στις σχολικές μονάδες τυπικής εκπαίδευσης, και από την άλλη προσπαθεί να συνδράμει το έργο όλων των εμπλεκόμενων με την εκπαιδευτική διαδικασία και την ευρύτερη σχολική κοινότητα. Ο στόχος της παρούσας παρουσίασης, λοιπόν, είναι η αναφορά στα εξής σημεία: α) Η παρουσίαση του ρόλου του ψυχολόγου εντός του σχολικού πλαισίου βάσει του καθηκοντολογίου του και μέσα από μια πιο βιωματική ματιά. β) Τα εμπόδια (οι νάρκες) κατά τη διάρκεια της συνεργασίας μεταξύ των κλάδων. γ) Οι γέφυρες που δίνουν τη δυνατότητα για αποτελεσματικότερη συνεννόηση και επικοινωνία μεταξύ των κλάδων. δ) Οι προτάσεις που θα μπορούσαν να καλλιεργήσουν το έδαφος για τη βελτίωση των συνθηκών, μέσα στις οποίες δραστηριοποιείται ο επαγγελματίας ψυχολόγος. ε) Τέλος, θα γίνει αναφορά σε μια μελέτη περίπτωσης που αναδεικνύει τη στάση των εμπλεκόμενων της σχολικής κοινότητας απέναντι στα περιστατικά που αναλαμβάνει ο ψυχολόγος της ΕΔΕΑΥ.



Θέματα γνωστικής και ηθικής ανάπτυξης

Προεδρείο: **Πλουσία Μισαηλίδη**, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Διαχείριση ηθικού διλήμματος στην προεφηβική ηλικία: Γνωστική και συναισθηματική διάσταση

Άννα Πρίντεζη, Βασίλης Παυλόπουλος

Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η διαχείριση ηθικών διλημάτων αποτελεί μια σύνθετη διαδικασία, που περιλαμβάνει γνωστικές και συναισθηματικές διεργασίες. Στις θεωρίες για την ηθική ανάπτυξη δίνεται περισσότερη έμφαση στη γνωστική διάσταση, αλλά στη σχετική βιβλιογραφία αναδεικνύεται σε σημαντικό βαθμό και ο ρόλος των συναισθημάτων που εμπλέκονται κατά τη διαχείριση ζητημάτων ηθικού περιεχομένου. Στην παρούσα έρευνα, γίνεται μια προσπάθεια κατανόησης της διεργασίας που επιτελείται κατά τη διαχείριση ηθικού διλήμματος στην προεφηβική ηλικία. Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 189 μαθητές ΣΤ΄ τάξης Δημοτικού από σχολεία της Αττικής. Μέσα από δομημένου τύπου συνέντευξη, παρουσιάζεται στους συμμετέχοντες ένα υποθετικό σενάριο, όπου τίθεται ένα ηθικό δίλημμα σχετικό με τη σχολική ζωή και με αντικρουόμενες αξίες την αφοσίωση στη φιλία και την αλήθεια/δικαιοσύνη. Η καταγραφή και ανάλυση της σκέψης των παιδιών σχετικά με την επιλογή τους στο δίλημμα αυτό, παρέχει σημαντικά στοιχεία για τη γνωστική διεργασία κατά τη διαχείριση του ηθικού διλήμματος. Επιπλέον, επιχειρείται η ανίχνευση των συναισθημάτων των συμμετεχόντων τόσο για την ίδια την κατάσταση που βιώνουν βρισκόμενοι στο ηθικό δίλημμα όσο και αυτών που σχετίζονται με την ίδια την απόφαση. Τα ευρήματα της έρευνας εξετάζονται σε συνάρτηση με τις υπάρχουσες θεωρίες και μοντέλα για τις ηθικές κρίσεις και την ηθική ανάπτυξη γενικότερα, ενώ μπορεί να αξιοποιηθούν στο πλαίσιο εκπόνησης και εφαρμογής προγραμμάτων συναισθηματικής αγωγής και ηθικής διαπαιδαγώγησης στο χώρο του σχολείου.



Η επίδραση του τύπου της επιθετικότητας και της τρέχουσας συναισθηματικής κατάστασης στην ερμηνεία υποθετικών κοινωνικών γεγονότων από παιδιά του Δημοτικού

Χαρίκλεια Πράντζαλου, Στέφανος Βασιλόπουλος

Πανεπιστήμιο Πατρών

Έρευνες σε ενήλικες έχουν συσχετίσει τον τύπο της επιθετικής συμπεριφοράς (αντιδραστική ή προδραστική επιθετικότητα – reactive/proactive aggression) με τον τρόπο που ερμηνεύονται τα κοινωνικά γεγονότα, σύμφωνα πάντα με το μοντέλο επεξεργασίας κοινωνικών πληροφοριών (SIP). Παρά ταύτα, ελάχιστες είναι οι έρευνες που έχουν διερευνήσει παρόμοια ζητήματα σε παιδιά. Η παρούσα μελέτη εξετάζει κατά πόσο τα παιδιά αντιλαμβάνονται και αντιδρούν με διαφορετικό τρόπο σε ποικίλες υποθετικές κοινωνικές καταστάσεις (προθετικά, αμφίσημα ή μη επιθετικά γεγονότα) σε σχέση με τον τύπο επιθετικότητας που εκδηλώνουν και σε σχέση με την συναισθηματική κατάσταση στην οποία βρίσκονται. Επιπλέον, διερευνήθηκε κατά πόσο η μορφή του κοινωνικού ερεθίσματος (απλό κείμενο ή κείμενο συνοδευόμενο από εικόνα) διαφοροποιεί τον τρόπο που οι υποθετικές αυτές ιστορίες γίνονται αντιληπτές από τα παιδιά, πάντα σε σχέση με τον τύπο της επιθετικότητας και την τρέχουσα συναισθηματική διάθεση. Συμμετέχοντες ήταν 462 μαθητές ηλικίας 7-13 ετών από την Δυτική Ελλάδα, οι οποίοι εμφάνιζαν υψηλά επίπεδα επιθετικής συμπεριφοράς, όπως αυτά αξιολογήθηκαν από σταθμισμένο εργαλείο. Οι συμμετέχοντες διάβασαν μια σειρά από αμφίσημες υποθετικές ιστορίες (με ή χωρίς ανάλογη συνοδευτική εικόνα) και απάντησαν σε διάφορες ερωτήσεις που ακολουθούσαν την κάθε ιστορία. Τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας αναμένεται να ρίξουν φως στον τρόπο που η συναισθηματική κατάσταση και ο τύπος της επιθετικής συμπεριφοράς επιδρούν στις ερμηνείες που τα παιδιά αποδίδουν σε διάφορες κοινωνικές καταστάσεις, αλλά και στον τρόπο που αντιδρούν σε αυτές.



Η σταθερότητα των υπότυπων των χαρακτηριστικών σκληρότητας (Callous-unemotional traits) και των συμπτωμάτων της διαταραχής της αντικοινωνικής συμπεριφοράς και οι μεταξύ τους συσχετίσεις

Χαρά Δημητρίου, Κώστας Φάντη

Πανεπιστήμιο Κύπρου

Τα χαρακτηριστικά σκληρότητας και τα συμπτώματα της Διαταραχής αντικοινωνικής συμπεριφοράς φαίνεται να συνυπάρχουν σε όλη τη διάρκεια της ανάπτυξης, με τις υπάρχουσες ερευνητικές ενδείξεις να αναφέρονται σε ατομικές διαφορές στην συνύπαρξη και την ανάπτυξη των προβλημάτων αυτών. Η παρούσα έρευνα έχει αναγνωρίσει ομάδες εφήβων που βρίσκονται σε αυξημένο κίνδυνο για εκδήλωση σταθερών (π.χ., υψηλές βαθμολογίες τόσο στα προβλήματα αντικοινωνικής συμπεριφοράς όσο και στα χαρακτηριστικά σκληρότητας, υψηλές βαθμολογίες μόνο είτε στα προβλήματα αντικοινωνικής συμπεριφοράς είτε στα χαρακτηριστικά σκληρότητας) ή αυξανόμενων προβλημάτων συμπεριφοράς και χαρακτηριστικών σκληρότητας. Δεδομένα έχουν συλλεχθεί από ένα δείγμα 2038 εφήβων γενικού πληθυσμού μεταξύ 15 και 18 ετών (1070 κορίτσια, Mage = 16). Η έρευνα είχε ένα διαχρονικό σχεδιασμό και οι έφηβοι ακολουθήθηκαν σε δύο διαφορετικές χρονικές στιγμές, 1 χρόνο μετά. Αύξηση στα προβλήματα αντικοινωνικής συμπεριφοράς και στα χαρακτηριστικά σκληρότητας φάνηκε να συνδυάζεται με αύξηση στα συμπτώματα άγχους και κατάθλιψης, στα ναρκισιστικά στοιχεία, στην προληπτική και αντιδραστική επιθετικότητα, καθώς και μείωση στην αυτοεκτίμηση. Επιπλέον, οι έφηβοι με υψηλά και σταθερά επίπεδα προβλημάτων αντικοινωνικής συμπεριφοράς και χαρακτηριστικών σκληρότητας παρουσίασαν σταθερά υψηλά επίπεδα ρίσκου όσον αφορά ενδοπροσωπικά, διαπροσωπικά και προβλήματα συμπεριφοράς. Σε αντίθεση, οι νέοι με υψηλά επίπεδα χαρακτηριστικών σκληρότητας χωρίς προβλήματα αντικοινωνικής συμπεριφοράς παρέμειναν σε χαμηλά επίπεδα ρίσκου για άγχος και στοιχεία κατάθλιψης, ναρκισιστικά στοιχεία και επιθετικότητα, υποδεικνύοντας έναν πιθανό προστατευτικό παράγοντα των χαρακτηριστικών σκληρότητας ως προς την ανάπτυξη ψυχοπαθητικών προβλημάτων.



Δημιουργική σκέψη και θεωρία του νου σε παιδιά ηλικίας 4 εως 6 ετών

Πλουσία Μισαηλίδη, Ευαγγελία Τσιλώνη

Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Στόχος της έρευνας ήταν να εξετάσει συνδέσεις ανάμεσα σε διαστάσεις της δημιουργικής σκέψης (ευχέρεια και πρωτοτυπία) και στη θεωρία του νου σε παιδιά ηλικίας 4- έως 6- ετών. Στην έρευνα πήραν μέρος παιδιά (N = 90) με μέσο όρο ηλικίας M = 4.7 ετών και των δύο φύλων. Η δημιουργική σκέψη μετρήθηκε με τη Multidimensional Stimulus Fluency Measure (MSFM, Moran, Milgram, Sawyers, & Fu, 1983) και η θεωρία του νου με μια συστοιχία έργων α' και β' τάξης αντιστοίχως. Για τη μέτρηση του εκφραστικού λεξιλογίου των παιδιών χρησιμοποιήθηκε το Word Finding Vocabulary Test (Renfrew, 1997). Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι υψηλότερες επιδόσεις στα έργα θεωρίας του νου προέβλεπαν αντιστοίχως καλύτερες βαθμολογίες και στις δύο δοκιμασίες δημιουργικής σκέψης της MSFM. Τα αποτελέσματα φαίνεται να υποστηρίζουν θεωρήσεις που μιλούν για συνδέσεις μεταξύ της θεωρίας του νου και άλλων γνωστικών ικανοτήτων που ομοίως αναπτύσσονται κατά την προσχολική ηλικία.



Σύγκριση μεταξύ εφήβων και νεαρών ενηλίκων για την ικανότητα μνήμης

Ανδρούλλα Ελευθερίου, Φώφη Κωνσταντινίδου

Πανεπιστήμιο Κύπρου

Στην εργασία αυτή παρουσιάζονται τα αποτελέσματα μιας ποσοτικής έρευνας σε τυχαίο δείγμα ηλικιών 13–30 ετών, στον κυπριακό πληθυσμό, όπου χορηγήθηκε μιας σειρά από νευροψυχολογικά τεστ, όπως το Hopkins Verbal Learning Test – Revised (HVLT), Nicosia Verbal Learning Test (NVLT) και το Greek Letter Cancellation. Στόχοι της έρευνας ήταν η σύγκριση των επιδόσεων στη βραχυπρόθεσμη και μακροπρόθεσμη μνήμη, στην προσοχή, συγκέντρωση και στην ταχύτητα επεξεργασίας ανάμεσα σε έφηβους και νεαρούς ενήλικες και να διερευνηθεί κατά πόσο η πανεπιστημιακή εκπαίδευση και η ηλικία επηρεάζουν την ικανότητα μνήμης, εκμάθησης και ανάκλησης πληροφοριών. Σχετικά με τα αποτελέσματα της έρευνας, αναμένονται πως δεν θα υπάρχουν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ των 2 ηλικιακών ομάδων, ωστόσο οι νεαροί ενήλικες αναμένεται να έχουν ανεπτυγμένη την ικανότητα μνήμης λόγω των στρατηγικών επεξεργασίας πληροφοριών, που είναι πιο πιθανόν να κατέχουν. Μέσα από την έρευνα αναμένεται να δοθεί το έναυσμα για επιμόρφωση των εκπαιδευτικών έτσι ώστε να υπάρξει μια διαφοροποίηση στη διδασκαλία προωθώντας καλύτερες εκπαιδευτικές μεθόδους με απώτερο σκοπό την πιο αποτελεσματική ικανότητα μνήμης και κατά συνέπεια της μάθησης. Ταυτόχρονα θα μπορούσαν να γίνουν προγράμματα εκμάθησης στρατηγικών μνήμης προς τους έφηβους που θα τους βοηθούσε να ήταν πιο αποδοτικοί στο ακαδημαϊκό τους έργο αλλά και γενικότερα σε άλλους τομείς.



Τα σχολεία ως κοινωνικοί χώροι συνεργασίας: Δυνατότητες και περιορισμοί

Οργανωτής/Πρόεδρος: **Ιωάννα Μπίμπου-Νάκου**, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο
Θεσσαλονίκης

Συζητητής: **Ιωάννα Μπίμπου-Νάκου**, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η συγκεκριμένη θεματική ενδιαφέρεται για το σχολείο ως έναν πολύτιμο κοινωνικό χώρο των παιδιών, έναν χώρο πειραματισμού, και επικύρωσης των εμπειριών τους στις σχέσεις τους με τους ενήλικες, υιοθετώντας ένα πεδίο αντίστασης σε ρυθμιστικές κοινωνικές πρακτικές για διεθνοποίηση των αναγκών, την κανονικότητα και τη συμμόρφωση των παιδιών. Μέσα από τις ανακοινώσεις, συζητούνται παραδείγματα κοινωνικών σχέσεων των παιδιών/νέων που κατανοούν και αναγνωρίζουν τη διαφορά, τη μοναδικότητα και την ποικιλία στην παιδική/νεανική ηλικία. Βασική παραδοχή των ανακοινώσεων είναι η αναγνώριση των παιδιών ως ενεργητικών φορέων δράσης που μοιράζονται με τους γύρω τους-και τους ενήλικες- διάφορα κοινωνικά συστήματα λόγου: πρακτικές ρύθμισης και ελέγχου (Κουγιουμουτζάκη), εμπειρίες ενδοσχολικής βίας (Καργά), διεργασίες πολιτισμικής ένταξης (Αβδελίδου και Μπίμπου) και διαχωριστικές γραμμές με βάση την ψυχική τους υγεία (Αθανασοπούλου). Τα παραδείγματα που παρουσιάζονται μας καλούν να συναντήσουμε τα παιδιά στον χώρο του σχολείου, μέσα από διεπιστημονικές και διεπαγγελματικές συνεργασίες. Βασική προϋπόθεση για μια πετυχημένη συνάντηση είναι, μεταξύ άλλων, η ουσιαστική κατανόηση της επιθυμίας μας για το πώς θέλουμε να μας προσεγγίζουν τα ίδια, έξω από τα πεδία της "προστατευμένης αθωότητας" ή της "κανονικοποιητικής ρύθμισης".



Η συνεργασία σχολείου-οικογένειας: Σύγχρονες τάσεις και επιδράσεις στην παιδική ηλικία

Φωτεινή Κουγιουμουτζάκη

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η νεότεριότητα ανέδειξε την παιδική ηλικία ως μία ιδιαίτερη και ξεχωριστή περίοδο της ζωής του ανθρώπου στη διάρκεια της οποίας το παιδί προετοιμάζεται για το στάδιο της ενηλικότητας. Τα καθήκοντα του *ελέγχου και της φροντίδας* για την ανάπτυξη των παιδιών ανατίθενται σε δύο κυρίως θεσμούς, την οικογένεια και το σχολείο, ο οποίοι καθίστανται ως οι πλέον ενδεδειγμένοι φορείς κοινωνικοποίησης και ταυτόχρονα, οι πλέον κατάλληλοι κοινωνικοί τόποι παρουσίας του παιδιού. Με διαφορετικό τρόπο, και οι δύο τόποι είναι πεδία μεταβίβασης γνώσης, κοινωνικών προσδοκιών και αξιών: στην οικογένεια αναγνωρίζουμε ένα περισσότερο συναισθηματικό επίπεδο, άτυπης εκπαίδευσης, ενώ στο σχολείο, ένα πιο αυστηρό πλαίσιο τυπικής εκπαίδευσης, με την γνώση να ενδιαφέρεται για την εσωτερίκευση αξιών και τρόπων σκέψης που συνδέονται με την ευρύτερη κοινωνία. Και στα δύο πεδία κυριαρχεί η *ρύθμιση και ο έλεγχος* της συμπεριφοράς των παιδιών με την επιβολή τυπικών και άτυπων περιορισμών –και τα δύο πεδία ενσωματώνουν εντέλει τις προσπάθειες της κοινωνίας να διαμορφώσει τις επόμενες γενιές. Τα παρόμοια καθήκοντα των δύο φορέων απέναντι στα παιδιά, επέβαλαν σταδιακά την αναγκαιότητα συνεργασίας μεταξύ τους. Αρκετές, δυτικές κυρίως χώρες, έχουν προχωρήσει κατά τις τελευταίες δεκαετίες, σε θεσμικές ρυθμίσεις του πλαισίου συνεργασίας οικογένειας-σχολείου. Το αυξημένο αυτό ενδιαφέρον και οι πολιτικές παρεμβάσεις νομιμοποιούνται στη ρητορική του κυρίαρχου λόγου βάσει του επιχειρήματος «της πληρέστερης κάλυψης των εκπαιδευτικών αναγκών του παιδιού». Το πραγματικό διακύβευμα, ωστόσο, συνδέεται με ευρύτερες κοινωνικές ανάγκες και αφορά τη διαμόρφωση των κοινωνικών υποκειμένων και το είδος των ενηλίκων που χρειάζεται η μελλοντική κοινωνία – ειδικότερα σήμερα, όπου ο σύγχρονος άνθρωπος βιώνει μεγάλο βαθμό αβεβαιότητας και ανασφάλειας και που η κοινωνία απαιτεί ευέλικτα και αυτορυθμιζόμενα υποκείμενα. Μέσα από αυτό το πρίσμα, η παρουσίαση εστιάζει στις μεταβολές που έχουν επέλθει στη σχέση οικογένειας και σχολείου και συζητάει τις στρατηγικές επιλογές των εκπαιδευτικών, των παιδιών και των γονέων ως προς τη διαπραγμάτευση αυτής της σχέσης.



Ο σχολικός εκφοβισμός ως μια επισφαλής διεργασία των κοινωνικών σχέσεων των παιδιών στο σχολείο: Κριτική αποτίμηση στα πλαίσια της συνεργασίας σχολείου και οικογένειας

Σταυρούλα Καργά

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η βία αφορά τόσο τις κοινωνικές σχέσεις των παιδιών με τους συνομηλίκους τους, όσο και των παιδιών με τους ενηλίκους-εκπαιδευτικούς και γονείς. Σημαντικές μελέτες επισημαίνουν ότι η κυρίαρχη προσέγγιση με την οποία αναγνωρίζονται τα παιδιά σήμερα στο σχολείο είναι "τα παιδιά ως πρόβλημα", με έντονη δυσπιστία από την πλευρά των ενηλίκων-εκπαιδευτικών προς τα ίδια και τις οικογένειές τους και με απουσία λόγου και "φωνής" των παιδιών στα σχολικά δρώμενα. Σημαντικές ερμηνείες για την εκδήλωση πρακτικών εκφοβισμού αφορούν τόσο κοινωνικούς παράγοντες (π.χ., οικονομικό/μορφωτικό επίπεδο, σχολική κουλτούρα), οικογενειακές πρακτικές (π.χ., ενδοοικογενειακή βία, οικογένειες με ψυχοκοινωνικές δυσκολίες) και ατομικούς παράγοντες (π.χ., συναισθηματική, κοινωνικογνωστική και ηθική ανάπτυξη των παιδιών και των νέων, ικανότητες διαπροσωπικής επικοινωνίας και επίλυσης συγκρούσεων) και την δυναμική αλληλεπίδρασή τους. Η παρούσα ανακοίνωση α) συζητά τα αποτελέσματα μιας έρευνας (στα πλαίσια μιας διδακτορικής διατριβής) για την συμβολή της οικογενειακής επικοινωνίας (παράγοντες ελέγχου και συναισθηματικής ασφάλειας) στην εκδήλωση/διατήρηση πρακτικών θυματοποίησης στο σχολείο και β) προτείνει μορφές συνεργασίας μεταξύ σχολείου και οικογένειας.



Η αξιοποίηση του κινηματογράφου σε ομάδες μεταναστών/προσφύγων

Ευαγγελία Αβδελίδου, Ιωάννα Μπίμπου-Νάκου

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Με βάση τη διεθνή έρευνα (Moro, 2013· CHICAM, 2005· Buckingham 2008), τα σχολεία, στην Ελλάδα και διεθνώς χαρακτηρίζονται από την παρουσία σημαντικού αριθμού μεταναστών/προσφύγων μαθητών που καλούνται να διαπραγματευτούν ζητήματα ένταξης στην χώρα υποδοχής. Στην παρούσα ανακοίνωση, μας ενδιαφέρει να αναδείξουμε τα ΜΜΕ (και κατά συνέπεια και τον κινηματογράφο) ως έναν χώρο αναπαράστασης και διαπραγμάτευσης των κοινωνικών σχέσεων των παιδιών/νέων, που μπορεί να αξιοποιηθεί για την διαπραγμάτευση στερεοτύπων, προκαταλήψεων, συγκρούσεων αλλά και συναντήσεων προσφύγων και μεταναστών παιδιών και νέων στους κοινωνικούς χώρους της χώρας υποδοχής. Συγκεκριμένα, αντλούμε από τον κινηματογράφο ως μεταβατικό φαντασιακό χώρο (Winnicott, 1982· Metz, 2007), που συν-δημιουργείται από τους παραγωγούς και το κοινό (μαθητές-εκπαιδευτικούς-γονείς), με την γλώσσα των εικόνων (CHICAM, 2005). Αρχικά, θα αναφερθούμε στην αξιοποίηση του κινηματογράφου ως μεταβατικού χώρου για ψυχοκοινωνικές εμπειρίες, παράλληλα με την αναγνώριση ενός πολιτισμικού χώρου που τον μοιραζόμαστε όλοι μας σε ένα συγκεκριμένο ιστορικό κοινωνικό πλαίσιο. Η θεωρία του Winnicott(1971) με την έμφαση στον δυνητικό χώρο, μας επιτρέπει να διαπραγματευτούμε την σχέση ανάμεσα σε δυο διακριτούς χώρους της εσωτερικής και εξωτερικής εμπειρίας. Στη συνέχεια, θα αναφερθούμε στην σχετική ερευνητική δραστηριότητα από τα μέσα της δεκαετίας του 90 μέχρι σήμερα (Bloustein, 1998· De Block & Buckingham, 2007· FilmEd, 2014) με παραδείγματα χρήσης του κινηματογράφου για τη διαπραγμάτευση ψυχοκοινωνικών θεμάτων και ζητημάτων ταυτότητας σε πολυεθνικές ομάδες (Πάμε Σινεμά, 2003·ΚΑΡΠΟΣ· Αβδελίδου, 2013· Βαβέλ, 2016). Στο τέλος, θα συζητήσουμε κριτικά το φιλικό κείμενο ως μεταβατικό χώρο για την διεργασία και την δόμηση ταυτοτήτων σε παιδιά στο σχολείο και την διεργασία αξιοποίησης του κινηματογράφου για την διαπραγμάτευση της μετανάστευσης στην εκπαίδευση.



Παράδειγμα συνεργασίας μιας ιατροπαιδαγωγικής υπηρεσίας με το Πανεπιστήμιο

Λίλιαν Αθανασοπούλου

Ιατροπαιδαγωγικό Κέντρο Γ.Ν. 'Γ.ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ'

Η ανακοίνωση παρουσιάζει την εμπειρία από την συστηματική συνεργασία που έχει διαμορφωθεί, τα τελευταία έξι χρόνια, μεταξύ του Παιδαγωγικού Τμήματος του Α.Π.Θ. με το Ιατροπαιδαγωγικό Κέντρο Γ.Ν. 'Γ.ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ'. Στα πλαίσια της συγκεκριμένης συνεργασίας, φοιτητές και φοιτήτριες των τελευταίων εξαμήνων προσφέρουν παιδαγωγική υποστήριξη στα σπίτια παιδιών με γενικές μαθησιακές δυσκολίες, που έχουν εξεταστεί στην υπηρεσία μας. Στην ουσία, αφορά ένα παράδειγμα συνάντησης της ακαδημαϊκής κοινότητας με φορείς ψυχικής υγείας και κοινωνικής πολιτικής για παιδιά και νέους. Η εμπειρία αυτή περιλαμβάνει κοινές συναντήσεις των δυο χώρων και συστηματικές εποπτείες. Συγκεκριμένα, το διαγνωστικό πρωτόκολλο που ακολουθούμε στο Ιατροπαιδαγωγικό Κέντρο για τα παιδιά που προσέρχονται με αρχικό αίτημα μαθησιακής φύσης, παράλληλα με την φυσιογνωμία της υπηρεσίας σαν δομής ψυχικής υγείας, επιτρέπει την προσέγγιση και την ανάδειξη του συνόλου των ικανοτήτων αλλά και δυσκολιών/πιθανών διαταραχών του παιδιού και της οικογένειας. Κατά συνέπεια, το προτεινόμενο πρόγραμμα θεραπευτικών παρεμβάσεων καλείται να συνυπολογίσει τις πολύπλοκες ανάγκες που προκύπτουν, όπως είναι για παράδειγμα οι μαθησιακές δυσκολίες σε συνδυασμό ή στο πλαίσιο συναισθηματικών διαταραχών, αναπτυξιακών διαταραχών, σοβαρών γεγονότων ζωής, κοινωνικού αποκλεισμού κ.α. Αρκετές από τις οικογένειες με τις οποίες συνεργαζόμαστε αδυνατούν να ακολουθήσουν τις προτεινόμενες παρεμβάσεις της υπηρεσίας μας για οικονομικούς λόγους. Από την άλλη πλευρά, οι δημόσιες υπηρεσίες που θα έπρεπε να καλύπτουν τα θέματα αυτά, είναι δραματικά υποστελεχωμένες και επιβαρυνμένες με τον ολοένα αυξανόμενο αριθμό παιδιών που προσέρχονται. Οι επαγγελματίες καλούμαστε να γίνουμε ευρηματικοί, διασφαλίζοντας, ωστόσο, τις διεκδικήσεις του χώρου. Η αναφερόμενη συνεργασία, προσφέρει τόσο σε πραγματικό όσο και σε συμβολικό επίπεδο πολλαπλά οφέλη: ανταποκρίνεται στις ανάγκες ενός σημαντικού αριθμού παιδιών σε παιδαγωγικά και ψυχικά ζητήματα, διευρύνει την εμπειρία των μελλοντικών παιδαγωγών, ενώ στις παρούσες κοινωνικο-οικονομικές και πολιτισμικές συνθήκες εμπλουτίζει τη "φαρέτρα" μας με δράσεις που απαντούν στις ανάγκες των καιρών.



Εκπαίδευση και προσφυγική ταυτότητα

Οργανωτής/Πρόεδρος: **Κώστας Μάγος**, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Συζητητής: **Χρήστος Γκόβαρης**, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Σκοπός του συμποσίου είναι η ανάδειξη καλών πρακτικών που εστιάζουν στην εκπαίδευση παιδιών και νέων προσφυγικής καταγωγής, καθώς και η παρουσίαση δυνατοτήτων ανάπτυξης διαπολιτισμικής επικοινωνίας μεταξύ προσφύγων και ομηλίκων της κυρίαρχης εθνοπολιτισμικής ομάδας. Παράλληλα, το συμπόσιο στοχεύει στην ανάπτυξη προβληματισμού σχετικά με ποικίλες διαστάσεις της εκπαίδευσης του προσφυγικού πληθυσμού. Η πρώτη από τις εργασίες του συμποσίου εστιάζει στην κριτική παρουσίαση δράσεων συνεργασίας μεταξύ φοιτητών-υποψήφιων εκπαιδευτικών και συνομήλικων νεαρών προσφύγων οι οποίες σχεδιάστηκαν, οργανώθηκαν και πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο ακαδημαϊκών μαθημάτων. Τόσο τα συμμετέχοντα στις παραπάνω δράσεις μέλη της κυρίαρχης ομάδας όσο και τα υποκείμενα-φορείς της προσφυγικής ταυτότητας ανέπτυξαν μορφές και τρόπους διαπολιτισμικής ανταλλαγής, υπερβαίνοντας τα γλωσσικά εμπόδια και αξιοποιώντας ως μέσο αφετηριακής επικοινωνίας την σωματική έκφραση και την δημιουργική κίνηση. Η δεύτερη εισήγηση εστιάζει σε καλές πρακτικές για την σχολική ένταξη των παιδιών προσφυγικής καταγωγής οι οποίες στοχεύουν αφενός στην ενδυνάμωση της ταυτότητάς τους και αφετέρου στην ανάπτυξη διαπολιτισμικών δεσμών με τη χώρα υποδοχής. Η τρίτη εισήγηση αφορά στην κριτική προσέγγιση γλωσσοπολιτισμικού παιδαγωγικού υλικού με σκοπό την συνεκπαίδευση μαθητών με προσφυγικό ή μεταναστευτικό υπόβαθρο και γηγενών μαθητών, καθώς και την παρουσίαση πιλοτικών μορφών πολύγλωσσου, διαπολιτισμικού υλικού για την διδασκαλία της γλώσσας της χώρας υποδοχής. Τέλος, η τέταρτη εργασία εστιάζει στην σύγκριση των προσωπικών αντιλήψεων και των διδακτικών πρακτικών των εκπαιδευτικών που διδάσκουν σε τάξεις με πρόσφυγες μαθητές. Και οι τέσσερις εισηγήσεις του συμποσίου στηρίζονται σε διαπολιτισμικές και διαγλωσσικές θεωρίες και πρακτικές, ενώ ένα από τα κοινά σημεία των συμπερασμάτων τους αφορά στην ανάδειξη της προσφυγικής ταυτότητας, όπως και κάθε ταυτότητας, ως μιας δυναμικής διαδικασίας που βρίσκεται σε διαρκή αλληλεπίδραση με τις ταυτότητες των άλλων, από τις οποίες εμπλουτίζεται και συγχρόνως εμπλουτίζει.



Χορεύοντας μαζί: Διαπολιτισμικές δράσεις συνεργασίας φοιτητών και προσφύγων

Κώστας Μάγος, Μαρία Τσουβαλά

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Η αύξηση των προσφυγικών ροών έχει οδηγήσει στην αναζήτηση αποτελεσματικών διαδικασιών κοινωνικής και εκπαιδευτικής ένταξης των ανηλίκων προσφύγων. Σημαντικός αριθμός προγραμμάτων και δράσεων αναπτύσσονται διεθνώς με σκοπό την προώθηση της διαπολιτισμικής επικοινωνίας μεταξύ των νεαρών μελών της κυρίαρχης εθνοπολιτισμικής ομάδας και αντίστοιχης ηλικίας προσφύγων. Η ανάπτυξη επικοινωνιακών και συνεργατικών διόδων αφενός συμβάλλει στην γρηγορότερη ένταξη του προσφυγικού πληθυσμού και αφετέρου λειτουργεί ως μέσο υπέρβασης της ξενοφοβίας για τον γηγενή πληθυσμό. Με δεδομένες τις επικοινωνιακές δυσκολίες λόγω των διαφορετικών ομιλούμενων γλωσσών, δράσεις που έχουν ως αφετηρία την σωματική και δημιουργική έκφραση, μπορούν να αποτελέσουν ένα ιδιαίτερα αποτελεσματικό εργαλείο στην ανάπτυξη διαπολιτισμικής επικοινωνίας και ανταλλαγής. Στην παρούσα εισήγηση θα παρουσιασθεί το περιεχόμενο και τα αποτελέσματα μιας σειράς δράσεων διαπολιτισμικής επικοινωνίας και συνεργασίας μεταξύ φοιτητών-υποψήφιων εκπαιδευτικών και νεαρών προσφύγων, όπως αυτές σχεδιάστηκαν και πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο δύο μαθημάτων του προπτυχιακού προγράμματος σπουδών του Παιδαγωγικού Τμήματος Προσχολικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας. Πρόκειται για τα μαθήματα «Σχεδιασμός, οργάνωση και αξιολόγηση διαπολιτισμικών δράσεων» και «Κινητικές δραστηριότητες και παιδαγωγικές αρχές του σύγχρονου χορού» στα οποία συμμετείχαν αφενός φοιτήτριες του Τμήματος και αφετέρου ανήλικοι ασυνόδευτοι αιτούντες άσυλο νέοι που φιλοξενούνται στις δομές της κοινωνικής οργάνωσης «Άρσις» στην Μαγνησία. Η αρχική αμηχανία που εκδηλώθηκε στο πρώτο στάδιο της επικοινωνίας μεταξύ φοιτητών και προσφύγων, μέσα από τις διαπολιτισμικές δράσεις που πραγματοποιήθηκαν, σταδιακά μετασχηματίστηκε σε ενδιαφέρον για την ταυτότητα του «άλλου», καθώς και ανάπτυξη στοχασμού για τις πολιτισμικές ομοιότητες και διαφορές. Επίσης, παρατηρήθηκαν μετασχηματισμοί ξενοφοβικών απόψεων για τον προσφυγικό πληθυσμό, οι οποίες είχαν αρχικά διατυπωθεί από ένα μικρό αριθμό φοιτητών, σε αντιλήψεις με ενσυναισθηματικό περιεχόμενο και επιθυμία υποστήριξης των νεαρών προσφύγων.



Η προσφυγική ταυτότητα ως μέσο προσαρμογής στις νέες συνθήκες ζωής

Μάγδα Βίτσου, Ελένη Μπαρμπουδάκη

Διεύθυνση Υποστήριξης Εκπαίδευσης Προσφύγων Μαγνησίας

Η μετακίνηση ανθρώπων από τον τόπο καταγωγής τους ή τον τόπο κατοικίας τους σε άλλο με σκοπό την εξασφάλιση της επιβίωσης και της ασφάλειας της ζωής, είναι ένα κοινωνικό και πολιτικό φαινόμενο ιστορικά διαρκές. Η φαινομενική ένταση του προσφυγικού τις τελευταίες δεκαετίες αφορά κυρίως στην πληρέστερη καταγραφή του από φορείς και χώρες που γίνονται αποδέκτες των λεγόμενων προσφυγικών ροών αναλαμβάνοντας την αντιμετώπιση και διαχείριση τους. Κατευθύνοντας την προσοχή μας από συνήθεις στερεοτυπικές αναφορές στην ουσία του ζητήματος, είναι ανάγκη να κατανοήσουμε ότι η ταυτότητα του πρόσφυγα είναι περισσότερο σύνθετη και περίπλοκη. Πέρα από την ανάρτηση μιας «ταμπέλας», η προσφυγική ταυτότητα περιγράφει ανάγκες, ιδιαιτερότητες, προσδοκίες, ευκαιρίες, αλλά και υποχρεώσεις τόσο από την πλευρά του πρόσφυγα όσο και από εκείνη της κυρίαρχης εθνοπολιτισμικής ομάδας. Στην παρούσα εισήγηση παρουσιάζεται μια διδακτική δράση σε παιδιά πρόσφυγες, η οποία στηρίχθηκε στις αρχές της αποδοχής και του σεβασμού της προσφυγικής ταυτότητας, αναδεικνύοντας την συγχρόνως σε εργαλείο για την ομαλή ένταξη τους στην νέα πραγματικότητα. Αναγνωρίζοντας ως ισότιμη τη μητρική/ές γλώσσα/ες μέσα στην τάξη διδασκαλίας των ελληνικών και αναδεικνύοντας το πολιτισμικό «φορτίο» των μαθητών σε προσωπικό πλούτο κατά την κοινωνική τους συναναστροφή, επιδιώχθηκε η εξωτερίκευση τους μέσω των πολλαπλών μορφών της Τέχνης. Συγκεκριμένα οι δραστηριότητες της παρέμβασης ακολούθησαν τις αρχές της βιωματικής μάθησης μέσω της δραματικής τέχνης, των εικαστικών και της μουσικής με την ενεργό συμμετοχή των μαθητών. Παράλληλα πραγματοποιήθηκαν μια σειρά από εκπαιδευτικές επισκέψεις και δράσεις με τη συνδρομή των οικογενειών των μαθητών, στοχεύοντας αφενός στην ενδυνάμωση της πολιτισμικής τους ταυτότητας και αφετέρου στην διαπολιτισμική επικοινωνία και ανταλλαγή.



Σχεδιασμός εκπαιδευτικού υλικού για τη συνεκπαίδευση εκπαιδευόμενων με και χωρίς προσφυγικό/μεταναστευτικό υπόβαθρο: Μια κριτική διαπολιτισμική προσέγγιση

Μαίρη Μαργαρώνη

Αριστοτελείο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Λαμβάνοντας ως αφορμή τις έντονες και συχνά αντικρουόμενες συζητήσεις των τελευταίων χρόνων περί εκπαιδευτικής και γενικότερα κοινωνικής ετοιμότητας όσον αφορά στη συνεκπαίδευση του προσφυγικού και του γενικού μαθητικού πληθυσμού στην Ελλάδα, η παρούσα εισήγηση κατ' αρχάς διερευνά και παρουσιάζει κριτικά γλωσσοπολιτισμικό εκπαιδευτικό υλικό που έχει δημιουργηθεί και είθισται να χρησιμοποιείται σε διάφορες μορφές εκπαίδευσης (τυπικής, μη τυπικής και άτυπης) παιδιών, εφήβων και ενηλίκων με και χωρίς προσφυγικό/μεταναστευτικό υπόβαθρο στην ελληνική κοινωνία. Μέσα από συγκεκριμένα παραδείγματα πολλαπλών παιδαγωγικών εφαρμογών των διάφορων εκπαιδευτικών υλικών, προβάλλει τις πτυχές εκείνες που συμβάλλουν στην καλλιέργεια διαπολιτισμικής ευαισθητοποίησης και πολιτειακής συνειδητότητας. Ταυτόχρονα εστιάζει σε σημεία που χρήζουν κριτικής επαναπροσέγγισης, τροποποίησης και εμπλουτισμού των υλικών, προκειμένου να λειτουργήσουν βελτιωτικά και περισσότερο αποτελεσματικά στην εκπαιδευτική/κοινωνική αλληλεπίδραση και διαπολιτισμική συνύπαρξη των μαθητευομένων. Επιπλέον, η εργασία εντοπίζει το σημαντικό κενό που υπάρχει όσον αφορά τη δημιουργία πολύγλωσσου εκπαιδευτικού υλικού, το οποίο αφενός προσεγγίζει ολιστικά τη γλώσσα (*Whole Language Approach*), εφαρμόζοντας καινοτόμες διδακτικές μεθόδους, όπως η μέθοδος *CLIL (Content and Language Integrated Learning)*, και αφετέρου ενισχύει διαγλωσσικές πρακτικές (*translanguaging*) σε μεικτές, πολύγλωσσες και πολυπολιτισμικές εκπαιδευόμενες ομάδες, αναδεικνύοντας την ισοτιμία των γλωσσών και των πολιτισμών με τους οποίους αυτές συνδέονται. Τέλος, παρουσιάζονται κάποιες πρώτες προσπάθειες που γίνονται στην Ελλάδα για την κάλυψη αυτού του κενού μέσα από την πιλοτική δημιουργία πολύγλωσσου, διαγλωσσικού και ολιστικής προσέγγισης εκπαιδευτικού υλικού, που όχι μόνο επιτρέπει ή υποβοηθά τη συνεκπαίδευση μαθητευομένων με και χωρίς προσφυγικό/μεταναστευτικό υπόβαθρο αλλά την καθιστά και μία εκ των ων ουκ άνευ εκπαιδευτική δυναμική με σημαίνουσα κοινωνική ωφέλεια.



Μαθητές πρόσφυγες στο ελληνικό σχολείο: Διερεύνηση αντιλήψεων, στάσεων και πρακτικών των εκπαιδευτικών

Γιώργος Σιμόπουλος

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Η ένταση και η έκταση των προσφυγικών ροών από το 2015 έως σήμερα οδήγησε, εκτός των άλλων, σε σημαντικές διαφοροποιήσεις των πολιτικών εκπαιδευτικής υποδοχής και ένταξης. Στο πλαίσιο αυτό αναζητήθηκαν και αναζητούνται, συχνά με αντιφατικό τρόπο, αποτελεσματικές διαδικασίες εκπαιδευτικής παρέμβασης για την υποδοχή των μαθητών-προσφύγων. Σημαντικές διαφοροποιήσεις έχουν παραχθεί τόσο σε θεσμικό πλαίσιο (με την ίδρυση των Δομών Υποδοχής για την Εκπαίδευση Προσφύγων) και το βαθμό αξιοποίησης υφιστάμενων δομών υποστήριξης, όπως οι Τάξεις Υποδοχής, όσο και σε επίπεδο εκπαιδευτικών πρακτικών. Την ίδια στιγμή ένα αυξανόμενο μέρος των εκπαιδευτικών έρχεται σε άμεση επαφή με τα διλήμματα για την εκπαίδευση αυτών των ομάδων, χωρίς, κατά κανόνα, να υποστηρίζεται συστηματικά στη διαδικασία αυτή. Η εργασία που παρουσιάζεται επιδιώκει να συμβάλει στη συζήτηση στο πεδίο αυτό, διερευνώντας τη σύνδεση των προσωπικών εκπαιδευτικών θεωριών, των στάσεων και των παραδοχών των εκπαιδευτικών με τις εκπαιδευτικές πρακτικές που ακολουθούνται στη σχολική τάξη. Υπό αυτή την έννοια επιδίωξη της συγκεκριμένης εργασίας είναι να αναδείξει τις αντιλήψεις και παραδοχές εκπαιδευτικών και μαθητών που συναντιούνται σε τάξεις υποδοχής, διαπολιτισμικά σχολεία και δομές υποδοχής για την εκπαίδευση προσφύγων, για τα διαφορετικά μοντέλα και τις πρακτικές εκπαιδευτικής ένταξης της συγκεκριμένης ομάδας. Στο πλαίσιο αυτό αναζητούνται οι διαδρομές μέσω των οποίων οι εκπαιδευτικοί μπορούν να υποστηριχθούν, ώστε να αναλάβουν οι ίδιοι την επαγγελματική τους ανάπτυξη και να αναπτύξουν τη διαπολιτισμική τους ικανότητα. Η διερεύνηση του «τι» και «πώς» τελικά «μαθαίνουν» οι εκπαιδευτικοί επεξεργαζόμενοι τις εμπειρίες τους σε διαφορετικά εκπαιδευτικά πλαίσια, αποτελεί ένα κρίσιμο διακύβευμα για το σχεδιασμό δράσεων που συγκλίνουν στη λογική του εκπαιδευτικού ως στοχαζόμενου επαγγελματία, διευρύνουν την επαγγελματική του αυτονομία και συντονίζονται με πρακτικές εκπαιδευτικής συμπερίληψης.



Διαταραχή αυτιστικού φάσματος: γνωστικά χαρακτηριστικά και ψυχοκοινωνικές παρεμβάσεις

Προεδρείο: **Ελένη Διδασκάλου**, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Οι επιτελικές λειτουργίες προβλέπουν τη θεωρία του νου αλλά όχι τη λεκτική κοινωνική επικοινωνία σε παιδιά σχολικής ηλικίας με διαταραχή αυτιστικού φάσματος

Ευαγγελία Χρυσάνθη Κούκλαρη, Στέλλα Τσερμεντσέλη

University of Greenwich

Η συσχέτιση μεταξύ των Επιτελικών Λειτουργιών και της Θεωρίας του Νου στη Διαταραχή Αυτιστικού Φάσματος (ΔΑΦ) έχει ευρέως εξεταστεί στην προσχολική ηλικία, ενώ η έρευνα σε παιδιά σχολικής ηλικίας είναι σχετικά περιορισμένη. Επιπλέον ο ρόλος των επιτελικών λειτουργιών στην ικανότητα Λεκτικής Κοινωνικής Επικοινωνίας στη ΔΑΦ έχει εξεταστεί κυρίως με ερωτηματολόγια επιτελικών λειτουργιών χορηγούμενα σε γονείς τα οποία θεωρούνται ότι μετρούν διαφορετικές γνωστικές λειτουργίες συγκριτικά με τις πειραματικές μετρήσεις των επιτελικών λειτουργιών των παιδιών. Ο σκοπός της παρούσας μελέτης ήταν να μελετήσει την επίδραση των επιτελικών λειτουργιών στις κοινωνικές δεξιότητες και συγκεκριμένα στους τομείς της Θεωρίας του Νου και της Λεκτικής Κοινωνικής Επικοινωνίας στη σχολική ηλικία. Συνολικά 32 παιδιά με ΔΑΦ και 32 παιδιά τυπικής ανάπτυξης, μεταξύ 8 και 12 ετών, ολοκλήρωσαν μετρήσεις επιτελικών λειτουργιών (αναστολή, εργαζόμενη μνήμη, και γνωστική ευελιξία), Θεωρίας του Νου (αναγνώριση ψυχικής/ συναισθηματικής κατάστασης) και Λεκτικής Κοινωνικής Επικοινωνίας. Τα αποτελέσματα έδειξαν σημαντικές διαφορές μεταξύ των δυο ομάδων στις μετρήσεις αναστολής και γνωστικής ευελιξίας καθώς και της Λεκτικής Κοινωνικής Επικοινωνίας. Η ανάλυση παλινδρόμησης έδειξε ότι οι επιτελικές λειτουργίες προέβλεψαν την ικανότητα της Θεωρίας του Νου αλλά όχι της Λεκτικής Κοινωνικής Επικοινωνίας στη σχολική ηλικία. Τα ευρήματα συνιστούν ότι οι Επιτελικές Λειτουργίες και η ικανότητα Θεωρίας του Νου συσχετίζονται στη σχολική ηλικία. Τα αποτελέσματα συνιστούν ότι οι επιτελικές λειτουργίες, αποτελούν ένα κρίσιμο παράγοντα πρόβλεψης της ανάπτυξης της ικανότητας θεωρίας του νου στη ΔΑΦ με πιθανές εφαρμογές στο σχολικό πλαίσιο μέσω κατάλληλων πρακτικών ασκήσεων.



Θερμές και ψυχρές επιτελικές λειτουργίες και η συσχέτιση τους με την ικανότητα θεωρίας του νου σε παιδιά σχολικής ηλικίας με διαταραχή αυτιστικού φάσματος

Ευαγγελία Χρυσάνθη Κούκλαρη, Στέλλα Τσερμεντσέλη, Claire Monks

University of Greenwich

Προηγούμενες έρευνες έχουν υποδείξει πως η Διαταραχή Αυτιστικού Φάσματος (ΔΑΦ) περιλαμβάνει ελλείματα σε πολλαπλές νευροψυχολογικές λειτουργίες όπως οι Επιτελικές Λειτουργίες και η ικανότητα Θεωρίας του Νου. Ένας εννοιολογικός διαχωρισμός παρατηρείται συχνά στη σύγχρονη έρευνα μεταξύ θερμών και ψυχρών Επιτελικών Λειτουργιών. Στη ΔΑΦ, η ερευνητική προσοχή είναι στραμμένη μόνο στις ψυχρές διαδικασίες της Επιτελικής Δυσλειτουργίας. Οι ψυχρές Επιτελικές Λειτουργίες συσχετίζονται σημαντικά με την ικανότητα Θεωρίας του Νου αλλά η έρευνα δεν έχει λάβει υπόψιν τη σχέση μεταξύ των θερμών Επιτελικών Λειτουργιών και της Θεωρίας του Νου στη ΔΑΦ. Η παρούσα έρευνα εξέτασε τη συσχέτιση μεταξύ των θερμών και ψυχρών επιτελικών λειτουργιών και ικανότητας Θεωρίας του Νου σε 56 παιδιά σχολικής ηλικίας με ΔΑΦ και 69 συνομήλικους τυπικής ανάπτυξης χρησιμοποιώντας μετρήσεις ψυχρών επιτελικών λειτουργιών (εργαζόμενη μνήμη, αναστολή, σχεδιασμός), θερμών επιτελικών λειτουργιών (συναισθηματική λήψη αποφάσεων και καθυστέρηση ικανοποίησης), και ικανότητας Θεωρίας του Νου (αναγνώριση ψυχικής/ συναισθηματικής κατάστασης και ψευδούς γνώσης). Σημαντικές διαφορές παρατηρήθηκαν μεταξύ των δυο ομάδων και στους δυο τομείς Επιτελικών Λειτουργιών καταδεικνύοντας μια συνολική επιτελική δυσλειτουργία στη ΔΑΦ. Ισχυρές συσχετίσεις μεταξύ της «θερμής» καθυστέρησης ικανοποίησης και της ικανότητας Θεωρίας του Νου βρέθηκαν για πρώτη φορά στη σχολική ηλικία και δείχνουν ότι οι θερμές επιτελικές λειτουργίες συνεισφέρουν σημαντικά, πάνω και πέρα από τις ψυχρές επιτελικές λειτουργίες τόσο στην τυπική ανάπτυξη αλλά και τη ΔΑΦ. Η παρούσα μελέτη βελτιώνει την κατανόηση του προφίλ των γνωστικών ελλειμμάτων στα παιδιά με ΔΑΦ, τα οποία μπορεί να ενημερώσουν τη διάγνωση και την παρέμβαση.



Το ρηματικό λεξιλόγιο σε παιδιά του αυτιστικού φάσματος: Μια πειραματική διερεύνηση

Παναγιώτα Τσακιρπάλογλου, Σταυρούλα Σταυρακάκη

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Πρόσφατες μελέτες για τη γλωσσική ανάπτυξη ατόμων με αυτισμό θέτουν ερωτήματα όχι μόνο για τις πραγματολογικές ικανότητες των ατόμων αυτών αλλά και για δομικές πλευρές της γλώσσας με στόχο την κατανόηση της γλωσσικής ανάπτυξης στο αυτιστικό φάσμα. Στα πλαίσια αυτά, η παρούσα μελέτη διερευνά το ρηματικό λεξιλόγιο παιδιών με αυτισμό και συγκεκριμένα ρημάτων εναλλασσόμενης μεταβατικότητας, τύπων δηλ. που χρησιμοποιούνται είτε ως μεταβατικοί είτε ως αμετάβατοι σε προτασιακό πλαίσιο (π.χ. Ο άνδρας έκλεισε την πόρτα/Η πόρτα έκλεισε). Στη μελέτη μας εντάσσονται 7 παιδιά με αυτισμό υψηλής λειτουργικότητας, 6-11 ετών και μια ομάδα ελέγχου χρονολογικής ηλικίας (N=15). Χρησιμοποιήσαμε 2 πειραματικά έργα. Το πρώτο περιλαμβάνει επανάληψη 47 προτάσεων που δεν διέφεραν στον αριθμό των συλλαβών με μεταβατικά και αμετάβατα ρήματα. Το δεύτερο υποστηρίζεται από εικόνες και προφορική παρουσίαση του μεταβατικού ή αμετάβατου ρήματος. Οι συμμετέχοντες καλούνται να περιγράψουν τις εικόνες παράγοντας 49 προτάσεις. Τα αποτελέσματα δείχνουν υψηλή επίδοση των ατόμων με αυτισμό στην επανάληψη των προτάσεων στα πλαίσια της τυπικής επίδοσης. Αντίθετα, ο τύπος του ρήματος (μεταβατικό/αμετάβατο) επηρεάζει σημαντικά την παραγωγή πρότασης από τα άτομα με αυτισμό καθώς διαπιστώθηκαν ελλείμματα στην παραγωγή προτάσεων με ελλείμματα στα αμετάβατα ρήματα ενεργητικής φωνής. Συμπεραίνουμε πως τα άτομα με αυτισμό ενώ παρουσιάζουν τυπικές ικανότητες φωνολογικής μνήμης όπως δείχνει το έργο επανάληψης προτάσεων, έχουν ελλείμματα στη δόμηση πρότασης με ρήματα των οποίων το συντακτικό υποκείμενο δεν αντιστοιχεί στον πραγματικό δράστη, όπως είναι η περίπτωση των αμετάβατων ρημάτων του τύπου «η πόρτα έκλεισε». Τα αποτελέσματα αυτά έχουν εφαρμογή στις υπηρεσίες της λογοθεραπείας και της γλωσσικής εκπαίδευσης ατόμων με αυτισμό.



Ψυχοπαιδαγωγικές προσεγγίσεις και συμπεριφοριστικές τεχνικές σε παιδιά με αυτισμό σχολικής ηλικίας : Μελέτη περίπτωσης για την προώθηση της κοινωνικοποίησης παιδιών με αυτισμό στο σχολικό περιβάλλον

Λαμπρινή Σίσκα

Aegean College

Από τις σημαντικότερες και πολυπλοκότερες δυσκολίες που αντιμετωπίζουν τα παιδιά με αυτισμό είναι αυτή της κοινωνικής αλληλεπίδρασης και της λεκτικής επικοινωνίας. Τα παιδιά με αυτισμό στην Ελλάδα αντιμετωπίζουν ιδιαίτερες προκλήσεις σε ό,τι αφορά το θεραπευτικό τους πλαίσιο αλλά και το σχολικό περιβάλλον. Οι δυσκολίες αυτές όμως είναι διαφορετικές σε κάθε άτομο και η κυριότερη διαφορά έγκειται στο κατά πόσο λειτουργικός είναι ο αυτισμός και σε τι βαθμό υπάρχει λεκτική επικοινωνία. Σε πολλές μελέτες γίνεται λόγος για δυσκολία κατάκτησης κοινωνικών δεξιοτήτων αλλά και γενίκευση αυτών εκτός θεραπευτικής συνεδρίας. Στόχος αυτής της μελέτης περίπτωσης είναι να εξετάσει της εφαρμογή γνωσιακών-συμπεριφορικών προσεγγίσεων σε παιδιά με ΔΑΦ. Επιλέχθηκε ένας έφηβος με αυτισμό, ο οποίος φοιτά σε Τ.Ε.Ε ειδικής αγωγής και εξετάστηκε με το WISC –III (IQ<80, οριακή νοημοσύνη) στον οποίο γίνεται συνεχής καταγραφή συμπεριφοράς και αξιολόγηση της παρέμβασης ανά 3 μήνες. Το πρόγραμμα παρέμβασης διήρκεσε 2 χρόνια (3 ωριαίες συναντήσεις / εβδομάδα) σε κέντρο ειδικής αγωγής. Οι συνεδρίες είχαν τη βάση τους στο θεραπευτικό πρόγραμμα PRT (Pivotal Response Treatment) και στις βασικές αρχές του ABA με στόχο την ανάπτυξη λεκτικής αλληλεπίδρασης και τη διαχείριση συμπεριφοράς μέσα από γνωστικές- συμπεριφοριστικές τεχνικές. Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι υπάρχει βελτίωση ως προς την διαχείριση συμπεριφοράς η οποία γενικεύεται σε ικανοποιητικό βαθμό και στο σχολικό περιβάλλον σε αντίθεση με το επικοινωνιακό κομμάτι που διακρίνεται γενίκευση στο σχολείο με συνομηλίκους αλλά σε μικρότερο βαθμό. Οι πρακτικές αυτές θα μπορούσαν να εφαρμοστούν και σε άλλους μαθητές με αυτισμό που ακολουθούν τη δημόσια εκπαίδευση.



Ο ρόλος των εκπαιδευτικών στην ένταξη μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες

Προεδρείο: **Διαμάντω Φιλιππάτου**, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Παράγοντες που επηρεάζουν τις στάσεις των εκπαιδευτικών ως προς τη συμπερίληψη μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στις τάξεις γενικής εκπαίδευσης

Ειρήνη Ζήκα, Σταμάτιος-Αλέξανδρος Αντωνίου

Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η συμπερίληψη των μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες καθίσταται η κυρίαρχη τάση που διέπει το πεδίο των μαθησιακών δυσκολιών, με γνώμονα τις ίσες ευκαιρίες και την αποδοχή της διαφορετικότητας. Ο εκπαιδευτικός αναδεικνύεται ως ρυθμιστικός παράγοντας της συμπερίληψης και πολύτιμος αρωγός στις φάσεις του εντοπισμού και της αξιολόγησης των μαθησιακών δυσκολιών αλλά και της παρέμβασης. Στην παρούσα εισήγηση θα παρουσιαστούν ευρήματα από έρευνα που πραγματοποιήθηκε σε 205 εκπαιδευτικούς σχετικά με τις στάσεις και τις αντιλήψεις τους για τη συμπερίληψη των μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες σε τάξεις γενικής εκπαίδευσης. Ένα ερωτηματολόγιο αποτελούμενο από τρεις επιμέρους κλίμακες (TSES, STATIC, ORMS-WILLINGNESS) χορηγήθηκε στους συμμετέχοντες στην έρευνα. Δημογραφικές μεταβλητές όπως η επαγγελματική κατάρτιση, τα έτη διδακτικής εμπειρίας, το φύλο, η βαθμίδα διδασκαλίας, η ύπαρξη παιδιού με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στο άμεσο οικογενειακό περιβάλλον των εκπαιδευτικών διερευνήθηκαν σε σχέση με τις κλίμακες/υποκλίμακες του ερωτηματολογίου (αυτοαποτελεσματικότητα στη μαθητική εμπλοκή, στη διαχείριση της τάξης, στις διδακτικές στρατηγικές – στάσεις των εκπαιδευτικών ως προς την συμπερίληψη – προθυμία των εκπαιδευτικών). Από τις αναλύσεις προέκυψε ότι η κατάρτιση και η προθυμία των εκπαιδευτικών διαφοροποιούν τις στάσεις τους ως προς τη συμπερίληψη ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στις τάξεις γενικής εκπαίδευσης και οι στάσεις αυτές διαμορφώνονται βάσει πιο θετικής αυτοαξιολόγησης των ίδιων των εκπαιδευτικών, καθώς και άλλα επιμέρους ζητήματα. Επίσης, δεδομένου ότι οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί δήλωσαν μικρή επιμόρφωση σε θέματα ειδικής αγωγής αναδεικνύεται εκ νέου το ζήτημα των εκπαιδευτικών επιμορφώσεων, σε περίοδο μάλιστα που φαίνεται να επιδρούν θετικά σε ένα κρίσιμο αίτημα, αυτό της ενιαίας τάξης.



Η προώθηση των ενταξιακών διαδικασιών στο πλαίσιο του μαθήματος της φυσικής αγωγής στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση στην Ελλάδα. Οι απόψεις των εκπαιδευτικών

Φανή Τριζώνη, Ηλίας Βασιλειάδης

Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Οι μαθητές με κινητικές αναπηρίες αποτελούν μία ιδιαίτερη ομάδα ατόμων ειδικών αναγκών όσον αφορά την ένταξη τους στο σχολικό περιβάλλον, λόγω της μεταξύ τους ετερογένειας και των ποικίλων διαφορών αναφορικά με την εκάστοτε αναπηρία, που έχουν να κάνουν με το είδος, το βαθμό αναπηρίας, την οικογένεια, την έγκαιρη παρέμβαση και άλλους παράγοντες. Η διαφοροποίηση των ατόμων με αναπηρίες, από τον υπόλοιπο πληθυσμό, οφείλεται στον περιορισμό μιας λειτουργίας ή μιας ικανότητας και όχι στην προσωπικότητά τους (Πολεμικός & Τσιμπιδάκη, 2000). Πολλές φορές τα μαθητές με σωματικές αναπηρίες αντιμετωπίζουν προβλήματα κοινωνικού αποκλεισμού, άνισης μεταχείρισης και κατηγοριοποίησης, με αποτέλεσμα τη στιγματοποίηση τους (Καυταντζόγλου, 2006). Η παρούσα μελέτη αποτελεί μια πρώτη απόπειρα αποτύπωσης των απόψεων των εκπαιδευτικών φυσικής αγωγής Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης του νομού Τρικάλων αναφορικά με το βαθμό κοινωνικής ένταξης των μαθητών με σωματικές αναπηρίες στο ελληνικό γενικό σχολείο. Ειδικότερα στόχος ήταν να διερευνηθεί α) τις στάσεις και τις αντιλήψεις των εκπαιδευτικών αναφορικά με την εφαρμογή προγραμμάτων κοινωνικής ένταξης σε μαθητές με σωματικές αναπηρίες στη πρωτοβάθμια εκπαίδευση, β) τις μεθόδους και τις τεχνικές που αξιοποιούνται εκ μέρους των εκπαιδευτικών για την προώθηση της κοινωνικής ένταξης στο πλαίσιο του μαθήματος φυσικής αγωγής και γ) τις απόψεις των εκπαιδευτικών φυσικής αγωγής αναφορικά με τις ευρύτερες διαδικασίες κοινωνικής ένταξης των μαθητών με σωματικές αναπηρίες στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα. Στην έρευνα συμμετείχαν 16 εκπαιδευτικοί φυσικής αγωγής πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, οι οποίοι κλήθηκαν να μας παραχωρήσουν ημι-δομημένη συνέντευξη, η οποία σχεδιάστηκε για τις ανάγκες της παρούσας έρευνας. Τα αποτελέσματα αναδεικνύουν τα προβλήματα με τα οποία έρχεται αντιμέτωπη η πρακτική της ένταξης μέσα στη σχολική τάξη. Αποτελεί επιτακτική ανάγκη η παροχή κατάλληλης υλικοτεχνικής υποδομής, η οποία παρουσιάζεται ελλιπής στα περισσότερα σχολεία και εμποδίζει την επιτυχής ένταξη όλων των παιδιών. Επίσης, είναι απαραίτητη η αναδιαμόρφωση του αναλυτικού προγράμματος σπουδών των σχολείων και η εφαρμογή ενός προγράμματος βασισμένο στις ατομικές ανάγκες του κάθε μαθητή, το οποίο απλοποιημένο κάθε φορά θα οδηγεί στην επιτυχία. Ωστόσο, για να υλοποιηθεί αυτό χρίζει ιδιαίτερης σημασίας η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών αναφορικά με νέες μεθόδους και τεχνικές διδασκαλίας και προσέγγισης των μαθητών, κάτι το οποίο δεν έχει πραγματοποιηθεί σε ικανοποιητικό βαθμό μέχρι σήμερα. Ουσιαστικό ρόλο στην επίτευξη της ένταξης αποτελεί ο ρόλος της εκπαιδευτικής πολιτικής, η οποία στην Ελλάδα φαίνεται ότι δεν έχει λάβει ουσιαστικά υπόψη τις προϋποθέσεις της επιτυχούς ένταξης και τις ευρωπαϊκές επιταγές που θα οδηγήσουν στο σκοπό αυτό.



Ποιοτική και ποσοτική μελέτη των αναγκών ψυχοεκπαιδευτικής υποστήριξης των εκπαιδευτικών και ειδικών παιδαγωγών που διδάσκουν μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες σε μη αστικά-απομακρυσμένα σχολεία

Σωτηρία Τζιβνίκου, Δήμητρα Καγκαρά

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Τα ερευνητικά ευρήματα της διεθνούς και ελληνικής βιβλιογραφίας υποστηρίζουν ότι η θετική πορεία της μάθησης των μαθητών με μαθησιακές δυσκολίες έχει ισχυρή συσχέτιση με την αποτελεσματική διδασκαλία και διαχείριση των προβλημάτων μάθησης και συμπεριφοράς των μαθητών αυτών. Έτσι, έχουν αναπτυχθεί θεσμοί υποστήριξης του εκπαιδευτικού έργου στην κατεύθυνση της αύξησης της αποτελεσματικότητας της διδασκαλίας και του σχολείου (σχολικοί σύμβουλοι ειδικής αγωγής, ΚΕΔΔΥ, Συμβουλευτικοί Σταθμοί). Ωστόσο, πολλά σχολεία, λόγω του ιδιαίτερου γεωγραφικού ανάγλυφου της Ελλάδας, βρίσκονται μακριά από αυτούς τους υποστηρικτικούς θεσμούς. Ο σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να μελετήσει ποσοτικά και ποιοτικά, τις ανάγκες που προκύπτουν από τις ιδιαίτερες συνθήκες των μη αστικών-απομακρυσμένων σχολείων (ΜΑΑΣ) για τους εκπαιδευτικούς που καλούνται να αντιμετωπίσουν τις δυσκολίες των μαθητών τους με ειδικές μαθησιακές δυσκολίες. Τα ερευνητικά ερωτήματα σχετίζονται με την βασική καταγραφή αναγκών των υπηρετούντων σε ΜΑΑΣ εκπαιδευτικών σε θέματα ψυχοεκπαιδευτικής υποστήριξης. Χρησιμοποιήθηκαν ποσοτικές και ποιοτικές μέθοδοι συλλογής και ανάλυσης δεδομένων, και συγκεκριμένα, συνέντευξη και ερωτηματολόγιο. Έλαβαν μέρος εκατό (100) εκπαιδευτικοί και στελέχη εκπαίδευσης. Τα ευρήματα τόσο της ποιοτικής όσο και της ποσοτικής μελέτης έδειξαν ότι οι εκπαιδευτικοί στα ΜΑΑΣ, κατά δήλωσή τους, έχουν σημαντικές ανάγκες ψυχοεκπαιδευτικής υποστήριξης, για να βελτιώσουν την αποτελεσματικότητά τους και τη διδασκαλία τους. Αναδύεται έτσι η ανάγκη ενός ολοκληρωμένου ψυχοεκπαιδευτικού προγράμματος υποστήριξης, των εκπαιδευτικών και ειδικών παιδαγωγών που υπηρετούν στα ΜΑΑΣ και διδάσκουν μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες. Τα συμπεράσματα αυτά είναι συνεπή προς αυτά της διεθνούς βιβλιογραφίας. Τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας θα αξιοποιηθούν προκειμένου να αναπτυχθεί ένα υβριδικό μοντέλο ψυχοεκπαιδευτικής υποστήριξης που προσδοκά να καλύψει τις ανάγκες των εκπαιδευτικών.



Ψυχοκοινωνική στήριξη των παιδιών με ειδικές μαθησιακές δυσκολίες: Η οπτική των εκπαιδευτικών για τη συμβολή τους και τον συμβουλευτικό τους ρόλο

Άννα Γαζέτη, Μάρω Δόικου-Αυλίδου

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Οι ειδικές μαθησιακές δυσκολίες είναι δυνατό να αποτελούν έναν παράγοντα επικινδυνότητας για την ψυχοκοινωνική ανάπτυξη του παιδιού. Ερευνητικά δεδομένα καταδεικνύουν ότι οι μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες είναι πιο πιθανό να εμφανίσουν συναισθηματικές, συμπεριφορικές ή/και κοινωνικές δυσκολίες, σε σύγκριση με τους συμμαθητές τους χωρίς μαθησιακές δυσκολίες. Στο πλαίσιο των προσπαθειών πρόληψης και ενίσχυσης της ψυχικής ανθεκτικότητας των μαθητών, ο εκπαιδευτικός καλείται να συμβάλει στην παροχή στήριξης στα παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες υιοθετώντας έναν συμβουλευτικό ρόλο, χρησιμοποιώντας κατάλληλες πρακτικές ή/και εφαρμόζοντας προγράμματα ενίσχυσης των συναισθηματικών και κοινωνικών τους δεξιοτήτων. Η παρούσα έρευνα αποσκοπούσε στη διερεύνηση των αντιλήψεων και των εμπειριών εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης αναφορικά με τη συμβολή τους στην ψυχοκοινωνική στήριξη των μαθητών με μαθησιακές δυσκολίες. Στην έρευνα συμμετείχαν 15 εκπαιδευτικοί με τους οποίους πραγματοποιήθηκαν ημιδομημένες συνεντεύξεις. Η ανάλυση του υλικού των συνεντεύξεων πραγματοποιήθηκε με τη μέθοδο της θεματικής ανάλυσης. Σύμφωνα με τις αναφορές τους, οι εκπαιδευτικοί εντοπίζουν ψυχοκοινωνικές δυσκολίες και χαμηλή αυτοεκτίμηση στα παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες. Θεωρούν σημαντική τη συνδρομή τους στην παροχή συναισθηματικής και κοινωνικής στήριξης στους μαθητές αλλά και στους γονείς τους και τη συνδέουν με τη συμβουλευτική διάσταση του ρόλου τους. Οι συμμετέχοντες περιέγραψαν ένα ευρύ φάσμα πρακτικών που υιοθετούν καθώς και τις δυσκολίες που συναντούν λόγω της απουσίας κατάλληλης εκπαίδευσης και του περιορισμένου χρόνου - κάτι που τους προκαλεί αισθήματα ανεπάρκειας και ενοχής - και τόνισαν την ανάγκη να υποστηριχτούν στο έργο τους. Τα παραπάνω ευρήματα αναδεικνύουν την αναγκαιότητα εκπαίδευσης/επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών καθώς και τη σημασία της συνεργασίας ψυχολόγων-εκπαιδευτικών και της παροχής ψυχολογικής διαλεκτικής συμβουλευτικής στο σχολείο.



Ηγεσία και σχολική κουλτούρα γενικών και ειδικών σχολικών μονάδων πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης: Συγκριτική μελέτη

Μαρία Γιουμούκη, Σταμάτιος-Αλέξανδρος Αντωνίου

Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Τα διαφορετικά μοντέλα ηγεσίας καθώς και οι ικανότητες και δεξιότητες των ηγετικών στελεχών φαίνεται ότι σε σημαντικό βαθμό ενδιαφέρουν ερευνητικά και τον χώρο του σχολείου. Συγκεκριμένα, η σχολική ηγεσία και η σχολική κουλτούρα μελετώνται κατά τα τελευταία χρόνια ως δύο αλληλένδετοι παράμετροι των σχολικών μονάδων. Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι η διερεύνηση των σχέσεων μεταξύ των μορφών ηγεσίας των διευθυντών γενικών και ειδικών δημοτικών σχολείων για Πρόσθετη Προσπάθεια, Αποτελεσματικότητα και Ικανοποίηση και τη συσχέτιση τους με τις παραμέτρους της Σχολικής Κουλτούρας. Επίσης, στόχο της έρευνας αποτέλεσε και η επίδραση και η επίδραση συγκεκριμένων δημογραφικών μεταβλητών στους βασικούς παράγοντες της Ηγεσίας και της Σχολικής Κουλτούρας. Το δείγμα της έρευνας αποτελούν 526 εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης που εργάζονται σε δημοτικά σχολεία (ΔΣ) ανά την Ελλάδα και εκ των οποίων είναι: 120 διευθυντές/ υποδιευθυντές γενικών ΔΣ, 106 διευθυντές/ υποδιευθυντές ειδικών ΔΣ, 150 εκπαιδευτικοί γενικών ΔΣ και 150 εκπαιδευτικοί ειδικών ΔΣ. Τα ερωτηματολόγια που χρησιμοποιήθηκαν ήταν το Πολυπαραγοντικό Ερωτηματολόγιο Ηγεσίας (MLQ) των Avolio & Bass (2004) και το Ερωτηματολόγιο Στοιχείων Σχολικής Κουλτούρας (SCEQ) των Cavanagh & Dellar (1997). Από τα αποτελέσματα έγινε φανερό ότι υπάρχουν στατιστικά σημαντικές διαφορές στην υποκλίμακα της Μετασχηματιστικής Ηγεσίας, της Συναλλακτικής Ηγεσίας, της Αποτελεσματικότητας και του Από κοινού σχεδιασμού και αξιολόγησης αναφορικά με το φύλο και το είδος σχολείου υπηρεσίας. Επιπλέον, διαπιστώθηκε ότι η Μετασχηματιστική Ηγεσία σχετίζεται στατιστικά σημαντικά με τη Συναλλακτική Ηγεσία και τους τρόπους έκβασης της ηγεσίας και η Μετασχηματιστική Ηγεσία σχετίζεται με τις υποκλίμακες της Σχολικής Κουλτούρας. Τέλος, τα ευρήματα της παρούσας έρευνας θα συζητηθούν στο πλαίσιο διατύπωσης προτάσεων για τον καθοριστικό ρόλο της σχολικής ηγεσίας στο σχολικό περιβάλλον του μέλλοντος.



ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΣΤΗ ΜΑΘΗΣΗ, ΣΤΟ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑ ΚΑΙ ΣΤΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ

P01: Διδάσκοντας στρατηγικές κατανόησης σε μαθητές με ειδικές μαθησιακές δυσκολίες

Μάρθα Ηλιοπούλου¹, Σταματική Μακρυσπούλου², Ευγενία Νίνου, Γιώργος Δημάκος

¹Φιλολόγος ειδικής αγωγής (ΠΕ 02.50), ²Εκπαιδευτικός Α/θμιας Εκπαίδευσης

Η κατανόηση ορίζεται ως η σκόπιμη σκέψη, κατά τη διάρκεια της οποίας οι έννοιες οικοδομούνται διαμέσου της αλληλεπίδρασης μεταξύ κειμένου και αναγνώστη. Ο ικανός αναγνώστης μπορεί ταυτόχρονα να αποκωδικοποιεί τις λέξεις με ταχύτητα και ακρίβεια, να προσδίδει νόημα σε λέξεις και προτάσεις, να συσχετίζει τις πληροφορίες του κειμένου με σχετικές προηγούμενες γνώσεις, να διατηρεί νοητική αναπαράσταση αυτού που διάβασε, και να ανταποκρίνεται στην πρόθεση της ανάγνωσης. Οι μαθητές με ειδικές μαθησιακές δυσκολίες παρουσιάζουν δυσκολίες στην ανάγνωση και τη γραφή και ειδικότερα στην πρόσληψη και επεξεργασία του γραπτού λόγου. Από τις έρευνες αναδεικνύεται η σημασία εκπαίδευσής τους στην εφαρμογή στρατηγικών για την κατανόηση κειμένων. Η μεθοδολογία του συγκεκριμένου προγράμματος αφορούσε τη διδασκαλία έξι στρατηγικών επεξεργασίας γραπτών κειμένων σε αφηγηματικά και πραγματολογικά κείμενα για μαθητές από Β' – ΣΤ' Δημοτικού με δυνατότητα επέκτασης σε μαθητές Γυμνασίου. Σχεδιάστηκε ένα οργανωμένο διδακτικό πρόγραμμα με την ενσωμάτωση διαφορετικών τύπων για την κατανόηση και τη μελέτη γραπτού κειμένου. Η διδασκαλία πραγματοποιήθηκε σε ατομική βάση σε διάρκεια 6 μηνών για δύο φορές την εβδομάδα, ακολουθώντας τη διαδικασία μοντελοποίησης, πριν, κατά τη διάρκεια και με το τέλος της ανάγνωσης. Η αξιολόγηση του προγράμματος έγινε με τη γενίκευση των στρατηγικών σε ομαδικό επίπεδο και την εφαρμογή τους σε άγνωστα κείμενα. Με τα αποτελέσματα της αξιολόγησης φάνηκε η σημαντική συνεισφορά των στρατηγικών για την πρόσληψη και επεξεργασία γραπτών κειμένων και κρίθηκε αναγκαία η συστηματική διδασκαλία τους στην προσέγγιση ποικίλων γραπτών κειμένων (π.χ. θεωρητικά μαθήματα) για μαθητές με ΕΜΔ.

P02: Αντιμετώπιση των δυσκολιών στη μορφολογία: Ένα διδακτικό πρόγραμμα για μαθητές Α΄ Δημοτικού με μαθησιακές δυσκολίες

Αθανάσιος Παπακώστας, Φωτεινή Αντωνίου, Ανδριανός Μουταβελής

Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Στόχος της παρούσας μελέτης ήταν η ενίσχυση της μορφολογικής επίγνωσης μαθητών Α΄ δημοτικού με Μαθησιακές Δυσκολίες. Η αδυναμία στη Μορφολογική Επίγνωση μπορεί να συμβάλει την ανάπτυξη δυσκολιών στο γραπτό λόγο στις μεγαλύτερες τάξεις του δημοτικού. Συμμετέχοντες ήταν 50 μαθητές της Α' δημοτικού οι οποίοι φοιτούσαν σε Τμήματα Ένταξης του σχολείου τους. Οι μισοί μαθητές (N=25) αποτέλεσαν την πειραματική ομάδα και 25 μαθητές την ομάδα ελέγχου. Όλοι οι μαθητές αξιολογήθηκαν με την υποδοκιμασία της μορφολογικής επίγνωσης του σταθμισμένου εργαλείου γλωσσικής αξιολόγησης ΛΟΓΟΜΕΤΡΟ (Μουζάκη και συν., 2017) πριν και μετά την παρέμβαση. Μεταξύ των δύο αξιολογήσεων, και σε διάστημα ενός μήνα, οι μαθητές της πειραματικής ομάδας δέχθηκαν ενισχυτική διδασκαλία από τους εκπαιδευτικούς του τμήματος ένταξης μέσω ενός δομημένου διδακτικού προγράμματος. Οι εκπαιδευτικοί, μέσω της άμεσης και σαφούς διδασκαλίας, δίδαξαν στους μαθητές γνωστικές και μεταγνωστικές στρατηγικές για τη δημιουργία οικογενειών λέξεων και παραγώγων. Η ομάδα ελέγχου δέχθηκε παραδοσιακή διδασκαλία της γραμματικής. Τα δεδομένα αναλύθηκαν μέσω της ανάλυσης συνδιακύμανσης (ANCOVA), και τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι μαθητές της πειραματικής ομάδας είχαν σημαντικά υψηλότερη επίδοση στη μορφολογία από ότι οι μαθητές της ομάδας ελέγχου [$F(49)=6.637$, $p=.01$].



P03: Π.Ο.Τ.Ε. Στρατηγική τελικής διόρθωσης-επιμέλειας γραπτού κειμένου με ακρώνυμο για μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες

Βικτωρία Ιωσηφίδου

Εκπαιδευτικός Ειδικής Αγωγής

Η εργασία που ακολουθεί σκοπό έχει να προτείνει μια στρατηγική τελικής διόρθωσης γραπτού κειμένου, που αφορά μόνο τα μηχανιστικά λάθη, δηλαδή λάθη στο χωρισμό των προτάσεων με κεφαλαίο και τελεία, ορθογραφικά λάθη, λάθη και παραλείψεις στους τόνους και τέλος λάθη στην εμφάνιση και ευκρίνεια του γραπτού. Η στρατηγική απευθύνεται κυρίως σε μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες, που είναι ιδιαίτερα επιρρεπείς σε τέτοια λάθη. Η χρήση της στρατηγικής διευκολύνεται από το ακρώνυμο Π.Ο.Τ.Ε. Σύμφωνα με αυτό, ΠΟΤΕ δεν παραδίνω στο δάσκαλό μου μια γραπτή εργασία αν προηγουμένως δεν έχω ελέγξει τα παρακάτω: αν χώρισα Προτάσεις με κεφαλαίο και τελεία, αν έλεγα την Ορθογραφία των λέξεων, αν έβαλα Τόνους σωστά και σε όλες τις λέξεις του κειμένου μου και αν διόρθωσα την Εμφάνιση του γραπτού μου. Η στρατηγική εφαρμόζεται με τέσσερις απανωτές αναγνώσεις του κειμένου, σε κάθε μια από τις οποίες το παιδί ελέγχει και ένα από τα στοιχεία του ακρώνυμου. Πραγματοποιήθηκε ενδεικτική έρευνα σε πέντε μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες, τρίτης ως έκτης δημοτικού. Συγκεκριμένα, αφού τους διδάχθηκε συστηματικά η στρατηγική, καταγράφηκαν αναλυτικά τα μηχανιστικά λάθη σε δύο κείμενα του καθενός, πριν και μετά από την εφαρμογή της. Παρατηρήθηκε μια θεαματική βελτίωση των λαθών σε χωρισμό προτάσεων, τονισμό και εμφάνιση, ενώ πιο περιορισμένη βελτίωση στα ορθογραφικά λάθη. Ακόμη, ότι τα παιδιά απομνημονεύουν τη στρατηγική πολύ εύκολα και την εφαρμόζουν με προθυμία. Η στρατηγική μπορεί να βοηθήσει τους μαθητές με Μ.Δ. να βελτιώσουν σημαντικά την εικόνα κάθε γραπτού κειμένου τους.



P04: Διαφορές στην αναγνωστική επίδοση μεταξύ μαθητών με μαθησιακές δυσκολίες και μαθητών τυπικής ανάπτυξης

Βασιλική Γιαννούλη, Δήμητρα Νούσκα

Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Οι μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες φαίνεται πως δυσκολεύονται στις δύο λειτουργίες της ανάγνωσης (αποκωδικοποίηση και κατανόηση). Ειδικότερα, παρουσιάζουν αδυναμίες στην αναγνωστική ακρίβεια, ταχύτητα, ευχέρεια και κατανόηση (Παντελιάδου, 2000· Πόρποδας, 2002· Πρωτόπαπας & Σκαλούμπακας, 2008). Σκοπός, λοιπόν, της παρούσας έρευνας ήταν η διερεύνηση της αναγνωστικής επίδοσης (αναγνωστική ακρίβεια, ευχέρεια, ταχύτητα και κατανόηση) των μαθητών με μαθησιακές δυσκολίες και των μαθητών τυπικής ανάπτυξης. Το δείγμα της έρευνας αποτελείται από 45 μαθητές των τάξεων Ε΄ και ΣΤ΄ τάξης του Δημοτικού Σχολείου (53,3% μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες και 46,7% μαθητές τυπικής ανάπτυξης), οι οποίοι και αξιολογήθηκαν στην ανάγνωση με το Τεστ-Α των Παντελιάδου και Αντωνίου (2012). Οι δύο ομάδες μαθητών σε σύγκριση παρουσίασαν στατιστικά σημαντική διαφορά στο σύνολο των λαθών ακρίβειας ($t=-5,9; p=0,000$) και στο σύνολο των λαθών χρόνου ($t=-7,6; p=0,000$). Οι διαφορές αυτές διατηρήθηκαν και στις επιμέρους κατηγορίες των λαθών τους. Διαφάνηκε, ακόμη, ότι υπάρχει στατιστικά χαμηλότερη επίδοση των μαθητών με δυσκολίες μάθησης σε σύγκριση με το τυπικό δείγμα στην ταχύτητα ανάγνωσης κειμένου ($t=4,3; p=0,000$), η οποία υπολογίστηκε σε τρία διαφορετικά χρονικά διαστήματα, στην ευχέρεια ανάγνωσης κειμένου σύμφωνα με δύο διαφορετικούς τύπους μέτρησης [τύπος 1 ($t=3,96; p=0,000$), τύπος 2 ($t=6,07; p=0,000$)] και στην κατανόηση ($t=4,7; p=0,000$), η οποία μετρήθηκε με τρία κείμενα διαβαθμισμένης δυσκολίας. Τέλος, παρατηρήθηκε ότι υπάρχει αναλογική σχέση μεταξύ των επιμέρους μεταβλητών/παραμέτρων της ανάγνωσης (ακρίβεια, ταχύτητα, ευχέρεια και κατανόηση) (Καζάζη, 2003· Klaua & Guthrie, 2008· Pinnell et al., 1995). Κλείνοντας η παρούσα έρευνα συμφωνεί με προγενέστερες έρευνες (Hardman et al., 2005· Hunt & Marshall, 2005· Salvia & Ysseldyke, 1998) που έχουν πραγματοποιηθεί στον τομέα της αναγνωστικής αξιολόγησης των μαθητών και συμβάλλει στη δημιουργία ενός προφίλ μαθητή με δυσκολίες μάθησης, το οποίο μπορεί να χρησιμοποιηθεί και για το σχεδιασμό ενός εξατομικευμένου εκπαιδευτικού προγράμματος παρέμβασης.

P05: Cognitive and affective empathy in children with and without callus unemotional traits

Μαργαρίτα Λώλη

Πανεπιστήμιο Κύπρου

The way people express and communicate their feelings has a strong impact on their social life and psychological well-being. Emotional expressivity plays a crucial role because it affects the way people construct their relationships. Even from the time of birth infants, through their affective responses, interact with their parents and build a specific type of relationship which has long-term consequences in adult life. Callus unemotional traits (CU) and empathy are two components that mediate in the construction of social bonding. CU traits refer to a) lack of empathy and remorse (callousness), b) lack of concern about one's performance or others' feelings (uncaring) and c) absence of emotional expression, shallow and deficient affect (unemotional), with theory suggesting that CU children show impairments in processing affective stimuli pertaining to cognitive and/or affective empathy deficits. Lack of empathy is a core characteristic of CU traits and interferes in prosocial behavior and normal socialization. Owing to limited attention on empathy deficits given among young children and the high risk of CU children to engage in aggressive behaviors, the current study aims to examine a) whether CU children differ from non-CU children on two components of empathy b) if so, which of the two empathy components, cognitive or affective, is impaired in CU children and c) whether this impairment applies only to negative or positive affective stimuli as well. We expect that CU children will be less accurate in recognizing emotion state of others compared to non-CU, namely cognitive empathy deficits.



P06: Χαρακτηριστικά σκληρότητας: Προβλεπτικός παράγοντας στην ικανότητα αναγνώρισης συναισθημάτων σε προσχολική ηλικία

Κυριακή Καρνάβαλλου¹, Κώστας Φάντη¹, Eva R. Kimonis²

¹Πανεπιστήμιο Κύπρου, ²University of New South Wales

Ελλείμματα στην ικανότητα αναγνώρισης συναισθημάτων σχετίζονται με προβλήματα ψυχικής υγείας. Στη βιβλιογραφία, υποστηρίζεται ότι τα παιδιά με χαρακτηριστικά σκληρότητας (callous-unemotional traits) φαίνεται να παρουσιάζουν ελλείμματα στην ικανότητα αναγνώρισης συναισθημάτων και εκφράσεων του προσώπου. Ωστόσο, υπάρχει ανάγκη για περαιτέρω έρευνα μεταξύ των παιδιών προσχολική ηλικίας που σκοράρουν ψηλά στα χαρακτηριστικά σκληρότητας. Στην παρούσα έρευνα, επιδιώχθηκε να ερευνηθεί η ικανότητα των παιδιών προσχολικής ηλικίας για αναγνώριση συναισθημάτων και εκφράσεων του προσώπου. Ακολουθήσαμε σφαιρική προσέγγιση συλλογής δεδομένων και από τους δύο γονείς και τους δασκάλους των παιδιών προσχολικής ηλικίας (N=181, ΜΟ ηλικίας= 4,73ετών) σχετικά με τα χαρακτηριστικά σκληρότητας. Τα χαρακτηριστικά σκληρότητας μετρήθηκαν χρησιμοποιώντας το εργαλείο Inventory of Callous-Unemotional Traits (ICU). Στη συνέχεια, τα παιδιά συμμετείχαν σε ένα πειραματικό έργο στον υπολογιστή όπου παρακολουθούσαν πρόσωπα, διαλέγοντας ποιο συναίσθημα (φόβος, λύπη, θυμός, πόνος και χαρά) εκφραζόταν κάθε φορά. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι παιδιά προσχολικής ηλικίας με ψηλά επίπεδα χαρακτηριστικών σκληρότητας είχαν προβλήματα στην αναγνώριση του φόβου και της χαράς. Ωστόσο, δε βρήκαμε καμία σημαντική σχέση μεταξύ χαρακτηριστικών σκληρότητας και ακρίβειας στον πόνο. Τα ευρήματά μας εισηγούνται ότι ψηλά επίπεδα των χαρακτηριστικών σκληρότητας προβλέπουν χαμηλή ακρίβεια στην αναγνώριση προσώπων που εκφράζουν κάποιο συναίσθημα, ειδικά φοβισμένα, θυμωμένα, χαρούμενα και λυπημένα πρόσωπα. Αυτά τα ευρήματα ενισχύουν την ανάγκη των παρεμβάσεων να λάβουν υπόψη τα ελλείμματα στην ικανότητα αναγνώρισης συναισθημάτων και εκφράσεων του προσώπου σε παιδιά προσχολικής ηλικίας με ψηλά επίπεδα χαρακτηριστικών σκληρότητας.



P07: Σχέση μεταξύ χαρακτηριστικών σκληρότητας, προβλημάτων διαγωγής και επιπέδων ενσυναίσθησης

Μαρία Ζήνωνος, Κώστας Φάντη

Πανεπιστήμιο Κύπρου

Τα παιδιά που παρουσιάζουν προβλήματα διαγωγής (ΠΔ) δε φαίνεται να αποτελούν μια ομοιογενή ομάδα. Αντίθετα, υπάρχουν υπο-ομάδες με διαφορετικά προφίλ, οι οποίες συνδέονται με τις εν λόγω προβληματικές συμπεριφορές. Σύγχρονες έρευνες έδειξαν ότι τα χαρακτηριστικά σκληρότητας (ΧΣ: έλλειψη ενσυναίσθησης, ενοχών, μεταμέλειας και επίπεδο συναίσθημα) αποτελούν ένα παράγοντα ο οποίος συμβάλλει στην ετερογένεια της εν λόγω ομάδας. Αναφορικά με την ενσυναίσθηση, οι μέχρι σήμερα έρευνες προτείνουν πως παιδιά με ΠΔ και ΧΣ παρουσιάζουν δυσκολίες στην αναγνώριση και κατανόηση του συναισθήματος σε αντίθεση με παιδιά αποκλειστικά με ΠΔ, όπου δεν φαίνεται να παρουσιάζουν παρόμοιες δυσκολίες. Παρόλο που η προσχολική ηλικία είναι σημαντικό να μελετάται αφού αποτελεί ένα κρίσιμο στάδιο για τη συναισθηματική ανάπτυξη των παιδιών, εντούτοις, προηγούμενες έρευνες φαίνεται να επικεντρώνονται σε εφήβους. Η παρούσα έρευνα αποσκοπεί στο να εντοπίσει τις διαφορές στα επίπεδα ενσυναίσθησης, ανάμεσα σε παιδιά προσχολικής ηλικίας, που παρουσιάζουν ΠΔ και ΧΣ, και παιδιά που παρουσιάζουν ΠΔ μόνο. Γονείς 120 παιδιών προσχολικής ηλικίας (4-7 ετών) από σχολεία της Κύπρου συμπλήρωσαν μια μπαταρία ερωτηματολογίων που αξιολογεί: ΧΣ (Inventory of Callous-Unemotional Traits), ΠΔ (Eyberg Child Behavior Inventory) και ενσυναίσθηση (Griffith Empathy Measure). Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία, αναμένεται πως παιδιά προσχολικής ηλικίας με ΠΔ και ΧΣ θα παρουσιάζουν χαμηλότερα επίπεδα ενσυναίσθησης, σε αντίθεση με παιδιά που παρουσιάζουν ΠΔ μόνο και την ομάδα ελέγχου. Κατά αυτό τον τρόπο, σκοπός είναι να επιβεβαιωθεί πως τα ΧΣ αποτελούν παράγοντα - κλειδί για την ετερογένεια που παρατηρείται στα ΠΔ ώστε να αναπτυχθούν καταλληλότερες παρεμβάσεις.



P08: Διαχρονική μελέτη περίπτωσης μαθητή με συναισθηματικές δυσκολίες μέσα από το παιδικό ιχνογράφημα. Αξιολόγηση και παρέμβαση

Μαρία Σαρρή

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Η ακόλουθη εργασία αφορά στη διαχρονική μελέτη περίπτωσης ενός μαθητή που αντιμετώπιζε σοβαρά συναισθηματικά προβλήματα στην Α΄ τάξη του Δημοτικού, καθώς και στον τρόπο με τον οποίο το παιδικό ιχνογράφημα (προβολικά τεστ), αποτέλεσε το μέσο να ανασύρει ο μαθητής καλά κρυμμένα συναισθήματα, αλλά και πώς αυτό συνέβαλε, με την αποκρυπτογράφησή του, στον εντοπισμό της κατάλληλης θεραπευτικής παρέμβασης, με αποτέλεσμα τη στήριξη του μαθητή, τον κατευνασμό των ανησυχιών του και τον έλεγχο των εσωτερικών του συγκρούσεων. Παρουσιάζονται ιχνογραφήματα του μαθητή, από την Α΄ τάξη του Δημοτικού έως και σήμερα, που ο μαθητής φοιτά στην Ε΄ τάξη, ενώ παράλληλα, παρατίθενται οι ερμηνείες των στοιχείων των σχεδίων και γίνεται ανάλυση και σύγκριση αυτών. Τα πρώτα και τα τελευταία ιχνογραφήματα, η ψυχική διάθεση του μαθητή στο παρελθόν και στο παρόν η θεραπευτική παρέμβαση έως και σήμερα και το αποτέλεσμα αυτής, το οποίο «καταγράφεται» ασυνείδητα από το μαθητή, με γραμμές και χρώματα, αποτελούν τον κορμό της παρούσας μελέτης. Συνακόλουθα, εξετάζεται η δυνατότητα αξιοποίησης του ιχνογραφήματος στο χώρο της Ειδικής Αγωγής, εξοπλίζοντας τους εκπαιδευτικούς με ένα επιπλέον χρήσιμο και ισχυρό εργαλείο, στο δύσκολο αγώνα που δίνουν μαζί με εκείνη την ευαίσθητη και ξεχωριστή ομάδα των μαθητών με δυσκολίες μάθησης. Των μαθητών τους.



P09: Η χρήση των κλιμάκων νοημοσύνης Wechsler για παιδιά και εφήβους στην αξιολόγηση της προσωπικότητας και της ψυχοπαθολογίας

Αναστάσιος Νταλαχάνης¹, Ιορδάννα Μοσκόφη², Αναστασία-Ναταλία Σκουλάκη¹

¹Κλινικοί Ψυχολόγοι, ²251 Γενικό Νοσοκομείο Αεροπορίας

Οι Κλίμακες Νοημοσύνης Wechsler για παιδιά και εφήβους (Wechsler, 1997, 2003) θεωρούνται τα πλέον αξιόπιστα και έγκυρα ψυχομετρικά εργαλεία αξιολόγησης γνωστικών λειτουργιών παγκοσμίως. Παρ' ότι οι εν λόγω κλίμακες χρησιμοποιούνταν παραδοσιακά στην αξιολόγηση της προσωπικότητας και της ψυχοπαθολογίας ως μέρος μίας συστοιχίας δοκιμασιών, η μετατόπιση, που σημειώνεται τις τελευταίες δεκαετίες στο χώρο της Κλινικής Ψυχολογίας, προς μία ισχυρότερη εμπειρική τεκμηρίωση έχει περιορίσει τη χρήση τους στη μαθησιακή και νευροψυχολογική αξιολόγηση. Με τη συγκεκριμένη ανακοίνωση, κατ' αρχάς, στοχεύουμε να επαναφέρουμε στο προσκήνιο και να καταδείξουμε την κλινική χρησιμότητα των εργαλείων αυτών – στη γραμμή σκέψης του ίδιου του Wechsler (1958) – στο πλαίσιο μίας περιεκτικής αξιολόγησης της ψυχικής λειτουργικότητας των παιδιών και των εφήβων. Παράλληλα, επιδιώκουμε να ευαισθητοποιήσουμε κλινικούς και σχολικούς ψυχολόγους στην έγκαιρη ανίχνευση της ψυχοπαθολογίας, όπως αυτή γίνεται φανερή σε μία εξέταση νοητικών λειτουργιών. Απώτερο στόχο συνιστά η συμβολή των ανωτέρω: (α) στην εξέταση του τρόπου με τον οποίο οι γνωστικές ικανότητες (όπως η νοημοσύνη ή οι εκτελεστικές λειτουργίες) επηρεάζουν την αμυντική λειτουργία και τις στρατηγικές αντιμετώπισης των παιδιών, (β) στην εξαγωγή εγκυρότερων διαγνωστικών υποθέσεων, και (γ) στη διατύπωση εξατομικευμένων θεραπευτικών προτάσεων. Πιο ειδικά, μέσα από αναφορές σε συγκεκριμένα παραδείγματα, θα εξετάσουμε ενδείξεις ψυχοπαθολογικών συμπτωμάτων, αλλά και στοιχείων της προσωπικότητας, στα πλαίσια: (α) των εκάστοτε Υποδοκιμασιών και της σύγκρισης μεταξύ των επιμέρους Δεικτών του WISC-III GR και WPPSI-III GR, αλλά και (β) των παρατηρήσεων συμπεριφοράς κατά τη διάρκεια της χορήγησης. Τέλος, θα αναφερθούν περιορισμοί της κλινικής χρήσης των αποτελεσμάτων από τις Κλίμακες αυτές, αλλά και προτάσεις για την εμπειρική τεκμηρίωση αυτής της μεθόδου.

P10: Ο ρόλος του φύλου στις συνέπειες των διακριτών διαστάσεων της εναντιωματικής προκλητικής διαταραχής

Ελένη Χαραλάμπους, Αλέξανδρος Λόρδος, Κώστας Φάντη

Πανεπιστήμιο Κύπρου

Παρόλο που πραγματοποιήθηκαν πολλές έρευνες με σκοπό να βρουν τις συνέπειες των διακριτών διαστάσεων της Εναντιωματικής Προκλητικής Διαταραχής (ΕΠΔ), η επίδραση του φύλου στις συνέπειες αυτές δεν έχει μελετηθεί ακόμη. Τα δεδομένα προέρχονται από 1504 εφήβους και οι μετρήσεις έγιναν με εργαλεία αυτό-αναφοράς. Μέσω γραμμικής παλινδρόμησης, αξιολογήθηκαν οι κύριες επιδράσεις των διαστάσεων της ΕΠΔ αλλά και η αλληλεπίδραση ανάμεσα στις διαστάσεις αυτές και στο φύλο πάνω στις πιθανές συνέπειες της ΕΠΔ. Φάνηκε πως η ευερεθιστότητα ήταν ο σημαντικότερος προγνωστικός παράγοντας των διαταραχών εσωτερίκευσης. Η ανυπακοή ήταν ο σημαντικότερος προγνωστικός παράγοντας των πλείστων διαταραχών, συμπεριλαμβανομένου της Διαταραχής Διαγωγής και της Διαταραχής Ελλειμματικής Προσοχής με Υπερκινητικότητα (ΔΕΠΥ). Το φύλο φαινόταν να επηρεάζει αρκετές συνέπειες. Για παράδειγμα, η ανυπακοή προέβλεπε Διαταραχή Διαγωγής, Γενικευμένη Αγχώδη Διαταραχή και επιθετικότητα σε μεγαλύτερο βαθμό στα αγόρια, ενώ προέβλεπε ΔΕΠΥ σε μεγαλύτερο βαθμό στα κορίτσια. Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι δεν είναι μόνο η επικρατούσα διάσταση της ΕΠΔ που επηρεάζει τις πιθανές συνέπειες, αλλά και το φύλο του ατόμου.



P11: Η επιθετικότητα στην προσχολική ηλικία και ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού

Χριστίνα Σίκα

Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Η εργασία με τίτλο η επιθετικότητα στην προσχολική ηλικία και ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια πρακτικής άσκησης σε παιδικό σταθμό ως κοινωνική λειτουργός. Στην εργασία παρατίθεται η μελέτη περίπτωση της Ε, ενός τετράχρονου κοριτσιού που παρουσίαζε επιθετική συμπεριφορά στο χώρο του παιδικού σταθμού. Η μελέτη περίπτωσης έγινε με την ποιοτική μέθοδο όπου ως κύριο ερευνητικό εργαλείο χρησιμοποιήθηκε η ημι-δομημένη συνέντευξη. Παρουσιάζεται αναλυτικά η προσπάθεια οριοθέτησης του παιδιού και όλα τα βήματα της παρέμβασης η οποία έγινε με την επικεντρωμένη σε στόχους κοινωνική εργασία. Στόχο αποτέλεσε η οριοθέτηση του παιδιού και η αποδοχή του από τα υπόλοιπα παιδιά του παιδικού σταθμού. Επίσης παρουσιάζεται η συνεργασία της ασκούμενης κοινωνικής λειτουργού με το παιδί, την οικογένεια του παιδιού αλλά και με την νηπιαγωγό και την διευθύντρια. Αναλύονται οι θεωρητικές έννοιες της επιθετικότητας, της προσχολικής ηλικίας, η έννοια της προσχολικής επιθετικής συμπεριφοράς, η έννοια της μελέτης περίπτωσης αλλά και της ποιοτικής έρευνας. Τέλος καταγράφονται τα συμπεράσματα της έρευνας και δίνονται προτάσεις για την μείωση του φαινομένου.



P12: Επίδραση του άγχους προδιάθεσης και του φύλου στο άγχος κατάστασης σε μαθητές της Γ' Λυκείου

Σοφία Ναϊσίδου¹, Αρετή Κούντρια², Γεωργία Αποστολοπούλου¹, Παναγιώτα Σαχλά¹

¹Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, ²Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Το άγχος είναι μια σημαντική ψυχολογική παράμετρος που σχετίζεται άμεσα με την έννοια της απόδοσης, τόσο στο αθλητικό όσο και στο εκπαιδευτικό περιβάλλον. Η συμμετοχή στις Πανελλήνιες εξετάσεις είναι μια σημαντική δοκιμασία για τους μαθητές/τριες. Σκοπός της εργασίας είναι η ανάδειξη των διαφορών φύλου στις τιμές του άγχους κατάστασης μεταξύ των δύο φύλων λαμβάνοντας υπόψη την επίδραση του άγχους προδιάθεσης. Δείγμα της μελέτης αποτέλεσαν 169 μαθητέ/τριες της Γ' Λυκείου. Χρησιμοποιήθηκε η ελληνική έκδοση του ερωτηματολογίου άγχους κατάστασης-προδιάθεσης (State-Trait Anxiety Inventory· STAI· Spielberger, Gorsuch, & Lushere, 1970; Spielberger, Gorsuch, Lushere, Vagg, & Jacobs, 1983· Κάκκος, Εκκεκάκης, & Ζέρβας, 1991). Στον στατιστικό έλεγχο χρησιμοποιήθηκε, το t-test για ανεξάρτητα δείγματα, η συσχέτιση κατά Pearson's και η ιεραρχική γραμμική παλινδρόμηση. Το επίπεδο σημαντικότητας τέθηκε στο 0,01. Οι μέσες τιμές του άγχους κατάστασης ήταν: αγόρια $48,1 \pm 11,3$, κορίτσια $57,0 \pm 13,1$ με στατιστικά σημαντική διαφορά ($t=4,4$, $p<0,001$). Αντίστοιχα οι μέσες τιμές του άγχους προδιάθεσης ήταν: αγόρια $44,4 \pm 10,4$, κορίτσια $47,4 \pm 11,2$ η διαφορά αυτή δεν ήταν σημαντική ($t=1,7$, $p=NS$). Το άγχος προδιάθεσης είχε στατιστικά σημαντική συσχέτιση με το άγχος κατάστασης ($r=0,719$, $p<0,001$). Το μοντέλο γραμμικής παλινδρόμησης έδειξε ότι η μέση διαφορά του άγχους κατάστασης μεταξύ των δύο φύλων μειώνεται από 8,9 μονάδες σε 7,3 μονάδες εφόσον ληφθεί υπόψη η επίδραση του άγχους προδιάθεσης. Αποδεικνύεται ότι το άγχος προδιάθεσης, ως ένα χαρακτηριστικό της προσωπικότητας δεν έχει άμεση συσχέτιση με το φύλο. Αντίθετα το άγχος κατάστασης παρουσιάζει μεγάλες διαφορές ανάμεσα στα δύο φύλα. Λαμβάνοντας υπόψη την επίδραση του άγχους προδιάθεσης οι διαφορές του άγχους κατάστασης μεταξύ των δύο φύλων μειώνονται αλλά παραμένουν στατιστικά σημαντικές.

P13: Διδακτικό πρόγραμμα αναγνωστικής ικανότητας μέσω της φωνολογικής επίγνωσης

Γιώργος Δημάκος¹, Μάρθα Ηλιοπούλου², Σταματική Μακρυσπούλου¹, Ευγενία Νίνου¹

¹Εκπαιδευτικός Α/θμιας Εκπαίδευσης, ²Φιλολόγος Ειδικής Αγωγής

Η ανάγνωση, είναι μια ανθρώπινη γνωστική λειτουργία και συνίσταται στη μεταφορά από έναν κώδικα συμβόλων, γραφήματα στον κώδικα φωνημάτων. Αποτελεί μια πολύ βασική δεξιότητα, διότι αποτελεί αποτελεσματικό μέσο γνώσης, πληροφόρησης. Η κατάκτηση του μηχανισμού της και της δεξιότητας της αναγνωστικής ικανότητας αναπτύσσεται και εξελίσσεται με διαφορετικό ρυθμό και βαθμό. Οι έρευνες αναδεικνύουν ως σημαντικότερο παράγοντα δυσκολίας, τα προβλήματα φωνολογικής επίγνωσης. Η ελλειμματική φωνολογική επίγνωση δυσκολεύει την αποθήκευση, την ανάκληση και την επεξεργασία των λέξεων ως συνόλων και θεωρείται ισχυρός παράγοντας πρόβλεψης των αναγνωστικών δυσκολιών. Η φωνολογική επίγνωση αφορά την ικανότητα του ατόμου να συνειδητοποιεί αφενός, ότι οι λέξεις του προφορικού λόγου αποτελούνται από φωνημικά δομικά στοιχεία και αφετέρου, να μπορεί να αναλύει και να συνθέτει τα στοιχεία της φωνημικής δομής τους. Η μεθοδολογία του προγράμματος αφορούσε τον σχεδιασμό ενός διαβαθμισμένου διδακτικού προγράμματος με την ταυτόχρονη ενίσχυση της φωνολογικής επίγνωσης. Το πρόγραμμα διαμορφώθηκε με την προσθήκη δραστηριοτήτων χειρισμού συλλαβών και φωνημάτων σε επίπεδο κειμένου και με τη συμβολή παραμυθικής ιστορίας για τη γενίκευση της αναγνωστικής ικανότητας. Τα αποτελέσματα εκτίμησης της αποτελεσματικότητας του προγράμματος αναδεικνύονται μέσα από την πιλοτική εφαρμογή του σε παιδιά σχολικής ηλικίας τυπικής ανάπτυξης και με μαθησιακές δυσκολίες. Συμπερασματικά, η βελτίωση της φωνολογικής επίγνωσης βοηθά άμεσα στην απόκτηση αναγνωστικής αποκωδικοποίησης και στη γενίκευση των αναγνωστικών ικανοτήτων. Ειδικότερα, αποδείχτηκε η αποτελεσματικότητα της παρέμβασης της φωνολογικής επίγνωσης στη βελτίωση της αναγνωστικής ικανότητας σε παιδιά με Μ.Δ. Όλα τα δεδομένα συγκλίνουν στην ενσωμάτωση της καλλιέργειας της φωνολογικής επίγνωσης στα προγράμματα αναγνωστικής ικανότητας για τους μαθητές με ειδικές μαθησιακές δυσκολίες.



P14: Η παιδική μοναξιά και η προβλεπτική της σχέση με την εφηβική κατάθλιψη και την αυτοκτονία

Νεφέλη-Αικατερίνη Μπαφούνη, Μελπομένη Μποτοπούλου, Αικατερίνη-Ιωάννα Πάσχου, Σοφία Τσαούσογλου, Κωνσταντίνα-Χρυσάνθη Χονδρογιάννη

Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η συγκεκριμένη εργασία αποτελεί σύγκριση τριών βιβλιογραφικών πηγών με σκοπό τη διερεύνηση της σχέσης της παιδικής μοναξιάς, της κατάθλιψης και της αυτοκτονίας. Σύμφωνα με το βιοψυχοκοινωνικό μοντέλο, η εφηβική κατάθλιψη είναι παράγωγο βιολογικών, ψυχολογικών και κοινωνικών παραγόντων. Από τους τελευταίους ιδιαίτερης σημασίας είναι η παιδική μοναξιά: ένα δυσάρεστο συναίσθημα, το οποίο δεν είναι συνώνυμο της κοινωνικής απομόνωσης ή απόρριψης, αλλά το αποτέλεσμα ποιοτικών και ποσοτικών ελλείψεων στις διαπροσωπικές σχέσεις. Διακρίνεται σε παροδική και χρόνια. Μέσα από την υπό εξέταση βιβλιογραφία διαφαίνεται, συγκεκριμένα, ότι η πρώτη αποτελεί απλή εξελικτική εμπειρία, που αντιμετωπίζεται ως αχχογόνος κατάσταση από το ίδιο το άτομο, ενώ η δεύτερη ως φαινόμενο ψυχοπαθολογίας μπορεί να οδηγήσει στην εφηβική κατάθλιψη, ακόμη και την αυτοκτονία. Μερικές από τις στρατηγικές αντιμετώπισης της παροδικής μοναξιάς από τα παιδιά που αναδείχθηκαν ερευνητικά είναι οι εξής: αναζήτηση συντροφιάς σε σημαντικά άλλα πρόσωπα, ατομικό-μοναχικό παιχνίδι, δραστηριότητες εντός κι εκτός σπιτιού, γνωστικές στρατηγικές, παθητικοί τρόποι (λχ. κλάμα, ύπνος). Από την άλλη, για τη χρόνια σε συνδυασμό με την παροδική μοναξιά στην παιδική ηλικία, λόγω απόρριψης από συνομηλίκους, προβλέπει την εμφάνιση εφηβικής κατάθλιψης. Συγχρόνως, μεταξύ αυτής και της κατάθλιψης υπάρχει συνήθως αμφίδρομη προβλεπτική σχέση. Η κατάθλιψη, ωστόσο, είναι πιθανότερο να οδηγήσει σε χρόνια μοναξιά, παρά το αντίθετο. Αξίζει, τέλος, να σημειωθεί για την προβλεπτική σχέση μοναξιάς - αυτοκτονίας απαραίτητη είναι η διαμεσολάβηση της κατάθλιψης.



ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΣΤΟ ΣΧΟΛΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

P15: Παρεμβάσεις συναισθηματικής οργάνωσης και έκφρασης μέσω μουσικής στο σχολείο. Μελέτη περίπτωσης

Αναστασία Φραγκούλη

Υπεύθυνη Σχ. Δραστηριοτήτων, Π.Ε. Βοιωτίας

Η εισήγηση αφορά σε ποιοτική μελέτη που πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο εφαρμογής ενός καινοτόμου προγράμματος μουσικοθεραπείας σε Ειδικό Σχολείο σε συνεργασία με Δημοτικό Σχολείο γενικής αγωγής κατά το σχολικό έτος 2015-2016. Στο Ειδικό Σχολείο έλαβαν χώρα ατομικές συνεδρίες μουσικοθεραπείας σε μαθήτρια με νοητική αναπηρία και προβλήματα συμπεριφοράς, ενώ παράλληλα οργανώθηκαν επισκέψεις/συναντήσεις της μαθήτριας του Ειδικού Σχολείου σε μία τάξη μαθητών Δημοτικού Σχολείου γενικής αγωγής. Στόχος της εφαρμογής του προγράμματος ήταν η παρατήρηση και αξιολόγηση τόσο της διαδικασίας διαμόρφωσης σχέσεων σε μαθητές σχολικής ηλικίας, όσο και του τρόπου εφαρμογής μουσικοκινητικών παρεμβάσεων προκειμένου να συμβάλουν στην ανάπτυξη κοινωνικών-γνωστικών δεξιοτήτων, προωθώντας ενταξιακές διαδικασίες. Οι μουσικές παρεμβάσεις που εφαρμόστηκαν εβδομαδιαίως (ατομικά-ομαδικά) ήταν επηρεασμένες από τις αρχές της μουσικοθεραπείας που αξιοποιεί στοιχεία της μουσικοπαιδαγωγικής προσέγγισης Orff, ενώ βασίζεται σε θεωρίες της ψυχολογίας για την ανάπτυξη εαυτού. Πραγματοποιήθηκαν επτά ατομικές και δέκα ομαδικές συναντήσεις σε διάστημα πέντε μηνών που μαγνητοσκοπήθηκαν και αξιολογήθηκαν μέσω της μεθόδου της «παρατήρησης και αυτοπαρατήρησης», καθώς και μέσω ενός εργαλείου αξιολόγησης της ποιότητας σχέσης που κατασκευάστηκε στο Πανεπιστήμιο των Τεχνών του Βερολίνου. Η βιντεοανάλυση συνέβαλε στην επιλογή και μελέτη σημαντικών στιγμών αλληλεπίδρασης, δείχνοντας πως μουσικοκινητικές δραστηριότητες που εφαρμόζονται στο σχολείο και ακολουθούν αρχές της βασισμένης στην αναπτυξιακή ψυχολογία μουσικοθεραπείας έχουν θετική επίδραση στην καλλιέργεια θετικής εικόνας εαυτού, καθώς και στην ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων και δυνατοτήτων συναισθηματικής και λεκτικής έκφρασης μαθήτριας που φοιτά σε Ειδικό Σχολείο, συμβάλλοντας επίσης στην ευαισθητοποίηση στη διαφορετικότητα μαθητών Δημοτικού Σχολείου γενικής αγωγής και βελτιώνοντας το παιδαγωγικό κλίμα στα εμπλεκόμενα σχολικά πλαίσια.

P16: Διδασκαλία δεξιοτήτων ζωής μέσα από την εκμάθηση δεξιοτήτων του βόλεϊ σε μαθήτριες δημοτικού σχολείου 9-11 χρόνων

Ελένη Ζέτου, Ζένια Καλαφάτη, Νίκος Βερναδάκης, Παναγιώτης Αντωνίου

Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν να ερευνήσει την επίδραση ενός προγράμματος δεξιοτήτων ζωής παράλληλα μέσα από την εκμάθηση δεξιοτήτων του βόλεϊ (πάσα και μανσέτα), 42 αρχάριων στις δεξιότητες του βόλεϊ μαθητριών Δημοτικού Σχολείου ηλικίας 9-11 ετών ($MO=10,21$, $TA= .65$). Οι ασκούμενες χωρίστηκαν τυχαία σε δυο ομάδες, την πειραματική ομάδα δεξιοτήτων ζωής ($ΟΔΖ=22$) και την ομάδα ελέγχου ($ΟΕ=23$). Το πρόγραμμα παρέμβασης διήρκεσε 6 εβδομάδες σε 45λεπτα μαθήματα, δύο φορές την εβδομάδα με στόχο την εκμάθηση της τεχνικής της πάσας και της μανσέτας. Παράλληλα οι ασκούμενες διδάχτηκαν τον καθορισμό στόχων, τη θετική σκέψη και την επίλυση προβλημάτων για 10 λεπτά στην αρχή του μαθήματος. Οι ασκούμενες της ομάδας ελέγχου ακολούθησαν την παραδοσιακή διδασκαλία (μόνο για μάθηση δεξιοτήτων και για 10' θεωρία σε θέματα διατροφής, ολυμπιακών αγώνων, υγείας. Πραγματοποιήθηκαν τρεις μετρήσεις στην αρχή (pre-test), στο τέλος της παρέμβασης (post-test) και μια εβδομάδα μετά την τελική μέτρηση χωρίς εξάσκηση (retention test). Οι ασκούμενες, αφού βιντεοσκοπήθηκαν με ψηφιακή κάμερα, σε πέντε προσπάθειες, αξιολογήθηκαν ποιοτικά σε πέντε σημαντικά κριτήρια σε κάθε δεξιότητα, από 2 παρατηρητές αφού ελέγχθηκε η εσωτερική και η εξωτερική αξιοπιστία τους. Επίσης στο τέλος του προγράμματος παρέμβασης οι ασκούμενες συμπλήρωσαν το «Ερωτηματολόγιο για την αξιολόγηση των γνώσεων και αντιλήψεων ως προς τη χρήση των δεξιοτήτων ζωής: καθορισμού στόχων, θετικής σκέψης και στρατηγικής επίλυσης προβλημάτων», του Hogan (2000), που έχει προσαρμοστεί για τον ελληνικό πληθυσμό από τον Παπαχαρίση (2004). Το ερωτηματολόγιο περιείχε 10 ερωτήσεις με τρεις παράγοντες και οι απαντήσεις δίνονταν σε 7θμια κλίμακα Likert. Η ανάλυση των αποτελεσμάτων χρησιμοποιώντας ανάλυση διακύμανσης, έδειξε ότι οι ασκούμενες έμαθαν τις δεξιότητες του βόλεϊ, αλλά παράλληλα έμαθαν να χρησιμοποιούν τις δεξιότητες ζωής, χαρακτηρίζοντας το πρόγραμμα ευχάριστο, χρηστικό και ενδιαφέρον και ότι μπορούν να το εφαρμόσουν στη ζωή τους γενικά. Οι καθηγητές Φ.Α. αλλά και οι προπονητές μπορούν να χρησιμοποιούν το πρόγραμμα δεξιοτήτων ζωής παράλληλα με την εκμάθηση αθλητικών δεξιοτήτων, γιατί τις αθλητικές δεξιότητες μπορεί να μην τις χρησιμοποιήσουν αργότερα, όμως τις δεξιότητες ζωής θα τις χρειαστούν σε όλη την υπόλοιπη ζωή τους.

P17: Ψυχοπαιδαγωγικό πρόγραμμα για την ανάπτυξη της συναισθηματικής νοημοσύνης

Αλεξία Κομποθέκρα Κακαβούλη

Ανεξάρτητος φορέας

Η συναισθηματική νοημοσύνη έγινε ιδιαίτερα δημοφιλής ως έννοια με τον ψυχολόγο Daniel Goleman, προς τα τέλη του 20ού αιώνα και περιλαμβάνει τη δημιουργικότητα, τη συναισθηματική ευκαμψία, την προσαρμοστικότητα, τη διαίσθηση, τον έλεγχο του άγχους, τις ενδοπροσωπικές και διαπροσωπικές δεξιότητες. Με λίγα λόγια, αναφέρεται στην ικανότητα που έχει το άτομο να διαχειρίζεται τα συναισθήματά του και τις γνωστικές του ικανότητες καθώς και να ανταποκρίνεται στα συναισθήματα των άλλων. Η παρούσα εργασία, βασιζόμενη σε βιβλιογραφική έρευνα, παρουσιάζει ένα βιωματικό ψυχοπαιδαγωγικό πρόγραμμα συναισθηματικής αγωγής που απευθύνεται σε παιδιά των πρώτων τάξεων του Δημοτικού: Α', Β' και Γ' τάξη. Η διάρκεια του προγράμματος είναι 15 εβδομάδες και απαιτείται μία μονώρη συνάντηση κάθε εβδομάδα. Η ομάδα των παιδιών μπορεί να αποτελείται από 10 έως 15 άτομα. Ο υπεύθυνος του προγράμματος είναι ο «εμπνευστής», ο οποίος εφαρμόζει το πρόγραμμα ανάλογα με τις ανάγκες της ομάδας. Η συναισθηματική αγωγή απαιτεί υπομονή και δέσμευση. Χρειάζεται να δίνεται χρόνος στα παιδιά για να εκφράσουν τα συναισθήματά τους. Τα παιδιά που έχουν την ευκαιρία να διδαχθούν συναισθηματικές δεξιότητες διατηρούν πιο εύκολα φιλίες, έχουν λιγότερα προβλήματα συμπεριφοράς, λιγότερη μοναξιά και κοινωνικό άγχος και είναι λιγότερο επιρρεπή σε πράξεις βίας. Πάνω από όλα όμως, βιώνουν λιγότερα αρνητικά συναισθήματα και περισσότερα θετικά ενώ είναι συναισθηματικά πιο υγιή σε σχέση με τα παιδιά που δεν τυγχάνουν συναισθηματικής αγωγής.



P18: Χαρακτηριστικά σκληρότητας σε παιδιά προσχολικής ηλικίας. Γονικές πρακτικές και βλεμματική επαφή

Χρίστη Τίφα, Κώστας Φάντη

Πανεπιστήμιο Κύπρου

Η κατανόηση της σχέσης των ψυχοπαθητικών χαρακτηριστικών της προσωπικότητας από την παιδική ηλικία, με τις γονικές πρακτικές και τη βλεμματική επαφή, αποτελεί το επίκεντρο του ενδιαφέροντος της σύγχρονης έρευνας που επιδιώκει την πρόληψη της εκδήλωσης αντικοινωνικής συμπεριφοράς στη συνέχεια της ανάπτυξης. Πιο συγκεκριμένα, πρόσφατες μελέτες που εξετάζουν τη σχέση μεταξύ των γονικών πρακτικών, αναφέρονται στην αποτελεσματικότητά τους στην ανάπτυξη συναισθηματικών δεξιοτήτων που αποτρέπουν την εκδήλωση προβλημάτων συμπεριφοράς. Ο στόχος της παρούσας έρευνας είναι να επιτρέψει την καλύτερη κατανόηση της σχέσης της γονικής ζεστασιάς και της βλεμματικής επαφής, όπως εκφράζονται μέσα από το έργο «Σ' αγαπώ» (Dadds, 2012). Οι συμμετέχοντες στην παρούσα έρευνα ήταν 100 Ελληνοκύπριοι μαθητές προδημοτικής και δημοτικής εκπαίδευσης, μεταξύ 4 και 6 ετών (50.1% κορίτσια) από 80 σχολεία σε όλη την Κύπρο. Η υπόθεση της μελέτης αναφέρεται στο πως οι αυτοαναφορές των γονιών σχετικά με τη γονική ζεστασιά και πρακτικές που εφαρμόζουν στη βάση αυτής, συσχετίζονται με τη ζεστασιά που εκφράζεται μέσα από το έργο «Σ' αγαπώ» και τη βλεμματική επαφή με το παιδί.



P19: Π.Υ.Σ.Μ.Α.: Πρόγραμμα Υποστήριξης Σχολικής Μελέτης & Απόδοσης

Κερασιά Μαρούσου, Δημήτρης Μαρούσος

Κέντρο Λόγου ΕΥ ΛΕΓΕΙΝ

Μεγάλος αριθμός μαθητών βιώνει σχολική αποτυχία. Την υποστήριξή τους αναλαμβάνουν κρατικές και ιδιωτικές δομές. Προγράμματα συστηματικής ενίσχυσης επιμέρους ακαδημαϊκών δεξιοτήτων που συχνά εφαρμόζονται, αντιμετωπίζουν τη μάθηση ως «τεχνική» διαδικασία μετάδοσης γνώσεων. Επιπλέον, παιδιά-αποδέκτες και γονείς-υποστηρικτές συχνά βιώνουν καταστάσεις πίεσης και συναισθήματα ματαίωσης που τροφοδοτούν αυτο-δαιωνιζόμενους κύκλους αποτυχίας. Ωστόσο, η ερευνητική τεκμηρίωση των γνωστικών, συναισθηματικών και κοινωνικών διεργασιών της μάθησης εξελίσσει τις παραδοσιακές πρακτικές. Η εξίσωση της μαθησιακής δυσκολίας με τις δεξιότητες στις οποίες το παιδί υπολείπεται, παραγνωρίζει σημαντικές πτυχές της εμπειρίας του μαθητή σε σχέση με την ψυχοσυναισθηματική-κοινωνική του υγεία και την ενεργή δραστηριότητα και συμμετοχή του. Η παρούσα μελέτη προτείνει την αξιοποίηση θεωρητικής γνώσης και κλινικής εμπειρίας στο σχεδιασμό ενός προγράμματος ολιστικής υποστήριξης παιδιών που βιώνουν σχολική αποτυχία. Η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε αφορά στη βιβλιογραφική ανασκόπηση και μελέτη του Διεθνούς Συστήματος Ταξινόμησης (ICF-CY) και αναζήτηση των επιμέρους αλληλοσυσχετιζόμενων παραγόντων που συνθέτουν την εμπειρία του μαθητή που δυσκολεύεται στο σχολείο. Στη βάση αυτών σχεδιάστηκε ένα ολιστικό πρόγραμμα υποστήριξης μαθητών με δυσκολίες, εφαρμόστηκε πιλοτικά σε πλαίσιο ειδικών θεραπειών και έγιναν διορθωτικές προσαρμογές, το αποτέλεσμα των οποίων είναι το Πρόγραμμα Υποστήριξης Σχολικής Μελέτης & Απόδοσης (Π.Υ.Σ.Μ.Α.). Εφαρμόζοντας κλινικά το Π.Υ.Σ.Μ.Α. προκύπτει το συμπέρασμα ότι η ενεργητική αυτορρυθμιζόμενη μάθηση σε πλαίσιο «συμμαχικής» υποστήριξης οικογένειας ενδυναμώνει το παιδί και το ενεργοποιεί ως διαχειριστή της δυσκολίας του, διαμορφώνει υποστηρικτικό περιβάλλον μάθησης και απαντά ολιστικά στην εμπειρία του μαθητή με μαθησιακή δυσκολία. Ως πλαίσια πιθανής εφαρμογής των αποτελεσμάτων προτείνονται το Δημοτικό Σχολείο (τυπική τάξη και τμήματα ένταξης) καθώς Κρατικοί και Ιδιωτικοί φορείς υποστήριξης / ψυχικής υγείας.

P20: Η έννοια του πένθους στο παιδί και η αντιμετώπισή του στο σχολικό περιβάλλον.

Αικατερίνη Παλασίδου¹, Μαρία Παλασίδου²

¹University of Florence, ²University of Plovdiv

Σήμερα ολοένα και δυσκολότερα γίνεται λόγος για το πένθος, νομίζοντας ότι με αυτό τον τρόπο προστατεύουμε τα παιδιά, αποκλείοντάς τα έτσι από συζητήσεις γύρω από το θάνατο, ακόμα και όταν συμβεί στο άμεσο περιβάλλον. Σύγχρονες έρευνες δείχνουν πως σε τέτοιου είδους καταστάσεις τα παιδιά χρειάζονται κοντά τους ειλικρινείς και ασφαλείς ενήλικες, διατεθειμένους να απαντήσουν σε ερωτήματα και να αντέξουν τα συναισθήματα που τα ίδια βιώνουν και μερικές φορές δεν αντέχουν, με αποτέλεσμα να πανικοβάλλονται. Σκοπός της εργασίας είναι να παρουσιαστούν οι αντιλήψεις των παιδιών για το πένθος, κατά πόσο η ηλικιακή βαθμίδα επηρεάζει τις απόψεις των παιδιών για αυτόν και κατά πόσο η σχολική κοινότητα καθώς και το άμεσο περιβάλλον του παιδιού μπορεί να βοηθήσει στην αντιμετώπιση της απώλειας. Πραγματοποιήθηκε βιβλιογραφική ανασκόπηση, βασισμένη σε μελέτες άρθρων και επιστημονικών περιοδικών ελληνικής και ξενόγλωσσης βιβλιογραφίας καθώς και έγκυρων ιστοσελίδων, όπως το Pub Psych. Κάθε παιδί αποτελεί μία ξεχωριστή προσωπικότητα, κάτι που σημαίνει ότι μπορεί να αντιλαμβάνεται την έννοια του θανάτου διαφορετικά και να αντιδρά με διαφορετικό και προσωπικό τρόπο απέναντι σε αυτόν. Έτσι η οικογένεια και κυρίως οι εκπαιδευτικοί πρέπει να είναι ενημερωμένοι και επαρκώς προετοιμασμένοι, για να το αντιμετωπίσουν. Ο δε εκπαιδευτικός θα έρθει αναπόφευκτα αντιμέτωπος με τον θάνατο. Όμως για να έχει σωστή ανταπόκριση σε μια τέτοια κατάσταση θα πρέπει να έχει την απαιτούμενη εκπαίδευση-επιμόρφωση, που θα πρέπει να είναι πολυδιάστατη. Γι' αυτό κρίνεται απαραίτητη η προσθήκη ενοτήτων στην εκπαίδευσή του, που να πραγματεύονται τέτοιου είδους ευαίσθητα θέματα.



P21: Δημιουργία και έκδοση βιβλίου από μαθητές της Γ΄ Δημοτικού με στόχο την ανάπτυξη της συνεργασίας

Αντώνιος Λαμπρόπουλος, Νικόλαος Παπαδέας

Διέθυνση πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης Ν.Κυκλάδων

Στο δημοτικό σχολείο Λευκών-Κώστου της Πάρου και συγκεκριμένα στην Γ΄ τάξη ασχοληθήκαμε με τη συγγραφή, εικονογράφηση και την έκδοση ενός λογοτεχνικού βιβλίου για παιδιά με τίτλο «Η παιδική χαρά». Το κεντρικό νόημα του βιβλίου ήταν η αξία της συνεργασίας. Κατά το στάδιο της προεργασίας έγιναν δραστηριότητες, όπως μελέτη παραμυθιών, ανάλυση δομής, ώστε τα παιδιά να κατανοήσουν τη γενική δομή ενός παραμυθιού και τα χαρακτηριστικά του. Έγινε έρευνα από τους μαθητές και κατόπιν στατιστική ανάλυση των αποτελεσμάτων της, με σκοπό να γνωρίσουμε τα πιο δημοφιλή χαρακτηριστικά που αναζητούν τα παιδιά σε ένα βιβλίο. Οι ερωτήσεις αφορούσαν στους ήρωες, στο περιβάλλον, στο τέλος του παραμυθιού, στο μέγεθος του κ.α. Παρουσιάζει πολύ ενδιαφέρον η ανάλυση των αποτελεσμάτων και είναι ενδεικτική του σύγχρονου τρόπου ζωής των παιδιών. Δόθηκαν στους μαθητές τα πιο δημοφιλή χαρακτηριστικά που έπρεπε να λάβουν υπόψη τους και τους ζητήθηκε να σκεφθούν την κεντρική ιδέα. Ενδιαφέρον έχουν οι προτάσεις των παιδιών σε σχέση με την κοινωνικοοικονομική κατάσταση που ανήκει η οικογένεια τους. Σκέφτηκαν τα εμπόδια και τις λύσεις τους και συνέθεσαν διαλόγους μεταξύ των ηρώων. Έγινε συγγραφή ποιήματος από τα παιδιά που αναφερόταν στο βιβλίο και στα μηνύματά του καθώς και μελοποίηση του. Έγινε δραματοποίηση του βιβλίου και βιντεοσκοπήθηκε. Τα αποτελέσματα ήταν άμεσα και εντυπωσιακά. Οι μαθητές άλλαξαν στάση και μάλιστα σε περιπτώσεις που δημιουργούνταν πάλι προστριβές λόγω έλλειψης συνεργασίας γίνονταν νύξεις στο βιβλίο και η κατάσταση ομαλοποιούνταν.



P22: Μια συμβουλευτική παρέμβαση για το σχολικό εκφοβισμό μέσα από τη δημιουργία ψηφιακών κόμικς

Αλέξης Μπράιλας

Πάντειο Πανεπιστήμιο

Το εγχείρημα Comics-to-stop-bullying αποτέλεσε μια πλαισιοθετημένη παρέμβαση ευαισθητοποίησης και συμβουλευτικής για το φαινόμενο του σχολικού εκφοβισμού που έλαβε χώρα κατά το δίμηνο Φεβρουαρίου-Μαρτίου του 2016 σε ένα δημόσιο Γενικό Λύκειο της Αττικής. Η δράση σχεδιάστηκε και υλοποιήθηκε από έναν εκπαιδευτικό στο συγκεκριμένο σχολείο στο πλαίσιο των δράσεων πρόληψης σχολικού εκφοβισμού του σχολείου. Στη δράση συμμετείχαν συνολικά 21 μαθητές της Β΄ Λυκείου, δημιουργώντας ψηφιακά τεχνήματα στη μορφή comics σχετικά με το φαινόμενο του σχολικού εκφοβισμού και τις μορφές του. Τα τεχνήματα αυτά έδωσαν την ευκαιρία στον εκπαιδευτικό να κατανοήσει τις αναπαραστάσεις των μαθητών για τον σχολικό εκφοβισμό μέσα από ένα περισσότερο προβολικό μέσο και να εντοπίσει τα πιθανά προβληματικά σημεία στα οποία θα μπορούσε να γίνει παρέμβαση. Τα κόμικς των μαθητών λειτούργησαν ως εναύσματα για συζητήσεις προβληματισμού και ευαισθητοποίησης. Πολλές από τις ιστορίες των μαθητών αναπαρήγαγαν στερεότυπα και δυσλειτουργικές συμπεριφορές σε σχέση με το bullying. Σε αυτή την περίπτωση ο εκπαιδευτικός αξιοποιούσε το προβληματικό σενάριο, συζητώντας στην τάξη και καλώντας τους μαθητές να σχεδιάσουν ένα «sequel», δηλαδή μια δεύτερη, περισσότερο λειτουργική, εκδοχή της ιστορίας τους. Τα comics που δημιούργησαν οι μαθητές αναλύθηκαν οπτικά ως προς ένα σύνολο κριτηρίων, για τη διερεύνηση των αναπαραστάσεων για το bullying. Κεντρικές θεματικές που αναδεικνύονται μέσα από τις ιστορίες των μαθητών είναι ο εύθραυστος εκφοβιστής, οι τυποποιημένες αντιδράσεις των καθηγητών (πχ. αποβολή), η διαφορετικότητα που αποτελεί αφορμή για εκφοβισμό, το δίχτυ ασφαλείας που συγκροτούν οι φίλοι, καθώς και τα social media και ο ρόλος τους στο φαινόμενο του bullying όπως εκδηλώνεται σήμερα. Οι μαθητές εργάστηκαν σε ζευγάρια ή σε μικρές ομάδες και δημιούργησαν ψηφιακά comics, αξιοποιώντας τη διαδικτυακή πλατφόρμα Story Board That. Σημείο αναφοράς του εγχειρήματος αποτέλεσε το σχετικό ιστολόγιο όπου αναρτήθηκαν οι δημιουργίες των μαθητών.



P23: Πρόγραμμα δευτερογενούς πρόληψης: Ο Κύκλος της Υποστήριξης

Δήμητρα Νικολάου

Υπουργείο Παιδείας & Πολιτισμού, Κύπρου

Ο Κύκλος της Υποστήριξης (ΚΥ) είναι ένα πρόγραμμα Δευτερογενούς Πρόληψης της Υπηρεσίας Εκπαιδευτικής Ψυχολογίας του Υπουργείου Παιδείας Κύπρου, και απευθύνεται σε μαθητές υψηλής επικινδυνότητας(μαθητές εστίασης), αγόρια και κορίτσια, ηλικίας από 7 μέχρι και 13 χρονών. Ειδικότερα, σε μαθητές που εντοπίζονται από τους εκπαιδευτικούς τους να εμφανίζουν συναισθηματικές δυσκολίες, προβλήματα συμπεριφοράς, σε θύματα και θύτες εκφοβισμού, καθώς και σε απομονωμένα παιδιά με μειωμένες κοινωνικές δεξιότητες. Εφαρμόζεται από Εκπαιδευτικούς Ψυχολόγους, κατά τις πρωινές ώρες, στο σχολείο των μαθητών εστίασης. Ο μαθητής εστίασης, οι 5 με 6 συμμαθητές εθελοντές και ο Εκπαιδευτικός Ψυχολόγος, απαρτίζουν τον ΚΥ, ο οποίος συνεδριάζει μια φορά την βδομάδα για 45 λεπτά, σε συγκεκριμένη αίθουσα του σχολείου. Το πρόγραμμα διαρκεί 12 συνεδρίες και βασίζεται σε συγκεκριμένα βήματα και πρωτόκολλα που έχουν δημιουργηθεί για σκοπούς εγκυρότητας. Οι απώτεροι στόχοι του προγράμματος είναι να καθοδηγήσει, να κινητοποιήσει προς συγκεκριμένες συμπεριφορές καθώς και να ενισχύσει συναισθηματικά τους μαθητές εστίασης. Ο επιστημονικός σχεδιασμός του ΚΥ βασίστηκε σε ένα σημαντικό βαθμό στην μεθοδολογία της παρέμβασης Circle of Friends, των Εκπαιδευτικών Ψυχολόγων Colin Newton και Derek Wilson (2004) από τη Μεγάλη Βρετανία. ΟΚΥ προωθεί την κοινωνική στήριξη και την άμεση παροχή ψυχοπαιδαγωγικής στήριξης στους μαθητές εστίασης. Το πρόγραμμα προσαρμόστηκε στα κυπριακά σχολικά δεδομένα. Στον ΚΥ ενσωματώθηκαν και σύγχρονα δεδομένα από τον κλάδο της θετικής ψυχολογίας, βασισμένα στην ερευνητική δουλειά των Seligman και Peterson (2004), για τα 24 δυνατά στοιχεία και αρετές του χαρακτήρα. Η παρούσα εργασία επιχειρήσε να περιγράψει και να μελετήσει την αποτελεσματικότητα του προληπτικού προγράμματος. Μέσα από το πρόγραμμα, επιδιώχθηκε για τους μαθητές εστίασης (N=6) η δημιουργία ενός πλαισίου υποστηρικτικής αλληλεπίδρασης, από μια ομάδα συμμαθητών που εθελοντικά προθυμοποιήθηκαν να βοηθήσουν. Από τα αποτελέσματα φάνηκε ότι οι μαθητές μέσα από τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα, εμφάνισαν θετικότερες αποδόσεις στα συναισθηματικά προβλήματα, προβλήματα συμπεριφοράς, υπερκινητικότητα/διάσπαση προσοχής, προβλήματα με συνομηλίκους και κοινωνική συμπεριφορά. Οι 5 από τους 6 μαθητές μετά τη συμμετοχή τους στον ΚΥ, δεν εμφανίζονταν μόνοι τους στο σχολείο, απέκτησαν τουλάχιστον ένα φίλο, ήταν περισσότερο συμπαθή στα άλλα παιδιά, και παρουσίαζαν περισσότερο ενδιαφέρον για τα συναισθήματα των άλλων. Οι εκπαιδευτικοί τους παρατήρησαν ότι οι μαθητές εστίασης εμφανίζονταν πιο χαρούμενοι, να αισθάνονται καλύτερα για τον εαυτό τους, να μπορούν να κάνουν φίλους στο σχολείο και να τα πηγαίνουν καλύτερα με τους άλλους μαθητές. Συνολικά, οι μαθητές εστίασης μετά τη συμμετοχή τους στον ΚΥ εμφάνισαν βελτιωμένη λειτουργικότητα στο σχολείο. Το πρόγραμμα, στον τομέα της δευτεροβάθμιας πρόληψης, φαίνεται να συμβάλλει θετικά στον χειρισμό των μη λειτουργικών συμπεριφορών και συναισθημάτων που εμφανίζουν τα παιδιά υψηλού κινδύνου. Το πρόγραμμα φαίνεται να συνεργεί στην εγκαθίδρυση ενός υποστηρικτικού κλίματος προς το μαθητή εστίασης μέσα στο σχολείο του. Ο ΚΥ είναι ένα πρόγραμμα πρόληψης που υποστηρίζεται από Αντιναρκωτικό Συμβούλιο Κύπρου καθώς και από τον Επίτροπο Εθελοντισμού και ΜΚΟ Κύπρου.

P24: Παρέμβαση της Ε.Δ.Ε.Α.Υ. με θέμα το σχολικό εκφοβισμό

Δήμητρα Μαντζάνα, Άννα Λύτρα, Ελευθερία Μυλωνά, Γιώργος Φωτεινόπουλος

ΕΔΕΑΥ, 2ο Γυμνάσιο Πύργου

Η προφορική ανακοίνωση παρουσιάζει αναλυτικά το σχεδιασμό και την υλοποίηση μιας ψυχοπαιδαγωγικής παρέμβασης στο σχολικό περιβάλλον του 2ου Γυμνασίου Πύργου κατόπιν αιτημάτων στην ΕΔΕΑΥ του σχολείου που αφορούσαν περιστατικά σχολικού εκφοβισμού. Η διεπιστημονική ομάδα της ΕΔΕΑΥ σχεδίασε ένα πρόγραμμα αξιοποιώντας τη μέθοδο της Μετασηματιζουσας Μάθησης που αποτελεί μια ορθολογική διεργασία που περιλαμβάνει συγκινησιακές, διαισθητικές και φαντασιακές διαστάσεις. Το πρόγραμμα αυτό στηρίχθηκε στην άποψη ότι η εμπειρία αποτελεί τη βάση κάθε μάθησης καθώς στην καρδιά κάθε μάθησης υπάρχει η αναζήτηση νοήματος. Επίσης, ο τρόπος που ερμηνεύουμε την πραγματικότητα καθορίζεται από το σύστημα αντιλήψεων που ο καθένας διαθέτει το οποίο έχει επιβληθεί από το πολιτισμικό πλαίσιο που έχουμε ασυνείδητα εσωτερικεύσει παρότι συχνά περιέχει διαστρεβλωμένες πεποιθήσεις. Αφού λοιπόν διαπιστώθηκαν διαστρεβλωμένες παραδοχές των μαθητών όσον αφορά τους θύτες, τα θύματα και τους παρατηρητές των περιστατικών σχολικής βίας η ΕΔΕΑΥ επεδίωξε με την προβολή μιας μικρού μήκους ταινίας να διερευνήσει μαζί με τους μαθητές το φαινόμενο του σχολικού εκφοβισμού και να κατανοήσει τους διάφορους ρόλους που αναδύονται και τα χαρακτηριστικά αυτών των ρόλων. Η προφορική ανακοίνωση εκθέτει τόσο τα βήματα του σχεδιασμού της δράσης, τους στόχους του προγράμματος, τις δυσκολίες διεκπεραίωσης του έργου όσο και την εμπειρία των συμμετεχόντων προβάλλοντας πλούσιο υλικό από τις μαθητικές συναντήσεις οι οποίες είχαν αμιγώς βιωματικό χαρακτήρα.



P25: Λήψη απόφασης με την τεχνική των 6 Καπέλων του E. deBono και το κίτρινο καπέλο των θετικών συναισθημάτων

Ευάγγελος Θεολόγης¹, Θεόδωρος Σταμκόπουλος²

¹ΚΕΣΥΠ Ελευσίνας, ²ΚΕΣΥΠ Κοζάνης

Η θετική ψυχολογία ασχολείται με έννοιες όπως η ευτυχία, το νόημα στη ζωή, η ψυχική ανθεκτικότητα, τα θετικά στοιχεία του χαρακτήρα, και επιχειρεί να δώσει επιστημονικές απαντήσεις στους παράγοντες που είναι απαραίτητοι, ώστε να μπορέσει κανείς να τα ενισχύσει, αναζητά τις συνθήκες που βοηθούν τους ανθρώπους να βιώσουν θετικά συναισθήματα, να αναπτύξουν τα καλύτερα χαρακτηριστικά της προσωπικότητάς τους και να δημιουργήσουν θετικές σχέσεις, θετικές οικογένειες, θετικές ομάδες, θετικές κοινωνίες αλλά και αισιόδοξες εκπαιδευτικές κοινότητες. Αφορμή για τη γέννησή της ήταν η αναγνώριση ότι η παραδοσιακή ψυχολογία ασχολούταν μόνο με την επιδιόρθωση των προβλημάτων και τη θεραπεία των ψυχικών διαταραχών. Παρόλο που αυτοί είναι πολύ σημαντικοί στόχοι και χρειάζεται να εξακολουθήσουμε να τους ερευνούμε και να τους επιδιώκουμε, ωστόσο χρειάζεται να αναγνωρίσουμε πόσο σημαντική είναι η ανάπτυξη των θετικών χαρακτηριστικών, η αναζήτηση του ευ ζην και η επιδίωξη των θετικών εμπειριών για τους ανθρώπους, τους μαθητές/τριες τους/τις εκπαιδευτικούς. Η θετική ψυχολογία έρχεται να δώσει έμφαση στην θετική πλευρά της ζωής της εκπαιδευτικής κοινότητας. Η θετική ψυχολογία μπορεί να εφαρμοστεί σε πολλά επίπεδα. Για παράδειγμα, μπορεί να εφαρμοστεί στην ψυχοθεραπεία, στην εκπαίδευση, στην εργασία, στον χώρο της υγείας, στον αθλητισμό και σε πολλούς άλλους τομείς. Μπορεί επίσης να εφαρμοστεί σε μεμονωμένα άτομα, σε ομάδες, ή σε ολόκληρους οργανισμούς. Τα προγράμματα που βασίζονται στις αρχές της θετικής ψυχολογίας έχουν ως στόχο την ενίσχυση των θετικών χαρακτηριστικών που ήδη διαθέτουν τα άτομα και των θετικών εμπειριών που βιώνουν. Η θετική ψυχολογία με τα θετικά συναισθήματα και την ανάπτυξή τους μας λέει πως μπορούμε αποτελεσματικά να επικεντρωθούμε σε αυτά που ήδη κάνουμε καλά και να τα ενισχύσουμε ώστε να πολλαπλασιαστούν. Με το εργαστήριό μας, θα προσπαθήσουμε να φέρουμε την τάση της θετικής ψυχολογίας στην καθημερινότητα των εκπαιδευτικών για να μπορέσουν να γνωρίσουν τόσο θεωρητικά όσο και βιωματικά τις βασικές έννοιες και τις αρχές της θετικής ψυχολογίας (σε θέματα όπως η ενίσχυση της ευτυχίας και του ευ ζην, η ανάπτυξη της ψυχικής ανθεκτικότητας, η θετική διαπαιδαγώγηση, η ελπίδα, η αισιοδοξία και άλλα). Η θετική ψυχολογία σε αντίθεση από την κλασική ψυχοθεραπεία και τη συμβουλευτική είναι ότι δίνει κυρίαρχη έμφαση στην ενίσχυση των θετικών χαρακτηριστικών και βιωμάτων. Συνδυάζεται πολύ καλά με την συμβουλευτική, η οποία επίσης ασχολείται με την αναγνώριση και ενίσχυση των δυνάμεων των εκπαιδευτικών. Με το εργαστήριο θα υποστηρίξουμε ότι αυτό που μετράει είναι να μην εμμένουμε στις αρνητικές πτυχές της ζωής μας, αλλά να στρέψουμε λίγο τη ματιά μας στις θετικές εμπειρίες που βιώνουμε και στα δυνατά χαρακτηριστικά μας και να προσπαθήσουμε να τα ενισχύσουμε. Έτσι μαθαίνουμε εμείς οι εκπαιδευτικοί πως έχουμε τη δυνατότητα να γίνουμε περισσότερο ευτυχισμένοι και πως να βρούμε νόημα στη ζωή μας, ανεξάρτητα από τις συνθήκες τη ρουτίνα και την καθημερινότητα μας.

P26: Ενίσχυση των γλωσσικών δεξιοτήτων παιδιών που μαθαίνουν την Αγγλική ως ξένη γλώσσα μέσω ενδυνάμωσης της φωνολογικής μνήμης

Θεοδόρα Νεραντζάκη, Αλεξάνδρα Καρούσου

Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Πρόσφατες έρευνες έχουν αναδείξει το ρόλο της φωνολογικής μνήμης στη γλωσσική ανάπτυξη, στηρίζουν, δε, τη σημαντική της συνεισφορά κατά τις πρώιμες κυρίως φάσεις τόσο της ανάπτυξης της μητρικής γλώσσας, όσο και της εκμάθησης ξένων γλωσσών. Στόχος της παρούσας έρευνας ήταν (1) η διερεύνηση της σχέσης μεταξύ της φωνολογικής μνήμης και του μεγέθους του λεξιλογίου της αγγλικής σε ελληνόφωνους μαθητές της Γ' τάξης του Δημοτικού που μαθαίνουν την αγγλική ως ξένη γλώσσα, και (2) ο σχεδιασμός, η υλοποίηση και η αξιολόγηση ενός προγράμματος ενίσχυσης της φωνολογικής μνήμης το οποίο, μέσα από παιγνιώδεις δραστηριότητες στα πλαίσια του μαθήματος των Αγγλικών, στόχευε στην έμμεση ενίσχυση των γλωσσικών δεξιοτήτων των μαθητών στην ξένη γλώσσα. Για τις ανάγκες της παρούσας μελέτης υιοθετήθηκε ημιπειραματικό σχέδιο με μία πειραματική ομάδα (N=38) και μία ομάδα ελέγχου (N=30). Οι μαθητές και των δύο ομάδων αξιολογήθηκαν αρχικά ως προς τις επιδόσεις τους σε έργο επανάληψης αγγλικών ψευδολέξεων και ως προς το μέγεθος του λεξιλογίου της αγγλικής (προσληπτικού και εκφραστικού). Στη συνέχεια, όλοι οι μαθητές παρακολούθησαν το ίδιο διδακτικό πρόγραμμα αγγλικής γλώσσας, πραγματοποιώντας πανομοιότυπες δραστηριότητες από την ίδια εκπαιδευτικό. Οι μαθητές της πειραματικής ομάδας, ωστόσο, επί 10 λεπτά στην αρχή κάθε μαθήματος (4 φορές την εβδομάδα επί 8 εβδομάδες) συμμετείχαν στις ειδικά σχεδιασμένες παιγνιώδεις δραστηριότητες του προγράμματος παρέμβασης. Μετά το πέρας των 8 εβδομάδων, σε όλους τους μαθητές χορηγήθηκε εκ νέου η δοκιμασία επανάληψης ψευδολέξεων και αξιολογήθηκε το μέγεθος του λεξιλογίου τους. Τα αποτελέσματα επιβεβαιώνουν τη σημαντική σχέση της επίδοσης στη δοκιμασία επανάληψης ψευδολέξεων με την ανάπτυξη του λεξιλογίου. Επιπλέον, παρότι οι επιδόσεις και των δύο ομάδων σημείωσαν βελτίωση κατά τη δεύτερη αξιολόγηση, οι επιδόσεις της πειραματικής ομάδας στο μέγεθος του αγγλικού λεξιλογίου ήταν σημαντικά υψηλότερες. Τα αποτελέσματα συζητούνται σε σχέση με προγενέστερα ερευνητικά ευρήματα και τη δυνατότητα εφαρμογής προγραμμάτων ενίσχυσης της γλωσσικής επίδοσης στην ξένη γλώσσα μέσω της ενδυνάμωσης της φωνολογικής μνήμης.



P27: Επιλογή επαγγέλματος με την οπτική του φύλου και σχολικός επαγγελματικός προσανατολισμός

Θεόδωρος Αντωνίου¹, Ευάγγελος Θεολόγης², Μαρία Καραισαρηλή³

¹ΚΕ.ΣΥ.Π. Ηρακλείου, ²ΚΕ.ΣΥ.Π. Ελευσίνας, ³ΚΕ.ΣΥ.Π. Ρόδου

Στις ημέρες μας οι ραγδαίες κοινωνικές και οικονομικές αλλαγές, επηρεάζουν με απρόβλεπτο τρόπο την επιλογή επαγγέλματος των νέων και με την οπτική του φύλου. Υπό αυτή την έννοια σημαντικό ρόλο καλείται να διαδραματίσει και ο σχολικός επαγγελματικός προσανατολισμός. Στις μέρες μας παρά το γεγονός ότι οι γυναίκες έχουν αποκτήσει σε νομικό τουλάχιστον επίπεδο πλήρη εξίσωση με τους άνδρες, εξακολουθούμε να υπακούμε σε ξεπερασμένα στερεότυπα. Σε μεγάλο βαθμό ισχύει η πεποίθηση για τον διαχωρισμό των επαγγελμάτων σε ανδρικά και γυναικεία, περιορίζοντας τις επαγγελματικές επιλογές των γυναικών ή δυσχεραίνοντας τη δυνατότητά τους να καταξιωθούν σε χώρους παραδοσιακά ανδροκρατούμενους. Στόχος της παρούσας εργασίας είναι να διερευνήσει τις στάσεις των μαθητών και μαθητριών του Πειραματικού Γυμνασίου Ηρακλείου Κρήτης σχετικά με ζητήματα που αφορούν ανδρικές - γυναικείες ιδιότητες και ανδρικά και γυναικεία επαγγέλματα, στο πλαίσιο της προώθησης της ισότητας των φύλων στην επαγγελματική επιλογή. Από τα πρώτα αποτελέσματα της συγκεκριμένης παρέμβασης, φαίνεται ότι οι μαθήτριες εξακολουθούν να επιλέγουν σπανιότερα από τους μαθητές τεχνικές ειδικότητες και προσανατολίζονται κυρίως σε επιστήμες που μελετούν την ανθρώπινη συμπεριφορά. Η παρέμβαση έδειξε επιπλέον ότι οι μαθήτριες επιθυμούν την επέκταση του ρόλου τους σε ανδροκρατούμενα επαγγέλματα καθώς και την επέκταση του ανδρικού ρόλου στο οικογενειακό περιβάλλον. Οι μαθητές παρόλο που διατηρούν σε ένα βαθμό παραδοσιακές αντιλήψεις, σχετικά με την ισότητα των δύο φύλων, ωστόσο παρουσίασαν μετά την παρέμβαση μία πιο κριτική και προοδευτική στάση. Συμπερασματικά, η μελέτη περίπτωσης αποδεικνύει την ανάγκη εφαρμογής πιο συστηματικών και μεγαλύτερης διάρκειας παρεμβάσεων στο πλαίσιο της οικογένειας, της εκπαίδευσης και του σχολικού επαγγελματικού προσανατολισμού, προκειμένου να μεταλαμπευθεί στους νέους η εκτίμηση και ο σεβασμός σε όλα τα επαγγέλματα ανεξαρτήτως φύλου.



P28: Κύκλοι φίλων σε φυσικό και διαδικτυακό περιβάλλον. Συγκριτική μελέτη περιπτώσεων.

Αναστασία Μουσκεφτάρα, Δημήτρης Αναστασόπουλος, Βαλεντίνος Κόσι, Κώστας Μαλογιάννης, Σωτήρης Μπαρτζώκας, Παναγιώτης Μυλωνάς, Χρήστος Σωτηράκης

Κέντρο Κοινότητας Δήμου Αλεξάνδρειας, ΕΠΑΛ

Ο κύκλος των φίλων είναι μια παγκόσμια διαδεδομένη πρακτική που στόχο έχει την υποστήριξη ενός μαθητή από εθελοντές μαθητές ώστε να αποκτήσει καλύτερες σχέσεις με τους συμμαθητές του με σκοπό την σχολική ενσωμάτωση. Υπήρξαν δυο διαφορετικές ομάδες κύκλου φίλων που δημιουργήθηκαν για έναν μαθητή της Α΄ ΕΠΑΛ με διάχυτες αναπτυξιακές διαταραχές, οι supporters, και έναν μαθητή Β΄ Γυμνασίου με ΔΕΠ.Υ. Οι δυο ομάδες είχαν διαφορετικά επίπεδα λειτουργίας και ήταν ανάλογα με τα ηλικιακά τους ενδιαφέροντα και χαρακτηριστικά. Οι μεν supporters λειτουργούσαν και στο φυσικό περιβάλλον του σχολείου και στο διαδίκτυο και σκοπό είχαν εκτός από την ενσωμάτωση και τη συμβουλευτική σε πιο προσωπικά θέματα όπως σχέσεις με το άλλο φύλο, τους γονείς, τους φίλους και το facebook. Ενώ η δεύτερη ομάδα λειτουργούσε μόνο στο σχολείο και είχε αποκλειστικό στόχο την σχολική ενσωμάτωση του μαθητή. Οι δυο ομάδες είχαν παρόμοια αποτελέσματα. Υπήρξαν σημαντικές αλλαγές και στους δυο μαθητές, καθώς και ανάπτυξη σχέσεων και έξω από το σχολικό περιβάλλον. Συμπερασματικά θα λέγαμε ότι οι ομάδες των κύκλων των φίλων δρουν αποτελεσματικά όταν τα χαρακτηριστικά τους ανταποκρίνονται στα ηλικιακά χαρακτηριστικά και τα ενδιαφέροντα των μαθητών. Επιπλέον και στις δυο ομάδες τα οφέλη για τα μέλη τους ήταν σημαντικά και εξίσου τα ίδια για όλους, επιβεβαιώνοντας αντίστοιχα ερευνητικά δεδομένα.



ΓΝΩΣΤΙΚΟΙ ΚΑΙ ΘΥΜΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΣΤΗ ΜΑΘΗΣΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ

P29: Τάση για ενοχή και θεωρία του νου σε παιδιά ηλικίας 9 έως 11 ετών

Πλουσία Μισαηλίδη, Κατερίνα Καψάλη, Μελομένη Ντούρου

Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Στόχος της έρευνας ήταν να διερευνήσει πιλοτικά: (α) την τάση παιδιών ηλικίας 9- έως 11-ετών να βιώνουν ενοχή σε διαφορετικές καταστάσεις της καθημερινής τους ζωής, και (β) τη σχέση αυτής της τάσης με τη θεωρία του νου, την ικανότητα δηλαδή απόδοσης νοητικών καταστάσεων (π.χ., πεποιθήσεων, προθέσεων, επιθυμιών) στον εαυτό και στους άλλους. Στην έρευνα πήραν μέρος παιδιά (N = 40) και των δύο φύλων. Η τάση για ενοχή αξιολογήθηκε με την TOSCA-C (Tangney, Wagner, Burggraf, Gramzow, & Fletcher, 1990) και η θεωρία του νου με μια συστοιχία έργων θεωρίας του νου α' και β' τάξης. Τα ευρήματα επιβεβαίωσαν την υπόθεσή μας ότι η τάση για ενοχή, η οποία συνεπάγεται και μεγαλύτερη ενασχόληση με τις σκέψεις και κρίσεις των άλλων για τη συμπεριφορά του παιδιού, θα συσχετίζεται θετικά με τη θεωρία του νου. Τα παιδιά με υψηλότερες βαθμολογίες στην TOSCA-C είχαν αντιστοίχως υψηλότερες επιδόσεις στα έργα θεωρίας του νου στα οποία εξετάστηκαν. Η σημασία και οι προεκτάσεις αυτών των ευρημάτων για το πεδίο που μελετά τη σχέση συναισθηματικής ανάπτυξης - θεωρίας του νου συζητούνται.



P30: Γνωστικοί και γλωσσικοί παράγοντες ως δείκτες κατανόησης κειμένου σε νεαρούς ενήλικες

Λουκία Γιαλλούρη, Τιμόθεος Παπαδόπουλος

Πανεπιστήμιο Κύπρου

Η έρευνα που εστιάζεται στην ανάπτυξη της αναγνωστικής ικανότητας μελετά την επίδραση τόσο των εγγύτερων γνωστικών (proximal) όσο και των μακρινών γλωσσικών (distal) λειτουργιών (Das, Parrila, & Papadopoulos, 2000). Σε αντίστοιχους πληθυσμούς νεαρών ενηλίκων, η σχετική έρευνα απασχολείται, κατά κύριο λόγο, μόνο με το ρόλο των εγγύτερων γλωσσικών λειτουργιών στην ανάγνωση. Για το λόγο αυτό, η παρούσα έρευνα εξέτασε τη συμβολή μακρινών γνωστικών παραγόντων, όπως της προσοχής, των επιτελικών λειτουργιών και της επεξεργασίας πληροφοριών, και εγγύτερων γλωσσικών παραγόντων, όπως της αναγνωστικής ευχέρειας και της σημασιολογικής επεξεργασίας, στην κατανόηση κειμένου 95 νεαρών ενήλικων αναγνωστών (60 γυναίκες), ηλικίας 18-24 ετών. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι λειτουργίες επεξεργασίας πληροφοριών προβλέπουν την κατανόηση κειμένου μέσω της αναγνωστικής ευχέρειας. Επίσης, οι επιτελικές λειτουργίες, η προσοχή και η σημασιολογική επεξεργασία έχουν άμεση, αλλά όχι στατιστικά σημαντική προβλεπτική συμβολή στην κατανόηση κειμένου όταν λαμβάνονται υπόψη ταυτόχρονα όλοι οι παράγοντες στη δομική ανάλυση. Σημαντικό ρόλο στην πρόβλεψη της επίδοσης στην κατανόηση κειμένου παίζει επίσης η αναγνωστική ευχέρεια. Η συζήτηση περιστρέφεται γύρω από τη σημαντική συμβολή των παραπάνω παραγόντων στην κατανόηση κειμένου στους νεαρούς ενήλικες, συστήνοντας ένα πολυπαραγοντικό μοντέλο που μπορεί να αξιοποιηθεί και για την ερμηνεία των αναγνωστικών δυσκολιών που αντιμετωπίζουν φτωχοί αναγνώστες στην νεαρή ενήλικη ζωή.



P31: Η επίδραση της εργαζόμενης μνήμης και της νοημοσύνης στις επιδόσεις μαθητών Δημοτικού στο μάθημα της Αριθμητικής

Χρύσα Σουμελίδου, Ελβίρα Μασούρα

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Ευρήματα ερευνών έχουν αναδείξει ισχυρές σχέσεις μεταξύ της εργαζόμενης μνήμης και επιδόσεων μαθητών στο μάθημα Αριθμητικής, ενώ άλλες τονίζουν τη συμβολή της νοημοσύνης στη μαθηματική ικανότητα. Η παρούσα μελέτη αντιπαραθέτει τη συμβολή της εργαζόμενης μνήμης και της νοημοσύνης στην επίδοση παιδιών ηλικίας 8.1 έως 10.11 χρόνων (Μ.Ο.=9.6 έτη) στο μάθημα της Αριθμητικής. Στην έρευνα συμμετείχαν 106 μαθητές Δ' και Ε' τάξης του Δημοτικού. Η νοημοσύνη τους εκτιμήθηκε με έργα από το Wechsler Intelligence Scale for Children (Γεώργας, Παρασκευόπουλος, Μπεζεβέγκης & Γιαννίτσας, 1997) και η εργαζόμενη μνήμη τους με έργα της συστοιχίας Working Memory Test Battery for Children (Pickering & Gathercole, 2001). Επιπλέον, έγινε αξιολόγηση της επίδοσης όλων των παιδιών στην Αριθμητική με δύο έργα από τα Wechsler Objective Numerical Dimensions (Wechsler, 2005), τα οποία ήταν κατασκευασμένα ώστε να εκτιμούν α) την ικανότητα επίλυσης μαθηματικών προβλημάτων και β) την πραγματοποίηση αριθμητικών πράξεων. Οι αναλύσεις πολλαπλής παλινδρόμησης κατά βήμα έδειξαν ότι η μέτρηση της λεκτικής παγιωμένης νοημοσύνης προβλέπει σημαντικά την συνολική επίδοση των παιδιών στην Αριθμητική, με δεύτερο σημαντικό παράγοντα πρόβλεψης την λεκτική εργαζόμενη μνήμη τους. Σε αναλύσεις που πραγματοποιήθηκαν ξεχωριστά για κάθε τάξη, η λεκτική παγιωμένη νοημοσύνη αποτέλεσε τον σημαντικότερο προβλεπτικό παράγοντα, ενώ ως δεύτερη μεταβλητή πρόβλεψης για την Δ' τάξη αναδείχτηκε η οπτικοχωρική ρέουσα νοημοσύνη και για την Ε' τάξη η λεκτική εργαζόμενη μνήμη. Βάσει των ευρημάτων θεωρούμε πως ακόμα και για την επίδοση στην Αριθμητική βασικό παράγοντα αποτελούν οι λεκτικές ικανότητες. Τα αποτελέσματα μπορούν να έχουν σημαντικές εφαρμογές στην εκπαίδευση, ιδίως όσον αφορά τη διδασκαλία της Αριθμητικής.



P32: Αυτοεκτίμηση και σχολική επίδοση εφήβων από έγγαμες και διαζευγμένες οικογένειες.

Αδαμαντία Παππά

Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Σκοπός της παρούσας μελέτης ήταν να εξετάσει αν υπάρχουν ατομικές διαφορές στα επίπεδα αυτοεκτίμησης και σχολικής επίδοσης των εφήβων που προέρχονται από έγγαμες και διαζευγμένες οικογένειες. Το δείγμα αποτέλεσαν 947 μαθητές (508 αγόρια και 369 κορίτσια), με μέση ηλικία τα 13,6 έτη, εκ των οποίων τα 809 προέρχονταν από πυρηνικές οικογένειες, ενώ τα 138 από διαζευγμένες οικογένειες, στην ευρύτερη Αττική. Για τη μέτρηση των μεταβλητών χρησιμοποιήθηκαν το Ερωτηματολόγιο Αυτοεκτίμησης (Self-esteem Questionnaire) του Rosenberg στην ελληνική έκδοση, οι σχολικοί βαθμοί για το Ά τρίμηνο της σχολικής χρονιάς και ένα αυτοσχέδιο ερωτηματολόγιο για τα δημογραφικά στοιχεία. Δεν βρέθηκε στατιστικώς σημαντική διαφοροποίηση στα επίπεδα της αυτοεκτίμησης με βάση το φύλο των εφήβων και την οικογενειακή κατάσταση των γονέων τους. Αντίθετα, η σχολική επίδοση επηρεάστηκε από το φύλο και την οικογενειακή κατάσταση. Τα κορίτσια σημείωσαν υψηλότερη βαθμολογία στο τρίμηνο σε σχέση με τα αγόρια και τα παιδιά των πυρηνικών οικογενειών, σε σχέση με τα παιδιά των μονογονεϊκών οικογενειών αντίστοιχα. Προέκυψε, επίσης, θετική συνάφεια ανάμεσα στην αυτοεκτίμηση και τη σχολική επίδοση. Τα αποτελέσματα της έρευνας έρχονται σε συμφωνία με τις ερευνητικές υποθέσεις, καθώς και με τη διεθνή βιβλιογραφία.



P33: Σχέση αυτο-αποτελεσματικότητας και διατροφικών συνηθειών μαθητών/τριών Δημοτικού σχολείου

Ευάγγελος Μπεμπέτσος, Χρήστος Κωνσταντινίδης

Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Σκοπός της παρούσας έρευνας, ήταν: (α) η διερεύνηση της χρήσης των ερωτηματολογίου της αυτοαποτελεσματικότητας και των διατροφικών συνηθειών, σε παιδιά δημοτικού σχολείου, (β) η πιθανή σχέση των παραγόντων των ερωτηματολογίων, και γ) η πιθανή ενίσχυση της αυτοαποτελεσματικότητας μέσω προγράμματος παρέμβασης. Το δείγμα αποτέλεσαν 322 μαθητές και μαθήτριες δημοτικών σχολείων, ηλικίας από 8 έως 11 ετών, από τα οποία 140 αγόρια και 182 κορίτσια. Τα όργανα μέτρησης που χρησιμοποιήθηκαν ήταν: 1) Ελληνική έκδοση ερωτηματολογίου «Αυτοαποτελεσματικότητας Διατροφικών Συνηθειών» (Bebetsos, Chroni, & Theodorakis, 2001), και 2) ερωτηματολόγιο διατροφικών συνηθειών (Μπεμπέτσος, Θεοδωράκης, Λαπαρίδης, & Χρόνη, 2000). Η έρευνα 12 εβδομάδων, πραγματοποιήθηκε μέσω παρέμβασης η οποία διήρκεσε 11 εβδομάδες. Τα ερωτηματολόγια μοιράστηκαν στην αρχή και το τέλος της παρέμβασης. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι: α) Οι θετικές διατροφικές συνήθειες σχετίζονται θετικά με την αυτοαποτελεσματικότητα και οι αρνητικές συνήθειες αρνητικά, και β) η χρήση παρεμβατικού προγράμματος αύξησε την αυτοαποτελεσματικότητα των παιδιών σχετικά με την ακολουθία υγιεινότερων διατροφικών συνηθειών. Συμπερασματικά, τα αποτελέσματα έδειξαν ότι κρίνεται ως αναγκαία η ενημέρωση και η εκπαίδευση των παιδιών και όχι μόνο, σε θέματα, τεχνικές και στρατηγικές που θα βοηθήσουν την προαγωγή της υγείας τους γενικότερα καθώς και την προσπάθεια αλλαγής των συμπεριφορών και των πρακτικών τους για καλή υγεία σήμερα αλλά και στο μέλλον.



P34: Στόχοι επίτευξης και προσωπικοί προσανατολισμοί μαθητών/τριών δημοτικού σχολείου

Χρήστος Κωνσταντινίδης, Ευάγγελος Μπεμπέτσος

Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Σκοπός της εργασίας ήταν η διερεύνηση των στόχων επίτευξης και των προσωπικών προσανατολισμών μαθητών/τριών δημοτικού σχολείου στην ενασχόλησή τους με την άσκηση (κολύμβηση). Το όργανο μέτρησης που χρησιμοποιήθηκε ήταν το ερωτηματολόγιο «Προσωπικών Προσανατολισμών» της Duda (1989), όπως τροποποιήθηκε για τον Ελληνικό πληθυσμό από τους Παραϊοαννου και Theodorakis (1996). Το ερωτηματολόγιο αποτελείται από 13 συνολικά ερωτήσεις, 6 για τον πρώτο παράγοντα, «προσανατολισμός στο εγώ», 7 για τον δεύτερο, «προσανατολισμός στην δουλειά». Το δείγμα αποτέλεσαν 237 μαθητές (Τετάρτης κ Πέμπτης τάξης) δημοτικών σχολείων της πόλης της Κομοτηνής. Η έρευνα 8 εβδομάδων, πραγματοποιήθηκε μέσω παρέμβασης η οποία διήρκεσε 7 εβδομάδες. Το ερωτηματολόγιο μοιράστηκε στην αρχή και το τέλος της παρέμβασης. Καταρχήν, όσον αφορά τα αποτελέσματα η ανάλυση αξιοπιστίας έδειξε ότι για τον παράγοντα «προσανατολισμό στο εγώ» ο συντελεστής α του Cronbach ήταν .79 και .80 για τον παράγοντα «προσανατολισμός στη δουλειά». Επίσης, πραγματοποιήθηκε μεταβλητή ανάλυση διακύμανσης με εξαρτημένη μεταβλητή τον «προσανατολισμό στο εγώ» και ανεξάρτητη την «μέτρηση». Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι υπήρχαν στατιστικά σημαντικές διαφορές λόγω ενασχόλησης $F(1,67)=7,81$, $p<.05$. Στην ίδια ανάλυση διακύμανσης με εξαρτημένη μεταβλητή τον «προσανατολισμό στη δουλειά» επίσης παρουσιάστηκε διαφορά μεταξύ μετρήσεων $F(1,65)=6,03$, $p<.05$. Τέλος, δεν παρουσιάστηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές και στους δύο παράγοντες λόγω φύλου. Συμπερασματικά, η έρευνα απέδειξε ότι η ένταξη/ενασχόληση των παιδιών με τον αθλητισμό, αυξάνει το συναίσθημα για προσωπική βελτίωση και μειώνει την ανταγωνιστικότητα.

P35: Επίτευξη στόχων και σχολική προσαρμογή σε μαθητές δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης

Δημήτρης Παπαδόπουλος, Μανόλης Χατζάκης

Aegean College, και Canterbury CC University, UK

Οι μαθητές στο Λύκειο παρουσιάζουν ατομικές διαφορές στο ρυθμό της μάθησης, στα κίνητρα που τους ωθούν για επίτευξη στόχων και στο βαθμό της σχολικής τους προσαρμογής στο περιβάλλον της τάξης. Η θεωρία του προσανατολισμού σε στόχους επίτευξης βρίσκει έδαφος να διερευνηθεί στα πλαίσια αυτής της εργασίας σε σχέση με την σχολική επίδοση και τη σχολική προσαρμογή μαθητών της Β΄ και Γ΄ τάξης Ενιαίου Λυκείου. Η παρούσα έρευνα έχει ως σκοπό να εξετάσει τα κίνητρα που οι μαθητές τείνουν να υιοθετούν στο περιβάλλον της τάξης και τα οποία σχετίζονται με τη μάθηση και την σχολική επίδοση. Βασικός στόχος είναι να διερευνηθεί η ενδεχόμενη σχέση μεταξύ των κινήτρων μάθησης με τη σχολική προσαρμογή και τη σχολική επίδοση. Για τη συλλογή των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε το ερωτηματολόγιο αυτοαξιολόγησης κινήτρων για μάθηση, η κλίμακα σχολικής προσαρμογής και ο μέσος όρος από τις βαθμολογίες των μαθητών σε δείγμα 35 μαθητών από τη Β' και Γ' τάξη ΓΕΛ στο Ν. Αττικής. Από την αρχική ανάλυση των αποτελεσμάτων διαπιστώνεται ότι βρέθηκε μια θετική αλλά αδύναμη σχέση μεταξύ των κινήτρων για μάθησης και της σχολικής επίδοσης, και της σχολικής προσαρμογής. Δε βρέθηκε θετική σχέση μεταξύ της σχολικής επίδοσης και της σχολικής προσαρμογής. Επίσης κοινωνικό-δημογραφικοί παράγοντες σχετίστηκαν με τη σχολική προσαρμογή, τη σχολική επίδοση και τα κίνητρα μάθησης. Με βάση τα ευρήματα της έρευνας θα συζητηθεί ο συμβουλευτικός ρόλος του εκπαιδευτικού προς όφελος των μαθητών με στόχο την αύξηση των κινήτρων επίτευξης που οδηγούν στη θετικότερη σχολική επίδοση και προσαρμογή.



P36: Η εφαρμογή της σύνθετης διδασκαλίας στο μάθημα των Φυσικών Επιστημών στην έκτη δημοτικού

Ελευθερία Παπαγεωργίου

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Η σύνθετη διδασκαλία είναι μία στρατηγική ομαδικής συνεργασίας, εντασσόμενη στην ομαδοσυνεργατική διδασκαλία και μάθηση. Αξιοποιεί τις πολλαπλές δυνατότητες των παιδιών, αναθέτοντας αρμοδιότητες με βάση τις προκαθορισμένες ικανότητές τους. Μελετήθηκαν και συγκρίθηκαν οι στάσεις και οι επιδόσεις μαθητών της ΣΤ΄ τάξης Δημοτικού Σχολείου, που διδάχθηκαν με δύο διαφορετικές προσεγγίσεις την ενότητα του κυκλοφορικού συστήματος, στο μάθημα των Φυσικών Επιστημών. Το δείγμα αποτέλεσαν 38 μαθητές της ΣΤ΄ τάξης δύο Δημοτικών Σχολείων-19 μαθητές του ενός σχολείου αποτέλεσαν την ομάδα ελέγχου και 19 μαθητές του δεύτερου, την πειραματική ομάδα. Για τη συλλογή των δεδομένων χρησιμοποιήθηκαν πέντε εργαλεία: α) ερωτηματολόγιο στάσεων Patterns of Adaptive Learning Scales (2000), β) ερωτηματολόγιο στάσεων Pintrich (2001), γ) ατομικό φύλλο αξιολόγησης, που αφορά στην κατανόηση του κυκλοφορικού συστήματος και για τις δύο ομάδες, σχεδιασμένο από την ερευνήτρια, δ) ομαδικά φύλλα εργασίας για την πειραματική ομάδα, σχεδιασμένα από την ερευνήτρια, ε) σημειώσεις ημερολογίου. Οι μαθητές της πειραματικής ομάδας είχαν υψηλότερες επιδόσεις στα ατομικά φύλλα αξιολόγησης μετά το εκπαιδευτικό πρόγραμμα, σε σχέση με τους μαθητές της ομάδας ελέγχου. Αυξήθηκε το μαθητικό ενδιαφέρον, η αλληλοβοήθεια, η συνεργασία μεταξύ των μαθητών και η κοινωνικότητά τους στην πειραματική ομάδα, ενώ παράλληλα μειώθηκε το άγχος της έκθεσης εαυτού και το στίγμα της αποτυχίας. Οι μαθητές της πειραματικής ομάδας βρήκαν άκρως ενδιαφέρουσα τη σύνθετη διδασκαλία, αυξήθηκε το κίνητρό τους για μάθηση και ενθουσιάστηκαν με την ολιστική προσέγγιση της γνώσης. Η σύνθετη διδασκαλία δημιουργεί ένα σχολικό κλίμα που διευκολύνει τη βιωματική και πολυδιάστατη μάθηση. Η εφαρμογή της σύνθετης διδασκαλίας δύναται να αυξήσει το ενδιαφέρον και την ενεργοποίηση των μαθητών, αλλά και την κατανόηση της διδασκόμενης ύλης.



P37: Ακαδημαϊκή αναβλητικότητα και οι συνέπειές της στην ημερήσια σχολική προετοιμασία και το άγχος: Μια έρευνα ποσοτικού ημερολογίου σε μαθητές Δημοτικού

Μαρία Πολάκη¹, Ειρήνη Μαρκουλάκη¹, Δέσποινα Ξανθοπούλου², Παναγιώτης Γ. Σίμος¹

¹Πανεπιστήμιο Κρήτης, ²Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η παρούσα μελέτη ποσοτικού ημερολογίου εξετάζει αν η ακαδημαϊκή αναβλητικότητα, ως σχετικά σταθερό ατομικό χαρακτηριστικό, διαμορφώνει τον τρόπο που οι μαθητές αντιλαμβάνονται το σχολικό φόρτο σε ημερήσιο επίπεδο και εν συνεχεία, την εμφάνιση αναβλητικών συμπεριφορών σε σχέση με την προετοιμασία τους για το σχολείο. Αυτή η διαδικασία προτάθηκε ότι καθορίζει το βαθμό που οι μαθητές είναι ικανοποιημένοι με την προετοιμασία τους για την επόμενη μέρα στο σχολείο και κατ' επέκταση τα επίπεδα άγχους τους στο τέλος της ημέρας. Σαράντα-τέσσερις μαθητές Δημοτικού συμπλήρωσαν ένα ερωτηματολόγιο και ένα ημερολόγιο για πέντε διαδοχικές ημέρες κατά τη διάρκεια μιας σχολικής εβδομάδας. Τα αποτελέσματα πολύ-επίπεδων αναλύσεων επιβεβαίωσαν τις υποθέσεις της έρευνας. Συγκεκριμένα, βρέθηκε θετική σχέση ανάμεσα στην αναβλητικότητα ως σταθερό χαρακτηριστικό και ως ημερήσια κατάσταση, ενώ επιβεβαιώθηκε και ο διαμεσολαβητικός ρόλος του ημερήσιου σχολικού φόρτου στη σχέση αυτή. Επιπρόσθετα, βρέθηκε ότι η ημερήσια ακαδημαϊκή αναβλητικότητα σχετίζεται θετικά με το ημερήσιο άγχος δια μέσου της αρνητικής της σχέσης με την ικανοποίηση από την προετοιμασία των μαθημάτων για την επόμενη μέρα. Τα αποτελέσματα της έρευνας δείχνουν ότι ακόμα και οι αναβλητικοί μαθητές εμφανίζουν ενδο-ατομικές διακυμάνσεις ως προς τα επίπεδα καταστασιακής ακαδημαϊκής αναβλητικότητας, ικανοποίησης με την προετοιμασία τους για την επόμενη μέρα στο σχολείο και άγχους στο τέλος της ημέρας. Αυτές οι διακυμάνσεις εξηγούνται από τα επίπεδα του ημερήσιου, αντιλαμβανόμενου σχολικού φόρτου.



P38: Ελληνική εκδοχή του Τεστ Δημιουργικής Σκέψης-Παραγωγής Σχεδίου (Test for Creative Thinking Drawing Production) των Urban και Jellen (2010): Έλεγχος των ψυχομετρικών του ιδιοτήτων

Αναστασία Τζάλλα, Γεωργία Παπαντωνίου

Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Τα τεστ αποκλίνουσας σκέψης αποτελούν καλούς προβλεπτικούς δείκτες δημιουργικής συμπεριφοράς (Runco & Acar, 2012). Ωστόσο, υπάρχει έλλειψη εργαλείων αξιολόγησης του δυναμικού για δημιουργική επίτευξη, τα οποία να είναι προσαρμοσμένα στον ελληνικό μαθητικό πληθυσμό. Στόχος της παρούσας έρευνας ήταν ο έλεγχος των ψυχομετρικών ιδιοτήτων (έλεγχος της παραγοντικής δομής και της αξιοπιστίας εσωτερικής συνέπειας) της ελληνικής εκδοχής του τεστ δημιουργικής σκέψης-παραγωγής σχεδίου «Test for Creative Thinking-Drawing Production» (TCT-DP) των Urban και Jellen (2010). Πρόκειται για ένα έργο παραγωγής σχεδίου που απευθύνεται σε μαθητές όλων των ηλικιών και αξιολογεί, βασισμένο σε μία ολιστική προσέγγιση της δημιουργικής διαδικασίας, όχι μόνον την αποκλίνουσα σκέψη και ποσοτικά στοιχεία της δημιουργικής σκέψης, όπως συμβαίνει με τα παραδοσιακά τεστ δημιουργικότητας, αλλά και ποιοτικά στοιχεία της, όπως το περιεχόμενο, η μορφή, η πρωτοτυπία-αντισυμβατικότητα, το θυμικό, το χιούμορ και το ρίσκο. Το τεστ δεν περιέχει γλωσσικά ερεθίσματα αλλά ζητά από το μαθητή να κατασκευάσει ένα σχέδιο με τη βοήθεια έξι μορφολογικών χαρακτηριστικών. Στην έρευνα αυτή το TCT-DP χορηγήθηκε σε ένα δείγμα 145 μαθητών ηλικίας 10-14 ετών. Η διερευνητική ανάλυση παραγόντων που εφαρμόστηκε έδειξε ότι, όπως και στη γαλλική εκδοχή, η ελληνική εκδοχή του TCT-DP αξιολογεί τη δημιουργική σκέψη των μαθητών, η οποία σχετίζεται με την πρωτοτυπία και την προσαρμοστικότητα, δηλαδή με τους ίδιους δύο παράγοντες που είχαν εξαχθεί, κατά τον έλεγχο της δομής του TCT-DP, από τους Lumbart, Pacteau, Jacquet και Caroff (2010). Η αξιοπιστία εσωτερικής συνέπειας της ελληνικής εκδοχής του TCT-DP βρέθηκε να είναι αποδεκτή.

P39: Έλεγχος ψυχομετρικών ιδιοτήτων της ελληνικής εκδοχής του Ερωτηματολογίου Ηγετικών Δεξιοτήτων (Leadership Skills Inventory, Karnes & Chauvin, 2005)

Θεοδώρα Φώτη, Γεωργία Παπαντωνίου

Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Το Ερωτηματολόγιο Ηγετικών Δεξιοτήτων (ΕΗΔ) (Leadership Skills Inventory, LSI; Karnes & Chauvin, 2005) απευθύνεται σε άτομα ενός ευρέος φάσματος ηλικιών (από μαθητές των τελευταίων τάξεων του Δημοτικού Σχολείου και μαθητές Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, έως και σε άτομα που έχουν αποφοιτήσει από τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση) και αξιολογεί εννέα πεδία δεξιοτήτων ηγεσίας. Συγκεκριμένα, είναι σχεδιασμένο ώστε να εκτιμούν οι μαθητές τις ικανότητές τους στις εξής περιοχές δεξιοτήτων: 1. Βασικές αρχές της ηγεσίας, 2. Δεξιότητες γραπτής επικοινωνίας, 3. Δεξιότητες προφορικής επικοινωνίας, 4. Δεξιότητες δόμησης χαρακτήρα, 5. Δεξιότητες λήψης αποφάσεων, 6. Δεξιότητες δυναμικής της ομάδας, 7. Δεξιότητες επίλυσης προβλημάτων, 8. Προσωπικές δεξιότητες, και 9. Δεξιότητες σχεδιασμού. Απ' όσο γνωρίζουμε, οι ψυχομετρικές ιδιότητες του ΕΗΔ δεν έχουν διερευνηθεί στον ελληνικό πληθυσμό. Στόχοι της παρούσας έρευνας ήταν ο έλεγχος της παραγοντικής δομής των εννέα κλιμάκων του ερωτηματολογίου και ο υπολογισμός της αξιοπιστίας εσωτερικής συνέπειάς τους. Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 144 μαθητές και των δύο φύλων: 39 της Ε' και 56 της ΣΤ' τάξης Δημοτικού, 25 της Α' και 24 της Β' τάξης Γυμνασίου. Ο έλεγχος της παραγοντικής δομής των κλιμάκων πραγματοποιήθηκε με την εφαρμογή διερευνητικής ανάλυσης παραγόντων. Ειδικότερα, η κάθε κλίμακα ελέγχθηκε ως προς τη μονοπαραγοντική δομή της. Η αξιοπιστία εσωτερικής συνέπειας κυμαινόταν από αποδεκτή έως ικανοποιητική, για όλες τις κλίμακες του ΕΗΔ (Cronbach's $\alpha = .67$ έως $.83$). Τα προκαταρκτικά αυτά ψυχομετρικά ευρήματα υποδεικνύουν ότι το ΕΗΔ θα μπορούσε να αποτελέσει ένα αξιόπιστο εργαλείο εκτίμησης των ηγετικών δεξιοτήτων σε ελληνικό πληθυσμό.

P40: Ερωτηματολόγια εκτίμησης της ευγνωμοσύνης: Έλεγχος των ψυχομετρικών ιδιοτήτων τους σε παιδικό και εφηβικό ελληνικό πληθυσμό.

Αικατερίνη-Ραφαέλλα Γείτονα, Γεωργία Παπαντωνίου

Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Η ευγνωμοσύνη είναι η εκτίμηση που βιώνουν τα άτομα όταν κάποιος κάνει κάτι καλό ή χρήσιμο για αυτά. Στα παιδιά η ευγνωμοσύνη έχει βρεθεί να συνδέεται θετικά με τη σχολική επίδοση, την εμπλοκή σε δραστηριότητες και την κοινωνική ένταξη. Στα πλαίσια μιας ευρύτερης έρευνας ελέγχου των ψυχομετρικών ιδιοτήτων ορισμένων εργαλείων, τα οποία απευθύνονται σε παιδιά και εφήβους για την εκτίμηση των ψυχικών δυνάμεων, ως εννοιών της θετικής ψυχολογίας, ένας από τους στόχους ήταν και ο έλεγχος των ψυχομετρικών ιδιοτήτων δύο ερωτηματολογίων μέτρησης της ευγνωμοσύνης. Ειδικότεροι στόχοι της παρούσας ανακοίνωσης ήταν ο έλεγχος της παραγοντικής δομής των δύο ερωτηματολογίων, της αξιοπιστίας τους και της συγκλίνουσας εγκυρότητάς τους. Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 144 μαθητές και των δύο φύλων: 39 της Ε΄ και 56 της ΣΤ΄ τάξης Δημοτικού Σχολείου, 25 της Α΄ και 24 της Β΄ τάξης Γυμνασίου. Από τους μαθητές ζητήθηκε να συμπληρώσουν τα εξής δύο ερωτηματολόγια για την εκτίμηση της ευγνωμοσύνης: (i) Gratitude Questionnaire - 6 (GQ-6; McCullough, 2002), και (ii) Gratitude, Resentment, Appreciation Test-Short Form (GRAT-short form; Thomas & Watkins, 2003). Ο έλεγχος της παραγοντικής δομής των ερωτηματολογίων πραγματοποιήθηκε με την εφαρμογή διερευνητικής ανάλυσης παραγόντων. Ειδικότερα, το Gratitude Questionnaire - 6 βρέθηκε να διαθέτει μονοπαραγοντική δομή και χαμηλό δείκτη αξιοπιστίας (Cronbach's $\alpha=.52$), και το Gratitude, Resentment, Appreciation Test-Short Form (GRAT-short) βρέθηκε να διαθέτει δι-παραγοντική δομή και αποδεκτή αξιοπιστία για τους δύο παράγοντες που προέκυψαν: (α) το συναίσθημα ευγνωμοσύνης ($\alpha=.72$), και (β) την έλλειψη του συναίσθηματος ευγνωμοσύνης ($\alpha=.68$). Επίσης, βρέθηκε μέτρια θετική συσχέτιση ανάμεσα στα δύο ερωτηματολόγια εκτίμησης της ευγνωμοσύνης.

P41: Διερεύνηση προφίλ ψυχολογικής διάθεσης εφήβων e-gamers με χρήση μεθόδων Υπολογιστικής Νοημοσύνης

Ευγενία Γκιντώνη¹, Λουκάς Σκουρολιάκος², Κωνσταντίνος Χαλκιάπουλος²

¹Πανεπιστήμιο Κρήτης, ²T.E.I. Δυτικής Ελλάδας

Σκοπός της παρούσας ερευνητικής εργασίας είναι η διερεύνηση προφίλ της ψυχολογικής διάθεσης σε έφηβους e-Gamers με εφαρμογή μεθόδων Υπολογιστικής Νοημοσύνης. Γίνεται προσπάθεια αποτύπωσης παραμέτρων ψυχολογικής κατάστασης που παρουσιάζουν οι έφηβοι που ασχολούνται στην καθημερινότητά τους με ηλεκτρονικά παιχνίδια (e-Games) συγκριτικά με πληθυσμιακή ομάδα εφήβων οι οποίοι ασχολούνται ελάχιστα έως καθόλου αντίστοιχα. Η εργασία στηρίχτηκε στην Κλίμακα Εκτίμησης Ψυχολογικής Διάθεσης (Profile of Mood States) των McNair, Lorr και Droppelman (Προσαρμογή: Π. Ρούσση), όπου δημιουργήθηκε η ηλεκτρονική της έκδοση και προωθήθηκε μέσω του διαδικτυακού τόπου <http://www.cicos.gr>. Πρόκειται για ένα σταθμισμένο ερωτηματολόγιο αυτοαναφοράς 65 προτάσεων, το οποίο έχει στόχο την αξιολόγηση της διάθεσης του ατόμου, θετική και αρνητική, και πιο συγκεκριμένα την ένταση, το θυμό, τη θλίψη, την κούραση, τη σύγχυση και τη ζωτικότητα. Το δείγμα της παρούσας εργασίας, αποτέλεσαν έφηβοι και των δύο φύλων, ηλικιακού φάσματος 12-19 ετών. Μέσω της χρήσης ειδικών προγραμμάτων Υπολογιστικής Νοημοσύνης (χρησιμοποιήθηκε το λογισμικό πακέτο R), εφαρμόστηκαν κατάλληλοι αλγόριθμοι κατηγοριοποίησης, συσταδοποίησης και συσχέτισης. Τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας αποτυπώνουν παραμέτρους ψυχολογικής διάθεσης μιας κατηγορίας εφήβων - των αποκαλούμενων e-Gamers - ως μια πληθυσμιακή ομάδα, η οποία πρόκειται να αποτελέσει ένα μεγάλο ποσοστό τις προσεχείς δεκαετίες, ειδικότερα αν λάβουμε υπόψη και την ανοδική τάση των E-Sports.

P42: Διερεύνηση του φαινομένου sexting σε εφήβους με χρήση μεθόδων Υπολογιστικής Νοημοσύνης

Ευγενία Γκιντώνη¹, Βασιλική Λαμπέτη², Κωνσταντίνος Χαλκιάπουλος²

¹Πανεπιστήμιο Κρήτης, ²T.E.I. Δυτικής Ελλάδας

Με την αύξηση της χρήσης του διαδικτύου, των smartphones και των ηλεκτρονικών υπολογιστών ο διαδικτυακός εκφοβισμός είναι ένα θέμα που επηρεάζει την σύγχρονη κοινωνία. Μια μορφή του διαδικτυακού εκφοβισμού είναι και το sexting. Ως «Sexting» ορίζεται η αποστολή ή δημοσίευση εικόνων και μηνυμάτων σεξουαλικού περιεχομένου σε άλλους. Μεταξύ των νέων είναι ένα συνηθισμένο φαινόμενο και ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια με την αυξανόμενη χρήση των κινητών τηλεφώνων και άλλων μέσων επικοινωνίας. Τα μέσα ενημέρωσης παγκοσμίως έχουν αναφέρει και καταγγείλει περιπτώσεις ανηλίκων και μη που έχουν πάρει μέρος σε sexting και έχουν ανταλλάξει προσωπικές εικόνες δικές τους και πολλές φορές και άλλων χωρίς την συγκατάθεση τους. Συνοψίζοντας, το sexting εγκυμονεί πολλούς κινδύνους και κρίνεται αναπόδραστη ανάγκη να υπάρξει πιο πλήρης ενημέρωση των εμπλεκόμενων αλλά και του κοινωνικού συνόλου γενικότερα για την προστασία του γενικού πληθυσμού πρωτίστως των ανηλίκων. Στην παρούσα ερευνητική εργασία αναλύονται δεδομένα από χρήστες κοινωνικών δικτύων πολλούς από τους οποίους είναι έφηβοι. Σκοπός της συγκεκριμένης έρευνας είναι να καταγράψει τη συχνότητα με την οποία οι χρήστες στέλνουν-λαμβάνουν μηνύματα σεξουαλικού περιεχομένου, και να διερευνήσει τις αντιλήψεις των εφήβων σχετικά με το φαινόμενο Sexting. Εφαρμόζοντας κατάλληλες τεχνικές υπολογιστικής νοημοσύνης στα δεδομένα μέσω του λογισμικού πακέτου ανοιχτού στατιστικού κώδικα R, χρησιμοποιώντας αλγορίθμους ομαδοποίησης και κατηγοριοποίησης, παράγονται κανόνες γνώσης που με την βοήθεια κατάλληλης ερμηνείας προκύπτουν ασφαλή συμπεράσματα. Ολοκληρώνοντας, έγινε αφενός η αξιολόγηση της σημαντικότητας των εξαγομένων κανόνων/γνώσεων και αφετέρου η παρουσίασή τους με όσο το δυνατόν πιο κατανοητό και φιλικό τρόπο στον τελικό αποδέκτη.



P43: Χρήση ιστοσελίδων πορνογραφικού περιεχομένου στην εφηβεία

Μαρί Τζανικιάν, Ελένη Βούσουρα

Deree- The American College of Greece

Η εφηβεία αποτελεί μία σημαντική μεταβατική περίοδο στη ζωή του ανθρώπου που περιλαμβάνει και τη σεξουαλική ανάπτυξη. Με σκοπό την ενίσχυση της σεξουαλικής αναζήτησης, οι έφηβοι είναι πιθανό να απευθυνθούν σε πηγές σεξουαλικού περιεχομένου, όπως η πορνογραφία, που διατίθεται στο διαδίκτυο διαμέσου Ιστοσελίδων Πορνογραφικού Περιεχομένου (Ι.Π.Π.). Παρόλο που οι περισσότεροι έφηβοι παραμένουν ανεπηρέαστοι, οι πιθανές βλαβερές επιδράσεις στους εφήβους είναι πολυσύνθετες. Στόχος της μελέτης ήταν η εκτίμηση του εύρους της χρήσης ιστοσελίδων πορνογραφικού περιεχομένου από Έλληνες εφήβους, των παραγόντων που οδηγούν σε αυτή, καθώς και τις ψυχοκοινωνικές συνέπειες της. Η μελέτη αποτελεί μέρος της Ευρωπαϊκής έρευνας EUNETADB που διεξήχθη σε επτά Ευρωπαϊκές χώρες το 2011-2012. Το Ελληνικό δείγμα αποτελούσαν 1.760 μαθητές 13-18 ετών (Θ: 52.5%) με μέση ηλικία 15,7 έτη±0,57. Χρησιμοποιήθηκε ένα ανώνυμο ατομικό ερωτηματολόγιο που ερευνούσε τα χαρακτηριστικά της γενικής χρήσης του διαδικτύου, τη χρήση πορνογραφικού υλικού, και το Ερωτηματολόγιο για Εφήβους (Youth Self Report; Achenbach & Rescorla, 2001). Η επικράτηση της συνολικής χρήσης Ι.Π.Π. σε Έλληνες εφήβους ανέρχεται στο 54.9% το τελευταίο έτος, μεταξύ των οποίων το 13% δήλωσαν καθημερινή χρήση Ι.Π.Π., 14% 1-2 φορές την εβδομάδα, 12% 1-2 φορές το μήνα και 16% λιγότερο από 1 φορά το μήνα. Σύμφωνα με την ανάλυση πολλαπλής λογιστικής παλινδρόμησης εξετάζοντας την επίδραση της ηλικίας, οι παράγοντες κινδύνου της χρήσης Ι.Π.Π. ήταν το αρσενικό φύλο, η συχνή χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, και η περιορισμένη επίβλεψη από τους γονείς. Επιπλέον, η χρήση Ι.Π.Π. έδειξε να συνδέεται σημαντικά με Εξωτερικευμένα Προβλήματα. Η χρήση Ι.Π.Π. αποτελεί υπαρκτό φαινόμενο στους Έλληνες εφήβους και σχετίζεται σημαντικά με προβλήματα ψυχοκοινωνικής προσαρμογής στην εφηβεία. Προτείνεται να δοθεί έμφαση στη δημιουργία ψυχοπαιδαγωγικών προγραμμάτων σχετικά με τη χρήση πορνογραφικού υλικού στο διαδίκτυο και στην εφαρμογή παρεμβάσεων για τους εφήβους που διατρέχουν κίνδυνο.

ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΟ ΣΧΟΛΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

P44: Διαπολιτιστική εκπαίδευση και νηπιαγωγείο. Ενημέρωση και ευθαισθητοποίηση των νηπίων μέσα από την παιδική λογοτεχνία για το προσφυγικό

Αρχοντία Λιάκου

2/θ Νηπιαγωγείο Θεσπιών

Η παρούσα εργασία αφορά ένα project που εκπονήθηκε τη φετινή χρονιά (2016–2017) από τα παιδιά του Νηπιαγωγείου Θεσπιών του Ν. Βοιωτίας, με αφορμή το γεγονός πως η Ελλάδα τα τελευταία χρόνια έχει γίνει χώρα μεγάλου αριθμού μεταναστών, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται πολλές και διαφορετικές μειονοτικές ομάδες για τις οποίες πρέπει να φροντίσει το ελληνικό κράτος. Για το λόγο αυτό επιλέξαμε να σχεδιάσουμε ένα βιωματικό πρόγραμμα στο νηπιαγωγείο με αφορμή το βιβλίο της συγγραφέως Αγγελικής Θάνου «Μουτάζ, το αρκουδάκι της αγκαλιάς». Σκοπός του προγράμματος ήταν η ενημέρωση, η ευαισθητοποίηση και η διαμόρφωση θετικής στάσης και συμπεριφοράς των νηπίων απέναντι στους πρόσφυγες και το προσφυγικό ζήτημα. Αναλύοντας τον όρο διαπολιτισμικότητα βλέπουμε πως αναφέρεται στον τρόπο με τον οποίο άτομα ή ομάδες ατόμων διαφορετικής πολιτισμικής προέλευσης διαχειρίζονται την πολιτισμική ετερότητα, δημιουργώντας μια νέα πολιτισμική ταυτότητα μέσω της συνεργασίας και του συγκερασμού χαρακτηριστικών από διαφορετικούς πολιτισμούς. Ενώ ο όρος πολυπολιτισμικότητα αφορά τη συνύπαρξη σε ένα δεδομένο γεωγραφικό χώρο μιας πολλαπλής πολιτισμικής ετερότητας, η οποία κυρίως εδράζεται σε εθνοτική, θρησκευτική και γλωσσική διαφορά. Οι στόχοι που θέσαμε ήταν να κατανοήσουν τα νήπια τις έννοιες αποδοχή, προσφορά, συμπαράσταση, πρόσφυγας, μετανάστης κλπ. Επίσης να περιορίσουν την ξενοφοβία, τον ρατσισμό και να αναλάβουν πρωτοβουλίες και δράσεις ανάλογες με την ηλικία τους. Όσον αφορά τα αποτελέσματα από την υλοποίηση του προγράμματος, τα παιδιά φάνηκαν να κατανοούν (στο μέτρο του δυνατού) μέσα από το παιχνίδι ρόλων, την ανάγνωση και ανάλυση παιδικών βιβλίων, την προβολή ενημερωτικών ταινιών, την ανταλλαγή απόψεων και τις συζητήσεις μέσα στην τάξη, την έννοια της προσφυγιάς. Επίσης καλλιεργήθηκε ο σεβασμός στην διαφορετικότητα και διαμόρφωσαν θετική στάση απέναντι στον «άλλο» τον «ξένο», αυτό φάνηκε από τις πρωτοβουλίες για συγκέντρωση τροφίμων, ένδυσης και παιχνιδιών για τα προσφυγόπουλα που εγκαταστάθηκαν στην Θήβα, αλλά και από την διάθεση των νηπίων να ενημερώσουν τα ίδια τους γονείς τους για το προσφυγικό ζήτημα.

P45: Ψυχοφυσιολογικές αντιδράσεις σε συναισθηματικές ταινίες από νεαρούς ενήλικους με προβλήματα συμπεριφοράς και άγχους

Filippou, A. & Kyranides, M. N.

University of Cyprus

Η τρέχουσα μελέτη εξετάζει κατά πόσο ετερογενείς ομάδες νεαρών ενηλίκων με διαφορετικά επίπεδα προβλημάτων συμπεριφοράς και άγχους διαφέρουν ως προς τις ψυχοφυσιολογικές τους αντιδράσεις. Συλλέχθηκαν δεδομένα σε σχέση με τους καρδιακούς παλμούς και το επίπεδο εφίδρωσης από προπτυχιακούς φοιτητές του Πανεπιστημίου Κύπρου ($N = 110$) ενώ εκτίθενται σε τέσσερις διαφορετικές συναισθηματικές κατηγορίες (χαράς, λύπης, φόβου και ουδέτερες) (4-κατηγορίες \times 3 = 12 σκηνές). Πριν το πείραμα, οι φοιτητές συμπλήρωσαν ερωτηματολόγια αυτο-αναφοράς για το άγχος και προβλήματα συμπεριφοράς και έτσι δημιουργήθηκαν τέσσερις ομάδες ($SD = M \pm 0.5$): άτομα μόνο με άγχος, άτομα με άγχος και προβλήματα συμπεριφοράς, άτομα μόνο με προβλήματα συμπεριφοράς και άτομα με λίγα προβλήματα συμπεριφοράς και χαμηλό άγχος (ομάδα ελέγχου). Αναμένεται ότι τα αποτελέσματα θα δείξουν ότι άτομα μόνο με άγχος ή/και άτομα με υψηλό άγχος και λίγα προβλήματα συμπεριφοράς θα παρουσιάσουν αυξημένη νευροφυσιολογική δραστηριότητα (καρδιακούς παλμούς και εφίδρωση) σε σκηνές λύπης και φόβου. Αντίθετα, άτομα μόνο με προβλήματα συμπεριφοράς ή/και άτομα με υψηλά προβλήματα συμπεριφοράς και χαμηλό επίπεδο άγχους αναμένεται να δείξουν μειωμένη δραστηριότητα σε σκηνές φόβου και σκηνές λύπης. Ακόμη, εκτιμάται ότι, οι τέσσερις ομάδες δεν θα διαφέρουν ως προς τις ψυχοφυσιολογικές αντιδράσεις σε χαρούμενες και ουδέτερες σκηνές. Τέλος, αναμένεται ότι θα υπάρχουν διαφορές σε άτομα με άγχος σε σύγκριση με άτομα με προβλήματα συμπεριφοράς, στις αντιδράσεις τους όταν παρακολουθούν τις τέσσερις διαφορετικές συναισθηματικές σκηνές. Αυτά τα ευρήματα πιθανόν να υποδηλώνουν ότι τα προβλήματα συμπεριφοράς και το άγχος διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στη συναισθηματική επεξεργασία και πρέπει να λαμβάνονται υπόψη στην εφαρμογή παρεμβάσεων.



P46: Διδάσκοντας παιδιά και νέους. Όχι απλά «πρόσφυγες»

Μαργαρίτα Μανσόλα

Εκπαιδευτικός, Εκπαιδευτική Ψυχολόγος

Στην καρδιά και την σκέψη κάθε εκπαιδευτικού υπάρχει η βαθιά ανάγκη να προσφέρει, να συμβάλει με τον τρόπο και τις δυνάμεις του στη μεγιστοποίηση των δυνατοτήτων ενός νέου ανθρώπου. Η παρουσίαση αυτή απευθύνεται στους εκπαιδευτικούς του σήμερα, που καλούνται να αντιμετωπίσουν μια πολυσύνθετη νέα κατάσταση στην ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα η οποία διαμορφώνεται εν πολλοίς και μέσα από αυτό που τυπικά ονομάζεται «Εκπαίδευση Προσφύγων». Πιο συγκεκριμένα στόχος της παρουσίασης είναι να προσφέρει στους εκπαιδευτικούς τα εργαλεία και την τεχνογνωσία που αφορά στον χώρο αυτόν, όπως προκύπτει τόσο από την διεθνή βιβλιογραφία όσο και από την εμπειρία που αποκτήθηκε μέσα από την υλοποίηση, την περασμένη χρονιά, μη τυπικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων σε δομές φιλοξενίας προσφύγων. Γίνεται σαφής αναφορά και ανάλυση των προκλήσεων (πολιτισμικών, κοινωνικών, γνωστικών κλπ) αλλά και της δυναμικής που προκύπτει. Πρωτίστως όμως έχει ως στόχο να θυμίσει στους εκπαιδευτικούς ότι πάνω απ' όλα και πάντα το σχολείο είναι οι άνθρωποι: Οι «δάσκαλοι» (με την ευρύτερη έννοια) και οι μαθητές. Εκείνοι οι μαθητές που ίσως το σχολείο δεν αρκεί να τους αντιμετωπίζει ως «πρόσφυγες» αλλά ως παιδιά και νέους ανθρώπους με όνειρα και δικαίωμα στο μέλλον.



P47: Αναδιαμόρφωση ταυτότητας του εφήβου πρόσφυγα και μετανάστη σε κλειστό κοινωνικό σύστημα

Γκαλίνα Αλτουχόβα, Μαρία Κλείδωνα

Κέντρο Φιλοξενίας Σκαρμαγκά

Η ταυτότητα του εφήβου δομείται ως αναγκαιότητα βιολογική και αναπτύσσει παράλληλα τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της σε ένα πλαίσιο αλληλεπίδρασης των κοινωνικών-πολιτικών-πολιτισμικών-οικονομικών συγκυριών, τις οποίες βιώνει ο έφηβος. Ο έφηβος πρόσφυγας και μετανάστης διανύει την εφηβεία έχοντας ήδη χάσει την παιδική του ηλικία, την ασφάλεια, τους δεσμούς με την πολιτισμική του κουλτούρα και την πατρίδα του. Ψάχνει διπλά για την ταυτότητα του, αυτή του ατόμου που διεκδικεί τα δικαιώματά του μέσα στην οικογένεια και αυτή του αυριανού πολίτη που στοχεύει στην ανάδειξη βασικών πολιτισμικών αξιών. Έφηβοι πρόσφυγες και μετανάστες καλούνται να αναδιαμορφώσουν την ταυτότητά τους σε μία συνεχώς μεταβαλλόμενη πραγματικότητα. Η ζωή μεταβαίνει από την ανοιχτή σε όρους συνύπαρξη σε περιορισμένες κοινωνικές δομές. Τα στάδια ανάπτυξης του ατόμου φέρουν τη σφραγίδα κλειστών και άκαμπτων συστημάτων, εντός των οποίων ο έφηβος καλείται να αναδομήσει την ύπαρξή του με νέους όρους. Η σχέση των εφήβων προσφύγων και μεταναστών με τους «σημαντικούς άλλους» και τις προσδοκίες τους. Η αλληλεπίδραση με τους ομοεθνείς και αλλοεθνείς συνομηλίκους, οι οποίοι βρίσκονται εξίσου σε κατάσταση επαναδιαπραγμάτευσης όσον αφορά την ταυτότητάς τους. Τα οφέλη και οι ζημίες ενός ρευστού εκπαιδευτικού «γίγνεσθαι». Τα παραπάνω γεννούν ερωτήματα υπό διαπραγμάτευση. Συλλέγοντας εμπειρικά δεδομένα, στην παρούσα εργασία προσεγγίζεται το θέμα της αναδιαμόρφωσης της ταυτότητας του εφήβου πρόσφυγα και μετανάστη εντός κλειστών κοινωνικών συστημάτων.



P48: Γνωριμία και εξοικείωση με τη διαφορετικότητα μέσω βιωματικών δραστηριοτήτων σε ποικίλα φυσικά τοπία

Άννα Δουγαλή, Αφροδίτη Μαδίκα

Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Στη σύγχρονη και ραγδαία τεχνολογικά εξελισσόμενη κοινωνία όπου ζουν και αναπτύσσονται τα σημερινά παιδιά ωσάν λουλούδια που ανθίζουν φυτεμένα σε γλάστρες δίχως να τους παρέχονται οι ευνοϊκές συνθήκες απέχουν από τη φύση και ότι την περικλείει. Η μετάβαση από το σχολείο στο σπίτι και από εκεί στις δραστηριότητες γίνεται με τη χρήση του αυτοκινήτου. Πληθώρα δραστηριοτήτων που λαμβάνουν χώρα σε εσωτερικά περιβάλλοντα και αγχώδης τρόπος ζωής αποτελούν ορισμένα από τα χαρακτηριστικά του 21ου αιώνα που διανύουμε. Το σημερινό παιδί πλέον αντικρίζει τον κόσμο είτε μέσα από τα παράθυρα του αυτοκινήτου είτε μέσα από τις οθόνες των ηλεκτρονικών συσκευών. Η παρούσα εισήγηση αποσκοπεί αφενός στην ψυχοσυναισθηματική και κινητική ανάπτυξη των παιδιών και αφετέρου στην κατανόηση και αποδοχή της διαφορετικότητας μέσα από τη γνωριμία και την εξοικείωση με τη φύση. Η βιωματική προσέγγιση συνδράμει ανυψώνοντας ισχυρές γέφυρες για τη διαμόρφωση αντιρατσιστικών μηνυμάτων και της δόμησης μιας υγιούς και ολοκληρωμένης ταυτότητας των παιδιών. Η επιστροφή στη φύση επιφέρει πραότητα στον άνθρωπο, τον οδηγεί σε μια αβίαστη εξερεύνηση και γνώση. Περιορίζει τις εκδηλώσεις βίας και αντικοινωνικής συμπεριφοράς. Η καλλιέργεια της θετικής αντιμετώπισης των παιδιών προς το περιβάλλον τους καθώς και η εξοικείωση με την αιφόρο ανάπτυξη συμβάλλει στη δόμηση ορθών προσωπικοτήτων και αυριανών πολιτών, επιμηκύνοντας και εξασφαλίζοντας μια ποιοτικότερη μορφή ζωής. Σεβασμός στη φύση συνεπάγεται με σεβασμό στην ίδια τη Ζωή. Το παρών σχέδιο δράσης έλαβε χώρα σε εξωτερικούς χώρους προασπίζοντας την μάθηση χωρίς τοίχους και περιορισμούς. Τα παιδιά αλληλεπιδρώντας με φυσικά περιβάλλοντα, χρησιμοποιούν στο έπακρο τις αισθήσεις τους για να γνωρίσουν, να εξερευνήσουν να μάθουν και να ανακαλύψουν ένα καινούργιο κόσμο, όχι τόσο γνώριμο σε αυτούς. Το όλο πρόγραμμα απευθυνόταν σε παιδιά ηλικίας 5-12 ετών και διοργανώθηκε από τους εκπαιδευτικούς του ιδιωτικού Κέντρου Δημιουργικής απασχόλησης Παιδιών «Κόκκινες Κάλτσες» του Νομού Κοζάνης.

P49: Οι αναπαραστάσεις των ελληνοκυπρίων για την ομοφυλοφιλία και τους ομοφυλόφιλους: Ποια τα δεδομένα και πώς επηρεάζεται το σχολικό πλαίσιο

Ιωάννα Μαρουλλή, Ειρήνη Καδιανάκη

Πανεπιστήμιο Κύπρου

Η Κύπρος, όντας μια χώρα με συντηρητική κουλτούρα, δεν προσαρμόζεται εύκολα σε θέματα διαφορετικότητας και σεξουαλικότητας, αν και παρατηρήθηκαν κάποιες αλλαγές στο νομικό σύστημα μετά την ένταξη της στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Ο στόχος αυτής της έρευνας ήταν να διερευνήσει τις αναπαραστάσεις Ελληνοκυπρίων σχετικά με την ομοφυλοφιλία και τα ομοφυλόφιλα άτομα, χρησιμοποιώντας μια ποιοτική προσέγγιση. Η έρευνα εξέτασε τις αναπαραστάσεις για την ομοφυλοφιλία ως έννοια γενικά, τις αναπαραστάσεις για τα ομοφυλόφιλα άτομα και ζευγάρια, τα συναισθήματα προς ομοφυλόφιλα άτομα και την προθυμία για επαφή με ομοφυλόφιλα άτομα. Η συλλογή των δεδομένων έγινε μέσω συνεντεύξεων τεσσάρων ομάδων εστίασης. Οι 17 συμμετέχοντες ήταν κυρίως άτομα ηλικίας γύρω στα 20 και από διάφορα εκπαιδευτικά υπόβαθρα. Τα δεδομένα που συλλέχθηκαν αναλύθηκαν χρησιμοποιώντας τις μεθόδους της θεματικής ανάλυσης και ανάλυσης λόγου. Γενικά, τα αποτελέσματα δείχνουν ότι οι κοινωνικές αναπαραστάσεις των συμμετεχόντων όσον αφορά τους ομοφυλόφιλους και την ομοφυλοφιλία είναι σε μεγάλο βαθμό στιγματιστικές. Για παράδειγμα, οι αναπαραστάσεις της ομοφυλοφιλίας περιλάμβαναν την προβολή της ομοφυλοφιλίας ως ανωμαλία, ως αμαρτία ή ως ασθένεια. Παράγοντες που επηρέασαν την κατασκευή αναπαραστάσεων της ομοφυλοφιλίας περιλάμβαναν τη θρησκεία, τη διαπροσωπική επαφή και την απεικόνιση της ομοφυλοφιλίας στα μέσα. Τα ευρήματα καταδεικνύουν τη σημασία της εκπαίδευσης του κοινού για ζητήματα σεξουαλικού προσανατολισμού και συζητούνται σε σχέση με τις επιπτώσεις τους στο σχολικό πλαίσιο. Η συζήτηση των αποτελεσμάτων επικεντρώνεται στο πώς μπορούν να χρησιμοποιηθούν τα ευρήματα αυτά, για την παρέμβαση σε εκπαιδευτικά πλαίσια και την ευαισθητοποίηση του σχολικού πλαισίου στα θέματα αυτά, ώστε να υπάρχει αρμονική και ισότιμη ένταξη ΛΟΑΤ μαθητών στο σχολικό πλαίσιο.



P50: Ταυτότητα και έκφραση φύλου στη σχολική πράξη: Στερεότυπα, προλήψεις, προκαταλήψεις ενάντια στον πολιτισμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων

Θεόδωρος Χαμπίδης, Νικολέτα Μπεχλιβάνη

Μουσικό Σχολείο Θεσσαλονίκης

Το διεθνές, ευρωπαϊκό και εθνικό δίκαιο(Οικουμενική Διακήρυξη Ανθρώπινων Δικαιωμάτων, Σύμβαση Δικαιωμάτων Παιδιού, Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων Ανθρώπου, Σύνταγμα, ν. 1566/1985, αντιρατσιστικός νόμος), διαμορφώνουν ένα πλαίσιο εξάλειψης διακρίσεων και έμφυλων στερεοτύπων, προαγωγής της ισότητας και προστασίας της «ετερότητας». Επειδή η πραγμάτωση της αρχής της ισότητας αποτελεί επιδίωξη δυσχερώς επιτεύξιμη, που δεν εξαντλείται στο κανονιστικό πεδίο, σχετιζόμενη με αντιλήψεις και προκαταλήψεις βαθιά ριζωμένες στην κοινωνία, αναδεικνύεται η ευθύνη των δημόσιων οργάνων και κυρίως εκείνων που έχουν διαπαιδαγωγικό ρόλο όπως το σχολείο, να προσδώσουν ουσιαστικό περιεχόμενο στις νομοθετικές προβλέψεις και να συνδιαμορφώσουν έναν πολιτισμό αλληλεγγύης, ισοτιμίας και σεβασμού της διαφορετικότητας, αντιπαλεύοντας περιστατικά διακριτικής ή/και ρατσιστικής συμπεριφοράς. Στην εκπαιδευτική κοινότητα επιφυλάσσεται ένας ιδιαίτερος ρόλος στη διάπλαση ελεύθερων και υπεύθυνων πολιτών, στην απόκτηση κοινωνικής ταυτότητας και συνείδησης, στην παροχή ίσων ευκαιριών. Η εκπαίδευση τόσο ως δικαίωμα ενδυνάμωσης των γυναικών όσο και ως μοχλός άρσης προκαταλήψεων που συνδέονται με κοινωνικό αποκλεισμό και κοινωνική ευαλωτότητα, είναι από μόνη της ανθρώπινο δικαίωμα αλλά και μέσο πραγμάτωσης άλλων δικαιωμάτων. Η σχολική πράξη όμως είναι γέφυρα υπέρβασης κοινωνικών ανισοτήτων ή ως άδηλη λειτουργία τις αναπαράγει; Διακρίνει και καταπολεμά προλήψεις και στιγματιστικές συμπεριφορές ή δεν τις απαλείφει; Ευαισθητοποιεί σχετικά με τον επίσημο ρόλο των έμφυλων στερεοτύπων ή δεν προωθεί προγράμματα ενημέρωσης; Ποιος είναι ο βαθμός επάρκειας και ετοιμότητας των εκπαιδευτικών; Ως παιδαγωγική θέση, το δημοκρατικό και ανοικτό στην κοινωνία σχολείο οφείλει με συνέπεια, αποκλίνοντας ενδεχομένως από τμήματα της ελληνικής κοινωνίας, να μη συντηρεί έμφυλα στερεότυπα που τροφοδοτούν συμπεριφορές προσβλητικές για την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και την ελευθερία επιλογών του ατόμου.



P51: Ο ρόλος του φύλου στις αξιολογήσεις της ιδιοσυγκρασίας μικρών παιδιών

Ευαγγελία Τσιάρα, Ελένη Καλλία, Κατερίνα Γαλατσοπούλου, Ειρήνη Δερμιτζάκη

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν η μελέτη του ρόλου του φύλου στις αξιολογήσεις της ιδιοσυγκρασίας μικρών παιδιών από τους γονείς τους. Στην έρευνα συμμετείχαν 312 γονείς (ένας για κάθε παιδί) παιδιών 5-7 ετών από δημοτικά σχολεία και νηπιαγωγεία της Θεσσαλίας και της Θεσσαλονίκης. Συγκεκριμένα, συμμετείχαν 276 μητέρες και 36 πατέρες. Για την αξιολόγηση της ιδιοσυγκρασίας, χρησιμοποιήθηκε το Ερωτηματολόγιο Παιδικής Συμπεριφοράς (Children's Behavior Questionnaire-Very Short Form, Putnam & Rothbart, 2006) το οποίο συμπληρώνεται από το γονέας και αξιολογεί 3 διαστάσεις της ιδιοσυγκρασίας των παιδιών, δηλαδή την Εξωστρέφεια, το Αρνητικό θυμικό και τον Έλεγχο με προσπάθεια. Η Εξωστρέφεια αφορά την παρορμητικότητα, την υψηλής έντασης ευχαρίστηση, την ντροπαλότητα και το επίπεδο δραστηριότητας του παιδιού, το Αρνητικό θυμικό αξιολογεί τον θυμό, την ανησυχία, τη θλίψη και το φόβο του παιδιού, ενώ ο Έλεγχος με προσπάθεια αφορά την εστίαση της προσοχής, την ευαισθησία, την χαμηλής έντασης ευχαρίστηση και την εστίαση της προσοχής του. Οι αναλύσεις διακύμανσης μονής κατεύθυνσης που πραγματοποιήθηκαν στα δεδομένα, έδειξαν ότι οι γονείς απέδιδαν περισσότερη Εξωστρέφεια στο παιδί τους αν ήταν αγόρι, και περισσότερο Έλεγχο με προσπάθεια αν ήταν κορίτσι. Επίσης, βρέθηκε ότι οι μητέρες ανέφεραν περισσότερο από τους πατέρες ότι τα παιδιά τους διέθεταν Έλεγχο με προσπάθεια. Τα αποτελέσματα αυτά μοιάζουν να ταιριάζουν με τις στερεοτυπικές αντιλήψεις που συνδέονται με το φύλο του παιδιού. Τα ευρήματα μπορούν να αξιοποιηθούν για την καλύτερη κατανόηση του παράγοντα «φύλο» στις αξιολογήσεις των γονέων για τα παιδιά τους και σε προγράμματα εκπαίδευσης-ευαισθητοποίησης γονέων.



P52: Τρόποι βελτίωσης της γραφοφωνημικής αντιστοίχισης σε μαθητές Α΄ και Β΄ Δημοτικού που δεν έχουν την ελληνική ως μητρική γλώσσα

Αικατερίνη Ράλλη

Αστική Μη Κερδοσκοπική Εταιρεία «ένα παιδί, ένας κόσμος»

Στα πρώτα στάδια της ζωής του ανθρώπου, η γλωσσική ανάπτυξη αποτελεί μία μιμητική διαδικασία κατά την οποία το περιβάλλον και τα ερεθίσματα παίζουν σπουδαίο ρόλο. Ένα παιδί σε πρώιμη ηλικία επινοεί γλωσσικές δομές, τις οποίες αποκωδικοποιούν οι άνθρωποι του περιβάλλοντος, διευκολύνοντας την επικοινωνία του. Απαραίτητα εργαλεία, για να επιτευχθεί η συνειδητοποίηση των βασικών δομών της εκάστοτε γλώσσας και η σωστή χρήση αυτής, είναι η σωστή άρθρωση και φωνημική παραγωγή των λέξεων, η ορθή συντακτική δομή μιας πρότασης και εξελικτικά η χρήση ορθών σημασιολογικά και συντακτικά προτάσεων, από τη μεριά των εμπλεκόμενων με την ανάπτυξη του παιδιού ενηλίκων. Έρευνες δείχνουν πως ήδη από το 5ο έτος της ηλικίας, το παιδί κατανοεί όλο και περισσότερο το φαινόμενο της γλώσσας, απορρίπτει σταδιακά τις επινοημένες δομές και κατακτά την ορθότερη χρήση των γλωσσικών μορφών. Σε αυτό το στάδιο, βασικός παράγοντας της ανάπτυξης των γλωσσικών ικανοτήτων είναι η πρώτη επαφή με το γραπτό λόγο. Πρόκειται για ένα κομβικό σημείο της γλωσσικής απόδοσης, κατά το οποίο η φωνολογική επεξεργασία, η ικανότητα δηλαδή του παιδιού να κατανοεί ότι οι λέξεις αποτελούνται από φωνήματα μετουσιώνεται σε κώδικες αναπαράστασης προφορικού λόγου, αυτό που ονομάζουμε γραφοφωνημική αντιστοίχιση. Τι συμβαίνει όμως σε περιπτώσεις παιδιών, των οποίων η μητρική γλώσσα διαφοροποιείται από τη γλώσσα εκπαίδευσης; Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η γλωσσική πορεία μαθητών μεταναστών δεύτερης γενιάς, που φοιτούν στην Α΄ και Β΄ Δημοτικού στο ελληνικό σχολείο. Η εργασία αυτή εστιάζει στη συγκεκριμένη διαδικασία και παρουσιάζει τρόπους περισσότερο ή λιγότερο βιωματικούς, για την ενίσχυση της γραφοφωνημικής αντιστοίχισης στους εν λόγω μαθητές. Η εφαρμογή κι εξέταση των εργαλείων έγινε στα πλαίσια ιδιαίτερων και ομαδικών μαθημάτων ενισχυτικής διδασκαλίας στην αστική, μη κερδοσκοπική εταιρεία «ένα παιδί, ένας κόσμος».



P53: Η στερεότυπη επανάληψη στην αριθμητική επεξεργασία δίγλωσσων και μη παιδιών σχολικής ηλικίας

Κυριακή Κυτίδου, Ιωάννης Αγαλιώτης, Χαρίκλεια Πρώιου

Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Το APA Dictionary of Psychology (Λεξικό της Ψυχολογίας) ορίζει τον όρο "στερεότυπη επανάληψη" στη νευροψυχολογία ως ακατάλληλη επανάληψη της συμπεριφοράς που συχνά συνδέεται με βλάβες στο μετωπιαίο λοβό του εγκεφάλου. Ένας άλλος ορισμός προσθέτει ότι η δυσκολία αυτή μπορεί να βιωθεί από φυσιολογικά άτομα (π.χ. εργαζόμενοι κάτω από ακραίες εργασιακές απαιτήσεις), και ως εκ τούτου μπορεί να παρατηρηθεί ως μία καθημερινή ανικανότητα που θα διακόψει μια εργασία. Στόχος του παρόντος πειράματος ήταν να αναδειχθεί το φαινόμενο της στερεότυπης επανάληψης μέσα από τα μαθηματικά, καθώς και αν επηρεάζει η δίγλωσσία το συγκεκριμένο φαινόμενο. Στην έρευνα συμμετείχαν 127 μαθητές Δημοτικού Σχολείου της Κατερίνης, των μεγαλύτερων τάξεων, με Μέσο Όρο ηλικίας τα 10,6 έτη. Το 30,71 των μαθητών ήταν δίγλωσσοι με επικρατούσα γλώσσα τα Αλβανικά. Οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να κάνουν νοερά την πρόσθεση των ακόλουθων αριθμών: 1000 +40 +1000 +30 +1000 +20 +1000 +10 που τους εμφανίζονταν σε άσπρο φόντο με μαύρα γράμματα και να καταγράψουν το αποτέλεσμα που βρήκαν. Οι αναλύσεις δεν παρουσίασαν στατιστικά σημαντικές διαφορές, για αυτό προτείνεται περαιτέρω έρευνα, αφού περίπου ίσοι ελληνόφωνοι και δίγλωσσοι μαθητές βρήκαν το σωστό αποτέλεσμα, 4.100. Μόλις το 27% του πληθυσμού κατάφερε να βρει τη σωστή απάντηση, ενώ από τους υπόλοιπους, 73%, οι περισσότεροι βρήκαν ως αποτέλεσμα το σύνηθες λάθος, 5.000. Συμπερασματικά, φάνηκε ότι η διαφορά της μητρικής γλώσσας δεν επηρέασε την απάντηση των μαθητών στη διαδικασία της πρόσθεσης και δεν υπήρξαν διαφορές στο ποσοστό του σωστού αποτελέσματος που βρήκε το δείγμα μας, με αντίστοιχες έρευνες που έγιναν σε ενήλικο πληθυσμό, συμπεράσματα χρήσιμα για δασκάλους που διδάσκουν σε πολυγλωσσικά περιβάλλοντα.



**P54: Μοντεσσοριανή εκπαιδευτική φιλοσοφία και διαφοροποιημένη διδασκαλία.
Συγκριτική επισκόπηση**

Χάρις Τζιοβάρρα, Σταυρούλα Καλδή, Διαμάντω Φιλιππάτου

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Στόχος της παρουσίασης αυτής είναι να εντοπίσουμε συγκλίσεις και αποκλίσεις μεταξύ της μοντεσσοριανής εκπαιδευτικής φιλοσοφίας και της σύγχρονης διαφοροποιημένης διδασκαλίας. Στη μοντεσσοριανή φιλοσοφία κυρίαρχο ρόλο στην τάξη έχει το παιδί. Η γνώση αναπτύσσεται σύμφωνα με τα ενδιαφέροντα και τον προσωπικό ρυθμό του κάθε παιδιού, ενώ στις τάξεις υπάρχουν ομάδες αποτελούμενες από παιδιά που συνεργάζονται και αλληλοβοηθούνται. Ανεξαρτησία, ελευθερία με όρια και σεβασμός για την φυσική ψυχολογική ανάπτυξη του παιδιού είναι το τρίπτυχο του μοντεσσοριανού συστήματος εκπαίδευσης. Η βάση του μοντεσσοριανού συστήματος είναι η βαθιά εμπιστοσύνη στο παιδί και ο απεριόριστος σεβασμός στις ικανότητές του για να αναπτυχθεί από μόνο του δίνοντας έμφαση στην προσωπική ελευθερία, τον ατομικό του ρυθμό και τα ενδιαφέροντά του. Στο πλαίσιο της φιλοσοφίας Μοντεσσόρι περιλαμβάνονται ποικίλες δραστηριότητες της πρακτικής ζωής, συζητήσεις, δραστηριότητες φυσικής και ψυχοκινητικής αγωγής, εικαστικές δραστηριότητες. Για τις διδασκαλίες αυτών των δραστηριοτήτων έχει δημιουργηθεί κατάλληλο υλικό (αισθητηριακό, λογικομαθηματικό, γλωσσικό και υλικό χώρου), δηλαδή παιχνίδια και αντικείμενα. Παράλληλα, σύμφωνα με τις αρχές της διαφοροποιημένης διδασκαλίας όλοι οι μαθητές συμμετέχουν σε αξιολογη εργασία. Ο εκπαιδευτικός που ακολουθεί τις αρχές της αντιλαμβάνεται τις μαθησιακές διαφορές και προσφέρει σε όλους ευκαιρίες μάθησης. Επιπλέον, ανταποκρίνεται στις επιμέρους ανάγκες του μαθητή με ποικιλία δραστηριοτήτων, ευέλικτη ομαδοποίηση και συνεχή αξιολόγηση και προσαρμογή της διαδικασίας με βάση την ετοιμότητα των μαθητών, τα προσωπικά τους ενδιαφέροντα και το μαθησιακό προφίλ τους. Έτσι μπορεί να διαφοροποιήσει το περιεχόμενο, τη διαδικασία και τα αποτελέσματα της διδασκαλίας. Αξίζει λοιπόν να μελετήσουμε τους κοινούς τόπους των δυο φιλοσοφιών και το πώς επιδρούν στην παρώθηση των μαθητών για μάθηση.



**P55: Ο αφηγηματικός λόγος παιδιών και εφήβων με ειδικές μαθησιακές δυσκολίες.
Δυσκολίες – Παρέμβαση**

Αποσύρθηκε



P56: Διερεύνηση των σχέσεων μεταξύ διαστάσεων της χαρισματικότητας και ηγετικών δεξιοτήτων

*Θεοδώρα Φώτη¹, Αικατερίνη-Ραφαέλλα Γείτονα¹, Αναστασία Τζάλλα¹, Έφη Κατσαδήμα¹,
Μάγδα Ντίνου¹, Δέσποινα Μωραΐτου², Γεωργία Παπαντωνίου¹*

¹Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, ²Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Οι σύγχρονες θεωρητικές προσεγγίσεις περί χαρισματικότητας προκύπτουν από την υιοθέτηση πολυδιάστατων μοντέλων, τα οποία συμπεριλαμβάνουν ικανότητες πέραν των γνωστικών και ακαδημαϊκών και βασίζονται στην αλληλεπίδραση διάφορων παραγόντων και όχι απλώς στη μονοδιάστατη ερμηνεία της έννοιας. Στόχος της παρούσας έρευνας ήταν η διερεύνηση των σχέσεων μεταξύ διαστάσεων της χαρισματικότητας και ηγετικών δεξιοτήτων παιδιών και εφήβων. Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 144 μαθητές και των δύο φύλων: 39 της Ε΄ και 56 της ΣΤ΄ τάξης Δημοτικού Σχολείου, 25 της Α΄ και 24 της Β΄ τάξης Γυμνασίου, καθώς και αντίστοιχος αριθμός (N=144) των εκπαιδευτικών τους. Στους εκπαιδευτικούς χορηγήθηκαν οι κλίμακες: Gifted Rating Scales-S (GRS-S; Pfeiffer & Jarosewich, 2003) και οι Scales for Rating the Behavioral Characteristics of Superior Students (SRBCSS-R; Renzulli et al., 2013). Στους μαθητές χορηγήθηκαν τα ερωτηματολόγια: Leadership Skills Inventory (Karnes & Chauvin, 2005) και Roets Rating Scale for Leadership (Roets, 1997). Η ανάλυση συσχετίσεων έδειξε ότι οι δεξιότητες ηγεσίας που ανέφεραν οι μαθητές βρέθηκαν να συσχετίζονται θετικά, σε χαμηλό έως μέτριο βαθμό, με τις εκτιμήσεις των περισσότερων διαστάσεων χαρισματικότητάς τους, εκ μέρους των εκπαιδευτικών τους.



P57: Διερεύνηση των σχέσεων μεταξύ διαστάσεων της χαρισματικότητας και της δημιουργικότητας

*Αναστασία Τζάλλα¹, Αικατερίνη-Ραφαέλλα Γείτονα¹, Θεοδώρα Φώτη¹, Έφη Κατσαδήμα¹,
Μάγδα Ντίνου¹, Δέσποινα Μωραΐτου², Γεωργία Παπαντωνίου¹*

¹Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, ²Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Κατά τις τελευταίες δεκαετίες οι ορισμοί της χαρισματικότητας έχουν διευρυνθεί και περιλαμβάνουν περισσότερα κριτήρια από εκείνα που περιελάμβαναν οι πρότεροι παραδοσιακοί ορισμοί, οι οποίοι ταύτιζαν τη χαρισματικότητα με την πολύ υψηλή διανοητική ικανότητα. Συστατικό στοιχείο των σύγχρονων πολυδιάστατων μοντέλων ερμηνείας της χαρισματικότητας αποτελεί η έννοια της δημιουργικότητας (Kaufman, Plucker & Russell, 2012). Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν να διερευνηθεί εάν η δημιουργική σκέψη και συμπεριφορά συσχετίζεται με τις επιμέρους διαστάσεις της χαρισματικότητας. Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 145 μαθητές και των δύο φύλων: 40 της Ε΄ και 56 της ΣΤ΄ τάξης του Δημοτικού Σχολείου, 24 της Α΄ και 25 της Β΄ τάξης του Γυμνασίου, καθώς και ο αντίστοιχος αριθμός (N=145) των εκπαιδευτικών τους. Στους εκπαιδευτικούς χορηγήθηκαν οι κλίμακες: Gifted Rating Scales-School Form (GRS-S; Pfeiffer & Jarosewich, 2003) και Scales for Rating the Behavioral Characteristics of Superior Students (SRBCSS-R; Renzulli et al., 2013). Στους μαθητές χορηγήθηκε το έργο παραγωγής σχεδίου “Test for Creative Thinking-Drawing Production” (Urban & Jellen, 2010) και οι κλίμακες: Runco Ideational Behavior Scale (Runco et al., 2001), Attitudes about Flexibility (Runco, 2011) και Idea Judgment Scale (Runco, 2011). Οι επιδόσεις των μαθητών στο έργο δημιουργικής σκέψης και, κυρίως, οι απαντήσεις τους στην κλίμακα εκτίμησης της ευελιξίας βρέθηκαν να συσχετίζονται θετικά, σε χαμηλό βαθμό, με αρκετές διαστάσεις της χαρισματικότητας, όπως αυτές προσδιορίζονται από τις κλίμακες αναγνώρισης-εκτίμησης της χαρισματικότητας, εκ μέρους των εκπαιδευτικών τους.



P58: Διερεύνηση των σχέσεων μεταξύ διαστάσεων της χαρισματικότητας και ψυχικών δυνάμεων ως εννοιών της θετικής ψυχολογίας

*Αικατερίνη-Ραφαέλλα Γείτονα¹, Αναστασία Τζάλλα¹, Θεοδώρα Φώτη¹, Έφη Κατσαδήμα¹,
Μάγδα Ντίνου¹, Δέσποινα Μωραΐτου², Γεωργία Παπαντωνίου¹*

¹Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, ²Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Οι σύγχρονες θεωρητικές προσεγγίσεις περί χαρισματικότητας προκύπτουν από την υιοθέτηση πολυδιάστατων μοντέλων, τα οποία συμπεριλαμβάνουν ικανότητες πέραν των γνωστικών και ακαδημαϊκών και βασίζονται στην αλληλεπίδραση διάφορων παραγόντων και όχι απλώς στη μονοδιάστατη ερμηνεία της έννοιας. Στόχος της παρούσας έρευνας ήταν η διερεύνηση των σχέσεων μεταξύ διαστάσεων της χαρισματικότητας και ψυχικών δυνάμεων (ως εννοιών της θετικής ψυχολογίας) παιδιών και εφήβων. Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 144 μαθητές και των δύο φύλων: 39 της Ε΄ και 56 της ΣΤ΄ τάξης Δημοτικού Σχολείου, 25 της Α΄ και 24 της Β΄ τάξης Γυμνασίου, καθώς και αντίστοιχος αριθμός (N=144) των εκπαιδευτικών τους. Στους εκπαιδευτικούς χορηγήθηκαν οι κλίμακες: Gifted Rating Scales-S (GRS-S; Pfeiffer & Jarosewich, 2003) και οι Scales for Rating the Behavioral Characteristics of Superior Students (SRBCSS-R; Renzulli et al., 2013). Από τους μαθητές ζητήθηκε να συμπληρώσουν τις παρακάτω κλίμακες αυτο-αναφορών: (i) Children Hope Scale (Snyder, 1997), (ii) Child and Adolescent Mindfulness Measure (CAMM; Laurie et al., 2011), (iii) The Gratitude Questionnaire - 6 (GQ-6; McCullough, 2002), (iv) Gratitude, Resentment, Appreciation Test-Short Form (GRAT-short form; Thomas & Watkins, 2003) και (v) Positive and Negative Affect Scale for Children (PANAS-C; Laurent, 1999). Η ανάλυση συσχετίσεων έδειξε ότι οι ψυχικές δυνάμεις που ανέφεραν οι μαθητές βρέθηκαν να συσχετίζονται θετικά, σε χαμηλό βαθμό, με τις εκτιμήσεις αρκετών διαστάσεων χαρισματικότητάς τους, εκ μέρους των εκπαιδευτικών τους.



Ο ΠΟΛΥΔΙΑΣΤΑΤΟΣ ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΓΟΝΕΩΝ ΣΤΗ ΜΑΘΗΣΗ ΚΑΙ ΣΤΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ

P59: Ο ρόλος της οικογένειας στη συμπεριφορά του παιδιού

Βασιλική Σιδέρη, Μαρία Χατζηκώστα

Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Η παρούσα εργασία αναφέρεται στη περίπτωση ενός παιδιού με πολυπροβληματική συμπεριφορά, η οποία εκδηλώνεται έντονα στο χώρο του Παιδικού Σταθμού, σε τμήμα προσαρμογής. Το παιδί είναι τριών ετών, προέρχεται από διαζευγμένη οικογένεια κι αντιμετωπίζει προβλήματα έκφρασης κι επιθετικότητας. Από την πρώτη μέρα εισαγωγής εξέφραζε παλινδρομήσεις, όπως μη αποχωρισμό της πιπίλας κι έντονη συστροφή σώματος. Επιλέχθηκε ως μέσο προσέγγισης η εφαρμογή της μελέτη περίπτωσης, καθώς η μεθοδολογία αυτή αποδεικνύεται πολύτιμη στις περιπτώσεις εκείνες, όπου ο ερευνητής αναζητεί απαντήσεις στο «πώς» και στο «γιατί». Για τη διερεύνηση της περίπτωσης χρησιμοποιήθηκε η ποιοτική μέθοδος, η οποία προσφέρει κατανόηση σε βάθος του ατόμου απέναντι στο πλαίσιο. Σε συνδυασμό με τη συστημική-οικολογική προσέγγιση, η οποία συνδέεται άμεσα με τη Κοινωνική Εργασία, καθώς συγχέεται η οικογένεια με το πρόβλημα-στόχος, ερμηνεύτηκε το αποτέλεσμα που προέρχεται από τα αίτια. Εξετάστηκε το άστατο οικογενειακό περιβάλλον του παιδιού, το οποίο συμπεριλάμβανε πολλά διαφορετικά γονεϊκά πρόσωπα (μητέρα, τροφό, νέα σύντροφο του πατέρα). Η επιθετική συμπεριφορά και οι απρόσμενες παλινδρομήσεις του παιδιού, εκμαιεύτηκαν από τη σύγχυση των οικογενειακών ρόλων. Σε στενή συνεργασία με τη νηπιαγωγό και τη μητέρα, μειώθηκε σημαντικά η επιθετικότητά του, ενώ βελτιώθηκε η συμμετοχή στο τμήμα, αναπτύσσοντας ικανότητες συνεργασίας. Το συμπέρασμα είναι πως για την πρόληψη της επιθετικότητας τόσο οι γονείς, όσο και οι παιδαγωγοί οφείλουν να συζητούν με το παιδί διεξοδικά. Η κατάλληλη προετοιμασία στις ανερχόμενες ενδοοικογενειακές-σχολικές αλλαγές, αποτελεί σημείο αναφοράς στην εκάστοτε συμπεριφορά του παιδιού ως προς το σύνολο. Οι ξεκάθαροι ρόλοι στην οικογένεια δημιουργούν ξεκάθαρα συναισθήματα στο παιδί, προσδίδοντας σ' αυτό υγιή πρότυπα. Άλλωστε, κάθε παιδί είναι μοναδική προσωπικότητα που «κουβαλάει» ασυνείδητα τα προβλήματα της οικογενειακής του κατάστασης.

P60: Στάσεις και αντιλήψεις γονέων σε ζητήματα σεξουαλικής και αναπαραγωγικής υγείας των εφήβων

Κωνσταντίνα Μπαλατσούκα

Κέντρο Δημέρευσης και Ημερήσιας Φροντίδας Ατόμων με Νοητική Υστέρηση «Γέφυρες Ανάπτυξης»

Η σεξουαλική και αναπαραγωγική υγεία των εφήβων εξαρτάται σημαντικά τόσο από την ενημέρωση, όσο και την ψυχολογική προετοιμασία που δέχονται και ο ρόλος των γονέων ως προς αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικός. Η παρούσα μελέτη αποσκοπεί στη διερεύνηση των στάσεων των γονέων σε ζητήματα σεξουαλικής υγείας των εφήβων. Για το σκοπό αυτό δημιουργήθηκε μία διεπιστημονική ομάδα (ιατρός, ψυχολόγος, εκπαιδευτικός), η οποία πραγματοποίησε, σε εθελοντικό επίπεδο, συναντήσεις σε εννέα γυμνάσια και λύκεια του Νομού Τρικάλων με στόχο την ευαισθητοποίηση γονέων, εφήβων, αλλά και των σχολικών κοινοτήτων στην ανάγκη συμμετοχής εφήβων και γονέων σε αντίστοιχα προγράμματα. Στα πλαίσια αυτών των συναντήσεων διανεμήθηκε σε γονείς (N=126) ένα αυτοσχέδιο ερωτηματολόγιο με ερωτήσεις κλειστού τύπου. Τα αποτελέσματα της έρευνας καταδεικνύουν την ανάγκη για σχεδιασμό προγραμμάτων πρόληψης σεξουαλικής υγείας, διότι ένα μεγάλο ποσοστό των γονέων δηλώνουν ότι δεν έχουν δεχθεί παρόμοια ενημέρωση (81,6%) και ότι δεν θεωρούν πως υπάρχουν αποτελεσματικά προγράμματα παρέμβασης στην Ελλάδα (64,2%). Σύμφωνα με τις απόψεις των γονέων, το σχολείο είναι βασικός φορέας που πρέπει να αναλάβει την ενημέρωση των εφήβων σε θέματα σεξουαλικής υγείας, καθώς δηλώνουν ότι ένα πρόγραμμα παρέμβασης είναι περισσότερο αποτελεσματικό εάν η εφαρμογή του ξεκινήσει από το σχολείο (96,8%). Ένα εύρημα το οποίο εγείρει προβληματισμούς είναι πως οι μητέρες φαίνονται περισσότερο ευαισθητοποιημένες σε σύγκριση με τους πατέρες, διότι αφενός η πλειοψηφία των συμμετεχόντων ήταν γυναίκες (85,3%), και αφετέρου το ποσοστό των γυναικών που δηλώνουν ότι έχουν μιλήσει στα παιδιά τους για την υιοθέτηση υγιούς σεξουαλικής συμπεριφοράς είναι στατιστικώς σημαντικά μεγαλύτερο από αυτό των ανδρών ($\chi^2=9,461$ με $p<0,01$). Τα ευρήματα της έρευνας αποδεικνύουν την αναγκαιότητα για πραγματοποίηση προγραμμάτων πρόληψης στις σχολικές κοινότητες και συμβάλλουν στον εμπλουτισμό της βιβλιογραφίας που μπορεί να αξιοποιηθεί στο σχεδιασμό αντίστοιχων παρεμβάσεων.

Ρ61: Η σεξουαλικότητα και σεξουαλική εκπαίδευση ατόμων με νοητική υστέρηση: Στάσεις και αντιλήψεις γονέων για ένα θέμα ταμπού της ελληνικής πραγματικότητας

Πολυτίμη-Μαρία Κουμασίτη¹, Μαρίνα Μουσαϊλίδου²

*¹Κέντρο Δημιουργικής Απασχόλησης Ατόμων με Αναπηρία "Ηφαιστος", Δήμος Τρικκαίων
²1ος Παιδικός Σταθμός, Δήμος Λαρισαίων*

Η σεξουαλικότητα του ατόμου έχει αφετηρία τη γέννηση, ενώ η ανάπτυξη αυτής συνεχίζεται μέχρι και την ενηλικίωσή του. Η σεξουαλική συμπεριφορά, οι ανάγκες και επιθυμίες των παιδιών με νοητική υστέρηση παραμένουν ένα ταμπού της σύγχρονης ελληνικής πραγματικότητας. Η έλλειψη της σεξουαλικής τους αγωγής δυσχεραίνει την κατανόηση των συμπτωμάτων που φέρει η σεξουαλική τους ανάπτυξη, με αντίκτυπο τη βίωση έκπληξης, σύγχυσης, φόβου και αβεβαιότητας των νέων δεδομένων. Η έρευνα αποσκοπεί στη διερεύνηση της σεξουαλικής ανάπτυξης των ατόμων με νοητική υστέρηση, στις αντιλήψεις των γονέων περί σεξουαλικότητας, εστιάζοντας στη σπουδαιότητα της σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης των αμφοτέρων πλευρών. Η μέθοδος που υιοθετήθηκε είναι η βιβλιογραφική ανασκόπηση, στηριζόμενη τόσο σε διεθνή επιστημονικά άρθρα, μελέτες, βιβλία όσο και σε αναζητήσεις επίσημων διαδικτυακών πηγών. Ευρήματα που αναδύθηκαν: ομοιότητες ανάμεσα στα στάδια σεξουαλικής ανάπτυξης των ατόμων με νοητική υστέρηση και αυτών με «τυπική» ανάπτυξη. Τα άτομα με νοητική υστέρηση παρουσιάζουν α) ελλιπή/ανύπαρκτη πληροφόρηση για σεξουαλικά θέματα (αναπτυξιακές αλλαγές, σεξουαλικές σχέσεις, ανατομία σώματος, γενετικό αναπαραγωγικό σύστημα) β) έντονη επιθυμία για γάμο-απόκτηση παιδιών. Όσον αφορά τους γονείς, η πλειοψηφία εκδηλώνει συντηρητική στάση και φόβο για τη δημόσια σεξουαλική συμπεριφορά των παιδιών. Επιπροσθέτως παρατηρείται αντίσταση αυτών σε θέματα σεξουαλικής ενημερότητας, με αποδοχή τον αυνανισμό ως μοναδική μορφή έκφρασης. Οι προαναφερθείσες στάσεις και αντιλήψεις φέρουν τους γονείς στο κατώφλι των ειδικών, οι οποίοι καλούνται ν' αναλάβουν τις ευθύνες των ίδιων των γονέων για θέματα σχετικά με την υγιά, κοινωνικά αποδεκτή ενήλικη ζωή των παιδιών. Κατ' επέκταση, χρήζεται ανάγκης σχεδιασμού βιωματικού προγράμματος σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης, προσαρμοσμένο στις ανάγκες σχολείου-οικογένειας και σεξουαλική εκπαίδευση γονέων και λοιπών εμπλεκόμενων επαγγελματιών.



P62: Στάσεις ενηλίκων προς τη γονεϊκή πρακτική της σωματικής τιμωρίας: Η επίδραση των εμπειριών σωματικής τιμωρίας κατά την παιδική ηλικία και ο ρόλος του φύλου

Θεόδωρος Γκαντίνας, Απόστολος Πελέκης

Mediterranean College Θεσσαλονίκης

Η σωματική τιμωρία από γονείς προς τα παιδιά έχει συσχετισθεί με σειρά αρνητικών συνεπειών, όπως κατάθλιψη, επιθετικότητα, προβληματικές σχέσεις γονέων-παιδιών, χρήση ουσιών κ.α. (Gershoff, 2002). Έρευνες έχουν καταδείξει τη συσχέτιση μεταξύ σωματικής τιμωρίας κατά την παιδική ηλικία και θετικών στάσεων προς τη χρήση της στη μετέπειτα ενήλικη ζωή (Bower-Russa, 2005), ενώ η θετική στάση προς τη σωματική τιμωρία είναι ένας από τους ισχυρότερους προβλεπτικούς παράγοντες για τη χρήση της (Ateah & Durrant, 2005). Σκοπός της παρούσας μελέτης ήταν να ερευνηθεί την επίδραση των παιδικών εμπειριών σωματικής τιμωρίας, της ηλικίας και του φύλου στις στάσεις των νέων ενηλίκων προς τη σωματική τιμωρία. Η έρευνα ήταν αναδρομική και συσχετιστική και συμμετείχαν 145 άτομα (93 γυναίκες) 18-25 ετών (Μ.Ο.=20.6). Χορηγήθηκε η ελληνική μετάφραση των ερωτηματολογίων Attitudes Towards Spanking (Holden, 2001) και Dimensions of Discipline Inventory (Straus & Fauchier, 2007). Η ανάλυση παλινδρόμησης έδειξε πως οι εμπειρίες σωματικής τιμωρίας και το αρσενικό φύλο συσχετίζονταν με περισσότερο θετικές στάσεις προς την σωματική τιμωρία ($R^2=.233$). Μεγαλύτερη επίδραση, και στα δύο φύλα, φάνηκε να έχει η προερχόμενη από τη μητέρα σωματική τιμωρία, ενώ βρέθηκε αρνητική συσχέτιση ανάμεσα στην ψυχολογική επιθετικότητα του πατέρα και τις στάσεις προς τη σωματική τιμωρία. Γενικά, διαφαίνεται μια σαφής θετική συσχέτιση ανάμεσα στη χρήση τιμωρικών διαπαιδαγωγικών μεθόδων από τους γονείς και τις μετέπειτα στάσεις των συμμετεχόντων προς αυτές, όπου όμως ο/η κάθε συμμετέχων φαίνεται να επηρεάζεται περισσότερο από τον γονέα του ίδιου φύλου. Τα ευρήματα αυτά δείχνουν την ανάγκη εκπαίδευσης των νέων γονέων στην υιοθέτηση μη βίαιων και μη εξαναγκαστικών παιδαγωγικών μεθόδων.



**P63: Η συνεργατική σχολείου-οικογένειας παιδιών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες:
Οδεύοντας προς ένα κοινό όραμα ή βιώνοντας ένα αναγκαίο «κακό»;**

Μαρίνα Μουσαϊλίδου¹, Πολυτίμη-Μαρία Κουμασίτη²

¹1ος Παιδικός Σταθμός, Δήμος Λαρισαίων, ²Κέντρο Δημιουργικής Απασχόλησης Ατόμων με Αναπηρία "Ηφαιστος", Δήμος Τρικκαίων

Στη σύγχρονη κοινωνία που ζούμε, λαμβάνοντας υπόψιν ότι η γονεϊκή συμμετοχή θεωρείται από νομικής απόψεως υποχρεωτική, διαπιστώνεται ότι η νομοθεσία από μόνη της δεν επαρκεί για την προώθηση και ενθάρρυνση της γονεϊκής εμπλοκής στα σχολικά δρώμενα. Αντιθέτως, κρίνεται ζωτικής σημασίας η σπουδαιότητα της ενημέρωσης, ενδυνάμωσης και ευαισθητοποίησης των γονέων από τους εκπαιδευτικούς, με πρότερο στόχο την ενεργή και πλήρη συμμετοχή τους σε θέματα λήψης αποφάσεων στο σχολικό πλαίσιο μέσω μιας προσπάθειας ανάπτυξης αμοιβαίων σχέσεων συνεργασίας των δύο θεσμών, αναφερόμενοι ειδικότερα σε γονείς παιδιών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Η έρευνα αυτή αποσκοπεί στη σπουδαιότητα της σύναψης επιτυχημένων συνεργατικών σχέσεων ανάμεσα σε γονείς παιδιών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και σχολείο, στους παράγοντες που δυσχεραίνουν τη σχέση αυτή και συνεπώς στην προαγωγή της ψυχικής ανθεκτικότητας των παιδιών. Η μέθοδος που υιοθετήθηκε είναι η βιβλιογραφική ανασκόπηση, στηριζόμενη τόσο σε διεθνή επιστημονικά άρθρα, μελέτες, βιβλία όσο και σε αναζητήσεις επίσημων διαδικτυακών πηγών. Ευρήματα που αναδόθηκαν: δημιουργία «τυπικών» σχέσεων μεταξύ των δύο συστημάτων με μία -σύμφωνα με το σχολείο- επιφανειακή συμμετοχή των γονέων στα σχολικά δρώμενα και μία -σύμφωνα με τους γονείς- στρεσογόνα μεταχείριση αυτών από πλευράς σχολείου. Συμπερασματικά, κρίνεται επιτακτική η σύμπραξη σχολείου-οικογένειας, καθώς τις περισσότερες φορές δημιουργείται ένα δυσχερές χάσμα επίρριψης ευθυνών ανάμεσά τους που εντείνει την ύπαρξη ενός ανεπαρκούς, αναγκαστικού ως και μηδαμινού δεσμού. Καλλιεργώντας την αλληλεπίδραση των δυο θεσμών, μέσω δημιουργίας ασφαλούς συναισθηματικού κλίματος, ισότητας των αμφοτέρων πλευρών, σεβόμενοι τη μοναδικότητα κάθε οικογένειας και παιδιού, τότε μόνο υφίσταται λόγος για συνεργασία, που θα ευδοκιμήσει όταν τα μέλη αυτής αποκτήσουν ένα κοινό όραμα: την προαγωγή της ψυχοκοινωνικής ανάπτυξης του παιδιού.



P64: Συνεργασία και επικοινωνία γονέων – παιδαγωγών στο χώρο του παιδικού σταθμού. Μελέτη περίπτωσης

Μαρία Πούμπρου, Αλεξία Λάμπρου, Κατερίνα Καλαμιωτάκη, Στυλιανή Βασιλάκη

T.E.I. Αθήνας

Το σχολείο και η οικογένεια πρέπει να λειτουργούν συμπληρωματικά και να θέτουν κοινούς στόχους ώστε να μεταδίδουν τα ίδια μηνύματα στα παιδιά (Christenson & Sheridan, 2001). Η παρούσα εργασία αναφέρεται στην επικοινωνία και στην συνεργασία γονέων – παιδαγωγών στον χώρο του παιδικού σταθμού. Είναι μελέτη περίπτωσης και έλαβε χώρα σε έναν δημοτικό παιδικό σταθμό του Χολαργού, που φιλοξενεί συνολικά 174 βρέφη και νήπια. Στην έρευνα συμμετείχαν 27 παιδιά ηλικίας 4 – 5 ετών, το παιδαγωγικό προσωπικό και οι γονείς, από τον Σεπτέμβριο του 2016 έως τον Μάιο του 2017. Ο σκοπός ήταν να ερευνήσουμε την επικοινωνία γονέων – παιδαγωγών σε μία μονάδα και μέσω της παρατήρησης να κάνουμε γενικεύσεις ώστε να χρησιμοποιήσουμε τα ευρήματα για να ενισχύσουμε την σχέση με όλους τους γονείς και τους παιδαγωγούς του συγκεκριμένου παιδικού σταθμού. Οι παιδαγωγοί επικοινωνούσαν με τους γονείς μέσω ομαδικών συγκεντρώσεων και ατομικών ραντεβού. Ενημέρωναν τους γονείς για την λειτουργία του παιδικού σταθμού, την παιδαγωγική προσέγγιση που ακολουθούσαν, καθώς και για τους βραχυπρόθεσμους και μακροπρόθεσμους στόχους που έθεταν. Κάθε Παρασκευή ενημέρωναν τους γονείς εγγράφως για τα θέματα που δούλευαν με τα παιδιά και τους ενέπλεκαν στην παιδαγωγική δράση δίνοντάς τους δραστηριότητες για να υλοποιήσουν με τα παιδιά τους κατά τη διάρκεια του Σαββατοκύριακου. Όλη τη χρονιά οι παιδαγωγοί εξέθεταν τις δουλειές και τα projects των παιδιών στο αίθριο του παιδικού σταθμού ώστε οι γονείς να ενημερώνονται, να συνεργάζονται και να αλληλεπιδρούν με τα παιδιά, τους παιδαγωγούς και τους άλλους γονείς. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι παιδαγωγοί κατανοούσαν καλύτερα τις ανάγκες των παιδιών και τις επιθυμίες των γονέων. Οι γονείς είχαν την ευκαιρία να γνωρίσουν καλύτερα τα παιδιά τους, να κατανοήσουν την παιδαγωγική διαδικασία και να αποκτήσουν τεχνικές αντιμετώπισης των προβλημάτων που προέκυπταν στην διαπαιδαγώγηση των παιδιών τους.



P65: Επικοινωνία γονέων - παιδαγωγών. Λόγοι και τρόποι επικοινωνίας στο χώρο του παιδικού σταθμού

Μαρία Πούμπρου, Σταματία Χατζηβασιλείου, Άννα Ταβουλάρη

T.E.I. Αθήνας

Έρευνες έχουν δείξει ότι το παιδί αποκομίζει οφέλη από τη συνεργασία και την επικοινωνία που συντελείται ανάμεσα στους γονείς και στους παιδαγωγούς (Epstein et al., 2002). Η παρούσα έρευνα αναφέρεται στην επικοινωνία γονέων – παιδαγωγών στον χώρο του παιδικού σταθμού και στην έρευνα αυτή μελετήθηκαν οι λόγοι και οι τρόποι επικοινωνίας των γονέων με τους παιδαγωγούς. Η μεθοδολογική προσέγγιση που εφαρμόστηκε είναι η ποσοτική με την μέθοδο της επισκόπησης και μεθοδολογικό εργαλείο το ερωτηματολόγιο. Στην έρευνα συμμετείχαν 101 παιδαγωγοί προσχολικής ηλικίας ιδιωτικών και δημοτικών παιδικών σταθμών του νομού Αττικής. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι παιδαγωγοί στην συντριπτική τους πλειοψηφία αναγνωρίζουν την αναγκαιότητα της επικοινωνίας με τους γονείς. Οι παιδαγωγοί επικοινωνούν με τους γονείς για να τους ενημερώσουν για το παιδαγωγικό πρόγραμμα, για την ανάπτυξη των παιδιών τους, για να απαντήσουν σε ανησυχίες και ερωτήσεις των γονιών. Οι συχνότερες μορφές επικοινωνίας που χρησιμοποιούν είναι η προφορική, οι προσωπικές συναντήσεις με γονείς. Οι τρόποι που χρησιμοποιούν για να εμπλέξουν τους γονείς στην παιδαγωγική πράξη είναι τα project που δουλεύουν με τα παιδιά, οι δραστηριότητες στην τάξη, οι συναντήσεις με τον σχολικό ψυχολόγο, η δανειστική βιβλιοθήκη. Μερικά από τα συμπεράσματα στα οποία καταλήξαμε είναι ότι η πιο σημαντική μορφή επικοινωνίας για τους παιδαγωγούς είναι η προφορική που όμως διαφοροποιείται από τον τρόπο που την χρησιμοποιούν τα άτομα αλλά και από τον σκοπό. Η επικοινωνία αυτή συνδέεται με την εκάστοτε παιδαγωγική ατμόσφαιρα όπου οι παιδαγωγοί και οι γονείς ανταλλάσσουν πληροφορίες προς όφελος των παιδιών. Η έρευνα αυτή αναδεικνύει τη σπουδαιότητα της επικοινωνίας αυτής από τα πρώτα χρόνια της ένταξης του παιδιού στον παιδικό σταθμό.



Ρ66: Έννοια της γονικής εμπλοκής στο λύκειο: Απόψεις καθηγητών για την εμπλοκή πλειονοτικών και μειονοτικών γονιών

Αθηνά Γούλα, Έφη Πεντέρη

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Παρά το μεγάλο όγκο επιστημονικών κειμένων που απαντώνται στη διεθνή βιβλιογραφία για τη γονική εμπλοκή, η ασάφεια και η σύγχυση που φαίνεται να υπάρχει ως προς το εννοιολογικό περιεχόμενο του όρου είναι μεταξύ των παραγόντων που αιτιολογούν τις δυσκολίες στην εμπειρική προσέγγιση της γονικής εμπλοκής, αλλά και καθιστούν το θέμα ελκυστικό και προκλητικό, από ερευνητικής άποψης. Ιδιαίτερα σε ότι αφορά τη βαθμίδα του Λυκείου, οι σχετικές έρευνες είναι εξαιρετικά περιορισμένες, καθώς μεταξύ άλλων υποστηρίζεται ότι η γονική εμπλοκή μειώνεται δραματικά καθώς ο μαθητής μεταβαίνει σε υψηλότερες βαθμίδες εκπαίδευσης. Ωστόσο, όπως επισημαίνουν κάποιοι ερευνητές το πρόβλημα εντοπίζεται στο γεγονός ότι τα υπάρχοντα μοντέλα και ερευνητικά εργαλεία δεν ανταποκρίνονται στις μορφές που παίρνει η γονική εμπλοκή στις διάφορες βαθμίδες, ούτε αντανακλούν τους τρόπους που οι γονείς από διάφορα κοινωνικο-πολιτισμικά πλαίσια συμμετέχουν στην εκπαίδευση των παιδιών τους. Η εργασία εστιάζει στις απόψεις καθηγητών Λυκείου για την έννοια της γονικής εμπλοκής πλειονοτικών και μειονοτικών γονιών. Το ερωτηματολόγιο συμπληρώθηκε από 212 καθηγητές από σχολεία της Κεντρικής και Ανατολικής Μακεδονίας, με πολυεπίπεδη δειγματοληψία. Η κλίμακα που κατασκευάστηκε αντανακλά την έννοια της γονικής εμπλοκής στη βάση της τυπολογίας της Epstein. Παρουσιάζονται τα ψυχομετρικά χαρακτηριστικά της κλίμακας και οι παράγοντες που αναδείχθηκαν. Εξετάζεται η επίδραση της προέλευσης των οικογενειών στις απόψεις των καθηγητών, καθώς και μιας σειράς μεταβλητών που αφορούν ατομικά και πλαισιακά χαρακτηριστικά. Τα ευρήματα της έρευνας συζητιούνται στη βάση της αξιοποίησής τους για την ενίσχυση των γνώσεων και των δεξιοτήτων των εκπαιδευτικών, με σκοπό την προώθηση της γονικής εμπλοκής στη βαθμίδα του Λυκείου.



P67: Παράγοντες που επηρεάζουν την αναγνώριση συμπτωμάτων διαταραχών συμπεριφοράς των μαθητών από εκπαιδευτικούς

Ιωάννα Τιμίνη, Τιμόθεος Παπαδόπουλος

Πανεπιστήμιο Κύπρου

Ένα στα πέντε παιδιά βρίσκεται σε κίνδυνο να εκδηλώσει ή ήδη εκδηλώνει συναισθηματικές ή συμπεριφορικές διαταραχές (World Health Organization, 2004). Επομένως, στο ζήτημα αυτό, οι εκπαιδευτικοί και σχολικοί σύμβουλοι έχουν να παίξουν καθοριστικό ρόλο στην αναγνώριση των ψυχικών διαταραχών των εφήβων, ώστε να μπορούν να συμβάλουν στην πρόληψη αλλά και στην αντιμετώπιση της εκδήλωσης των διαταραχών αυτών. Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν να εξετάσει το βαθμό που 70 εκπαιδευτικοί και σχολικοί σύμβουλοι μέσης εκπαίδευσης, ηλικίας 20-60 ετών, διαφόρων ειδικοτήτων (α) αναγνωρίζουν τα συμπτώματα συγκεκριμένων διαταραχών που εκδηλώνουν οι μαθητές στο σχολικό περιβάλλον και (β) κατατάσσουν ή διαχωρίζουν αυτές τις διαταραχές σε εσωτερικευμένου και εξωτερικευμένου τύπου. Τα χρόνια προϋπηρεσίας, η ηλικία, η εξειδίκευση και η συνεχής εκπαίδευση (σεμινάρια, ενδοϋπηρεσιακή εκπαίδευση, προϋπηρεσιακή κατάρτιση) των συμμετεχόντων αξιολογήθηκαν ως ανεξάρτητες μεταβλητές. Οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να συμπληρώσουν ένα ερωτηματολόγιο 13 σεναρίων, στο οποίο παρουσιάζονταν περιπτώσεις με συναισθηματικές και συμπεριφορικές διαταραχές. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η ομάδα των εκπαιδευτικών που είχε παρακολουθήσει σεμινάρια ενδοϋπηρεσιακής εκπαίδευσης μπορούσε να διακρίνει καλύτερα τις συμπεριφορικές και συναισθηματικές διαταραχές που εκδήλωναν τα παιδιά στα σενάρια που τους δόθηκαν. Επίσης, οι μεταβλητές που είχαν μεγαλύτερη προβλεπτική ισχύ στην ορθότητα των απαντήσεων των εκπαιδευτικών σε όλο το δείγμα, ήταν η παρακολούθηση σεμιναρίων σε συνδυασμό με την ενδοϋπηρεσιακή εκπαίδευση. Τέλος, φάνηκε ότι τα χρόνια προϋπηρεσίας είχαν αρνητική προβλεπτική ισχύ στην ορθότητα των απαντήσεων των εκπαιδευτικών, σχετικά με την αναγνώριση των συμπτωμάτων των διαταραχών. Τα ευρήματα της έρευνας συνεισφέρουν στην κατανόηση των παραγόντων που βοηθούν τους εκπαιδευτικούς να αναγνωρίζουν συμπτώματα διαταραχών συμπεριφοράς που συχνά αντιμετωπίζουν οι μαθητές, και κατ' επέκταση στον εντοπισμό αδυναμιών του εκπαιδευτικού συστήματος αναφορικά με την εκπαίδευση των εκπαιδευτικών και σχολικών συμβούλων σε συναφή θέματα.



P68: Ο πολυδιάστατος ρόλος του εκπαιδευτικού και η διαχείριση των μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες

Βασιλική Μανώλη

Κλασική Φιλολόγος, Βιβλιοθηκονόμος και Επιστήμων της Πληροφόρησης,

Ο εκπαιδευτικός καλείται να επιτελέσει ταυτόχρονα πολλούς επιμέρους ρόλους. Ωστόσο τυχαίνει αυτοί οι ρόλοι να έρχονται σε αντίθεση μεταξύ τους με αποτέλεσμα να δημιουργούνται συγκρούσεις ή σύγχυση ρόλων, ιδιαίτερα στην περίπτωση που ο εκπαιδευτικός δεν είναι επαρκώς προετοιμασμένος να αντιμετωπίσει μια τέτοια κατάσταση. Ο ρόλος του εκπαιδευτικού εξαρτάται και επηρεάζεται κατεξοχήν από χαρακτηριστικά της προσωπικότητάς του -ικανότητα λήψης πρωτοβουλιών, υπομονή, επιμονή κ.ά. Στη σημερινή κοινωνία πρέπει να προετοιμάζεται πολύπλευρα προκειμένου να παρουσιάσει τη νέα γνώση, να ενισχύσει την εκμάθησή της και να καλλιεργήσει τις ικανότητες και τις δεξιότητες των μαθητών του. Παράλληλα, οφείλει να λάβει υπόψη του τόσο το μαθησιακό επίπεδο όσο και τους ρυθμούς και το προσωπικό στυλ μάθησης του κάθε μαθητή της τάξης του, ιδιαίτερα των μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Τα Άτομα με Ειδικές Ανάγκες / μαθησιακές δυσκολίες ενυπάρχουν στο εκπαιδευτικό σύστημα και θα πρέπει να λαμβάνουν την υποστήριξη που απαιτείται, προκειμένου να διευκολυνθεί η αποτελεσματική εκπαίδευσή τους, με την παροχή αποτελεσματικών εξατομικευμένων μέτρων υποστήριξης, σε περιβάλλοντα που μεγιστοποιούν την ακαδημαϊκή και κοινωνική ανάπτυξη, σύμφωνα με το στόχο της πλήρους ενσωμάτωσης βάσει και της διακήρυξης του Ο.Η.Ε. (1975). Άρα, ο ρόλος του εκπαιδευτικού είναι τόσο συμβουλευτικός, συνεργατικός, όσο και παρωθητικός στην κοινωνικογνωστική περιπέτεια των μαθητών. Καταληκτικά, στην παρούσα εισήγηση θα τονιστεί πως ο πολυδιάστατος ρόλος του εκπαιδευτικού διαμορφώνεται και συγκροτείται στα πλαίσια μιας συγκεκριμένης κοινωνίας στην οποία οφείλει να μετασχηματίσει την εκάστοτε κοινωνική πραγματικότητα σε μια δυναμική διαδικασία αλληλεπίδρασης, αμοιβαίας αναγνώρισης και συνεργασίας όλων των μελών και ιδιαίτερα των Ατόμων με Μαθησιακές Ανάγκες.



P69: Εκπαιδευτική ηγεσία και επαγγελματική ευημερία των εκπαιδευτικών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης

Ιωάννης Κεφαλάς, Μαρία Λέγγα

Δευτεροβάθμια Εκπ/ση Τρικάλων

Η ευημερία των εκπαιδευτικών είναι θεμελιώδους σημασίας για την ικανότητά τους να γίνουν και να παραμείνουν αποτελεσματικοί (Day et al., 2007). Καθοριστικό ρόλο στην προώθηση της επαγγελματικής και συναισθηματικής ευημερίας τους διαδραματίζει ο ηγέτης (Aelterman et al., 2007). Η ευημερία των εκπαιδευτικών, ιδίως την τελευταία δεκαετία, έχει απασχολήσει παγκοσμίως την ερευνητική κοινότητα. Στην Ελλάδα, όμως, αυτή η έννοια δεν έτυχε του ανάλογου ενδιαφέροντος και οι αντίστοιχες μελέτες είναι ελάχιστες. Η παρούσα μελέτη έρχεται να καλύψει αυτό το κενό και επιχειρεί να καταδείξει κατά πόσο η ευημερία των εκπαιδευτικών επηρεάζεται από τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των εκπαιδευτικών από την μια και από την ηγετική συμπεριφορά των Διευθυντών Σχολικών μονάδων από την άλλη μέσω της διερεύνησης των απόψεων εκπαιδευτικών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σχετικά με την επαγγελματική τους ευημερία και την επίδραση που έχει σ' αυτήν ο διευθυντής της σχολικής μονάδας. Υιοθετεί την ποσοτική ερευνητική προσέγγιση και για την υλοποίησή της μοιράστηκαν ερωτηματολόγια σε 55 εκπαιδευτικούς Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης διαφόρων κλάδων/ειδικοτήτων που προέρχονταν από τον νομό Τρικάλων. Το ερωτηματολόγιο περιελάμβανε ερωτήσεις για τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των εκπαιδευτικών και δύο κλίμακες, προκειμένου να διερευνηθούν οι αντιλήψεις των εκπαιδευτικών για την επαγγελματική τους ευημερία και την ηγετική συμπεριφορά του Διευθυντή τους. Από τα αποτελέσματα φάνηκε ότι, ενδεχομένως, ο παράγοντας ευημερία να συνδέεται περισσότερο με οργανωσιακές συνθήκες άμεσα σχετιζόμενες τόσο με το ηγετικό προφίλ του Διευθυντή όσο και με παράγοντες που προκαλούν στρες στους εκπαιδευτικούς παρά με μεταβλητές που αφορούν στο δημογραφικό και στο επαγγελματικό προφίλ των εκπαιδευτικών.



ΜΑΘΗΤΕΣ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ

P70: Το παιχνίδι ως μέσο αξιολόγησης των μαθηματικών δεξιοτήτων σε παιδιά με προβλήματα όρασης. Μια πρόταση για παιδιά του νηπιαγωγείου και των πρώτων τάξεων του δημοτικού

Μαρία Μαυρίδου

7/θεσιο Δημοτικό Σχολείο Ν. Πετριτίου, Ν. Σερρών

Το παιχνίδι αποτελεί συχνά μέσο για την αξιολόγηση και αποκατάσταση συναισθηματικών και συμπεριφοριστικών προβλημάτων καθώς τα στάδια ανάπτυξης του παιχνιδιού συνδέονται με τις γνωστικές, κοινωνικό-συναισθηματικές, γλωσσικές και κινητικές λειτουργίες του παιδιού. Τα παιδιά με οπτική εξασθένιση μαθαίνουν για τον κόσμο γύρω τους με τη χρήση των άλλων αισθήσεων (αφή, όσφρηση, ακοή). Οι λεκτικές νύξεις, αλλά και τα ακουστικά ερεθίσματα όπως θόρυβοι και δονήσεις από μουσικά κουτιά, χειροκίνητα παιχνίδια ή και κασέτες μπορούν να παρακινήσουν το παιδί στο παιχνίδι. Η έλλειψη φυσικών μαθηματικών οπτικών ερεθισμάτων, η υπανάπτυξη συγκεκριμένων μαθηματικών εννοιών, η πολυπλοκότητα και χρονοβόρα παραγωγή απτικού υλικού αποτελούν παράγοντες καθυστέρησης της κατάκτησης της μαθηματικής γνώσης από τα παιδιά με προβλήματα όρασης. Σκοπός του παρόντος εργαλείου είναι η αξιολόγηση παιδιών με προβλήματα όρασης στα Λειτουργικά Μαθηματικά, ο εντοπισμός των δυνατοτήτων τους και η τεκμηριωμένη πρόταση για την κατάρτιση Εξατομικευμένου Προγράμματος Διδασκαλίας. Το εργαλείο στηρίζεται στο ολιστικό μοντέλο καθώς χρησιμοποιεί το συνδυασμό ακουστικών πληροφοριών, κινήσεων, απτικών και οπτικών αναπαραστάσεων. Μπορεί να προσαρμοστεί με τη διαφοροποίηση των υλικών στις ανάγκες τόσο των παιδιών με ολική απώλεια της όρασης, όσο και αυτών με χαμηλή ή υπολειπόμενη όραση. Είναι ένα επιτραπέζιο παιχνίδι, όπου το παιδί αφού ακούσει σύντομες αφηγήσεις που περιέχουν συγκεκριμένες μαθηματικές πληροφορίες, καλείται να παίξει τότε ενεργώντας με κίνηση και πότε απαντώντας λεκτικά. Τα υλικά που χρησιμοποιούνται είναι απλά και υπάρχει δυνατότητα εναλλαγής ή και αντικατάστασης ανάλογα με τις ατομικές ανάγκες του κάθε παιδιού.



P71: Διεπιστημονική προσέγγιση της εκπαιδευτικής παρέμβασης μαθήτριας με σοβαρές πολλαπλές αναπηρίες δημοτικού σχολείου: Μελέτη περίπτωσης

Αναστασία Μαυρίδου, Μαργαρίτα Καραμανάκη, Σταματία Κακαδιάρη

2ο Ειδικό Δημοτικό Σχολείο Θεσσαλονίκης

Θα παρουσιαστεί η εκπαιδευτική παρέμβαση σε μαθήτρια με σοβαρές πολλαπλές αναπηρίες του 2ου Ειδικού Δημοτικού Σχολείου Θεσσαλονίκης. Τα άτομα με σοβαρές/βαριές αναπηρίες εμφανίζουν έναν συνδυασμό ευρείας έκτασης πολλαπλών δυσλειτουργιών (ψυχοκινητικές, αισθητηριακές, συμπεριφορικές) (Sailor et al., 1988). Καθώς ο συγκεκριμένος πληθυσμός παρουσιάζει ποικιλία και συνδυασμό αναγκών επιβάλλεται η διεπιστημονικότητα μεταξύ των ειδικοτήτων της εκπαιδευτικής ομάδας. Το εκπαιδευτικό μοντέλο που ακολουθείται είναι το διεπιστημονικό, σύμφωνα με το οποίο, οι αξιολογήσεις γίνονται από την κάθε ειδικότητα ξεχωριστά, όμως οι στόχοι και ο προγραμματισμός του σχεδίου γίνονται με την ομαδική συνεργασία μεταξύ των ειδικοτήτων (Orellove & Sobey, 1996). Η εκπαιδευτική παρέμβαση στηρίζεται την πεποίθηση ότι τα άτομα με σοβαρές πολλαπλές αναπηρίες είναι ικανά να εκφράσουν τις ανάγκες και τις επιθυμίες τους και να αλληλεπιδράσουν με το άμεσο περιβάλλον. Το πρώτο στάδιο της εκπαιδευτικής παρέμβασης είναι η αξιολόγηση, και συγκεκριμένα η λειτουργική αξιολόγηση που δίνει έμφαση στον προσδιορισμό συγκεκριμένων δεξιοτήτων και αναγκών του παιδιού για τα παρόντα επίπεδα της ακαδημαϊκής και λειτουργικής επίδοσης. Ακολουθεί ο σχεδιασμός και η εφαρμογή του εξατομικευμένου εκπαιδευτικού προγράμματος, το οποίο είναι βασισμένο στις ανάγκες, τις δυνατότητες και τις ικανότητες του παιδιού. Μια από τις πιο ενδιαφέρουσες και προκλητικές περιοχές της εκπαίδευση των παιδιών με βαριές πολλαπλές αναπηρίες είναι η ανάπτυξη των επικοινωνιακών δεξιοτήτων και της αλληλεπίδραση τους με το περιβάλλον.



P72: Εμπόδια στη σχολική συμμετοχή των παιδιών με επιληψία

Ζωή Θεοδωρίδου¹, Αθανάσιος Κουτσοκλένης², Βασίλειος Κόκκινος³

¹Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, ²Κλινική ΑΓΙΟΣ ΛΟΥΚΑΣ, ³Πανεπιστήμιο Πατρών

Η παρούσα εργασία επικεντρώνεται στα εμπόδια, τα οποία αντιμετωπίζουν τα παιδιά με επιληψία κατά τη φοίτησή τους στο σχολείο. Η επιληψία είναι η συνηθέστερη διαταραχή του νευρικού συστήματος στην παιδική ηλικία. Επηρεάζει περί τα 5 στα 1000 παιδιά σχολικής ηλικίας. Σε σύγκριση με παιδιά με άλλες χρόνιες ασθένειες, τα παιδιά με επιληψία αντιμετωπίζουν περισσότερες ψυχοκοινωνικές, διαπροσωπικές, συναισθηματικές, σχολικές και μαθησιακές δυσκολίες, οι οποίες δημιουργούν ποικίλα εμπόδια στη σχολική συμμετοχή. Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να εντοπίσει το είδος των εμποδίων αυτών μέσω της ανασκόπησης της σχετικής βιβλιογραφίας και να εξετάσει τις επιπτώσεις τους στη σχολική συμμετοχή. Το λεγόμενο «φορτίο της επιληψίας» σχετίζεται αφενός με την ίδια την επιληψία ως νευρολογική κατάσταση και αφετέρου με τον κοινωνικό της αντίκτυπο. Ως νευρολογική διαταραχή, η επιληψία περιορίζει τη συμμετοχή των παιδιών εξαιτίας της επίδρασης των ίδιων των επεισοδίων που μπορεί να συμβαίνουν κατά τη διάρκεια της σχολικής ημέρας, των νευρολογικών ελλειμμάτων που συνδέονται με τον εντοπισμό των κρίσεων και δυνητικά αυξάνουν τις πιθανότητες για την εμφάνιση μαθησιακών δυσκολιών αλλά και των παρενεργειών της αντιεπιληπτικής αγωγής. Ο κοινωνικός της αντίκτυπος από την άλλη πλευρά, συνδέεται με τις χαμηλές προσδοκίες των εκπαιδευτικών, τον αποκλεισμό από δραστηριότητες υπό τον φόβο της εκδήλωσης μίας κρίσης και την άγνοια της αντιμετώπισής της, τις πολλές απουσίες των επιληπτικών μαθητών, την έλλειψη πρόσβασης σε ορισμένες παροχές ειδικής αγωγής και το στίγμα όπως αυτό αναδεικνύεται μέσα στο κοινωνικό περιβάλλον του σχολείου. Η παρουσίαση των αποτελεσμάτων ακολουθείται από συζήτηση των επιπτώσεών τους και από προτάσεις για την άρση των εμποδίων.



P73: Επιτελική λειτουργικότητα σε παιδιά με ειδική γλωσσική διαταραχή

Μαρία Τσιντάβη, Χριστίνα Παπαηλιού

Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Η Ειδική Γλωσσική Διαταραχή (ΕΓΔ) θεωρείται αυτόνομη διαγνωστική κατηγορία, παρ'όλα αυτά έχει αποδειχθεί ότι τα παιδιά με ΕΓΔ παρουσιάζουν ελλείμματα και σε άλλους τομείς της ανάπτυξης όπως η επιτελική λειτουργικότητα (ΕΛ). Επίσης έρευνες υποστηρίζουν ότι τα ΤΑ δίγλωσσα παιδιά παρουσιάζουν αυξημένες ικανότητες ως προς την ΕΛ. Στόχος της παρούσας έρευνας είναι να διερευνήσει το προφίλ των ΕΛ σε παιδιά δίγλωσσα και μονόγλωσσα με ΕΓΔ. Στην έρευνα συμμετείχαν τέσσερις ομάδες: δίγλωσσα παιδιά δημοτικού σχολείου με ΕΓΔ, μονόγλωσσα παιδιά με ΕΓΔ, δίγλωσσα ΤΑ παιδιά και μονόγλωσσα ΤΑ παιδιά. Η γλωσσική ανάπτυξη των παιδιών αξιολογήθηκε μέσω της Δοκιμασίας Γλωσσικής Ανάπτυξης και ο δείκτης νοημοσύνης μέσω του WISC-III. Επιπλέον, αξιολογήθηκαν με σταθμισμένες δοκιμασίες δύο διαστάσεις της επιτελικής λειτουργικότητας, οι ψυχρές επιτελικές λειτουργίες που περιλαμβάνουν την οπτική προσοχή, τη λεκτική αναστολή και την αναστολή της κίνησης, τη γλωσσική ευφράδεια και την ευφράδεια στο σχέδιο και οι θερμές επιτελικές λειτουργίες. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα τόσο τα μονόγλωσσα όσο και τα δίγλωσσα παιδιά με ΕΓΔ παρουσίασαν χαμηλότερες επιδόσεις λεκτική αναστολή και την αναστολή πράξης, τη γλωσσική ευφράδεια και την ευφράδεια στο σχέδιο, την οργάνωση των ενεργειών και την προσοχή. Τα αποτελέσματα θα συζητηθούν σε σχέση με τη φύση της ΕΓΔ και την αντιμετώπισή της.



P74: Περιγραφή ατομικής μελέτης παιδιού με χαρακτηριστικά ΔΕΠ-Υ

Τσαμπίκα Θωμοπούλου

Πανεπιστήμιο Λευκωσίας

Η εν λόγω έρευνα αποτελεί μια περιπτωσιακή μελέτη που ασχολείται με την περίπτωση μιας μαθήτριας με χαρακτηριστικά ΔΕΠ-Υ. Αρχικά, παρατίθεται ένας ορισμός της έννοιας ΔΕΠ-Υ και ακολούθως σκιαγραφείται το προφίλ της Λίζας (ερευνητικό ψευδώνυμο) καθώς και το πρόβλημα το οποίο εντοπίζεται. Στη συνέχεια παρουσιάζεται μία διάγνωση που προάγεται σύμφωνα με όσα έχουν παρατηρηθεί από την ερευνήτρια και έχουν λεχθεί τόσο από το σχολικό όσο και από το οικογενειακό περιβάλλον της μαθήτριας. Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να εστιάσει στην ψυχοσύνθεση της μαθήτριας και να βρει τρόπους παρέμβασης θέλοντας να επωφεληθεί η μαθήτρια. Επιπροσθέτως, στόχος της εργασίας είναι να διαφανεί η πρακτική αξία και η χρησιμότητα της διάγνωσης της μαθήτριας με σκοπό την κατάλληλη παρέμβαση. Τα αποτελέσματα και οι εισηγήσεις αποβλέπουν στη βελτίωση συνθηκών ένταξης και διαφοροποίησης της συμπεριφοράς της μαθήτριας. Μεταγενέστερα, παρουσιάζεται η παρέμβαση η οποία έγινε με σκοπό την καλύτερη δυνατή απόδοση της μαθήτριας στο σχολικό συγκείμενο αλλά και γενικότερα την βελτίωση και τον έλεγχο της συμπεριφοράς της. Τέλος, έχουμε τα συμπεράσματα τα οποία προκύπτουν κρίνοντας ολοκληρωτικά την περίπτωση αυτής της μαθήτριας.



P75: Σύγκριση παιδιών με ΔΑΦ και μαθησιακές δυσκολίες ως προς τις πραγματολογικές ικανότητες

Αναστάσιος Διαμαντόπουλος

Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η παρούσα μελέτη αφορά στη σύγκριση των επιδόσεων μαθητών με Διαταραχές του Αυτιστικού Φάσματος (ΔΑΦ) και παιδιών με Μαθησιακές Δυσκολίες (ΜΔ) ως προς το πραγματολογικό επίπεδο του γλώσσας, δηλαδή εκείνο που αφορά στην επικοινωνιακή χρήση, επεξεργασία και παραγωγή του λόγου. Από την έρευνα αυτή, που έγινε με τη μέθοδο της βιβλιογραφικής ανασκόπησης, προκύπτει ότι, παρά τη διαφορετική τους αιτιολογία, οι δύο διαταραχές περιλαμβάνουν κοινά ελλείμματα ως προς την πραγματολογική ικανότητα. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της μελέτης, οι πραγματολογικές δεξιότητες των μαθητών στο φάσμα του αυτισμού είναι ιδιαίτερα ελλειμματικές, ακόμα και όταν η δομή του λόγου τους δείχνει φυσιολογική. Τα παιδιά με ΔΑΦ δυσκολεύονται ιδιαίτερα στην κατανόηση των σχημάτων λόγου, στη δόμηση μιας αφήγησης, στη συμμετοχή σε συζήτηση, καθώς και στο να αντιληφθούν την πρόθεση του συνομιλητή τους. Η κατανόηση των σχημάτων λόγου αποτελεί ωστόσο σημείο αδυναμίας και για τα παιδιά με ΜΔ. Οι ελλειμματικές εκτελεστικές λειτουργίες φαίνεται ότι επηρεάζουν αρνητικά την ανάπτυξη της πραγματολογικής ικανότητας και στις δύο καταστάσεις. Τα συμπεράσματα αυτά αναδεικνύουν τις πολύπλευρες εκπαιδευτικές ανάγκες των μαθητών με ΔΑΦ και ΜΔ. Παράλληλα συμβάλλουν στην περαιτέρω ανάπτυξη και εξειδίκευση των εφαρμογών αξιολόγησης και παρέμβασης που απευθύνονται τόσο σε παιδιά με ΔΑΦ όσο και σε μαθητές με ΜΔ, έχοντας ως απώτερο σκοπό την πληρέστερη εξυπηρέτηση των εκπαιδευτικών αναγκών τους.



P76: Bullying σε παιδιά με αυτισμό και ΔΕΠ-Υ που χρήζουν ενδυνάμωσης της ψυχικής τους ανθεκτικότητας

Φωτεινή Αγάθου¹, Μαριολένη Απέργη², Πανωραία Κώστα¹

¹Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, ²Πανεπιστήμιο Πατρών

Ο Αυτισμός είναι μια διαταραχή της ανάπτυξης και δεν παρουσιάζεται ως μια στατική κατάσταση. Πρόκειται για μια διαταραχή που επηρεάζει ολόκληρη τη νοητική ανάπτυξη, όπου τα συμπτώματα θα εμφανίζονται αναγκαστικά, πολύ διαφορετικά, σε διαφορετικές ηλικίες. Αρχικά, θα δοθεί ένα σύντομος ορισμός του αυτισμού, τα αίτια από τα οποία προέρχεται, τα διαγνωστικά κριτήρια, όπως και στα χαρακτηριστικά του. Έμφαση ωστόσο θα δοθεί κυρίως στις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αυτή τη διαταραχή. Έπειτα, θα συζητηθεί το σύνδρομο της ελλειμματικής προσοχής, διεθνώς γνωστό και ως Attention Deficit Hyperactivity Disorder (ADHD), το οποίο αποτελεί μια από τις συχνότερες νευροαναπτυξιακές διαταραχές στην παιδική ηλικία μέχρι την ενήλικη ζωή. Πρόκειται για ένα σύνδρομο που δημιουργεί συνέπειες στην καθημερινή ζωή του παιδιού και είναι μια μακροπρόθεσμη κατάσταση. Ένα από τα προβλήματα που συναντούν πιο συγκεκριμένα στην καθημερινή τους ζωή είναι ο εκφοβισμός (bullying). Σκοπός επομένως της παρουσίασης μας, είναι να αναδείξει μέσα από διάφορες έρευνες που διεξήχθησαν τόσο στο εξωτερικό αλλά όσο και στη χώρα μας, όσον αφορά τα παιδιά με διαταραχή αυτιστικού φάσματος (ΔΑΦ) και ΔΕΠΥ, το κατά πόσο αυτά διατρέχουν υψηλότερο κίνδυνο εκφοβισμού (bullying) σε σχέση με τα τυπικά- αναπτυσσόμενα παιδιά. Ωστόσο ο σχολικός εκφοβισμός δεν εμφανίζεται μόνο στην καθημερινότητά τους αλλά επηρεάζει κυρίως την ψυχική τους υγεία. Βιώνουν καταστάσεις έντονες που καλούνται να αντιμετωπίσουν. Στο τελευταίο μέρος, θα γίνει λόγος λοιπόν για την αναγκαιότητα της ψυχολογικής στήριξης αυτών των παιδιών που έχουν υποστεί σχολικό εκφοβισμό, εστιάζοντας κυρίως στην ψυχική τους ανθεκτικότητα.



P77: (Ειδική) γλωσσική διαταραχή και διαταραχή αυτιστικού φάσματος: Ανεξάρτητες ή επικαλυπτόμενες διαταραχές;

Δήμητρα Μιλtsακάκη

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκη

Παρά τους διακριτούς ορισμούς της Ειδικής Γλωσσικής Διαταραχής (ΕΓΔ) - πλέον Γλωσσικής Διαταραχής (ΓΔ) - και της Διαταραχής Αυτιστικού Φάσματος (ΔΑΦ), αρκετοί ερευνητές κάνουν λόγο για κλινικές περιπτώσεις στις οποίες η διαφοροδιάγνωση συνιστά δύσκολο έργο. Η πρόσφατη βιβλιογραφία περιέχει στοιχεία σχετικά με ποικίλες επικαλύψεις στο φαινοτυπικό προφίλ των δύο διαγνωστικών κατηγοριών. Παράλληλα, υπάρχουν ευρήματα που υποδεικνύουν ότι οι δύο διαταραχές μοιράζονται -έστω μερικώς-και χαρακτηριστικά του γενότυπου, παρακινώντας συζητήσεις για την ανάγκη μιας πιο λεπτομερειακής περιγραφής τόσο των επικαλύψεων όσο και των ορίων τους. Η παρούσα βιβλιογραφική επισκόπηση στοχεύει στην αξιολόγηση των ευρημάτων που αφορούν στη σχέση μεταξύ της (Ε)ΓΔ και της ΔΑΦ σε συμπεριφορικό, νευροβιολογικό και αιτιολογικό επίπεδο. Έτσι, σε επίπεδο συμπεριφοράς διερευνάται κατά πόσο οι δύο διαταραχές μοιράζονται κοινά χαρακτηριστικά ως προς τα γλωσσικά ελλείμματα, και συζητείται η υπόθεση της συννοσηρότητας της ΔΑΦ με την ΕΓΔ, όπως είχε προταθεί από ερευνητές και πλέον ανακλάται και επίσημα στο DSM-5 (American Psychiatric Association, 2013). Επίσης, παρουσιάζονται ευρήματα σε νευροβιολογικό και γενετικό επίπεδο τα οποία, ωστόσο, δεν παρέχουν επαρκή ερμηνευτικά στοιχεία των επικαλύψεων στα γλωσσικά ελλείμματα της ΔΑΦ και της ΕΓΔ. Τα στοιχεία στο σύνολό τους παραπέμπουν σε επικαλύψεις κυρίως σε επίπεδο ελλειμμάτων στην κοινωνική επικοινωνία και σε πραγματολογικά ελλείμματα. Τα ευρήματα συζητούνται αναφορικά με τις δυσκολίες που προκύπτουν στην κλινική πρακτική από τις σχέσεις και τις επικαλύψεις μεταξύ των διαταραχών αυτών, ενώ προτείνονται πιθανές κατευθύνσεις για μελλοντική έρευνα.



P78: Οι βραχύχρονες παρεμβάσεις του κοινωνικού λειτουργού σε μαθητή με ΔΕΠ-Υ

Βικτωρία Τζετάνη, Μαρία Χατζηκώστα

Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Στο πλαίσιο αυτής της έρευνας γίνεται αναφορά για την Διάσπαση Ελλειμματικής Προσοχής και Υπερκινητικότητας (Δ.Ε.Π.Υ.) που είναι μια από τις συχνότερες νευροβιολογικές διαταραχές της παιδικής ηλικίας, και συνεχίζεται, κατά ένα σημαντικό ποσοστό, στην ενήλικη ζωή. Τα χαρακτηριστικά (πυρηνικά) συμπτώματα της Δ.Ε.Π.Υ. είναι η παρορμητικότητα και υπερκινητικότητα. Στην συγκεκριμένη μελέτη περίπτωσης, η εστίαση είναι για ένα αγόρι δευτέρας δημοτικού, το οποίο είναι υπερκινητικό, παρορμητικό και συναισθηματικά ανώριμο. Για την αντιμετώπιση της συμπεριφοράς και την βελτίωση των διαπροσωπικών σχέσεων του χρησιμοποιήθηκε το μοντέλο επικεντρωμένης σε στόχους, καθώς είναι σημαντική η βραχύχρονη παρέμβαση. Αποτελείται από πέντε φάσεις, την έναρξη και τέσσερις επικαλυπτόμενες, οι οποίες διεκπεραιώνονται σε συγκεκριμένα χρονικά όρια. Η ερευνήτρια- κοινωνική λειτουργός κατάφερε να προσεγγίσει το παιδί δημιουργώντας σχέσεις εμπιστοσύνης μαζί του, εντοπίζοντας τα αδύναμα και δυνατά του σημεία. Χάρη στην ενδιάμεση φάση έγινε η εκτίμηση των σκοπών και των στόχων του. Στην εφαρμογή του σχεδιασμού έγινε η διαδικασία λήψης αποφάσεων, καθώς ολοκληρώθηκε η εκτίμηση πιο αναλυτικά για τις διαπροσωπικές του σχέσεις και συγκρούσεις, τις συναισθηματικές αντιδράσεις άγχους, την λειτουργικότητα συμπεριφοράς του. Στην τελική φάση, την περάτωση αφότου υλοποιήθηκαν οι παρεμβάσεις-ενέργειες, έγινε και πάλι εκτίμηση των αποτελεσμάτων των παρεμβάσεων. Το αποτέλεσμα ήταν πως αντιμετωπίστηκαν τα αδύναμα σημεία, όπως η δυσκολία αυτοδιαχείρισης της συμπεριφοράς, διαχείρισης θυμού, οι έντονες αντιδράσεις και εξάρσεις, καθώς η παρορμητικότητα και αδυναμία ολοκλήρωσης δραστηριοτήτων χωρίς επιτήρηση. Η διαδικασία διεκπερώθηκε σε συνεργασία με την δασκάλα που παρατήρησε την διάσπαση και «δούλεψε» με το παιδί, τους γονείς που αποδέχτηκαν την κατάσταση και την διάγνωση του ΚΕ.Δ.Δ.Υ., βασικά εργαλεία για την αντιμετώπιση οποιασδήποτε ειδικής εκπαιδευτικής ανάγκης.



P79: Αξιολόγηση αφηγηματικών και γλωσσικών ικανοτήτων παιδιών σχολικής ηλικίας με διαταραχή αυτιστικού φάσματος

Κλαίρη Σιάρκου¹, Μαρία Βλασσοπούλου², Σταυρούλα Σταυρακάκη¹

¹Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, ²Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Πρόσφατες μελέτες έχουν εστιάσει στις αφηγηματικές ικανότητες παιδιών με Διαταραχή Αυτιστικού Φάσματος (ΔΑΦ) αλλά η σχέση των ικανοτήτων αυτών με τις γλωσσικές ικανότητες δεν έχει διερευνηθεί επαρκώς. Η παρούσα μελέτη στοχεύει στην αξιολόγηση της αφηγηματικής ικανότητας και των γλωσσικών ικανοτήτων ελληνόφωνων παιδιών με ΔΑΦ σχολικής ηλικίας σε σύγκριση με την επίδοση παιδιών τυπικής ανάπτυξης αντίστοιχης ηλικίας και β) στη διερεύνηση της συσχέτισης της επίδοσης των παιδιών στο έργο της αξιολόγησης της αφηγηματικής ικανότητας με άλλα έργα αξιολόγησης γλωσσικών ικανοτήτων. Το δείγμα της μελέτης αποτελούν 25 παιδιά με ΔΑΦ (N=25) ηλικίας (6-8 ετών) και 25 ελληνόφωνα παιδιά τυπικής ανάπτυξης αντίστοιχης ηλικίας. Χρησιμοποιήσαμε τις ακόλουθες δοκιμασίες: 1) Δοκιμασία Αφηγηματικών Ικανοτήτων (ΔΑΦΙ) «Πού είσαι βατραχάκι;» (ελληνική εκδοχή του “Frog, Where Are You?” (Mercer Mayer, 1969) που αξιολογεί την αφηγηματική ικανότητα σε επίπεδο μακροδομής και μικροδομής. 2) Δοκιμασία Εκφραστικού Λεξιλογίου (ΔΕΛ) (Βογινδρούκας κά., 2009α), 3) Εικόνες Δράσης (ΕΔ): Δοκιμασία Πληροφοριακής και Γραμματικής Επάρκειας (Βογινδρούκας κά., 2009β). Η προκαταρκτική ανάλυση δεδομένων που προέρχονται από 14 παιδιά με ΔΑΦ έδειξε θετική συνάφεια μεταξύ της χρονολογικής ηλικίας των παιδιών και των επιδόσεων τους σε επίπεδο μακροδομής. Επίσης, η ανάλυση έδειξε θετική συνάφεια μεταξύ μακροδομής και επίδοσης στη ΔΕΛ και στις Εικόνες Δράσης. Ειδικότερα, θετική συνάφεια βρέθηκε μεταξύ της μακροδομής και της Δοκιμασίας Πληροφοριακής Επάρκειας με την οποία αξιολογούνται οι πραγματολογικές ικανότητες του παιδιού. Τα αποτελέσματα αυτά δείχνουν σύνδεση των λεξιλογικών, πραγματολογικών και αφηγηματικών ικανοτήτων στα παιδιά με ΔΑΦ. Υποστηρίζουμε πως η σύνδεση αυτή θα ήταν χρήσιμο να λαμβάνεται υπόψη σε προγράμματα γλωσσικής υποστήριξης ατόμων με ΔΑΦ.



P80: Αξιολόγηση και διάγνωση διαταραχών αυτιστικού φάσματος: Ελληνική μετάφραση και πιλοτική εφαρμογή του Childhood Autism Rating Scale (CARS2) στην Κύπρο

Φοίβος Φυλακτού, Νάταλη Λοϊζίδου Ιερείδου

Πανεπιστήμιο Frederick

Η εκπαιδευτική αξιολόγηση των ιδιαίτερων αναγκών των μαθητών που ανήκουν στο φάσμα του αυτισμού είναι ένας από τους κυριότερους παράγοντες που καθορίζουν την αποτελεσματική διδασκαλία και τη διαμόρφωση επιτυχημένων εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Το Childhood Autism Rating Scale, Second Edition (CARS2· Schopler, Van Bourgondien, Wellman, & Love, 2010) είναι ένα εργαλείο το οποίο μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την διάγνωση και τον υπολογισμό της σοβαρότητας της Διαταραχής του Αυτιστικού Φάσματος (ΔΑΦ) μέσω της παρατήρησης. Είναι βασισμένο πάνω σε προηγούμενο εργαλείο, το Childhood Autism Rating Scale (CARS· Schopler, Reichler, & Renner, 1988), και θεωρείται μια αναβαθμισμένη έκδοση του. Αποτελείται από δύο κλίμακες αξιολόγησης (χρησιμοποιείται μόνο η μία εκ των δύο ανάλογα με την ηλικία ή/και το επίπεδο λειτουργικότητας) και ένα ερωτηματολόγιο το οποίο δίνεται στους γονείς ή φροντιστές για επιπρόσθετες πληροφορίες που ενισχύουν την αξιολόγηση. Οι βαθμολογήσεις των κλιμάκων για την αξιολόγηση της ΔΑΦ αποδεικνύονται εμπειρικά να είναι αξιόπιστες και έγκυρες. Ταυτόχρονα υπάρχουν ερευνητικά ευρήματα που υποστηρίζουν ότι μπορεί να γίνει χρήση του εργαλείου από επαγγελματίες σχετικών κλάδων, για αρχική ανίχνευση της ΔΑΦ χωρίς να έχουν ειδικές γνώσεις πάνω σε αυτήν. Στην ανακοίνωση αυτή, γίνεται αναφορά στην διαδικασία μετάφρασης του εργαλείου στα Ελληνικά καθώς επίσης παρουσιάζονται τα αποτελέσματα πιλοτικής χορήγησης του μεταφρασμένου εργαλείου στην Κύπρο. Το CARS2 μπορεί να ανταπεξέλθει στην ανάγκη εκπαιδευτικής αξιολόγησης της ΔΑΦ, ενώ δίνει την δυνατότητα σε ένα ευρύ διεπιστημονικό πληθυσμό να το χρησιμοποιήσει. Για να γίνει εφικτή η εφαρμογή των κλιμάκων του CARS2, σημειώνονται παρατηρήσεις για βελτίωση, ούτως ώστε να μπορεί να προχωρήσει το εργαλείο στην στάθμιση.



P81: Σχολικός εκφοβισμός από και προς παιδιά με ειδικές ανάγκες στα πλαίσια της ενταξιακής εκπαίδευσης

Γκαϊδατζή Χ., Λοϊζίδου Ιερείδου Ν.

Πανεπιστήμιο Frederick

Η παρούσα διερεύνηση σχετίζεται με το θέμα του σχολικού εκφοβισμού, αποτελώντας μια προσπάθεια αξιολογικής θεώρησής του και επιχειρώντας μια προσέγγιση ειδικότερα του θέματος του εκφοβισμού ως φαινόμενο που αναπτύσσεται από και προς παιδιά με ειδικές ανάγκες μέσα σε ένα ενταξιακό σχολικό περιβάλλον. Τα θετικά της ενταξιακής εκπαίδευσης είναι μια αδιαμφισβήτητη πραγματικότητα (Τζίμας, Λαμπροπούλου, 2007), εντούτοις οι έρευνες που υποδεικνύουν ως εύκολο και συχνό στόχο εκφοβιστικών συμπεριφορών τα παιδιά με ειδικές ανάγκες είναι αρκετές ώστε να προκαλέσουν την προσοχή μας (Κοκκιάδη, Κουρκούτας, 2016). Μέσω της βιβλιογραφικής ανασκόπησης έγινε μια προσπάθεια συλλογής ερευνητικών δεδομένων που οδήγησε στη δημιουργία ενός ενδιαφέροντος κράματος στοιχείων, συγκρίνοντας και συνθέτοντας το υλικό, αποτελώντας μια ενδιαφέρουσα παρουσίαση των έως τώρα υπάρχοντων δεδομένων. Διαπιστώνεται ότι τα παιδιά με ειδικές ανάγκες αποτελούν μια ομάδα παιδιών που είναι ιδιαιτέρως εύκολο τόσο να εκτεθούν όσο και να υποστούν ενέργειες εκφοβισμού, αλλά και να αποτελέσουν τα ίδια τον θύτη και να εκφοβίσουν άλλα παιδιά (Didaskalou, Andreou & Vlachou, 2009). Τα παιδιά με ειδικές ανάγκες αντιμετωπίζουν ακαδημαϊκά και ψυχοκοινωνικά προβλήματα κατά τη διαδικασία ένταξής τους, που διαμορφώνουν άλλοτε τη θέση του θύματος και άλλοτε του θύτη. Ανησυχητικά είναι και τα ποσοστά σωματικής και λεκτικής βίας που υφίστανται τα παιδιά αυτά ενώ έχουν έως και διπλάσιες πιθανότητες να υποστούν εκφοβισμό σε σχέση με τα παιδιά που δεν εμφανίζουν κάποια αναπηρία (Rose et al., 2011). Η συγκεκριμένη ανασκόπηση έρχεται να δώσει μια εναργέστερη εικόνα των μέχρι τώρα ερευνών αλλά και των σημείων που ενδεχομένως να πρέπει να ερευνηθούν βαθύτερα.



P82: Η βελτίωση της κοινωνικής θέσης μαθητή με νοητική ανεπάρκεια στην ομάδα των συνομηλίκων μέσα από την ανάπτυξη δεξιοτήτων αυτοπροσδιορισμού: Ένα πιλοτικό πρόγραμμα παρέμβασης

Σάκκου Θεοδώρα¹, Αλεξιάδης Δημοσθένης²

¹Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, ²Εκπαιδευτικός Ειδικής Αγωγής

Η ένταξη και αποδοχή των παιδιών με νοητική ανεπάρκεια στην ομάδα των συνομηλίκων συνιστά σημαντική προτεραιότητα για μια ισορροπημένη κοινωνική ζωή και εξέλιξη. Αναγκαία προϋπόθεση για την επίτευξη αυτού του στόχου είναι η ανάπτυξη των δεξιοτήτων αυτοπροσδιορισμού, των δεξιοτήτων δηλαδή που συνδέονται με την ικανότητα του παιδιού να αναλαμβάνει την ευθύνη του εαυτού του και να διαχειρίζεται αποτελεσματικά τις σχέσεις του με τους συνομηλίκους. Σύμφωνα με την ερευνητική υπόθεση η ενίσχυση των δεξιοτήτων αυτοπροσδιορισμού μέσα στο σχολικό περιβάλλον ενός μαθητή με νοητική ανεπάρκεια αναμένεται να βελτιώσει την δυσμενή κοινωνική του θέση στην ομάδα των συνομηλίκων. Η έρευνα ήταν μελέτη περίπτωσης και αξιολόγησης ενός πιλοτικού προγράμματος παρέμβασης σε μαθήτρια Στ' τάξης με νοητική ανεπάρκεια που φοιτούσε σε τμήμα ένταξης δημοτικού σχολείου. Το πρόγραμμα, που διήρκεσε έξι μήνες, περιλάμβανε υποστήριξη της μαθήτριας για τη συμμετοχή της σε δυο ομαδικές προαιρετικές δραστηριότητες, τη ζωγραφική και το караόκε, στις οποίες οι δεξιότητές της βρίσκονταν στο επίπεδο των συνομηλίκων της. Στόχος του προγράμματος ήταν να βελτιώσει η μαθήτρια την ικανότητα διαχείρισης του στίγματος μέσα από την ανάπτυξη της πρωτοβουλίας και το ξεπέραςμα της παθητικότητας στις ομαδικές δράσεις με τους συνομηλίκους εξαιτίας του φόβου της απόρριψης. Οι κοινωνικές συμπεριφορές της μαθήτριας αναλύθηκαν σε δείκτες που αξιολογήθηκαν σε πεντάβαθμη κλίμακα Likert. Παράλληλα καταγράφονταν με τη μορφή ημερολογίου δεδομένα της συμμετοχής της στις ομαδικές αυτές δραστηριότητες. Από την επεξεργασία των δεδομένων προέκυψε σημαντική βελτίωση των δεικτών αυτοπροσδιορισμού, γεγονός που φάνηκε να αποτυπώνεται στην βελτίωση της αλληλεπίδρασης της μαθήτριας με τους συνομηλίκους της στο σχολικό περιβάλλον.



P83: Μελέτη περίπτωσης δίγλωσσου παιδιού προσχολικής ηλικίας, με επιθετικότητα και συμπτώματα Διαταραχής Ελλειμματικής Προσοχής - Υπερκινητικότητας. Συσχέτιση φαινομένων με τη δίγλωσσία

Μάρθα Ανδρεάδου, Μαρία Χατζηκώστα

Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Η χώρα μας τις τελευταίες δεκαετίες γίνεται καταφύγιο πολλών ανθρώπων, οι οποίοι αναζητώντας καλύτερη τύχη έρχονται να ζήσουν σ' αυτήν αλλά δυστυχώς τις περισσότερες φορές η κατάσταση που αντιμετωπίζουν είναι χειρότερη από την προσδοκώμενη. Αυτοί αλλά κυρίως τα παιδιά τους βιώνουν τη δίγλωσσία ως κάτι ακατόρθωτο καθώς ελλοχεύουν σοβαρά γλωσσικά προβλήματα τα οποία μπορούν να εξελιχθούν σε προβλήματα συμπεριφοράς. Στη παρούσα μελέτη παρουσιάζονται τα φαινόμενα της Επιθετικότητας και της ΔΕΠ-Υ που αναπτύσσουν αρκετά δίγλωσσα παιδιά προσχολικής ηλικίας. Σκοπός της μελέτης ήταν να διερευνηθούν και να συσχετιστούν τα ανωτέρω σε συνδυασμό με τη δίγλωσσία και τη ψυχοσυναισθηματική ανάπτυξη των νηπίων. Ως ερευνητικό εργαλείο χρησιμοποιήθηκε η ποιοτική έρευνα (μελέτη περίπτωσης) με το μοντέλο της επικεντρωμένης σε στόχους προσέγγισης. Η έρευνα εστιάζει μέσα από την οπτική των δρώντων και εμπλεκόμενων προσώπων, εξετάζοντας την κοινωνική ζωή του ατόμου ως δυναμική διαδικασία, υιοθετώντας την ολιστική προσέγγιση των φαινομένων. Πραγματοποιήθηκε με ευέλικτο χαρακτήρα στον πραγματικό κόσμο χρησιμοποιώντας δεδομένα καθημερινής πρακτικής. Τα αποτελέσματα έγιναν ορατά στο πρώτο τρίμηνο της συνεργασίας μας, οπότε το παιδί άρχισε σταδιακά να συμμετέχει σε δραστηριότητες και να βελτιώνει το ιχνογράφημά του που αποτελούνταν πλέον από κατανοητά πολύχρωμα μοτίβα. Σημαντικά βήματα παρατηρήθηκαν και στο γλωσσικό τομέα, καθώς άρχισε να δημιουργεί μικρές προτάσεις στην προσπάθεια του να επικοινωνήσει με τους συμμαθητές και τις νηπιαγωγούς του. Συμπερασματικά, γίνεται κατανοητό πως τα Δημόσια Εκπαιδευτικά Ιδρύματα που καλούνται να εκπαιδεύσουν δίγλωσσα παιδιά θα πρέπει εκτός από παιδαγωγούς να εντάξουν στο προσωπικό τους κι άλλες ειδικότητες όπως του Κοινωνικού Λειτουργού, του Παιδοψυχολόγου και του Λογοθεραπευτή για να αντιμετωπίσουν τα προβλήματα που προκύπτουν.



P84: Εγκεφαλική ευπλαστικότητα και κώφωση: Από τις νευροεπιστήμες στην εκπαίδευση

Αθανασία Δαβίδ, Ζωή Θεοδορίδου

Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Η παρούσα εργασία επικεντρώνεται στις διαδικασίες ευπλαστότητας που συντελούνται ως απόρροια αισθητηριακής αποστέρησης των ακουστικών ερεθισμάτων και τις εν δυνάμει συνέπειές τους στη μάθηση. Σκοπός της είναι να διερευνήσει τις δυνητικές επιπτώσεις των ευρημάτων που προέρχονται από τις επιστήμες του εγκεφάλου στη διαμόρφωση ενός καταλληλότερου μαθησιακού περιβάλλοντος για τους κωφούς. Ανασκοπούνται νευροαπεικονιστικά και συμπεριφορικά δεδομένα από τη σύγχρονη βιβλιογραφία τα οποία από κοινού αποκαλύπτουν την ενεργοποίηση προσαρμοστικών και αντισταθμιστικών συμπεριφορών. Η πρόωγη ακουστική απώλεια επιφέρει επέκταση νευρωνικών δικτύων που εξυπηρετούν τις οπτικές διεργασίες στον ακουστικό φλοιό αλλά και αντισταθμιστικές τροποποιήσεις στο ίδιο το οπτικό σύστημα. Εικάζεται ότι οι εκ γενετής κωφοί παρουσιάζουν δυνητικά ενισχυμένη περιφερειακή όραση και ειδικότερα ανεπτυγμένη προσοχή στα περιφερειακά ερεθίσματα. Διαπιστώνεται ότι η ικανότητα αυτή μπορεί να αποτελεί διασπαστικό παράγοντα. Παράλληλα, όμως, αναζητούνται και προτείνονται ερείσματα για μια επωφελή και λειτουργική αξιοποίηση των ειδικών χαρακτηριστικών της περιφερειακής όρασης των κωφών στην εκπαιδευτική διαδικασία μέσα από το φακό της Εκπαιδευτικής Νευροεπιστήμης.



ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ 1

Διαχείριση σχολικής τάξης και ψυχοεκπαιδευτικές παρεμβάσεις

Παναγιώτα Δημητροπούλου

Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Η διαχείριση της σχολικής τάξης και ειδικότερα οι ψυχοεκπαιδευτικές παρεμβάσεις που αφορούν τόσο το σύνολο των μαθητών της τάξης αλλά και ειδικότερα τους μαθητές με ιδιαιτερότητες αποτελεί μια πρόκληση για τους επαγγελματίες στο χώρο της εκπαίδευσης και της ψυχικής υγείας. Το εργαστήριο έχει στόχο να εισάγει τους/τις συμμετέχοντες/ουσες σε βασικές θεωρητικές έννοιες που αφορούν τη συνολική διαχείριση της σχολικής τάξης με έμφαση στις παραμέτρους που συμβάλλουν στην ανάπτυξη της αυτορρύθμισης των μαθητών, της δημιουργίας ενός κλίματος που χαρακτηρίζεται από φροντίδα και εμπιστοσύνη με στόχο την καλύτερη οργάνωση της διδασκαλίας. Η καλλιέργεια κινήτρων μάθησης, η ενθάρρυνση για ουσιαστική δέσμευση στη μαθησιακή διαδικασία, η προαγωγή της αυτονομίας, η ανάληψη πρωτοβουλιών και προσωπικής ευθύνης, καθώς και η ενθάρρυνση της αλληλεπίδρασης μεταξύ των μαθητών αποτελούν κάποιες από τις παραμέτρους για τη δημιουργία της αίσθησης της κοινότητας γενικότερα στο σχολείο. Επίσης, θα διευκρινιστούν οι μέθοδοι ψυχοεκπαίδευσης και παρεμβάσεων στη σχολική τάξη που στοχεύουν στην κοινωνική και συναισθηματική στήριξη των μαθητών με ή χωρίς ιδιαιτερότητες με έμφαση στη διαφορετικότητα που χαρακτηρίζει τους μαθητές που παρουσιάζουν δυσκολίες και στα συναισθήματα που τόσο δημιουργούνται τόσο σε ακαδημαϊκό όσο και στο κοινωνικό επίπεδο. Επιπλέον, οι συμμετέχοντες/ουσες θα έχουν την ευκαιρία δουλεύοντας σε ομάδες να ασχοληθούν με μελέτες περιπτώσεων που χρήζουν ψυχοεκπαιδευτικών παρεμβάσεων και να ασκηθούν στην εφαρμογή συγκεκριμένων δραστηριοτήτων μέσα από βιωματικές δράσεις. Το εργαστήριο απευθύνεται σε μεταπτυχιακούς φοιτητές, επαγγελματίες στο χώρο της εκπαίδευσης και της ψυχικής υγείας που ενδιαφέρονται να διευρύνουν τις γνώσεις αναφορικά με παρεμβάσεις που στοχεύουν στη διευκόλυνση και τη στήριξη των μαθητών στη σχολική τάξη.



ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ 2

Μάθηση και διδασκαλία της ορθογραφίας

Αγγελική Μουζάκη

Πανεπιστήμιο Κρήτης

Οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι μαθητές στη γραφή των λέξεων της ελληνικής γλώσσας είναι περισσότερες για τα παιδιά με προβλήματα στη μάθηση και αφορούν περισσότερο τις κανονικότητες παρά την αυθαίρετη φαινομενικά γραφή του θεματικού μορφήματος που συχνά σχετίζεται με την ιστορία της γραπτής μας γλώσσας. Οι δυσκολίες αυτές παραπέμπουν περισσότερο σε σύγχυση των χρησιμοποιούμενων στρατηγικών κι ανεπάρκειες της διδακτικής προσέγγισης που δεν φαίνεται να ενισχύει αποτελεσματικά την ανάπτυξη μορφολογικής προσέγγισης στη γραφή των λέξεων. Τα παραπάνω ευρήματα θα συζητηθούν στο πλαίσιο του εργαστηρίου καθώς και οι εφαρμογές τους στην εκπαιδευτική διαδικασία για μια αποτελεσματικότερη προσέγγιση της μάθησης της ορθογραφίας και των προσφορότερων διδακτικών προσεγγίσεων. Συγκεκριμένα, το περιεχόμενο του εργαστηρίου περιλαμβάνει παρουσίαση και εξάσκηση στην αξιολόγηση (ποιοτική και ποσοτική) της ορθογραφικής δεξιότητας για το σχεδιασμό του κατάλληλου παρεμβατικού προγράμματος και εφαρμογή στην επιλογή του κατάλληλου διδακτικού υλικού. Το υλικό διδασκαλίας οφείλει να διευκολύνει τη μελέτη κάποιου κοινού μορφολογικού στοιχείου (κατάληξη, θεματική βάση, κτλ.), τη συχνή επανάληψη των λέξεων που ανήκουν σε μια οικογένεια, και την κατάλληλη αξιοποίηση διάφορων μέσων καταγραφής και απεικόνισης της προόδου. Αντίστοιχα, θα παρουσιασθούν δραστηριότητες για την παρατήρηση λέξεων μέσα από ασκήσεις ταξινόμησης και ομαδοποίησης που ενθαρρύνουν τη μελέτη μορφολογικών χαρακτηριστικών και την ανάπτυξη της μορφολογικής επίγνωσης, ενώ βοηθούν τα παιδιά να αναπτύξουν όσο το δυνατόν μεγαλύτερο «οπτικό λεξιλόγιο» το οποίο θα αξιοποιούν κατά την παραγωγή γραπτού λόγου. Κατά αυτόν τον τρόπο οι διδακτικοί στόχοι προσεγγίζονται μέσω εναλλακτικών δραστηριοτήτων που διατηρούν υψηλό το ενδιαφέρον των μαθητών κι αυξάνουν τις πιθανότητες για μάθηση.



ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ 3

Συμβουλευτικές και ψυχοπαιδαγωγικές παρεμβάσεις σε παιδιά/εφήβους και οικογένειες με ιδιαίτερες δυσκολίες/διαταραχές με βάση τη συστημική ψυχοδυναμική προσέγγιση και τη θεωρία της ψυχικής ανθεκτικότητας

Ηλίας Κουρκούτας

Πανεπιστήμιο Κρήτης

Σκοπός του συγκεκριμένου εργαστηρίου είναι να παρουσιάσει στους συμμετέχοντες (Σχολικούς Ψυχολόγους, Ειδικούς Παιδαγωγούς, Εκπαιδευτικούς, Επαγγελματικές Ψυχικής Υγείας/ Κοινωνικούς Λειτουργούς), με βάση τα δεδομένα της σύγχρονης έρευνας στο πεδίο της Σχολικής Ψυχολογίας και της Ειδικής Αγωγής, τη φιλοσοφία, τις αρχές και τις βασικές τεχνικές ενός συνθετικού (συστημικού ψυχοδυναμικού) μοντέλου για τις παιδικές και εφηβικές διαταραχές (Bartolo, 2015, Dishion, 2014, Κουρκούτας, 2017, Sameroff, 2014, Schmidt, 2017). Το μοντέλο βασίζεται, επίσης, στην έρευνα και τη φιλοσοφία της ψυχικής ανθεκτικότητας (Luthar et al., 2014, Masten et al, 2008), που δίνει έμφαση στην κατανόηση και ενίσχυση της συναισθηματικής και ψυχοκοινωνικής δυναμικής των παιδιών, με ήπιες ή πιο σοβαρές δυσκολίες, στην επίλυση των ενδοπροσωπικών και διαπροσωπικών δυσκολιών, αλλά και στην ανάδειξη του δυνατοτήτων των ίδιων των παιδιών, των οικογενειών τους, καθώς και των εκπαιδευτικών που δουλεύουν μαζί τους, για την προαγωγή της σχολικής τους ένταξης. Πιο συγκεκριμένα, οι βασικές θεωρητικές αναφορές του μοντέλου είναι: (α) η σύγχρονη ψυχοδυναμική θεωρία και οι τεχνικές της συμβολοποίησης (χρήση «διαμεσολαβητικών/ βοηθητικών μέσων, όπως τα εικαστικά/ζωγραφίες, τα παιχνίδια, οι κατασκευές, οι ιστορίες/αφηγήσεις, τα παιχνίδια ρόλων, κοκ) (Fonagy & Allison, 2012), (β) η συστημική οπτική, που λαμβάνει υπόψη όλες τις παραμέτρους του σχολικού πλαισίου, εμπλέκοντας στην παρέμβαση γονείς και εκπαιδευτικούς E. Wachtel (2004) και (γ) η Resilient therapy της Hart (2007, 2008, Kourkoutas & Hart, 2014), που επίσης προάγει το δυναμικό των παιδιών σε μια οικοσυστημική και ενδυναμωτική (empowering) οπτική, (δ) η συμβουλευτική εκπαιδευτικών και γονέων στο πλαίσιο του σχολείου (Bartolo, 2015, Kourkoutas & Giovazolias, 2015). Στο πρώτο μέρος παρατίθενται και συζητούνται κάποιες από τις βασικές αρχές της λειτουργίας της σχολικής τάξης/σχολικού πλαισίου, οι βασικές δυναμικές λειτουργίας των «προβληματικών οικογενειών, η ψυχοκοινωνική «δυναμική» των παιδικών/ εφηβικών διαταραχών και οι δυσκολίες που συναντούν οι εκπαιδευτικοί στη διαχείριση των «προβληματικών» καταστάσεων στην τάξη. Μέσα από συγκεκριμένες μελέτες περίπτωσης αναλύονται, επίσης, οι βασικές παράμετροι κατανόησης της ψυχολογίας του παιδιού με διάφορες διαταραχές/δυσκολίες και παρουσιάζονται οι επιμέρους στρατηγικές που μπορεί να εφαρμοστούν σε ατομικό, οικογενειακό κι επίπεδο τάξης. Παράλληλα αναλύονται βήμα προς βήμα, οι διάφορες τεχνικές που αφορούν τις παρεμβάσεις με παιδιά. Ιδιαίτερη μνεία θα γίνει στις εναλλακτικές τεχνικές για παιδιά (π.χ. art based techniques: Shore, 2013). Στο τελευταίο μέρος θα συζητηθούν ερωτήματα, σχόλια, παρατηρήσεις, καθώς και «αποσπάσματα περιστατικών ή ολοκληρωμένες μελέτες περίπτωσης που οι συμμετέχοντες θα κληθούν να «φέρουν για συζήτηση. Στόχος του συγκεκριμένου εργαστηρίου είναι να εξοικειώσει τους συμμετέχοντες (σχολικούς ψυχολόγους, ειδικούς παιδαγωγούς, παιδαγωγούς) με ένα διαφορετικό τρόπο προσέγγισης και να προσφέρει συγκεκριμένες γνώσεις σε σχέση με τεχνικές που συμβάλλουν στην προαγωγή της.

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ 4

Ανάπτυξη διαφοροποιημένης διδασκαλίας

Σουζάνα Παντελιάδου, Μιχαέλα Παπά

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Σκοπός του εργαστηρίου είναι η απόκτηση εφαρμοσμένων γνώσεων για τις αρχές, το περιεχόμενο, τις στρατηγικές και τις τεχνικές που αξιοποιούνται στο πλαίσιο της υλοποίησής της διαφοροποιημένης διδασκαλίας. Στο εργαστήριο δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην κατανόηση βασικών αρχών, όπως α) η συμμετοχή των μαθητών σε αξιόλογες δραστηριότητες, β) η ευέλικτη ομαδοποίηση και γ) η αξιολόγηση. Επιπλέον, αναλύεται η δομή της Διαφοροποιημένης Διδασκαλίας εστιάζοντας στη διαφοροποίηση του περιεχόμενου, της διαδικασίας και του τελικού προϊόντος της μάθησης, ανάλογα με την ετοιμότητα, τα ενδιαφέροντα και τα μαθησιακά προφίλ των μαθητών. Στο εργαστήριο οι συμμετέχοντες/ουσες έχουν την ευκαιρία να περάσουν από τη θεωρία στην πράξη για κάθε νέα πρακτική που παρουσιάζεται. Στο πρακτικό αυτό μέρος, οι συμμετέχοντες/ουσες εργάζονται κυκλικά σε ομάδες για να κατηγοριοποιήσουν και να οργανώσουν συγκεκριμένους διδακτικούς στόχους και να παράγουν διαφοροποιημένες δραστηριότητες για τους μαθητές αξιοποιώντας πρακτικές όπως η διαβάθμιση του έργου, οι γραφικοί οργανωτές, οι ομάδες βάσης-ειδικών, η τρίλιζα. Το εργαστήριο απευθύνεται σε εκπαιδευτικούς πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, σε καθηγητές και καθηγήτριες ξένων γλωσσών, σε ψυχολόγους που εργάζονται στην εκπαίδευση, ή/και σε αποφοίτους ιδιωτικών και δημόσιων φορέων εκπαίδευσης.



ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ 5

Το παιδί με σχολικές δυσκολίες και η οικογένειά του σε ιατροπαιδαγωγική υπηρεσία: Η διαγνωστική προσέγγιση, η αποσαφήνιση σύνθετων κλινικών εικόνων και η ανάδειξη των πολύπλοκων ψυχικών αναγκών και δυνατοτήτων

Ευαγγελινή Αθανασοπούλου¹, Αντωνία Σέμκου¹, Αναστασία Μήτσαλα¹, Βασίλης Πετράς²

¹Ιατροπαιδαγωγικό Κέντρο Γ.Ν. «Γ. Παπανικολάου», Θεσσαλονίκη, ²Ειδικό Δημοτικό Σχολείο, Γ.Ν. «Γ. Παπανικολάου», Θεσσαλονίκη

Οι μαθησιακές δυσκολίες αποτελούν συχνό αρχικό αίτημα σε μια ιατροπαιδαγωγική υπηρεσία για τα παιδιά που φοιτούν στο δημοτικό, είτε μέσω παραπομπής των εκπαιδευτικών του σχολείου είτε της ίδιας της οικογένειας. Στο Ιατροπαιδαγωγικό Κέντρο του Γ.Ν. «Γ. Παπανικολάου», το οποίο αποτελεί υπηρεσία ψυχικής υγείας για ανήλικους και τις οικογένειες τους, τα αιτήματα για αξιολόγηση μαθησιακών δυσκολιών παιδιών δημοτικού αποτελούν περίπου το 1/3 των νέων αιτημάτων κάθε χρόνο. Η εφαρμογή του πρωτοκόλλου διεπιστημονικής αξιολόγησης των μαθησιακών δυσκολιών που διενεργείται στο Ιατροπαιδαγωγικό Κέντρο δημιουργήθηκε με βάση έγκυρα πρωτόκολλα αλλά και την συσσωρευόμενη εμπειρία. Η εφαρμογή του παραπάνω πρωτοκόλλου διεπιστημονικής αξιολόγησης των μαθησιακών δυσκολιών επιτρέπει την έγκαιρη ανάδειξη και αντιμετώπιση και άλλων σημαντικών δυσκολιών τις οποίες εμφανίζουν ή βιώνουν τα παιδιά αυτά (σε ποσοστό 25-30% εμφανίζουν αναπτυξιακές διαταραχές, σημαντικές ψυχοσυναισθηματικές δυσκολίες ή/και σοβαρά γεγονότα ζωής), η ανίχνευση και αξιολόγηση των οποίων, δεν αποτελεί το κύριο αρχικό αίτημα αξιολόγησης προς τις υπηρεσίες, αλλά προκύπτει ως τέτοιο, μέσα από την πορεία της διεπιστημονικής αξιολόγησης. Στο πλαίσιο του εργαστηρίου, μέσω της παρουσίασης περιπτώσεων, συζητείται το πρωτόκολλο αξιολόγησης και θεραπευτικής προσέγγισης που εφαρμόζεται καθώς και η πολύπλευρη συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς του Ειδικού Δημοτικού Σχολείου του Γ.Ν. «Γ. Παπανικολάου». Στόχος του εργαστηρίου είναι η ανάδειξη της πολυπλοκότητας των ψυχικών αναγκών των παιδιών, των γονέων και του συνόλου της οικογένειας, του σχολικού πλαισίου αλλά και η σημασία της διεπιστημονικής συνεργασίας, τόσο κατά την παραπομπή όσο και κατά την αξιολόγηση και τον θεραπευτικό σχεδιασμό των σύνθετων αυτών διαγνωστικών εικόνων.



ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΕΔΡΩΝ

ATKINSON CATHY	9	ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΟΥ ΧΡΙΣΤΙΝΑ	214
BAUMAN SHERI	212	ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΥ ΑΣΠΑΣΙΑ	232
EKLUND KENNETH	23	ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΝΗ	372
FILIPPOU ANDREA	328	ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΥ ΛΙΛΙΑΝ	269
GRAAF ULRIKE	70	ΑΚΡΙΤΙΔΟΥ ΜΑΡΙΑ	35
HART ANGIE	70, 73	ΑΛΓΙΟΒΑΝΟΓΛΟΥ ΙΩΑΝΝΑ	33
KASSIS WASSILI	70	ΑΛΕΞΙΑΔΗΣ ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ	365
KIMONIS EVA R.	289	ΑΛΕΞΟΠΟΥΛΟΣ ΔΗΜΗΤΡΗΣ	118
LERKKANEN MARJA- KRISTINA	22	ΑΛΕΥΡΙΑΔΟΥ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ	105, 191, 192, 193, 194, 195
MONKS CLAIRE	113, 276	ΑΛΜΠΙΑΝΗ ΕΛΕΝΗ	86
NURMI JARI-ERIK	22	ΑΛΤΟΥΧΟΒΑ ΓΚΑΛΙΝΑ	330
OR BAT MICHAL	71, 72	ΑΜΠΙΑΚΟΥΜΚΙΝ ΓΙΩΡΓΟΣ	84, 126, 235
Ο'TOOLE SARAH	113	ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ ΕΛΕΝΗ	189
PASCO DENIS	45	ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ ΑΝΤΡΗ	55
POIKKEUS ANNA-MAIJA	22, 23	ΑΝΑΣΤΑΣΟΠΟΥΛΟΣ ΔΗΜΗΤΡΗΣ	311
PSYRIDOU MARIA	22, 23	ΑΝΑΣΤΑΣΟΠΟΥΛΟΥ ΕΛΕΝΗ	160
TOLVANEN ASKO	22	ΑΝΔΡΕΑΔΟΥ ΜΑΡΘΑ	366
TORPPA MINNA	22, 23	ΑΝΔΡΕΟΥ ΓΕΩΡΓΙΑ	21, 121, 122, 124, 125, 172
WOODS KEVIN	7	ΑΝΔΡΕΟΥ ΕΛΕΝΗ	59, 60, 61, 225, 226
ΑΒΑΓΙΑΝΟΥ ΠΗΝΕΛΟΠΗ- ΑΛΕΞΙΑ	149	ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΘΕΟΔΩΡΟΣ	173, 310
ΑΒΔΕΛΙΔΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ	268	ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ	210, 299
ΑΒΡΑΜΙΔΟΥ ΣΟΦΙΑ	137	ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΣΤΑΜΑΤΙΟΣ- ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ	191, 230, 279, 283
ΑΓΑΘΟΥ ΦΩΤΕΙΝΗ	359	ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΦΩΤΕΙΝΗ	171, 240, 241, 243, 244, 285
ΑΓΑΛΙΩΤΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ	167, 168, 169, 336	ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΥ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ	117, 118, 119, 232
ΑΓΓΕΛΑΚΗ ΜΑΡΙΑ- ΣΤΕΦΑΝΙΑ	78	ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΥ ΒΙΚΥ	224
ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΥ ΜΥΡΤΩ	236	ΑΠΕΡΓΗ ΜΑΡΙΟΛΕΝΗ	359
ΑΔΑΜΟΠΟΥΛΟΥ ΕΙΡΗΝΗ	238	ΑΠΟΣΤΟΛΟΠΟΥΛΟΥ ΓΕΩΡΓΙΑ	295
ΑΔΑΜΟΠΟΥΛΟΥ ΕΥΓΕΝΙΑ	82	ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΠΕΛΑΓΙΑ	43
ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΟΥ ΓΕΩΡΓΙΑ	137	ΑΠΤΕΣΛΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ	20, 139

ΑΡΓΥΡΑ ΕΛΠΙΔΑ	44	ΓΕΩΡΓΑΚΟΠΟΥΛΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΑ	29
ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ ΒΑΣΙΛΗΣ	230, 233	ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΒΑΛΕΝΤΙΝΑ	57
ΑΥΓΕΡΙΝΟΣ ΑΝΔΡΕΑΣ	57, 177, 178, 179	ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΣ	193
ΒΑΒΟΥΓΥΙΟΣ ΔΙΟΝΥΣΗΣ	230	ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΣΤΕΛΙΟΣ Ν.	141
ΒΑΖΟΥ ΣΠΥΡΙΔΟΥΛΑ	75, 76, 77	ΓΙΑΓΚΟΥ ΕΛΕΝΑ	110
ΒΑΪΟΥΛΗ ΠΟΘΕΪΝΗ	122	ΓΙΑΛΛΟΥΡΗ ΛΟΥΚΙΑ	313
ΒΑΣΑΛΑΚΗ ΣΤΥΛΙΑΝΗ	347	ΓΙΑΝΝΗ ΑΝΘΟΥΛΑ	137
ΒΑΣΙΛΑΚΗ ΕΛΕΝΗ	208	ΓΙΑΝΝΟΥΛΗ ΒΑΣΙΛΙΚΗ	24, 133, 162, 287
ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ ΗΛΙΑΣ	66, 138, 280	ΓΙΟΥΜΟΥΚΗ ΜΑΡΙΑ	283
ΒΑΣΙΛΟΠΟΥΛΟΣ ΣΤΕΦΑΝΟΣ	36, 49, 50, 51, 52, 53, 65, 159, 227, 261	ΓΙΩΤΣΑ ΑΡΤΕΜΙΣ	127
ΒΑΣΙΟΥ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ	59	ΓΚΑΪΔΑΤΖΗ ΧΡΥΣΗ	364
ΒΕΡΝΑΔΑΚΗΣ ΝΙΚΟΣ	299	ΓΚΑΝΤΙΝΑΣ ΘΕΟΔΩΡΟΣ	345
ΒΙΤΑΛΑΚΗ ΕΛΕΝΗ	70, 73	ΓΚΑΥΡΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ	93
ΒΙΤΣΟΥ ΜΑΓΔΑ	272	ΓΚΕΚΑ ΜΑΡΙΑ	129
ΒΛΑΣΣΗ ΠΟΛΥΞΕΝΗ	231	ΓΚΕΡΤΣΑΚΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ	165
ΒΛΑΣΣΟΠΟΥΛΟΥ ΜΑΡΙΑ	255, 362	ΓΚΙΑΟΥΡΗ ΣΤΕΡΓΙΑΝΗ	192, 247
ΒΛΑΧΑΚΗ ΜΑΡΙΑ	188	ΓΚΙΝΤΩΝΗ ΕΥΓΕΝΙΑ	324, 325
ΒΛΑΧΟΥ ΕΛΙΣΑΒΕΤ	65	ΓΚΙΟΥΛΕ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ	38
ΒΟΖΑΪΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ	44	ΓΚΟΒΑΡΗΣ ΧΡΗΣΤΟΣ	188, 252, 270
ΒΟΥΓΙΟΥΚΑΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ	189	ΓΚΟΛΦΙΝΟΠΟΥΛΟΥ ΒΑΣΙΛΙΚΗ	26
ΒΟΥΛΓΑΡΗ ΑΘΗΝΑ	20	ΓΚΟΡΙΑ ΣΟΦΙΑ	216
ΒΟΥΛΓΑΡΙΔΟΥ ΙΩΑΝΝΑ	31, 33, 34	ΓΚΟΥΒΑ ΜΑΙΡΗ	86, 108
ΒΟΥΣΟΥΡΑ ΕΛΕΝΗ	326	ΓΚΟΥΛΕΤΣΑ ΔΕΣΠΟΙΝΑ	234
ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΟΥ ΔΗΜΗΤΡΑ	82	ΓΚΟΥΡΑΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ	137
ΓΑΖΕΤΗ ANNA	282	ΓΚΟΥΦΑΣ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ	178, 179, 180
ΓΑΛΑΝΑΚΗ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ	101, 102, 103	ΓΛΥΜΙΤΣΑ ΕΥΘΥΜΙΑ	102
ΓΑΛΑΤΣΟΠΟΥΛΟΥ ΚΑΤΕΡΙΝΑ	334	ΓΟΥΔΑΣ ΜΑΡΙΟΣ	46, 47, 74
ΓΕΙΤΟΝΑ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ-ΡΑΦΑΕΛΛΑ	323, 339, 340, 341	ΓΟΥΔΗΡΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ	91
ΓΕΝΑ ΑΓΓΕΛΙΚΗ	87	ΓΟΥΛΑ ΑΘΗΝΑ	28, 349
ΓΕΡΟΜΙΧΑΛΟΥ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ	173	ΓΟΥΡΝΙΕΖΑΚΗ ΑΘΗΝΑ	203
ΓΕΩΡΓΑΚΗ ΚΑΤΕΡΙΝΑ	55	ΓΡΙΒΑ ΑΝΘΗ	164

ΓΩΝΙΔΑ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ Ν.	40, 89, 91, 94	ΖΗΚΑ ΕΙΡΗΝΗ	279
ΔΑΔΑΤΣΗ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ	66, 138	ΖΗΝΩΝΟΣ ΜΑΡΙΑ	290
ΔΑΜΙΑΝΙΔΟΥ ΑΝΤΡΙΑΝΑ	94	ΖΟΓΚΑ ΓΕΩΡΓΙΑ	39
ΔΑΥΙΔ ΑΘΑΝΑΣΙΑ	367	ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ ΜΑΡΘΑ	284, 296
ΔΕΛΗΛΙΓΚΑ ΣΤΕΡΓΙΑΝΗ		ΘΕΟΔΟΣΙΟΥ ΜΑΡΙΑΝΝΑ	25
ΔΕΡΜΙΤΖΑΚΗ ΕΙΡΗΝΗ	42, 219, 334	ΘΕΟΔΩΡΙΔΟΥ ΖΩΗ	355, 367
ΔΗΜΑΚΟΣ ΓΙΩΡΓΟΣ	284, 296,	ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΡΑΝΙΑ	256, 257
ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΧΑΡΑ	262	ΘΕΟΛΟΓΗΣ ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ	308, 310
ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ	95, 96, 197, 198, 199, 368	ΘΕΟΧΑΡΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ	246
ΔΙΑΚΟΓΙΩΡΓΗ ΚΛΕΟΠΑΤΡΑ	197, 198, 199	ΘΩΙΔΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ	225
ΔΙΑΜΑΝΤΗ ΒΑΣΙΛΙΚΗ	241, 243	ΘΩΜΟΠΟΥΛΟΥ ΤΣΑΜΠΙΚΑ	357
ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ	358	ΙΟΡΔΑΝΙΔΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ	59
ΔΙΓΓΕΛΙΔΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ	45, 56, 74, 75, 76, 77, 78	ΙΩΑΝΝΟΥ ΜΥΡΙΑ	143, 145
ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥ ΕΛΕΝΗ	69, 136, 226, 275	ΙΩΣΗΦΙΔΟΥ ΒΙΚΤΩΡΙΑ	286
ΔΟΙΚΟΥ-ΑΥΛΙΔΟΥ ΜΑΡΩ	282	ΚΑΓΚΑΡΑ ΔΗΜΗΤΡΑ	281
ΔΟΥΓΑΛΗ ΑΝΝΑ	331	ΚΑΔΙΑΝΑΚΗ ΕΙΡΗΝΗ	332
ΔΟΥΔΩΝΗ ΕΥΔΟΣΙΑ	220, 221	ΚΑΖΑΛΗ ΕΛΕΝΑ	197, 242
ΔΟΥΤΣΙΝΗ ΙΩΑΝΝΑ	234	ΚΑΚΑΔΙΑΡΗ ΣΤΑΜΑΤΙΑ	354
ΔΡΟΣΕΡΟΥ ΧΡΙΣΤΙΝΑ	203	ΚΑΛΑΘΑ ΑΛΙΚΗ	62
ΔΡΟΣΙΝΟΥ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ	87	ΚΑΛΑΘΑ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ	62
ΔΩΝΗ ΕΛΕΝΗ	127	ΚΑΛΑΜΙΩΤΑΚΗ ΚΑΤΕΡΙΝΑ	347
ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ ΑΝΔΡΟΥΛΛΑ	110, 264	ΚΑΛΑΦΑΤΗ ΖΕΝΙΑ	299
ΕΜΜΑΝΟΥΗΛΙΔΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ	147	ΚΑΛΔΗ ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ	26, 45, 48, 337
ΕΥΚΑΡΠΙΔΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ	200	ΚΑΛΛΙΑ ΕΛΕΝΗ	42, 334
ΕΥΚΑΡΠΙΔΗΣ ΠΟΛΥΧΡΟΝΙΟΣ	137	ΚΑΛΛΙΑ ΙΩΑΝΝΑ	203
ΖΑΦΕΙΡΙΑΔΟΥ ΕΛΕΝΗ	101	ΚΑΛΟΥΡΗ ΟΥΡΑΝΙΑ	204
ΖΑΦΕΙΡΙΔΗΣ ΦΟΙΒΟΣ	79	ΚΑΛΠΑΚΙΔΗΣ ΘΡΑΣΥΒΟΥΛΟΣ	138
ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ	212	ΚΑΛΥΒΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ	52
ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΥ ΜΑΡΙΑ	146	ΚΑΜΠΥΛΑΥΚΑ ΧΡΙΣΤΙΝΑ	135
ΖΕΝΕΜΠΙΣΗ ΔΕΣΠΟΙΝΑ	173	ΚΑΝΑΒΟΥ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ	200
ΖΕΤΟΥ ΕΛΕΝΗ	299	ΚΑΝΑΡΗ ΧΑΡΙΚΛΕΙΑ	233

ΚΑΝΔΗΛΑ ΙΟΥΛΙΑ	38	ΚΑΤΣΙΝΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ	133
ΚΑΝΔΗΛΑ ΜΑΙΡΗ	222	ΚΑΤΣΙΟΥ ΠΟΛΥΞΕΝΗ	53
ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΥ ΟΥΡΑΝΙΑ	41	ΚΑΨΑΛΗ ΚΑΤΕΡΙΝΑ	312
ΚΑΡΑΓΕΩΡΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΗΣ	153	ΚΕΡΑΜΑΡΗ ΕΥΛΑΜΠΙΑ	167
ΚΑΡΑΓΕΩΡΓΟΥ ΗΡΩ	109	ΚΕΦΑΛΑΣ ΙΩΑΝΝΗΣ	352
ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗ ΜΑΡΙΑ	228	ΚΕΦΑΛΙΔΟΥ ΑΡΤΕΜΙΣ	83
ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗ ΧΡΙΣΤΙΝΑ	158	ΚΙΟΣΕΟΓΛΟΥ ΓΡΗΓΟΡΗΣ	93, 94
ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ ΔΗΜΗΤΡΑ	125	ΚΙΤΤΑ ΜΑΡΙΑ	86, 108
ΚΑΡΑΙΣΑΡΛΗ ΜΑΡΙΑ	310	ΚΛΕΙΔΩΝΑ ΜΑΡΙΑ	330
ΚΑΡΑΚΑΤΣΑΝΗ ΔΕΣΠΟΙΝΑ	235	ΚΟΖΥΒΑ ΠΑΣΧΑΛΙΝΑ	38
ΚΑΡΑΚΑΤΣΑΝΗ ΗΛΕΚΤΡΑ	83	ΚΟΚΑΡΙΔΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ	234
ΚΑΡΑΜΑΝΑΚΗ ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ	354	ΚΟΚΚΕΒΗ ΑΝΝΑ	200
ΚΑΡΑΜΠΑΤΖΑΚΗ ΔΕΣΠΟΙΝΑ	37, 38	ΚΟΚΚΙΝΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ	355
ΚΑΡΑΜΠΕΛΑ ΕΥΤΥΧΙΑ	44	ΚΟΚΚΙΝΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Μ.	30, 31, 33, 34
ΚΑΡΑΝΤΖΑΛΗ ΑΓΓΕΛΙΚΗ	203	ΚΟΛΟΒΕΛΩΝΗΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ	46, 47
ΚΑΡΑΝΤΖΟΥΛΗ ΑΝΝΑ	158	ΚΟΜΠΟΘΕΚΡΑ ΚΑΚΑΒΟΥΛΗ ΑΛΕΞΙΑ	300
ΚΑΡΑΠΕΤΣΑΣ ΑΝΑΡΓΥΡΟΣ	211	ΚΟΝΔΥΛΗ ΒΑΣΙΛΙΚΗ	150
ΚΑΡΑΠΕΤΣΑΣ ΑΡΓΥΡΗΣ	175	ΚΟΝΙΤΟΠΟΥΛΟΥ ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΕΙΡΗΝΗ	209
ΚΑΡΑΠΕΤΣΑΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ	211	ΚΟΝΤΑΚΙΟΤΗΣ ΣΤΕΛΙΟΣ	151
ΚΑΡΑΧΡΗΣΤΟΥ ΛΙΝΑ	107	ΚΟΣΙ ΒΑΛΕΝΤΙΝΟΣ	311
ΚΑΡΓΑ ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ	267	ΚΟΤΡΩΝΗ ΑΓΓΕΛΙΚΗ	136
ΚΑΡΕΛΑ ΧΡΙΣΤΙΝΑ	85	ΚΟΤΡΩΤΣΙΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ	86
ΚΑΡΝΑΒΑΛΛΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ	289	ΚΟΤΣΟΠΟΥΛΟΥ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ	64
ΚΑΡΟΥΣΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ	309	ΚΟΥΒΑΒΑ ΣΟΦΙΑ	119, 232
ΚΑΡΤΑΣΙΔΟΥ ΛΕΥΚΟΘΕΑ	169	ΚΟΥΓΙΟΥΜΟΥΤΖΑΚΗ ΦΩΤΕΙΝΗ	266
ΚΑΣΑΠΗ ΣΤΕΛΛΑ	184	ΚΟΥΪΜΤΖΗ ΕΛΕΝΗ Μ.	153, 154, 155
ΚΑΤΣΑΔΗΜΑ ΕΦΗ	339, 340, 341	ΚΟΥΚΛΑΡΗ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ ΧΡΥΣΑΝΘΗ	275, 276
ΚΑΤΣΑΝΟΥ ΜΑΡΙΝΑ	44	ΚΟΥΛΕΝΤΙΑΝΟΥ ΜΑΡΙΑ	202
ΚΑΤΣΑΝΤΩΝΗ ΣΤΥΛΙΑΝΗ	77	ΚΟΥΛΙΕΡΑΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ	201
ΚΑΤΣΙΚΗ ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ	183	ΚΟΥΜΑΣΙΤΗ ΠΟΛΥΤΙΜΗ-ΜΑΡΙΑ	344, 346
ΚΑΤΣΙΚΗΣ ΔΗΜΗΤΡΗΣ	181, 185	ΚΟΥΝΤΟΥΡΑΚΗ ΜΑΓΔΑΛΗΝΗ	31

ΚΟΥΝΤΡΙΑ ΑΡΕΤΗ	295	ΛΑΜΠΡΙΔΗΣ ΕΥΘΥΜΙΟΣ	126, 130, 254
ΚΟΥΠΙΑΝΗ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ	111	ΛΑΜΠΡΟΠΟΥΛΟΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ	304
ΚΟΥΡΑΛΙΔΟΥ ΕΛΕΝΗ	226	ΛΑΜΠΡΟΠΟΥΛΟΥ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ	96
ΚΟΥΡΚΟΥΤΑΣ ΗΛΙΑΣ Ε.	69, 70, 71, 72, 73, 370	ΛΑΜΠΡΟΥ ΑΛΕΞΙΑ	347
ΚΟΥΡΤΣΗΣ ΘΩΜΑΣ	176, 177, 178, 179, 180	ΛΑΣΚΑΡΑΚΗ ΡΟΖΥ	175
ΚΟΥΣΤΕΛΙΟΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ	247	ΛΕΓΓΑ ΜΑΡΙΑ	37, 38, 352
ΚΟΥΣΤΡΙΑΒΑ ΕΛΕΝΗ	24	ΛΕΟΝΤΑΡΗ ΑΓΓΕΛΙΚΗ	5
ΚΟΥΤΕΛΙΔΑΣ ΑΧΙΛΛΕΙΟΣ	45, 56	ΛΙΑΚΟΥ ΑΡΧΟΝΤΙΑ	327
ΚΟΥΤΡΑ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ	82	ΛΟΪΖΙΔΟΥ ΙΕΡΕΙΔΟΥ ΝΑΤΑΛΗ	363, 364
ΚΟΥΤΣΟΚΛΕΝΗΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ	355	ΛΟΡΔΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ	293
ΚΡΑΝΙΑΔΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ	129	ΛΟΥΑΡΗ ΜΑΡΙΝΑ	84
ΚΡΟΜΜΥΔΑΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ	76	ΛΥΜΠΕΡΗ ΜΑΡΙΑ	176, 178, 179, 180
ΚΤΙΣΤΗ ΧΡΙΣΤΙΑΝΑ	171	ΛΥΤΡΑ ΑΝΝΑ	307
ΚΥΡΙΤΣΗΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ	186, 237	ΛΩΛΗ ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ	288
ΚΥΡΙΤΣΗΣ ΖΑΧΑΡΙΑΣ	153	ΜΑΓΓΙΝΑΣ ΙΩΑΝΝΗΣ	194
ΚΥΤΙΔΟΥ ΚΥΡΙΑΚΗ	336	ΜΑΓΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ	186, 187, 270, 271
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ ΧΡΗΣΤΟΣ	316, 317	ΜΑΔΙΚΑ ΑΦΡΟΔΙΤΗ	331
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ ΦΩΦΗ	264	ΜΑΚΡΥΣΟΠΟΥΛΟΥ ΣΤΑΜΑΤΙΚΗ	284, 296
ΚΩΝΣΤΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ ΓΕΩΡΓΙΑ	98	ΜΑΛΕΖΑ ΟΛΓΑ	230
ΚΩΣΤΑ ΠΑΝΩΡΑΙΑ	359	ΜΑΛΙΟΥΣΗ ΔΗΜΗΤΡΑ	161
ΚΩΣΤΑΡΙΔΟΥ-ΕΥΚΛΕΙΔΗ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ	6, 163	ΜΑΛΟΓΙΑΝΝΗΣ ΚΩΣΤΑΣ	311
ΚΩΣΤΟΓΙΑΝΝΗ ΧΡΥΣΟΥΛΑ	181, 182	ΜΑΝΣΟΛΑ ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ	329
ΚΩΣΤΟΥΛΗ ΜΑΡΙΑΛΕΝΑ	105	ΜΑΝΤΑ ΝΙΚΟΛΕΤΑ	119
ΛΑΓΑΚΟΥ ΕΥΔΟΚΙΑ	255	ΜΑΝΤΖΑΝΑ ΔΗΜΗΤΡΑ	307
ΛΑΓΟΣ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ	186	ΜΑΝΤΖΙΟΥ ΑΣΠΑΣΙΑ	219
ΛΑΖΑΡΑΤΟΥ ΕΛΕΝΗ	255	ΜΑΝΩΛΗ ΒΑΣΙΛΙΚΗ	351
ΛΑΖΑΡΙΔΟΥ ΜΑΡΙΑ	203	ΜΑΝΩΛΗ ΔΗΜΗΤΡΑ	226
ΛΑΪΝΑΣ ΣΩΤΗΡΗΣ	79, 80	ΜΑΡΓΑΡΩΝΗ ΜΑΙΡΗ	273
ΛΑΜΠΕΤΗ ΒΑΣΙΛΙΚΗ	325	ΜΑΡΓΕΤΗ ΜΑΙΡΗ	222
ΛΑΜΠΡΙΑΝΙΔΟΥ ΜΑΚΡΙΝΑ	162	ΜΑΡΙΔΑΚΗ-ΚΑΣΣΩΤΑΚΗ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ	115, 116, 117, 118, 232
ΛΑΜΠΡΙΑΝΟΥ-ΣΤΑΥΡΟΥ ΓΙΩΤΑ	228	ΜΑΡΚΟΓΙΑΝΝΑΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ	229

ΜΑΡΚΟΥΛΑΚΗ ΕΙΡΗΝΗ	320	ΜΠΑΡΑΛΗ ΝΙΚΟΛΕΤΑ	20
ΜΑΡΟΥΛΛΗ ΙΩΑΝΝΑ	332	ΜΠΑΡΜΠΙΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ	136, 137
ΜΑΡΟΥΣΟΣ ΔΗΜΗΤΡΗΣ	302	ΜΠΑΡΜΠΟΥΔΑΚΗ ΕΛΕΝΗ	272
ΜΑΡΟΥΣΟΥ ΚΕΡΑΣΣΙΑ	302	ΜΠΑΡΤΖΩΚΑΣ ΣΩΤΗΡΗΣ	311
ΜΑΣΟΥΡΑ ΕΛΒΙΡΑ	314	ΜΠΑΤΡΑΚΟΥΛΗ ΒΑΣΙΛΙΚΗ	38
ΜΑΥΡΙΔΟΥ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ	354	ΜΠΑΦΙΤΗ ΑΝΝΑ	157
ΜΑΥΡΙΔΟΥ ΜΑΡΙΑ	353	ΜΠΑΦΟΥΝΗ ΝΕΦΕΛΗ-ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ	297
ΜΑΥΡΟΥ ΦΩΤΕΙΝΗ	41	ΜΠΕΖΕΒΕΓΚΗΣ ΗΛΙΑΣ	11, 12, 15
ΜΕΡΑΒΟΓΛΟΥ ΠΑΡΙ	255	ΜΠΕΚΙΑΡΗ ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ	245, 246, 247, 248, 249
ΜΕΣΙΡΗΣ ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ	259	ΜΠΕΜΠΕΤΣΟΣ ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ	111, 316, 317
ΜΕΤΑΛΛΙΔΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ	89, 92, 93, 161, 207	ΜΠΕΧΛΙΒΑΝΗ ΝΙΚΟΛΕΤΑ	333
ΜΗΤΣΑΛΑ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ	372	ΜΠΙΜΠΙΟΥ ΝΑΚΟΥ ΙΩΑΝΝΑ	265, 268
ΜΙΛΤΣΑΚΑΚΗ ΔΗΜΗΤΡΑ	360	ΜΠΟΖΑΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ	105, 153, 154
ΜΙΝΤΖΑ ΝΙΚΟΛΕΤΑ-ΜΑΡΙΑ	225	ΜΠΟΝΤΗ ΕΛΕΝΗ	152, 153, 154, 155
ΜΙΣΑΗΛΙΔΗ ΠΛΟΥΣΙΑ	52, 215, 260, 263, 312	ΜΠΟΝΩΤΗ ΦΩΤΕΙΝΗ	35, 42, 215, 217, 218, 219
ΜΙΧΑΗΛΙΔΗ ΙΛΙΑΔΑ	120	ΜΠΟΤΟΠΟΥΛΟΥ ΜΕΛΠΟΜΕΝΗ	297
ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΥ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ	156	ΜΠΡΑΙΛΑΣ ΑΛΕΞΗΣ	305
ΜΟΣΚΟΦΗ ΙΟΡΔΑΝΑ	292	ΜΠΡΟΥΖΟΣ ΑΝΔΡΕΑΣ	36, 49, 50, 51, 52, 53, 156, 159, 227
ΜΟΤΤΗ-ΣΤΕΦΑΝΙΔΗ ΦΡΟΣΩ	186, 237	ΜΥΛΩΝΑ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ	307
ΜΟΥΖΑΚΗ ΑΓΓΕΛΙΚΗ	121, 241, 243, 369	ΜΥΛΩΝΑΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ	311
ΜΟΥΣΑΪΛΙΔΟΥ ΜΑΡΙΝΑ	344, 346	ΜΩΡΑΪΤΟΥ ΔΕΣΠΟΙΝΑ	339, 340, 341
ΜΟΥΣΚΕΦΤΑΡΑ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ	311	ΝΑΪΣΙΔΟΥ ΣΟΦΙΑ	295
ΜΟΥΣΤΑΚΑΣ ΔΗΜΗΤΡΗΣ	91	ΝΕΡΑΝΤΖΑΚΗ ΘΕΟΔΩΡΑ	309
ΜΟΥΤΑΒΕΛΗΣ ΑΝΔΡΙΑΝΟΣ	285	ΝΕΡΑΝΤΖΑΚΗ ΚΑΤΕΡΙΝΑ	163
ΜΠΑΪΡΑΚΤΑΡΗ ΕΙΡΗΝΗ	14	ΝΕΣΤΟΡΑ ΙΟΥΛΙΑ	59
ΜΠΑΛΑΤΣΟΥΚΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ	343	ΝΗΣΙΩΤΟΥ ΙΟΥΛΙΑ	200
ΜΠΑΛΔΙΜΤΣΗ ΕΛΕΝΗ	123	ΝΙΚΟΛΑΝΤΩΝΑΚΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ	194
ΜΠΑΛΩΜΕΝΟΥ ΜΑΡΙΑ	203	ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΑΝΤΩΝΗΣ	136
ΜΠΑΜΠΑΛΟΥ ΧΡΙΣΤΙΝΑ	153, 155	ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΔΗΜΗΤΡΑ	306
ΜΠΑΝΟΥ ΜΑΡΙΑΝΝΑ	24	ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΕΛΕΝΗ	229
ΜΠΑΟΥΡΔΑ ΒΑΣΙΛΙΚΗ	50, 51, 52, 53	ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΥ ΕΥΣΤΑΘΙΑ	68, 97, 178, 180

ΝΙΝΟΥ ΕΥΓΕΝΙΑ	284, 296	ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ ΤΙΜΟΘΕΟΣ	132, 171, 313, 350
ΝΟΥΣΚΑ ΔΗΜΗΤΡΑ	287	ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ ΣΟΦΙΑ	99
ΝΤΑΪΛΙΑΝΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ	38	ΠΑΠΑΖΟΓΛΟΥ ΜΑΓΔΑΛΗΝΗ	27
ΝΤΑΛΑΧΑΝΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ	292	ΠΑΠΑΗΛΙΟΥ ΧΡΙΣΤΙΝΑ	356
ΝΤΑΦΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ	116	ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ ΔΕΣΠΟΙΝΑ	203, 210
ΝΤΙΝΟΥ ΜΑΓΔΑ	339, 340, 341	ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ ΣΟΦΙΑ	241, 243
ΝΤΟΛΚΕΡΑ ΑΝΘΟΥΛΑ	60, 61	ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΣ	253
ΝΤΟΥΛΑ ΚΑΣΣΙΑΝΗ	51	ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ	250
ΝΤΟΥΡΟΥ ΜΕΛΠΟΜΕΝΗ	312	ΠΑΠΑΚΩΣΤΑΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ	173, 285
ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΥ ΔΕΣΠΟΙΝΑ	320	ΠΑΠΑΛΟΗ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ	235
ΞΕΣΦΙΓΚΟΥΛΗ ΔΗΜΗΤΡΑ	160	ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΑΤΟΥ ΕΙΡΗΝΗ	114
ΟΡΦΑΝΙΔΟΥ ΜΑΡΙΑ	54	ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΑ	321, 322, 323, 339, 340, 341
ΠΑΛΑΣΙΔΟΥ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ	303	ΠΑΠΑΣΤΑΘΟΠΟΥΛΟΣ ΣΤΑΘΗΣ	239
ΠΑΛΑΣΙΔΟΥ ΜΑΡΙΑ	303	ΠΑΠΑΤΡΕΧΑ ΒΙΡΓΙΝΙΑ	208
ΠΑΛΟΥΣΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ	204	ΠΑΠΑΧΡΥΣΑΝΘΑΚΗ ΑΝΔΡΙΑΝΑ	97
ΠΑΝΑΓΙΩΤΙΔΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΑ	50	ΠΑΠΠΑ ΑΔΑΜΑΝΤΙΑ	315
ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΥ ΠΕΝΝΥ	128	ΠΑΠΠΑ ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ	106
ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΑ	44	ΠΑΠΠΑ ΕΛΕΝΑ	202
ΠΑΝΔΙΑ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ-ΒΑΛΕΝΤΙΝΗ	256, 257	ΠΑΡΘΕΝΗΣ ΧΡΗΣΤΟΣ	250, 251
ΠΑΝΕΛΛΗ ΧΡΙΣΤΙΝΑ	134	ΠΑΣΧΟΥ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ-ΙΩΑΝΝΑ	297
ΠΑΝΤΑΖΗΣ ΒΑΣΙΛΗΣ	29, 190	ΠΑΥΛΟΠΟΥΛΟΣ ΒΑΣΙΛΗΣ	12, 15, 236, 260
ΠΑΝΤΑΖΟΠΟΥΛΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ	131	ΠΑΧΗ ΒΑΣΙΛΙΚΗ	249
ΠΑΝΤΕΛΙΑΔΟΥ ΣΟΥΖΑΝΑ	240, 244, 371	ΠΕΛΤΕΚΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ	202, 345
ΠΑΞΙΝΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ	16	ΠΕΝΤΕΡΗ ΕΦΗ	114, 349
ΠΑΠΑ ΜΙΧΑΕΛΑ	371	ΠΕΡΔΙΚΗ ΕΥΓΕΝΙΑ	59
ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ	319	ΠΕΡΙΣΤΕΡΗ ΕΛΕΝΗ	123
ΠΑΠΑΔΑΚΗ ΑΝΔΡΙΑΝΗ	71	ΠΕΤΡΑΣ ΒΑΣΙΛΗΣ	372
ΠΑΠΑΔΑΤΟΥ-ΠΑΣΤΟΥ ΜΑΡΙΕΤΤΑ	231	ΠΕΤΡΟΓΙΑΝΝΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ	85
ΠΑΠΑΔΕΑΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ	304	ΠΗΠΕΡΑΚΗ ΕΡΑΣΜΙΑ	68, 98, 178, 180
ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ	174	ΠΗΣΠΙΝΗ ΑΓΓΕΛΙΚΗ	256, 257
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ ΔΗΜΗΤΡΗΣ	16, 17, 18, 19, 104, 318	ΠΙΣΤΟΠΟΥΛΟΥ ΙΛΟΝΑ ΕΙΡΗΝΗ	190

ΠΛΑΓΕΡΑΣ ΑΝΤΩΝΗΣ	226	ΣΕΒΔΑΛΗ ΧΡΥΣΑ	75, 76
ΠΛΑΚΑΝΤΩΝΑΚΗ ΜΑΡΙΑ	117	ΣΕΓΚΛΙΑ ΜΑΡΙΑ	124
ΠΛΑΤΣΙΔΟΥ ΜΑΡΙΑ	166, 167, 170	ΣΕΜΚΟΥ ΑΝΤΩΝΙΑ	372
ΠΟΛΑΚΗ ΜΑΡΙΑ	320	ΣΕΦΕΡΛΗ ΔΗΜΗΤΡΑ	237
ΠΟΛΙΤΑΚΗ ΧΡΙΣΤΙΝΑ	112	ΣΙΑΚΚΑ ΘΕΟΠΙΣΤΗ	159
ΠΟΛΙΤΗ ΝΙΚΟΛΕΤΑ	68, 95, 99	ΣΙΑΡΚΟΥ ΚΛΑΙΡΗ	362
ΠΟΛΥΧΡΟΝΗ ΦΩΤΕΙΝΗ	131, 135, 196	ΣΙΔΕΡΗ ΒΑΣΙΛΙΚΗ	342
ΠΟΛΥΧΡΟΝΟΠΟΥΛΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ	115, 118	ΣΙΔΕΡΙΔΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ	110, 165, 240
ΠΟΝΙΔΟΥ ΓΙΑΝΝΟΥΛΑ	137	ΣΙΚΑ ΧΡΙΣΤΙΝΑ	294
ΠΟΥΛΗΜΕΝΟΥ ΔΕΣΠΟΙΝΑ	223	ΣΙΜΟΠΟΥΛΟΣ ΓΙΩΡΓΟΣ	274
ΠΟΥΛΟΥ ΜΑΡΙΑ	100	ΣΙΜΟΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ	162
ΠΟΥΜΠΡΟΥ ΜΑΡΙΑ	347, 348	ΣΙΜΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ Γ.	320
ΠΡΑΝΤΖΑΛΟΥ ΧΑΡΙΚΛΕΙΑ	261	ΣΙΣΚΑ ΛΑΜΠΡΙΝΗ	19, 278
ΠΡΙΝΤΕΖΗ ΑΝΝΑ	260	ΣΙΩΛΟΥ ΙΩΑΝΝΑ	110
ΠΡΩΙΟΥ ΧΑΡΙΚΛΕΙΑ	336	ΣΚΑΡΛΑΤΟΥ ΞΑΝΘΗ	258
ΠΡΩΤΟΠΑΠΑΔΑΚΗ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ	137	ΣΚΟΥΛΑΚΗ ΝΑΤΑΛΙΑ	292
ΡΑΛΛΗ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ	199, 243, 335	ΣΚΟΥΡΟΛΙΑΚΟΣ ΛΟΥΚΑΣ	324
ΡΑΛΛΗ ΑΣΗΜΙΝΑ Μ.	197, 198, 220, 241, 242	ΣΚΟΥΡΤΗ ΒΑΣΙΛΕΙΑ	231
ΡΕΝΤΑ ΜΑΡΙΑ	38	ΣΜΑΓΑ ΣΟΥΛΤΑΝΑ	137
ΡΟΚΚΑ ΣΤΕΛΛΑ	111	ΣΟΡΚΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ	187
ΡΟΥΣΗ ΧΡΙΣΤΙΝΑ	226	ΣΟΥΛΗΣ ΣΠΥΡΙΔΩΝ-ΓΕΩΡΓΙΟΣ	62, 106
ΡΟΥΣΣΟΣ ΠΕΤΡΟΣ	197, 198, 199	ΣΟΥΛΙΩΤΗ ΑΓΟΡΙΤΣΑ	38
ΡΩΜΑΝΙΔΟΥ ΔΑΦΝΗ	172	ΣΟΥΜΕΛΙΔΟΥ ΧΡΥΣΑ	314
ΣΑΒΒΙΔΟΥ ΕΥΓΕΝΙΑ	36	ΣΟΦΟΛΟΓΗ ΜΑΡΙΑ	207
ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ ΚΑΤΕΡΙΝΑ	255	ΣΠΑΝΟΥΔΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ	110
ΣΑΚΚΟΥ ΘΕΟΔΩΡΑ	365	ΣΠΑΝΤΙΔΑΚΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ	208
ΣΑΜΑΡΑ ΕΥΔΟΞΙΑ	46, 47	ΣΠΥΡΟΠΟΥΛΟΥ ΣΠΥΡΕΤΑ	248
ΣΑΜΑΡΑΣ ΙΩΑΝΝΗΣ	218	ΣΠΥΡΟΥ ΓΕΩΡΓΙΑ	217
ΣΑΡΑΝΤΗ ΜΑΡΙΑ	137	ΣΤΑΘΟΠΟΥΛΟΥ ΧΑΡΟΥΛΑ	174
ΣΑΡΡΗ ΜΑΡΙΑ	291	ΣΤΑΜΚΟΠΟΥΛΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΣ	308
ΣΑΧΛΑ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ	295	ΣΤΑΜΟΒΛΑΣΗΣ ΔΗΜΗΤΡΗΣ	40

ΣΤΑΜΠΟΛΤΖΗ ΑΓΛΑΪΑ	120, 134	ΤΡΥΠΟΠΟΥΛΟΥ ΡΑΝΙΑ	136
ΣΤΑΥΡΑΚΑΚΗ ΜΑΡΙΑ	186	ΤΣΑΓΚΑΛΙΔΟΥ ΧΡΥΣΑΝΘΗ	140
ΣΤΑΥΡΑΚΑΚΗ ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ	172, 277, 362	ΤΣΑΓΚΑΡΗ ΑΓΓΕΛΙΚΗ	256, 257
ΣΤΑΥΡΙΑΝΟΥΔΑΚΗ ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ	48	ΤΣΑΚΙΡΙΔΟΥ ΕΛΕΝΗ	195
ΣΤΑΥΡΙΝΙΔΗΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ	11, 13, 141, 142, 144, 213	ΤΣΑΚΙΡΠΑΛΟΓΛΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ	277
ΣΤΑΥΡΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ-ΠΗΛΙΟΣ	70, 72	ΤΣΑΚΟΥΡΙΔΟΥ ΑΝΝΑ	169
ΣΤΑΥΡΟΥ ΜΥΡΤΩ	200	ΤΣΑΛΤΑ ΘΕΟΔΩΡΑ	227
ΣΤΑΥΡΟΥΣΗ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ	125, 166	ΤΣΑΝΑ ΒΑΣΙΛΙΚΗ	237
ΣΤΕΚΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ	67	ΤΣΑΟΥΣΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ	112
ΣΤΟΛΤΙΔΗ ΑΝΤΖΕΛΑ	222	ΤΣΑΟΥΣΟΓΛΟΥ ΣΟΦΙΑ	297
ΣΤΡΑΤΟΠΟΥΛΟΥ ΝΙΚΟΛΕΤΑ	136	ΤΣΕΛΑ ΒΑΣΙΛΙΚΗ	160
ΣΥΓΚΟΛΛΙΤΟΥ ΕΦΗ	10	ΤΣΕΛΙΟΥ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ	54, 255
ΣΥΡΜΠΙΑΣ ΙΩΑΝΝΗΣ	45, 56, 76, 77	ΤΣΕΡΜΕΝΤΣΕΛΗ ΣΤΕΛΛΑ	113, 275, 276
ΣΩΤΗΡΑΚΗΣ ΧΡΗΣΤΟΣ	311	ΤΣΙΑΝΤΗΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ	178, 179, 180
ΤΑΒΟΥΛΑΡΗ ΑΝΝΑ	348	ΤΣΙΑΡΑ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ	334
ΤΑΝΤΑΡΟΣ ΣΠΥΡΙΔΩΝ	11, 12, 14, 15	ΤΣΙΑΩΝΗ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ	263
ΤΖΑΛΛΑ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ	321, 339, 340, 341	ΤΣΙΝΤΑΒΗ ΜΑΡΙΑ	356
ΤΖΑΝΙΚΙΑΝ ΜΑΡΙ	326	ΤΣΙΟΛΠΙΔΟΥ ΞΑΝΘΗ	170
ΤΖΑΤΖΑΚΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ	63	ΤΣΙΠΡΑ ΙΩΑΝΝΑ	255
ΤΖΕΤΑΝΗ ΒΙΚΤΩΡΙΑ	361	ΤΣΙΡΛΗ ΜΑΡΙΑ	231
ΤΖΙΒΙΝΙΚΟΥ ΣΩΤΗΡΙΑ	20, 21, 172, 174, 281	ΤΣΟΥΒΑΛΑ ΜΑΡΙΑ	271
ΤΖΙΜΑΡΑ ΑΘΑΝΑΣΙΑ	203	ΤΣΟΥΛΦΑ ΓΕΩΡΓΙΑ	105
ΤΖΙΟΒΑΡΑ ΧΑΡΙΣ	337	ΦΑΛΑΓΓΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ	40
ΤΖΟΡΜΠΑΤΖΑΚΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ	258	ΦΑΝΤΗ ΚΩΣΤΑΣ Α.	30, 32, 262, 289, 290, 293, 301
ΤΖΟΥΡΙΑΔΟΥ ΜΑΡΙΑ	189	ΦΕΛΛΑ ΑΡΓΥΡΩ	132
ΤΙΑΝΟΥΔΗ ΜΑΡΙΑ	58	ΦΙΛΙΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΑ	189
ΤΙΜΙΝΗ ΙΩΑΝΝΑ	350	ΦΙΛΙΠΠΑΤΟΥ ΔΙΑΜΑΝΤΩ	63, 109, 164, 196, 197, 198, 199, 233, 279, 337
ΤΙΦΑ ΧΡΙΣΤΗ	301	ΦΙΛΙΠΠΟΥ ΦΙΛΙΠΠΟΣ	111
ΤΟΥΛΟΥΠΗΣ ΘΑΝΟΣ	214	ΦΟΥΝΤΟΥΚΙΔΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ	21
ΤΟΥΝΤΟΠΟΥΛΟΥ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ	223	ΦΡΑΓΚΙΑΔΑΚΗΣ ΚΩΣΤΑΣ	81
ΤΡΙΖΩΝΗ ΦΑΝΗ	280	ΦΡΑΓΚΟΥ ΓΕΩΡΓΙΑ	100

ΦΡΑΓΚΟΥΛΗ ΑΘΗΝΑ	203, 298	ΧΑΤΖΗΓΕΩΡΓΙΟΥ ΕΥΘΑΛΙΑ	148
ΦΥΛΑΚΤΟΥ ΦΟΙΒΟΣ	363	ΧΑΤΖΗΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ ΜΑΡΙΑ	146
ΦΩΚΑΪΔΟΥ ΚΥΡΙΑΚΗ	137	ΧΑΤΖΗΚΩΣΤΑ ΜΑΡΙΑ	58, 342, 361, 366
ΦΩΤΕΙΝΟΠΟΥΛΟΣ ΓΙΩΡΓΟΣ	307	ΧΑΤΖΗΜΩΡΑΚΗΣ ΚΩΣΤΗΣ	202
ΦΩΤΗ ΘΕΟΔΩΡΑ	322, 339, 340, 341	ΧΑΤΖΗΝΙΚΗΤΑ ΒΑΣΙΛΕΙΑ	25
ΦΩΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ	211	ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ ΧΡΥΣΗ	8
ΦΩΤΙΟΥ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ	200	ΧΑΤΖΟΓΛΟΥ ΕΛΕΝΗ	173
ΧΑΪΤΑ ΜΑΡΘΑ	62	ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΥ ΚΑΤΙΦΕΝΕΙΑ	156
ΧΑΛΚΙΟΠΟΥΛΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ	324, 325	ΧΟΝΔΡΟΓΙΑΝΝΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ-ΧΡΥΣΑΝΘΗ	297
ΧΑΜΠΙΔΗΣ ΘΕΟΔΩΡΟΣ	333	ΧΟΤΖΙΔΗΣ ΑΓΓΕΛΟΣ	28
ΧΑΝΙΩΤΑΚΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ	25, 27, 64	ΧΡΗΣΤΙΔΗΣ ΚΩΣΤΑΣ	72
ΧΑΝΤΖΗ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ	156	ΧΡΗΣΤΙΔΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΑ	25, 217, 218
ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΟΥ ΕΙΡΗΝΗ	258	ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ ΕΛΠΙΝΙΚΗ	173
ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ ΕΛΕΝΗ	293	ΧΡΥΣΑΦΗ ΝΙΚΟΛΕΤΑ	168
ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ ΣΤΕΛΛΑ	213	ΧΡΥΣΟΧΟΟΥ ΕΛΙΣΑΒΕΤ	197, 198, 199
ΧΑΣΑΝΑΓΑΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ	245, 247, 249	ΨΑΛΤΗ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ	210, 212
ΧΑΤΖΑΚΗΣ ΜΑΝΟΛΗΣ	18, 318	ΨΙΡΟΛΙΟΛΙΟΥ ΦΩΤΕΙΝΗ	137
ΧΑΤΖΗΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΣΤΑΜΑΤΙΑ	348	ΨΥΧΟΓΥΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΑ	103

Η Οργανωτική Επιτροπή του 2ου Πανελληνίου Συνεδρίου Σχολικής Ψυχολογίας ευχαριστεί τις εταιρείες / οργανισμούς για την ευγενική τους χορηγία.



Gutenberg
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΑ
τυπωθήτω

